

# **Εβηεν ε na Bes**

**Les Livres du Nouveau Testament  
en langue Bekwyel (Bekwil, Bekwel)  
du Congo, du Gabon et du Cameroun.**

## **Ɛbhɛŋ ɛ na Bes**

Le Nouveau Testament dans la langue bekwyel du Congo,  
du Gabon et du Cameroun.

Bekwyel  
[bkw]

Traduction par  
© Wycliffe Bible Translators, Inc. 2024  
[www.Wycliffe.org](http://www.Wycliffe.org)

Édition électronique  
2026, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pour plus de ressources bibliques en langue Bekwyel,  
veuillez consulter le site  
[www.ScriptureEarth.org/bkw](http://www.ScriptureEarth.org/bkw)

### **License Creative Commons**

Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0).  
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fr>

## Indice

| <i>livre</i>                        | <i>abréviation</i> | <i>page</i> |
|-------------------------------------|--------------------|-------------|
| Matye .....                         | (Mat) .....        | 5           |
| Malak.....                          | (Mak).....         | 61          |
| Luk .....                           | (Luk).....         | 95          |
| Zaŋ .....                           | (Zaŋ).....         | 152         |
| Mesa .....                          | (Mes) .....        | 194         |
| Lom.....                            | (Lom) .....        | 246         |
| 1 Koolet .....                      | (1Ko) .....        | 270         |
| 2 Koolet .....                      | (2Ko) .....        | 293         |
| Ghalasi.....                        | (Gha) .....        | 309         |
| Efeez .....                         | (Efe).....         | 317         |
| Filip .....                         | (Fil).....         | 326         |
| Kols .....                          | (Kol) .....        | 332         |
| 1 Tesalonik .....                   | (1Te).....         | 338         |
| 2 Tesalonik .....                   | (2Te).....         | 343         |
| 1 Timote .....                      | (1Tm) .....        | 347         |
| 2 Timote .....                      | (2Tm) .....        | 355         |
| Tit.....                            | (Tit) .....        | 360         |
| Filemɔŋ.....                        | (Flm).....         | 363         |
| Ebele.....                          | (Ebe).....         | 365         |
| Zak .....                           | (Zak).....         | 384         |
| 1 Pyeed .....                       | (1Py).....         | 390         |
| 2 Pyeed .....                       | (2Py).....         | 398         |
| 1 Zaŋ .....                         | (1Za).....         | 403         |
| 2 Zaŋ .....                         | (2Za).....         | 410         |
| 3 Zaŋ .....                         | (3Za).....         | 411         |
| Zuud .....                          | (Zud).....         | 413         |
| Eteŋ e syela Sisim natel Zaŋ e..... | (Etp) .....        | 416         |
| Plan de lecture quotidienne.....    |                    | 441         |

Aku gugai-dina taidei buki-nai  
wagaine ani gavetokilumidi e  
ada imi wana vetumagana vaita  
Yeisu Banae velemoena Mesaiya  
ada Yaubada Natu-moena, e  
ada yami vetumagana wagaine  
yawai velemoena wana nuwa-  
gana Tauna anayeganeya.

Iyoni 20.31

## Mbɛɛ Bhaadal ɛ

# Matye

### Mekpa mɛ meken

Matye nakwyal Mbɛɛ Bhaadal ɛ ɛtɛp bot ɛ mbyak eYuda. Nye nadi egu Ekwyala ee nadi tɔ ebheɲ ɛ na mwa ɛ enyɔɛpe. Matye lɛɛ bot ɛ nǎǎ, Yezu nazye ɛ ɛtɛp ezesa nǎǎ, ɛtɛp ee nakwyalaa tɔ bɛmekana menek ɛ neebela ɛsuk. Matye nakwyal ɛ, ɛ gheɲ ekeletye yii mbyak eYuda nazesɔaa tɔ mendjaa mɛ mendjaala mɛ eYuda ɛ. Bɛ nadi ɛ tɔ ezɛɛga bot ɛ nadi emyaal nǎǎ, bot ɛ membyak mɛ sis sulal pɛ daa lɔɔ ɛ.

Ye bɛ Matye ɔɔ, nyey ke ɛ nǎǎ, Yezu ɛ **Lyoel** di elɛɛ nɛ eghɛɲ djas sa Zɛɛb di ewaab nɛ bot ɛ di edum koɲ nɛ Zɛɛb ɔ. Lyoel tak epelyaal ɛzel na bes yii ɛmet metiɲ mɛ di tɔ ebheɲ ɛ na mwa ɛ. Nǎǎ, Yezu ɛ **Mesia** mɛ eYuda nadi ebwood ɔ. Ẽ sok nye di elii dum nɛ eyoɲ ɛ di tɔ gwoo ɛ, nye dyeebake ɛ nǎǎ: Zɛɛb ɛ Mɛkoozi, eghɛɲ bɛ pɛ eezenyen kɔ bɔs.

Mbɛɛ Bhaadal ɛ Matye baazodu ɛ ɛzel ɛ wat nɛ bak besɔ beɛl.

Pɛ tɔ ɛzel ɛ tak, Matye naseɛg mekpa ɛ Yezu ɛ, tɔ mwoob meten: ɛtɛp ee nye nalii kana tɔ mɛlaɲɛl mɛ eten kekum ɛlaɲɛl eten nɛ ebǎ (5–7) ɛ, mekpa menek baadjɔoaa ɛ mekpa mɛ kɔ ɛtsok. Ye kwyel ɛlyaal ɛ kɔ kyeed bedjekel ɛ Yezu nagoka nɛ eke ɛ tak ɛ. Ye nadyeebalyo ɛ kɔ ɛsu ɛ edum koɲ nɛ Zɛɛb, dǎa bot di egoka nɛ ɛdi nɛ ɛgwakel pak'ɔɔ ɛ, nɛ dǎa bɛ di egoka nɛ ɛgwakel bɛ nɛ Zɛɛb'ɔɔ ɛ. Ye kabɛ ekwyala ee nakan ɛ ɛlaɲɛl kam (10) ɔɔ, yenek lii ɛ dum nɛ edul ɛ mɛlɔ nɛ mɛlyo ɛtɛp bot aakegoola Mbɛɛ Bhaadal ɔ. Ye kabɛ mekpa mɛ di tɔ ɛlaɲɛl ɛ kam nɛ elɛl (13) ɔɔ, yenek sɛɛg ɛ ɛtɛp ee di elyo bot esa ee di esael ɛ sok di nǎǎ, Zɛɛb ɛ mekoozi ɛ. Tɔ ɛlaɲɛl kam nɛ eten nɛ elɛl (18), yenek lyaal ɛ dǎa bot di nɛ ghwyil ɛdi ɛ di wat bekel nɛ bedhem tɔ zɛɛga ekeletye ɛ. Ye kabɛ ekwyala ee di kan tɔ ɛlaɲɛl mekam-membǎ nɛ enǎ kekum mekam-membǎ nɛ eten (24–25) ɔɔ, yenek lyaal ɛ dǎa bedjekel di egoka nɛ ebwood megham mɛ mesik ɛ.

Ẽsok nɛ bɛ nɛ bela mekpa menek, nɛ bhii mekpa menek, mekana mɛ Mbɛɛ Bhaadal ɛ Matye kaada ɛ dǎa Yezu nadi ɛtsik bot ɛ, nɛ dǎa nye nadi edje mɛdhuu mɛ bot edee ɛ. Ye baakaadaa ɛ ɛtɛp epus bot nǎǎ, bɛ siiza ɛbuepe, nɛ ebe ɛ meso bɛ nɛ belyoel yii eYuda.

Pɛ meken mɛ Mbɛɛ Bhaadal ɛ Matye, nye kaada ɛ ɛtɛp ɛ ɛbyel ɛ Yezu, edhɔma ɛ Yezu mot di mekoozi mɛ eYuda ɔ. Ye ɛ kwyalaa tɔ ɛlaɲɛl ɛ wat nɛ ɛlaɲɛl ɛ ebǎ (1–2). Pɛ mesik mɛ Mbɛɛ Bhaadal, Yezu, mekoozi mɛ eYuda eedjeaa epɛɛ ɛ ɛsyee nɛ ebemaa ɛ Melaaba, ye ɛ kwyalaa tɔ ɛlaɲɛl mekam-membǎ nɛ eten nɛ ebǎ (27). Tin Zɛɛb naagomal nye tɔ ɛsyee. Yezu eezetel bedjekel bɛ nyel. Nye eezɛlwom bɛ, bɛ kegoola Mbɛɛ Bhaadal pɛ daa bot ɛ

membyak djas ko eko e bos, ye é kwyala to elangel mekam-membá ne eten ne elel (28).

Esok ne Yezu ne byel, nye nadjóoaa é **Emanuel**: ye kwyel elee é «Zeeb é ne nena» (elangel e meken, ze mekam-membá ne elel 1.23). Mbée Bhaadal Matye sik e ne ekek e Yezu bak: «Me é ne nen sam wat melu djas kekum dwoo bos aakesi e» (elangel mekam-membá ne elel, ze mekam-membá 28.20). Yezu é Zeeb pak bot.

### Dhaad e Yezu

**1** <sup>1</sup>Beeka dhaad e Yezu Klisto, mon e Dhavid, dha e Abalaam:  
<sup>2</sup>Ye é Abalaam e nabya Izak, Izak e nabya Zakóob, Zakóob kabya ye é Yuda ne bon-nyeeeg. <sup>3</sup>Tin, Yuda kabya é Peleez be ne Zaala. Din e nyeeeg'oo nabe é Tamaad. Peleez kabya é Eslom, Eslom kabya ye é Alam. <sup>4</sup>Mon Alam kadi é Aminadaab, Aminadaab nakabya ye é Naason. Naason kabya é Salman. <sup>5</sup>Salman be ne myel Layaab é nabya Bhooz. Bhooz be ne ngbe myel Luth nakabya é Obeed. Obeed nabya é Yese, <sup>6</sup>Yese kabya é mekoozi Dhavid.

Mekoozi Dhavid kabya é Salomón, nye nabya Salomón é be ne mwaa Uli<sup>a</sup>. <sup>7</sup>Salomón nabe é seeg e Loboam, Loboam nakabya ye é Abya, Abya kazebya é Asaf. <sup>8</sup>Asaf nabya ye é Yozafat, Yozafat kabya é Yolam. Mon Yolam nabe é Ozias. <sup>9</sup>Ozias nadi é seeg e Yotam, Yotam kabya é Akaaz, Akaaz eezebya Ezekias. <sup>10</sup>Ezekias kabya é Manase. Manase kabya é Amón, Amón kabya é Zozias. <sup>11</sup>Zozias kadi é seeg e Zekonias ne bon-nyeeeg, ye é gheñ bon e Yisalael nató é ekwom pe kyee dik Bhabhilon e.

<sup>12</sup>Bhii bon e Yisalael nató é ekwom pe kyee dik Bhabhilon e, Zekonias naakebya Salatyel. Bhii tak, Salatyel eezebya Zoolobhabhel. <sup>13</sup>Zoolobhabhel kabya é Abyuud. Abyuud nabe é seeg e Eliakim, Eliakim kadi é seeg e Azóod. <sup>14</sup>Azóod eezebya Sadók, Sadók kabya é Akim. Mon e Akim kadi é Eliyuud. <sup>15</sup>Eliyuud kadi é seeg e Eleazaad, Eleazaad kabya é Matan. Matan eezebya Zakóob, <sup>16</sup>Zakóob kadi é seeg e Zozef ngom e Maali. Ye é Maali tak e nabya Yezu bot di edjóo Mesia o.

<sup>17</sup>Tinaak, kana kóko mebyel e Abalaam, keyaka ne ye Dhavid, ye nabe é, ye naasa tyee ekoko e mebyel kam ne ená (14). Ye naabaasa tyee ekoko e mebyel kam ne ená (14) kana ebyel e Dhavid, keyaka ne membu me bon e Yisalael nató é ekwom pe Bhabhilon e. Kana membu me bon e Yisalael nató é ekwom pe Bhabhilon e keyaka ne ebyel e Mesia, ye naasa tyee ekoko e mebyel kam ne ená (14).

### Ebyel e Yezu Klisto

<sup>18</sup>Gwakeka esuk e ebyel e Yezu Klisto. Maali nyeeeg nabe é ghóod e Zozef. Esok ne be ne di moma ne motom, ye nabe é, Maali eezebela ebum ne ghwyil e Sisim na Dee. <sup>19</sup>Zozef, mwaaz'e nabe é mot epiki, nye nabe é àakwyel edhusal nye é mis me bot. Nye é boozeke náá, emwaaz be ne Maali si to syaab. <sup>20</sup>Dáa nye nadi esiiza deenek e, dhiiti fofop e Gheñ ngot eezetuula

a 1.6 mwaa Uli nye nadek nye é ne dhiiti mao sodja ye, din e le nabe é Uli.

nye tɔ dhyam, nye eezeke ne ne náá: «Zozef, dha e Dhavid, nàbem ba étep eba Maali, etee náá, ye é ne ghwyil Sisim na Dee e, nye bela ebum. <sup>21</sup>Nye waabya mɔn mɔɔ motom, bi aaget nye e Yezu, etee náá, nyey é kwaatsik bot e mbyak'e tɔ mesyem mɔɔ.»

<sup>22</sup>Esesee binek djas aasael e, etee náá, etep djas Gheɲ nalee tɔ nuub ngooel-Mekpa e Zeeb e neebela esuk. Ye nabe é náá:

<sup>23</sup>«Mɔn esyes e moma di ààgu botom ɔ waabela ebum.

Bhii tak, nye waabya mɔn mɔɔ motom,

nye aaget nye é Emanuel.<sup>b</sup>»

Ye kwyel elɛe é: «Zeeb é ne nena.»

<sup>24</sup>Dáa Zozef kadjem é gó e, nye zokasa é dáa fofop e Gheɲ nalee nye e, nye é boozebeeb myel Maali. <sup>25</sup>Tin, nye nabe é ààseeɲa goɲ be ne myel kekum dwoo myel nabya mɔn motom, Zozef naget Yezu e.

### Betsoɲ e bot eezetɔ keduwal Yezu

**2** <sup>1</sup>Yezu nabyel é pe del e Bheteleem pe kyee dik Yude é gheɲ Eelood nadi mekoozi e. É gheɲ tak, ye nabe é, betsoɲ e bot naadus pe kyee edjem e dwoo, kum pe Yeluzalem. <sup>2</sup>Tin, be moo zedji náá: «Mekoozi me eYuda, tɔɔ mɔn byel ɔ, nye é wo? Bis eebee kwyikwyen ye edus pe edjem e dwoo, bis é bookazyɛ zeduwal nye.» <sup>3</sup>Dáa mekoozi Eelood nagwak deenek é, ye naaneɲ nye lo zem-zem, nyey ne bot edi tɔ ghaada Yeluzalem ɔ. <sup>4</sup>Wɔ gwaa, nye zedjoo bot e nadi kɔ elo e eboo beghaa-Zeeb ɔ djas, ne beghaɲ e mekana me etsi djas, nye needji be di Mesia di esiɲa ne ebyel ɔ. <sup>5</sup>Be eezebeɔɔza ne ne náá: «Pe Bheteleem, pe kyee dik Yude etee náá, ngooel-Mekpa e Zeeb naa-kwyal náá:

<sup>6</sup>«Wɔy Bheteleem, kyee dik Yude

Ne tsɛetɛ wɔ tok ne ghwyil ebyaselaa

pe kɔ mel me di kɔ kyee dik Yude e,

etee náá, boo kukuma é waawysis kɔ lɔ,

mot aadjeed mbyak'am Yisael ɔ.<sup>c</sup>»

<sup>7</sup>Deenek, wɔ gwaa, mekoozi Eelood zedjoo betsoɲ e bot binɔk tɔ syaab. Tin, be ezelee nye sum di ne ewala e kwyikwyen tak nanyen tɔ gwoo e. <sup>8</sup>Bhii tak, nye eezelwom be pe Bheteleem. Nyey ne nɔɔ náá: «Tɔka kesaa, da bi é gu etep djas dum ne mɔn tak, dɔɔ ne zeza ne di nye di ɔ. Bi e bela ɔɔ, da bi é lee me, etee náá, mam pe, me neezye, zeduwal nye.»

<sup>9</sup>Bhii be nazegwak dáa mekoozi nalii ne nɔɔ e, be eezenɔɔ menyel dhaa yɔɔɔ. Tin, kwyikwyen be nadi ebee pe edjem e dwoo e, moo eke pe sok bhwoobɔɔ pe eko, é sok be nakum zeza ne di mɔn tak nadi ɔ, wɔ gwaa kwyikwyen zetyaa piki, é di wat, àakabaake. <sup>10</sup>Dáa be nabee kwyikwyen e, be nabe é, be naamyala ebuepe. <sup>11</sup>Bhii tak, be eezeni tɔ ndjaa, zebela mɔn be ne nyeeɲ Maali tin. Wɔ gwaa, be zekwyit meboɲ si étep eduwal mɔn. Bhii tak, be eezekee mekɔm mɔɔ. Be eezepek nye ne elɔɔɔ, ne epu ele na mbee menuub di edikaa e, zenɔɔ mul me di djooaa miid e.

<sup>12</sup>Bhii tak, wɔ gwaa Zeeb zelu be tɔ dhyam náá, be nàdhaa pe daa Eelood. Tin, é esik e lɔɔ pe del, be nakadhaɲ é, pe ze sis.

### Zozef ne Maali eezewoo mon'oo Yezu, kaab tó pe Ezipte

<sup>13</sup> Bhii betson e bot binok nató e, fofop e Ghej ngot eezetuula Zozef to dhyam. Nyey ne ne náá: «Wyela, nona mwalo ne mon, da bi é kaab, tó, kesowa pe Ezipte. Kedi penek, kekum dwoo me aake náá, wo bula e. Etee náá, Eelood é waasaa mon etep nye neegó nye.» <sup>14</sup> Tin, Zozef é boozewyel, noo mon ne myel, zekaab pum ne pum, tó, kesowa pe Ezipte. <sup>15</sup> Zozef zokadi penek e kekum elu e esyee e Eelood. Ye nasae deenek é, etee náá, etep ee Ghej naloole to nuub ngoolet-mekpa me e, neebela esuk. Ye nabe é náá: «Pe me nadi pe kyee dik Ezipte e, me eedjoo mon'am<sup>d</sup>.»

### Eelood eezegó boo dhyeeb

<sup>16</sup> Bhis Eelood nazegu náá, betson e bot binok naakoo nye e, nye naazebiyo elylepe. Wo gwaa nye zedje elee ne bot be náá, be tó pe Bheteleem ne mel me di é mengwoob e djas, be kegó bon botom djas di náá, be dinaa àapakum membu membá o. Etee náá, ndem betson e bot nalee nye e, ye nabe é náá, mon tak nadi é, to loog membu menek. <sup>17</sup> Tin, etep ee ngoolet-Mekpa e Zeeb Zelemi nalee é, ye é boo zebela esuk. Nye nabe é, nye naake náá:

<sup>18</sup> «Etsim epegék pe del e Lama,  
etsim e boo megwe ne mezuk.  
Ye é Lasyel e di edje bon be.  
Nye aanàkwaakat egwe,  
etee náá, bon tokape<sup>e</sup>.»

### Zozef ne Maali ne mon'oo eezedus ko Ezipte, sik pe Nazalet

<sup>19</sup> Bhis esyee e Eelood, fofop e Ghej ngot eezetuula Zozef to dhyam pe Ezipte. <sup>20</sup> Nyey ne ne náá: «Wyela, nona mwalo ne mon, da bi é sik pe kyee dik Yisalael etee náá, bot djas nadi ekwyel egó mon'oo, be eezesi bheee.» <sup>21</sup> Tin, Zozef é boozewyel, noo mon ne myel sik pe kyee dik Yisalael. <sup>22</sup> Tinaak, dāa nye nagwak náá, Aalekelaus naadjila seeg Eelood ko bóo mekoozi pe kyee dik Yude e, bwoo naazesa nye, etep etó penek. Zeeb é boobaazedje nye melyo me sis to dhyam. Tin, nye eezetó pe dhiiti del e sis, pe kyee dik Ghalile. <sup>23</sup> Nye é boozetó kedi pe dhiiti del, din e del e tak é Nazalet. Ye nasael deenek é, etee náá, dhiiti etep ee Zeeb nalee to enuub e bengoolet e Mekpa e Zeeb e, neebela esuk. Ye nabe é náá: «Be aadjoo nye é mot Nazalet.»

### Melyo e Zan Nduuel-bot

**3** <sup>1</sup> É ghej tak ye nabe é Zan Nduuel-bot eetuula to kyee bos besye di ààbe ne medii e pe kyee dik Yude. Nye nadi elyo é náá: <sup>2</sup> «Liigka elyem bin, etee náá, Eyon e di to gwoo e, ye eezekunaa!» <sup>3</sup> Ngoolet-Mekpa e Zeeb Ezayi nalii etep'e é náá: «Mot ngot epetuud ko kyee bos besye di ààbe ne medii e náá: «Koobalka meze e Ghej!

Tuuka nye meze me na looba-looba!<sup>1</sup>»

<sup>4</sup> Kaad Zan nadi ebót e nasael é ne mya me boo yaaga bal. Nye nabe é ne bhete ket é kuu. Nye nadede é etsemaaka ne eghe. <sup>5</sup> Bot e ghaada Yeluzalem ne bot



ε kyee dik Yude djas, zenɔɔ bot ε nadidi mbaka-mbaka ne dii Yulden ɔ, nadi ezye pe daa le. <sup>6</sup>Be nadi evaa mesyem mɔɔ ε mis me bot. Bhii tak, Zan ε zeduu be Zeeb to dii Yulden.

<sup>7</sup>Daa Zan nabee naa, bete ne eFalizye ne eSadusee nadi ezye pe daa le ebuepe zeduwa Zeeb ε, nye ε boozeke ne nɔɔ naa: «Biyo mbyak megel mak! Eze lyo bin naa, bi kaab ebuk ε Zeeb zekunaa ne ezye'enek? <sup>8</sup>Lyaalka ne esese bin naa, ye ε tseetse naa, bi eezeliig elyem bin. <sup>9</sup>Betka eke biyo ne biyo naa: “Dhiiti sonok aanakwaasa mena, etee naa: Abalaam ε bhaab'enaka.” Etee naa, Zeeb ε ne ghwyil eliig mekok mak ye liiza bedha e Abalaam. <sup>10</sup>Ye nyo ε bi gu naa, zoŋ moo ε neega ε ebok ε le etep ye neetsaal ekaŋal e tak. Ele ee di aadje mbee bhum ɔ djas, goka ε ne ekwyalaa. Bhii tak, da ye ε kemwasaa to du.

<sup>11</sup>Ye ε tseetse naa, mam duu bin Zeeb ε to medii, etep ye neelyaal naa, bi eezeliig elyem. Ye kabe mot di zye bhis'am ɔɔ, nye aaduu bin Zeeb ε, to ghwyil Sisim na Dee ne du. Nye eedhaa me ne mebwa. Mam aanakwaakobela-bela duu emalal etep ekotii-tiiak ekel ekoko be. <sup>12</sup>To membo me, nye eemet wal etep nye neewa mbek pak ezeza ne embee mebhok. Tin, da nye ε kwom mbee bhum ko taa. Ye kabe ezeza ɔɔ, nye kakemwas ye ε to du na kom-kom.»

#### Eduwa Zeeb ε Yezu Klisto

<sup>13</sup>Dhiiti dwoo Yezu naazedus pe kyee dik Ghalile zekum pe dii Yulden pe kyee Zan nadi ε, etep nye needuwa Zeeb daa Zan. <sup>14</sup>Wo gwaa Zan zeyen ye. Nyey ne ne naa: «Ye ε mam ε di egoka ne ezye, zeduwa Zeeb pe daa lo. Deenek, woy ε kadi ezye pe daa lam ε!» <sup>15</sup>Yezu ezezebɔɔɔa ne ne naa: «Wo goka ε wo myaal naa, ye see deenek ε ewala elak. Etee naa, ye ε deenek ε mena aasaka ekwosak ε Zeeb.» Tin, Zan ε boozemyaal.

<sup>16</sup>Daa Yezu naduwa Zeeb ε, wyisa nye nazowyis to medii ε, ε di tak wat, wo gwaa, gwoo zebengel. Bhii tak, Sisim na Dee ezye, zesul ko le tyee eghum.

<sup>17</sup>Dhiiti gwood eezegεk to gwoo naa: «Nwyak ε mon'am me di kwyl ɔ. Me eedyebamyaala ne ne ebuepe.»

#### Mebhowal ε Yezu Klisto

**4** <sup>1</sup>Bhii tak, Sisim Zeeb eezɛnɔɔ Yezu, to ne ne pe kyee bos besye di aabe ne medii ε, etee naa, dim mot mekoŋ neekewa nye to mebhowal. <sup>2</sup>Bhii nye nazetsi edee etep mendjaala tyee melu mekam-menā ne epum mekam-menā ε, za naazesa nye. <sup>3</sup>Tin, dim mot mekoŋ, mot mebhowal eezetiila pe daa le. Nyey ne ne naa: «Ye be naa, wo ε Mon ε Zeeb ɔɔ, kea ne mekok mak naa, ye liiza emapa.» <sup>4</sup>Yezu ezezebɔɔɔa ne ne naa: «Ekwyla e Zeeb lee ε naa:

“Ye tok mapa ne emapa di esa naa, mot di ne tsik.

Mot tsak ε ne mekpa djas di edus to nuub Zeeb ε.» <sup>g</sup>»

<sup>5</sup>Bhii tak, dim mot mekoŋ eebaazetɔ ne ne pe Yeluzalem ghaada na dee. Nye eezegel nye ko nges Ndjaa-ebuwa. <sup>6</sup>Nyey ne Yezu naa: «Ye be naa, wo ε Mon ε Zeeb ɔɔ, tsela, da wo ε keduma pe si, etee naa, Ekwyla e Zeeb lee ε naa:

“Ko esu ε lo, Zeeb ε waake ne efofop be naa:

Be bep wo ne membo mɔɔ,

ekaab naa, wo ε zekabema ebek.<sup>h</sup>»

<sup>7</sup>Tin, Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Ekwyala baalee é náá: “Sa wɔ ààwa Gheɲ Zeeb'ɔ tɔ mebhawal.” » <sup>8</sup>Dim mot mekɔɲ eebaazɛnɔɔ nye, tɔ ne ne pe kɔ dhiiti etsok e na vyeeg-vyeeg. Nye eezetel nye meyoɲ me di kɔ eko e bɔs e djas ne mekas ne enem tak djas. <sup>9</sup>Dim mot mekɔɲ eezeke ne ne náá: «Me waadje wɔ esesee bak djas e, wɔ kwyit meboɲ mɔ si eduwal me ɔɔ.» <sup>10</sup>É di'enek, Yezu é boozeke ne ne náá: «Dusa tin, Satan! Etee náá, Ekwyala lee é náá:

“Ye é Gheɲ Zeeb'ɔ e wɔ di egoka ne eduwal.

Wɔ goka ne esa é mesa me met.” »

<sup>11</sup>É sok'enek, dim mot mekɔɲ eezebet Yezu, é di'enek, wɔ gwaa efofop zokazyɛ, be moo tin edje nye esa ee nye nadi ne ekwosak e tak e.

#### **Yezu eekan esa mesa me pe kyee dik Ghalile**

<sup>12</sup>Bhii Yezu nagwak náá, Zan naametaa é mbok e, nye naazetɔ pe Ghalile.

<sup>13</sup>Nye nabe é ààkosulal kɔ ghaada Nazalet. Tin, nye nakwos é kedi é pe ghaada Kapelnaum, ghaada tak nadi é mbaka-mbaka ne boo soob na djato-djato Ghalile, pe pak kyee dik e Zabulɔɲ ne Neftali. <sup>14</sup>Nye nasa deenek é, etee náá, etep e ngooel-Mekpa e Zeeb Ezayi nalee é neebela esuk:

<sup>15</sup>«Pe kyee medhik me Zabulɔɲ ne Neftali,

pe kyee ze boo soob na djato-djato,

pe yii kyiid dii Yulden,

Ghalile, pe bot e di ààbe bot e mbyak eYuda di ɔ!

<sup>16</sup>Mbyak di tɔ ghooghom e,

ye waabee boo ngel gwey ekas tɔ ɔɔ!

Dɔɔ ne bot e di ekɔla tɔ ghooghom pe kyee dik esyee ɔ,

gwey é waakas kɔ ɔɔk.»

<sup>17</sup>Kana ewala elenek, Yezu naazekan elyo bot náá: «Liigka elyem, etee náá, Eyoɲ e di tɔ gwoo ɔ, ye eezekunaa!»

#### **Yezu eezedjoo bedjekel be yii meken**

<sup>18</sup>Dhiiti dwoo Yezu nadi eke mbaka-mbaka ne boo soob na djato-djato e Ghalile.

Dáa nye nabee belael e mewyet bebá, dhyeeb ne tel, bɔɔ ela mewyet e. Bot e tak nabe é Simɔɲ, mot nagetaa Pyeed ɔ, zenɔɔ dhyeeb Andele ela ewyet tɔ dii. <sup>19</sup>Tin, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Duka me, me waasa náá, bi di belael e mewyet yii bot.»

<sup>20</sup>É di'enek wat, be eezedhuugal mewyet mɔɔ, étap edu Yezu. <sup>21</sup>Bhii Yezu nake ba ziii e, nye eezeboma ne bedhiiti bot e sis, dhyeeb ne tel, Zak be ne mɔn-nyeeg Zan, bɔn e Zebede. Be nadi é tɔ eleed, ekoobal mewyet mɔɔ, be ne seeg'ɔɔ. Tin, Yezu eezedjoo be. <sup>22</sup>É di'enek wat, be eezedhuugal eleed ne seeg'ɔɔ, wɔ gwaa be eezedu Yezu.

#### **Yezu moo elyo ne etsik e bot**

<sup>23</sup>Tin, Yezu naazetɔ pe kyee dik Ghalile djas, nye nadi edje melyo tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda nadi pe kyee dik tak e. Nye nadi egoola Mbée Bhaadal dum ne Eyoɲ e Zeeb, ne ebaatsik bot e nazye ne mebé membi ne membi ɔ ne bot e nadi ne edjam ɔ.

<sup>24</sup>Ye nabe é, menduk me naake kɔ kyee dik Siili djas. Be é boodi ezezye nye ne bot e nadi ne mebé membi ne membi ɔ, ne bot e embee esisim nadi

edhe-dhek ɔ, dɔɔ nɛ bot ɛ nadi ebil djem ɔ nɛ eboka e bot. Yezu zokatsik bɔɔ djas. <sup>25</sup>Mɛdhuu mɛ bot ɛ nadi edu nyɛ ɔ, nadudus ɛ pɛ Ghalile, pɛ pak eghaada kam, pɛ ghaada Yeluzalem, pɛ kyee dik Yude nɛ bot ɛ kyee dik nadi pɛ yii kyiid dii Yulɔɔn ɔ.

#### Yezu eezɛdje bot mɛlyo kɔ ɛtsok

**5** <sup>1</sup>Dáa Yezu nabee ɛdhuu ɛ bot binɔk ɛ, nyɛ naazebyet kɔ ɛtsok, nyɛ eezɛnɔ nyɛl'ɛ, disi. Bɛdjekel bɛ eezɛdisi ɛ ngwoob'ɛ. <sup>2</sup>Nyɛ eezɛni edje bɛ mɛlyo:

#### Tɛtɛ mɛmyaala

- <sup>3</sup>«Mɛnyɔ nɛ bɛdjel ɛ bot tɔ sisim,  
etɛɛ náá, ɛyɔŋ ɛ di tɔ gwoo ɔ, yɛ ɛ yɔbɔ.
- <sup>4</sup>Mɛnyɔ nɛ bot ɛ di edje nenak ɔ,  
etɛɛ náá, Zɛɛb ɛ waadis ghonɔ di tɔ elyem bɔɔ ɛ!
- <sup>5</sup>Mɛnyɔ nɛ bot ɛ di etela lyem ɔ,  
etɛɛ náá, bɛ waabela kyee bɔs Zɛɛb nakɛk bɛ ɛ!
- <sup>6</sup>Mɛnyɔ nɛ bot ɛ di nɛ za nɛ gwyɛs ɛsa ɛkwosak ɛ Zɛɛb ɔ,  
etɛɛ náá, bɛ waade, djill!
- <sup>7</sup>Mɛnyɔ nɛ bot ɛ di egék bot ɛ sis ghonɔ ɔ,  
etɛɛ náá, Zɛɛb ɛ waagek bɛ ghonɔ!
- <sup>8</sup>Mɛnyɔ nɛ bot ɛ di nɛ lyem sɛŋ ɔ,  
etɛɛ náá, bɛ waabee Zɛɛb.
- <sup>9</sup>Mɛnyɔ nɛ bot ɛ di ɛsaa egwyem pak'ɔɔ ɛ,  
etɛɛ náá, Zɛɛb ɛ waadiig bet náá, bɛ ɛ bɔn bɛ!
- <sup>10</sup>Mɛnyɔ nɛ bot ɛ di tɔ tsik mezuɔk ɔ,  
etɛɛ náá, bɛ ɛpesa ɛkwosak ɛ Zɛɛb,  
etɛɛ náá, ɛyɔŋ ɛ di tɔ gwoo ɔ, yɛ ɛ yɔbɔ!
- <sup>11</sup>Mɛnyɔ nɛ nen, yɛ bɛ náá, bot ɛpelee bin ɔɔ, nɛ ɛwa bin tɔ tsik mezuɔk ɔɔ, bɛ di ɛsu bin etɛp mbes ɔɔ, nɛ ɛbaasaab dék'en ɛtɛp'am ɔɔ, <sup>12</sup>myaalaka, da bi ɛ bɔl zɛŋ, etɛɛ náá, boo etuud bin ɛ nɛɛga pɛ tɔ gwoo. Etɛɛ náá, yɛ ɛ deenɛk ɛ bɛ nazuk bengooelɛ ɛ Mɛkpa ɛ Zɛɛb nazye ɛsok nɛ nen ɔ.»

#### Bɛdjekel ɛ mɛsɔn nɛ mɛkas kɔ bɔs

<sup>13</sup>«Yɛ ɛ biyɔ ɛ di mɛsɔn kɔ bɔs. Yɛ bɛ náá, mɛsɔn moo ɛ, ààkagwom ɔɔ, yɛ goka ɛ nɛ ɛsaaa dáa, ɛtɛp mɛsɔn neebaagwom? Deenɛk mɛsɔn aakadi ɛ, ààbɛ nɛ mɛsa mɛ yɛ aasaaa nɛ yɛ. Deenɛk, yɛ goka ɛ nɛ ɛmwasaa pɛ kel, da bot ɛ nyal yɛ.

<sup>14</sup>Yɛ ɛ biyɔ ɛ di mɛkas kɔ ɛko ɛ bɔs. Dɛl ɛ di suma kɔ ɛtsok ɔ, tok nɛ ghwyil ɛdi syɛla. <sup>15</sup>Wɔ aanàkwaatuub lama, da wɔ ɛ wa yɛ si bhe. Yɛ ààseaa deenɛk, yɛ goka nɛ ɛkelaa ɛ, pɛ kɔ tɛɛg ɛ di bot djas aadi tɔ gwyɛ tak ɔ. <sup>16</sup>Yɛ ɛ deenɛk ɛ di egoka náá, mɛkas mɛn nyɛn tɔ bot, ɛtɛp bot neebɛ mɛnyɔ mɛ ɛsesɛ bi di ɛsa ɛ, ɛtɛp bɛ needuwal Sɛɛg'en di tɔ gwoo ɔ.»

#### Mɛlyo dum nɛ ɛtsi

<sup>17</sup>«Nàgekeka náá, mɛ nazye ɛ zɛgó ɛtsi ɛ Moiz nɛ mɛlyo mɛ bengooelɛ ɛ Mɛkpa ɛ Zɛɛb nadje ɛ. Mɛ nabɛ ɛ ààzye zɛgó ɛtsi, mɛ nazye ɛ zɛlyaal mesuk mɛ

tak. <sup>18</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá: Dáa ye di náá, gwoo ne bɔs dinaa ààpadum ε, ye tok ne sa wat aadisaa tɔ etsi. Ye nakoozodi ba mɔɔ etɔn neghu ba mɔɔ kyeeb, sa wat aanàdus tɔ etsi kekum dwoo mesik me etep djas. <sup>19</sup>Ye é étep tak ε di náá, mot aazodis tsi wat, ye nakoozotɔɔl dáa, da nye é lyo bɔn-nyeeɔ náá, be sa dáa nye sa ɔɔ, yenɔk aadi é, mɔɔ dhyeeb tɔ Eyoŋ ε di tɔ gwoo ε. Tin, mot di eduwal etsi, da nye é lyo bɔn-nyeeɔ náá, be sa dáa nye ɔɔ, yenɔk aadi é boo-mot tɔ Eyoŋ ε di tɔ gwoo ɔ. <sup>20</sup>Me lee bin é náá: Epiki bin é mis ε Zeeb ε di ààdhaa yii begħan ε mekana me etsi ne eFalizye ɔɔ, bi aanàkwaani tɔ Eyoŋ ε di tɔ gwoo ε.»

#### Melyo dum ne tep ebuk

<sup>21</sup>«Ye nabe é, bi naagwak náá, nye nake ne bebhaab bina náá: “Sa wɔ ààgɔ mot. Mot ε gɔ sɔ mot ɔɔ, ye goka é ye tɔaa ne ne é mis me betetep, nye neepéɛaa.”

<sup>22</sup>Ye kabe mam ɔɔ, me lee bin ε náá: Mot djas aagwak ebuk ne mɔn-nyeeɔ ɔɔ, ye goka é náá, betetep péɛ nye. Mot aake ne sɔ mot náá, “wɔ é wɔ ɔ”, nye goka é nye tɔ kepéɛaa pe boo kwan eYuda. Mot aake ne sɔ mot náá, “wɔ é ndjemet ɔ”, ye goka é náá, nye kemwasaa tɔ du na kɔm-kɔm. <sup>23</sup>Ye be náá, wɔ epetɔ pe mesa-ebuwa étep ekeduwal Zeeb ne esa bɔ ɔɔ, tin, wɔ siiza náá, mɔn-nyoog é ne tep nye di ebwak wɔ kɔ esu ε tak ɔɔ, <sup>24</sup>pookobet esa e duu tak kɔ mesa-ebuwa. Da wɔ é pookokegwakel ne mɔn-nyoog. Bhii tak ε wɔ aakazyɛ, zekaa Zeeb ekeɛ ε lɔ.

<sup>25</sup>Mot ε kepit wɔ ɔɔ, bi ε di etɔ pe daa betetep ɔɔ, lela egwakel ne ne é di bi dinaa é ze yenek, ekaab náá, mot tak é zekaka wɔ é mis me betetep. Bhii tak, da betetep é dje wɔ é membo me esodja, da be é wa wɔ é membok. <sup>26</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin ε náá: Wɔ aanàkwaawɔyis tin, wɔ di ààtuud dɔɔ ne falanga esik ɔ.»

#### Melyo dum ne tep mezo

<sup>27</sup>«Ye nabe é, bi naagwak náá: “Sa wɔ ààsa εzɔ.” <sup>28</sup>Tin, mam kaleɛ ne nen ε náá, motom djas aagwyák mwaa sɔ, da nye ε wyeeb nye tɔ lyem ɔɔ, yenɔk tak eezesa εzɔ ne moma tak tɔ lyem'ε. <sup>29</sup>Ye be náá, ye é dis ε kyee mbo egħeŋ bɔ é di esa náá, wɔ għeeekwyekwyɛ tɔ mesyem ɔɔ, wɔ goka é ne epiid e ye, da wɔ é mwas ye etsetaɛpe. Ye aadi é, enyɔɛpe ne nɔ náá, wɔ dis dhiiti kyes nyel'ɔ, ààkabe náá, wɔ kedyak tɔ du na kɔm-kɔm ne nyel'ɔ djas. <sup>30</sup>Ye be náá, ye é mbo egħeŋ bɔ ε di esa náá, wɔ għeeekwyekwyɛ tɔ mesyem ɔɔ, tsaala ye, da wɔ é mwas ye etsetaɛpe ne nɔ. Ye aadi é enyɔɛpe ne nɔ náá, wɔ tsaal dhiiti kyes nyel'ɔ, ààkabe náá, wɔ kedyak tɔ du na kɔm-kɔm ne nyel'ɔ djas.»

#### Melyo dum ne tep ebel ε eba

<sup>31</sup>«Ye nabe é, be naabaake náá: “Mot ε peɛ myel ɔɔ, nye goka é ne eɔɔɔ nye mekana me ebel ε eba.” <sup>32</sup>Ye kabe mam ɔɔ, me ke é náá, motom djas di epeɛ myel, ààmet nye ne sa etsi di elu ɔ, motom tak sa é náá, moma tak di moma mezo nye baatɔ eba ε sis ɔɔ. Tin, motom aaba moma zebyenaa é eba ɔ, nyeɛ baasa é εzɔ.»

#### Melyo dum ne tep etuwal myoŋ ne mesoŋ

<sup>33</sup>«Ye nabe é, bi naagwak dáa be nake ne bebhaab binaka náá: “Sa wɔ ààgwakel ne mot, da wɔ é tuwal myoŋ ne mesoŋ bhii tak wɔ kadi é ààsa sa wɔ

nakek ε. Ye goka é náá, wɔ sa sa wɔ kek é mis me Gheɲ ε.” <sup>34</sup>Ye kabe mam ɔ, me lɛε bin é náá, sa mot ààtuwal myonj ne mesonj, da nɔɔ gwoo dáa tyaases, etee náá, penek é pe bóó mekoozi me Zeeb di ε. <sup>35</sup>Sa mot ààtuwal myonj ne mesonj ne bɔs, etee náá, bɔs é di Zeeb di enyal ne meko me ɔ. Sa mot ààtuwal myonj ne mesonj ne din ε Yeluzalem, etee náá, ye é ghaada ε boo Mekoozi. <sup>36</sup>Sa wɔ ààtuwal myonj ne mesonj, da wa lo'ɔ é ban, etee náá, wɔ tok ne ghwyil eswoola bhoo lo'ɔ náá, ye bhilal neghu ye pum. <sup>37</sup>Ye be náá, wɔ eemyaal tep ɔ, kea “iyooo”. Ye kabe náá, wɔ eebyen ɔ, kea “hooo”, etee náá, ekela-ekela ee bot dyeebakel kɔ étepe'enek dyeebadus é pe daa Mbee mot.»

#### Melyo dum ne tep ebulal ε embee esesee

<sup>38</sup>«Ye nabe é, bi naagwak náá: “Mot ε tuu ɔ dis ɔ, ye goka é náá, nye baa-tuuuaa ye. Mot ε bwak wɔ edje ɔ, da wɔy é baabwak nye edje.” <sup>39</sup>Deenek, mam kaleε bin ε náá: Sa mot ààbulal ebiyo ne ebiyo. Mot ε nyuu wɔ beεz é emuk pe mbɔ eghen ɔ, baaka nye yak kyee emuk. <sup>40</sup>Mot ε di esaa wɔ ne etep étep nye neenɔ kuwa yɔ ɔ, beta nye, nye baanɔ dɔɔ ne ndjookuwa yɔ. <sup>41</sup>Mot ε besal wɔ náá, wɔ ke nenj wat ɔ, kea enenj ebá. <sup>42</sup>Gwyena ne mot di ewaab wɔ sonok ɔ. Ye be mot eenɔ sa yɔ ɔ, sa wɔ ààkabaakedu.»

#### Kwyel ne bot ε mebhuka

<sup>43</sup>«Ye nabe é, bi naagwak náá: “Ye goka é, wɔ kwyel ɔ'ɔ mot, da wɔ é byen mot mebhuka mɔ.” <sup>44</sup>Ye be mam ɔ, me kaleε bin é náá, kwyelka bot ε mebhuka men. Djaalaka Zeeb kɔ esu ε bot ε di etiig bin ɔ. <sup>45</sup>Ye é deenek ε bi aadi bɔn Seeg'en di pe tɔ gwoo ɔ, etee náá, Zeeb ε di esa náá, gwyes kas kɔ bot djas, bembée ε bot ne betete ε bot. Tyee wat, Zeeb sil bhi é, étep bot ε di sosoob ɔ, ne bot ε di ààbe sosoob ɔ. <sup>46</sup>Ye be náá, bi zokwyel é bot ε di ekwyel bin ɔ, étep yé bi di bun náá, bi é waabela efute aadus pe εko ε? Dɔɔ ne benɲel ε epata ε lapo zobaakwyel é, bot ε di ekwyel be ɔ. <sup>47</sup>Ye be náá, bi zoswos é bɔn-nyeeε bin ɔ, bi bee tin é náá, bi epesa enem esa? Etee náá, bot ε di ààbe bot ε membyak me sis ɔ, bɔɔ pe zobaasa é deenek! <sup>48</sup>Dika ne mbee elyem dáa Seeg'en di tɔ gwoo ɔ di ne mbee lyem ε.»

#### Egwyena ne bedjel ε bot

**6** <sup>1</sup>«Bi é kotiibal dum ne dáa bi di esa enem esa ne bot étep eduwal ε Zeeb ε. Bi é sa deenek é mis me bot, étep bot djas neeke náá: “Biɔ é di bembée ε bot” ɔ, bi aanàkwaabela efute yii Seeg'en di tɔ gwoo aadje ε. <sup>2</sup>Wɔ kwyel edje djel mot sonok ɔ, wɔ goka é ne esa ye tɔ ɔ, sa mot ààgu. Nàsa dáa bot ε lualen di esa tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda ne é egba ε. Be sa deenek ε étep bot needuwal be. Tsɛetse ne tsɛetse, me lɛε bin é náá: Mbi bot binɔk eezebela yɔɔb efute. <sup>3</sup>Ye be náá, mbɔ eghen bɔ epedje djel mot sonok ɔ, ye àànyɔ náá, mbɔ emyel ε lo gu. <sup>4</sup>Etee náá, ye goka é náá, sa wɔ dje mot ε, ye di ɔ. Tin, Seeg'en, mot di egu dáa wɔ di ekwyee bot tɔ ɔ, nye waadje wɔ yɔ efute.»

#### Melyo dum ne mendjaala

<sup>5</sup>Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Bi é di edjaala ɔ, nàdika dáa bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si, be dyeebakwyel edjaala ε metetet tɔ mendjaa me mendjaala

mε eYuda ne é beman, étép bot neebēe bε. Tseetse ne tseetse, mε lεε bin é náá: bot binok eezebela yobō efute. <sup>6</sup>Ye kabε woy ɔɔ, wɔ kwyel edjaala Zeeb ɔɔ, nia tɔ dhen'ɔ, da wɔ é diyāl εbe. Bhii tak, da wɔ é djaala ne Soog di tɔ di ɔɔ. Tin, Soog, mot di ebee esesεε wɔ di esa tɔ ɔɔ ε, nye waadjε wɔ efute.

<sup>7</sup>É sok bi di edjaala ε, sa mot ààbasal ekpa ε wat esok ne esok gwyes dāa bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ. Bɔɔ gek é náá, Zeeb é waagwak be, etεε náá, be ne bil mekpa ebuεpe tɔ mendjaala mɔɔ. <sup>8</sup>Sa mot ààbaɲa bε, etεε náá, Sεεg'en ne gu sa elyem bin di ekwos ε, esok ne bi ne waab ne ne. <sup>9</sup>Deenek, Gwakeka dāa bi di egoka ne edjaala ε. Keka náá:

“Zeeb Sεεg'es di tɔ gwoo ɔ,

ye goka é náá,

din ε lɔ di Dεε, ye guaa.

<sup>10</sup>Ye goka ε Eyon ε lɔ zye.

Beta náá, ekwosak ε lɔ sael kɔ bɔs,

dāa ye di esael pε tɔ gwoo ε.

<sup>11</sup>Djea bis mos edee di egoka ne nes ε.

<sup>12</sup>Pela ebiyo ε bis zesa ε,

etεε náá, bisɔ pe, bis epepel bot ε nazesa bis ebiyo ɔ.

<sup>13</sup>Sa náá, bis nàkwyekwyε tɔ mebhawal,

é di'enek, peka bis é mεmbɔ mε Mbee mot.

[Etεε náá, ye é woy ε di ne Mekoozi, ne mebwala, ne duma na kɔm-kɔm.

AMEN.]”

<sup>14</sup>Guka náá: Bi é pel ebiyo ε bot ε di etɔ ne esa bin ɔ, Sεεg'en di pε tɔ gwoo ɔ, waabaapel yebɔ pe. <sup>15</sup>Tin, ye kabε náá, bi ààpel besɔ bin ɔɔ, Sεεg'en di tɔ gwoo ɔ, aanàkwaabaapel ebiyo ε bi di esa ε.»

#### **Melyo dum ne tep etsi ε edee étép mendjaala**

<sup>16</sup>«Ye bε náá, bi epetsi edee étép mendjaala ɔɔ, sa mot ààdi ne bhwoob ghorj dāa bot ε di ne lualɛɲ ɔ. Be lyaal bhwoob ghorj deenek ε, étép bot djas neegu náá, be epetsi edee. Tseetse ne tseetse, mε lεε bin ε náá: bot binok eezebela yobō efute. <sup>17</sup>Ye kabε woy ɔɔ, wɔ tsi edee ɔɔ, gwyiia bhwoob, da wɔ é lɔɔb mul é lɔ, <sup>18</sup>etεε náá, bot needi ààgu náá, wɔ epetsi edee. Tin, ye é Soog mot di tɔ ɔɔ di egu, deenek Soog, mot di ebee esesεε djas wɔ di esa tɔ ɔɔ ε, nye waadjε wɔ efute.»

#### **Ekum pε daa Zeeb**

<sup>19</sup>«Nàsaaka εdi é ne bete ne ekum é bɔs'ak. Ekum ee di náá, beses ne emaa é waapul ε. Ekum ee di náá, bot ε djii é waakwak εbo ε ndjaa, da djii, nɔɔ, tɔ ne ye ε. <sup>20</sup>Kwomka ekum bin pε daa Zeeb. Penek, bot ε djii aanàkwaani kedjii ye, beses ne emaa aanàkwaapul ye. <sup>21</sup>Etεε náá, é di mot di ekwom esa bε ɔ, lyem'ε di é tin.»

#### **Lama nyel**

<sup>22</sup>«Mis é dāa lama nyel. Ye bε náá, mis mɔ epenyaasok enyɔεpe ɔɔ, gua náá, nyel'ɔ djas é tɔ selele. <sup>23</sup>Ye kabε náá, mis mɔ epekpaɲ ɔɔ, nyel'ɔ djas é tɔ ghooghom. Ye kabε náá, ngel di tɔ lɔ eezedim ɔɔ, tin, kwaa yenek meghomela aanɔɲel ne ye?»

### Neghu epata, neghu Zeeb

<sup>24</sup>«Ye tok ne mot ngot aadi ne ghwyil esa mesa me ekukuma ebá. Ye be deenek ɔɔ, nye waabhina ngot, da nye é kwyel nwyak ngot, neghu nye kaseya ne ngot ɔɔ, nye waabyasal nwyak ngot. Bi tok ne ghwyil esa mesa me Zeeb ne mesa me epata é di wat.»

### Edum e koŋ ne Zeeb

<sup>25</sup>«Ye é étep tak e me di elee ne nen náá: Nàbemka ba kɔ esu e tsik'en dum ne tɛp edee bi aade e, ààkoobe-beaak menyel men dum ne ekaad bi aabot e. Etee náá, tsik eedhaa edee, nyel eedhaa ekaad ne metan. Etsal é? <sup>26</sup>Beeka enen pe eko, be ààbe epyeeb, ààbók edee di ewum tɔ epyeeb e. Be ààkwom edee tɔ mebhwa ne kɔ etaa. Tin, dhi Sɛg'en di tɔ gwoo ɔ, di dje be edee! Bi ààpadhaa enen ne boo metan é mis e Zeeb é? <sup>27</sup>Ye be náá, bi epebem ba ɔɔ, eze pak'en di ne ghwyil ebil ba elu e wat kɔ melu me tsik'e?

<sup>28</sup>Étep yé bi di ebem ba kɔ esu e ekaad? Beeka dáa mezem di ekwyil ne ewyee tɔ pyeeb e. Mezem me tak ààsa mesa, ààlat ekaad. <sup>29</sup>Tin, betka me lee bin náá, dɔɔ ne mekoozi Salomɔŋ, ne boo duu ye, nye nabe é ààbe ne mbɛe kaad nadi enyɔ dhaa zem wat tɔ kɔkɔ mezem menek e. <sup>30</sup>Ye be náá, Zeeb epebét eka ee di tɔ dik mos, da djemen ye é nɔŋaa, dikaa tɔ du ɔɔ, haa gwyata ne biyɔ! Zeeb tok ne ghwyil esa deenek ne lyem'e met étep'en é? Ye nakoozodi náá, bi tok ne boo emyaal ne ne!

<sup>31</sup>Nàbemka ba é ekeke náá: “Mena aadeka yé? Mena aadeka yaa medii? Mena aabotka yé?” <sup>32</sup>Yenek djas, ye é bot e membyak me sis é di ebwos esa binek melu djas. Tin, Sɛg'en mot di tɔ gwoo ɔ ne gu náá, bi é ne gwyes tak. <sup>33</sup>Pookosaaka sok ɛyɔŋ e Zeeb ne tsik tɔ epiki nye di ewaab e. Tin, Zeeb é waadje bin esa djas bi di ne gwyes tak e. <sup>34</sup>Nàbemka ba ne etep aasaal djemen e, etee náá, etep e djemen aagwye lo é nye emet, dwoo ne dwoo é ne ye ekwosak.»

### Sa bi ààpée bot

**7** <sup>1</sup>«Sa bi ààpée bot, deenek Zeeb aanàkwaapée bin. <sup>2</sup>Etee náá, Zeeb aapée bin e dáa bi di epée besɔ bin e. Nye aalwoodal bhwan'en e dáa bi di elwoodal bhwa besɔ bin e. <sup>3</sup>Étep yé wɔ gwyák kwyeezyɔŋ di tɔ dis e mɔn-nyoog, wɔ kadi é ààbee pek le di tɔ dis e lo e? <sup>4</sup>Wɔ aanàkwaake ne sɔɔ mot náá: “Mɔn-nyaagam, beta me dis mɔɔ kwyeezyɔŋ tɔ dis e lo,” dhi wɔy ààbe ebee pek le di tɔ yɔ dis e. <sup>5</sup>Wɔy mot medjhaaz pe eko, bhimis pe si, pookodis sok pek le tɔ dis e lo! Bhii tak e wɔ waanyaasok, étep wɔ needis kwyeezyɔŋ di tɔ dis e mɔn-nyoog e.

<sup>6</sup>Nàdjeka esa ee di dee e ne bebhye, ekaab náá, be é zekebula zeduma wɔ nyel ne mekwaala. Nàmwaska mevunga sok bhwoob begwyye, ekaab náá, be é zekenyal ye.»

### Waabka, saaka, diigka é ebe e ndjaa

<sup>7</sup>«Waabka, bi é waadjeaa, saaka, bi é waabela, diigka ebe e ndjaa, be waadii bin ye e. <sup>8</sup>Ye é deenek, mot e waab sonok ɔɔ, nye waadjeaa. Mot e saa sonok ɔɔ, nye waabela. Mot e diig ebe e ndjan ɔɔ, be waadii nye ye e. <sup>9</sup>Ye é ne mot

ngot pak'en di ne ghwyil edje mɔn'e ekok bela náá, mɔn waab nye é mapa?  
<sup>10</sup>Neghu eze di ne ghwyil edje mɔn nyo', ye be náá, mɔn waab é su ɔɔ? <sup>11</sup>Kwyii biyɔ, bembee e bot bi di e, bi ne gu edje embée esonok ne bɔn bin, gwyata ne Sɛɛg'en di tɔ gwoo ɔ, nye aanàdje embée esonok ne mot aawaab ɔ!

<sup>12</sup>Kanka esa sok ne besɔ bin esesee bi di ekwyel náá, bot sa bin ye e. Ye é deenek é mekana me etsi e Moiz ne yii bengooel e Mekpa e Zeeb di elyo.»

### **Ebe e ndjaa na maad-maad**

<sup>13</sup>«Nika tɔ ebe e ndjaa na maad-maad. Etee náá, ze di eniigal bot pe del e bot e zewo ze ɔ, ye ààkɔɔla, ebe e tak ne bɔk. Bete ne bot dyebakwyel edhan é penek. <sup>14</sup>Tin, guka náá, ebe e ndjaa tak ne maad, bela náá, ze di edul bot pe ze tsik e, ye ne pata. Ye e éteɔ tak e bot ebuepe di ààdyeebadu ye.»

### **Bengooel e Mekpa e Zeeb yii mekɔɔ**

<sup>15</sup>«Dika ne etson ne bengooel e Mekpa e Zeeb yii mekɔɔ. Be zye pe daa len é, ne ezaaba dáa mɔn bhata, ghuna be é eben, be zosyel e mya mɔɔ. <sup>16</sup>Bi aagu bengooel e Mekpa e Zeeb yii mekɔɔ tak é ne mefulu mɔɔ. Etee náá, bum le vin ààbɔkaa tɔ mekpak me megɔk neghu bum fiigh kɔ le megɔk. <sup>17</sup>Etee náá, mbee le zodje é mbee bhum. Mbee le kadje é mbee bhum. <sup>18</sup>Mbee le tok ne ghwyil edje mbee bhum. Tyee wat ne mbee le, ye tok ne ghwyil dje mbee bhum. <sup>19</sup>Ele djas di ààdje bhum e, ye goka é ne ekwyalaa, bhii tak da ye é mwasaa tɔ du. <sup>20</sup>Deenek, bi aagu bengooel e Mekpa e Zeeb yii mekɔɔ é ne embee mefulu mɔɔ.»

### **Elɛe ne esa**

<sup>21</sup>«Ye tok bot djas di djóo me: “Gheɲ, Gheɲ!” ɔ, paani tɔ ɛyon e di tɔ gwoo ɔ. Bot aani ɔ, ye é bot e di esa ekwosak e Saagam di tɔ gwoo ɔ. <sup>22</sup>É dwoo epée, bot ebuepe é waake ne nam náá: “Gheɲ, Gheɲ”, ye é ne din e lɔ e bis nadi bengooel e Mekpa e Zeeb! Etsal é? Ye é ne din e lɔ e bis nadi esesɔ embee esisim! Etsal é? Ye é ne din e lɔ e bis nasa bete ne endem e mebwala! Etsal é? <sup>23</sup>Tin, me waalee ne nɔɔ é mis me bot náá: “Me nabe é ààgu bin. Duska é mis mam, tɔka etsetaɛpe ne nam, biyɔ, bot e di esa embee esesee ɔ!” »

### **Mendjaa membá**

<sup>24</sup>«Deenek, mot e gwak etɛp ee me di elii wak, da nye é ke tyee tak ɔɔ, nye é mot etson di esum ndjan'e kɔ ekok ɔ. <sup>25</sup>Bhi e zenée ebuepe, tyee bhyon natuula ne ghuu na lyel-lyel ɔ, ye nyuɲa é ndjan'enek ɔɔ, ye aanàbik, etee náá, ndjaa tak nasumel é, enyɔɛpe kɔ ekok. <sup>26</sup>Tin, mot di egwak mekpa mam, da nye kadi é, ààke tyee mekpa me tak di elɛe ɔɔ, nye é dáa ndjemet mot di esum ndjaa kɔ bɔs besye, ààwyel epap kɔ ekok ɔ. <sup>27</sup>Tin, bhi e kanee ebuepe ɔɔ, da bhyon e desal meɔhii ɔɔ, ghuu na lyel-lyel e zenyuɲa é epap e ndjan'enek ɔ, epap e tak e waabik syeee é di tak wat.»

### **Egheɲ e Yezu**

<sup>28</sup>Dáa Yezu nasilal elyo bemelyo me e, meɔhuu me bot naadyeebadjoka dáa nye nadi elelyo bot e. <sup>29</sup>Etee náá, nye nabe é ààlelyo bot dáa beghan e mekana me etsi nalelyo e, nye nalelyo é, ne egheɲ e Zeeb.



### Yezu eezetsik dhiiti mot ebé e zezam

**8** <sup>1</sup>Dáa Yezu nasul kɔ etsok ɛ, zukamwaa ne mot naazedu nye. <sup>2</sup>Wɔ gwaa, dhiiti mot nadi ne ebé e zezam ɔ, zetiila pe daa le. Nye eezekwyit meboŋ si, zedjaala ne ne náá: «Gheŋ! Me ne gu náá: wɔ kwyel ɔɔ, wɔ é ne ghwyil etsik me, nyel'am bula dɛɛ.» <sup>3</sup>Tin, Yezu eezeseɛb mbɔ, met nye. Nyey ne ne náá: «Me eekwyel, tsaka!» É di tak wat, wɔ gwaa, ebé e zezam mot'enɔk zesi. <sup>4</sup>Bhii tak, Yezu é boozeke ne ne náá: «Gwaka me enyɔpe: Sa wɔ ààlɛɛ mot sa dhaa wak ɛ. Tɔa, kelyaal nyel pe daa ghaa-Zeeb, da wɔ é kɛdje esa e ekɛɛ e Zeeb dáa Moiiiz nalyo ɛ, éteɓ wɔ neelyaal bot djas náá, wɔ eetsak ɛ.»

### Yezu eezetsik mot-mesa e komanda esodja e Lɔm

<sup>5</sup>Dáa Yezu nadi eni tɔ ghaada Kapelnaum ɛ, wɔ gwaa dhiiti boo kukuma tɔ lɔɔɔ esodja zetiila pe daa le. Bhii tak, nye eezeke ne Yezu náá, nye zekwyee nye. <sup>6</sup>Nyey ne ne náá: «Gheŋ, mot-mesa mam ngɔt é ndjaasi pe ndjan'am, nye eezeseɔɔb nye epebé elyɛlepe.» <sup>7</sup>Tin, Yezu ezeɛɔɔɔɔɔɔɔ ne ne náá: «Me epɛtɔ, ketsik nye.» <sup>8</sup>É di'enek, boo kukuma yenɔk ezeɛɔɔɔɔɔɔɔ ne ne náá: «Gheŋ, mam é yam ze, wɔ neezeni tɔ ndjan'am. Ye goka é náá, wɔ zolɔo ekpa ɛ wat, éteɓ mot-mesa mam neetsak. <sup>9</sup>Di me di'aak, me é ne ekukuma bam me di egwak eseseɛ me di goka ne esa ɛ ne nɔɔ. Pe si meko mam, me é ne esodja. Me ke ne ngɔt náá: “Tɔak” ɔɔ, nye epɛtɔ. Me ke ne nwyak náá: “Bulak” ɔɔ, nye epebula. Tin, me ke ne mot-mesa mam: “Sa dáak” ɔɔ, nye epesa.» <sup>10</sup>Dáa Yezu nagwak eyala e kukuma yenɔk ɛ, ye nabe é, nye naadyeeba-myaaala. Tin, nye é booke ne bot ɛ nadi egyee ne ne ɔ náá: «Tɛetse ne tɛetse, me lee bin é náá, me dinaa ààpabee kwaambi yak edum koŋ ne Zeeb sok kɔ Yisalael dáa yii mot'ak. <sup>11</sup>Betka me lee bin náá, bot ebuepe é waadus pe ebil ɛ dwoo ne pe edjem ɛ dwoo. Be waazyɛ, zedi kɔ mesa wat, be ne bɔn e Abalaam, Izak ne Zakɔɔb tɔ Eyorj ɛ di tɔ gwoo ɛ. <sup>12</sup>Tin, bot ɛ nagoka ne edi é bot ɛ eyorj ɛ tak ɔ, be aadi é, mwasaɛ pe kel, tɔ ghooghom pe baadi edje megwyɛ ne ekwaal ɛ metsok ɛ.»

<sup>13</sup>Bhii tak, Yezu eezeke ne kukuma esodja binɔk náá: «Sika pe ndjan'ɔ etee náá, kɔ edum ɛ koŋ ɛ lɔ ne Zeeb, Zeeb eedje wɔ sa lyem'ɔ di ekwos e!» É di tak wat, ye nabe é, mot-mesa ɛ kukuma esodja binɔk naatsak.

### Yezu eetsik bete ne bot ɛ mebé

<sup>14</sup>Yezu eezewyis, tɔ pe daa Pyeɛd. Ghuna tsi ɛ Pyeɛd yii moma nadi é ndjaasi ne mekosa ekpaŋepe. <sup>15</sup>Nye eezemet nye é mbɔ, mekosa eezesi. É di tak wat, moma yenɔk eezewyɛl, nye moo zebe be.

<sup>16</sup>Dáa dwoo nadi ye moo esila ɛ, wɔ gwaa be zɛzye nye ne bot ɛ embee esisim nadi edhek ɔ. Dáa Yezu nadi elii kɔ membel menɔk ɛ, embee esisim nadi ewyis tɔ lɔɔ, tin, nye naatsik dɔɔ ne bot ɛ mebé djas. <sup>17</sup>Nye nasa deenek é, etee náá, eseseɛ ngoolɛl-Mekpa ɛ Zeeb Ezayi naleɛ é, neebela esuk. Nye nake é náá: «Nye naanɔɔ edjam bina ne mebé mena<sup>m</sup>.»

### Bot ɛ di ekwyɛl edu Yezu ɔ

<sup>18</sup>Bhii tak, dáa Yezu nabee edhuu ɛ bot ɛ nadi edu nye ɔ, nye é boozeke ne bedjekel be náá, be see dhaa pe yii kyiid boo soob na djato-djato. <sup>19</sup>Wɔ gwaa,

dhiiti ghaa-mekana me etsi zezye pe daa le. Nyey ne ne náá: «Lyoele, me epe-kwyel edu e wo é meze djas wo aadi etó e.» <sup>20</sup>Deenek Yezu eezebwaza ne ne náá: «Bebhek é ne eku, enen é ne mek. Ye kabe Seengele Mon Mot wo, nye tok ne zeza di edjaasi ne ewala.»

<sup>21</sup>Dhiiti mot ngot pak bedjekel be ezeke ne ne náá: «Gheh, esok ne me ne du wo, pookobet me, me pookokedel Saagam.» <sup>22</sup>Tin, Yezu eebwaza ne ne náá: «Dua me, beta bot e zegwey e, be del myon me bot wo.»

### Yezu eezelyak ghuu

<sup>23</sup>Yezu eezeni to boo elaed sama wat ne bedjekel be. <sup>24</sup>Aaboya deenek, kaseka é, boo ghuu na lyel-lyel eezekan epupal ko boo soob na djato-djato. Mepupal me tak eezegheeb ebhyeeb e medii, zegheeg e elaed. Ye kabelá tin é, Yezu edja gó. <sup>25</sup>Tin, bedjekel be zokazetiila pe pak nye nadi to elaed e, be eezedjem nye ne etsim: «Gheh, tsika bis! Esyee é yak!» <sup>26</sup>É di'enek, ye nabe é Yezu naazebwaza ne wo náá: «Étep yé bi di ne keh? Ebwaaale e len ne Zeeb ne tool!» Bhii tak, nye eezewyel, zebhem ghuu, ne dii, nye eezelyak ghuu. Nyey ne dii náá: «Sila ghulal' ye di gwyem.» Wo gwaa, ghuu zesila, bhwak moo tin kup. <sup>27</sup>Wo djas nabe é, be naadyeebadjoka. Tin, wo náá: «Nwyak é nwyaa kwaambi mot di náá, wo ne ghuu ne boo soob na djato-djato epegwak nye?»

### Yezu eezetsik bot ebá embee esisim nadi edhek e

<sup>28</sup>Dáa Yezu nasee pe yii kyiid boo soob na djato-djato pe kyee dik bot e Ghadhaala e, wo gwaa bot ebá zetuula to mevít, be neezeboma ne ne. Ye nabe é bot e embee esisim nadi dhek e, be nadi é, ne mbee menyan dhaa tye, bot nabe é aabe ne ghwyil edhaa é ngwoob mevít me tak. <sup>29</sup>Bot binok moo tin etsim náá: «Bis sa wo yé, wo Mon e Zeeb? Wo zye wak é zezem bis, sonok ewala e tak dinaa aadjala?»

<sup>30</sup>Ba etsetape ne di tak, ye nabe é ne boo esaj e beghwyee nadi egoo tin e. <sup>31</sup>Embee esisim eezedjaala ne Yezu, wo náá: «Wo kwyel esjo bis wo, kyeeba bis to esaj e beghwyee bak.» <sup>32</sup>Yezu eezemyaal, nye ezeke ne wo náá, be to. Tin, wo gwaa embee esisim zewyis to bot binok, zen to esaj e beghwyee. Bhii tak, esaa djas eezesul etsok pe be nadi é, kaab, keghaaga to dii, diida. Wo djas si na bheee. <sup>33</sup>Bot e nadi ebaal esaj e beghwyee tak e, zokazekaab, sik pe del. Be moo tin ebanja bot e del edjema be bee penek dum ne bot ebá binok e. <sup>34</sup>Tin, wo gwaa bot e del djas zokazewyis, keboma ne Yezu. Dáa be naboma ne ne e, be naazedjaala ne Yezu náá, nye dus ko kyee dik'wo.

### Yezu eetsik dhiiti mot nazeswob ne ebé e

**9** <sup>1</sup>É di'enek, Yezu eezeni to elaed, see boo soob na djato-djato, sik pe del. <sup>2</sup>Tin, bedhiiti bot zokazye ne mot ngot nazeswob ne ebé e, byaala ko mwaala. Dáa Yezu nabee edum e kon e bot e nazye ne mbel tak e, nye naazeke ne mbel náá: «Sa megghaaz mon'am, mesyem mo epelel!» <sup>3</sup>Dáa be nabee deenek é, bedhiiti beggan e mekana me etsi e Moizi nabe é, be moo enyigela pak'wo náá: «Nwyak mot epebyasal Zeeb!» <sup>4</sup>É di tak wat, ye nabe é, Yezu naagu esiiza wo. Nye boozeke náá: «Étep yé bi di ne mbee esiiza to elyem bin deenek?» <sup>5</sup>Eyé di elyel ne nen, eke é ne mot ebé náá: «Mesyem mo epelel» ohoo, neghu eke náá: «Wyela, da wo é ke?» <sup>6</sup>Ye goka é bi gu náá, Seengele

Mɔn Mot é ne ghwyil epel mesyem me bot kɔ bɔs.» Bhii tak, nye eezɛke ne mot zɛsɔb ne ébɛ ɔ náá: «Wɛla, nɔŋa mwaala yɔ, da wɔ é sik pɛ ndjan'ɔ!» <sup>7</sup>É di'enek, mot'enɔk eezɛwɛl, sik pɛ ndjan'ɛ. <sup>8</sup>É di'enek wat, dáa ɛdhuu ɛ bot ɛ nadi tin ɔ nabee deenek é, bɛ naadyeebadjoka ɛlyɛlɛpɛ. Bhii tak, bɛ moo eduwal Zɛɛb dáa nye nadjɛ mbi yenek mɛbwala ne bot ɛ.

### Yezu eezɛdjoo Matye

<sup>9</sup>Yezu eezɛdus tin, dáa nye nadi edhan ɛ, nye naazɛbee dhiiti mot, din ɛ lɛ é Matye, nye nadi é ndiindel é di mesa mɛ. Nye nadi é nɔŋel epata e lapo. Yezu eezɛke ne nɛ: «Dua mɛ!» Matye eezɛwɛl ngbat, bhii tak, nye eezɛdu nye.

<sup>10</sup>Yezu bɛ ne bedjekel bɛ nadi ede edee pɛ ndjan ɛ Matye. Wɔ gwaa, bɛtɛ ne bɛnɔŋel ɛ epata e lapo ne bot ɛ mesyem zokazelwood tin, zɛdɛ bɛ ne bɛnɔ djas kɔ mesa wat. <sup>11</sup>Dáa ɛFalizye nabee deenek ɛ, bɛ naazɛdji bedjekel bɛ náá: «Étɛp yé lyoel yen di ede edee é di wat bɛ ne bɛnɔŋel ɛ epata e lapo ne bot ɛ mbee dék?» <sup>12</sup>Yezu eegwak dáa bɛ nadi elii ɛ, tin, nye é boozɛke ne nɔɔ náá: «Bot ɛ di ne mɛnyɛl ɛnyɛpɛ ɔ tok ne gwyɛs ngwomel bot nye neegwom bɛ. Yɛ é mɛmbɛl ɛ di ne gwyɛs mɛgwoma. <sup>13</sup>Tɔka, kɛdɛkɛka ɛsuk ɛ Mɛkpa ɛ Zɛɛb di eke náá: «Mɛ kwɛl é ɛnɛm esa, ààkabe ebuwa e betit'». Etɛɛ náá, mɛ nabe é ààzyɛ zɛsaa bot ɛ epiki. Mam nazye é zɛsaa bot ɛ di egu náá, bɛ é bot ɛ mesyem ɔ.»

### Melyo ɛ Yezu dum ne tɛp ɛtsi edee étɛp mendjaala

<sup>14</sup>Dhiiti dwoo, bedjekel ɛ Zan Nduuel-bot naazyɛ zɛdji Yezu náá: «Étɛp yé bisɔ ne ɛFalizye di ɛtsi edee étɛp mendjaala, dhi bedjekel bɔ di ààtsi edee étɛp mendjaala?» <sup>15</sup>Wɔ gwaa, Yezu zɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi nakobee sok paa náá, bɛsɔ ɛ mwaaz di tɔ ghoŋ dwoo eba, dhi bɛ di lɔɔg wat ne mwaaz, mot paazyɛ, zɛba moma ɔ? Yenɛk ààsael! Deenek, ɛwala tak ɛpezyɛ, ɛwala ɛ di náá, mot zɛba moma ɔ waadisaa pak'ɔɔ. É di tak ɛ bɛ aatsi edee.

<sup>16</sup>Yɛ tok ne mot aanyaa pes bes kaad étɛp ɛkoobal put kaad ne yɛ. Wɔ sa deenek ɔɔ, é sok wɔ aagwyii kaad tak ɛ, bes kaad é waanyaa put kaad, da yɛ é bek elen ɛ tak. <sup>17</sup>Mɛnyok mɛ na bes ààwaaa tɔ bhɛɛb na mwa. Yɛ sɛɛ deenek ɔɔ, bhɛɛb é ne ghwyil ebel, da mɛnyok é sɛɛ, deenek bhɛɛb eepulel. Yɛ é étɛp tak ɛ bɛ di lɛɛaa náá, yɛ ààgoka deenek, etɛɛ náá, mɛnyok mɛ na bes goka é tɔ ebes e bhɛɛb.»

### Yezu eetsik dhiiti moma, da gomal ɛsyɛs ɛ Zayilus

<sup>18</sup>Dáa Yezu nadi elii ne nɔɔ deenek é, wɔ gwaa dhiiti kukuma ɛYuda zɛzyɛ pɛ daa lɛ. Nye eezɛkwɛit mɛboŋ si meko mɛ. Nyɛy ne ne náá: «ɛSyɛs ɛ lam ààlɔo ne peka. Mɛ kwɛl é, wɔ zɛkel mɛmbɔ kɔ lɛ étɛp nye neegom!» <sup>19</sup>Yezu eezɛwɛl, ngbat, bɛ ne bedjekel bɛ, du nye.

<sup>20</sup>Dhiiti moma nadi ebé ebé ɛ zoob, ghiya nadi ekekek nye ààbɛ ne ɛtsek. Ebé ɛ tak naaboya ne ne é di mɛmbu kam ne ebá. Moma tak zokazetiila pɛ bhii koŋ ɛ Yezu, nye eezɛmɛt kyɛe ɛghɔ ɛ kaad ɛ Yezu. <sup>21</sup>Étɛp, nye nabe é, nye eekɛ tɔ lyɛm'ɛ náá: «Mɛ zomet kaad'ɛ ɔɔ, mɛ ɛpɛtsak!» <sup>22</sup>Tin, Yezu eezɛliiŋ mis, gwyák nye. Nye eezɛke ne ne náá: «Sa mɛghaaz ɛsyɛs ɛ lam! ɛdum ɛ koŋ ɛ lɔ ne Zɛɛb eetsik wɔ.» É di tak wat, moma yenɔk naazɛtsak.

<sup>23</sup>Bhii tak, Yezu eezetó pe ndjaa kukuma eYuda e tak. Dáa be nakum ε, be kabela bot ε, ebwom ngambi, zenɔɔ bak bot esa yobo ezem pe ndjaa tak étep ekoobal esesee, be neetó ndela. <sup>24</sup>Tin, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Wyiska pe kel, etee náá, esyes elak àapagwye, nye dja é gó.» É di'enek, be moo tin eduk Yezu. <sup>25</sup>Dáa be nawyisal edhuu ε bot pe kel ε, Yezu eezeni tɔ dhen, nye eezemet nye é mbo, wɔ gwaa esyes elenɔk zewyel. <sup>26</sup>Menduk me tep'enek naake kɔ kyee dik'enek djas.

#### Yezu eetsik bot ε edhim bebá

<sup>27</sup>Dáa Yezu nadas tin ε, wɔ gwaa bot ε mebé me edhim bebá zokazeni edu nye bhii koŋ ne etsim: «Mɔn Dhavid, geka bis ghon!»

<sup>28</sup>Dáa Yezu nakum pe ndjaŋ ε, wɔ gwaa, be na edhim binɔk zetiila pe daa le. Yezu eezedji be náá: «Bi eemyaal náá, me é ne ghwyil esa sa bi di ewaa-b'enek é?» Bot binɔk eezebɔɔza ne ne náá: «lyooo, Ghen! Wɔ é ne ghwyil esa.»

<sup>29</sup>Tin, Yezu eezekel be membo kɔ mis. Nyey ne nɔɔ náá: «Zeeb eedje bin sa djala ne edum ε koŋ ε len ε.» <sup>30</sup>É di tak wat, wɔ gwaa be nyaasok. Yezu eezelu be elyelepe náá: «Gwakeka me enyɔɔpe: sa mot ngot ààgu sa see wak ε.» <sup>31</sup>Tin, bot binɔk kató é, elɛε tɔ kyee dik'enek djas esesee Yezu nasa ε.

#### Yezu eezetsik dhiiti bubu mot

<sup>32</sup>É sok be nadi ekwyel etó ε, bedhiiti bot nabe é, be eezye Yezu ne mot ngot nadi bubu ɔ, etee náá, embee esisim nadi edhek nye. <sup>33</sup>Dáa Yezu nasɔ embee esisim tak ε, é di tak wat mot'enɔk nabe é, nye moo elii. Tin, ye nabe é, edhuu ε bot ε nadi é di tak ɔ, moo tin edjoka. Bɔɔ náá: «Bis dinaa àapakobee kɔkɔ mbi yak sonok tɔ Yisalael.» <sup>34</sup>Ye kabe eFalizye ɔɔ, bɔɔ nake yobo é náá: «Ye é kukuma embee esisim ε di edje Yezu mebwala me nye di esɔ embee esisim ne ye e!»

#### Yezu é ne ghon ne edhuu ε bot

<sup>35</sup>Yezu nadi eke kɔ boo eghaada ne kɔ mel. Nye nadi elelyo mɛdhuu me bot tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda. Nye nadi egoola be Mbɛe Bhaadal dum ne Eyon ε Zeeb. Nye nadi etsik bot ε di ne epel ɔ, zenɔɔ bot ε nadi ne edjam ɔ. <sup>36</sup>Ye nabe é, ghon naasa nye elyelepe dum ne edhuu ε bot ε nadi tin ɔ. Etee náá, bot ε tak nadi é, be eezewak dáa mesaa me ebhata di ààbe ne mbaalel ε. <sup>37</sup>Nye é boozeke ne bedjekel be náá: «Edee ne bu tɔ pyeeb, tin, bot ε ebók ààbu. <sup>38</sup>Ye goka é bi djaala náá, nakuma pyeeb dhis bedhiiti bot ε mesa étep be needis edee tɔ pyeeb.»

#### Bedjekel ε Yezu kam ne bebá

**10** <sup>1</sup>Yezu naazedjóo bedjekel be kam ne bebá. Bhii tak, nye eezedje be eghen esɔ embee esisim ne etsik é bot ε mebé, zenɔɔ bot ε nadi ne edjam ɔ. <sup>2</sup>Beeka min me bot ε lwoma kam ne bebá tak é: Mot meken é Simɔŋ nagetaa din Pyeed ɔ, ne dhyeeb Andele, Zak be ne dhyeeb Zaŋ bɔɔ bebá nabe é bɔn ε Zebede, <sup>3</sup>Filip ne Bhaatelemi, Toma zenɔɔ Matye nɔŋel epata e lapo, baazenɔɔ Zak mɔn Alfe, wɔ kabela é Tade, <sup>4</sup>Simɔŋ mot di tɔ edhuu ε bot ε nadi edjóoaa eZelot ɔ, zenɔɔ Yudas Iskaliot mot naka Yezu gha ɔ.

#### Mesa me bedjekel nalwomaa ɔ

<sup>5</sup>Yezu zokazelwom bedjekel be kam ne bebá étep esa mesa me. Nyey ne nɔɔ náá: «Bi é kookyee mel me bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ. Sa bi ààni pe tɔ

eghaada e bot e Samaali. <sup>6</sup>Bi goka ne etó é, pe daa bot e mbyak Yisalaél di dáa ebhata ee nazewo ze o. <sup>7</sup>Ze e ze, gheegoolaka ne bot náá: “Éyon e di to gwoo e moo é ekunaaepe!” <sup>8</sup>Tsikeka bot e mebé, gomalka bot e zegwyé o, tsikeka bot mebé me ezezam ezezam boó, soka embee esisim. Esa ee bi bela ààbòm-bòmak e, djeka bot ye yii toto. <sup>9</sup>Nànòòka elòòd, àànòò epata, ààbaanòò-nòòak dòò ne meea étep ewa to mengwyé da to ne ye. <sup>10</sup>Nànòòka mekoo me di tóaa ne ye medjon e, nànòòka dhiiti kuwa, nànòòka edhiiti ekoko, nànòòka sek, étep etó medjon ne ye, etee náá, mot di esa mesa o goka é nye bela sa dek.

<sup>11</sup>Bi e kum ko dhiiti mòò del neghu ko ghaada o, saaka mot di ne ghwyil emyaal bin náá, bi sulal pe daa le o. Dika pe daa mot'enòk, bi dus tin e, ye be bi moo twol ko del e tak o. <sup>12</sup>Bi é ni to ndjaa mot o, keka náá: “Bis eeswos bin ooo.” <sup>13</sup>Ye be náá, bot e ndjaa tak eemyaal bin o, tin, egwyem bin di ne nòò. Tin, be pee náá, bi nàsulal to mendjaa mòò o, betka egwyem bin sik ne nen. <sup>14</sup>Ye be náá, ko dhiiti del neghu to dhiiti ndjaa, be eepée náá, bi nàsulal o, be byen egwak bin o, wyiska yebo ko del é tak, neghu to ndjaa tak, da bi é kut piib meko men. <sup>15</sup>Me lee bin é etep etseetse náá, dwoo Zeeb aazepée bot e, del elenek aapéeaa é elyelepe dhaa-dhanak epée bot e ghaada Sodòm ne yii Ghomòòd.»

#### **Mezuk me di ezye pe sok e**

<sup>16</sup>«Gwakeka! Me kyeed bin tin é dáa ebhata kuku eben. Dika ne etsonj dáa benyo, da bi é di bot e edee dáa megum. <sup>17</sup>Dika betsonj e bot, etee náá, bot é waakepit bin sok bhwoob boo zeeга betetep eYuda, bi é waabiaa ne eghwyes to mendjaa me mendjaala me eYuda. <sup>18</sup>Ko esu e lam, bi é waaketanjal pe daa ekukuma ne bemekoozi, zenòò pe daa bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, étep bi needi betyaases e etep ee bi nazebee e. <sup>19</sup>É sok be aatò ne nen sok bhwoob boo zeeга betetep eYuda e, sa mot ààbem ba étep mekpa aawyis to enuub bin ne dáa bi aatanjal e. Mekpa me tanjal é waadjéaa bin é di'enek wat. <sup>20</sup>Etee náá, ye tok biyo aakalii tin. Ye é Sisim Seeg'en e aatanjal é di'enek.»

<sup>21</sup>«Bòn-nyeeг ngot e waakekael pak'òò é esan é náá, mòn-nyeeг'òò neegóaa, dòò ne beseeg e bòn aazobaasa é deenek ne bòn boó. Bòn é waapit bebyael boó, boó kemetaa, kwyé ndje sos, góaa. <sup>22</sup>Bot djas é waabhina bin, étep din e lam. Tin, bot e aawa zii kekum pe esik o, be waabela tsik. <sup>23</sup>É sok bi aadi ko dhiiti ghaada e, bot e ghaada tak e di esa bin esa e ekokok ne etep epes ne mezuk o, kaabka, da bi é to pe del e sis. Me lee bin é etep e tseetse náá, bi aanàk-waasilal eke ko mel me di ko kyeé dik Yisalaél o djas, esok ne náá, Seenjele Mòn Mot zye.

<sup>24</sup>Ye tok ne djekel ngot di edhaa mot di elyo nye o. Ye tok ne mot-mesa di edhaa kukuma ye. <sup>25</sup>Djekel goka é, nye di dáa lyoel ye, da mot-mesa é di dáa kukuma ye. Kwyii nakuma mebyel é koodjóoaa Belzebul, “Aah” gwyata ne bot e mebyel me! Be aazoleleaaa é leeak.»

#### **Mot bi di egoka ne ekaab o**

<sup>26</sup>«Étep tak e di náá, sa mot ààkaab bembee e bot binòk. Dhiiti dwoo é tak, dwoo di náá, esesee djas di syela é waawyis é gwyé e. Esesee djas di to syaab e waaguaa. <sup>27</sup>Tep me di elée bin to ghooghom e, leeка ye popoopwon é mwos dwoo. Etep ee bi nadi enyiijelaa to elo e, tuodka ye elyelepe ko emii e

mendjaa. <sup>28</sup>Nàkaabka sa di egó epuud ε, etee náá, be aanàkwaagó sisim. Bi goka é ne ekaab ε Zeeb mot di ne ghwyil egó sisim ne epuud tɔ du na kɔm-kɔm ɔ. <sup>29</sup>Tin, bɔɔ enen ebá tok wak ebɔmsaa ne ba mɔɔ falanga wat é? Bela náá, ngɔt pak'ɔɔ tok ne ghwyil ekwyit é bɔs, Seeg'en ε di ààmyaal ɔɔ. <sup>30</sup>Deenek, bhoo e elo bin é elaja. <sup>31</sup>Sa mot ààdi ne bwoo, etee náá, é mis ε Zeeb, bi é ne boo metaŋ, dhaa bɔɔ enen!»

### Emyaal, neghu ebyen ε Yezu Klisto

<sup>32</sup>«Mot aamyaaal popoopwon é mis me bot djas náá, nye é djekel'am ɔɔ, mam pe, me waamyaaal nye é mis me Saagam di tɔ gwoo ɔ náá, nye é ngbam. <sup>33</sup>Bela náá, mot aakela popoopwon é mis me bot djas náá, nye tok djekel'am ɔɔ, mam pe, me waakela nye é mis me Saagam di tɔ gwoo ɔ náá, me ààgu nye!»

### Yezu nabe é ààzye étep bot neegwakel, nye nazye é zewa zyaala pak bot

<sup>34</sup>«Nàgekeka náá, me nazye kɔ εko ε bɔs é, étep ezewa egwyem tɔ bot. Me nabe é ààzye, zewa egwyem ne egwakel tɔ bot. Me nazye é zekus eghuub ne ezebek ε bot. <sup>35</sup>Me nazye é zewa membek pak seeg ne mɔn mɔɔ motom, pak nyeeɓ ne mɔn mɔɔ moma, pak nakɔla ne bheebel. <sup>36</sup>Bot ε mebhuka men aadi é, bot ε mebyel men met. <sup>37</sup>Mot di ekwyel mot ngɔt pak seeg ne nyeeɓ dhaa me ɔɔ, mot tak ààkɔa ne nam. Mot di ekwyel mɔn'e mɔɔ moma, neghu mɔn'e mɔɔ motom dhaa me ɔɔ, mot tak ààkɔa ne nam. <sup>38</sup>Mot ε di ààbep melaaba me, da nye é du me ɔɔ, mot tak ààkɔa ne nam. <sup>39</sup>Mot aakwyel ekwyeeɓ tsik'e dhaa me ɔɔ, nye waasu tsik'e. Mot aakakwyel esu tsik'e étep edu ε me ɔɔ, nye waabela tsik.»

### Efute

<sup>40</sup>«Mot aamyaaal náá, bi sulal tɔ ndjaŋ'e ɔɔ, nye myaal é mam. Mot aamyaaal me tɔ ndjaŋ'e ɔɔ, nye myaal é mot nadhis me ɔ. <sup>41</sup>Mot aamyaaal ngoolel-Mekpa ε Zeeb tɔ ndjaŋ'e, da dil nye náá, nye é ngoolel-Mekpa ε Zeeb ɔɔ, nye waabela efute ee di egjee ne ngoolel-Mekpa ε Zeeb ε. Mot di emyaal mot epiki, etee náá, nye é mot epiki ɔɔ, nye waabela efute mot epiki di gyee ne ye ε. <sup>42</sup>Me lee bin é etep e tseetse náá, mot aadje dhiiti ba mɔɔ djekel'am ngɔt ba mɔɔ beelee medii, etee náá, nye é djekel'am ɔɔ, nye waabela efute be.»

### Bot ε Zaŋ Nduuel-bot nalwom ɔ

**11** <sup>1</sup>Dáa Yezu nasilal elyo bedjekel be kam ne bebá ε, nye eezedus tin, tɔ kelyo ne ekegoola Mbée Bhaadal pe eghaada kyee dik'enek.

<sup>2</sup>Zaŋ Nduuel-bot, pe nye nadi tɔ ndjaa membok ε, nye naagwak menduk ε Mesia. Tin, nye é boolwom bedhiiti bedjekel be, <sup>3</sup>be kedji Yezu náá: «Ye é wɔy ε di Mesia nabe náá, nye epezye ohoo, neghu ye é náá, ye baabwoodaa dhiiti baadi ezye ɔ?» <sup>4</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Keleeɓa Zaŋ sa bi bee é ne yii bi gwak ne melɔ men ε. <sup>5</sup>Bot ε edhim moo nyaasok. Bot ε di ne edjam ɔ moo ke enyɔɔpe. Bot ε mebé me ezezam eezetsak. Be na endiila e melɔ moo gwak, bot ε nazegwyε ɔ, be eezegom. Mbée Bhaadal epegoolel kekum pe daa bedjel ε bot. <sup>6</sup>Menyɔ ne mot aadi ààkat edum ε koŋ ε le ne nam ɔ!»

<sup>7</sup>Bhii bedjekel ε Zaŋ nasik ε, Yezu moo tin elii ne zukamwaa ne mot nadi tin kɔ esu ε Zaŋ ɔ. Nyey ne nɔɔ náá: «Bi nakebee yé tɔ bal? Bi nakebee é mɔɔ le

ghwaazok edheegel ne pup é? <sup>8</sup>Haaa bi nakebee yé tɔ bal? Bi nakebee é mot ngɔt ne varj mbi bhet é? Bi ne gu náá, bot e dyeebabɔt evanj ekaad ɔ, dyeebadi é pe tɔ eboo mendjaa me bemekoozi. <sup>9</sup>Bi nakebee yé? Bi nakebee é ngooel-Mekpa e Zeeb é? Ne tseetse, me lee bin é náá, nye eedhaa-dhanjak ngooel-Mekpa e Zeeb. <sup>10</sup>Etee náá, ye é kɔ esu e Zanj e Ekwyala nalee náá:

“Esok ne wɔ ne tɔ, me waalwom ngoola-ngoola yam,  
nye neekedii wɔ ze.”

<sup>11</sup>Me lee bin é etep e tseetse náá: pe tɔ bot djas Zeeb nasa ɔ, ye tok ne mot dhaa Zanj Nduuel-bot. Saabegɔs é náá, mot di mɔɔ dhyeeb tɔ Eyɔŋ e di tɔ gwoo ɔ, nye é boo boo-mot ne Zanj. <sup>12</sup>Kekan membu me Zanj Nduuel-bot nadi elyo bot tɔ Mekpa e Zeeb e, keyaka ne elu e mos, eni é tɔ Eyɔŋ e di tɔ gwoo e ne lyel. Bot e di ne meghaaz ɔ di ne ghwyil edek ye. <sup>13</sup>Kana ne bengooel e Mekpa e Zeeb djas, zɛnɔ etsi e Moiiiz, Mekpa e Zeeb naagooel kekum membu me ekwyil e Zanj. <sup>14</sup>Bi e kwyl etiiibal enyɛpe ɔ, ye é Zanj e di Eli, ngooel-Mekpa e Zeeb nalookekaa náá, nye waabula ɔ. <sup>15</sup>Ye be náá, bi é ne melɔ me egwak ɔ, gwakeka ye enyɛpe!

<sup>16</sup>Me gek bot e membu mak ne beze? Be é dáa zeeɣa bɔɔ dhyeeb mendii-ndil kɔ ebeseɛ e bot djas di di e, da bedhiiti é gheetsim kɔ besɔ bɔɔ náá: <sup>17</sup>“Bis eebwom bin ngɔmbi, bi ààpabɔl. Bis eedjeeb bin medjeeb me esyee, bi ààpadje!” <sup>18</sup>Etee náá, Zanj eezye, nye nabe é, nye etsi edee ne menyok. Deenek, bot kake é náá: “Ye é embee esisim e di esa nye deenek!” <sup>19</sup>Sɛŋɛle Mɔn Mot eezye. Nye epede ye edee, bi kake é náá: “Beeka nwyak é? Na ghaadek ne menyok. Nye be mesɔ é ne benɔŋel e epata e lapo dɔɔ ne bot e di ne mbée tsik ɔ!” Tin, etsɔŋ e Zeeb nadi enyen tɔ mesa me.»

#### **Eghaada di ebyen edum e koŋ ne Zeeb ɔ**

<sup>20</sup>Tin, Yezu eezeni ne mɛlyo me edul e melɔ me bot e eghaada ee nye nasa bete ne endem e mebwala ɔ, etee náá, bot e eghaada tak nabe é ààliig elyem bɔɔ. Nye é boozee náá: <sup>21</sup>«Haaa kpaa-ghoŋ ne nɔ, del e Koodazin, kpaa-ghoŋ ne nɔ, del e Bhetsaida! Etee náá, bete ne endem e mebwala nasael pe yebo e, ye epedi é náá, ye nasael é pe ghaada Tiid ne yii Sidɔn ɔ, pe bot e eghaada binɔk naaloobɔt kaad epum, pe be naazelɔɔba mesii, pe be naaloozeliig elyem bɔɔ. <sup>22</sup>Ye é etep tak e me di elɛe ne nen náá, dwoo Zeeb aazepée bot e, yebo epée é waadhaa yii bot e ghaada Tiid ne yii Sidɔn ne mɛlyel. <sup>23</sup>Ye kabɛ wɔy ɔ, del Kapelnaum, wɔ gek é náá, wɔ é ne ghwyil ebyet tɔ pe tɔ gwoo? Wɔ waasilaa kekum pe del e edim e bot e nazegwye ɔ. Etee náá, endem e mebwala me nasɛe penek e, ye epedi é náá, ye naasɛe é pe del e Sodɔm ɔ, pe del elenek dinaa tak dɔɔ ne mos. <sup>24</sup>Ye é etep tak e me di elɛe bin náá, dwoo Zeeb aazepée bot e, epée nye aapée bin e, ye waadhaa yii bot e kyee bɔs Sodɔm ne mɛlyel.»

#### **«Dhaka pe daa lam, me needje bin ewala!»**

<sup>25</sup>É ghen tak, Yezu naazeke náá: «Heee Saagam, Ghen gwoo ne bɔs, me epeghaape wɔ, etee náá, esonok ee wɔ nasyel betɔŋ e bot ne bot e di etselal ɔ, wɔ eelyaal ye ne bɔɔ dhyeeb. <sup>26</sup>Iyooo, Saagam, wɔ nakwyel é, ye sael deenek.

<sup>27</sup>Saagam naadje me esonok djas. Ye tok ne mot di egu Mɔn, ye di ààbe Sɛɛg ɔ. Deenek, ye tok ne mot di egu Sɛɛg, ye di ààbe Mɔn neghu mot Mɔn aakwyel elyaal ɔ.

<sup>28</sup> Biyo, bot ε zewak étep ebep edil-dil mekom men ɔ, dhaka pe daa lam, me needje bin ewala. <sup>29</sup> Bepka kom etep bam. Betka náá, me dje bin etson, etee náá, mam é mot mesila ne etela ε lyem. Tin, bi é waabela di ewala biyo bemet. <sup>30</sup> Kom etep me di edje bin ε, ye ààdil, ebep ε lam me di djoo bin náá, bi zebep ε, ne gwyaa.»

### Melyo dum ne tep dwoo saba

**12** <sup>1</sup> Dhiiti dwoo saba, Yezu nadi edhaa to pyeeb kɔkɔ mbi bhek bhisa di edjóoaa ble ε. Tin, wo gwaa za zebe bedjekel be, be moo tin ebɔk mebhisa me tak étep ede. <sup>2</sup> Dáa eFalizye nabee deenek é, be eezeke ne Yezu náá: «Bee, bedjekel bo epesa esese di náá, ye ààpadjeaa be ze dwoo saba ε!» <sup>3</sup> Yezu zokazebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi nabe é ààlaa sa Dhavid nasa, é sok be ne bot ε nadi egjee be ne benɔɔ nagwak za ε? <sup>4</sup> Ye nabe é, be ne bot ε loɔg'e naani to pet ebheɲ ε Zeeb, bɔɔ zokakede emapa ee nakanaa Zeeb ye ε. Dhi ye di náá, be nabe é ààgoka ne ede emapa é tak. Etee náá, etsi bina lee é náá, bot ε di egoka ne ede emapa é tak ɔ, ye é beghaa-Zeeb bɔɔ bemet. <sup>5</sup> Neghu bi nabe é ààlaa to etsi ε Moliiz náá, beghaa-Zeeb di esa mesa to Ndjaa-ebuwa dwoo saba ɔ, be ààduwal etsi e saba, bela náá, be tok ne ndje kɔ esu ε tak. <sup>6</sup> Tin, betka me lee bin náá, wak, ye é ne sonok wat di edhaa Ndjaa-ebuwa ne metan! <sup>7</sup> Bi epedi egu enyɔɔpe esuk ε Mekpa ε Zeeb di eke náá: «Me kwyel é enem esa, ààkabe ebuwa e betit» di ekwyel elee ɔɔ, pe bi ààpazye zepit bot ε di ààgu tep ɔ gwyes. <sup>8</sup> Etee náá, Seɲɲe Mɔn Mot é di kukuma dwoo saba.»

### Mot na sɔɔbela mbo

<sup>9</sup> Bhii tak, Yezu eezedus tin, nye eezetɔ pe ndjaa mendjaala me eYuda. <sup>10</sup> To ndjaa mendjaala me eYuda tak, ye nabe é ne dhiiti mot ngɔt nadi ne sɔɔbela mbo ɔ. Ekwasak ε eFalizye nabe é, Yezu bela ndje é mis mɔɔ. Ye é étep tak ε be nadi nye náá: «Etsi bina epemyaal náá, mot tsikaa dwoo saba?» <sup>11</sup> Yezu é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye be náá, mot ngɔt pak'en ε ne sim bhata ngɔt, nye gwak náá, dwoo saba, sim bhata tak eekwyit to guk na dim-dim ɔɔ, nye aanàkwaatɔ kewyisal nye to guk tak é? <sup>12</sup> Dáa ye di náá, mot eedhaa bhata ne metan ε, tin, etsi lee é náá, mena saka bot enem esa dwoo saba.» <sup>13</sup> Yezu é boozeke ne mot nadi ne sɔɔbela mbo ɔ náá: «Seeba mbo'ɔ.» É di tak wat, mbo mot'enɔk eezebula enyɔɔpe, dáa yak dhiiti mbo. <sup>14</sup> Bhii tak, eFalizye é boozedus tin, tɔ yɔɔ. Wo gwaa be keseeɲa é kwan, étep edjek dáa be aadje nye epée e esyee ε.

### Mot-mesa me Zeeb nasée ɔ

<sup>15</sup> Dáa Yezu nagwak deenek é, nye eezedus tin, wo gwaa zukamwaa ne mot zokadu nye. Wo gwaa, nye zokazetsik membél djas. <sup>16</sup> Tin, nye eezelyak be elyelepe náá, be nàsa náá, bot gu mbi mot nye nadi ε. <sup>17</sup> Nye nasa deenek é, etee náá, etep ee ngoolél-Mekpa ε Zeeb Ezayi nalee ε, ye neebela esuk. Ngoolél-Mekpa ε Zeeb Ezayi nalee é náá:

<sup>18</sup> «Zeeb lee é náá:

«Bee mot-mesa mam me nasée ɔ,



- mot me di ekwyel ɔ.  
 Lyem'am é tɔ memyaala kɔ esu e le.  
 Me waawa Sisim'am tɔ le.  
 Tin, nyey é aapagoola ne bot e membyak djas,  
 epiki bam me aadhis e.  
<sup>19</sup> Nye aanàkwaawaya ne bot.  
 Nye aanàkwaabiyo ne mot.  
 Bi aanàkwaagwak gwood'e é gba.  
<sup>20</sup> Nye aanàkwaabwak-bwakak mɔɔ le ghwaazok  
 di náá ye eeenyaabel e.  
 Nye aanàkwaadimal mɔɔ ngel lama di esa náá,  
 ye dim e.  
 Nye aasa deenek,  
 kekum dwoɔ epiki be aanyen é mis me bot e.  
<sup>21</sup> Tin, bot djas di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ,  
 be waawa ebwaalel e lɔɔ kɔ le<sup>p</sup>." »

#### Yezu sɔ embee esisim ne ghwyil ze?

<sup>22</sup> Wɔ gwaa, be zokazyé Yezu ne dhiiti mot, mot tak nadi é bubu ne ebé e edhim. Ye é embee esisim e nasa mot tak deenek. Tin, Yezu eezetsik mot tak, nye moo tin elii ne enyaasok. <sup>23</sup> Mɛdhuu me bot e nadi tin ɔ, naadyeebadjoka. Be moo tin eke náá: «Wɔ ke é, nwyak tok Mɔn e Dhavid é?» <sup>24</sup> Dáa eFalizye nagwak bot binɔk elii e, be boozéke náá: «Mot tak sɔ embee esisim é etee náá, Belzebul kukuma embee esisim e di edje nye kɔkɔ yak mbi mebwala me nye di esɔ embee esisim ne ye e.» <sup>25</sup> É di'enek, Yezu nadi egu egeka e elyem bɔɔ, nye boozéle ne nɔɔ náá: «Eyon e di náá, mesa me bot e tak e mɛwɔ ne edho pak'ɔɔ ɔ, esik eyon e tak é ebel ne ewaazel. Bot tɔ ghaada wat neghu bot e mebyel me wat e di ne mɛwɔ ne etuub pak'ɔɔ ɔ, yenek mebyel ne yenek ghaada aanàkwaa-pyet enyɔpe. <sup>26</sup> Ye be náá, Satan moo sɔ sa di náá, ye é ye Satan ɔɔ, bi ààbee náá, Satan kaduu tuub e, be ne nyel'e met é? Tin, eyon e le aakapyet dáa?

<sup>27</sup> Ye be náá, me sɔ embee esisim é ne ghwyil e Belzebul ɔɔ, eze di edje bot bin ghwyil be di esɔ embee esisim ne ye e? Me bee é náá, ye é bɔɔ benakuma tak e paalyaal bin náá, bi tok ne gham. <sup>28</sup> Sa di tseetse é náá, me sɔ embee esisim é ne ghwyil e Zeeb. Yenek djas kwyel eleé é náá, Eyon e Zeeb moo é wak ne nen é di wat.

<sup>29</sup> Ye tok ne mot di ne ghwyil eni tɔ ndjaa mot menyan, da nye é nɔɔ esa e ndjaa mot tak, nye di ààkɔl nye membo ne meko ɔɔ. Ye é bhis ekɔl nye e, nye aakabela ghwyil enɔɔ esa e ndjan'e djas, da nye é wyis, tɔ ne ye. <sup>30</sup> Mot di ààdi pe yam kyee ɔ, ye lee é náá, mot tak é mot di ebhina me ɔ. Tin, mot di ààkwyee me é eseeɛ é bot ɔ, nye waaz é waazak. <sup>31</sup> Ye é étep tak e me di eleé bin náá, me é ne ghwyil epel mesyem me bot djas, ye nakoozodi ebyas ne embee esesee be nasa Zeeb e. Ye kabe náá, mot eebyasal Sisim na Dee ɔɔ, nye aanàkwaapelaa. <sup>32</sup> Mot e lii ebiyoɛpe ne Seɛɛle Mɔn Mot ɔɔ, mesyem me é ne ghwyil epelaa. Tin, mot e lii ebiyoɛpe ne Sisim na Dee ɔɔ, mesyem me aanàkwaapelaa tɔ tsik mena dika mos'aak neghu tsik ebhis.»

### Le ne ebhum

<sup>33</sup>«Étép wɔ neebela mbɛɛ bhum, ye goka é, le pookokan edi sok mbɛɛ le. Etɛɛ náá, le ɛ di ne ebé ɔ, bhum tak aabaazodi é mebɛ ne mebɛ, etɛɛ náá, le gwyakaa é ne bhum di ekwyil é tak ɛ. <sup>34</sup>Mbyak megel! Bi aakwak elii embɛɛ etɛp dáa, bela náá bi é bembee ɛ bot? Etɛɛ náá, nuub dyeebawyisal é etɛp ee zelwood tɔ lyem ɛ. <sup>35</sup>Mbɛɛ mot nɔɔ etetɛ etɛp ee nye di elii é tɔ ekwom ɛ embɛɛ esesɛɛ bɛ. Tyee wat ne mbɛɛ mot, nye nɔɔ embɛɛ etɛp ee nye di elii ɛ, tɔ ekwom ɛ embɛɛ esesɛɛ bɛ. <sup>36</sup>Betka mɛ lɛɛ bin, sa di tsɛtɛɛ é náá, dwoo Zɛɛb aazɛpɛɛ bot ɛ, bot é waatyaa sok bhwoob betetɛp étɛp melee mɛ bɛ nadi elee bot ɛ. <sup>37</sup>Etɛɛ náá, ye é kɔ mekpa mɔ met ɛ wɔ aabela gham nɛghu ekwyɛ ndje sɔs é mis ɛ Zɛɛb.»

### Ngwyeebel ndem mebwala

<sup>38</sup>É di'enek, bedhiiti begħaŋ ɛ mekana mɛ etsi ne eFalizye zokazedji Yezu náá: «Lyoel! Bis kwyɛl é náá, wɔ lyaal bis dhiiti ndem mebwala.» <sup>39</sup>Yezu é boozɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Étép yé di náá, bot ɛ di ewaab mos dhiiti ndem mebwala pɛ daa Zɛɛb ɔ, ye é bembee ɛ bot, bot ɛ di ààbɛ sosoob é mis ɛ Zɛɛb ɔ? Tin, Zɛɛb aazolyaal bɛ é ndem wat. Ye aadi é kɔkɔ mbi ndem ngoolel-Mekpa ɛ Zɛɛb Zonas nabɛɛ ɛ. <sup>40</sup>Ye é tyee wat ne dáa ngoolel-Mekpa ɛ Zɛɛb Zonas nakpaa emwos elɛl ne epum elɛl tɔ mɔ boo su ɛ. Sɛɛŋɛle Mɔn Mot aabaasa é emwos elɛl ne epum elɛl tɔ bɔs. <sup>41</sup>Dwoo Zɛɛb aazɛpɛɛ bot ɛ, bot ɛ ghaada Niniv é waazyɛ, zetyaa sok bhwoob bot ɛ kɔkɔ mebyɛl mɛ di kɔ bɔs mos'aak étɛp epit bɛ. Deenek, nye waazekwyɛsal bɛ ndje sɔs. Etɛɛ náá, bot ɛ ghaada Niniv naaliig elyem bɔɔ, bhii bɛ nazegwak mɛlyo ɛ Zonas ɛ. Ghuna yii di wak ɛ ye eedhaa-dħaŋak ye Zonas. <sup>42</sup>Dwoo Zɛɛb aazɛpɛɛ bot ɛ, mekoozi mɛ moma mɛl mɛ di pɛ kye bɔs é waazyɛ, zetyaa sok bhwoob bot ɛ kɔkɔ mebyɛl mɛ di kɔ bɔs mos'aak étɛp epit bɛ, deenek, nye neekwyɛsal bɛ ndje sɔs. Etɛɛ náá, nye nadus é pɛ edum e bɔs, étɛp ɛzegwak mbɛɛ mɛlyo mɛ etsoŋ e mekoozi Salomɔŋ. Ye nyo é, bi gu náá, mot di nenak wak'aak, nye eedhaa Salomɔŋ!»

### Ebula ɛ embɛɛ esisim

<sup>43</sup>«É sok mbɛɛ sisim di ewyis tɔ nyɛl mot ɛ, nye katɔ é pɛ kyee dik bɛsyɛ di ààbɛ ne medii ɛ, kɛsaa di nye aakɛdi ɛ. É di nye aakadi ààbɛla di nye aadi ɔ, <sup>44</sup>nye kake é náá: “Mɛ pookosik pɛ ndjaŋ'am, ndjaa mɛ nawyis tɔ tak sok ɛ.” Tin, sika nye aakasik ɛ, nye aabela ndjaa tak é toto, bɛ eezewaabal ne ekoobal ye. <sup>45</sup>Tin, nye katɔ é kɛnɔɔ edhiiti embɛɛ esisim bɛ na nyan-nyan bɛtɛn ne bebá di edhaa nye ne embɛɛ mɛsa ɔ. Tin, bɔɔ djas kabula é tɔ ndjaa tak, da bɛ di tin. Deenek, tsik yenɔk mot eezɛpulel dħaa-dħaŋak yii nabe sok ɛ. Ye aadi é deenek étɛp bembee ɛ bot di mos'aak.»

### Bɔn-nyɛɛg ɛ Yezu bɛ ne nyɛɛg

<sup>46</sup>Yezu dinaa kuku elii ne medhuu mɛ bot, wɔ gwaa bɔn-nyɛɛg ne nyɛɛg zɛkum é di nye nadi ɔ. Bɛ eezɛtyaa pɛ kel. Tin, bɛ nadi ekwyɛl elii ne ne. <sup>47</sup>Dhiiti mot é boozɛlɛɛ Yezu náá: «Bɛɛa, nyoog ne bɔn-nyoog é pɛ kel, bɛ ɛpekwyɛl elii ne nɔ.» <sup>48</sup>Yezu é boozɛbɔɔza ne mot'enɔk náá: «Nyaagam é zɛ, bɔn-nyaagam kadi bɛzɛ?» <sup>49</sup>Bhii tak, nye eezɛlyo bɛdjekɛl bɛ ne djin. Nyɛɛ

náá: «Beeka nyaagam, ne bɔn-nyaagam di wak é! <sup>50</sup>Eteé náá, ye é mot di esa ekwosak e Saagam di tɔ gwoo ɔ, di mɔn-nyaagam, kel'am ne nyaagam.»

### Kana sɔsel mɛbhɛk

**13** <sup>1</sup>Dwoo tak wat, Yezu nadus é pɛ ndjaa nye nadi ε, nye é boozetɔ́, kedisi pɛ eboŋ ε boo soob na djato-djato. Tin, nye moo zelyo bot. <sup>2</sup>Wɔ gwaa, zukamwaa ne mot zokazemaala é di tak. Dáa nye nabee náá, zukamwaa ne mot naazesɛega tin ε, nye é boozɛni tɔ dhiiti elɛɛd, nɔɔ nyel, disi. Nye eezɛpus elɛɛd tɔ dii, ɛdhuu ε bot eezelik pɛ kyiid é ngwoob dii. <sup>3</sup>Melyo mɛ nye nalelyo bɛ ε nadyeebabu é tɔ ekana. Tɔ ekana ee nye nadi elyo bɛ ne ye ε, wat nabe é kɔ esu ε sɔsel mɛbhɛk. Tin, nye é boozɛke ne nɔɔ náá: «Dhiiti dwoo mot ngɔt naatɔ́ pɛ pyeeb kɛsɔs bhɛk. <sup>4</sup>Dáa nye nakadi emwam bhɛk tak ε, kyee wat nakwyit é é gba. Wɔ gwaa enen zokazɛɛd ye. <sup>5</sup>Yak kyee kakwyit é kɔ bat ekok. Tin, ààkobɔya deenek, mɛbhɛk eezekwyil, etɛé náá, di tak nadi é ne ba bɔs. <sup>6</sup>É di gwyɛs na ghɛ-ghɛ nakakas ε, wɔ gwaa mɛbhɛk djas zɛsyee, etɛé náá, ekaŋal e tak nabe é ààni tɔ bɔs ɛdimepe. <sup>7</sup>Yak pak mɛbhɛk nakakwyit é tɔ engwyinini. Wɔ gwaa, engwyinini binek zokawyye, kala kɔ mɛbhɛk ààbɛ ne dáa mɛbhɛk wyee ɛnyɔɛpe. <sup>8</sup>Tin, mɛbhɛk mɛ nakakwyit kɔ mbɛɛ bɔs ε, naakwyil ɛnyɔɛpe, wɔ gwaa, ye kwyl bhum. É kwos wat, bhum mɛkam-mɛlɛl (30), é yak, mɛkam-mɛten ne wat (60), é yak tak, bhum dhet (100).» <sup>9</sup>Bhii tak, Yezu eezɛke náá: «Ye bɛ náá, bi é ne mɛlɔ mɛ ɛgwak ɔ, gwakeka ɛnyɔɛpɛ!»

### Étɛp yé Yezu di elii ne bot tɔ ekana

<sup>10</sup>Tin, bedjekel eezɛtiila pɛ pak Yezu nadi é, bɛ é boozɛdji nye náá: «Étɛp yé wɔ di elii ne nɔɔ tɔ ekana?» <sup>11</sup>Wɔ gwaa nye zɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Biyo, bi eezɛdjɛaa etsoŋ ɛgu ɛsuk ε ɛyɔŋ ε di tɔ gwoo ε. Ye bɛ bɛsɔ bin ɔ, bɛ dinaa ààpamɛt ɛsuk ε tak. <sup>12</sup>Eteé náá, mot aadi ne ba bim sonok ɔ, bɛ waabil nye dhiiti, étɛp ye neebu. Tin, mot aakadi toto ààbɛ ne sonok ɔ, bɛ waadɛk nye dɔɔ ne eghutu-ghutu nye lik ne ye ε. <sup>13</sup>Ye é étɛp tak ε mɛ di elii ne nɔɔ tɔ ekana. Etɛé náá, bɛ é ne ghwyil ɛgwák ne mis, ààbee. Bɛ é ne ghwyil ɛgwak ne mɛlɔ, dhi bɛ di ààsiiza sa ye di ekwyel ɛlɛ ε. <sup>14</sup>Ye é deenek é ɛtɛp ee ngoolel-Mɛkpa ε Zɛɛb Ezayi naleé é aabelɛ ɛsuk. Nye nabe é, nye eekɛ náá:

“Bi é waagwak ɛnyɔɛpe, bi é aanàkwaagu ɛsuk ε tɛp tak.

Bi é waabee ne mis, bi aanàkwaasiiza ɛsuk ε tak.

<sup>15</sup>Etɛé náá, bot ε mbyak'ak ne kalyel elyem dhaa nyel.

Bɛ ne kasa maa-ɛlɔ dhaa tye.

Bɛ eezɛdipal mis mɔɔ étɛp bɛ é zɛkɛbee.

Bɛ eediyal mɛlɔ mɔɔ, ye nàgwak.

Bɛ eezɛlu ɛtsɛlɛl ε lɔɔ náá, ye nàgu sonok.

Tin, bɛ tok ne ghwyil ɛbula,

dum koŋ ne Zɛɛb etɛé náá, Zɛɛb neetsik bɛ<sup>q</sup>. »

<sup>16</sup>«Ye kabe biyo bɛmɛt ɔ, menyo ne nen, etɛé náá, mis men ɛpebee, mɛlɔ men ɛpegwak! <sup>17</sup>Mɛ lɛɛ bin é ɛtɛp e tɛɛtɛ náá: Bɛtɛ ne bɛngooel ε Mɛkpa ε Zɛɛb, bot ε epiki naadyeebakwos ɛbee ne ɛgwak sa bi di ɛbee ne gwak

mos'aak. Saabegɔs ne nɔɔ ɛ náá, be ààpabela mbɛɛ bhwoob ɛbee ne gwak sa bi di ebee mos'aak.»

#### **Yezu moo elɛɛ ɛsuk ɛ kana sɔsɛl mebhek**

<sup>18</sup> «Biɔɔ, bot bak! Gwakeka ɛsuk ɛ kana sɔsɛl mebhek: <sup>19</sup> Bɔs ɛ ngwoob gba di bhek nakwyit ɔ, ye kwyɛl ɛlyaal ɛ, bot ɛ nadi egwak ɛtɛp ɛyɔŋ ɛ Zɛɛb, be kadi ɛ, ààmet ɛsuk ɛ tak ɔ. Tin, Mbee Mot eetuuula, nye eezɛdɛk mebhek beaa tɔ ɛlyem bɔɔ ɛ. <sup>20</sup> Bedhiiti bot kadi ɛ dɔ́a mebhek nakwyit kɔ bat ɛkok ɛ, ɛ sok be di egwak-gwakak Mɛkpa ɛ Zɛɛb ɛ, be ne dyeebamyaala tɔ ɛlyem bɔɔ. <sup>21</sup> Tin, be ààpakabet náá, mɛkpa mɛ tak pookoni be tɔ ebhum ɛlyem ɛnyɔɛɛɛ. Be kadi ɛ, ààwa zii ɛbuepe tɔ ebaal ɛ mɛkpa mɛ tak. Tin, ɛ gheŋ mezuk ne mebhowal aatuula be kɔ ɛsu ɛ Mɛkpa ɛ Zɛɛb ɛ, eliig ɛ lɔɔ koŋ ne Zɛɛb ààbɔya. <sup>22</sup> Bedhiiti tɔ len gwak Mɛkpa ɛ Zɛɛb ɛ dɔ́a kyee mebhek nakwyit tɔ engwyinini ɛ. Be ne gwak Mɛkpa ɛ Zɛɛb, ye kabela ɛ náá, be ne wa lyem tɔ esiiza esa ɛ bɔs, mevum mɛ di ɛkɔɔ bot kɔ bɔs'ak ɛ, ne mbee esiiza tɔ ɛlyem bɔɔ ɛ di enyal Mɛkpa ɛ Zɛɛb. Tin, mebhek mɛ tak kadi ɛ, ààwum. <sup>23</sup> Bedhiiti bot kadi ɛ dɔ́a mebhek mɛ nakwyit kɔ mbɛɛ bɔs ɛ. Be epegwak Mɛkpa ɛ Zɛɛb, myaal ye ne lyem wat, be kake ɛ dɔ́a Zɛɛb kwyɛl ɛ. Tin, ye waawum ɛbuepe. Yak mekam-melel (30), yak mekam-meten ne wat (60), yak dhet (100).»

#### **Kana mbee bhek**

<sup>24</sup> Yezu zokabaaleɛ bedhiiti ekana sis: «Beeka dhiiti sonok di tyee ɛyɔŋ ɛ di tɔ gwoo ɛ: Dhiiti mot ngɔt naabe embɛɛ mebhek tɔ pyeeb'ɛ. <sup>25</sup> ɛ pum, ɛ sok bot ɛ dɛl djas nadi egɔ ɛ, wɔ gwaa dhiiti mot mebhuka mɛ zokazɛnɔɔ embɛɛ mebhek, be ye pak mebhek mɛ nadi tɔ pyeeb ɛ, nye eezɛnɔɔ nyel sik. <sup>26</sup> Dɔ́a mebhek nakawyeɛ ɛ, ye eezɛwum, embɛɛ mebhek menɛk eebaaze-wyeɛ ye. <sup>27</sup> Tin, bot ɛ mesa mɛ nakuma pyeeb tak ɛ bookeleɛ ne kukuma yɔɔɔ náá: “Gheŋ, wɔ nabe tɔ pyeeb'ɔ ɛ embɛɛ mebhek, etsal ɛ? Haaa yak mbee bhek kadus paa?” <sup>28</sup> Nye ɛ boozɛbɔɔza ne nɔɔ náá: “Ye ɛ mot mebhuka ɛ sa esesɛɛ binek.” Bhii tak, bot ɛ mesa ɛ boozɛdji nye náá: “Bis sa dɔ́a, wɔ kwyɛl ɛ bis kedis embɛɛ mebhek menɛk ɛ?” <sup>29</sup> Nye eebaazɛbɔɔza ne nɔɔ náá: “Hooo! Ààbe! Etɛɛ náá, bi ɛ kegu ye ɔɔ, bi ɛ ne ghwyil egu dɔɔ ne embɛɛ mebhek lɔɔg wat ne yiizaag. <sup>30</sup> Deenek, betka náá, mebhek menɛk djas wyee lɔɔg wat, kekum dwoo ye aakabe náá, bi moo kedis ɛ. Tin, mɛ waaleɛ ne bot aakedis ɔ náá, be pookokan sok ɛdis ɛ embɛɛ mebhek, da be ɛ kɔl ye ɛ di wat ɛtɛp be needik ye. Bhii tak ɛ be aakaseɛg embɛɛ mebhek, kwom kɔ tan'am.” »

#### **Kana ba mɔɔ bhek na sike-sike be di edjóo «mutaad» ɛ**

<sup>31</sup> Wɔ gwaa, Yezu baazeleɛ be yak kana sis, nyey náá: «ɛyɔŋ ɛ di tɔ gwoo ɛ, ye ɛ dɔ́a bhek le di edje bhum di edjóoaa mutaad ɛ'. Dhiiti mot naakebe ye pe tɔ pyeeb'ɛ. <sup>32</sup> Bhum mutaad ɛ bhek na sike-sike dhaa mebhek djas di ebɛaa kɔ ɛko ɛ bɔs ɛ ne metɔɔl. Tin, ɛ gheŋ ye di ekwyil ɛ, ye ne bok dhaa ele ɛ bok djas. Ye kadi ɛ, ye moo le di náá, enen epebatazeloo mek mɔɔ kɔ elɛɛ ɛ tak.»

### Kana leviid

<sup>33</sup>Yezu zokabaazedje be dhiiti kana. Nyey ne nɔɔ náá: «Ƴonj e di tɔ gwoo e, nɔɔl é ne leviid moma di ewa tɔ boo edham e tsim nye di epul étep nye neesa mapa ne ye e. Ba ewala bhii tak, tsim'enek djas aadi é, ye eezeghamta.»

### Etep ee Yezu nadi elelyo bot tɔ ekana e

<sup>34</sup>Yezu nadyeebalelyo medhuu me bot etep binek djas é pe tɔ ekana. Nye nabe é ààdje dhiiti melyo, ààlee ye tɔ kana. <sup>35</sup>Nye nasesa deenek é, etee náá, sa bengooel e Mekpa e Zeeb nalee é neebela esuk. Ye nabe é bengooel e Mekpa e Zeeb naake náá:

«Me waalii tɔ ekana.

Tin, me waalee esa ee nadi syela kana bɔs nakusel e.»

### Yezu eezelee esuk e kana mbee bhék

<sup>36</sup>Bhii tak, Yezu zokazedus tɔ edhuu e bot, nye eezesik, tɔ pe ndjaa. Tin, bedjekel é boozeye pe nye nadi e. Bhii tak, be é boozeke ne ne náá: «Leea bis esuk e kana mbee bhék tɔ pyeeb.» <sup>37</sup>É di'enek, Yezu é boozeni elee bedjekel be náá: «Ye é Seengele Mɔn Mot e di ebe embée mebhék. <sup>38</sup>Pyeeb kwyel elyaal é medhik djas di kɔ bɔs e. Embée mebhék kwyel elyaal é bot e di eke dāa Ƴonj e Zeeb di kwyel e. Mbee bhék kalyaal é bot e Mbee Mot. <sup>39</sup>Mot mebhuka nazebe bhék ɔ, kadi é dim mot mekɔɔ. Dwoo ekébók bhum kabe é esi e bɔs'. Bot e mesa kwyel elyaal é efofop. <sup>40</sup>Dāa ye di náá, embee mebhék é waatsaa-laa étep ekemwasaa tɔ du e, ye aabaazodi é deenek é esi e bɔs. <sup>41</sup>Seengele Mɔn Mot é waalwom efofop be, nye waadis tɔ Ƴonj e le bot djas di ezem emyaal e bɔn-nyeg bɔɔ ɔ, zenɔɔ bot e embee mesa. <sup>42</sup>Nye waamwas be tɔ boo du na kɔm-kɔm. Penek, bot ebuere é waadje megwe ne ekwaal e metsok. <sup>43</sup>Tin, bot e epiki é waakas tɔ Ƴonj e Seeg'ɔɔ dāa gwyes. Ye be náá, bi é ne melɔ me egwak ɔɔ, gwakeka enyɔɔpe.»

### Ekwom e epata di syela e

<sup>44</sup>«Ƴonj e di tɔ gwoo é dāa di ekwom e epata di syela tɔ pyeeb e. Dāa dhiiti mot nakabela ye e, nye é boobaazesyel ye é di sis tɔ pyeeb'enek. É di'enek, nye moo é tɔ memyaala, etee náá, nye waakebɔmsa esa be djas, étep nye neeze-bɔm pyeeb tak.

<sup>45</sup>Ƴonj e di tɔ gwoo ɔ, baanɔɔl é ne mot di esaa esa e ghoj étep nye neebɔmsa ɔ. Nye dyeebasan é tete esa e ghoj na nyenyo-nyo. <sup>46</sup>Ye kabe náá, nye eebela yii na nyenyo-nyo dhaa besɔ djas ne boo metan ɔɔ, nye kakebɔmsa é esa be djas, étep nye neezebɔm yiizaag na boo metan.»

### Kana ewyet

<sup>47</sup>«Ƴonj e di tɔ gwoo e, baanɔɔl é ne ewyet e be di ela tɔ dii e. Ewyet e tak dyeebamet é ekɔkɔ besu djas. <sup>48</sup>Tin, ye be náá, ewyet eezelwood ɔɔ, belael e mewyet kadul ye é, zye ne ye pe kyiid, da be é nɔɔ menyel disi, étep edis é

ebel besu é ewyete e tak. Tin, be kabek be edi é beka, da be é nɔɔ betete, wa to meɔɔɔ, ye kabé be na sike-sike ne embee tak ɔɔ, be kamwas be é mwasa. <sup>49</sup>Esi e ɔɔs aadi é deenek: Zeeb é waadhis efofop be, be zewa mbek pak mbee bot ne bot e epiki. <sup>50</sup>Etée náá, mbee bot é waakemwasaa to boo du na kɔm-kɔm. Tin, bot ebuepe waadje megwe ne ekwaal e metsok.»

#### Mevu me na bes ne yii na mwa

<sup>51</sup>Yezu zokazedji be náá: «Bi eemet esuk e etep binek é?» Bɔɔ náá: «Iyooo». <sup>52</sup>Yezu é boozeke ne nɔɔ náá: «Étep tak e di náá: ghaa-mekana me etsi djas di ekwos edi djekel étep Eyon e di to gwoo ɔ, nye é dáa kuma mot di enɔɔ ekwom e le pe to mevu me na mwa zenɔɔ yii na bes e.»

#### Bot e Nazalet ààmyaal Yezu

<sup>53</sup>Bhii Yezu nasilal elyo bot to ekana binek e, nye é boozenɔɔ nyel, to ye. <sup>54</sup>Nye nató é pe del e nye nawyee ko tak e. Nye moo tin elyo bot to ndjaa mendjaala me eYuda. Tin, bot e nadi egwak nye ɔ, naadyeebadjoka ebuepe, be moo tin eke náá: «Nye kebela yak kwaambi etson ne mbi yak endem e mebwala paa? <sup>55</sup>Mɔn'ak tok wak mɔn salpande? Ye tok Maali di wak nyeeg é? Zak be ne Zozef, ne Simɔn, zenɔɔ Zuud tok bedhyeeb é? <sup>56</sup>Haaa ye tok bekél mena ne benɔɔ di melu djas é di wat'aak é? Haaa nye kebela yenek mebwala paa?» <sup>57</sup>Nye nabe ne nɔɔ é ebek. É di'enek, Yezu é boozeke ne nɔɔ náá: «Ngooel-Mekpa e Zeeb dyeebaduwalaa é pe kyee sis, ààbe pe ko del e nye nabyel ko tak e, neghu to ndjan'e ne to bil'e.» <sup>58</sup>Yezu nabe é ààsa beté ne endem e mebwala tin, étep melyel me elyem ɔɔ.

#### Esyee e Zan Nduuel-bot

**14** <sup>1</sup>É gheɔ tak, Eelood mot nadi mekoozi ko Yeluzalem ɔ, zokagwak menduk e Yezu. <sup>2</sup>Nye é boozeke ne bot e mesa me náá: «Ye é Zan Nduuel-bot e baagom-gomak é! Ye é étep tak e nye di ne ghwyil esa beté ne yenek endem e mebwala.»

<sup>3</sup>Ne tseetse, ye nabe é mekoozi Eelood naalwom náá, be met Zan, da be é kol nye ne eghwooz. Bhii tak, be naakewa nye é membok. Ye nabe é étep Eeloodhiaad, mwaa tel Filip, <sup>4</sup>etee náá, Zan naake ne Eelood náá: «Dum ne etsi e Moiz», ye ààgoka náá, wo dek Eeloodhiaad mwaa tel'ɔ!» <sup>5</sup>Étep tak e Eelood nakadi esaa dáa nye aasa étep nye neegó Zan. Nye nadi ekaab edhuu e bot e mbyak eYuda, etee náá, ɔɔ djas nakeke é náá, Zan Nduuel-bot nabe é ngooel-Mekpa e Zeeb.

<sup>6</sup>Tinaak, é dwoo ebyon e Eelood di eduwal ebyel ele e, esyes e Eeloodhiaad naabɔl é mis me bedjon e nadjóoaa é ebyon ɔ. Eelood naadyeebamyaala ne ko zeɔ esyes e tak. <sup>7</sup>Tin, mekoozi Eelood é booke ne esyes e mɔɔ moma yenɔk náá: «Myon ne meson mam! Waaba esa ee lyem'ɔ kwyl e djas, me waadje wo!» <sup>8</sup>Esyee elenɔk zokazewaab sa nyeeg nalee nye e. Nyey náá: «Me kwyl é, wo dje me nenak yak lo e Zan Nduuel-bot kela ko pet kongo na pyaaz!» <sup>9</sup>Wo gwaa, ye sa Mekoozi Eelood nyel wɔyɔn ne ghon. Tin, nye nabe é ààkabé ne tyee nye pee, etee náá, nye naazetuwal myon ne meson me é mis me bedjon.

Nye é boozelee ne bot be náá, be dje nye sa nye waab ε. <sup>10</sup>Tin, nye eezelwom dhiiti mot étep nye neeketsaal lo ε Zaŋ Nduuel-bot pe nye nadi tɔ membok ε. <sup>11</sup>Wɔ gwaa, be zokazyε ne lo ε Zaŋ kɔ pet kongo na pyaaz, be eezedje esyes ε mɔɔ moma yenɔk. Tin, esyes ε tak é boonɔɔ ye, kedje ne nyεεg. <sup>12</sup>Tin, bedjekel ε Zaŋ é boozenɔɔ muu'e, kedel. Bhii tak, be é boozetɔ kebaŋa Yezu etep djas nadhaŋ ε.

#### Yezu eedje bot bemil eten edee

<sup>13</sup>Dáa Yezu nagwak etep binek djas ε, nye é boodus tin, nye eezeni tɔ eleed, tɔ, kesaa di ewala pe bot aadi ààbee nye ε. Ghuna edhuu ε bot naagu ze nye natɔ ε, wɔ gwaa, zukamwaa ne mot nadus pe mel me nadi é mengwoob tin ɔ, zokazedu nye ne meko mbaka-mbaka ne dii. <sup>14</sup>Dáa Yezu nasul tɔ eleed ε, nye kabee é edhuu ε bot binɔk, ye nabe é, ghoŋ naasa nye elyelepe. Nye moo tin etsik membel mɔɔ. <sup>15</sup>Dáa be nabee náá, dwoo moo é bikoko ε, bedjekel é boozetiila pe daa le. Bɔɔ ne ne náá: «Dwoo eezeleega, tɔ kakon'jak, ye tok ne bɔɔ mel. Swaala bot bak étep be neekesaa edee pe bɔɔ mel me di é mengwoob-b'aak.» <sup>16</sup>Yezu é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye ààgoka náá, be swaalaaa, djeka be edee biyɔ bemet!» <sup>17</sup>Tin, be é boozeke ne Yezu náá: «Zuka ne sa bis di ne ye wak ε, ye é etsim e emapa eten ne besu ebá.»

<sup>18</sup>Yezu é boozeke ne nɔɔ náá: «Dhaka ne ye wak.» <sup>19</sup>É di'enek, nye é boozeke ne medhuu me bot ε nadi tin ɔ náá, be disi mendiindil kɔ bɔɔ eka e na bes. Bhii tak, Yezu é boozenɔɔ emapa eten ne besu ebá binek, nye eezeben mis pe eko, ghaapeε Zeeb. Nye eezepyak emapa, nɔɔ, dje bedjekel be. Bedjekel é boozenɔɔ ye, kaa, dje edhuu ε bot ε nadi tin ɔ. <sup>20</sup>Mot ne mot naade, djil. Wɔ gwaa, bedjekel baabula ne mebhuhwak me ebil e emapa ne besu ε nalik ε, ye naalwoodal mebhwaak kam ne ebá. <sup>21</sup>Bot ε naade emapa ne besu binek ɔ, nabe é tyee botom bemil eten (5 000), ààkalaa metaŋ me boa ne bɔɔ dhyeeb.

#### Yezu eezeke kɔ dii

<sup>22</sup>Batsa bhii tak, Yezu eezelwom bedjekel be náá, be ni tɔ eleed, tsaal, tɔ pe yii kyiid boo soob na djato-djato. Tin, nye ezelik étep eswaal é zukamwaa ne bot binɔk pe mendjaa mɔɔ. <sup>23</sup>Bhii nye nazeswaal be ε, nye é boo zebyet kɔ etsok étep ekedjaala Zeeb. Dáa dwoo nabe náá, ye eezesila ε, nye nakalik tin é nye emet. <sup>24</sup>Eleed nabe é ye moo etsetaεpe ne eboŋ. Wɔ gwaa, boo ghuu zepupal kɔ dii, tin, bhuuge moo tin enyuŋa é eleed, etεε náá, pup nadi ebulal be eleed pe bhis. <sup>25</sup>Ewala ε mesik é pum, wɔ gwaa Yezu zesul kɔ dii, nye moo tin edu bedjekel be. Nye nadi eke é ne meko me kɔ dii. <sup>26</sup>Dáa bedjekel be nabee nye eke kɔ dii ε, bwoo naasa be elyelepe. Bɔɔ náá: «Nwyak é dim!» Be moo ne bebebwool etsim. <sup>27</sup>Batsa deenek, Yezu eezedjɔo be. Nyey náá: «Nàbemka ba, saka meghaaz, ye é mam.»

<sup>28</sup>Dáa Pyeed nabee deenek é, nye é boozeke ne Yezu náá: «Gheŋ, ye be náá, ye é tsεetse náá, ye é wɔy ɔɔ, kea náá, me ke kɔ dii, zye pe wɔ di'enek.» <sup>29</sup>Yezu é boozeke ne ne náá: «Dha!» Tin, Pyeed é boozewyis tɔ eleed, sul kɔ dii. É di'enek, Pyeed moo eke kɔ dii ne meko me, etɔ pe kyee Yezu nadi é. <sup>30</sup>Tinaak, dáa nye nabee náá, ghuu naalyel pyep ε, wɔ gwaa bwoo zesa nye. É di tak wat, nye moo diida tɔ dii, nye é boozetsim elyelepe náá: «Gheŋ, tsika me!» <sup>31</sup>É di tak wat, Yezu é boozesεeb mbo, wɔ gwaa, nye zokamet Pyeed, nye é booke

ne ne náá: «Étép yé wɔ be mɛso? Ɛmyaal ɛ lɔ ààdyeebabɔk.» <sup>32</sup> Bhii tak, bɔɔ djas bebá eezego tɔ boo elɛd. Tin, ghuu yenek eezesila. <sup>33</sup> É di'enek, bedjekel ɛ nadi tɔ elɛd ɔ, zokazyɛ, zekwyit meboŋ si meko ɛ Yezu. Bɔɔ ne ne náá: «Yɛ é tseetse náá, wɔ é Mɔn ɛ Zeeb!»

#### Tsik membel pɛ kyee dik Ghenezalet

<sup>34</sup> Bhii be nasɛɛ dii ɛ, be é boozetɔ pɛ kyee dik Ghenezalet. <sup>35</sup> Dáa be nakum é di'enek ɛ, wɔ gwaa, bot ɛ dɛl ɛ tak zokazɛgwyak Yezu. Tin, leŋ ɛ ekum ɛ Yezu zokadjala mɛl djas, wɔ gwaa, be zokazyɛ ne membel djas be nadi ne nɔɔ ɛ. <sup>36</sup> Bot ɛ tak é boozedjaala ne Yezu náá, nyɛ bet membel djas, bɔɔ bemet zokee-keeak elɔ ɛ ndjookuwa yɛ. Tin, bot djas namet nyɛ ɔ nabe é be naatsak.

#### Etsi ee bebhaab nalik ɛ

**15** <sup>1</sup> Dhiiti dwoo eFalizyɛ ne beghaŋ ɛ mɛkana mɛ etsi naadus pɛ Yeluzalem zeboma ne Yezu, be é boozedji nyɛ náá: <sup>2</sup> «Étép yé bedjekel bɔ di ààduwal etsi e bebhaab bina nalik ɛ? Etɛɛ náá, bɔɔ, be ààgwyii membo, é gheŋ be di ede edee ɛ.» <sup>3</sup> Yezu é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Étép yé bi di ààke dáa etsi e Zeeb di lee ɛ? Bi kwyel eke é dáa etsi e mbyak'en di elɛɛ ɛ! <sup>4</sup> Etɛɛ náá, Zeeb ke é náá: “Dila soog ne nyoog, mot ɛ di ekal seɛg ne nyɛɛg ɔ, nyɛ goka é ne esyee.” <sup>5</sup> Yɛ kabe biyɔ ɔ, bi lyo bot é náá, mot é ne ghwyil elɛɛ ne seɛg ne nyɛɛg náá: “Esa ee mɛ waakwyee bin ne yɛ ɛ, mɛ eenɔɔ kedje étép etuud ɛ Zeeb ne yɛ.” <sup>6</sup> Mot ɛ ke deenek ɔ, nyɛ tok ne gwyɛs ekwyee seɛg ne nyɛɛg. É di'enek, bot ɛbuepe epesa náá, Mɛkpa ɛ Zeeb zehoola, étép esaŋ é eduwal etsi bin biyɔ bemet. <sup>7</sup> Bot ɛ medjhaaz pɛ eko, bhimis pɛ si! Ngooel-Mɛkpa ɛ Zeeb Ezayi nabe é ne gham ne nyɛ ne ke náá:

<sup>8</sup> “Bot ɛ mbyak'ak duwal mɛ é duwela mekɔŋ,  
elyem bɔɔ é pɛ kyee sis.

<sup>9</sup> Zeeɛga mendjaala mɔɔ,  
yɛ é yii toto é mis mam,  
etɛɛ náá, melyo mɛ be di elyo é,  
yɛ é melyo mɛ epuud’.” »

#### Melyo dum ne esa ee di epul mot ɛ

<sup>10</sup> Wɔ gwaa, Yezu zokazɛdjóo ɛdhuu ɛ bot, nyɛ é boozeke ne bɔɔ djas náá: «Biyɔ djas, gwakeka mɛ, da bi é mɛt sa mɛ di elii'aak: <sup>11</sup> Ye tok sa mot di ewa tɔ nuub'ɛ di esa náá mot di ne edhuud é mis ɛ Zeeb. Yɛ é sa wyis tɔ nuub ɛ di esa náá mot tak di ne edhuud é mis ɛ Zeeb.» <sup>12</sup> Tin, bedjekel é boozyɛ, zelee Yezu náá: «Wɔ ne gu náá, etɛp ee wɔ li'enek eedyeebakpaa eFalizyɛ tɔ lyem é?» <sup>13</sup> Nyɛ é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Mɛbhɛk djas di náá, yɛ tok Saagam di tɔ gwoo ɛ nabe é, yɛ aadi é guaa.» <sup>14</sup> Yezu é boozeke náá: «Betka be, yɛ é mot edhim ɛ di edul besɔ bɔɔ be na edhim. Tin, yɛ nyo é bi gu náá: Yɛ be náá, yɛ é mot edhim ɛ di edul sɔ mot edhim ze ɔ, esik ɛ tak ɛ náá, bɔɔ djas bebá é waadjoola tɔ guk.» <sup>15</sup> Tin, Pyɛɛd é boozeke náá: «Leea bis sa ekana binek di ekwyel elɛɛ ɛ.» <sup>16</sup> Yezu é boozebɔɔza náá: «Dɔɔ ne biyɔ pɛ, bi tok ne etsoŋ etiibal é? <sup>17</sup> Bi ààgu náá, esa djas mot di ewa tɔ nuub ɛ, dhaŋ é tɔ mɔ yɛ. Bhii



tak, ye kakewyis é tó ébyeed é? <sup>18</sup> Sa di ewyis tó nuub mot é, ye dus é tó lyem, ye é sa di edje edhuud. <sup>19</sup> Etée náá, embee egeka dus é tó lyem mot. Ye é esiiza é di elwom bot náá, be gó bot, be sa mezo, be sa mepam, be djii, ne esu bɔn-nyeg bɔɔ etep ne mebhkekel. <sup>20</sup> Yenek é esesee ee di epul egwakel pak bot ne Zeeb é. Ye kabe tep ede edee ààgwyii membo ɔɔ, ye aanàsa náá mot di ne edhuud é mis é Zeeb.»

#### Ndjoŋ moma eedum koŋ ne Yezu

<sup>21</sup> Yezu zokadus tin, tó pe kyee medhik me eghaada Tiid ne Sidɔn. <sup>22</sup> Dhiiti moma del é Kanan nadidi kɔ kyee dik tak ɔ, zokazyé pe daa le, nye moo tin etsim náá: «Gheŋ, Mɔn é Dhauid, geka me ghoŋ, dhiiti kwaambi mbee sisim epedhek mɔɔ esyes é lam, nye tok enyɔɔpe!» <sup>23</sup> Tin, Yezu gwyem ààbis moma tak. Wɔ gwaa bedjekel be zokazeke ne Yezu náá: «Sɔa nye, étep yé lookebok mos, nye epedu mena ne etsim!» <sup>24</sup> É di'enek, Yezu é boozebɔɔza náá: «Me nadhisaa é, kɔ esu é bot é mbyak Yisalaél di náá, be eezewo ze dɔa bɔɔ ebhata ee di ààbe ne mbaalel ɔ.»

<sup>25</sup> Tin, wɔ gwaa moma yenɔk zekwyit meboŋ si meko é Yezu. Nye é boozeke ne ne náá: «Gheŋ, kwyee me!» <sup>26</sup> Yezu é boozebɔɔza ne ne náá: «Yé àànyɔ náá, bɔɔ bebhye djéaa emapa di náá, ye é yii bɔn é bot é.» <sup>27</sup> Wɔ gwaa moma yenɔk baazepesal náá: «Wɔ é ne gham, Gheŋ! Tin, bebhye aazodede é bɔɔ eghutu-ghutu e mapa dyeebakwyit é mesa kukuma yɔɔ é.» <sup>28</sup> Tin, Yezu eezeke ne moma yenɔk náá: «Heee moma! Edum é koŋ é lɔ ne Zeeb ne bok. Étep tak é, Zeeb waadje wɔ sa lyem'ɔ di ekwos é.» É di tak wat, wɔ gwaa mɔn zokatsak.

#### Yezu eezetsik membél ébuepe

<sup>29</sup> Bhii tak, Yezu eezédus tin, nye eezetɔ pe éboŋ é boo soob na djato-djato e Ghalile. Nye eezébyet kɔ mɔɔ etsok, nɔɔ nyel, disi. <sup>30</sup> Bot medhuu-medhuu zokazyé ne bot é edjam, bot é edhim, eboka e bot, ebubu e bot, ne beté ne membél. Be eezesil be sok bhwoob'é. Tin, Yezu zokazetsik be. <sup>31</sup> Edhuu é bot naadyeebadjoka dɔa be nadi ebee ebubu moo lii é, bot é edjam ne eboka moo ké é, bot é edhim moo nyaasok é. Be moo tin eduwal Zeeb Yisalaél.

#### Yezu eezédje bot bemil ená edee

<sup>32</sup> Yezu eezédjoo bedjekel be, nye é booke ne nɔɔ náá: «Haaa kpaa-ghoŋ ne edhuu é bot bak! Mena ne benɔɔ moo mos é melu melé é di wat. Be tokape ne edee e dek. Me tok ne ghwyil eswaal be pe mendjaa mɔɔ tɔ emɔ toto, be waazuk, ze é ze.» <sup>33</sup> Tin, bedjekel be é boozeke ne ne náá: «Mena aabela edee ee edhuu é bot bak djas aade djil ne ye é paa? Menabel é dika kuku kakon'aak?» <sup>34</sup> Yezu eezédji be náá: «Bi é ne emapa edhen?» Be é boozebɔɔza náá: «Eten ne ebá ne ba bɔɔ besu.» <sup>35</sup> Nye é boozelée ne edhuu é bot náá, be disi é bɔs. <sup>36</sup> Bhii tak, nye eezenɔɔ emapa eten ne ebá ne besu binek, nye eezébulal bhɔɔ ne Zeeb. E di'enek, nye eezépyak ye ebil-ebil. Nye eezenɔɔ ye náá, dje bedjekel be, be neekaa bot djas ye é. <sup>37</sup> Mot ne mot naade, djil. Bedjekel bula ne yii nabwak é. Mebhuhwak naalwoodal bebhwaŋ eten ne ebá. <sup>38</sup> Metaŋ me bot é nade ɔ, naakum bɔtom bemil ená (4 000), ààlaa-laŋak boa ne bɔɔ dhyyeb. <sup>39</sup> Bhii tak, Yezu é boozeswaal bot é tak be sik pe mendjaa mɔɔ. É di'enek wat, nye eezeni tɔ eléed, be ne bedjekel be zokazetɔ pe kyee dik Maghadan.

### eFalizye ne eSadusee epesaa dhiiti ndem mebwala

**16** <sup>1</sup>EFalizye ne eSadusee naazyε pe daa Yezu εtep esan ε eloo ε nye pe εko, da bwood nye pe kyε. Be eezεke ne ne nάά, nye lyaal be dhiiti ndem mebwala di edus pe to gwoo ε. <sup>2</sup>Yezu ε boo kabulal be dάak: «Dwoo ε sila ɔɔ, bi ke ε nάά: “Ye aadi ε, mbee dwoo, etεε nάά, gwoo moo ε tɔɔbelaa.” <sup>3</sup>Keεɲ to melem, bi dyeebake ε: “Bhi ε waanee mos, etεε nάά, gwoo ε tɔɔbelaa.” Bi ε ne ghwyil esiiza enyɔɔpe endem ee di to gwoo ɔ, ghuna bi ààgu ebεk membi me endem di edhaa melu mak ε. <sup>4</sup>Biyo, bot ε melu mak, biyo bembεe ε bot, bot ε di ààbe sosoob ε mis ε Zeεb ɔ, bi kasan ε endem e mebwala. Ye aanàkwaadjεaa bin dhiiti ndem, ye di ààbe yii nasael ε gheɲ ε ngooel Mekpa ε Zeεb Zonas ε.» Bhii tak, nye eezεbet be, zetɔ.

### Leviid e eFalizye ne eSadusee

<sup>5</sup>É di bedjekel nadhaa pe yii kyiid soob ɔ, be eezεdjisa εnɔɲ ε emapa. <sup>6</sup>Yezu ε booleε be nάά: «Dika ne etsoɲ, da bi ε kyee leviid e eFalizye ne eSadusee di ne ye ε.» <sup>7</sup>Bedjekel moo tin enyiigela pak'ɔɔ nάά: «Nye lii deenek ε, etεε nάά, mena ààpanɔɔka emapa.» <sup>8</sup>Yezu eezεgu sa be nadi enyiigela ε. Nye ε boozedji be nάά: «Étep yé bi di elii pak'en: Ye ε etεε nάά, mena tok ne mapa? Dhatyee εbwaalel ε len ne Zeεb di batsa ε! <sup>9</sup>Bi dinaa ààpamet esuk, bi tok ne ghwyil εtaala emapa eten me nakaa botom bemil eten ye ε, dɔɔ ne bete ne mebhwaab bi nabula ne ye ε? <sup>10</sup>Bi tok ne ghwyil εtaala emapa eten ne ebά me nakaa bot bemil enά (4 000) ye ε, ne bete ne bebhwan ε bi nabula ne ye ε? <sup>11</sup>Étep yé bi di ààgu nάά, me be ε ààlii ne nen εtep emapa, ε sok me lii ne nen ε? Me ke ε nάά: “Kyeeka leviid e eFalizye ne eSadusee”.»

<sup>12</sup>É di tak, bedjekel eezεgu nάά, nye nabe ε ààke nάά, be kyee leviid di ewaaa to emapa ε. Ghuna ye nabe ε melyo me eFalizye ne eSadusee.

### Pyεed eezεleε nάά, Yezu ε Mesia

<sup>13</sup>Yezu eezεkum kɔ kyee bɔs Sezaale ε Filip. Nye ε boozedji bedjekel be nάά: «Bot ke dάa dum ne Seεɲεle Mɔn Mot?» <sup>14</sup>Be eezεbɔɔza ne ne nάά: «Bedhiiti ke ε nάά, wɔ ε Zan Nduuel-bot, bak nάά, wɔ ε Eli. Bedhiiti kabaake ε nάά, wɔ ε Zeelemi nεghu dhiiti ngooel-Mekpa ε Zeεb.» <sup>15</sup>Yezu ε boozedji be nάά: «Haaa! Biyo, bi ke nάά, mam ε ze?» <sup>16</sup>Tin, Simɔɲ Pyεed zεbɔɔza nάά: «Wɔ ε Mesia, Mɔn ε Zeεb di ne tsik na kɔm-kɔm ɔ.» <sup>17</sup>Yezu ε boozεke ne ne nάά: «Menyo ne nɔ, Simɔɲ mɔn ε Zan, etεε nάά, ye tok mot epuud zetel wɔ yenek etseetse, gua nάά ye ε Saagam mot di to gwoo ɔ. <sup>18</sup>Ye be mam ɔɔ, me epeleε wɔ, woy Pyεed wɔ ε ekok, kɔ ekok ε tak, me aasum zeεga mendjaala mam. Esyee aanàkwaak-wak ye. <sup>19</sup>Me waaboodje wɔ besap ε ndjaa Eyoɲ ε di to gwoo ε. Sa wɔ aalu kɔ bɔs ε, ye waaluel to gwoo. Sa wɔ aadje ze kɔ bɔs ε, ze ε waadjεel to gwoo.» <sup>20</sup>Bhii tak, Yezu eezεlu bedjekel be nάά, sa be ààleε mot nάά, nye ε Mesia.

### Yezu eezεlii dum esyee ε le ne εgom ε le

<sup>21</sup>É di'enek, Yezu moo zeleε ne bedjekel be nάά: «Ye goka ε nάά, me tɔ pe Yeluzalem, εtep me neekεzuk ebuepe ε membo me bepaa eYuda, be ne eboo beghaa-Zeεb, zenɔɔ beghan ε mekana me etsi. Be waagó me, bhii melu melel, me waagom.» <sup>22</sup>É di'enek, Pyεed eezεdul nye ε ngwoob be ne ne bebά,

nye moo edul nye melo: «Zeeb baal wɔ, Gheŋ! Yenek aanàkwaakosael.» <sup>23</sup>É di'enek, Yezu eezebhem nye. Nye ne Pyeed náá: «Dusa! T̄sa etsetaepe ne nam, Satan! Wɔ é ebek é ze yam, etee náá, esiiza bɔ tok esiiza e Zeeb. Ye é yii bot e epuud!»

<sup>24</sup>Bhii tak, Yezu é boozeke ne bedjikel be náá: «Ye be náá, mot epekwyel edu me ɔ, nye kat ekwyeeɛ e nyel'e, nye bep melaaba me, da nye é du me. <sup>25</sup>Etee náá, mot di ekwyel etsik e nyel'ɔ ɔ, nye waasu nyel'e. Ghuna mot aasu nyel'e étep'am ɔ, nye waabela ye! <sup>26</sup>Ye é tete yé, wɔ bela mevɔ me bɔs'ak djas, da wɔ é su tsik na kɔm-kɔm? Ye é ne dhiiti sa mot aadje étep ebɔm e tsik'e? Mam ààbee! <sup>27</sup>Ye é deenek é Seɛŋele Mɔn Mot aazyé tɔ duma Seɛɛ, be ne efofop be. É di'enek e nye aadje mot ne mot efute mɛsa me tyee nye nadi eke e. <sup>28</sup>Me lee bin é etep e tsetse náá, bedhiiti bot e di wak ɔ, be aanàkwaagwyé esok ne be ne bee Seɛŋele Mɔn Mot ezye tɔ Mekkoozi me.»

### Yezu eeswoola bhwoob

**17** <sup>1</sup>Melu meten ne wat bhii tak, Yezu naanɔ Pyeed, Zak ne Zan mɔn-nyeeɛ e Zak. Nye naazetɔ ne nɔɔ kɔ vyeeɛ-vyeeɛ etsok, é di tak be nadi é bɔɔ bemet. <sup>2</sup>É di'enek, wɔ gwaa Yezu zeswoola bhwoob é mis mɔɔ. Bhwoob'e moo tin ekasepe dáa gwyee, ekaad be moo ekasepe dáa dwoo. <sup>3</sup>É di tak wat, bedjikel be eezebee Moiiiz ne Eli eleɛ elɛŋ be ne Yezu. <sup>4</sup>Wɔ gwaa, Pyeed zokazeke ne Yezu náá: «Gheŋ, ye goka é náá, mena di wak. Wɔ kwyel ɔ, me é sum epet elel: wat yɔ, dhiiti ye Moiiiz, yak wat kadi é, ye Eli.» <sup>5</sup>Dáa nye nadi nye dinaa elii e, wɔ gwaa eguud na kas-kas zedipal be. Bhii tak, gwood zokazegék náá: «Yenɔk é mɔn'am me dyeebakwyel ɔ, ye é nyey e me natɔ. Gwakeka nyel!» <sup>6</sup>É di bedjikel nagwak gwood'enek e, bwɔo naazesa be elyel-epe, wɔ gwaa be zekwyit meboŋ mɔɔ, sum bhwoob si. <sup>7</sup>Yezu naazetiila pe daa lɔɔ, nye eezemet be. Nyey ne nɔɔ náá: «Wyeŋka, nàdika ne bwɔo.» <sup>8</sup>Tin, bena be nakaben mis e, be nabe é àakabee dhiiti mot bhii Yezu nye emet. <sup>9</sup>Dáa be nadi ewyeeɛ etsok e, Yezu naazeke ne nɔɔ náá: «Sa mot ààlee mot esesee mebwala me bi bee e. Baalka ye kekum dwoo Seɛŋele Mɔn Mot aagom bhis esyee e.»

<sup>10</sup>Bhii tak, bedjikel naazedji Yezu náá: «Étep yé beghaŋ e mekana me etsi dyeebake náá, Eli é kwaaleezye esok?» <sup>11</sup>Nye naazebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye é deenek. Eli é di egoka ne ezye sok étep ezekoobal etep djas. <sup>12</sup>Gwakeka, me lee bin é náá: Eli eezezye, bot ààpagwyak nye. Be kasa nye e, dáa elyem bɔɔ di ekwyel e. Ye é deenek, Seɛŋele Mɔn Mot aazukaa kɔ esu elɔɔ.» <sup>13</sup>É di'enek, bedjikel naazegu náá, nye nalii ne nɔɔ é dum ne Zan Nduuel-bot.

### Yezu eezetsik mɔn nadi ne ebé e djem ɔ

<sup>14</sup>Dáa be nakum é di edhuu e bot nadi ɔ, wɔ gwaa, mot ngɔt zokazyé é bhaaz e Yezu, zekwyit meboŋ si meko me. <sup>15</sup>Nyey náá: «Gheŋ, geka me ghoŋ, mɔn'am é epezuk ebuepe ne ebé e djem. É sok ye dyeebamet nye e, nye ne ghaaga tɔ du, é dhiiti ewala, tɔ dii. <sup>16</sup>Me aazyé ne ne pe daa bedjikel bɔ, be nabe é àakwak etsik nye.» <sup>17</sup>É di'enek, Yezu naazetsim elyelepe, nyey ne nɔɔ náá: «Biɔɔ bembee e bot di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ! Melu medhen kalik ne nam é eɔi é tɔ len? Baabela náá, melu medhen me di egoka ne emaad bin? Dhaka me ne mɔn'enɔk wak.» <sup>18</sup>Tin, wɔ gwaa Yezu zebhem mbee sisim. Mbee sisim tak naazewyis tɔ mɔn'enɔk. É di'enek wat, mɔn'enɔk naazetsak.

<sup>19</sup>É di'enek, bedjekel eezetiila é bhaaz e Yezu nyey nye emet, be eezedji nye náá: «Étepe yé biso nadi ààkwak esó mbee sisim'enek?» <sup>20</sup>Yezu eezebwóza ne nwo náá: «Étepe náá, edum e koŋ e len ne Zeeb ne twól. Me lee bin e etepe e tseetse náá: Bi epedi é di ne edum e koŋ ne Zeeb ebókope dáa bhek le mutaad w, pe bi é ne ghwyil eke ne etsok elak náá: "Dusa wak, tó penek," pe ye waadus. Tin, pe ye tok ne sa wat aadi ne ghwyil edhaa bin. [<sup>21</sup>Guka náá, ye é ne ghwyil mendjaala ne etsi e edee e mbi yenek embee esisim aadus.]]»

#### Yezu eebaalii dum esyee e le ne egom e le

<sup>22</sup>Dwoo wat, bedjekel eezedi é di wat pe Ghalile. Tin, Yezu eezeele be náá: «Seenjele Mōn Mot é waakaaa é membo me bot. <sup>23</sup>Be waagó nye, melu melel bhii tak, nye waagom.» Tin, ghoŋ naazemet bedjekel dhaa nyel.

#### Lapo Ndjaa-ebuwa e Zeeb

<sup>24</sup>É gheŋ Yezu ne bedjekel be nakum pe ghaada Kapelnaum e, benoŋel e epata e lapo Ndjaa-ebuwa zokazyé pe kyee Pyeed nadi é. Be é boozedji nye náá: «Lyoe! yen àatuud lapo Ndjaa-ebuwa?» <sup>25</sup>Pyeed naazebwóza náá: «Heee, nye ne tuud.» É gheŋ Pyeed nani to ndjaŋ e, Yezu nadi é mot meken elii. Nyey náá: «Wó gek dáa, Simoŋ? Eze di egoka ne etuud lapo neghu edhiiti etuud pe daa bemekoozi me bós'ak? Ye é bot e del ohoo, neghu ye é bedjoŋ?» <sup>26</sup>Pyeed é boozebwóza ne Yezu náá: «Ye é bedjoŋ.» É di'enek, Yezu eezepesal náá: «Wó bee w, bot e del àagoka ne etuud lapo. <sup>27</sup>Ye é etee náá, mena é zekedhusal bot binok. É di tak, tó pe boo soob na djato-djato. Lóoa ngwyep to dii, nōŋa su meken wó aabela e, da wó é dii nuub'e, wó waabela pata aagoka ne etuud e lapo yam ne yo e. Nōŋa ye, da wó é tuud mena yenabel lapo.»

#### Ye é eze di dhil-mot to Eyoŋ e di to gwoo e?

**18** <sup>1</sup>É ewala elenek, bedjekel naazetiila é bhaaz e Yezu, be naazedji nye náá: «Ye é eze e di boo-mot to Eyoŋ e di to gwoo e?» <sup>2</sup>É di'enek, wó gwaa Yezu zedjoo mwo dhyeeb, zetel nye kuku ebwak é mis mwo. <sup>3</sup>Nyey ne nwo náá: «Me lee bin é etepe e tseetse náá: Bi é di àaswoola mefulu men, da bi é di dáa bwo dhyeeb w, bi aanàkwaani to Eyoŋ e di to gwoo e. <sup>4</sup>Boo-mot to Eyoŋ e di to gwoo w, ye é mot di esil nyell'e, da nye é di dáa mōn'ak w. <sup>5</sup>Mot e be enyopepe mwo dhyeeb dáa mōn'ak ko esu e din e lam w, nye be é mam.»

#### Edulaa melo ko esu e ekwyosal e bot to mesyem

<sup>6</sup>«Mot aakwyosal mōn ngot to sama bōn zedum koŋ ne nam to mesyem w, ye goka é náá, be tsel nye boo ekok é tsuŋ. Bhii tak, da be é lóo nye to boo dii mesōn, da nye é diida kekum pe si. <sup>7</sup>Haaa kpa-a-ghoŋ ne bot e di esa náá, bōn-nyeeŋ bema mebek" w. Enyo náá, mebek di. Tin, haaa kpa-a-ghoŋ ne mot aadi ebek e tak w. <sup>8</sup>Ye be náá, ye é mbw'w, neghu ko'w é di esa náá, wó gheekwyekwyé to mesyem w, tsaala ye, da wó é mwas ye etsetape ne w. Ye goka é náá, wó ni to mbée tsik ne tsaala mbo, neghu tsaala ko, ààbe náá, wó baal membo membá ne meko membá, bhii tak, wó kakemwasaa é to du na kōm-kōm. <sup>9</sup>Ye be náá, di e lo e di esa náá, wó kwyé, to mesyem w, piida ye, da wó

é mwas ye etsetape ne nɔ. Ye goka é náá, wɔ ni tɔ mbɛɛ tsik ne tiila dis, ààbe náá, wɔ baal mis membá mɔ, bhii tak, wɔ kakemwasaa é tɔ du na kɔm-kɔm.»

#### **Kana bhata nabelaaa bhii nye nazediib ɛ**

<sup>10</sup> «Bi é koobaka! Sa mot ààbyasal mot ngɔt tɔ bɔn bak etɛɛ náá, efofop bɔɔ dyebadi é, é di wat é mɛwala djas be ne Saagam di pe tɔ gwoo ɔ. [<sup>11</sup> Etɛɛ náá, Sɛɛɛle Mɔn Mot nazye é zetsik bot ɛ nabe náá, be eezediib ɔ.]

<sup>12</sup> Bi ke dǎa? Pookogekeka náá, dhiiti mot ngɔt nabe é ne ebhata dhet (100). Tin, ngɔt ɛ diib ɔɔ, nye aanàkwaalik ebhata mekam-meten ne mekam-mená ne eten ne ená (99) kɔ etsok, étɛp nye neekesaa ngɔt diib ɔ? <sup>13</sup> Mɛ lɛɛ bin é tsetse náá, nye bela nye ɔɔ, nye waadi tɔ memyaala ebuepe étɛp bhata wat'enɔk, dhaa ebhata mekam-meten ne mekam-mená ne eten ne ená (99), nadi ààdiib ɔ. <sup>14</sup> Ye é tyee wat ne Sɛɛɛn di tɔ gwoo ɔ. Nye ààkwyel náá, mot ngɔt tɔ bɔn be djas wo ze.»

#### **É sok mɔn-nyoog di ekwyel ndje sɔs ɛ**

<sup>15</sup> «Ye be náá, mɔn-nyoog eesa wɔ ebiyo ɔɔ, tɔ kɛbee nye wɔy wɔ ɛmet. Da wɔ é kelyaal nye ebiyo ɛ lɛ. Nye gwak wɔ ɔɔ, tin, wɔ eekwak ebulal ɛ nye é ze. <sup>16</sup> Ye kabe náá, nye ààpagwak wɔ ɔɔ, djóo dhiiti mot ngɔt neghu bot ebá. Dǎa Ekwyala di elyaal náá: «Etɛp djas koobela é é mis mɛ betetɛp ebá neghu beɛɛk.» <sup>17</sup> Tin, nye byen ɛgwak be ɔɔ, tɔ ne ne sok bhwoob bot ɛ zɛɛga mendjaala. Nye byen ɛgwak bot ɛ zɛɛga mendjaala ɔɔ, tin, bi kabee nye é dǎa mot di ààdum kɔɲ ne Zɛɛb ɔ, dǎa nɲɛɛl epata e lapo.

<sup>18</sup> Mɛ epeɛɛ bin, ye é tsetse náá, etɛp djas bi aabyen wak kɔ bɔs ɛ, Zɛɛb é waabyen ye tɔ gwoo. Etɛp djas bi aamyaaɛ wak kɔ bɔs ɛ, Zɛɛb é waamyaaɛ ye tɔ gwoo.

<sup>19</sup> Mɛ kabaalɛɛ bin é náá, wak kɔ ɛko ɛ bɔs, bot ebá ɛ gwakel, da be é waab sa be aakwyel ewaab tɔ mendjaala mɔɔ ɛ, Saagam di pe tɔ gwoo ɔ, nye waadjɛ be sa be waab ɛ. <sup>20</sup> Etɛɛ náá, bot ebá neghu bot elɛɛ ɛ sɛɛga kɔ esu ɛ din ɛ lam ɔɔ, mɛ aadi é tin pak'ɔɔ.»

#### **Kana mot-mesa di epeɛ epel é mɔn-nyɛɛg ɛ**

<sup>21</sup> Wɔ gwaa Pyɛɛd zokazyɛ pe pak Yezu nadi é. Tin, nye boozedji nye náá: «Ghɛɲ, mɛ goka é ne epel mɔn-nyaagam esok edhen, nye sa mɛ ebiyo ɔɔ? Tyee esok eten ne ebá?» <sup>22</sup> Yezu naazɛbɔɔza ne ne náá: «Ààbe, mɛ ààpalɛɛ ne nɔ náá, ye di esok eten ne ebá. Mɛ lɛɛ wɔ é, ye di esok mekam-meten ne mekam-membá (70), esok eten ne ebá.

<sup>23</sup> Étɛp tak ɛ di náá, ɛyɔɲ ɛ di tɔ gwoo ɔ nɲɛɛɛ ɛ, ne dhiiti mɛkoozi nadi ekwyel ɛkoobal etɛp be ne bot ɛ mesa mɛ nakola epata be ɔ. <sup>24</sup> Tin, é ghɛɲ nye nakan ɛdjóo ngɔt-ngɔt ɛ, wɔ gwaa, be zokazyɛ nye ne mot-mesa mɛ ngɔt nakola epata ebuepe ɔ. <sup>25</sup> Mot'enɔk nabe é, ààbe ne sa nye aabulal epata binek ne ye. Kukuma ye é boodje elee náá, nyey ne myel ne bɔn zenɔɔ esa be djas bɔmsaaa, etɛp epata e tak neebulal kola nye nadi ne ye ɛ. <sup>26</sup> Tin, mot-mesa menɔk eezɛkwyit mɛbɔɲ si sok bhwoob kukuma ye tak. Nyey ne ne náá: «Sila lyem, da wɔ é gek mɛ ghɔɲ. Mɛ waazɛbulal wɔ epata binek djas!» <sup>27</sup> Kukuma

ye zokazegek nye ghoŋ, nye eezepel nye ne epata ee nye nakola e djas. Bhii tak, nye eezebet nye, nye tɔ.

<sup>28</sup>Dáa mot-mesa menok nawyis tin e, nye eezeboma ne dhiiti mon-nyeeɛ nyey nakola nye edhenye dhet (100) e epata. Nye eezenvyek gbak, met nye é tsuŋ, nye moo tin esus nye é tsuŋ ekee, nye aagó nye góak. Nyey ne ne náá: “Tuuda me kola yam nenak!” <sup>29</sup>Sɔ kwom zokazekwyit meboŋ si sok bhwoob’e, nye eedjaala ne ne náá: “Sila lyem, da wo é gek me ghoŋ. Bwooda batsa me waatuud kola yɔ!” <sup>30</sup>Wo gwaa nakuma epata zokapee. Tin, nyey zokakekɔɔl mon-nyeeɛ é membok é ebwood é dwoo nye aabulal epata be e.

<sup>31</sup>Dáa bedhiiti bot e mesa nabee deenek é, ye naakpaa be to elyem. Be é boozetɔ, kelee kukuma yɔɔ etep djas dhaŋ e. <sup>32</sup>Tin, kukuma yɔɔ é boozebaa-djóo mot-mesa menok, nye é booke ne ne náá: “Wo é mot-mesa me di náá, wo é ne mbee lyem! Me be mbembe é, me eepel wo ne epata bam wo nakola e, etee náá, wo be é, wo eedjaala ne nam náá, me bet wo. <sup>33</sup>Ye goka náá, wo gek mɔɔ sɔɔ ghoŋ dáa me gek wo ghoŋ e.” <sup>34</sup>Tin, ye nabe é, kukuma eezebiyo elyelepe, nye é boolwom náá, be met mot-mesa menok. Nye kesa mesa me bhel kekum dwoo nye aaboobulal kola yenek djas e.»

<sup>35</sup>Yezu eebaazeke náá: «Ye é deenek é Saagam di to gwoo ɔ aasa ne nen, ye be náá, mot ne mot àapapel mon-nyeeɛ ne lyem wat ɔ.»

#### Melyo e Yezu dum ne tep ebel e eba

**19** <sup>1</sup>Bhii Yezu nasilal elyo bot pe kyee dik Ghalile e, nye naazetɔ pe kyee dik Yude, pe yii kyiid dii Yulden. <sup>2</sup>Tin, zukamwaa ne mot baazedu nye. Wo gwaa, nye zokatsik membek me be nazyee ne nɔɔ e. <sup>3</sup>É di'enek bedhiiti eFalizye zokazye pe daa le, etep be neeloo nye pe eko, bwood nye pe kye. Bɔɔ ne Yezu náá: «Etsi bina epemyaal náá, mot pee myel ko esu e etep mbes é?» <sup>4</sup>Yezu é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi ààlaa sa di kwyla to Mekana e Zeeb é? «É gheŋ Zeeb nakus bɔs e, nye nakus e moma ne motom.» <sup>5</sup>Nye eebaaze bil náá: «Étep tak e ye di náá, motom é waalik seeg ne nyeeɛ, etep nye neekeseega be ne myel. Tin, bɔɔ bebá aakadi é, be moo mot ngot. <sup>6</sup>É di'enek, be tokape bot ebá, be aakadi é, be moo mot ngot. Sa mot ààbek sa di náá, Zeeb eeseeg e.» »

<sup>7</sup>Efalizye é boo baadji nye náá: «Étep yé Moiiiz nalee náá, motom kwyal mekana me ebel e eba, nye pee myel ɔɔ?» <sup>8</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Moiiiz namyaal náá, bi pee bel bin é, etep melyel me elyem bin. Etee náá, é eken e bɔs, ye nabe é ààbe deenek. <sup>9</sup>Me lee bin é náá, motom e pee myel, da nye é baakeba dhiiti moma sis, ààbe náá, myel tak eesa ezo ɔɔ, tin, motom'enok eesa ezo.»

<sup>10</sup>Tin, bedjekel eezeke ne Yezu náá: «Ye be náá, etep eba goka é ne edi é deenek pak moma ne motom ɔɔ, ye nyo é náá, mot di ye ko, ààba moma.» <sup>11</sup>É di'enek, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Bot djas ààdyebakwyel mbi melyo mak. Tin, ye é bot e di edum koŋ ne Zeeb yii nyey nye emet Zeeb aadje ghwyil ɔ aakwaakwak ye. <sup>12</sup>Ye é ne bete ne etep di elu náá, bot naba e. Ye é ne bot e nabyel náá, be tok ne ghwyil eba yɔɔ e. Ye kabe bedhiiti bot ɔɔ, ye é besɔ bɔɔ bot e aakwaasa náá, be nàkwyl eba. Bedhiiti aadi é ààba, etep Eyoŋ e di to gwoo e. Deenek ye be náá, mot epekwyel emyaal melyo mak ɔɔ, nye myaal.»

### Yezu eezesee bɔɔ dhyeeb metel

<sup>13</sup> Dhiiti dwoo, bot naazeyye Yezu ne bɔɔ dhyeeb étep nye needjaala be Zeeb ne ekel e be membo. Wɔ gwaa, bedjekel be zokazebhem bot e tak. <sup>14</sup> Dáa Yezu nabee deenek é, nye é boozeke ne bedjekel náá: «Betka bɔɔ dhyeeb, be zye pe daa lam! Nàluka be, etee náá, Eyon e di tɔ gwoo ɔ, ye é yii mot di tyee bɔɔ ɔ.» <sup>15</sup> Tin, nye é boozekel be membo. Bhii nye nakasilal e, nye boozenɔɔ nyel tɔ.

### Mɔɔ ngbaaz na ekum

<sup>16</sup> Dáa be nadi gba-gba é gonj e, dhiiti mot zokazyé pe daa Yezu, mot tak ne Yezu náá: «Lyoel! Me goka ne esa yaa tete sonok étep me neebela tsik na kɔm-kɔm?» <sup>17</sup> Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Étep yé wɔ di edji me medjin dum ne sa di enyɔpe e? Ye é Zeeb nye emet e di tete mot. Wɔ kwyel eni tɔ tsik na kɔm-kɔm ɔɔ, wɔ goka é wɔ looba ne sa metinj di elée e.» <sup>18</sup> Mot'enɔk eezedji Yezu náá: «Yaa metinj?» Yezu é boozelée nye náá: «Sa wɔ ààgó mot. Sa wɔ ààsa mezo. Sa wɔ ààdjii sa mot. Sa wɔ ààlée elerj e etsal dum ne mot. <sup>19</sup> Duwala soog ne nyoog. Kwyela sɔɔ mot dáa wɔ di ekwyel nyel'ɔ met e.» <sup>20</sup> Ngbaaz'enɔk eezebɔɔza ne ne náá: «Metinj menek djas me ne duwal ye. Me kabaasa yé?» <sup>21</sup> É di'enek, Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Wɔ kwyel edi tɔ epiki ɔɔ, tɔa kebɔmsa esa bɔ djas, da wɔ é nɔɔ epata tak, dje bedjel e bot. Tin, wɔ waabela mevu tɔ gwoo. Bhii tak, da wɔ é zye, zedu me.» <sup>22</sup> Dáa ngbaaz'enɔk nagwak deenek é, kiyooo nye eeliigel, sik ye, etee náá, ye naatek nye nyel, etee náá, nye nadi é ne ekum ebuepe.

<sup>23</sup> Bhii tak, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá: Ekɔɔla náá, bot e di ne mevu ɔ ni tɔ Eyon e di tɔ gwoo e! <sup>24</sup> Me baalée bin e náá, ekɔɔla náá, boo yaaga bal dhaa tɔ ba mɔɔ elen e dhɔɔ. Ye kabe bekum e bot ɔɔ, eni e lɔɔ tɔ Eyon e Zeeb eebaadhaa-dhanak eni e yaaga tɔ elen e dhɔɔ ne melyel.» <sup>25</sup> Dáa bedjekel nagwak mekpa menek e, be naadyebadjoka. Bhii tak, be é boozedji Yezu náá: «Ye be deenek ɔɔ, eze aabela tsik na kɔm-kɔm?» <sup>26</sup> Yezu zokabɔɔza ne nɔɔ náá: «Sa di náá, bot tok ne ghwyil ekwak e, Zeeb é waakwak ye, etee náá, ye tok ne sa Zeeb aadi ààkwak.» <sup>27</sup> Wɔ gwaa, Pyeed zeke ne ne náá: «Gwaka! Bis ezebet meze mes ne etep bis djas étep edu e wɔ. Yesɔ efute aakadi tin yé?» <sup>28</sup> Tin, Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ: «Me lee bin é etep e tseetse náá, é gherj Seerjele Mɔn Mot aadi kɔ bóó mekoozi me ne duma tɔ Eyon e na bes e, biyɔ, bot kam ne bebá namyaal edu e me ɔ, bi aadi é, kɔ mebhóó me mekoozi kam ne ebá, étep epée e membyak kam ne ebá e Yisalael. <sup>29</sup> Bot e di ebet mebhii mɔɔ, bɔn-nyeeɔ bɔɔ, ne bekel bɔɔ, zenɔɔ beseeɔ bɔɔ ne benyeeɔ bɔɔ, bɔn bɔɔ, zenɔɔ epyeeb bɔɔ étep'am ɔɔ, be waabela bedhet ne bedhet kala kɔ yii. Be waabela tsik na kɔm-kɔm. <sup>30</sup> Tin, ye kabela é náá, bete ne bot e di mos pe sok lɔɔɔ ɔ, be aakas-waala é bot e ebhis, bot e di mos bot e ebhis e lɔɔɔ ɔ, be aakaswaala é bot e sok.»

### Kana bot e mesa tɔ pyeeb vin

**20** <sup>1</sup> «Beeka dhiiti sa di enɔɔl ne Eyon e di tɔ gwoo e: Dhiiti kukuma naazewyis tɔ ghooghom melem kesaa bot étep be neekesa mesa tɔ pyeeb vin'e. <sup>2</sup> Be ne benɔɔ zokagwakel náá, efute bɔɔ aadi é, dáa bot di ezye ne efutaa sok e, neghu dhenye wat tɔ elu e wat. Tin, nye eezelwom be, be kesa mesa tɔ pyeeb vin'e.

<sup>3</sup>Nye eebaazewyis é ewala eten ne ená yii melem, wɔ gwaa nye baazeboma ne bedhiiti bot metetel kɔ ebeseɛ e del, bɔɔ tin, ààbe ne mesa. <sup>4</sup>Nye é boozeke ne nɔɔ náá: “Biyo pe, tóka, kesaka mesa tɔ pyeeb vin'am, me aadje bin efute dáa ye di egoka ɛ.” <sup>5</sup>Tin, bot binɔk é boozenɔɔ menyel, tɔ.

Bhii tak, kukuma yenɔk naabaazye kuku mwos dwoɔ dɔɔ ne é ewala elɛl yii bikoko. Nye nabaazolii é dáa nye nazolii ne bot esok ɛ. <sup>6</sup>Nye eebaazewyis bikoko, dwoɔ eezesila. Tin, nye é boo baazeboma ne yak edhuu ɛ bot. Nye eezedji be náá: “Étɛp yé bi di wak, kana melem, keyaka ne yak ewala, ààsa sonok?” <sup>7</sup>Bot binɔk zokazebɔɔza ne ne: “Ye é etɛɛ náá, bis tok ne mesa me esa.” Bhii tak, nye é booke ne nɔɔ náá: “Dɔɔ ne biyo pe, tóka, kesaka mesa tɔ pyeeb vin'am.”

<sup>8</sup>Dáa dwoɔ nakabe, ye moo bikoko ɛ, kukuma pyeeb vin é booke ne mot nadi kɔ elo e bot ɛ mesa me djas ɔ náá: “Djóoa bot ɛ mesa, da wɔ é dje mot ne mot efute be. Wɔ kan é ne bot ɛ nadjóoaa ebhis ɔ, da wɔ é kesilal ne bot é nakanaa edjóoaa sok ɔ.”

<sup>9</sup>Tin, bot ɛ nakan mesa bikoko ɔ, zokazye, zebela yɔbɔ efute e dhenye wat. <sup>10</sup>Dáa bot esok nakazye yɔbɔ ɛ, be nagek tɔ elyem bɔɔ ɛ náá, be waabɛla efute dhaa bot ɛ nakan bikoko ɔ. Tin, be nazobaadje be é efute e dhenye wat. <sup>11</sup>Bee a be nabee deenek é, be é boozɛni é byak kukuma pyeeb. <sup>12</sup>Bɔɔ náá: “Bot ɛ kan mesa nenak bikoko ɔ, be zosa é mesa é di ewala wat. Tin, wɔ kadje be efute é tyee wat ne dáa wɔ dje bisɔ, bot ɛ kan mesa tɔ melem ɔ, si kas-kas gwyɛs ne etuɲ, zɛnɔɔ menyel na wɔyɔɲ ghwyil djas eezesi.”

<sup>13</sup>Tin, kukuma é boobɔɔza ne ngɔt pak'ɔɔ náá: “Mɔn-nyaagam, ye tok ne ebiyo me sa. Tin, mena be ààgwakel náá, wɔ sa mesa ɛ étɛp wɔ neebɛla etuud e dhenye wat, di egoka náá, ye djeaa ne mot sa mesa me dwoɔ wat ɔ, etsal é? <sup>14</sup>Nɔɲa pata yɔ, da wɔ é tɔ yɔ, etɛɛ náá, me neebaadje nwyak mot kalik'aak dáa me dje wɔy ɛ. <sup>15</sup>Me tok ne ghwyil ebe esa bam dáa lyem'am di ekwyɛl ɛ? Étɛp yé wɔ di ebyen náá, me sa enɛm esa?” »

<sup>16</sup>É di'enek, Yezu é bookabaazɛpesal náá: «Ye aadi é deenek, betɛ ne bot é di bot ɛ ebhis ɛ lɔɔɔ ɔ, be kaswaalaa é, bot ɛ pe sok lɔɔɔ. Bot ɛ pe sok'aak aas-waalaa é bot ɛ pe bhis lɔɔɔ.»

### **Ye moo é tyee esok elɛl Yezu di elɛɛ tɛp esyee ne egom ɛ le ɛ**

<sup>17</sup>Dáa Yezu nadi etɔ pe Yeluzalem ɛ, nye naazɛnɔɔ bedjekel kam ne bebá bɔɔ bɛmet. Tin, dáa be nadi eke ze ɛ ze ɛ, nye é boozɛlɛɛ bedjekel náá: <sup>18</sup>«Gwakeka! Mena ɛpetóka pe Yeluzalem pe Seɛɲɛle Mɔn Mot aakaaa é membo me eboo beghaa-Zɛɛb ne beghaɲ ɛ mekana me etsi ɛ, étɛp be needje nye epée e esyee ɛ. <sup>19</sup>Bhii tak, be waaka nye é membo me bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ. Bot binɔk é waaduk nye, be waabem nye é melaaba, nyuu nye ne eghwyɛs, gó nye. Melu melɛl bhis esyee ɛ le, nye waagam.»

### **Ngwyeebel ɛ nyɛɛg ɛ Zak ne Zan**

<sup>20</sup>Wɔ gwaa, mwaa Zɛbedɛ zokazye ne bɔn be bebá zɛbee Yezu. Dáa be nakum é di Yezu nadi ɛ, nye eezɛkwyit meboɲ sok bhwoob'e étɛp nye neewaab sonok pe daa le. <sup>21</sup>Yezu é booke ne ne náá: «Wɔ saa yé?» Moma tak é boozɛb-ɔɔza ne Yezu náá: «Bee bɔn bam bebá bak. Me kwyɛl é, wɔ kek me náá, be bela duma di náá, ngɔt di pe mbo eghɛɲ bɔ, nwyak ngɔt pe mbo emyɛl ɛ lɔ, é



sok waadi tɔ mekoozi mɔ ɛ.» <sup>22</sup> Tin, Yezu é boozɛbɔɔza náá: «Bi ààgu sa bi di ewaab ɛ. Bi é ne ghwyil ɛkwak ɛde tɔ beele mezuk me me aade ɛ?» Be eezɛbɔɔza náá: «Hɛɛ! Bis é ne ghwyil ɛde.» <sup>23</sup> Yezu eezeke ne bɔn be bebá náá: «Ye é tɛɛtɛ! Bi é waade tɔ beele mezuk mam. Ye kabɛ dum ne tɛp edi pɛ mbɔ eghɛɲ bam nɛghu pɛ mbɔ ɛmyel ɛ lam ɔɔ, mam tok ne ghwyil ɛdɛ bin edi tak. Etɛɛ náá, Saagam ɛ di egu bot ɛ nye aadje edi binek ɔ.»

<sup>24</sup> Dáa bak bedjekel kam nalik ɛ, nagwak deenɛk é, ye nabe é, ye naakpaa be elyem ne sa Zak be ne Zan nasa ɛ. <sup>25</sup> Bhii tak, Yezu é bookazɛdjɔɔ bɔɔ djas, nye é boozeke ne nɔɔ náá: «Bi kabɛ edjak náá, mesa me ekukuma e membyak me sis é ɛzuk ɛ bot bɔɔ. Mesa me bot ɛ di djɔɔaa eboo bot ɛ bɔs ɔ, ye é ɛnyal bot ɛ di eduwal be ɔ. <sup>26</sup> Ghuna, ye ààgoka ne esael deenɛk pak'en. Ye goka é náá, ngɔt pak'en ɛ kwyel edi boo-mot ɔɔ, nye di mot-mesa me besɔ. <sup>27</sup> É di'enek, mot ɛ kwyel edi pɛ sok besɔ ɔɔ, nye di kwom'en. <sup>28</sup> Étɛp tak ɛ di náá, ezye é Sɛɛɲɛl Mɔn Mot nabe é ààbe, etɛɛ náá, bot neesa nye mesa. Nye nazye ɛ, étɛp ɛzɛdi mot-mesa me bot, ne ɛzɛdɛ bot tsik'ɛ nye ɛmet tyee etuud étɛp ɛpek betɛ ne bot.»

#### Yezu eetsik bot ɛ edhim bebá pɛ Yeliko

<sup>29</sup> Bhii be nawyis kɔ del ɛ Yeliko ɛ, zukamwaa ne mot naazɛdu Yezu. <sup>30</sup> Tin, bot ɛ edhim bebá nadidi é ngwoob gba ɔ, zokagwak menduk náá, Yezu ɛpedhaa tin. Wɔ gwaa, be zɛbo etsim náá: «Ghɛɲ, Mɔn ɛ Dhavid! Geka bis ghonj!» <sup>31</sup> Edhuu ɛ bot ɛ nadi edu Yezu ɔ, moo tin ebhem be, étɛp be needi gwyem. Wɔ gwaa be zokabaaben ebhyeed bɔɔ ɛlyelepe náá: «Ghɛɲ, Mɔn ɛ Dhavid! Geka bis ghonj!» <sup>32</sup> É sok'enek, Yezu eezɛtyaa. Wɔ gwaa nye zokadjɔɔ be. Nye eezɛdji bɔɔ bebá náá: «Bi kwyel náá, me sa bin yé?» <sup>33</sup> Bot binɔk é boopesal náá: «Ghɛɲ, bis kwyel é náá, bis nyaasok.» <sup>34</sup> Tin, Yezu zokazɛgek be ghonj. Bhii tak, nye eezɛkel be membo kɔ mis. É di tak wat, mis mɔɔ eezɛɲɛl, tin, be eezɛdu nye.

#### Yezu eeni tɔ Yeluzalem

**21** <sup>1</sup> Dáa be nadi, be moo ekunaa ne Yeluzalem ɛ, be moo é ngwoob del ɛ be di ɛdjɔɔ Bhetfaze, pɛ ɛtsok ɛ pyeeb oliv ɛ, Yezu eezɛlwom bedjekel be bebá: <sup>2</sup> Nyey ne nɔɔ náá: «Tɔka kɔ del ɛ di pɛ sok'enek. Tuula bi aatuula kɔ del ɛ tak ɛ, bi é waabela myel mɔɔ yaaga di ɛdjɔɔaa an ɛ ne mɔɔ swooz tak kɔla é di wat. Tiika be, da bi é zye me ne nɔɔ wak.

<sup>3</sup> Mot ɛ dji bin náá: «Bi tɔ ne nɔɔ wo» ɔɔ, lɛɛka nye náá: «Ye é Ghɛɲ ɛ di ne gwyes ne nɔɔ.» Tin, be waaleedje bin bak.»

<sup>4</sup> Esɛɛɛ binek goka ne esael, etɛɛ náá, étɛp ee di kwyala tɔ mekana me ngoolɛl-Mekpa ɛ Zɛɛb ɛ neebela ɛsuk:

<sup>5</sup> «Lɛɛka ne ɛsyɛs ɛ ghaada Siyɔɲ náá:

«Bee, mekoozi mɔ ɛpezye pɛ daa lɔ.

Nye zye é ne enɛm esa,

nye é ndiindel kɔ myel an.

Nye zye é ààbe ne ebet,

nye é ndiindel kɔ swooz an,

nye é ndiindel kɔ mɔɔ myel an.» »

<sup>6</sup>Bhii tak, bedjikel eezetó. Dáa be nakakum é di tak ε, be é boozesa tyee Yezu nalex be ε. <sup>7</sup>Wó gwaa, be zesik ne myel an, ne swooz an tak Yezu nawaab ε. Be moo tin ezekele be endjookuwa bɔɔ kɔ ekoŋ. Bhii tak, Yezu eezedisí kɔ lɔɔ. <sup>8</sup>É di tak wat, bot εbuɛpe naabaazedja yɔbɔ endjookuwa gba-gba, bedhiiti nadi etsaal yɔbɔ é, ebhuuz e le éteɓ edja é gba. <sup>9</sup>Ngoŋ bot ε nadi eke pe sok ɔ, ne bot ε nakabe pe bhis ɔ, moo tin ekyeeb: «HOZANA ne Mɔn Dhavid! Duu ne Zeeb! Zeeb goka é ne esee mot di ezye ne din ε Gheŋ ɔ mbée metel! HOZANA ne Zeeb pe tɔ gwoo!»

<sup>10</sup>Dáa Yezu nakani tɔ Yeluzalem ε, bot djas kɔ del nabe é, be moo nyaa-nyaa, be é boozedji: «Yenok é nwyaa mot?» <sup>11</sup>Medhuu me bot nadi ebɔɔza náá: «Ye é ngoolet-Mekpa ε Zeeb, Yezu mot del Nazalet pe kyee dik Ghalile.»

### Yezu tɔ kok Ndjaa-ebuwa

<sup>12</sup>Bhii tak, Yezu naazeni tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Deenek, nye moo tin é sɔ bot ε nadi ebɔmsa esesee bɔɔ ɔ, ne bot ε nadi ebaabɔm-bɔmak nadi tin ɔ. Nye naawaaz emesa ee be nadi eswoola epata kɔ tak ε, ne mebhóó me bot ε nadi ebɔmsa meghum ɔ. <sup>13</sup>Bhii tak, Yezu eezebaakaada be náá: «Ye é kwyala tɔ Mekpa ε Zeeb náá: “Ndjaŋ'am aadjóoaa é, ndjaa mendjaala” Me bee é ekee, biyɔ, bi eezeliig ye, ye moo é zeeɓa bot ε djii<sup>a</sup>.»

<sup>14</sup>É di tak wat, bot ε nadi ne edhim ɔ, ne bot ε edjam, naazyε pe daa Yezu tɔ kok Ndjaa-ebuwa, nyey zokatsik be. <sup>15</sup>Tin, begħaŋ ε mekana me etsi ne eboo begħaa-Zeeb naazekpaa elyem, é gheŋ be nabee esesee binek djas Yezu nasa ε. Ne dáa bɔɔ dhyeeb nadi etsim tɔ Ndjaa-ebuwa náá: «Duu ne Mɔn Dhavid» e! <sup>16</sup>Bot binok é boozedji Yezu náá: «Wó epegwak dáa bɔɔ dhyeeb di eke'e-nek é?» Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Iyooo! Me epegwak. Bi nabe é ààlaa tɔ Mekana ε Zeeb é di nakwyalaa náá: “Tɔ enuub e bɔɔ dhyeeb ne bɔɔ etɔlɔɔ, wɔ eelyaal dáa bis di egoka ne eduwal wɔ ε<sup>b</sup>?”» <sup>17</sup>Bhii tak, nye eezewyis, tɔ pe del ε Bhetani, pe be nakedjaasi ε.

### Yezu eezekal le fiigh di ààdje bhum ε

<sup>18</sup>Yak melem, é gheŋ be nadi esik pe boo del ε, wɔ gwaa za zemet Yezu. <sup>19</sup>Nye eezeebe le fiigh é ngwoob gba. Tin, Yezu eezetiila si le tak éteɓ nye neebók bhum. Dáa nye nakakum si le ε, nye kabela é eka ne eka, ààbe ne bhum. É di'enek, Yezu é booke ne le tak náá: «Kana dwoo pan mos'ak, wɔ aanàkwaaka-baawum!» É di tak wat, wɔ gwaa le syee. <sup>20</sup>Dáa bedjikel nabee deenek ε, ye nabe é, be naadyeebadjoka, be é boozedji Yezu náá: «Éteɓ yé le fiigh zosyee é di wat deenek?» <sup>21</sup>Yezu eezebɔɔza ne bedjikel be náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá: Bi é di edum koŋ ne Zeeb ɔɔ, bi di ààsa meso ɔɔ, bi é ne ghwyil esa esa e mebwala dhaa yii me sa ne le fiigh'aak. Me lee bin é náá, mot ε ke ne etsok elak: “Gheea nyel tin, dusa, keghaaga tɔ dii mesɔn” ɔɔ, ye epesael. <sup>22</sup>Bi ε dum koŋ ne Zeeb ɔɔ, esesee djas bi aawaab tɔ mendjaala ε, Zeeb é waadje bin.»

### Eze nadje Yezu eghen?

<sup>23</sup>Bhii tak, Yezu eezeni tɔ kok Ndjaa-ebuwa, nye moo tin elyo bot Mekpa ε Zeeb. Eboo begħaa-Zeeb, ne bepaa ε eYuda zokazyε pe daa le, zedji nye náá:

«Kò eghen e ze wò di esa esesee binek? Eze nadjé wò eghen e esa deenek?»  
<sup>24</sup>Yezu eezébóóza ne nòó náá: «Bwoodka, me pookodji bin kiya wat. Bi é bóóza me óó, ye é me aakalée bin kò eghen e ze me di esa esesee bak. <sup>25</sup>Ye é eze nadhis Zaŋ, nye zeduu bot Zeeb? Ye nabe é Zeeb ohoo, ye nabe é mot?» É di'enek, be moo tin esós pak'óó. Bóó náá: «Mena é keka nenak náá: “Ye é Zeeb” óó, nye waadji mena náá: “Étep yé bi nadi ààmyaal Zaŋ?” <sup>26</sup>Mena é kakeka nenak náá: “Ye é bot é nadhis nye” óó, ye goka é náá, mena kaab edhuu e bot, etée náá, be dyeebake é náá, Zaŋ nabe é ngoollel-Mekpa é Zeeb.» <sup>27</sup>Be é boozébóóza ne Yezu náá: «Bis ààgu.» Tin, Yezu é boozébóóza ne nòó náá: «Dóó ne mam pe, me aanàkwaalée bin kò eghen e ze me di esa esesee bak.»

### Kana bòn bá

<sup>28</sup>Yezu eebaazéke ne nòó náá: «Kana yak kwyel élee bin yé? Motom ngót nabe é ne bòn bebá. Nye eezéke ne yii megwyak náá: “Mòn'am, é dwoo lak mos, tó kesa mesa tó pyeeb vin'am.” <sup>29</sup>Nye eezébóóza ne seeg: “Hooo, me aanàkwaató.” Ba ewala eezédhaa bhii tak, mòn'enók eezédje lyem mebe, tin, nye eezénóó nyel, tó pe pyeeb vin seeg nalwom nye é. <sup>30</sup>Wò gwaa, seeg'óó baazelwom nwyak dhiiti mòn. Mòn tak eezemyaal: “Iyooo, ghen me waató.” Bhii tak, nye kadi é, ààtó. <sup>31</sup>Tin, tó bòn binók bebá, eze looba dum ne lwomel seeg'óó?» Be eezébóóza ne Yezu náá: «Ye é mòn megwyak.» Tin, Yezu é boozéke ne nòó náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá, benóŋel é epata e lapo ne boa é mezo é waaleeni tó Eyon é Zeeb esok ne nen. <sup>32</sup>Etée náá, Zaŋ Nduuel-bot nazye é zelyaal bin ze epiki, bi nabe é ààmyaal nye. Tin, benóŋel é epata e lapo ne boa é mezo naamyaal nye. Bela náá, dáa bi naabee ye é, bi nabe é ààliig elyem bin, bi ààpakomyaal-myaalak nye.»

### Kana bot é mesa na mbee elyem

<sup>33</sup>«Gwakeka dhiiti kana. Mot ngót naabe pyeeb vin. Nye eezépeeb pyeeb tak, pu guk tó ékok é di be aadi esyal medii me bhum tak óó, baasum ndjaa, étep bot aadi ebaal pyeeb óó. É di tak, nye eezédje bot é di egu mesa me vin óó étep be neesa mesa tó tak. Nye eezénóó nyel, tó medjon. <sup>34</sup>Tin, mbu epyeeb e tak di ewum é, ye eezékum. Wò gwaa, nakuma pyeeb zokazelwom bot é mesa me pe daa bot é nye nalik be ne pyeeb óó, étep be needje nye ye pak vin be bela é. <sup>35</sup>Wò gwaa, bot é nalik ne pyeeb óó, zokazemet be, be eezéduma ngót é nyel ne mebin, be eenóó nwyak gó nye, zenóó nwyak tak, be eezéwus nye ne mekok, gó nye. <sup>36</sup>Bhii tak, nakuma pyeeb é boozékyeed bot-mesa ebuépe dhaa bot é mesa me nye nalwom sok óó pe pyeeb tak, be nabaazosa ne nòó é deenek. <sup>37</sup>Bhii tak, nye é boozelwom mòn'e met. Nye nabe é ne geka náá: “Bot binók é waamyaal nye ne edje nye duu, etée náá, ye é mòn'e met.” <sup>38</sup>Dáa bot é di esa mesa tó pyeeb'e nabee mòn'enók é, bóó náá: “Yaweee! Beeka mot aalik ne mevu mak djas óó! Djhookegóka nye. Tin, mevu mak aakadi é, yenabelka.” <sup>39</sup>Wò gwaa, be zemet nye, mwas nye bhii pyeeb vin, be eezégó nye.»

<sup>40</sup>Yezu é boozédji be náá: «É di'enek, é sok nakuma pyeeb vin aakazyé é, nye goka ne esa bot binók dáa?» <sup>41</sup>Yala yóó kabe é náá: «Ye goka é, nakuma pyeeb gó bot é nadi esa mesa tó pyeeb vin'é óó, ààgek be ghen. Bhii tak, da nye é nòó pyeeb'e, dje ne bot é sis, bot aazedje nye ye pak ékéé é ewala di egoka ne edjeaa nye é.»

<sup>42</sup>É di'enek, Yezu é booke ne nɔɔ náá: «Bi dinaa ààpalaa mekpa mak tɔ Ekwiyala e Zeeb é?

“Ékok e besumel mwas e,

ye moo é ékok e di epyet ndjan e.

Ye é ne ghwyil e Gheɲ e nye moo deenek. Ye tok tin mbyok é mis menaka!” »

<sup>43</sup>Yezu eebaazekel náá: «Me lee bin é náá, bi é waadekaa Eyon e Zeeb, étep ye needjeaa ne bot e mbyak aadi edje bhum ɔ. [<sup>44</sup>Mot aaduma kɔ ékok e tak ɔ, nye waabik ekyes-ekyes. Ye kabe náá, ékok e kakwyit kɔ mot ɔɔ, mot tak aatwaalel é twaalela.]»

<sup>45</sup>Gwaka be nagwak kana tak e, eboo beghaa-Zeeb, ne eFalizye nabe é, be eegu náá, Yezu nalii é ne nɔɔ. <sup>46</sup>Be é boozekan esaa mepek étep be neemet nye. Be nadi é ne bwoo ekaab medhuu me bot e nadi tin ɔ. Bot e tak nake é náá, Yezu é ngoolel-Mekpa e Zeeb.

#### Kana ebyon e eba

**22** <sup>1</sup>Yezu eebaazekan elii ne bot tɔ kana. Nyey náá: <sup>2</sup>«Beeka sa di enɔɲel ne Eyon e di tɔ gwoo e: Dhiiti mekoozi naazedjoo ebyon étep eba e mon. <sup>3</sup>Ye é nye kazelwom bot e mesa me, be kedjoo bot étep ede edee ebyon e eba. Tin, bot e tak ààpakakwyel ezye. <sup>4</sup>Bhii yenek, nye eebaazelwom bedhiiti bot e mesa me é yak kɔkɔ ne bhaadal náá, be kelee bot náá: “Edee moo é ndjaaba. Me eezetsak engombe ne etaa bam na medel. Esa djas moo é koobela. Dha deka ebyon.” <sup>5</sup>Tin, bot e nadjóoaa ɔ, ààkobis-bisak. Mot ne mot naaghee ye nyel, tɔ meze me. Nwyak tɔ pe pyeeb'e, nwyak tɔ pe nye di ebɔmsa esa be e. <sup>6</sup>Bak bot zokazemet bot e mesa me kukuma yenɔk nalwom ɔ, duma be é menyel ne mebin, be é boozegó be. <sup>7</sup>Mekoozi zokazekpaa lyem: nye é bookazelwom esodja be, be gó bot e nagó bot be ɔ. Bhii tak, da be é dik eghaada bɔɔ. <sup>8</sup>É di'enek, nye ezelee bot e mesa me náá: “Edee e ebyon e eba moo é koobela. Bot e djóoaa be zede ɔ, ààkɔa ne ede edee e tak. <sup>9</sup>Wyiska, da bi é tɔ kɔ eboo egba. Djóoka mot djas bi aaboma ne nɔɔ ɔ, be zede edee e ebyon e eba.” <sup>10</sup>Bot e mesa zokazetɔ egba ne egba, kedjoo bot djas be aaboma ne nɔɔ ɔ, bembee e bot ne bembee e bot. Tin, koo ndjaa be nakoobal étep ebyon e naalwood “kpep”.

<sup>11</sup>Tin, mekoozi eezeni tɔ koo tak, étep nye neekabee bot e zye zede edee ebyon ɔ. É di'enek, nye kabee kuku bot é dhiiti mot ààbe ne kaad di egoka ne ebɔtaa é mebyon e. <sup>12</sup>Nye é boodji nye náá: “Mɔɔ sɔ'am, wɔ ni wak dɔ́a, wɔy ààbe ne kaad bot di egoka ne ebɔt étep e ebyon e?” Tin, mot'enɔk kadi é, ààbɔɔza kiya mekoozi menɔk. <sup>13</sup>Tinaak, mekoozi eezelwom bot e mesa me náá: “Metka mot'enɔk, da bi é kɔl nye meko ne membo. Bhii tak, da bi é mwas nye pe kel, tɔ ghooghom. Penek aadi é megwye ne ekwaal e metsok.” »

<sup>14</sup>Yezu eebaaze bil náá: «Ye é etee náá, bot ebuɛpe é waadjóoaa. Tin, bot aasɛɛaa ɔ, be ààdyeebabu.»

#### Efute e lapo ne mekoozi Sezaad

<sup>15</sup>Efalizye zokakeboma étep edjek dɔ́a be di egoka ne esa, be neekwyesal Yezu ne medjin étep nye neebela ndje kɔ mekpa me met e. <sup>16</sup>Be é boozekyeed

bedhiiti bedjekel bɔɔ, ne bot ɛ zɛɛga ɛ mekoozi Eelood, be zelee ne Yezu náá: «Lyoe! bis ne gu náá, etep ee wɔ di eleɛ ɛ, ye é etseetse. Wɔ lyo bot é epiki dáa mot di egoka ne eke ɛ, dáa Zeeb di ekwyel ɛ. Wɔ ààbem ba ne mot, etee náá, wɔy ààdyeebagwyák sa bot di esa étɛp be neetela menyel ɛ.<sup>17</sup> Leea bis, tɔ yɔ egoka dáa wɔ di ebee ɛ: etsi bina lee é náá, bot tuud lapo ne mekoozi Sezaad, Bis tuud ohoo, bis nàtuud?»

<sup>18</sup> Dáa Yezu nadi egu mbee mepek mɔɔ ɛ, nye é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bot ɛ medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Étɛp yé bi di ekwyel ewa me tɔ mebhowal? <sup>19</sup> Pookolyaalka me dhenye wat bot di etuud lapo ne ye ɛ, étɛp me neebɛɛ.» Wɔ gwaa, be zɛzye nye ne mɔɔ pata wat. <sup>20</sup> Bhii tak, Yezu é boozedji be náá: «Kɔ ghwooz'ak, ye lulaa ebhwoob ɛ zɛ? Ye é din ɛ zɛ di kwyala kɔ tak?» <sup>21</sup> Bot binɔk eezɛbɔɔza ne Yezu náá: «Ye é ye mekoozi Sezaad.» Tin, Yezu é boozɛke ne nɔɔ náá: «Djeka Sezaad sa di náá ye é ye Sezaad ɛ, da bi é dje Zeeb sa di náá, ye é ye Zeeb ɛ.» <sup>22</sup> Gwaka be nagwak eyala ɛ Yezu deenɛk é, ye nabe é, be naadyeebadjoka elyelepe. Bhii tak, be boozɛnɔɔ menyel, tɔ yɔbɔ.

### Medjin dum ne tep egom bhis esyee

<sup>23</sup> Dwoo tak wat, bedhiiti eSadusee zokazyɛ pe daa Yezu. ESadusee é, bot ɛ di eke náá, bot aanàkwaagom bhis esyee ɔ. Be eezedji kiya, <sup>24</sup> bɔɔ ne Yezu náá: «Lyoe! mekana ɛ Moiz lee é náá: “Mot ɛ gwyɛ àalik mɔn ɔɔ, ye goka é náá, dhyeeb mot lik ɔ, ba kus myel étɛp nye neekwyiida tel gwyɛ ɔ.”<sup>25</sup> Bela tin, tɔ loɔg'es, ye nabe é ne bɔn-nyɛɛg beten ne bebá. Mɔn megwyak ezeɛba moma, tin, nye eezegwyɛ, àalik mɔn. Nye kalik kus myel nadi ààbe ne mɔn ɔ ne dhyeeb. <sup>26</sup> Mot na bhɔɔba mɔn megwyak ɔ, kanɔɔ moma bhii kon'ɛ. Nyey eebaakpaa ne mesyee, gwyɛ, àalik mɔn. Tyee wat ne mot elel. Tin, bɔɔ djas beten ne bebá kadi é, ààbya ne moma yenɔk. <sup>27</sup> Bhis esyee ɛ bɔɔ djas, moma eebaazekpaa ne mesyee, gwyɛ. <sup>28</sup> Dwoo bot aagom bhis esyee ɛ, moma yenɔk tin aakadi mwaa zɛ pak bɔɔ beten ne bebá? Etee náá, bɔɔ djas nabe é botom be!» <sup>29</sup> Yezu eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi é tɔ edjak, etee náá, bi àasiiza enyɔɛpe sa di kwyala tɔ Mekana ɛ Zeeb ɛ. Baanɔɔ náá, bi ààgu ghwyil ɛ Zeeb! <sup>30</sup> Etee náá, é ghen bot aagom bhis esyee ɛ, botom aanàkwaakabaaba boa. Boa pe ààkwaani meba, etee náá, bot djas aakadi é, dáa efofop tɔ gwoo. <sup>31</sup> Dum ne tep egom bhis esyee, bi dinaa ààpalaa sa Zeeb lee kɔ esu ɛ tak ɛ? Nye naake é: <sup>32</sup> “Ye é mam, Zeeb ɛ Abalaam, ne Zeeb ɛ Izak, ne Zeeb ɛ Zakɔɔbɛ.” » Yezu eebaazɛke náá: «Zeeb tok Zeeb bot ɛ zegwyɛ ɔ. Nye é Zeeb bot ɛ di ne tsik ɔ.» <sup>33</sup> Ye nabe é, mɛlyo me tak naadyeebakwyɛsa tɔ elyem e medhuu me bot ɛ nadi egwak nye ɔ.

### Tsi di edhaa etsi djas ɛ

<sup>34</sup> Dáa eFalizye nagwak náá, Yezu naadiyal eSadusee enuub ɛ, be é boozɛs-ɛɛga. <sup>35</sup> Dhiiti lyoe! etsi ɛ Zeeb naazekwyel ebawal Yezu. Nyey ne ne náá: <sup>36</sup> «Lyoe! yaa tsi di edhaa etsi djas?»

<sup>37</sup> Yezu kabɔɔza ne ne náá: « “Wɔ goka é, wɔ kwyel Ghen Zeeb'ɔ, ne lyem'ɔ djas, ne sisim'ɔ djas, ne metselal mɔ djas’.” <sup>38</sup> Yenɛk é di boo tsi. Ye é tsi di edhaa etsi djas ɛ. <sup>39</sup> Gwaka tsi di ebhɔɔba yii meken ɛ: “Wɔ goka é, wɔ kwyel

so'w mot dáa wɔ di ekwyel nyel'w met ɛɛ." <sup>40</sup>Etsi ɛ Muiiz djas ne melyo me bengoolet ɛ Mekpa ɛ Zeeb pyet é kɔ etsi binek ebá.»

#### Yezu Klisto é mɔn ze?

<sup>41</sup>Efalizye nadi é, tɔ yɔbɔ zeeɣa. Yezu é boozedji be náá: <sup>42</sup>«Tɔ yebɔ egeka, Mesia é ze?» Be é boozebɔɔza ne ne náá: «Nye é dha ɛ mekoozi Dhauid.» <sup>43</sup>É di'enek, Yezu é boozeke ne nɔɔ náá: «Ye nakosa dáa náá, Dhauid ne ghwyil Sisim na Dɛɛ djóo nye “Gheɣ”? Eteɛ náá, Dhauid naake náá:

<sup>44</sup>“Gheɣ Zeeb nake ne Gheɣ'am ɛ náá:

Dha disi pe mɔ eghɛɣ bam.

Me aalwom bot ɛ mebhuka mɔ lwoma bhel náá,

be zedhaa si meko mɔ<sup>h</sup>.”

<sup>45</sup>Ye be náá, Dhauid nye emet naadjóo nye “Gheɣ” ɔɔ, é yaa tye Mesia aaka-baadi dha'ɛ?»

<sup>46</sup>Bɔɔ djas moo tin kup, ààbe ne ekpa elóo bhis etep djas Yezu nalii ɛ. Kana dwoɔ elenek, be moo ekyee edji ɛ nye ekiya.

#### Yezu eezedul bot melɔ dum ne beghaɣ ɛ mekana me etsi ne eFalizye

**23** <sup>1</sup>Wɔ gwaa, Yezu zeli ne mɛdhuu me bot ɛ nadi tin ɔ, dɔɔ ne bedjekel be. <sup>2</sup>Nyey ne nɔɔ náá: «Mesa me beghaɣ ɛ mekana me etsi ne eFalizye é elyo bot dum ne dáa etsi ɛ Muiiz di egoka ne eke ɛ. <sup>3</sup>Bi goka é ne elooba ne nɔɔ, da bi é sa esesɛɛ be aalwom bin ɛ, djas. Ye kabe mɛfulu mɔɔ ɔɔ, sa mot ààsa dáa bɔɔ. Eteɛ náá, be ààsa esesɛɛ ee be di elyo bot ɛ. <sup>4</sup>Be epekaɣal mekɔm me na dil-dil di elyelepe é ebep ɛ, be kakel é kɔ mebyak me bot. É di'enek, be kadi é, ààkwyel ekokee-keek ne djin be neekogek mɛdil me mekɔm me tak. <sup>5</sup>Be sa esesɛɛ bɔɔ djas é, étep be neetela mɛnyel. Deenek, ye kabe Ekwyala ee Mekpa ɛ Zeeb be di ebek é ebhata-bhwoob bɔɔ ne é memɔ mɔɔ ɔɔ, be sa epek e tak é ebɔkepe. Yɔbɔ ekel ee di lataa kɔ ekaad ne elɔbɔ bɔɔ ɛ ne dyeebadjaa dhaa tye. <sup>6</sup>Tɔ mebyon, be dyeebakwyel edisi é kɔ mebhóo me koobelaa étep bot ɛ duu ɔ. Ye kabe tɔ ndjaa mendjaala me eYuda ɔɔ, <sup>7</sup>be dyeebakwyel é bot swos be ne duu kɔ mebesɛɛ é edi ee bot di esɛɣa ebuepe ɔ. Be kwyel é, bot djóo be “Lyoeɔl”.

<sup>8</sup>Ye kabe biyɔ ɔɔ, nákeka náá, bi djóoaa “Lyoeɔl”, eteɛ náá, biyɔ djas é bɔn-nyɛɣ ngɔt. Bi é ne lyoeɔl ngɔt. <sup>9</sup>Sa mot ààdjóo mot kɔ bɔs'ak “Sɛɣ'ɛs” eteɛ náá, sɛɣ'en é ngɔt, mot di pe tɔ gwoo ɔ. <sup>10</sup>Nàkwyelka náá, bot djóo bin “Kukuma” eteɛ náá, kukuma yen é ngɔt, Mesia. <sup>11</sup>Mot di boo-mot lɔɔɔ ɔ, ye goka é nye di tyee mot-mesa me bɔn-nyɛɣ. <sup>12</sup>Mot di egheɛ nyel tɔ besɔ ɔ, nye waasilaa. Mot di esil nyel tɔ besɔ ɔ, nye waabenaa.»

#### Yezu epelyaal mekɔn me beghaɣ ɛ mekana me etsi ne eFalizye

<sup>13</sup>«Haa kpa-ghon ne nen, biyɔ beghaɣ ɛ mekana me etsi ne eFalizye, bot ɛ mɛdjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi epediyal bot ebe ɛ Eyon ɛ di tɔ gwoo ɔ. Biyɔ bemet, bi aanàkwaani. Tin, bi ààkwyel náá, bot ɛ di ekwos eni ɔ, be ni tɔ Eyon ɛ tak.

[<sup>14</sup>Haa kpa-ghon ne nen, biyɔ beghaɣ ɛ mekana me etsi ne eFalizye, bot ɛ mɛdjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi epedek bekus ɛ boa esa bɔɔ djas. É di tak

wat, bi ne kwyel edul e mendjaala na kpokolom, étep etela menyel tɔ bot. Étep tak e di náá, bi aapééaa é epéé wat di na lyel-lyel, ààbe ne ghoŋ e!]

<sup>15</sup> Haaa kpaa-ghoŋ ne nen, biyɔ beghaŋ e mekana me etsi ne eFalizye, bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi ne tɔ medjoŋ é edi djas kɔ bɔs ne kɔ eboo medhii me mesoŋ, étep esaa náá, mot ngɔt myaal edjaala Zeɛb eYuda. Tin, bi e bela mot e du bin ɔɔ, bi kaliig yiizaag mot e, nye di mot di egoka ne ekedyak tɔ du na kɔm-kɔm dhaa-dhaŋak biyɔ bemet.

<sup>16</sup> Haaa kpaa-ghoŋ ne biyɔ bot e edhim di edjeed bot ɔ. Bi dyeebaleɛ é náá: “Mot e tuwal myoŋ ne mesoŋ kɔ Ndjaa-ebuwa ɔɔ, ye aanàsa sonok. Nye katuwal myoŋ ne mesoŋ kɔ lɔɔɔ di tɔ Ndjaa-ebuwa ɔɔ, nye goka é ne esa sa nye tuwal myoŋ ne mesoŋ kɔ esu e tak e.” <sup>17</sup> Bi é endjemet e bot, bot e edhim! Éyé di edhaa metan tin, ye é lɔɔɔ ohoo, Ndjaa-ebuwa di edje lɔɔɔ edee ɔ?

<sup>18</sup> Bi baaleɛ é náá: “Mot e tuwal myoŋ ne mesoŋ kɔ mesa-ebuwa ɔɔ, ye aanàsa sonok. Nye katuwal myoŋ ne mesoŋ kɔ buwa di kɔ mesa-ebuwa tak ɔɔ, nye goka é ne esa sa nye tuwal myoŋ ne mesoŋ kɔ esu e tak e.” <sup>19</sup> Biyɔ bot e edhim! Éyé di edhaa metan tin, esa e buwa ohoo, neghu mesa-ebuwa di esa náá, esa e buwa di tɔ edee e? <sup>20</sup> Ye be náá, mot eetuwal myoŋ ne mesoŋ kɔ mesa-ebuwa ɔɔ, nye tuwal ye é kɔ mesa-ebuwa dɔɔ ne kɔ esa e buwa di ekaa kɔ mesa e. <sup>21</sup> Mot e di etuwal myoŋ ne mesoŋ me kɔ Ndjaa-ebuwa ɔɔ, nye tuwal myoŋ ne mesoŋ me tak é dɔɔ ne kɔ din e Zeɛb mot di tɔ ndjaa tak ɔ. <sup>22</sup> Mot di etuwal myoŋ ne mesoŋ, da nye é nɔɔ gwoo dáa tyaases ɔɔ, nye tuwal ye é kɔ bóó mekoozi e Zeɛb ne din e Zeɛb, mot di kɔ tak ɔ.

<sup>23</sup> Haaa kpaa-ghoŋ ne nen, biyɔ beghaŋ e mekana me etsi ne eFalizye, bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi dyeebakwyel é etuud Zeɛb ne ndyaal wat tɔ endyaal kam e nadjeebe ne eka e na mbee menuub zenɔɔ aghomkɔtɔ. Tin, bi kadhuugal é etete melyo me di ne boo mesuk tɔ etsi e. Melyo me tak é: epiki, enem esa, ne eke dáa Zeɛb di ekwyel e. Yenek djas é sa di egoka náá, bot du melu djas ne zii, ààbet dhiiti sonok e. <sup>24</sup> Biyɔ, bedjeedel e na edhim! Bi epesyal menyok men ekaab náá, ba mɔɔ kuŋ é zekedhaa tɔ tak, ghuna bi epemin boo yaaga bal!

<sup>25</sup> Haaa kpaa-ghoŋ ne nen, biyɔ beghaŋ e mekana me etsi ne eFalizye, bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi gwyii é ekoŋ e ebeɛle ne ekoŋ e esaan. Tin, pe tɔ emɔ tak kadi é tɔɔɔ ne esa e djii ne embee mekwosak men. <sup>26</sup> Biyɔ eFalizye, bot e edhim! Pookogwyiika sok tɔ mɔ beɛle. Tin, pe koŋ tak é waadi deɛ.

<sup>27</sup> Haaa kpaa-ghoŋ ne nen, biyɔ beghaŋ e mekana me etsi ne eFalizye, bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi é dáa mevit me nasumaa enyɔɔpe, da lɔɔbaa epyaab e. Enem e tak nyen é pe kel é mis me bot, ghuna tɔ tak, ye é ebyok e egwyes di ààbe ne tsik e, ne membi me dhiiti esonok di ne edhuud e. <sup>28</sup> Ye é dáa biyɔ, bot e di ebee bin ɔ, be ke é náá, bi é bot e epiki. Ghuna pe tɔ len, ye é tɔɔɔ ne medjhaaz pe eko, bhimis pe si, ne embee esesee.

<sup>29</sup> Haaa kpaa-ghoŋ ne nen, biyɔ beghaŋ e mekana me etsi ne eFalizye, bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Bi epesum embee mevit étep bengooel e Mekpa e Zeɛb. Bi epekoobal ne esɔn é mevit me bot e epiki. <sup>30</sup> Bi dyeebake é náá: “Mena epedi é dika é gheŋ bebhhaab binaka ɔɔ, pe mena nabe é ààgwa-kel ne nɔɔ étep egó e bengooel e Mekpa e Zeɛb.” <sup>31</sup> Deenek, bi epemyaal biyɔ bemet náá, bot e nadi egó bengooel e Mekpa e Zeɛb ɔ nabe é bebhhaab bin.

<sup>32</sup> Ebesee'enek tsabidibila, belaka, duka ko bebhhaab bin nalik bin ye ε. Silalka mesa me be nakan ε. <sup>33</sup> Biyo benyo, mbyak megel! Bi aasa daa etep bi needi aabela fey du na kom-kom?

<sup>34</sup> Gwakeka me enyope: me waadhis bin bengooel ε Mekpa ε Zeeb, betsoy ε bot, ne betete beghañ ε mekana me etsi. Bi é waagó bedhiiti, bi é waabem bedhiiti é melaaba. Bi é waanyuu bedhiiti ne eghwyes to mendjaa me mendjaala me eyuda men. Bi é waadu be ne swaka eghaada ne eghaada etep bi neegó be. <sup>35</sup> Tinaak, guka náá, ebiyo djas bot di esa ko bot ε epiki kana dwoo esyee ε Abhel mot epiki, keyaka ne ye Zakaali mon ε Bhaalaki bi nagó pak Di na Dee ε Gheñ ne mesa-ebuwa o, ye waabulelaa ko len. <sup>36</sup> Me lee bin é etep e tseetse náá, esesee binek djas kweyε ko elo e koko bot ε mebyel me bot ε dika mos'aak.»

#### Yezu eedje ko esu ε ghaada Yeluzalem

<sup>37</sup> «Yeluzalem! Yeluzalem woy mot di egó bengooel ε Mekpa ε Zeeb o, woy mot di egó bot ε Zeeb, di edhis wo bak ne mekok o. É sok edhen me di ekwyel eseeγ bot ε di ko del ε lo daa nabwa-kuu di eseeγ bon be si mebhap me ε, biyo aakwyel! <sup>38</sup> Deenek guka náá, ndjan'en é waalik wum! <sup>39</sup> Ne tseetse, me lee bin é náá, bi aanakabaabee me, kana dwoo pan mos'ak, keyaka ne dwoo bi aake náá: «Menyo ne mot aazyε ne din ε Gheñ o'!» »

#### Yezu eeleε náá, Ndjaa-ebuwa é waawaazel

**24** <sup>1</sup> Daa Yezu nadi ewyis to kok Ndjaa-ebuwa ε, bedjekel eezetiila pe daa le, etep be neelyaal nye zumal Ndjaa-ebuwa. <sup>2</sup> Tin, Yezu eezelii ne noo, nyey ne noo náá: «Bi epebee esa djas di tin ε? Me lee bin é etep e tseetse náá, ye aanakabaalik é di yak ekok ε wat kela ko so ekok é ndjaa bi di bee'aak. Etee náá, djas aadi é, bik, waazel, see é bos.»

#### Mezuk ne metiiga

<sup>3</sup> Yezu eezedis di ko etsok ε pyeeb oliv, bedjekel eezetiila é ngwoob'ε. Boo ne ne náá: «Leea bis esesee binek aasaal den? Lyaala bis endem e bis aagu náá, wo moo ko ne ebula ne náá, bos moo é ko esi ε.» <sup>4</sup> Yezu eezebwoza ne noo náá: «Dika ne etsoy, sa mot aakoo bin. <sup>5</sup> Etee náá, bete ne bot é waazyε ne din ε lam. Be waaleε bin náá: «Ye é mam ε di Klisto!» Be waasa náá, bot ebuepe kat edum koñ ne Zeeb. <sup>6</sup> Bi é waagwak bot elii etep e meeb é ngwoob'en ne menduk me meeb me di pe etseta ε. Sa mot aabem ba etee náá, ye goka é, esesee binek sée. Tin, guka náá, yenek tok mesi me bos. <sup>7</sup> Dhiiti mbyak é waaghε, kelumla deeb ne yak mbyak. Dhiiti eyon é waakegheε, kelumla deeb ne yak eyon. É bedhiiti edi, bos é waakuu, pwom edee é waani ko mel. <sup>8</sup> Mezel menek djas aadi é daa endem e meken esuula ebyel ε mon. <sup>9</sup> Bot é waakepit bin, etep bi neezukaa. Tin bot é waagó bin. Membyak djas é waabhina bin ko esu ε lam. <sup>10</sup> É sok'enek, bot ebuepe é waakat edum ε koñ ne Zeeb. Bot é waapitel pak'oo. Bedhiiti é waabhina besoo boo. <sup>11</sup> Bete ne bengooel ε Mekpa ε Zeeb yii mekoñ é waatuula, be waakoo bot ebuepe. <sup>12</sup> Daa ye di náá, embee esa é waazedhaa to elyem e bot ε, kwyel to elyem e bot ebuepe é waatyaala. <sup>13</sup> Tin,



mot aake ne ewa zii, kekum pe esik ɔ, nye waabela tsik. <sup>14</sup>Mbee Bhaadal dum ne Eyon e Zeeb aadi é egoolel kɔ éko e bɔs ne tɔ membyak djas, étep bot djas di ààgu Zeeb ɔ neegwak ye. Bhii tak e esi e bɔs aakakum.»

### Boo mezuk

<sup>15</sup>«É gheɲ bi aabee “etep e eɲes ne puluk”, yii ngoolel-Mekpa e Zeeb Dhanyel naleɲ e, ye eezebe di tɔ Di na Dɛɛ ɔ, ye goka é bot e di egu elaa mekana ɔ tiibal enyɛpe! <sup>16</sup>Étep tak e di náá, bot aadi pe kyee dik Yude ɔ, kan kaab, tɔ pe tɔ metsok. <sup>17</sup>Mot aadi kɔ mii ndjan ɔ nàbaasul pe si zeni tɔ ndjaa étep ekenɔ sonok. <sup>18</sup>Mot aadi tɔ pyeeb ɔ, nàbaasik pe del, kenɔ ndjookuwa ye. <sup>19</sup>Haaa kpaa-ghon dwoo lenek ne boa aadi ne mebum ɔ, zenɔ boa aadi ne bɔn ede mebel dwoo leeg ɔ! <sup>20</sup>Djaalaka ne Zeeb étep, bi é zekewyis ekaab é mbu kwol, neghu é dwoo saba! <sup>21</sup>Etee náá, é ewala tak aadi é ewala mezuk, mezuk me wat di náá, ye dinaa ààpabeeaa, kana bɔs nakusel e, keyaka ne dwoo pan mos'ak. Ye aanàkwaakabaabe ne mbi mezuk deenek. <sup>22</sup>Zeeb epedi ààsa náá, melu me tak di ààdyeebabɔya ɔ, pe ye tok ne mot aatsak. Ye é kɔ esu e bot e nye nazesée ɔ, melu me mezuk menek di ba bim. <sup>23</sup>Dhiiti mot e lee bin náá: “Beeka Mesia di wak é!” neghu nye kaleɲ bin é náá: “Mesia é poon!” ɔ, sa mot ààmyaal nye. <sup>24</sup>Etee náá, bemesia me etsal ne bengoolle e Mekpa e Zeeb yii mekɔɲ é waatuula ebuepe. Be waasa etep e mebwala ne bemeyekɛle ebuepe étep be neekɔ bot, dɔɔ ne bot e Zeeb nazesée ɔ. <sup>25</sup>Gwakeka, me dul bin melo esok ne esesee binek kum tɔ len.

<sup>26</sup>Ye be náá, be lee bin é náá: “Beeka, nye é pe tɔ bal!” ɔ, nàtɔka. Neghu be kaleɲ bin é náá: “Beeka, nye eesowa wak!” Sa mot ààmyaal, nye tok tin. <sup>27</sup>Dáa ngwyes bhi di ekas tɔ gwoo e, dus pe edjem e dwoo, ketɔ pe ebil e dwoo e, Seɲɛle Mɔn Mot aazyé é deenek. <sup>28</sup>Enen ee di edjooaa mebek' e di ekii tɔ gwoo ɔ, keka náá, muu tit é tin.»

### Ébula e Seɲɛle Mɔn Mot

<sup>29</sup>«Ààbɔya batsa bhii ewala e mezuk menek aadhaɲ e, bi é waabee náá, gwyes é waagwyiid suuut, ngɔn aanàkabaakas, ekwyikwyen é waadus tɔ gwoo, bil si, esa e mebwala djas di tɔ gwoo e waadheegel. <sup>30</sup>Tin, ndem e Seɲɛle Mɔn Mot é waanyen tɔ gwoo. Membyak djas di kɔ bɔs e, ye aadi é, tɔ etsim ne megwyé. Tin, be waabee Seɲɛle Mɔn Mot esul tɔ eguud e gwoo ne betɛ ne mebwala ne duma. <sup>31</sup>Boo tɔɲ é waalɔɔel. Tin, nye waalwom efopop pe é edum e bɔs djas, be neekeseg bot djas Zeeb nazesée ɔ, kana pe yak edum e gwoo, keyaka ne pe yak edum.»

### Melyo dum ne le fiigh

<sup>32</sup>«Nɔɔka etson ne kana yak, dum ne le fiigh. Ye be náá, elɛɛ be moo zebula ebes ɔ, eka moo baakwyil é tak ɔ, guka náá, mbu gwyes moo kunaa. <sup>33</sup>Ye é tyee wat ne biyɔ, é sok bi aabee endem binek moo nyen e, guka náá, ébula e Seɲɛle Mɔn Mot moo zekunaa. Nye moo é é ngwoob ebe e ndjan'en. <sup>34</sup>Me lee bin é etep e tseɛtse náá, bot e kɔkɔ membu mak aanàkwaagwyé djas esonok bak ààsaɛl. <sup>35</sup>Gwoo ne bɔs é waadum, ye kabɛ Mekpa e Zeeb ɔ, ye aalik é kɔm-kɔm sii ne kɔm.»

### Zeeb nyey nye emet é di egu ewala e mesik me bəs

<sup>36</sup> «Ye kabe dum ne dwoo ne ewala e esesee binek aasaal e, ye tok ne mot ngot di egu, ààkobe-beak efofop tɔ gwoo, dɔɔ ne Mɔn e Zeeb pe ààgu dwoo tak. Ye é Sɛeg nye emet e di gu. <sup>37</sup> Ebula e Sɛɛɛle Mɔn Mot aadi é, dɔ́a sa nasael é gheɲ e Noe e. <sup>38</sup> Etee náá, é gheɲ tak, esok ne boo bhyoɲ ne zye, bot nadi é, tɔ memyaala, ede edee, ede menyok, eba boa, ekyeed mesyes mɔɔ é meba, kekum dwoo Noe nani tɔ mesuwa e. <sup>39</sup> Bot nabe é ààbis, kekum dwoo boo bhyoɲ nazasilal bɔɔ djas na bheee e. Ye aabaadi é, deenek dwoo Sɛɛɛle Mɔn Mot aabula e. <sup>40</sup> É gheɲ tak é di náá, bot ebá é waadi tɔ pyeeb, ngot é waanɔɲaa, nwyak ngot é waalik. <sup>41</sup> Boa ebá é waadi edum bhum tɔ bwak wat, ngot é waanɔɲaa, nwyak ngot é waalik.

<sup>42</sup> Dika ne etsoɲ! Beeka mis etee náá, bi ààgu dwoo Gheɲ'en aaboobula é. <sup>43</sup> Gwakeka sa me di ele e, ye be náá, nakuma ndjaɲ epedi egu ewala e pum mot djii aazyee zedjii tɔ ndjaɲ'e ɔɔ, pe nye aanàkwaadja gɔ, étep nye neelu mot djii yenok, nye nani tɔ ndjaɲ'e. <sup>44</sup> Ye é me di ele bin náá, bi bee mis, napee-baka, etee náá, Sɛɛɛle Mɔn Mot aatuula é é ewala bi aadi ààgek náá nye aatuula e.»

### Mot-mesa na sosoob ne etsoɲ

<sup>45</sup> «Eze di mot-mesa na sosoob ne etsoɲ? Ye é mot-mesa kukuma ye dje nye mesa me ebaal e besɔ ne edje be edee bɔɔ é ewala be di egoka ne ede e. <sup>46</sup> Menyɔ ne mot-mesa menok, mot kukuma ye aabula zebela nye, nyey esa mesa me menok ɔ. <sup>47</sup> Me lee bin é etep e tseetse náá: kukuma yenok é waadje mot-mesa menok esa be djas nye baal. <sup>48</sup> Ye di mbee mot-mesa ɔ, nye aake náá: “Kukuma aanàkwaaleebula.” <sup>49</sup> Deenek, nye aadi é ezuk besɔ di esa mesa be ne benɔɔ ɔ, ne ekedede bemenyok be ne bot e zegel menyel mɔɔ tɔ menyok ɔ. <sup>50</sup> Tin, kukuma ye aabula é é dwoo nye aadi epel náá, nye aanàkwaazyee e, é ewala mot-mesa di ààgu e. <sup>51</sup> Kukuma yenok é waaso mot-mesa menok. Da nye é lyaal nye kyet be di esa ne bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si e. Bhii tak, nye é zezyegal nye pe kel pe bot e di edje megwyee ne ekwaal e metsok di ɔ.»

### Kana mesyes kam

**25** <sup>1</sup> «Eni tɔ Eyɔɲ e di tɔ gwoo é aadi é, dɔ́a kana mesyes kam nanɔɔ elama bɔɔ, wyis, étep be neekeboma ne motom di zesa eba ɔ. <sup>2</sup> Beten pak'ɔɔ nadi é endjemet e mesyes. Bak beten kadi é betsoɲ e bɔɔ boa. <sup>3</sup> Endjemet e mesyes menok nanɔɔ yɔbɔ elama é, ààɔɔ petelɔy, ne gu yii di tɔ elama é waasi. <sup>4</sup> Ye kabe mesyes me nadi betsoɲ ɔɔ, bhii be nanɔɔ elama e, ye nabe é, be naatɔ ne yak bim petelɔy be nakwom e. <sup>5</sup> Tin, motom kadi é, ààleetuula. Gɔ naazesa bɔɔ mesyes menok, wɔ gwaa, bɔɔ djas zekpaa ne egɔ djaasi.

<sup>6</sup> É di'enek, wɔ gwaa, boo tuud zokazégék kuku egha e pum náá: “Beeka motom eba! Kebomaka ne ne.” <sup>7</sup> Tin mesyes kam menok é boozedjem, be moo tin ekoobal elama bɔɔ. <sup>8</sup> Tin, mesyes me nadi endjemet ɔ naazeke ne betsoɲ náá: “Bi é ne ghwyil ebek bis ba petelɔy, etee náá, elama bis epedim.” <sup>9</sup> Mesyes me nadi betsoɲ ɔ é boobɔɔza ne nɔɔ náá: “Hooo, ààbe! Etee náá, bim bis di ne ye e, ye aanàkwaadjala menabelka djas. Ye nyo é, bi kebom yebo tɔ djando.” <sup>10</sup> Tin, endjemet e bɔɔ mesyes menok eezetɔ, kebom yɔbɔ petelɔy. Bhii koɲ'ɔɔ,

motom eba eezekum, nye zokanɔŋ é beten nadi betson ɔ. Nye é boozeni ne nɔɔ tɔ ndjaa nakoobelaa étep eba é. Bhii tak, be eezekɔɔl ebe é ndjaa ne engon. <sup>11</sup>Bhii ba ewala kadhaŋ é, bedhiiti bɔɔ mesyes menɔk eezebula, be moo tin etsim náá: “Gheŋ, Gheŋ diia bis ebe é ndjaa!” <sup>12</sup>Motom eba eezebɔɔza ne nɔɔ náá: “Me lee bin ne tsetse é náá, me ààgu bin.” » <sup>13</sup>Bhii tak, Yezu eebaazeke ne nɔɔ náá: «Beeka mis, nàdjaka egó. Dika ne etson etee náá, bi ààgu dwoo ne ewala é tak.»

### Kana bot é mesa belel

<sup>14</sup>«Ye aadi é, dâa dhiiti motom nadi ekwyel etɔ medjon, nye é boozedjoo bot é mesa me, da lik be ne esa é. <sup>15</sup>Nye é boozenɔɔ medheeb me loɔd eten, dje mot meken. Mot nabɔɔba ɔ, nye kadje nye é medheeb me elɔɔd ebá. Mot nazye bhii mot bhɔɔba ɔ, nye kadje nyey é edheeb loɔd wat. Nye zokadje mot ne mot é sa di edjala ne ghwyil'é é, bhii tak nye eezetɔ ye. <sup>16</sup>Mot-mesa nabela medheeb me loɔd eten eezetɔ ye keliig membo ne loɔd'enek. Wɔ gwaa nye baazebela medheeb me loɔd eten kɔ yii nye nadjeaa sok é. <sup>17</sup>Ye é tyee wat ne mot nabela medheeb membá ɔ, nye nabaasa ye é dâa mot esok nasa é. Wɔ gwaa, nye baabela medheeb me loɔd membá kɔ yii nye nalikaa ne ye é. <sup>18</sup>Mot nabela edheeb é loɔd wat ɔ, nye naatɔ kepu bɔs, da nɔɔ ye, syel epata e kukuma ye pe tɔ bɔs.

<sup>19</sup>Bete ne melu bhii tak, kukuma bot é mesa menɔk eezebula. Bhii tak nye moo zedji be dâa be nadi ebe loɔd nye nalik be ne ye bhii kon é. <sup>20</sup>Mot-mesa na medheeb meten é boozelyaal ye medheeb meten me nye nabaabela é. Nyey ne kukuma ye náá: “Gheŋ, wɔ nadje me é medheeb me loɔd meten. Beea dhiiti medheeb me loɔd meten me me baabela é.” <sup>21</sup>Kukuma ye é booke ne ne náá: “Enyɔpe! Wɔ é mbee mot-mesa ne esosoob. Wɔ eesa embée mesa ne sa dem. Me waadje wɔ yii di bu é. Dha myaala é di wat ne nam.” <sup>22</sup>Mot-mesa nabela medheeb me loɔd ebá ɔ, baazye ye. Nyey náá: “Gheŋ, wɔ nadje me é medheeb me loɔd membá. Mam eebaabela yak medheeb membá kɔ tak. Beea ye.” <sup>23</sup>Tin, kukuma ye eezeke ne ne náá: “Enyɔpe! Wɔ é mbee mot-mesa ne esosoob. Wɔ eesa embée mesa ne sa dem. Me waadje wɔ yii di bu é. Dha myaala é di wat ne nam.”

<sup>24</sup>Bhii tak, mot nabela edheeb é wat ɔ, nye eezeye é ye sok. Nye ne kukuma náá: “Gheŋ, me ne gu náá, wɔy ne goo lo dhaa nyel. Wɔ dyeebakennɔɔ edee é tɔ pyeeb ee wɔ di ààbe é. Wɔ ne dyeebakebók bhum ele baa, tɔ pyeeb wɔ nadi ààbe é. <sup>25</sup>Ye é étep tak é me gwak bwoo, me é bookesyel loɔd'ɔ tɔ bɔs. Beea loɔd'ɔ, nɔŋa ye.” <sup>26</sup>É di'enek, kukuma ye é boobɔɔza ne ne náá: “Mbee mot-mesa, tsak-bel. Wɔ ne é náá, wɔ ne gu náá, mam dyeebakennɔɔ edee é tɔ pyeeb me di ààmwan bhek é, mam ne kebók bhum ele baa, tɔ pyeeb me nadi ààbe é. <sup>27</sup>Gwaka me, wɔ di àànɔɔ epata bam, kewa tɔ eboo mendjaa me di ebaal epata e bot é, étep yé? Wɔy epedi é di tson mot ɔɔ, pe bula me kabula é, me kazebele é dhiiti epata eezekala kɔ yii me nalik é. <sup>28</sup>Dekeka nye edheeb é loɔd'enek, da bi é dje mot di ne medheeb kam ɔ. <sup>29</sup>Etee náá, mot aadi ne ba bim sonok ɔ, be waabil nye dhiiti, étep ye neebu. Tin, mot aakadi toto ààbe ne sonok ɔ, be waadek nye dɔɔ ne eghutu-ghutu nye lik ne ye é. <sup>30</sup>Ye kabe mbee mot-mesa mak ɔɔ, zyeegalka nye pe kel, tɔ ghooghom, tɔ di megwyé ne di ekwaal é metsok.” »

### Dáa bot aapéeaa é esi e bōs e

<sup>31</sup> «É sok Seengele Mōn Mot aazyē tō duma yē bē nē efopop bē djas e, nye waazēdisi kō bōó mekoozi mē. <sup>32</sup> Membyak djas di kō bōs é waazeseega sok bhwoob'e, bhii tak nye waawa mbek pak bot dáa mbaalel mesaa di ewa mbek pak ebhata nē etan e. <sup>33</sup> Nye waaneeg ebhata pē mbō eghen, etaa pē mbō emyel. <sup>34</sup> Tin, mekoozi é waalee nē bot aadi pē mbō eghen o náá: "Biyo, bot e Saagam zeseē metel o, dhaka pē kak. Dha nika tō Eyon e Zeēb naloozekoobal bin yē e, é sok nye nadi ekus bōs e. <sup>35</sup> Eteē náá, za naasa mē, bi naadje mē edee. Mē naagwak gwyes medii, bi naadje mē medii. Mē nadi é ndjon, bi naa-myaal mē tō mendjaa men dáa mōn-nyēeg'en. <sup>36</sup> Mē nadi é ben toto, bi naabét mē. Mē naabé, bi naagwom mē. Mē naani membok, bi naazyē zebee mē."

<sup>37</sup> Deenek bot e nake tō epiki o waabōza nē nē náá: "Ghen! Yaa dwoō bis nabee wō nē za, da bis é dje wō edee? Yaa dwoō wō nadi nē gwyes medii, da bis é dje wō medii? <sup>38</sup> Yaa dwoō wō nadi ndjon, da bis é dje wō di tō mendjaa mes? Yaa dwoō wō nadi ben toto, da bis é bét wō? <sup>39</sup> Yaa dwoō wō nadi ebé, da bis é zye, zegwyák wō? Yaa dwoō wō nadi é membok, da bis é zye zebee wō?" <sup>40</sup> Mekoozi kabōza é náá: "Mē lee bin é etep e tseetse náá, esonok djas bi di esa nē mot mesik tō bōn-nyaagam e, bi sa embē esa binek é nē nam."

<sup>41</sup> Bhii tak, kukuma é waake nē bot aadi pē mbō emyel o náá: "Duska mē é mis. Tōka etsetape nē nam, biyo, bot e Zeēb zelek ebiyoēpe o. Tōka tō du di ààdim e. Ye nakoobelaa é, étep dim mot mekōj bē nē efopop be! <sup>42</sup> Eteē náá, mē nabe é nē za, bi nabe é ààdje mē edee. Mē naagwak gwyes medii, bi nabe é ààdje mē medii. <sup>43</sup> Mē nadi é ndjon, bi nabe é ààdje mē di tō mendjaa men. Mē nadi é ben toto, bi nabe é ààbét mē kaad. Mē nadi ebé, bi nabe é ààgwom mē. Mē naani mbok, bi nabe é ààzegwyak mē."

<sup>44</sup> Wō gwaa, bē zebōza náá: "Ghen, yaa dwoō bis nabee wō nē za, nē gwyes medii, nē neghu ndjon? Yaa dwoō bis nabee wō ben toto, woy ebé, neghu woy é membok, da bis é kadi ààkwyee wō?" <sup>45</sup> Kukuma é boozebōza nē nō náá: "Mē lee bin é etep e tseetse náá, esok djas bi nadi ààsa esonok binek nē mot mesik tō bōn-nyaagam e, bi nadi ààsa yē e nē nam." <sup>46</sup> Bē waatō, kēbee mezuk na kōm-kōm. Yē kabē bot e epiki o, bē waabela tsik na kōm-kōm.»

### Zēga ekukuma eegwakel étep egō e Yezu

**26** <sup>1</sup> Bhii Yezu nasilal mēlo mē djas é, nye naazeke nē bedjekel bē náá: <sup>2</sup> «Bi nē gu náá, yē kalik é melu membá, etēē náá, ebyon e Pak neesael. Seengele Mōn Mot é waakaaa, étep nye neekēbema kō mēlaaba.»

<sup>3</sup> Tin, eboo beghaa-Zēb nē bepaa eYuda naazesega tō ndjaa mekoozi Kayif, mot nadi boo ghaa-Zēb o. <sup>4</sup> Wō gwaa, bōo djas zokazegwakel náá, bē met Yezu tō syaab, bhii tak, da bē é gō nye. <sup>5</sup> Bē nadi eke é náá: «Sa mena ààmetka nye dwoō ebyon e Pak, ekaab náá, bot é zekekpaā elyem, da bē é sa ezem.»

### Dhiiti moma eezeso Yezu menanas kō lo

<sup>6</sup> Dáa Yezu nadi pē Bhetani tō ndjan e Simōj mot na ebé e zezam e, <sup>7</sup> wō gwaa, dhiiti moma zēni tō ndjaa tak, zeza nē di Yezu nadi e. Nye nadi é, nē bēeb nasael nē ekok e albat e, tōō nē menanas na boo metan. Moma tak zokazeso menanas menek kō lo e Yezu é sok bē nadi kō mesa e. <sup>8</sup> Dáa bedjekel

be nabee deenek é, ye nabe é, ye naakpaa be elyem. Bɔɔ náá: «Yak é yaa kwaambi puluk? <sup>9</sup>Enyɔ náá, be bɔmsa menanas me tak ne boo metan, da nɔɔ epata e tak, dje ne bedjel e bot!»

<sup>10</sup>Ye nabe é Yezu naagu sa be nadi enyɛnɛla pak'ɔɔ é. Nye é boozeke ne nɔɔ náá: «Betka moma yak gwyem. Étep yé bi di ezem nye? Sa nye sa kɔ esu e lam é, ye é enyɔɛpe. <sup>11</sup>Ye be étep bedjel e bot ɔɔ, bi ne benɔɔ é aakwaazodi melu djas é di wat. Ye kabe mam ɔɔ, bi aanàkwaakabaadi sama ne nam melu djas. <sup>12</sup>Moma yak so menanas é nyel'am é, étep nye neekan ekoobal nyel'am é dwoo medela mam. <sup>13</sup>Me lee bin é etep e tseetse náá, é edi djas Mbée Bhaadal aadi egoolaaa kɔ bɔs é, tseɲa moma yak é waakaadaaa medhik ne medhik. Tin, bot é waataala enem esa nye sa kɔ esu e lam é.»

#### Yudas eezeka Yezu

<sup>14</sup>Tinaak, djekel ngɔt tɔ bedjekel kam ne bebá é Yezu, nadi edjóoaa Yudas Iskaliot ɔ, zokazetɔ pe daa eboo beghaa-Zeeb. <sup>15</sup>Nye eezedji be náá: «Mam é ka bin Yezu ɔɔ, bi kadje me yé é di tak?» Tin, wɔ gwaa bot e tak zewyisal epata mekam-melel (30) nɔɔ laa, bhii tak be eezedje nye. <sup>16</sup>Kana tin, Yudas nabe é, nye moo esaa mepek étep nye neeka be Yezu.

#### Yezu eezede ebyon é Pak be ne bedjekel be

<sup>17</sup>É dwoo meken me ebyon é emapa di ààbe ne leviid é, bedjekel é Yezu eezedji nye náá: «Wɔ kwyel náá, bis kekoobal wɔ di mena aakedeka edee e ebyon é Pak é wo?» <sup>18</sup>Tin, Yezu é boozeke ne nɔɔ náá: «Tɔka pe dɛl, pe daa dhiiti mot, da bi é lee nye náá: «Lyol ke é náá: Éwala é lam eezekum. Mam ne bedjekel bam aade ebyon é Pak'ak é pe tɔ ndjan'ɔ.» <sup>19</sup>Tin, bedjekel é bookesa dáa Yezu nalée be é. Bɔɔ zokazekoobal ne edjaab é edee ebyon é Pak.

<sup>20</sup>Dáa dwoo nakabe, ye moo bikoko é, Yezu eezedisi kɔ mesa be ne bedjekel be kam ne bebá. <sup>21</sup>Dáa be nadi kɔ mesa ede é, Yezu é boozeke náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá, mot ngɔt pak'en é waaka me.» <sup>22</sup>Bedjekel djas moo tin ne ghoɲ tɔ elyem, bhii tak, ngɔt-ngɔt moo tin ezedji nye: «Gheɲ, ye é mam é?» <sup>23</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye é mot duu mbo tɔ saan wat bis ne ne ɔ aakwaaka me. <sup>24</sup>Ye é tseetse, Seɲɛle Mɔn Mot é waagwye dáa Ekwyala di elée kɔ esu e le é. Tinaak, haaa kpaa-ghoɲ ne mot aakeka nye é membo me bembee é bot ɔ. Ye nabe ààgoka náá, mbi mot deenek byel-byelak!» <sup>25</sup>Yudas, mot nadi ekeka nye ɔ, nye é boodji náá: «Lyol, ye kabe é mam é?» Yezu é boozebɔɔza ne ne náá: «Ye é wɔ emet é ke deenek.»

<sup>26</sup>Dáa be nadi ede kɔ mesa é, wɔ gwaa Yezu zenɔɔ mapa. Nye eezeghaapee Zeeb, bhii tak, nye eezepyak mapa tak, nɔɔ, dje bedjekel be. Nye náá: «Nɔɔka ye, da bi é de, etee náá, yak é nyel'am.» <sup>27</sup>Bhii tak, nye eezenɔɔ beele nadi ne vin tɔ tak é, nye eezebaazeghaapee Zeeb, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Nɔɔka ye, da bi é de biyɔ djas, <sup>28</sup>etee náá, yak é ghiya yam. Ye é ghiya ebheɲ é Zeeb nasee étep bot ebuepe étep mesyem me bot neepelel é. <sup>29</sup>Me lee bin é náá, kana dwoo pan mos'aak, me aanàkabaade menyok me vin, kekum dwoo me aakabaakede menyok me na bes menabelka tɔ Éyon é Saagam é.» <sup>30</sup>Tin, wɔ gwaa be zeduwal Zeeb tɔ medjeeb. Bhii tak, be eezenɔɔ menyel, tɔ pe etsok é pyeeb oliv.

### Yezu eezelee ne Pyeed náá, nye waaswonal nye

<sup>31</sup> Tin, Yezu zokake ne bedjekel be náá: «É pum'ak mos, biyo djas é waakat edum e koŋ ne nam, etee náá, Ekwyala lee é náá: “Me waagó mbaalel ebhata. Tin, esaa djas é waawyyeza na ghwyiiŋ<sup>k</sup>.” » <sup>32</sup> Yezu eebaazebil ekpa náá: «Bhis egom e lam, me waatɔ, kebwood bin pe Ghalile.» <sup>33</sup> Pyeed zokake ne ne náá: «Ye be náá, bot djas é waakaab wo ɔ, mam aanàkwaakaab wo.» <sup>34</sup> Tinaak, Yezu kabɔɔza ne ne é náá: «Gwaka, me lee bin é etep e tseetse náá, é pum'ak mos, esok ne kuu ne kɔk, ye aakabela é, wo eezelee ne bot esok el el náá, wo ààgu me.» <sup>35</sup> Pyeed eezebɔɔza ne Yezu náá: «Me tok ne ghwyil eke ne bot náá, me ààgu wo, ye nakoozobe esyee, me epemyaal náá, menabel bebá gweye.» É di'enek, ye nabe tin é, bedjekel djas moo ekpa wat.

### Yezu eekedjaala Zeeb pe Ghetsemani

<sup>36</sup> Bhis yenek, Yezu be ne bedjekel be naazekum pe di di edjóoaa Ghetsemani e. É di tak, nye é boozeke ne nɔɔ náá: «Likeka wak, me pookotiila poon, kedjaala Zeeb.» <sup>37</sup> Tin, nye kanɔŋ é Pyeed, ne bɔn Zebede bebá, tɔ ne nɔɔ. É di'enek, ye nabe é, keŋ ne ghoŋ nadi é ye moo esa nye. <sup>38</sup> Nye eezeke ne nɔɔ náá: «Sisim'am é tɔ ghoŋ, saa-saŋak náá me gweye. Likeka wak, dika ndjem sama ne nam.» <sup>39</sup> Bhii tak, nye eezetiila batsa pe sok, zekwyit meboŋ bhwoob si na ghɔkɔ, nye moo tin edjaala ne Zeeb náá: «Saagam, wo kwyel ɔ, wo é ne ghwyil edis beele mezuk mak sok bhwoob'am. Ye goka é djas sael tɔ ekwosak e lo, ààkabe yam ekwosak.» <sup>40</sup> Bhii tak, nye eezesik, tɔ pe nye lik bedjekel be belel binɔk e, nye kzebela be é é gɔ. Nye é boozeke ne Pyeed náá: «Deenek, bi eedja gɔ! Bi ààpakodi-diak mis membek sama ne nam é ewala wat é? <sup>41</sup> Dika ndjem, djaalaka Zeeb, etee náá, bi é zekekweye tɔ mebhawal. Sisim é ne ghwyil elooba, kabela é náá, epuud ne sa elete.»

<sup>42</sup> Yak kɔkɔ, tyee esok ebá nye eebaazesik pe pak nye nadi sok e, nye kadjaala Zeeb é sok tak é dáak: «Saagam, ye ààkosael náá, beele mezuk mak dhaa, mam ààde ye, ye goka é náá, ekwosak e lo sael.» <sup>43</sup> Yezu eebaazebula pe nye nalik bedjekel be e, nye kabaazobela be é é egɔ, etee náá, mis mɔɔ nadi é edilepe. <sup>44</sup> Yak sok, Yezu eebaazelik be, zebaasik, nye eezetseta ne nɔɔ. Ye nabe é, etɔ e le tyee esok el el nye nadi etetɔ kedjaala dáa nye nadjedjaala sok e. <sup>45</sup> Tin, Yezu eezebula pe bedjekel be nadi é, nyey ne nɔɔ náá: «Bi dinaa é egɔ? Bi epewala? Guka náá, ewala Seejele Mɔn Mot di eka me é membo me bot e mesyem e eezedjala. <sup>46</sup> Wyelka, gheeka menyel, mena tɔka, etee náá, mot ka me é membo me bot binɔk ɔ, nye moo é ekunaaepe ne nena.»

### Yezu eezemetaa

<sup>47</sup> Yezu dinaa ààpakosilal elii deenek é, Yudas, ngɔt tɔ bedjekel be kam ne bebá eezetuula ne boo edhuu e bot ne epel ne ebhil e ele é membo. Eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa e eYuda é nalwom be. <sup>48</sup> Kabela tin é, Yudas, mot naka be Yezu gha ɔ naazelyaal be geka, be aagwyak Yezu ne ye e: «Bi zobee é, mot me aakebeedal ɔ, ye é nyey, metka nye.» <sup>49</sup> Batsa deenek, Yudas eezetuula, nye eezetiila pe daa Yezu, nye eezeke ne ne náá: «Me eeswos wo, Lyoel!» Bhii tak,

nye eezεbeedal nye. <sup>50</sup>É di tak, Yezu é boozeke ne ne náá: «Wen sɔ'am! Lela esa sa wɔ zyezesa ε.» Bhii tak, bot ε nazye be ne Yudas ɔ, εboozemet Yezu.

<sup>51</sup>Tin, wɔ gwaa ngɔt pak bot ε nadi be ne Yezu ɔ, zokawaal pel, tsaal εlɔ mot-mesa ε boo ghaa-Zεeb. <sup>52</sup>Yezu eezεke ne mot'enɔk náá: «Nɔŋa pel'ɔ, da wɔ é bulal tɔ pep, etεε náá, bot ε di egó besɔ bɔɔ bot ne epel ɔ, be aabaazogwye é ne pel. <sup>53</sup>Wɔ ààgu náá, me é ne ghwyil εdjoo Saagam, nye zεkwyeε me? É di tak wat, nye é ne ghwyil edhis me edhuu ε esodja efɔfɔp εbuepe kum-kumak mεdhuu kam ne bebá. <sup>54</sup>Me sa deenek ɔɔ, etεp ee di tɔ Ekwyala aakasael dáa? Etεε náá, Ekwyala lee é náá, ye goka é etεp binek sael deenek.»

<sup>55</sup>Bhii tak, Yezu eezεke ne edhuu ε bot náá: «Ye goka ne nen é náá, bi zye ne epel ne ebhil e ele etεp bi neezemet me tyee náá, me é mot ezem é? Dhi melu djas me di ndiindel tɔ kok Ndjaa-ebuwa é lelyo, biyɔ ààmēt me. <sup>56</sup>Esesεε binek sael é, etεε náá, etεp ee nakwyalaa tɔ mekana me bengoolε ε Mekpa ε Zεeb dum ne nam é neebela esuk.» Tinaak, bedjekel djas é boo zεghuma ne ekaab tɔ yɔɔ.

#### Yezu sok bhwoob bot ε boo kwan eYuda

<sup>57</sup>Bot ε namet Yezu ɔ eezetɔ ne ne pe daa Kayif, mot nadi boo ghaa-Zεeb ɔ, é di begħaŋ ε mekana me etsi, ne bepaa ε eYuda nakεsεεga ɔ. <sup>58</sup>Pyεed nadi edu be, nyey εtsetaεpe ne nɔɔ, batakeni tɔ εbesεε ε ndjaŋ ε boo ghaa-Zεeb. Nyey zokani tɔ εbesεε, nɔɔ nyel, disi be ne bot ε di ebaal ndjaa tak ɔ, etεp nye neebεε dáa tεp tak aakesik ε.

<sup>59</sup>Eboo begħaa-Zεeb, ne bedhiiti bot ε boo kwan eYuda nadi esaa dhiiti esua-esua etεp be needje Yezu epée ε esyee. <sup>60</sup>Ye nakoozodi náá, bot εbuepe nadi ezezye zεpit nye ne etεp esua-esua, tin, be nakadi é, ààbela sonok. É di tak, wɔ gwaa, bot εbá zokazyε zεpit nye. <sup>61</sup>Bɔɔ náá: «Mot tak naake náá: “Me waabwak Ndjaa-ebuwa ε Zεeb, da me é sum ye tɔ melu melεl.” »

<sup>62</sup>Tin, boo ghaa-Zεeb eezεwyel, zεdji Yezu náá: «Tɔ mεpita me bot bak zεpit wɔ'aak, wɔ ààkatanaŋ yɔ é?» <sup>63</sup>Yezu nabe é ààbɔɔza nye. Boo ghaa-Zεeb eebaazεdji nye náá: «Tuwala myoŋ ne mesoŋ mɔ ne din ε Zεeb Mekaake. Leea bis tseetse tyee mwaado, lee bis neghu wɔy é di Mesia Mɔn ε Zεeb!» <sup>64</sup>Tin, Yezu eezεbɔɔza náá: «Ye é wɔy, wɔ é met ε ke deenek! Me lee bin é náá, kana ewala mena dika'aak, bi é waabee Sεεŋεε Mɔn Mot ndiindel pe kyee mbo egħeŋ ε Zεeb Mekaake. Bi é waabee nye ezye kɔ eguud tɔ gwoo.»

<sup>65</sup>É di'enek, wɔ gwaa, boo ghaa-Zεeb zenya ekaad be, nye é boozeke náá: «Nye eelee Zεeb! Mena tokape ne gwyε náá, mot zεlee mena sa nye di esa ε! Bi eεgwak ebyas ee nye byasal Zεeb ε. <sup>66</sup>Biyɔ kake dáa?» Bɔɔ djas eezεbɔɔza náá: «Nye é ne ndje, nye goka é ne esyee.» <sup>67</sup>Bhii tak, be eezεsεε nye metel é bhwoob, be moo tu nye ne ekutupo. Bedhiiti bot moo tin epak nye mεbhεεz. <sup>68</sup>Bɔɔ ne ne náá: «Naŋa! Wɔy Mesia, ye eze myak wɔ?»

#### Pyεed eezεkela Yezu

<sup>69</sup>Pyεed nadi é ndiindel pe kel tɔ εbesεε. Dhiiti moma nadi esa mesa tɔ ndjaa boo ghaa-Zεeb ɔ, zokazetiila pe daa lε. Nye é boozeke ne ne náá: «Wɔy pe, wɔ nadi é, bi ne Yezu, mot Għalile yenɔk.» <sup>70</sup>Wɔ gwaa, Pyεed zeswonol. Nyey náá: «Me ààgu sa wɔ di ekwyel εlii'enek.» <sup>71</sup>Bhii tak, Pyεed eezεswoola di tɔ peeb εbesεε, tɔ ketyaa pe eniel. Tin, wɔ gwaa dhiiti moma mesa baazεgwyak

nye. Moma tak eezelée ne bot e nadi tin o náá: «Mot'ak nadi é, be ne Yezu, mot Nazalet.» <sup>72</sup> Tin, wo gwaa Pyeed baazekela Yezu kela sis, nye eetuwal myonj ne mesonj ne din e Zeeb náá: «Me lee bin é tseetse náá, me ààgu mot'enok.»

<sup>73</sup> Bhii tak, bot e nadi é di'enek be ne benoo eezetiila pe Pyeed nadi é, be eezeke ne ne náá: «Ye é tseetse! Wo é mot'oo, etee náá, elii e lo epelyaal pe kyee del wo dus e.» <sup>74</sup> É di'enek, Pyeed eezeben gwood, kela. Nye é bookalal: «Mam ààgu mot bi di eke'enok!» Batsa deenek, kuu esok eezekok. <sup>75</sup> Tin, Pyeed eezetaala sa Yezu nalee nye e: «Esok ne kuu ne kok, ye aabela é, wo eezelée ne bot esok elal náá, wo ààgu me». É di'enek, Pyeed eezewyis, tó, nye moo tin edje ebupe.

#### Be eezetó ne Yezu sok bhwoob e Pilat

**27** <sup>1</sup> To melem keej, eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa e eYuda zokazeseege. To zeege tak, be nagwakel é náá, be neegó Yezu. <sup>2</sup> Be eezemet nye, kol nye membo, zenoo nye, tó ne ne pe daa Pilat mot nadi kukuma del o.

#### Esyee e Yudas

<sup>3</sup> Dáa Yudas, mot naka nye gha nagwak náá, Yezu naapéeaa étep nye nee-kegóaa e, ye nabe é, nye naadyeebadje lyem mebe. Tin, nye é bookanoo efalanga mekam-melel e epata ee eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa e eYuda nadje nye e, nye eekbulal ye. <sup>4</sup> Nye é boozelée ne noo náá: «Me eekwey ndje! Me eemyaal náá, me eeka mot baa gwyee nye góaa!» Bot binok é boozebooza ne ne náá: «Yenek àakagwyák biso, ye gwyák é woy.» <sup>5</sup> Wo gwaa Yudas zokanoo epata binek, mwas to Ndjaa-ebuwa. Bhii tak, nye eezetó, ketiŋal kel é tsun yeeda.

<sup>6</sup> Bot e nadi ko eboo beghaa-Zeeb o é boozetek epata binek. Boo náá: «Etsi bina lee é náá, mbi epata dáak ààgoka ne ebaakekwomaa to di epata di ekwomaa to Ndjaa-ebuwa o. Etee náá, yenek moo é epata e ghiya.» <sup>7</sup> Bhii be nazegwakel e, be é boozenoo epata binek, kebom pyeeb meel mebbe me dyak. Be nabom ye é étep ye needi, di mevit me bedjon. <sup>8</sup> Étep tak e, be naget pyeeb tak «pyeeb ghiya», kekum doo ne dwoo pan mos'ak. <sup>9</sup> Djas yenek nasael é dáa ngoolel-Mekpa e Zeeb Zeleemi nalee é: «Be eenoo boo efalanga mekam-melel epata binek, metaj me bot e Yisalael nazetiŋal ko esu e le e. <sup>10</sup> Tin, be é boozenoo epata e tak, bom ye ne pyeeb e meel mebbe me dyak, dáa Ghej nalee me e'.»

#### Yezu sok bhwoob e Pilat

<sup>11</sup> Yezu eezepéeaa pe daa kukuma. Pilat eezedji nye náá: «Wo é mekoozi me eYuda?» Tin, Yezu eezebooza náá: «Ye é dáa woy, wo emet ke'enek!» <sup>12</sup> Bhii tak, dáa eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa e eYuda nakadi esu nye zukamwaa ne etep e, nye nabe é ààbooza ne noo. <sup>13</sup> Pilat eezeke ne ne náá: «Wo ààgwak mepita me be di epit wo yenek é?» <sup>14</sup> Tinaak, Yezu kadi é ààbooza be ekpa wat. Kukuma naadyeebadjoka ne dáa Yezu nadi gwyem, ààbee nuub e.

#### Be eezepée Yezu epée e esyee

<sup>15</sup> É ghej mebyon me ePak djas, kukuma eLoma nabebe é ne mefulu me epel e mot membok ngot yii edhuu e bot aasée o, da nye é wyiselaa é membok. <sup>16</sup> É



di tak, tɔ membok, ye nabe é ne dhiiti ngék mot membok. Din é le nabe é Yezu Bhaalabhas. <sup>17</sup>Pilat naazedji edhuu é bot é naseega tin ɔ náá: «Bi kwyel náá, me bet bin ze? Yezu Bhaalabhas ohoo, Yezu mot di djóoaa Klisto ɔ?» <sup>18</sup>Tin, Pilat nadi egu náá, Yezu nametaa é, etee náá, be nabe é ne mbee lyem ne ne.

<sup>19</sup>Dáa Pilat nadi kɔ bóó epée be é, myel zokadhis nye bhaadal náá: «Sa wɔ ààsa mot epiki yenɔk ebiyo, etee náá, me eedyeebazuk é pum'ak mos tɔ dhyam kɔ esu é le.»

<sup>20</sup>É di'enek, eboo beghaa-Zeeb, ne beppaa é eYuda moo tin ebesal edhuu é bot, be lee ne Pilat náá, nye wysal be Bhaalabhas, da be é gó Yezu. <sup>21</sup>Wɔ gwaa, kukuma Pilat baazedji be náá: «Tɔ bot ebá bak, bi kwyel náá, me bet bin nwyaa?» Edhuu é bot binɔk kabulal é náá: «Bhaalabhas.» <sup>22</sup>Pilat é boozebaadji be náá: «Me sa dáa ne Yezu di djóoaa Klisto ɔ?» Be kabɔɔza ne ne náá: «Bemka nye é melaaba!» <sup>23</sup>Pilat eebaadji be náá: «Yaa etep e ebiyo nye sa?» Wɔ gwaa, be baazetsim elyelepe: «Bema nye kɔ melaaba!»

<sup>24</sup>Dáa Pilat nabee náá, bot nadi enenal é, nye é boozenɔɔ medii, gwyii membo me é mis me edhuu é bot binɔk, nye é boozeke ne nɔɔ náá: «Tep esyee é mot'ak ààkagwyák me. Ye kagwyák é biyɔ bemet!» <sup>25</sup>Edhuu é bot é nadi tin ɔ zokazeɔɔza náá: «Beta náá, esesee binek djas kwey kɔ elo bis ne kɔ elo e bɔn bis!» <sup>26</sup>Tin, Pilat é boozewysal be Bhaalabhas, é di'enek nye eezelwom be, be nyuu Yezu ne eghwyes, bhii tak, nye eezedje be Yezu, étep be neekebem nye é melaaba.

### Esodja epeduk Yezu

<sup>27</sup>Esodja é Pilat zokatɔ ne Yezu tɔ ebeseɔ pe daa kukuma, é di'enek, be eezewa nye kuku ebwak. <sup>28</sup>Be eezesɔ nye ekaad nye nabot é, bhii tak be eezebét nye ndjookuwa na tɔɔbelaa. <sup>29</sup>Tin, be eezenɔɔ kel megɔk, pyeed nye kɔtɔ mekoosi ne ye. Wɔ gwaa, be sɔm nye ye é lo, be eezeseɔ nye mɔɔ le ghwaazok é mbo eghen be. Bhii tak, be eezekwyit meboɔ sok bhwoob'e, be moo tin eduk nye. Bɔɔ ne ne náá: «Bis eeswos wɔ, mekoosi me eYuda!» <sup>30</sup>Be moo tin esee nye metel é mis. Be eezenɔɔ mɔɔ le ghwaazok, be moo tin enyuu nye ne ye é lo. <sup>31</sup>Bhii be nasilal eduk nye elyelepe é, be é boozedis nye ndjookuwa be nazeɔɔt nye é, be eebaazeɔɔt nye ekaad ee nye nadi ne ye sok é. Bhii tak be eezetɔ ne ne, étep be neekebem nye é melaaba.

### Yezu eebemaa kɔ melaaba

<sup>32</sup>É ghen be nadi ewyis kɔ del é, wɔ gwaa, be zeboma ne dhiiti mot del Silen. Din é mot tak nabe é Simɔɔ. Tin, esodja é boolwom nye ne bhel náá, nye kwee Yezu é ebep é melaaba.

<sup>33</sup>Tin, be eezekum é di be nadi edjóo, Ghologhota ɔ. Din é tak kwyel elee é: «Di Bhoobo Lo.» <sup>34</sup>É di'enek, be é boozedje Yezu menyok puuza ne dhiiti sonok menyana gwyee-gwyee. Bhii nye nabowal é, nye é boozepɔɔ ede ye. <sup>35</sup>Bhii tak, be eezebem nye é melaaba. Bot é nadi tin ɔ é boozekaa ekaad be, bhii be nasa egwyeeɔ etep be neesee mot aanɔ ekaad é tak ɔ. <sup>36</sup>Bhii tak, be eezedis tin ebaal Yezu.

<sup>37</sup>Be nabe é, be eekwyal kɔ lo'e, kɔ éko é melaaba mesɔ me nye nagóaa étep tak é. Ye nakwyalaa é náá: «NWyAk é YezU, MeKoozi Me eYuda.» <sup>38</sup>Bedhiiti bot é ezem ne etuub bebá naabemaa é yɔɔb melaaba dwoo tak wat, ngɔt pe mbo eghen é Yezu, nwyak tak pe mbo emyel é le.

<sup>39</sup>Bot ε nadi edhaa tin ɔ, be nadi elee nye, ne esyaal elo. <sup>40</sup>Bɔɔ ne ne náá: «Wɔy mot di ekwyel ewaaz kok Ndjaa-ebuwa, da bhii tak, wɔ é baasum ye tɔ melu melɛl ɔ, tsika nyel'ɔ wɔ emet. Ye be náá, wɔ é Mɔn ε Zeeb ɔɔ, sula kɔ melaaba!»

<sup>41</sup>Dɔɔ ne eboo beghaa-Zeeb, ne begħaɲ ε mekana me etsi, zenɔɔ bepaa ε eYuda moo tin eduk nye. Bɔɔ ne ne náá: <sup>42</sup>«Nye epetsik bot ε sis, nye tok ne ghwyil etsik nyel'e emet é! Ne tseetse náá, ye é nyey ε di mekoozi me Yisalael é? Nye pookokasul kɔ melaaba étɛp mena needumka koɲ ne ne. <sup>43</sup>Nye naadyeebadum koɲ'e ne Zeeb, nyey bataké náá: «Me é Mɔn ε Zeeb». Tin, ye be náá, Zeeb ne kwyl nyey ɔɔ, nye katsik nye é di'enek nenak!» <sup>44</sup>Bot ε ezem ε nadi mbema é mengwoob ε Yezu ɔ, moo tin ebaalee nye pe mekpa me wat tyee bot ε esok nadi elee nye ε.

### Esyee ε Yezu

<sup>45</sup>Dáa ye nakum kuku mwos ε, wɔ gwaa, egwyitok zegwyiidela kɔ éko ε bɔs djas, meghomela menek naabɔya mewala melɛl. <sup>46</sup>Tin, é ewala ε tak wat, wɔ gwaa Yezu zebo tsim: ELI, ELI, LAMA SABATANI? Ye kwyl elee é náá: «Zeeb Saagam, Zeeb Saagam! Étɛp yé wɔ bet me mam me emet deenek?» <sup>47</sup>Bedhiiti bot pak bot ε nadi tin ɔ, zokagwak dáa Yezu nadi elii ε. Be é boozeke ne besɔ bɔɔ náá: «Gwakeka! Nye epedjoo Eli!» <sup>48</sup>Tin, mot ngɔt pak'ɔɔ eezewyis kaab, kenɔɔ pes kaad, zekɔl é bil le ghwaazok, duu tɔ menyok me na bwaaz-bwaaz, nye eeseeb Yezu ye ε, nye neede. <sup>49</sup>Tin, wɔ gwaa bedhiiti bot zokake náá: «Bwooda, mena pookobeeka neghu Eli é waazyε, zetsik nyε.» <sup>50</sup>Bhis yenek, wɔ gwaa, Yezu baazebo boo tsim, bhii tak nye zesil eswos.

<sup>51</sup>É di'enek wat, wɔ gwaa boo lembe na pip-pip nadi tɔ Di na Dee, di ebek dħeɲ ne koo tɔ Ndjaa-ebuwa ɔ, zokanyee kuku tak, kan pe éko, kekum pe si.

Bɔs dheegel, mekok bel, <sup>52</sup>mevit diiel. Wɔ gwaa, bot ebuepe nagwyε bɔɔ edum koɲ ne Zeeb ɔ zokagom. <sup>53</sup>Bɔɔ zokawyis tɔ mevit, bhis egom ε Yezu, bɔɔ zokani tɔ Yeluzalem, del ε na dee ε, ye nabe é bot ebuepe nabee be.

<sup>54</sup>Kukuma loɔg esodja ne esodja ee nadi tin ebaal Yezu ɔ naabee dáa bɔs nadheegel ε, dɔɔ ne edjema djas nasael tin ε. Boo bwoo naazesε be elyelepe, be é boozeke náá: «Tseetse, mot'ak nabe é Mɔn ε Zeeb.»

<sup>55</sup>Bete ne boa nadi é tin, bɔɔ ebee etsetape sa nasεε ε. Boa tak nadidi é, be ne Yezu, kana pe Ghalile. Mesa mɔɔ nabe é ekwyee ε Yezu. <sup>56</sup>Pak boa ε tak, ye nabe é: Maali, moma del Makdala, Maali nyεeg ε Zak be ne Zozef, zenɔɔ nyεeg bɔn ε Zebede.

### Muu ε Yezu eekewaaa tɔ evit

<sup>57</sup>Dáa ye nabe dwoo moo bikoko ε, dhiiti kuma mot del Aelimate zokazyε, din ε le nabe é Zozef. Nye nabaabe é ngɔt tɔ bedjekel ε Yezu. <sup>58</sup>Wɔ gwaa, nye zokatɔ pe daa kukuma Pilat, kewaab muu ε Yezu. Tin, Pilat é booke náá, be dje nye muu ε Yezu. <sup>59</sup>Tin, Zozef é boozenɔɔ bheeza wat na puu, pil muu ε Yezu tɔ tak. <sup>60</sup>Wɔ gwaa, nye zokanɔɔ muu tak, kewa ye tɔ evit ε nye nabwak tɔ bat ekok ε. Nye é bookabiɲal boo ekok ε be nasa étɛp be neediyal evit ε tak ne ye ε. Bhii tak, nye eezenɔɔ nyel, sik, tɔ pe ndjaɲ'e. <sup>61</sup>Tin, kabela é, Maali, moma del ε Makdala ne nwyak Maali nadi ebee di be nawa muu ε Yezu ɔ.

### Esodja nadi ebaal evit

<sup>62</sup>Eluawat bhii tak, ye nabe é dwoosaba. Eboobeghaa-Zeeb ne eFalizye zokazetó keseega pe daa Pilat. <sup>63</sup>Bóó ne ne náá: «Gheñ, ye be é bis eetaala náá, na-ghaa mekōñ menok, é gheñ nye nadi, nye dinaa ne tsik e, ye nabe é, nye naalee náá: “É gheñ me aagwe e, melu melel bhii tak, me waagom.” <sup>64</sup>Ye goka é, wó lwom bot náá, be kebaal evit melu melel, etee náá, bedjekel be é ne ghwyil ezedjii muu, tó ne ye, da be é kake náá: “Nye eegom!” Tin, mekōñ menek é waabaagék dhaa-dhanak yii nabe sok e.» <sup>65</sup>Pilat é booke ne nōó náá: «Beeka esodja étēp ekebaal é. Tóka, kebaal evit dáa bi di ekwyel e.» <sup>66</sup>Bhii tak, be eezetó, kekoobal dáa be aakebaal evit e. Be é boopyet ekok é ebe e evit e tak elyelepe. Esodja e tak eezenōó menyel, disi tin é ngwoob evit.

### Egom e Yezu Klisto

**28** <sup>1</sup>Dáa dwoosaba nadhan e, keñ tó melem me dwoo meken me yenga, wó gwaa, Maali moma del e Makdala, ne nwyak dhiiti Maali zetó, kebee evit. <sup>2</sup>Dáa be nakató e, be kaseka é, bōs moo edheegel elyelepe. Fofop e Gheñ ngot eedus pe tó gwoo, sul é bōs, nye eezebīñal boó ekok e be nadiyal ebe e evit ne ye e. Bhii tak, nye eezenōó nyel, disi kō ekok e tak. <sup>3</sup>Nye nadi é, ekasepe dáa ngwyes bhi, ekaad be mēpum dhaa nyel. <sup>4</sup>Tin, esodja ee naze-baal evit o, moo tin esyeela ne bebebwool, be moo tin gbegbaagba epwak ne bwoo, saa dáa be sa. <sup>5</sup>É di'enek, wó gwaa, fofop zokake ne nōó náá: «Nàdika ne bwoo, me ne gu náá, bi sanj é Yezu, mot nabemaa é melaaba o. <sup>6</sup>Nye tokape wak. Nye eezegom dáa nye nalee bin é gheñ nye nadi, nye dinaa ne nen é di wat e. Dha beeka di be nakel muu'e o. <sup>7</sup>Lelka, tóka, kelee bedjekel be náá: “Nye eezegom! Nye eetó, kebwood bin pe Ghalile. Ye é penek e bi aakeboma ne ne.” Bhaadal me kwyl me neele bin e, ye é yenek.»

<sup>8</sup>É di tak wat, boa binok eezewyis tó evit, be eezesum kaab. Tó elyem bóó, ye nabe é ne bwoo ne memyaala elyelepe. Bóó zokasik kegoola leñ pe daa bedjekel e Yezu. <sup>9</sup>É di tak wat, Yezu zokazeboma ne boa binok. Nyey ne nōó náá: «Me eeswos bin!» Tin, boa binok eezetiila pe daa Yezu, be eezemēt nye é meko, be moo tin eduwal nye. <sup>10</sup>Yezu é booke ne nōó náá: «Sa bi ààdi ne bwoo. Keleeka ne bōn-nyaagam náá, be tó pe Ghalile. Ye é penek e be aakebee me.»

### Leñ esodja ee nadi ebaal evit o

<sup>11</sup>Boa binok dinaa é ze, bedhiiti bot tó lōōg esodja ee nanēegaa étēp ebaal evit o eezekum pe del. Be moo tin elee eboobeghaa-Zeeb esesee ee nadhaa penek e djas. <sup>12</sup>Bot e nadi kō elo e beghaa-Zeeb o, ne bepaa e eYuda zokas-ēga é kwan. Bhii be nazegwakel e, wó gwaa, be dje esodja binok bete ne epata. <sup>13</sup>Be ezeke ne nōó náá: «Bi lee bot e náá: “Bedjekel be eezye é pum, zedjii muu mot'ōó, bisó é gó.” <sup>14</sup>Tin, kukuma yen e gwak o, ye aanākwaasa sonok, etee náá, bis é waagu dáa bis aasil nye lyem e. Bis é waasa náá, bi nàbela etēp pe edi mesa men.» <sup>15</sup>Esodja e tak é boonōó epata e tak. Sika be nakasik é, be é bookesa dáa be nalee be náá, be sa e. Deenek, ye nabe é menduk me etēp binek naagék tó melo me bot e mbyak eYuda djas, kekum dwoo pan mos'aak.

**Yezu eezetel nyel ne bedjekel be**

<sup>16</sup>Bedjekel be kam ne ngɔt nalik ɔ, nadi etɔ pe ze Ghalile, pe kɔ etsok e Yezu nalyo be e. <sup>17</sup>Dáa be nakum e, be eezɛbee nye. Bhii tak be moo tin eduwal nye. Ye kabelá tin é, bedhiiti nadi é, ne meso tɔ elyem bɔɔ. <sup>18</sup>Yezu é bootiila pe be nadi e, nye é booke ne nɔɔ náá: «Ye nabe é, Zeeb eedje me eghen ne mebwala me djas pe tɔ gwoo ne kɔ bɔs. <sup>19</sup>Deenek, tɔka pe daa bot e membyak djas di kɔ eko e bɔs ɔ, da bi é kesa náá, bɔɔ djas liigel, da be é di bedjekel bam. Duuka be Zeeb ne din e Sɛeg, ne Mɔn, ne Sisim na Dee. <sup>20</sup>Lyoka be, be kelooba ne esesee djas me nalyaal bin e. Tin, bi é waabee náá, mena waadika lɔɔg wat melu djas, kekum dwoo bɔs'ak aabookesi e.»

## Mbɛɛ Bhaadal ɛ Malak

### Mekpa me meken

Beeka Mbɛɛ Bhaadal ɛ Yezu Klisto Malak nakaada tɔ mekana me ɛ. Malak nabe ɛ ngɔt tɔ eYuda nakan edum koŋ ne Zɛɛb bhii be nagwak Mbɛɛ Bhaadal ne bedjekel ɛ Yezu ɛ. Nye nakwyal mekana me embɛɛ etɛp bak ɛ, ɛ sok bot nadi, be dinaa ààmyaal Mekpa ɛ Zɛɛb ɛ.

Beeka Mbɛɛ Bhaadal ɛ Malak nakwyal bot ɛ namyaal Zɛɛb nadi ààdi bot ɛ mbyak eYuda ɔ. Ye ɛ Mbɛɛ Bhaadal na dhen. Nyeɔ ààkaada etɛp ee edhɔma ɛ Yezu. Ye tok pe ne etɛp ee na dulal-dulal Yezu nadi elii ne bot ɛ tɔ tak. Tin, tɔ tak wɔ waabela betɛ ne edi ee nye nakaada bhoma Yezu be ne bedhiiti bot, dɔa nye nadi etsik bot ɛ, ne elɛŋ be ne bedhiiti bot. Ɛ bedhiiti edi e sis, nye kaada ɛ bedhiiti etɛp ee di ààdi tɔ bedhiiti bemekana me Mbɛɛ Bhaadal ɛ.

Mbɛɛ Bhaadal Malak nakwyal ɛ zobaadu ɛ ezel ɛ wat ne bemekana me Mbɛɛ Bhaadal elɛl yii meken. Tin, nye nakaada ye ɛ dɔa puuge. Kana mekpa me meken, nye lyaal bot Yezu ɛ dɔa Sɛɛŋɛlɛ Mɔn Mot (1.1). Pɛ kyee mesik me Mbɛɛ Bhaadal nye kake ɛ náá, Mɔn ɛ Zɛɛb eegwye bema ɛ Mɛlaaba (15.39).

Pɛ tɔ etsek ɛ meken me mekana me Malak (1.1–8.26), Yezu ààkwyl náá, bot leegu mot nye nadi ɛ. Nye nadi etsik membɛl, esɔ embɛɛ esisim tɔ bot, nye nadi elii ɛ ne eghɛŋ. Bot nadi edji-dji náá: «Nwyak ɛ nwyaa mot?» Tin, Yezu nadi eke ne bot ɛ di egek náá, be ne gu nye ɔ náá: «Nàlɛɛka bot, mot me di ɛ.»

Pɛ tɔ yak pes mekana kalik ɛ (8.27–16.20) lyaal ɛ dɔa Yezu di Mɔn ɛ Zɛɛb ɛ.

Bot ɛ mɛl me Ɔyɔŋ ɛ Lɔm naduduwal ekukuma bɔɔ ɛ dɔa bezɛɛb. Bot ɛ tak nadi esa betɛ ne mevyekɛlɛ, be nadi ɛ bengék ɛ bot, etɛp djas bot nadi ezye be ne ye ɛ, be nadi ekwak.

Ghuna Yezu nabe ɛ Mɔn ɛ Zɛɛb, myaala nye namyaal mot ne esesɛɛ be djas, ne dɔa nye nalooba ne Zɛɛb ɛ. Ye naasa náá, nye zuk da nye ɛ gwyɛ. Dɔɔ ne náá, bedjekel be nabe ɛ ààlɛenyɔ ɛgu ye. Ye nabe ɛ, be naadhugal nye, ɛ sok ye nakeaa náá, nye waagóaa ɛ. Tin, dhiiti kukuma esodja ɛ Lɔm ɛ nake náá: «Ne tseetse, mot'ak nabe ɛ Mɔn ɛ Zɛɛb», ɛ sok nye nabee dɔa Yezu nasil eswos ɛ.

Ɛ sok Yezu di elii kɔ esu ɛ lɛ met ɛ, nye dyeebake ɛ náá, nye ɛ Sɛɛŋɛlɛ Mɔn Mot. Ye kwyl ɛlyaal ɛ mot Zɛɛb nadjɛ ghwyil djas ɔ, dɔɔ ne ghwyil ɛpɛɛ ɛ bot, ne epɛl ɛ mesyem ɔ. Mekpa me tak baakwyl ɛlɛɛ ɛ náá, tseetse nye nabe ɛ mot. Ye lyaal ɛ mot mebwala me nye nadi ɛ, ne lwomel nye nazye kɔ esu ɛ tak ɛ.

Mbɛ Bhaadal Malak nakwyal ɛ, dji ɛ kiya náá: «Yezu ɛ zɛ?» Mot tok nɛ ghwyil ebɔɔza ɛ di'enek. Mekana mɛ Malak lyaal ɛ meze mɛ Yezu nadhaa ɛ tak ɛ. Ye epekwyee bot ɛtɛp bɛ neegu batsa-batsa mot Yezu nadi ɛ.

### Zaŋ Nduuel-bot

**1** <sup>1</sup>Ekɛn ɛ Mbɛ Bhaadal dum nɛ Yezu Klisto, Mɔn ɛ Zɛɛ<sup>a</sup>. <sup>2</sup>Dáa Ekwyala di elɛ tɔ mekana mɛ ngoolel-Mekpa ɛ Zɛɛ Ezayi náá:

«Mam Zɛɛ ɛ waadhis ngoola-ngoola yam pɛ sok bhwoob'ɔ ɛtɛp nyɛ neekoobal wɔ meze<sup>b</sup>.

<sup>3</sup>Ye ɛ gwood mot di etuud kɔ kyee bɔs besye di ààbɛ nɛ mɛdii ɛ.

Nyɛ nakeke nɛ bot ɛ mbyak'e ɛ náá:

«Koobalka meze ɛ Gheŋ!

Tuuka nyɛ meze mɛ na looba-looba!»

<sup>4</sup>Tin, Zaŋ Nduuel-bot eezɛzye pɛ kyee bɔs besye di ààbɛ nɛ mɛdii ɛ, nyɛy etuud náá: «Liigka elyem, da bi ɛ kɛduwa Zɛɛ. Tin, Zɛɛ ɛ waapel mesyem men.»

<sup>5</sup>Tin, bot ɛ kyee dik Yude djas nɛ bot ɛ ghaada Yeluzalɛm lɔɔg wat, bɛ eezɛtɔ pɛ daa lɛ, kevaa mesyem mɔɔ ɛ mis mɛ bot, nɛ ɛduwa Zɛɛ tɔ dii Yulden.

<sup>6</sup>Kaad Zaŋ nadi ebɔt ɛ nasael ɛ, nɛ mya mɛ boo yaaga bal. Nyɛ nabe ɛ nɛ bhɛtɛ ket ɛ kuu. Nyɛ nadɛdɛ ɛ etsemaaka nɛ ego. <sup>7</sup>Nyɛ nadi elyo mɛdhuu mɛ bot binɔk ɛ náá: «Mot di ezye bhii mam ɔ, nyɛ eedhaa mɛ nɛ mɛbwala. Mam aanàkwaakobela-belak duu ɛmalal ɛtɛp ɛkotii-tiiaɛ ekel ɛ ekoko bɛ. <sup>8</sup>Mam duu bin Zɛɛ ɛ pɛ tɔ dii. Ye kabɛ nyɛy ɔɔ, nyɛ aaduu bin Zɛɛ ɛ tɔ Sisim na Dɛɛ.»

### Ɛduwa Zɛɛ, nɛ mɛbhowal ɛ Yezu

<sup>9</sup>Tin, tɔ melu menɛk, Yezu naazɛdus pɛ Nazalet, pɛ kyee dik Ghalile, nyɛ eezɛtɔ pɛ dii Yulden, ɛtɛp nyɛ neekɛduwa Zɛɛ pɛ daa Zaŋ. <sup>10</sup>Ɛ gheŋ nyɛ nadi ewyis tɔ dii ɛ, wɔ gwaa, gwoo zɛbɛŋɛl. Sisim na Dɛɛ eezɛsul kɔ lɛ tyɛ ɛghum.

<sup>11</sup>Gwood wat zɛgɛk tɔ gwoo eke náá: «Wɔ ɛ mɔn'am mɛ dyeebakwyl ɔ. Bum lyem'am ɛ nɛ mɛmyaala ɛbuepe kɔ ɛsu ɛ lɔ.»

<sup>12</sup>Ɛ di tak wat, Sisim Zɛɛ eezɛtɔ nɛ nɛ pɛ kyee bɔs besye di ààbɛ nɛ mɛdii ɛ.

<sup>13</sup>Yezu naazɛsa tin pɛ kyee bɔs besye di ààbɛ nɛ mɛdii ɛ, melu mekam-mɛnà. Satan naawa nyɛ tɔ mɛbhowal. Nyɛ nadi ɛ tɔ betit ɛ dik. Efofop nadi ezedje nyɛ sa nyɛ nadi ekwos ɛ.

### Yezu moo ekan esa mesa mɛ Zɛɛ

<sup>14</sup>Ba melu bhii tak, Zaŋ naazɛmetaa ɛ mbok. Tin, ye nabe ɛ, Yezu naazɛtɔ pɛ Ghalile kegoola Mbɛ Bhaadal Zɛɛ. Nyɛy náá: <sup>15</sup>«Ɔwala Zɛɛ nakek ɛ, ye eezekum! Ɔyɔŋ ɛ Zɛɛ moo ɛ ɛkunaape. Liigka elyem, myaalka Mbɛ Bhaadal Zɛɛ.»

### Yezu eezɛdjoo bedjekel ená

<sup>16</sup>Yezu nadi eke mbaka-mbaka nɛ boo soob na djato-djato ɛ Ghalile. Wɔ gwaa, nyɛ zɛbee belael ɛ mɛwyet bebá, Simɔŋ bɛ nɛ dhyyeb Andele ela

a 1.1 Mɔn ɛ Zɛɛ tɔ betɛ nɛ Ekwyala nakwyalel sok ɛ, Ekwyala bak tok tɔ bedhiiti tak.

b 1.2 Mal 3.1 c 1.3 Eza 40.3

mewyet tɔ dii. <sup>17</sup>Yezu eezɛke ne nɔɔ náá: «Duka me, me waasa náá, bi di belael ɛ mewyet étep emet ɛ bot.» <sup>18</sup>É di'enek wat, be eezedhuugal mewyet mɔɔ, étep edu ɛ Yezu. <sup>19</sup>Bhii Yezu nake ba ziii ɛ, nye eezɛboma ne Zak be ne dhyeeb Zaɲ, bɔn Zɛbedɛ. Be nadi é, mendiindil tɔ elɛɛd e bɔɔ sela é ɛboɲ, bɔɔ ekoobal mewyet mɔɔ. <sup>20</sup>Batsa deenek, Yezu eezɛdjóo be, wɔ gwaa, be zedhuugal sɛɛg'ɔɔ Zɛbedɛ ne bot ɛ mesa me tɔ elɛɛd, du nye.

### Yezu eelyo bot tɔ ndjaa mendjaala me eYuda

<sup>21</sup>Yezu be ne bedjekel be eezɛni kɔ del Kapelnaum dwoɔ saba<sup>d</sup>. Wɔ gwaa be zeni tɔ ndjaa mendjaala me eYuda. Nye eezɛben gwood elyo Mɛkpa ɛ Zɛɛb. <sup>22</sup>Bot ɛ nadi egwak nye ɔ nadi edjoka kɔkɔ mbi yenek lyoa Mɛkpa ɛ Zɛɛb. Eteɛ náá, nye nalelyo é, ne egheɲ, ààkabe dáa beghaɲ ɛ mekana me etsi ɛ Moiiɪ di ezezye ne elelyo sok ɛ. <sup>23</sup>É di tak wat, tɔ bot ɛ nadi tɔ ndjaa mendjaala me eYuda ɔ, ye nabe é ne dhiiti mot mbee sisim nadi dhedhek nye ɔ. Wɔ gwaa, nye zekyeeb náá: <sup>24</sup>«Haaa! Mena é ne yaa tɛp, Yezu, mot Nazalet? Iyeeel! Wɔ zye é zetwak bis é? Me ne gu náá, wɔy é Mot na Dɛɛ Zɛɛb nadhis ɔ.» <sup>25</sup>Wɔ gwaa, Yezu zɛbhem nye elyelepe. Nyey náá: «Dia gwyem, wyisa tɔ nyel mot'ak!» <sup>26</sup>Mbee sisim zokazɛdheeg mot'enɔk elyelepe. Bhii tak, nye eezɛwɪs tɔ le ne boo tsim. <sup>27</sup>Bot djas naadjoka elyelepe, bhii tak be moo edjinel pak'ɔɔ: «Nwyak é nwyaa kwaambi kɔkɔ lyoel di elyo ne egheɲ djas'aak? Nye é ne egheɲ ne ghwyil ɛbatake ne embee esisim náá, be wyis, bɔɔ batagwak nye, da wyis!» <sup>28</sup>É di tak wat, dék din ɛ le zokake kɔ kyee dik Ghalile djas.

### Yezu eetsik tsi ɛ Simɔɲ yii moma

<sup>29</sup>Wyisa Yezu nawyis tɔ ndjaa mendjaala me eYuda ɛ, be eezɛtɔ pɛ ndjan ɛ Simɔɲ ne Andele, be nabe é, be ne Zak zenɔɔ Zaɲ. <sup>30</sup>Be kabela tin é, tsi ɛ Simɔɲ yii moma kpop ne mekosa ndjaasi. Kuma nye nakum ɛ, be eezeleɛ nye. <sup>31</sup>Yezu zetiila pɛ daa le, bhii tak, nye eezɛmalal, met nye é mbɔ, wyl nye. É di tak wat, mekosa eezɛsi tɔ le. Tin, tsi ɛ Simɔɲ eezɛwyl, nye moo zebe be.

### Yezu eetsik zukamwaa ne mot

<sup>32</sup>Bikoko, dwoɔ eezɛsila, wɔ gwaa, bot ɛ del zokazyɛ ne bot ɛ mɛbɛ membi ne membi, dɔɔ ne bot ɛ embee esisim nadi edhedhek ɔ. <sup>33</sup>Bot ɛ mel djas zokazemaala ɛ ɛbe ɛ ndjan ɛ nye nadi ɛ. <sup>34</sup>Tin, Yezu naazetsik betɛ ne membel membi ne membi nazyɛ ɔ, nye naabaasɔ embee esisim tɔ bedhiiti. Tin, nye nabe é ààbet náá, embee esisim gheelii, etɛɛ náá, be nadi egwyak nye.

### Yezu eezɛtɔ kegoola Mɛkpa ɛ Zɛɛb kɔ kyee dik Ghalile

<sup>35</sup>Tɔ ghooghom melem me yak elu, Yezu eezɛkuud tɔ pɛ kyee bɔs besye di ààbe ne medii ɛ, étep ekedjaala Zɛɛb. <sup>36</sup>Simɔɲ ne bot ɛ nadi be ne benɔɔ ɔ eezɛtɔ kesaa nye. <sup>37</sup>Bhii be nakabela nye ɛ, be eezɛke ne ne náá: «Bot djas ɛpesaa wɔ.» <sup>38</sup>Nye eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Djhookaka pɛ yii mel etɛɛ náá, ye goka é me kegoola Mɛkpa ɛ Zɛɛb penek, etɛɛ náá, me nazyɛ é étep tak.» <sup>39</sup>Bhii tak, Yezu zokake kɔ kyee dik Ghalile djas, egoola Mɛkpa ɛ Zɛɛb tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda ne ɛsɔ embee esisim tɔ bot.

### Yezu eetsik dhiiti mot nadi ne ebé e zezam ɔ

<sup>40</sup>Dhiiti mot nadi ne ebé e zezam ɔ, zokazetiila pe daa le, kwyit mebon si, zedjaala ne ne náá: «Me ne gu náá, wɔ é ne ghwyil etsik me, lyem'ɔ e kwyel ɔɔ, étep me neebula nyel dɛɛ.» <sup>41</sup>Wɔ gwaa, ghoŋ zemet Yezu elyelepe. Nye eezeseb mbo, met nye, nye ezeke ne ne náá: «Me eekwyel, tsaka!» <sup>42</sup>É di tak wat, ebé e zezam zokasi é nyel mot'enɔk, nye moo dɛɛ. <sup>43</sup>Bhii tak, Yezu é boozeswaal mot'enɔk é di tak wat. Tin, nye é boozedul nye melo elyelepe. <sup>44</sup>Nye ezeke ne ne náá: «Gwaka me enyɔpe! Sa wɔ ààlee mot sa dhaa wak e. Tɔ kelyaal nyel'ɔ pe daa beghaa-Zeeb, da wɔ é kedje ebuwa e betit étep edis edhuud dáa Moiiiz nake e, tin, wɔ neelyaal ne bot náá, wɔ eetsak.» <sup>45</sup>Mot'enɔk eezetɔ, nye àapakadi gwyem. Nye moo eleɛ ne bot egba ne egba sa dhan e. Kɔ esu e tak, ye nabe é, ye naalyel ne Yezu nye tuula kɔ del. Nye nazokadi é pe tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii e. Bot nadi edus pe ekyee sis, zye pe daa le.

### Yezu eetsik dhiiti mot nyel nazesɔɔb ne ebé ɔ

**2** <sup>1</sup>Ba melu bhii tak, Yezu ezebula pe Kapelnaum. Dáa bot nagwak náá, nye é pe ndjaŋ e, <sup>2</sup>wɔ gwaa, zukamwaa ne mot zeseɛga kɔ ebesee. Mebu me bot saa-saŋak di esee metel. Bot kum-kumak pe ebe e ndjaa. Tin, Yezu nabe é, elyo bot Mekpa e Zeeb. <sup>3</sup>Bedhiiti bot zokazyɛ ne mot ngɔt, nye nabe é, nye eezeseɔɔb ne ebé. Bot ená é nabyaal nye kɔ mwaala. <sup>4</sup>Dáa edhuu e bot nadi ebupe, ààbe ne ze ekpaá étep be neekenɛeg nye si meko e Yezu e. Wɔ gwaa, bot binɔk zokazetuu elen kɔ mii ndjaa, be eezesil mwaala mot ebé e tak.

<sup>5</sup>Dáa Yezu nabee edum e koŋ e bot e nazye ne mbel tak ɔ, nye é boozeke ne mot nazesɔɔb ɔ náá: «Mɔn'am, mesyem mɔ epelel.» <sup>6</sup>Bedhiiti beghaŋ e mekana me etsi e Moiiiz nadi mendiindil tin ɔ, nabe é, be moo ne bete ne esiiza tɔ elyem bɔɔ. Bɔɔ náá: <sup>7</sup>«Mot'ak lii deenek étep yé? Nye epebyasal Zeeb, etee náá, mot tok ne ghwyil epel mesyem me sɔ mot, bhii Zeeb nye emet.» <sup>8</sup>É di tak wat, Yezu naagu esiiza bɔɔ. Nye é booke náá: «Étep yé bi di ne mbi yenek egeka? <sup>9</sup>Eye di elyel ne nen, eke é ne mbel náá: “Mesyem mɔ epelel” ohoo, neghu eke é náá: “Wyela, gheɛa mwaala yɔ, da wɔ é ke?” <sup>10</sup>Ye goka é bi gu náá, Seŋele Mɔn Mot é ne ghwyil epel mesyem me bot kɔ bɔs.» Bhii tak, nye ezeke ne mot nazesɔɔb ɔ náá: <sup>11</sup>«Me ke é náá: Wyela, nɔŋa mwaala yɔ, da wɔ é sik pe ndjaŋ'ɔ!» <sup>12</sup>É di'enek wat, bot djas dhuuu ne mis é nyel'e, mbel eezewyel, gheɛ mwaala ye, zenɔɔ nyel tɔ. Bot djas naadyeebadjoka. Bhii tak, be moo eduwal Zeeb é ekeke náá: «Mena dinaa ààpabee kɔkɔ yak sok!»

### Yezu eezese Levi

<sup>13</sup>Yezu eebaazesik mbaka-mbaka ne boo soob na djato-djato e Ghalile. Bot medhuu-medhuu nadi ezye pe daa le. Tin, nyey elelyo be Mekpa e Zeeb. <sup>14</sup>Dáa nye nadi edhan e, nye é boozebee Levi, mɔn e Alfe, ndiindel é di mesa me. Nye nadi é, nɔŋel epata e lapo. Yezu ezeke ne ne náá: «Dua me!» Tin, ngbat, Levi eezewyel, nye eezedu nye.

<sup>15</sup>Bhii tak, Yezu eezetɔ, kedɛ edee pe ndjaŋ e Levi. É di tak, ye nabe é ne bete ne benɔŋel e epata e lapo, ne bot e mesyem, etee náá, kwaambi bot binɔk nadi edudu nye ebupe. Dɔɔ ne bedjekel e Yezu pe nadi é tin. <sup>16</sup>Beghaŋ e mekana me etsi yii eFalizye, nadi ebee dáa nye nadi ede edee é di wat, be ne



bot e mesyem ne benɔŋel e epata e lapo e. Be é boozedji bedjekel be náá: «Étép yé nye di ede edee é di wat be ne benɔŋel e epata e lapo ne bot e di ne embee mefulu ɔ?» <sup>17</sup>Yezu naagwak dáa be nadi elii e, nye é boozeke ne nɔɔ náá: «Bot e di menyel enyɔɔpe ɔ, tok ne gwyes ngwomel bot étép nye neegwom be. Ye é membél e di ne gwyes megwoma. Me nabe é ààzye zesaa bot e epiki. Me nazye é zesaa bot e di egu náá, be é bot e mesyem ɔ.»

#### Melyo e Yezu dum ne tep etsi edee

<sup>18</sup>Dhiiti dwoo, bedjekel e Zaŋ, be ne eFalizye nadi etsi edee étép mendjaala. Tin, bot naazedji Yezu náá: «Étép yé bedjekel e Zaŋ ne yii eFalizye di etsi edee, da bɔ kadi é, ààtsi?» <sup>19</sup>Wɔ gwaa, Yezu zokabɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi nakobee sok paa náá, besɔ e mwaaz tsi edee é dwoo eba, dhi be di lɔɔg wat ne mwaaz, mot paazyé, zeba moma ɔ? Mam ààbee. <sup>20</sup>Ɛwala e tak é waakum, é sok ye aadi náá, mwaaz mot zyezesa ebá ɔ aadisaa tɔ lɔɔ ɔ. É di tak é be aakatsi edee.

<sup>21</sup>Ye tok ne mot aanyaa pes bes kaad étép ekoobal e bet kaad ne ye. Wɔ sa deenek ɔɔ, é sok wɔ aagwyii kaad tak e, bes kaad é waanyaa bet kaad, da ye é bek elen e tak. <sup>22</sup>Ye tok ne mot aawa bes menyok tɔ bheeb na mwa, etee náá, ye wyil ɔɔ, menyok é ne ghwyil ebo bheeb, da mot é su menyok, su dɔɔ ne bheeb. Ààbe! Ye ààgoka deenek etee náá, menyok me na bes goka é tɔ ebes e bheeb.»

#### Seɛŋele Mɔn Mot é kukuma dwoo saba

<sup>23</sup>Dhiiti dwoo saba, Yezu be ne bedjekel be nadi edhaa tɔ pyeeb kɔkɔ mbi bhek bhusa di edjooaa ble e. Bɔɔ kuku kyeed, bedjekel moo tin, ebɔk mezem me tak. <sup>24</sup>Efalizye eeezeke ne ne náá: «Beea etep ee be di esa dwoo saba e, ye ààpadjeaa be ze náá, be sa deenek.» <sup>25</sup>Yezu eeezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi dinaa ààpalaa dáa Dhauid nasa é sok be ne bot be nadi tɔ mezuk, ààbe ne sa dek e? <sup>26</sup>Be naani tɔ pet ebheɛ e Zeeb, tɔ, kede emapa ee nakaŋaa Zeeb ye e. É gheɛ tak, ye é Abiyataad e nadi boo ghaa-Zeeb. Ye nakoozodi náá, etsi lee é náá, mot di egoka ne ede emapa binek ɔ, ye é ghaa-Zeeb. Tin, mekoozi Dhauid naade ye, bhii tak, nye naanɔɔ yak kyee, dje bot e nadi egyee ne ne ɔ.» <sup>27</sup>Yezu zoka-baazeke ne nɔɔ náá: «Zeeb nasa dwoo saba é, étép bot, ààkabe náá, nye nasa mot é étép saba. <sup>28</sup>Ye é étép tak e Seɛŋele Mɔn Mot di kukuma dwoo saba.»

#### Yezu eetsik mot na sɔɔbela mbɔ dwoo saba

**3** <sup>1</sup>Bhii tak, Yezu eebaazesik tɔ ndjaa mendjaala me eYuda. Tɔ tak, ye nadi é, ne dhiiti mot ngɔt ne mbɔ sɔɔbela. <sup>2</sup>Bot moo tinaak dhuuu ne mis é nyel e Yezu egwyak neghu nye waatsik nye é dwoo saba, étép be neepit nye. <sup>3</sup>Yezu eeezeke ne mot na mbɔ sɔɔbela yenɔk náá: «Wyela, dha! Tyaŋa tetel kuku ebwak.» <sup>4</sup>Nye eezedji edhuu e bot e nadi tin ɔ: «Tɔ etsi, eyé di egoka ne esael dwoo saba, enem esa ohoo, embee esesee? Etsik e mot ohoo, neghu ebet náá, mot gwyé?» Tin, bot djas moo tinaak mɔɔɔ, ààbɔɔza nye. <sup>5</sup>Yezu eeezebulal mis, gwyák be ne ebuk tɔ lyem, nyel tsak nye woyɔɛ ne mbi yenek melyel me elyem me bot e tak. Nye eeezeke ne mot tak náá: «Seeba mbɔɔ.» Nye eezeseeb mbɔ'e, wɔ gwaa, mbɔ'e tak zeseke bula enyɔɔpe. <sup>6</sup>Efalizye eezewyis tɔ ndjaa mendjaala me eYuda. Tin, be eezeseega ne bot e zeege e mekoozi Eelood. Be ne benɔɔ é boozeni é boob, étép edjek dáa be aasa étép be neegó nye e.

### Edhuu e bot eezedu Yezu

<sup>7</sup>Yezu ne bedjekel be eezetó mbaka-mbaka ne boo soob na djato-djato e Ghalile. Wó gwaa, zukamwaa ne mot zedu nye. Bot e tak nadudus é pe kyee dik Yude ne pe Ghalile, <sup>8</sup>ne del e Yeluzalem, ne pe kyee dik Edhume, ne pe kyee dik yii kyiid dii Yulden, zenó pe kyee dik Tiid ne Sidon. Be nadi ezye medhuu-medhuu etee náá, be nabe é egwak menduk me sa nye nasa e. <sup>9-10</sup>Dáa nye naadi etsik membél ebuepe e, bedhiiti nasuu é, be ghaaga nye é nyel, étep bóó bemet neemet nye ne membo móó, be neetsak. Tin, Yezu é boolee ne bedjekel be náá, be nóó nye dhiiti eléed étep nye neeni to tak, ekaab náá, bot ezekebila nye é nyel. <sup>11</sup>É sok bot e embee esisim nadi edhedhek ó, nadi ebee nye e, be nadi ekwyit mebon si, si meko me, etsim náá: «Wó é Món e Zeeb!» <sup>12</sup>Yezu é bozelyak be elyelepe náá, be nása náá, bot gu mbi mot nye nadi e.

### Yezu eezesée bot e lwoma ye kam ne bebá

<sup>13</sup>Bhii tak, Yezu eezetyet kó etsok. Nye eedjóo bot e nye nasée ó, wó gwaa bot e tak zokazyé pe nye nadi é. <sup>14</sup>Bhii tak, nye eezesée to sama yóó bot e lwoma kam ne bebá yii nye aadi egyee ne nóó e, étep nye neekyeed be, be kelyo bot Mekpa e Zeeb, <sup>15</sup>dóó ne edje be eghen yii eso embee esisim. <sup>16</sup>Beeka min me bedjekel kam ne bebá tak é: Simón, mot Yezu naget Pyeed ó, <sup>17</sup>Zak ne dhyyeb Zan, bóó djas bon Zebede. Yezu naget be din e Bhoaneghes, ye kwyel elée é: bot e di dáa ndum bhi ó. <sup>18</sup>Andele, Filip, Bhaatelemi, Matye, Toma, Zak mon Alfe, Tade, Simón mot di to edhuu e bot e nadi edjóoaa eZelot ó, <sup>19</sup>zenó Yudas Iskariot, mot di náá, nye aaka Yezu gha ó.

### Bot e mebyel e Yezu eetó kesaa Yezu

<sup>20</sup>Bhii tak, Yezu eezesik pe ndjaa. Wó gwaa zukamwaa ne mot zelwood kó ebeseé, ààbe ne dáa be ne bedjekel be de edee. <sup>21</sup>Dáa bot e mebyel me nagwak deenek é, wó gwaa, be ghee, tó, kesaa nye, be neebula ne ne etee náá, to elo bóó, be nadi egek e náá: «Yezu epebé melyet.»

### Mebhekel me beghan e mekana me etsi

<sup>22</sup>Beghan e mekana me etsi nadus pe Yeluzalem ó, moo tin eke pak'óó náá: «Nwyak é leega ne Belzebul, kukuma embee esisim djas.» Bóó náá: «Ye é kukuma embee esisim e di edje kóó yak mbi mebwala me nye di eso embee esisim ne ye e.» <sup>23</sup>É di'enek, Yezu eezedjóo be. Nye eezelii ne nóó to kana. Nye náá: «Satan é ne ghwyil eso nyel'e nye emet é? <sup>24</sup>Ye be náá, mesa me bot e eyon e wat é ewaya pak'óó ó, eyon e tak aanàkwaadi. <sup>25</sup>Baabela náá, bon bil wat e di egónel pak'óó ó, bil tak aanàkwaadi. <sup>26</sup>Ye kwyel elée é náá, Satan e twak nyel'e nye emet ó, nye wa zyaala to eyon e le ó, tin, nye aanàkwaabaabe ne ghwyil, esi e le'enek.

<sup>27</sup>Ye tok ne mot di ne ghwyil eni to ndjaa mot menyan, da nóó esa be, ye be náá, nye dinaa ààpamet nye sok, da kól nye membo ne meko ó. Tin e, nye aadjala ne enóó esa e ndjan'e djas, da nye é wyis, tó. <sup>28</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, mesyem me bot djas é ne ghwyil epelaa, ye nakoozodi ebyas djas be byasal Zeeb e ne mesyem móó djas. <sup>29</sup>Ye kabe náá, mot eebyasal Sisim na Dee ó, nye aanàkwaapelaa, etee náá, yenek é syem na kóm-kóm.»

<sup>30</sup>Yezu nalii ne nɔɔ deenek é, etée náá, be nadi eke náá: «Ye é mbee sisim e di tɔ le.»

#### Tete bot e mebyel e Yezu

<sup>31</sup>Nyeeg e Yezu ne bɔn-nyeeeg eezekum, be eezetyaa pe kel, ààni tɔ ndjaa. Bhii tak, be eezelwom mot, nye kedjoo Yezu. <sup>32</sup>Etee náá, zukamwaa ne mot nadi é mendiindil nyey kuku ebwak. Wɔ gwaa, be zele ne ne náá: «Nyoog ne bedhyeeb bɔ, zenɔɔ bekel bɔ é pe kel. Be epesaa wɔ.» <sup>33</sup>Tin, Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Nyaagam é ze? Da bɔn-nyaagam é kadi beze?» <sup>34</sup>Wɔ gwaa, nye bulal mis, gwyák edhuu e bot binɔk djas. Nye é booke náá: «Beeka nyaagam ne bɔn-nyaagam di wak é. <sup>35</sup>Etee náá, mot di esa ekwosak e Zeeb ɔ, nye é di mɔn-nyaagam, kel'am ne nyaagam.»

#### Kana sɔsel mebhək

**4** <sup>1</sup>Bhii tak, wɔ gwaa Yezu baazeni elyo bot mbaka-mbaka ne boo soob na djato-djato e Ghalile. Tin, zukamwaa ne mot naazeseega tin, nye é boozeni tɔ dhiiti eleed. Nye eezenɔɔ nyel, disi. Eleed nadi é tɔ dii, bot kadi é pe kyiid é ngwoob dii. <sup>2</sup>Nye naalyo be bete ne melyo tɔ ekana. Tɔ dhiiti kana, nye nake ne nɔɔ é náá: <sup>3</sup>«Gwakeka! Dhiiti dwoo mot ngɔt naatɔ pe pyeeb'e, kesɔs bhek. <sup>4</sup>Dáa nye nadi esɔs bhek e, kyee bhek wat nakwyit é, é gba, wɔ gwaa, enen zokazyɛ, zede ye. <sup>5</sup>Yak kyee bhek kakwyit é, kɔ bat ekok. Ààko-bɔya deenek, mebhək eezekwyil etée náá, di tak nadi é, ne ba bim ebɔs. <sup>6</sup>Bhii tak, gwyɛs na "ghe-ghe" eezekɛɛza kɔ mebhək menek, wɔ gwaa, mebhək djas zesyee etée náá, ekanal e tak nabe é ààni tɔ bɔs edimepe. <sup>7</sup>Dhiiti kyee bhek nakwyit é tɔ engwyinini. Engwyinini binek wyee, kala kɔ embɛe mebhək, ààbe ne dáa mebhək wyee enyɔpe. Mebhək kadi é, ààwum. <sup>8</sup>Tin, dhiiti kyee bhek nakwyit kɔ mbee bɔs ɔ naakwyil enyɔpe, wɔ gwaa, ye kwyl mezem. É kwos wat, bhum mekam-melel, é yak kwos bhum mekam-meten ne wat, é dhiiti kwos bhum dhet.» <sup>9</sup>Bhii tak, Yezu zeke ne nɔɔ náá: «Ye be náá, bi e ne melɔ me egwak ɔ, gwakeka enyɔpe!»

#### Étep yé Yezu di elyo tɔ ekana?

<sup>10</sup>É sok be nadi be ne Yezu bɔɔ bɛmet e, bot e nadi egyee ne Yezu ɔ, zenɔɔ bedjekel be kam ne bebá, naazedji nye esuk e ekana binek. <sup>11</sup>Wɔ gwaa, nye zebɔɔza ne nɔɔ náá: «Biɔ, bi eezedjeaa etson egu e esuk e Eyon e Zeeb. Ye kabe besɔ bin ɔ, be gwak ye e tɔ ekana. <sup>12</sup>Deenek,

«Be é ne ghwyil egwyák ne mis, ààbee.

Be é ne ghwyil egwak ne melɔ, ààmet sa ye di ekwyel ele e,  
ekaab náá, be é zekebula dum kon ne Zeeb,  
da be é bela epelak e Zeeb!» »

#### Yezu moo eleɛ esuk e kana tak

<sup>13</sup>Bhii tak, nye eebaazeke ne nɔɔ náá: «Bi ààtiibal esuk e kana yak enyɔpe? «Aah» bi aagwak esuk e bak bedhiiti ekana dáa? Gwakeka esuk e tak: <sup>14</sup>Sɔsel mebhək kesɔs é Mekpa e Zeeb. <sup>15</sup>Bedhiiti bot é dáa mebhək me di é ngwoob

egba é di Mekpa e Zeeb kwyit ɔ. Ne egwak e be zogwak e, Satan eelezye, zenɔ be mekpa me tak tɔ ebhum elyem bɔɔ. <sup>16</sup>Tin, ye é ne kyee bədhiiiti bot e di dāa mebhək kwyit kɔ bat ekok ɔ. Dāa be gwak Mekpa e Zeeb e, wɔ gwaa, be myaal ne memyaala djas. <sup>17</sup>Tin, be ààbet nāá, mekpa me tak gheeni be enyɔɔpe tɔ ebhum elyem, be ààwa zii ebuepe. É gheɲ mezuk ne metiiga aatuula be kɔ esu e Mekpa e Zeeb e, eliig e lɔɔ Zeeb koɲ ààbɔya. <sup>18</sup>Bedhiiti tɔ lɔɔ gwak Mekpa e Zeeb é dāa kyee bhek nakwyit tɔ engwyinini e. Ye é bot e di egwak Mekpa e Zeeb ɔ, <sup>19</sup>tin, ewa lyem tɔ esiiza esa e bɔs'ak, ewyeeb e mɛvu, ne egwyee e esonok mbes é di enyal Mekpa e Zeeb tɔ elyem bɔɔ. Tin, ye kadi é, ààdje bhum. <sup>20</sup>Bedhiiti bot kadi é dāa mebhək me kwyit kɔ mbɛɛ bɔs ɔ. Ye é bot e di egwak Mekpa e Zeeb, myaal ye ne lyem wat, da be é ke dāa Zeeb di ekwyel e. Tin, be waadje bhum ebuepe, yak mekam-melel, yak tak mekam-meten ne wat, yak dhɛt.»

### Kana lama

<sup>21</sup>Wɔ gwaa, Yezu baazeke ne nɔɔ nāá: «Mot é ne ghwyil zye ne lama, da nye é butal si bhwa, neghu enɔɔ ye, da wa pe si goɲ é? Ye neegaa é pe kɔ tɛɛg, etsal é? <sup>22</sup>Ye tok ne sa esɔ aadi àànyen é mwos dwoo. Esa e mesɔ djas aadi é, nyen é gwyɛ. <sup>23</sup>Beeka melɔ men, ye be nāá, bi é ne melɔ me egwak ɔɔ, gwakeka enyɔɔpe!» <sup>24</sup>Bhii yenek, Yezu eebaazeke ne nɔɔ nāá: «Dika ne etsoɲ dum ne etɛp djas me di elɛɛ bin e! Dāa bi di edum koɲ ne Zeeb e, é di tak wat, nye waabil bin egu. Nye aalwoodal bhwarɲen e dāa bi di elwoodal bhwa besɔ bin e. Tin, nye waalwoodal bin ye ebuepe. <sup>25</sup>Etɛɛ nāá, ye é mot aadi ne ba bim sonok ɔ, be aabil nye dhiiti. Ye kabe mot di ààbe ne sonok ɔɔ, nye aanàkwaa-bela sonok. Ba bim nye aadi ne ye e, ye waadekaa djas.»

### Kana mebhək di ekwyil nye emet e

<sup>26</sup>Wɔ gwaa, Yezu baazeke nāá: «Beeka sa di enɔɲel ne Eyon e Zeeb e: dhiiti mot zokakemwam mebhək é bɔs. <sup>27</sup>Bhii tak, nye nakoodi é gɔ, neghu nye kadi é ndjem mwos ne pum, mebhək epekwyil ne ewyee tɔ pyeeb. Bela nāá, nyey ààgu dāa ye di esɛɛ penek e. <sup>28</sup>Kabela tin e, mbɛɛ bɔs e di esa nāá, embɛɛ mebhək menek kwyil ne ewyee enyɔɔpe. Ye Kan é etuu e bɔs, zye, kum le, bhii tak zedje mezem me na bes, batadje bhum mebhisa. <sup>29</sup>Tin, é di ye aakabe nāá, bhisa eezesɔk e, nye kazye é ne elando, zekan mesa me edis e bhisa tak.»

### Kana bɔɔ mebhək di edjóoaa «mutaad» e

<sup>30</sup>Wɔ gwaa, Yezu baazeke nāá: «Eyon e Zeeb aakɔa ne yaa mbi sa? Tɔ yaa kana mena aadjala ne etel Eyon e Zeeb? <sup>31</sup>Eyon e Zeeb é dāa bhek le di edje bhum di edjóoaa mutaad e. É sok be di ebe ye tɔ bɔs e, nye eedhaa mebhək djas kɔ bɔs ne metɔɔl. <sup>32</sup>Tin, ye be nāá, nye eebeaa ɔɔ, nye waakwyil, mewyee me é dhaa ele ee di tɔ mɔɔ bok e djas. Nye waakwyil boo elɛɛ djala nāá, enen lɔo mek mɔɔ kɔ ebhuuz e tak.»

<sup>33</sup>Deenek, ye é tɔ kɔkɔ mbi ekana binek e Yezu nadi lelyo bot. Nye naleleɛ be é, yii baadjala ne emet esuk e tak e. <sup>34</sup>Nye nabe é ààlii ne bot, ààbe ne kana tɔ sa nye di ekwyel elɛɛ e. Ye kabe é sok nye nadi be ne bedjekel be, bɔɔ bemet e, nye nadi elɛɛ be mesuk me ekana binek djas.

### Yezu eezelyak ghuu

<sup>35</sup>Bikoko dwoo tak wat, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Djhooséeka pe yii kyiid boo soob na djato-djato.» <sup>36</sup>Be eezelik edhuu e bot binok, bedjekel eezetó sama wat ne Yezu to boo elæd. Tin, bedhiiti meæed nadi é, é ngwoo-b'wó. <sup>37</sup>Ààb'ya deenek, kaseka é boo ghuu elyelepe eezekan, ghulal tak eegheé ebhyeeb e medii kæza é elæd, elæd moo tin eni medii, ekeé ye aalwood-lwooda. <sup>38</sup>Tin, Yezu, pe esik e elæd, nye nadi é, é gó, lo kó boola. Bedjekel be zokazedjem nye ne etsim. Bóó náá: «Lyoe! mena é di esikaa. Ye ààgwyák woy é?» <sup>39</sup>Tin, Yezu eezedjem. Bhii tak, nye eezelyak ghuu. Nyey ne dii náá: «Sila ghulal'ó. Dia gwyem!» É di'enek, ghuu eezesila, bhwak moo tin kup.

<sup>40</sup>Bhii tak, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Étép yé bi di ne keŋ? Bi ààdum koŋ ne Zæb é?» <sup>41</sup>Ye nabe é, bwóo naasa be elyelepe, be moo edjinel pak'wó náá: «Nwyak é nwyaa kwaambi mot di náá, dóó ne ghuu ne boo soob na djato-djato epegwak nye'aak?»

### Yezu eetsik dhiiti mot nadi ne mbee sisim ɔ

**5** <sup>1</sup>Yezu be ne bedjekel be eezesee pe yii kyiid boo soob na djato-djato e Ghalile tó pe kyee dik Gheelaasa. <sup>2</sup>Dáa nye nadi esul to elæd e, kaseka é dhiiti mot edus to mevit, ezye zæsa tyee nye aaboma ne ne. Embee esisim e nadi edhek mot tak. <sup>3</sup>Mot tak nadidi é to mevit. Nye nabe é ààbe ne mot aakwak emet nye, étép be neekol nye ne ekel e ghwooz. <sup>4</sup>Eteé náá, sok, ye nabe é, nye eewaaa meko é mbwak, kolaa membo ne eghwooz. Tin, nye naabwak mbwak, dóó ne etsaal eghwooz. Ye tok ne mot aakwak emet nye. <sup>5</sup>Melu djas, mwos ne pum nye nadidi é to mevit ne kó metsok, etsim ne ebaal é nyel'e nye emet ne mekok.

<sup>6</sup>Etsetæpe pe nye nadi é, nye eezæbee Yezu, wó gwaa, nye sum kaab, zeghaaga meboŋ si, sok bhwoob'e. <sup>7</sup>Nye eezetsim elyelepe náá: «Mé sa wó yé, Yezu, Mɔn e Zæb Mækaake? Mé epedjaala ne nɔ ne din e Zæb, nàtwak me!» <sup>8</sup>Nye nadi eke deenek é, etee náá, ye nabe é, Yezu naake náá: «Mbee sisim, wyisa to mot'ak!» <sup>9</sup>Wó gwaa, Yezu zokazedji nye: «Din e lo é yé?» Nye eezæb-ɔɔza ne ne náá: «Din e lam é “Mekóm-mekóm” etee náá, bis ne bu.» <sup>10</sup>Tin, nye eezedjaala ne Yezu elyelepe náá: «Nàso bis etsetæpe ne kyee dik'ak!»

<sup>11</sup>É di tak, ye nabe é ne boo esaŋ e beghwyee nadi egwó kó metsok menek e. <sup>12</sup>Embee esisim eezedjaala ne Yezu, bóó ne ne náá: «Kyeeda bis to beghwyee bak. Læa náá, bis ni to menyel mwo!» <sup>13</sup>Yezu zokazemyaal be ye e. Tin, wó gwaa be zewyis to mot'enók, ni to esaŋ e beghwyee binók. Be nadi é, ebuépe tyee beghwyee bemil ébá. Bóó djas zesul etsok pe be nadi é, ne ekaab. Wó gwaa, be zeges, keghaaga to dii, diida. Bóó djas si na bhæe.

<sup>14</sup>Bot e nadi ebee edjema binek djas ɔ, zokasik ne ekaab, kelee bot kó del ne to epyeeb. Tin, wó gwaa beté ne bot zokazyé, zebée sa nasael e. <sup>15</sup>Be eezekum pe kyee Yezu nadi e. Tin, bóó zokazæbee mot embee esisim mekóm-mekóm nadi edhedhek ɔ, ndiindel ne ekaad é nyel. Nye nabe é nyel enyɔɔpe. Wó gwaa, bwóo zemet bóó djas. <sup>16</sup>Bot e nabee edjema binek djas ɔ, moo tin ebaŋa bot dáa mot na embee esisim mekóm-mekóm natsak e, ne dáa beghwyee nak-eghaaga to dii e. <sup>17</sup>Étép tak, be é boozedjaala ne Yezu, bóó ne ne náá: «Dusa kó kyee dik'es. Tóa pe kyee sis.»

<sup>18</sup>É gheŋ Yezu nadi eni tɔ boo elɛɛd ɛ, wɔ gwaa mot embee esisim nadi edhedhek ɔ zeke ne ne náá: «Mɛ kwyel ɛ, mɛ di sama wat ne nɔ.» <sup>19</sup>Tin, ye kabe Yezu ɔɔ, nye nabe ààkwyel. Nye é booke ne ne náá: «Sika pe ndjan'ɔ, pe daa bot bɔ, da wɔ é lɛɛ be enɛm ne embɛe ee Gheŋ sa dum ne tsik'ɔ ɛ, ne dáa nye gek wɔ ghoŋ ɛ.» <sup>20</sup>Mot'enɔk eezetɔ, nye moo tin ekebaŋa kɔ eghaada kam nadi pe kyee dik'enek, dáa Yezu natsik nye ɛ. Bot djas nadi egwak nye ɔ naa-dyeebadjoka.

#### **Etsak ɛ mɔn Zayilus ne moma nadi ne ebé ɛ zoob ɔ**

<sup>21</sup>Yezu eezebula pe yii kyiid dii tɔ elɛɛd, wɔ gwaa, zukamwaa ne mot baazesɛga é ngwoob'ɛ. Tin, nye nadi é, é ngwoob boo soob na djato-djato. <sup>22</sup>É di'enek, ye nabe é ne dhiiti kukuma ndjaa mendjaala me eYuda, din ɛ le nabe é Zayilus. Dáa nye nabee Yezu ɛ, nye eezekwyit meboŋ si, si meko me <sup>23</sup>é edjaala ne ne, ne ebasal náá: «Mɔn ɛsyɛs ɛ lam epebé elyɛlepe. Mendjaala mam é náá, wɔ zye zekel membo kɔ le, éteŋ nye neetsak, da nye é baadi ne tsik kɔ bɔs!» <sup>24</sup>Yezu eezetɔ be ne ne, zukamwaa ne mot eezɛdu nye, bak etuma nye é nyel ne etiidal nye.

<sup>25</sup>Tɔ edhuu ɛ bot binɔk, ye nabe é ne dhiiti moma nadi ne ebé zoob, ghiya nadi ekekek nye ààbe ne etsek ɔ, ebé ɛ tak naasa ne ne tyee membu kam ne ebá. <sup>26</sup>Ye nabela é, nye naazeke ne ebé ɛ tak tɔ mendjaa me megwoma ebuɛpe, epata si nye pum, nyey ààtsak. Yenek djas nakeghegheɛ nye ebé é gheɛak. <sup>27</sup>Dáa moma yenɔk zɛgwak menduk ɛ Yezu ɛ, nye eezeni tɔ edhuu ɛ bot binɔk, nye moo du Yezu bhii koŋ, nye eezemet kyee eghɔ ɛ kaad ɛ Yezu wat <sup>28</sup>etɛ náá, nye nabe é, nye naake tɔ lyem'ɛ náá: «Mɛ zomet kaad'ɛ ɔɔ, me epetsak!» <sup>29</sup>Tin, meta nye nazomet ɛ, é di tak wat, nye eezebee náá, nye eetsak. Ghiya eezekat ekwyil nye. Nye moo é ne nyel enyɛɛpe.

<sup>30</sup>É di'enek wat, Yezu eezɛgu náá, dhiiti mebwala eewyis tɔ le. Nye eeze-liigel tɔ edhuu ɛ bot binɔk, wɔ gwaa, nye dji be náá: «Eze met me é kaad?» <sup>31</sup>Bedjekel be zokabɔɔza ne ne náá: «Wɔ eebɛ yak kwaambi zukamwaa ne mot di etiidal wɔ, bedhiiti etuma wɔ é nyel'aak, da wɔ é baadji náá: “Eze met me é kaad é?” » <sup>32</sup>Tin, Yezu eezeliig mis, nye moo gwyák é ngwoob'ɛ, éteŋ nye neebɛe mot sa deenɛk ɔ. <sup>33</sup>Moma tak gbegbaagba ne bwoo, éteŋ nye nadi egu sa nye nasa ɛ. Nye eezekwyit meboŋ si, si meko ɛ Yezu, nye eezemyaal. Bhii tak, nye eezelɛɛ etɛŋ djas sael ɛ. <sup>34</sup>Wɔ gwaa, Yezu zɛbɔɔza ne ne náá: «Esyɛs ɛ lam, edum ɛ koŋ ɛ lɔ ne Zɛɛb eetsik wɔ. Tɔa enyɛɛpe, wɔ eezetsak.»

<sup>35</sup>Tinaak, Yezu dinaa elii, bot eezɛɛɛdus pe ndjan ɛ kukuma ndjaa mendjaala me eYuda, zɛlɛɛ Zayilus náá: «Esyɛs ɛ lɔ ezepeka, nàkabaadhek lyoel.» <sup>36</sup>Yezu nabe ààbis sa be nadi elii ɛ. Nye é boozeke ne kukuma ndjaa mendjaala me eYuda náá: «Nàbem ba. Duma koŋ ne Zɛɛb!» <sup>37</sup>Tin, nye eezɛlu bot djas náá, be nàdu nye. Nye nazotɔ é, be ne Pyɛɛd, ne Zak be ne mɔn-nyɛɛg Zaŋ. <sup>38</sup>Be eezekum pe daa kukuma ndjaa mendjaala me eYuda, bela tin bhwak metetel ne megwye, ne etanɔl ne etsim. <sup>39</sup>Nye eezeni tɔ ndjaa. Bhii tak, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Yak é yaa kwaambi etap ne megwye? Mɔn ààpagwye. Nye é, é gɔ.»

<sup>40</sup>Wɔ gwaa, bot zokago nye. Nye eezɛwyisal bot djas pe kel. Nye nakalik tɔ ndjan é, be ne sɛɛg, ne nyɛɛg mɔn, zɛnɔɔ bedjekel be. Be eezeni tɔ dheŋ mɔn tak nadi ɛ. <sup>41</sup>Nye eezemet nye é mbo, nye é booke ne ne náá: «TALITA KUMI!» Ye kwyel elɛɛ é náá: «Mɔn moma! Mɛ lɛɛ wɔ é, wyɛla!»

<sup>42</sup>É di tak wat, mɔn moma yenɔk eezɛwɛl, nye moo eke. Nye nabe é ne membu tyee kam ne ebá. Tin, ye nabe é, bot naadyeebadjoka elyelepe. <sup>43</sup>Yezu eezɛlyak be náá, be nálɛ bot. Bhii tak nye é boolwom be náá, be dje mɔn tak edee e dek.

#### Bot ɛ Nazalet ààmɔyaaɛ Yezu

**6** <sup>1</sup>Yezu eezɛdus pe nye nadi é, nye eezetɔ sama wat be ne bedjekel be pe Nazalet ghaada nye nawyee kɔ tak ɛ. <sup>2</sup>Dwoo saba, nye nadi elyo bot to ndjaa mendjaala me eYuda. Zukamwaa ne mot nadi tin ɔ naadyeebadjoka ebuepe. Bɔɔ ekeke náá: «Yak é yaa kwaambi elyo ɛ bot? Eze dje nye mbi yak etsoɲ ne endem e mebwala me nye di ne ye'aak? <sup>3</sup>Ye tok nyey di salpande, mɔn Maali, mɔn-nyɛɛg ɛ Zak be ne Zozes, ne Zuud, zenɔ Simɔɲ é? Bekel tok wak mena ne benɔɔ?» Yenɛk djas naasa náá, nye di tyee boo ebek dum ne nɔɔ. <sup>4</sup>Wɔ gwaa, Yezu zɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Ngooɛɛ-Mekpa ɛ Zɛɛb dyeebadu-walaa é, pe kyee sis, ààbe pe kɔ del ɛ nye nabyel kɔ tak ɛ, nɛghu to ndjan'e ne to bil'ɛ.» <sup>5</sup>Tin, nye nabe é ààsa dhiiti ndem mebwala, bhii yii nye nazokel bedhiiti membɛl membo da be é tsak ɛ. <sup>6</sup>Nye nadi edjoka dáa bot ɛ del ɛ le nadi ààdum koɲ ne ne ɛ.

#### Lwomel bedjekel be kam ne bebá

Bhii tak, Yezu naazeke elyo bot Mekpa ɛ Zɛɛb kɔ mel me nadi é ngwoob del ɛ le ɛ. <sup>7</sup>Nye eezɛdjɔo bedjekel be kam ne bebá, nye eezɛkyeed be bebá-bebá. Wɔ gwaa, nye zɛdje be eghɛɲ kɔ embee esisim. <sup>8</sup>Nye eezɛlu be náá: «Sa mot ààɔɔ sonok wat, nye neetɔ ne ye mɛdjoɲ. Bi zotɔ é, ne sek. Sa mot ààɔɔ mapa, ààɔɔ ekoo, ààɔɔ-nɔɲak meea to mengwɛyɛ men. <sup>9</sup>Botka bemɛpapa, sa mot ààɔɔ dhiiti kuwa éteɛ ekeswoola penek.»

<sup>10</sup>Nye eebaazeke ne nɔɔ náá: «Bi ɛ kum dhiiti di ɔɔ, dika to ndjaa bi aasulal ɛ. Dika é di'enek kekum dwoo bi aadus tin ɛ. <sup>11</sup>Bot ɛ del epɛɛ náá, bi nàsulal pe daa loɔ ɔ, nɛghu be kapeɛ é egwak bin ɔ, kpaaka yebɔ, da bi é kut be piib di é meko men ɛ. Ye aadi é, tyee mwana éteɛ embee esesɛɛ bɔɔ.» <sup>12</sup>Bedjekel eezetɔ, kegoola ne bot djas náá, be liig elyem. <sup>13</sup>Bɔɔ zokasɔ betɛ ne embee esisim. Betɛ ne membɛl naatsak, bhii be nadi elɔɔb be mul ɛ.

#### Esyee ɛ Zaɲ Nduuel-bot

<sup>14</sup>Ghuna ye nabe é, Mɛkoozi Eelood naagwak menduk ɛ Yezu etɛɛ náá, dék'e nabe é, ye eezɛdjala mel djas. Bedhiiti bot nadi ekeke é náá: «Zaɲ Nduuel-bot naagwɛyɛ, gom. Ye é éteɛ tak ɛ nye di esa betɛ ne yenɛk endem e mebwala.» <sup>15</sup>Bak náá: «Ye é ngooɛɛ-Mekpa ɛ Zɛɛb, Eli!» Yak kyee bot náá: «Ye é ngooɛɛ-Mekpa ɛ Zɛɛb, dáa dhiiti ngooɛɛ-Mekpa ɛ Zɛɛb na mwa!» <sup>16</sup>Dáa Eelood nagwak sa bot nadi elii-lii kɔ esu ɛ Yezu ɛ, nye é boozeke náá: «Ye be Zaɲ ɔɔ, ye nabe é, me naazelwom náá, nye tsakaa, nyey é baagom ɛ!»

<sup>17</sup>Ne tseetse ye nabe é, Eelood naalwom náá, be met Zaɲ kɔɔɔ nye é membok kɔ esu ɛ Eeloodhiaad, mwaa tel Filip, nye nadek ɔ. <sup>18</sup>Eteɛ náá, Zaɲ naake ne Eelood náá: «Ye ààgoka náá, wɔ dek mwaa mɔn-nyoog!» <sup>19</sup>Eeloodhiaad nadi ebhina Zaɲ elyelepe. Nye nadi esaa dáa nye aasa éteɛ nye neegó nye. Tin, nye nabe é, ààbela ghwyil esa. <sup>20</sup>Eelood nadi ekaab Zaɲ, etɛɛ náá, nye nadi egu náá, Zaɲ nadi é mot edɛɛ ne epiki. Nye nabe ààkwɛl náá, nye góaa. Nye nadi

ekwyekwyel egwak melyo me ebuepe, ye nakoozodi náá, melyo me tak naadyebadhedheeg nye mesel ebuepe.

<sup>21</sup>Tinaak, dwoo ebyon e Eelood di eduwal dwoo ebyel e le e, ye nabe ne Helodhiaad e mbée ewala étep nye neesa sa lyem'e nadi ekwos esa e. Ye nabe é, Eelood naadjóo bete ne ekukuma di esa mesa be ne nɔɔ ɔ, ne ekukuma e esodja be, ne boo betson e bot e kyee dik Ghalile, be zede pe daa le. <sup>22</sup>Tin, esyes e Eeloodhiaad eezetuula kuku ebwak, tɔ koo ndjaa é di bot nadi ede ɔ. Bhii tak, nye moo bɔl é mis e Eelood. Ye nabe é, Eelood ne bedjon be naadyeebamyala ne ko zɛɲ tak ebuepe. Tinaak, Mekoozi Eelood é boozeke ne esyes e moma tak náá: «Waaba sa lyem'ɔ kwyl e, me waadje wɔ.» <sup>23</sup>Nye nake ne ne deenek é, ne tseetse ne lyem wat: «Me eetuwal myon ne meson mam! Sa wɔ waawaab e, me waadje wɔ, ye nakoozodi pes eyon e lam.» <sup>24</sup>Esyes elenɔk eezewyis, kedji nyeɛ: «Me waab yé?» Wɔ gwaa, nyeɛg zebɔɔza náá: «Waaba lo e Zan Nduuel-bot.» <sup>25</sup>Esyes eezesik kaab pe daa Mekoozi Eelood. Nye eezeke ne ne náá: «Me kwyl é, wɔ dje me nenak yak lo e Zan Nduuel-bot kela kɔ pet kongo na pyaaz!» <sup>26</sup>Wɔ gwaa, ye sa Mekoozi Eelood nyel wɔyɔɲ ne ghoɲ. Tin nye nabe é ààbe ne dáa nye pee, etee náá, nye naazetuwal myon ne meson me é mis me bedjon. <sup>27</sup>Tin, nye eezelwom sodja di ebaal nye ɔ, nye tsaal lo e Zan Nduuel-bot, da nye é zye ne ye. É di'enek, sodja é boozetɔ pe ndjaa membok, ketsaal lo e Zan Nduuel-bot. <sup>28</sup>Wɔ gwaa, nye zye ne lo tak kɔ pet kongo, nye eezedje esyes e moma yenɔk, esyes e tak é boonɔɔ ye, kedje ne nyeɛg. <sup>29</sup>Dáa bedjekel e Zan nagwak deenek é, be é boozenɔɔ muu'e, kedel tɔ evit.

#### Yezu eezedje botom bemil eten edee

<sup>30</sup>This ebula e lɔɔ, bot e lwoma eezeboma pe daa Yezu, be moo tin ebaɲa nye esesee be nasa e, ne melyo me be nadi elyo e djas. <sup>31</sup>Tinaak, bot e nadi ezye, ne bot e nadi esik ɔ naadyeebabu, ààbe ne ewala di náá, be ne bedjekel be de edee. Yezu é boozeke ne bedjekel be náá: «Dhaka, mena tɔka pe kasak di etseta ne bot e, étep mena neekewalaka batsa.» <sup>32</sup>Be eezetɔ tɔ elɛɛd, bɔɔ bemet, pe bot di ààbe e. <sup>33</sup>Ghuna bot ebuepe naabee ze be nadi etɔ e. Tin, pe be nadi etɔ é nadi eguaa, bhwak djas zesum kaab é etɔ pe kyee Yezu ne bedjekel be nadi etɔ e, bɔɔ batakekum é di tak esok ne Yezu be ne bedjekel be.

<sup>34</sup>Dáa Yezu nasul tɔ elɛɛd e, nye naabee edhuu e bot binɔk, wɔ gwaa, ghoɲ zemet nye elyelepe, etee náá, be nadi é, dáa mesaa me ebhata di ààbe ne mbaalel e. Tin, nye moo zelyo be kɔ esu e bete ne esonok. <sup>35</sup>Dáa be nabee náá, dwoo moo é bikoko e, bedjekel be é boozetiila pe daa le. Bɔɔ ne ne náá: «Dwoo ezeleega, tɔ kakon'ak, ye tok ne del. <sup>36</sup>Swaala bot bak pe bɔɔ mel ne pe tɔ epet ee di é mengwoob'aak, be neekebɔm edee e dek!» <sup>37</sup>Tin, wɔ gwaa Yezu zebɔɔza ne nɔɔ náá: «Djeka be edee biyɔ bemet!» Bhii tak, be eezedji nye náá: «Wɔ kwyl é náá, bis kebɔm emapa di edhenye bedhet-ebá (200) étep bis needje bot bak be needeɛ.» <sup>38</sup>Nye é boobaazebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi é ne emapa edhen? Pookokegwyákeka.» Bhii be kakegwyák e, be é boozeleɛ nye náá: «Emapa eten ne besu ebá.» <sup>39</sup>Tin, Yezu é boozeleɛ bedjekel be náá, be dil bot djas mendiindil, mebwak ne mebwak kɔ ebes eka. <sup>40</sup>Wɔ gwaa, bot zedisi



zeega loog bot dhet (100), bak mekam-meten (50). <sup>41</sup>Bhii tak, Yezu eezeno mapana ne besu binek, nye eezeben mis pe eko, zeghaapee Zeeb. Nye eezepyak mapana, noo, dje bedjekel be etee naa, be needje bot e be naneeg mendiindil o, doo ne besu eba be nadi ne ye e. <sup>42</sup>Mot ne mot naade, djil. <sup>43</sup>Bedjekel bula ne mehubhwak me ebil e emapa ne besu e nalik e, sa ye aalwoodal mebhwaak kam ne eba. <sup>44</sup>To bot e nade emapa binek o, botos nadi e, bemil eten (5 000).

#### Yezu eezeke ko dii

<sup>45</sup>Aakoboya bhii tak'enek, Yezu eezebesal bedjekel be, be ni to eleed, da be e tsaal, to pe yii kyiid boo soob, pe kyee ghaada Bhetsaida. E di tak wat, nyey nye emet eezeswaal zukamwaa ne bot binok, be sik pe yobo. <sup>46</sup>Bhii nye nasilal eswaal be e, nye eezebyet ko etsok, kedjaala Zeeb. <sup>47</sup>Daa egwyitok nabe, ye moo egwyiidela e, eleed nabe e ye moo kuku dii. Tin, Yezu nalik e nye emet pe kyiid. <sup>48</sup>Daa nye nabee naa, bedjekel be nadi ezuk e eduk, etee naa, pup nadi ebulal be pe bhis elyelepe e. Tin, e ewala mesik e pum, nye e boozedu be, nyey e eke ko dii ne meko, ye nabe e, nye naawaadhaa be. <sup>49</sup>Daa be nabee nye eke ko dii e, bedjekel nagek e naa, ye e dim. Be moo tin etsim. <sup>50</sup>Etee naa, daa boo djas nabee nye e, bebebwol naamet be. Batsa deenek, nye moo lii ne noo. Nyey naa: «Dika ne meghaaz. Ye e mam! Nadika ne bwoo.» <sup>51</sup>Bhii tak, nye eezeni to boo eleed. Tin, pup eezetyaala. Boo djas naadyeabadjoka elyelepe. <sup>52</sup>Ye nabe e, boo aanyo emet esuk e mevyekele me nasaal dum ne ebil e emapa e. Etee naa, be nadi e, ne elyem e meso.

#### Etsak e bot e mebe pe Ghenezalet

<sup>53</sup>Bhii be nasee dii e, be eezesel e ebon e Ghenezalet. <sup>54</sup>Daa be nawyis to eleed e, aakoboya deenek, bot eezegwyak Yezu. <sup>55</sup>Tin, bot eezet ko mel djas, ne e edi djas kenoo membek. Be nadidi ebebep be e, ko emwaala, ko e edi djas bot nagwak leŋ ekwyil e le o. <sup>56</sup>E edi djas Yezu nadi eto e, ko mel, ko eghaada ne epet, be nadi ezye ne membek e edi bot djas di eseege o. Be nadi edje-djaala ne ne naa, nye bet be, boo bemet zokee-keeak elo e ndjookuwa ye pe si. Tin, bot djas namet nye o, naatsak.

#### Melyo me bebhaab nalik e

**7** <sup>1</sup>Dhiiti dwoo eFalizye ne beghan e mekana me etsi naadus pe Yeluzalem, boo zokazeseege be ne Yezu, <sup>2</sup>ye nabe e, be naabee bedhiiti bedjekel e Yezu ede edee ne mendi e membek, boo aagwyii ye daa etsi di elyaal e. <sup>3</sup>Etee naa, eFalizye ne bot e mbyak eYuda djas nadi ebaal etsi e bebhaab boo nalik e ebuepe: be aade edee, aagwyii membek enyoepe. <sup>4</sup>Zenko naa, be dus pe djando oo, be aanakwaade edee, aagwyiia. Be nadi eduwal bete ne bedhiiti etsi e mbyakoo, daa van mbi egwyii ebeele, ne ba boo mebbe me dyak, zenoo esaan. <sup>5</sup>Wo gwaa, eFalizye ne beghan e mekana me etsi zedji Yezu naa: «Etepe ye bedjekel bo di aasa daa etsi e bebhaab binaka nalik e, di ele e? Be de e ne mendi e membek moo!» <sup>6</sup>Yezu ezebeooza ne noo naa: «Bi e bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Sa ngooel-Mekpa e Zeeb Ezayi nalee dum ne nen e, nabe e tseetse. Gwakeka sa di kwiyala e:

“Zeeb ke e naa,

bot e mbyak'ak duwal me e duwela mekon,

elyem bɔɔ é pɛ kyee sis.

<sup>7</sup> Zɛɛga mendjaala mɔɔ,  
ye é yii toto é mis mam,  
etɛɛ náá, mɛlyo mɛ bɛ di elyo ɛ,  
ye é mɛlyo mɛ epuud.” »

<sup>8</sup> Bhii tak, Yezu baazeke náá: «Bi byen é etsi e Zɛɛb, da bi kaduwal é, yii bot nalik bin ye ɛ.

<sup>9</sup> Bi eezedhuugal etsi e Zɛɛb ɛlyelɛpe, ɛtɛp ɛduwal etsi e mbyak'en! <sup>10</sup> Bela náá, ye nabe é Moiiiz eeke náá: “Dila soog nɛ nyoog” nɛ nabaake pe é náá: “Mot di ekal sɛɛg nɛ nyɛɛg ɔ, goka é nɛ góaa<sup>h</sup>”. <sup>11</sup> Ye kabe biyɔ ɔɔ, bi lɛɛ bot ɛ náá, mot é nɛ ghwyil eke nɛ sɛɛg nɛ nyɛɛg náá: “Beeɛ esa ee mɛ waadjɛ wɔ ɛ, mɛ eekwom ye, mɛ needjɛ Zɛɛb ebuwa. Yenɛk lɛɛ é KɔɔDBAN.” <sup>12</sup> Deenɛk, bi ààbet náá, nɛ kwyee sɛɛg nɛ nyɛɛg. <sup>13</sup> Ye é deenɛk é bi di ehoola Mekpa e Zɛɛb ɛtɛp ɛgoola etsi e mbyak'en. Bi nɛ baasa bɛtɛ nɛ mbi kɔkɔ esonok di enɔŋɛl nɛ yenɛk ɛ.»

#### Mɛlyo dum nɛ esa ee di edis mot edɛɛ ɛ

<sup>14</sup> Wɔ gwaa, Yezu baazɛdjóo ɛdhuu ɛ bot binɔk djas. Nyey nɛ nɔɔ náá: «Biyɔ djas, gwakeka mɛ. Mɛtka sa mɛ di elii'aak: <sup>15</sup> Ye tok nɛ sa di ni tɔ nuub mot ɛ aasa náá, mot di nɛ ɛdhuud. Ye é sa di ewyis tɔ lɛ ɛ di esa náá, mot di nɛ ɛdhuud. <sup>16</sup> [Gwakeka ɛnyɔɛpe, bi ɛ di nɛ mɛlɔ mɛ ɛgwak ɛtɛp ɔɔ!]]»

<sup>17</sup> Dáa Yezu nadus tin ɛ, bɛ eezɛni tɔ ndjaa ɛtsetaɛpe nɛ ɛdhuu ɛ bot, bɛdjɛkel bɛ zokazɛdji nɛ sa ɛsuk ɛ kana yenɛk nadi ekwyɛl ɛlɛɛ ɛ. <sup>18</sup> Nyɛ eezɛb-ɔɔza nɛ nɔɔ náá: «Dɔɔ nɛ biyɔ, bi tok nɛ ɛtsoŋ ɛtiibal é? Bi ààgu náá, sa mot di ewa tɔ nuub'ɛ ɛ, ye aanákwaasa náá, mot di nɛ ɛdhuud é? <sup>19</sup> Esɛsɛɛ binek ààni tɔ lyem, ye ni é tɔ mɔ'ɛ. Bhii tak, nɛ kakesaaz ye ɛ tɔ ɛbyeɛd.» Tɔ mɛlyo menɛk Yezu nadi ekwyɛl ɛlɛɛ é náá, edɛɛ djas goka é nɛ ɛdɛɛl. <sup>20</sup> Bhii tak, nyɛ eebaazeke náá: «Ye é sa di ewyis tɔ mot ɛ di esa náá mot di nɛ ɛdhuud. <sup>21</sup> Etɛɛ náá, embee egeka dus é tɔ lyem mot. Ye é esiiza ɛ di lwom bot náá, bɛ sa epam, djii nɛ ɛgó ɛ bot, <sup>22</sup> esa ɛ ɛzɔ, dɔɔb epata, mbee lyem, mɛkɔŋ, ɛwa lyem tɔp tɔ mɛzɔ, ɛwyeeb ɛ esa e baa, ebyas, ɛbet, mɛlyet. <sup>23</sup> Esɛsɛɛ binek djas, egeka tak dus é tɔ elyem e bot. Ye é di esa náá, mot di nɛ ɛdhuud é mis e Zɛɛb.»

#### Ndjoŋ moma eedum koŋ nɛ Yezu

<sup>24</sup> Yezu eezɛdus tin, tɔ pɛ kyee dik Tiid. Nyɛ eezɛni tɔ dhiiti ndjaa, nɛ nabe é ààkwyɛl náá, bot gu náá, nɛ ye tin. Ye nabe é ààdjala náá, mot dáa nyey di ɔɔ. <sup>25</sup> Tin, ye nabe é nɛ dhiiti moma, mbee sisim nadi ɛdhek esyes ɛ lɛ. Dáa nyɛ nagwak menduk ɛ Yezu ɛ, nyɛ eezɛzyɛ kaab pɛ daa lɛ, nyey zokazɛkwyit mɛboŋ si, sok bhwoob'ɛ. <sup>26</sup> Moma tak nabe ààbɛ moma mbyak ɛYuda. Nyɛ nabyɛl é pɛ del Fenisi pɛ kyee dik Siili. Nyɛ eezɛdjaala nɛ Yezu náá, nɛ sɔ mbee sisim nadi tɔ nyɛl mɔn'ɛ ɔ. <sup>27</sup> Tin, Yezu eezɛbɔɔza nɛ nɛ náá: «Beta, bɔn pookode, djil. Etɛɛ náá, mapa bɔn di goka nɛ ɛdɛ ɛ, ye àànyɔ, ye mwasaa, djeaa bɔn bebhye.» <sup>28</sup> Wɔ gwaa moma yenɔk baazɛpesal náá: «Ghɛŋ, wɔ é nɛ gham. Ye goka é wɔ gu náá, bɔɔ bebhye di si mesa ɔ, bɛ dɛ é bɔɔ ɛghutu-ghutu ɛmapa ee bɔn di kwyital é ghɛŋ bɛ di ɛdɛ kɔ

mesa e.» <sup>29</sup>Tin, Yezu eezeke ne moma yenok náá: «Woy, moma, dum ne yala yo, sika pe ndjan'ɔ. Mbee sisim tak eezewyis to nyel esyes e lo.» <sup>30</sup>Wo gwaa, nye zesik pe ndjan'e. Tin, nye eekabela mon'e ndjaasi ko gon, mbee sisim eezewyis to le.

#### Etsak e bubu mot

<sup>31</sup>Bhii tak, Yezu eezedus pe kyee dik Tiid, zedhaa to pe boo ghaada Sidon, zetsaal yii kyee bos medhik me eghaada kam, etep nye neeto pe kyee boo soob na djato-djato e Ghalile. <sup>32</sup>Wo gwaa, be zeye nye ne mot na endiila e melo, aggu elii enyɔpe. Be eezedjaala ne ne náá, nye kel nye mambu, nye neetsak. <sup>33</sup>Tin, wo gwaa Yezu zenoo mot tak, tiila ne ne ba etsetape ne edhuu e bot. Bhii tak, nye eezewa mot tak bhin to melo. Nye eezese metel, zemet nye djem ne ye. <sup>34</sup>Bhii tak, nye ezeben mis pe eko, nye eezeso bhiyo. Nye ne mot'enok náá: «EFFATA!» Ye kwyel ele náá: «Benela!» <sup>35</sup>E di'enek wat, melo me mot tak ezebenel; djem pe eezetiil. Nye moo elii enyɔpe. <sup>36</sup>Yezu eezelɛ ne bot binok djas náá, sa mot aale mot ngot sa sael wak e, yenek nadhedheeg bot e dheegak. Lyaka nye nadi elelyak bot e, nabebesal bot e beselak. <sup>37</sup>Bot naadyebadjoka dhaa nyel. Bos náá: «Esa ee nye di esa djas e, ye e enyɔpe! Nye batabee melo me be na endiila e melo, ebubu batalii!»

#### Yezu eedje bot bemil ena edee

**8** <sup>1</sup>To melu menek, boo edhuu e bot naabaazeseega e ngwoob e Yezu. Daa be nadi aabe ne edee e dek e, nye e boozedjoo bedjikel be, nye ne noo náá: <sup>2</sup>«Haa kpaa-ghon ne bot bak! Be moo mena ne benoo mos e melu melo, be tokape ne edee e dek. <sup>3</sup>Me swaal be pe mendjaa moo to emo toto oo, be waazuk e ze. Ete náá, mel me bedhiiti ne tseta.» <sup>4</sup>Bedjikel be ezebzoza ne ne náá: «Mena belaka edee ee bot bak djas aade djil e paa, menabel e dika kuku kakon'aak?» <sup>5</sup>Yezu eezedji be náá: «Bi e ne emapa edhen?» Be eebaazebzoza ne Yezu náá: «Eten ne eba.» <sup>6</sup>Tin, nye e boozelɛ ne edhuu e bot djas, be disi e bos. Bhii tak, nye eezenoo emapa eten ne eba binek, zeghaape Zeeb. Bhii tak, nye eezepyak ye ebil-ebil, zenoo ye, dje bedjikel be, be neekaa bot djas. Bos sa deenek. <sup>7</sup>Ye nabaadi e, ne ba bos besu. Yezu eezenoo ye, ghaape Zeeb, bhii tak nye eedje bedjikel be, be kaa. <sup>8</sup>Mot ne mot nabe e, nye naade, djil, bedjikel bula ne mebhuhwak me bebhwan eten ne eba. <sup>9</sup>E di tak, bot nadi e yee bot bemil ena (4 000). Bhii tak, Yezu eezeswaal be, be sik pe mel moo. <sup>10</sup>E di'enek wat, nye ezeni to elɛd be ne bedjikel be, zetɔ pe kyee dik Dhalmanuta.

#### eFalizye eezewaab Yezu dhiiti ndem mebwala

<sup>11</sup>Tin, eFalizye eezekum pe Yezu nadi e, be moo be meso, be ne benoo. Be nadi ekwyel eloo e nye pe eko, da bwood nye pe kye. Bos ne ne náá, nye sa be dhiiti ndem mebwala me di edus to gwoo e. <sup>12</sup>Tin, Yezu naazegwak ghon to lyem'e, nye e boozeke náá: «Etepe ye bot e melu mak di esaa ndem mebwala? Tsetse ne tsetse, me lee bin e náá, be aanakwaabee ye!» <sup>13</sup>Yezu eezedus e di'enek, ni to elɛd, see dii, to pe yii kyiid.

#### Leviid eFalizye ne Eelood

<sup>14</sup>Ye nabe e, bedjikel eedjisa enoo emapa. Tin, to elɛd, be nazodi e ne mapa wat e djin. <sup>15</sup>Yezu eezedul be melo. Nye ne noo náá: «Biyo bak! Bi e kobaka ne

leviid eFalizye ne leviid Eelood!<sup>16</sup> Bedjekel moo tin elii pak'wó náá: «Nye ke deenek é, etee náá, mena ààpazyeka ne emapa!»<sup>17</sup> Dáa Yezu gwak deenek é, nye eezedji be náá: «Bi gweye yé, ye é etee náá, bi tok ne emapa? Bi dinaa ààpasiiza enyoepe? Bi tok ne etsoŋ é?»<sup>18</sup> Bi é ne mis, bi ààbee? Bi é ne melo, bi ààgwak é? Bi ààtaala?<sup>19</sup> É sok me napyak emapa eten dwoó tak, da dje bot bemil eten, bɔɔ de, djil e, bebhwanj edhen nabwak ne bete ne ebil emapa to tak?» Wó gwaa, be bɔɔza ne ne náá: «Kam ne ebá.»<sup>20</sup> Yezu eebaadji náá: «É dwoó me nabaapyak emapa eten ne ebá, dje bot bemil ená (4 000) e, bebhwanj edhen nabwak ne bete ne ebil emapa to tak?» Bɔɔ náá: «Ye nabwak é bebhwanj eten ne ebá.»<sup>21</sup> Bhii tak, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Bhis yenek bi ààpanyo egu sa ye di kwyel elée é?»

### **Etsak e mot edhim pe Bhetsaida**

<sup>22</sup> Be eezekum pe Bhetsaida. Tin, be eezeye Yezu ne mot edhim, bɔɔ náá, nye met nye étep nye neetsik nye.<sup>23</sup> Yezu eezemet mot edhim binɔk é mbo, tó ne ne ba etsetape ne del. Nye eezesee metel, lɔɔb nye ye é mis. Bhii tak, nye eekel nye mɛmbɔ, nye eezedji nye náá: «Wó epebee sonok é?»

<sup>24</sup> Mot edhim binɔk eezeben mis pe eko. Nyey náá: «Me epebee bot! Me bee be é, dáa ele, be epekel!»<sup>25</sup> Yezu eebaazekel mɛmbɔ kɔ mis me mot tak. Bhii tak, nye moo zebbe enyoepe, nye eezetsak. Tin, nye moo ebee popoopwon.<sup>26</sup> Bhii tak, Yezu eezeke ne ne, nye sik pe ndjaa, nye eezeke ne ne náá: «Sa wó ààtuula kɔ del.»

### **Pyeed ezelee náá: Yezu é Mesia**

<sup>27</sup> Bhis'enek, Yezu be ne bedjekel be eezetó pe kyee mel me di é ngwoob kyee del Sezaade e Filip e. Ze e ze dáa be nadi eke e, nye eezedji be náá: «Bot ke náá, mam é ze?»<sup>28</sup> Bɔɔ náá: «Bedhiiti ke é náá, wó é Zan Nduuel-bot.» Bak náá: «Wó é Eli. Ye kabe yak pak bot ɔɔ, bɔɔ ke é náá, wó é ngɔt to bengoolle e Mekpa e Zeeb.»<sup>29</sup> Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Ye kabe biyo ɔɔ, bi ke náá, mam é ze?» Pyeed ezebɔɔza: «Wó é Mesia! Zeeb nadhis ɔ.»<sup>30</sup> Deenek, Yezu eezedul be melo elyelepe náá, sa be ààlee bot.

**Eken elée e Yezu di elée bedjekel be náá, nye waagweye, bhii tak da nye é gom e**

<sup>31</sup> Bhis'enek nye moo elyo bedjekel be náá: «Ye goka é Seeŋele Mɔn Mot zukaa ebupe. Bepaa e eYuda, ne eboo beghaa-Zeeb, zenɔɔ beghanj e mekana me etsi é waabhina nye. Nye waagóaa. Melu melé bhis esyee e le, nye waagom.»<sup>32</sup> Nye nalelee be etep binek djas é mepyeme, ààsyel sonok wat. Dáa Pyeed nagwak deenek é, nye eezedul nye é ngwoob be ne ne bebá, nye ne ne náá: «Nàke deenek.»<sup>33</sup> Bhii tak, Yezu zokazebulal mis, gwyák bedjekel be. Tin, nye ezebiyo, zeke ne Pyeed náá: «Satan, dusa é mis mam etee náá, esiiza bɔ tok esiiza e Zeeb. Ye é yii bot e epuud!»

### **Dáa mot di egoka ne esa étep nye needu Yezu e**

<sup>34</sup> Bhii tak, wó gwaa, Yezu zedjoo edhuu e bot, dɔɔ ne bedjekel be. Nyey ne nɔɔ náá: «Ye be náá, mot epekwyel edu me ɔɔ, nye kat ekwyee e nyel'e, nye

i 8.15 Leviid kwyel elyaal é embee melyo me mekɔŋ me eFalizye ne Eelood nadi elyo bot e.

j 8.29 Ye é Klisto Zeeb nadhis ɔ, mot nazyee zetsik bot e mbyak eYuda ɔ.

bep melaaba me, da nye é du me. <sup>35</sup>Etee náá, mot e di esaa etsik e nyell'e ɔ, nye waasu ye. Ye kabe náá, mot aamyaa esu é tsik'e kɔ esu e lam, ne kɔ esu e Mbée Bhaadal ɔ, nye waabela tsik. <sup>36</sup>Ye é tete yé, wɔ bela mevu me bɔs'ak djas, da wɔ é su tsik na kɔm-kɔm? <sup>37</sup>Tete yaa mbi sa metan etuud mot aadje étep wɔ neebɔm tsik? <sup>38</sup>Mot e gwak sen ne nam, neghu ne mekpa mam, é mis me bot e mesyem ne bot e di ààkaab Zeeb é melu me mena dika mos'aak ɔ, tin, Seengele Mɔn Mot é waadi ne sen ne ne é gheɲ nye aazyé ne efofop be to duma Seeg e.»

**9** <sup>1</sup>Wɔ gwaa, Yezu baazeke náá: «Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, bedhiiti bot to sama bi di'aak aanàkwaagwye, bɔɔ ààbee dɔ́a Eyon e Zeeb aazyé ne eghen e.»

#### **Eswoola bhwoob e Yezu**

<sup>2</sup>Bhii ye nadhaa tyee melu meten ne wat e, Yezu eezɛnɔ Pyeéd, ne Zak zenɔ Zan, nye zokazebyet ne nɔɔ kɔ etsok e na vyeeg-vyeeg pe be nadi bɔɔ bemet e. Wɔ gwaa, nye zokazeswoola bhwoob é mis mɔɔ. <sup>3</sup>Ekaad be moo puu ekasepe, mbi mekas me wat di ààbe ne mbi sonok gekaa ne ye pe kɔ bɔs e. <sup>4</sup>Batsa deenek, bedjekel kaseka é Eli be ne Moiiɔ moo elée elen ne Yezu. <sup>5</sup>Wɔ gwaa, Pyeéd zeke ne Yezu náá: «Lyoel, ye goka é náá, mena dika wak. Djhoosumka epet elɛ: wat yɔ, dhiiti ye Moiiɔ, yak wat kadi é ye Eli.» <sup>6</sup>Nye nadi é, ààgu sa nye nadi elii e, etee náá, bebebwool naadyeebamet be ne bɔn-nyeeɔ elyelɛpe. <sup>7</sup>Eguud zokazesul, wɔ gwaa, ye zekala kɔ lɔɔ, butal be. To eguud binek, wɔ gwaa, dhiiti gwood zegék, é eke náá: «Nwyak é mɔn'am me dyeebakwyel ɔ. Bi é gwak nye!» <sup>8</sup>É di'enek wat, bedjekel moo tin egwyák é mengwoob mɔɔ, be kadi é, ààkabaabee mot. Ye nazokalik é Yezu nye emet.

#### **Kiya dum ne ebula e Eli**

<sup>9</sup>Dáa be nadi ewyeed etsok e, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Sa mot ààlee mot sa bi bee e, kana dwoo lak mos, keyaka ne dwoo Seengele Mɔn Mot aagom bhis esyee e.» <sup>10</sup>Be naamet mekpa menek djas, be moo tin esɔs pak'ɔ náá: «Nye kwyel elée yé dum ne “egom bhis esyee”?»

<sup>11</sup>Bhii tak, be eezedji Yezu náá: «Étep yé beghan e mekana me etsi di elée náá, ye goka é Eli pookonyel ezye esok?» <sup>12</sup>Nye eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Tseetse, ye goka é náá, Eli pookozye esok étep nye neezekoobal etep djas. Haaa, étep yé Ekwyala e Zeeb di baalee náá, ye goka, Seengele Mɔn Mot zukaa elyel-ɛpe, náá nye waabhinaa? <sup>13</sup>Ye be mam ɔ, betka me lee bin náá, Eli eezezye, kabela é, bot eesa nye dáa be nakwos e, dáa Mekpa e Zeeb di kwiyala, dum ne ne e.»

#### **Etsak e dhiiti mɔn, embee esisim nadi edhedhek ɔ**

<sup>14</sup>Dáa be nakakum é di bedhiiti bedjekel nalik e, be kabela é, zukamwaa ne mot, ne beghan e mekana me etsi kuku ebwak esuu meso. <sup>15</sup>Bee bot nabee Yezu e, ye nabe é, be naadyeebadjoka, be eezesum ekaab, be neekeswos nye. <sup>16</sup>Yezu eezedji bedjekel be náá: «Ye é meso me yé bi di esuu, bi ne benɔɔ?» <sup>17</sup>Wɔ gwaa, mot ngɔt to edhuu e bot binɔk zeke ne ne náá: «Lyoel, me eezye ne mɔn'am, etee náá, mbee sisim epedhek nye, nye ààlii. <sup>18</sup>Mbee sisim tak zoghee e nye é edi djas, gheeg nye é bɔs, mewyil é nuub, mɔn kwaan metsok,

mōn nyel kaada dāa muu. Mē é booke nē bedjekel bō nāá, bē sō mbee sisim tak. Bē ààpakwak yē.»

<sup>19</sup>Tin, wō gwaa Yezu zeke nē nōō nāá: «Biyo bot ε di ààdum koŋ nē Zeēb ɔ! Melu mēdhen kalik nē nam é edi tō len? Baabela nāá, melu mēdhen mē di egoka nē emaad bin? Dhaka mē nē mōn'enōk wak.» <sup>20</sup>Bhii tak, bē eēzezye nye nē mōn tak. Bēea mbee sisim nabee Yezu ε, wō gwaa, nye zedheeg mōn'enōk elyelepe bhuku-bhuku. Nye eēzeghaaga si, nye moo eboola si, mēdheed ewyis é nuub. <sup>21</sup>Tin, Yezu eēzedji sēeg mōn'enōk nāá: «Mōn'ak moo nē ebil ebé elak mos melu mēdhen?» Sēeg mōn nē nē nāá: «Kana edhōma bē, keyaka nē dwoo pan mos'ak. <sup>22</sup>É dhiiti tyē, mbee sisim epezyeegal nye tō du, yak tyē tō dii étep nye neegwyē. Iyeee! Geka bis ghōŋ, tsika bis, wō di nē ghwyil esa ɔ!» <sup>23</sup>Wō gwaa, Yezu zebōɔza nē nē nāá: «Étep yé wō ke nāá: “Wō di nē ghwyil esa ɔ?” Ghuna yé é nāá, mot ε dum koŋ nē Zeēb ɔ, esa djas nye aawaab ε, nye waabela.» <sup>24</sup>É di'enek wat, sēeg mōn'enōk eēzetsim elyelepe. Nye nāá: «Mē eedum koŋ. Kwyēea mē, etēē nāá, mē neewa lyem tō emyaal enyōepe!»

<sup>25</sup>Dāa Yezu nabee edhuu ε bot ezye nē ekaab pē kyee bē nadi ε, nye eēzebhem mbee sisim. Nye nē nē nāá: «Wōy sisim di ediyal bot melo nē enuub ɔ, yē é mam ε di eke nē nō nāá: Wyisa tō nyel mōn'ak. Sa wō ààbaabula tō lē!» <sup>26</sup>Wō gwaa, mbee sisim zēbo boo tsim, zedheeg mōn'enōk elyelepe. É di tak, mbee sisim tak eēzewyis, mōn tak moo tin dāa muu, sa nāá, bot ε nadi tin ɔ, ke nāá: «Nye eegwyē!» <sup>27</sup>Tin, Yezu eēzetmet nye é mbo, zēwyel nye, mōn tak eēzetyaa tetel. <sup>28</sup>É sok Yezu nazēni tō ndjaa bē nē bedjekel bē bōō bēmet ε, bedjekel eēzedji nye nāá: «Étep yé bis di ààkwak esō mbee sisim tak?» <sup>29</sup>Yezu eēzebōɔza nē nōō nāá: «Mbi esisim binek wyis é, yē é bē nāá, wō nē djaala Zeēb ebuepe ɔ.»

#### **Yezu eebaazelee esyee nē egom ε lē tyee lēa esok ebá**

<sup>30</sup>Bē eēzedus tin, wō gwaa bē zetsaal kyee dik Ghalile djas. Yezu nabe ààkwyl nāá, bot gu pē nye nadi ε. <sup>31</sup>Etēē nāá, nye nadi elyo bedjekel bē. Nye nē nōō nāá: «Sēŋele Mōn Mot é waakaaa é membo mē bot ε mesyem. Bhii tak, bē waagó nye. Melu melēl bhii tak, nye waagom.» <sup>32</sup>Tin, bedjekel nabe é, àamet lo etep ee nye nadi elēē bē ε. Bē nadi é, nē bwōō edji nye etep binek djas.

#### **Eze di boo-mot?**

<sup>33</sup>Bē eēzekum pē Kapelnaum. Dāa bē nadi tō ndjaŋ ε, Yezu eēzedji bedjekel bē nāá: «Meso mē yé bi di esuu ze ε ze?» <sup>34</sup>Bōō djas kup, ààlii, bela tin nāá, ze ε ze bē nadi esuu meso dum nē tep egu ze di boo-mot. <sup>35</sup>Tin, Yezu eēzedisi, bhii tak, nye eēzedjōō bedjekel bē kam nē bebá. Nye nē nōō nāá: «Mot ε kwyl edī mot meken ɔ, yē goka é nye di mot ebhis tō besō djas, nye di mot-mesa mē besō djas.» <sup>36</sup>Bhii tak nye eēzenōō dhiiti mōō dhyēeb, nēeg nye kuku ebwak ε lōō. Nye eēzēbeedal nye. Bhii tak, nye eēzeke nē nōō nāá: <sup>37</sup>«Mot aamyaa mōō dhyēeb dāak kō esu ε kwyl nye di nē yē nē nam ɔ, yē é mam mē emet ε nye myaal. Mot ε aamyaa mē ɔ, nye ààpamyaa mam mē emet, nye myaal é dōō nē mot nadhis mē ɔ.»

#### **Mot di ààbhina mena ɔ, nye é mot'ena**

<sup>38</sup>Zaŋ eēzeke nē Yezu nāá: «Lyōel, bis eebee dhiiti mot esō embee esisim nē din ε lō. Bis eekoolyak nye, etēē nāá, nye ààke lōōg wat mena nē benōō.» <sup>39</sup>Tin,

Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Sa mot ààlyak nye, etee náá, ye tok ne mot aasa endem e mebwala ne din e lam é di'enek wat, da nye lii ebiyoepe ne nam me. <sup>40</sup>Etee náá, mot e di ààbhina mena ɔɔ, nye é mot'ena. <sup>41</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá: Ne mot aazodje bin djeak neghu beele medii me wat, etee náá, bi é bot e Klisto ɔɔ, nye waabela efute be.»

#### Be na embee mefulu eedulaa melo

<sup>42</sup>«Mot aakwyesal mɔn ngɔt tɔ sama bɔn zedum koŋ ne nam tɔ mesyem ɔɔ, ye goka é náá, be tsel nye boo ekok é tsuŋ, da be é lóo nye tɔ boo dii mesɔn. <sup>43</sup>Ye be náá, mbo'ɔ di esa náá, wɔ gheekwyekwyɛ tɔ mesyem ɔɔ, tsaala ye. Enyɔ náá, mot ni tɔ tsik na kɔm-kɔm ne mbo tsaala. Ebiyo kabe é náá, wɔ di ne membo membá, da wɔ é su tsik, da wɔ é tɔ, kedyak tɔ du na kɔm-kɔm di ààdim e. [<sup>44</sup>Pe tɔ di di náá, elum ààgwye e, é di di náá, ngel du ààdim e.] <sup>45</sup>Ye be náá, ko'ɔ di esa náá, wɔ gheekwyekwyɛ tɔ mesyem ɔɔ, ye goka é, wɔ tsaal ye. Enyɔ náá, mot ni tɔ tsik na kɔm-kɔm ne ko tsaala. Ebiyo kabe é náá, wɔ di ne meko membá, da wɔ é su tsik, da wɔ é tɔ, kedyak tɔ du na kɔm-kɔm. [<sup>46</sup>k] <sup>47</sup>Ye be náá, dis e lɔ é di esa náá, wɔ gheekwyekwyɛ tɔ mesyem ɔɔ, ye goka é, wɔ piid ye. Enyɔ náá, mot ni tɔ Eyoŋ e Zeeb ne dis wat. Ebiyo kabe é náá, wɔ di ne mis membá, da wɔ é su Eyoŋ e Zeeb, da wɔ é tɔ, kedyak tɔ du na kɔm-kɔm. <sup>48</sup>Pe tɔ di di náá, elum ààgwye e, é di di náá, ngel du ààdim e. <sup>49</sup>Tin, bot djas é waadhaa tɔ du mezuɔ, tin be aakadi é, be moo gwom dáa mesɔn.

<sup>50</sup>Mesɔn é mbɛe sonok. Ye be náá, mesɔn moo é, àakagwom ɔɔ, haaa ye aasaa dáa, éteɔ ye neebaagwom? Dika ne mesɔn tɔ len, da bi é gwakel ne bot djas.»

#### Melyo e Yezu dum ne ebel e eba

**10** <sup>1</sup>Yezu eezetɔ pe kyee dik Yude, pe yii kyiid dii Yulden. Wɔ gwaa, zuka-mwaa ne mot baazesɛɛga tin, nye moo baazelyo be dáa nye nazezye ne esesa sok e. <sup>2</sup>Bedhiiti eFalizye eezetiila pe daa le, éteɔ be neeloo nye pe eko, bwood nye pe kye. Be eezɛdji nye náá: «Etsi bina epemyaal náá, mot pee myel é?» <sup>3</sup>Yezu kabɔɔza ne nɔɔ tɔ kiya náá: «Moiiz nakodje bin yaa tsi?» <sup>4</sup>Be eezebɔɔza ne ne náá: «Moiiz nake é náá, motom kwyal mekana me ebel e eba, éteɔ epee myel.» <sup>5</sup>Deenek Yezu eezɛke ne nɔɔ náá: «Moiiz nakwyal etin elenek é, éteɔ'en etee náá, bi ne dyebalyel elyem. <sup>6</sup>Mena bee é gheŋ Zeeb nakus bɔs e, «Nye nasaa é moma ne motom», Ekwyala lee é deenek. <sup>7</sup>«Éteɔ tak e di náá, motom é waadus pe daa seeg ne nyeeg, éteɔ ekeseɛga ne myel. <sup>8</sup>Bhii tak, bɔɔ bebá kadi é, be moo mot ngɔt.» Tin, be tokape bot eba; be moo é mot ngɔt. <sup>9</sup>Deenek, sa mot ngɔt ààbek sa Zeeb seeg e.» <sup>10</sup>É sok be nazenɔ tɔ ndjaŋ e, wɔ gwaa bedjekel baazɛdji Yezu medjin dum ne tep tak. <sup>11</sup>Nye é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Motom e pee myel, da nye é keba moma sis ɔɔ, nye é motom mezo etee náá, be ne moma megwyak dinaa mot ngɔt. <sup>12</sup>Tyee wat ne moma, nye byen ngom, da nye é myaal etɔ, keba motom sis ɔɔ, nye sa é ezo.»

#### Yezu eesɛe bɔɔ dhyeeb metel

<sup>13</sup>Bot zokazyɛ Yezu ne bɔɔ dhyeeb éteɔ nye neekel be membo. Tin, bedjekel eezɛbhem be. <sup>14</sup>Dáa Yezu nabee deenek é, lyem naakpaa nye. Bhii tak, nye

k 9.46 Pe tɔ di di náá, elum ààgwye e, edi di náá, ngel du ààdim e. 1 10.6 Mek 1.27

m 10.8 Mek 2.24

eezeke ne bedjekel be náá: «Betka bɔɔ dhyeeb zye pe daa lam! Nàluka be, etee náá, Ëyon e Zeeb é, yii mot di tyee bɔɔ ɔ. <sup>15</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin e náá: Mot e di ààmyaal Ëyon e Zeeb dāa mɔɔ dhyeeb ɔɔ, nye aanàkwaani tɔ tak.» <sup>16</sup>Bhii tak, nye eezeghe mɔn ngɔt, nye moo tin ekel membo kɔ bɔn binɔk, esee be metel.

### Mot ekum

<sup>17</sup>Yezu gba e gba, nyey kuku kyeed, dhiiti mot zokazyee ne kaab, zekwyit meborɔ si, si meko me. Nyey ne ne náá: «Mbée Lyoel, me goka ne esa dāa étep me neebela tsik na kɔm-kɔm?» <sup>18</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Étep yé wɔ di edjóo me Mbée Lyoel? Ye tok ne mbée mot kɔ bɔs'ak bhii Zeeb nyey nye emet. <sup>19</sup>Wɔ ne gu etsi djas: “Sa wɔ ààgó mot, sa wɔ ààsa mezo, sa wɔ ààdjii sa mot, sa wɔ ààlee elen e etsal dum ne mot, sa wɔ ààsa sa ebiyo ne mot, duwala soog ne nyoog.” »

<sup>20</sup>Mot'enɔk eezebɔɔza ne ne náá: «Lyoel, etsi binek djas me ne duwal ye, kana edhɔma bam, kekum dwoo pan mos'ak.» <sup>21</sup>Yezu eezegwyák nye ne kwyel djas. Nye eezeke ne ne náá: «Ye zokalik wɔ é, wɔ sa sa wat: Tɔa, kebɔmsa esa bɔ djas, da wɔ é nɔɔ epata e tak, dje bedjel e bot. Tin, wɔ waabela mevu tɔ gwoo, bhii tak da wɔ é zedu me.» <sup>22</sup>Dāa mot'enɔk nagwak deenek é, ye nabe é, mekpa menek naatek nye nyel wɔyɔɔ. Nye eezesik ne ebuk etee náá, nye nadi é, ne ekum ebuɛpe.

<sup>23</sup>Bhii tak, Yezu eezeliig mis tɔ ebwak, gwyák bedjekel be. Nyey ne nɔɔ náá: «Ekɔla ne bekum e bot, be ni tɔ Ëyon e Zeeb!» <sup>24</sup>Ye nabe é mekpa menek naadyeebadhek bedjekel be ebhum elyem, bhii tak Yezu eebaazeke náá: «Bɔn bam, eni é tɔ Ëyon e Zeeb, tok ebee! <sup>25</sup>Ekɔla náá, boo yaaga bal dhaa tɔ ba mɔɔ elen e dhɔɔ. Ye kabe bekum e bot ɔɔ, eni e lɔɔ tɔ Ëyon e Zeeb eebaadhaadhaɔk eni e boo yaaga bal tɔ elen e dhɔɔ ne melyel.»

<sup>26</sup>Bedjekel nadjedjoka yenek djas é djoka. Tin, be moo edjinel pak'ɔɔ náá: «Ye be deenek ɔɔ, eze aabela tsik na kɔm-kɔm?» <sup>27</sup>Yezu zebulal mis, gwyák be. Nyey ne nɔɔ náá: «Sa di náá, bot tok ne ghwyil ekwak e, Zeeb é waakwak ye, etee náá, ye tok ne sa Zeeb aadi ààkwak.»

<sup>28</sup>Wɔ gwaa, Pyeed ke náá: «Gwaka! Bis ezeebet esa bis djas étep edu e wɔ.» <sup>29</sup>Yezu baazeɔɔza náá: «Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá: Mot e bet seeg ne nyeeɔ, ne mɔn-nyeeɔ, zenɔɔ bɔn be, ne bekel, zenɔɔ ebhis e le, ne epyeeb be étep'am, ne étep Mbée Bhaadal e Zeeb ɔɔ, <sup>30</sup>kana mos, nye waabela bot e ebhis e le, bɔn-nyeeɔ, bekel, benyeeɔ, bɔn ne epyeeb bedhet ne bedhet kɔ bɔs. É di tak wat, nye waade goo kɔ esu e lam. Tɔ tsik aazyee bhii yak e, nye waabela tsik na kɔm-kɔm. <sup>31</sup>Bela náá, bete ne bot e di mos pe sok lɔɔɔ ɔ, be aakaswaala é bot e ebhis, bot e di mos bot e ebhis e lɔɔɔ ɔ, be aakaswaala é bot e esok e lɔɔɔ.»

### Ye moo é tyee esok elɛl Yezu di elɛe esyee ne gom e le e

<sup>32</sup>Be nadi é é ze, bɔɔ etɔ pe Yeluzalem. Yezu pe sok, bedjekel be pe bhis ne bedhiiti bot e nadi edu nye ɔ. Keɔ nabe é ye moo esa be. Wɔ gwaa, Yezu baazeseeɔ bedjekel be kam ne bebá, nye moo tin eleɛ be sa aasaal dum ne ne



ε. <sup>33</sup>Nye eezelεε be náá: «Gwakeka! Mena εpetóka pe Yeluzalem pe Seεjele Mɔn Mot aakaaa é membo me eboo beghaa-Zεεb ne begħaη ε mekana me etsi ε, étep be needje nye epée e esyee. Bhii tak, be waaka nye é membo me bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ. <sup>34</sup>Bot binɔk é waaduk nye, seε nye metel é mis, nyuu nye ne eghwyεs, gó nye. Mεlu melel bhis esyee ε le, nye waagom.»

### Ngwyeebel ε Zak ne Zaη

<sup>35</sup>Wɔ gwaa, Zak be ne mɔn-nyεεg Zaη, bɔn ε Zεbede, zokazetiila pe daa Yezu, bɔɔ ne ne náá: «Lyoele, bis kwyel é náá, wɔ sa sa bis aadji wɔ nenak'aak.» <sup>36</sup>Nye eezεdji be: «Bi kwyel náá, me sa bin yé?» <sup>37</sup>Be eezεbɔɔza ne ne náá: «Bis kwyel é náá, é sok wɔ aadi tɔ duma yɔ ε, wɔ dje bis duma aadje bis ghwyil εdisi, ngɔt pe mbo eghεη bɔ, nwyak ngɔt pe mbo εmyel ε lɔ ε.» <sup>38</sup>Tin, Yezu zokazεbɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi ààgu sa bi di ewaab ε. Bi é ne ghwyil ekwak εde medii me mbi beεle mezuk mam aade ε neghu bi é ne ghwyil εduwa Zεεb duwa mezuk mbi mam aaduwa ε?» <sup>39</sup>Bɔɔ ne Yezu náá: «Bis é waakwak εsa ye.» Bhii tak, Yezu zεbaabɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye é tseεtse náá, bi é ne ghwyil εde tɔ beεle mezuk me me aade ε. Bi é ne ghwyil εduwa Zεεb duwa mezuk dáa mam aaduwa ε. <sup>40</sup>Ye kabe dum ne tep εdisi pe mbo eghεη bam neghu pe mbo εmyel ε lam ɔɔ, ye tok mam di ne ghwyil εdje bin εdi e tak, etεε náá, εdi binek aadjεa é, ne bot ε ye nazekoobela étep'ɔɔ ɔ.»

<sup>41</sup>Dáa bedjekel kam nalik ε, nagwak deenek é, ye nabe é, ye naakpaa be elyem dum ne tep Zak be ne Zaη nalii ε. <sup>42</sup>Tin, Yezu zokazεdjóo be. Bhii tak, nye eezεleε be náá: «Bi ne gu dáa bɔs'ak di ε: Ye é bot ε di ebeεa dáa ekukuma e membyak me sis é di ezuk bot bɔɔ. Mesa me bot ε di djóoa eboo bot ε bɔs ε, ye é enyal bot ε di eduwal be ɔ. <sup>43</sup>Ye ààgoka ne esael deenek pak'en. Ye goka é náá, mot di ekwyel εdi boo-mot pak'en ɔ, mot tak kodi mot-mesa me besɔ. <sup>44</sup>Mot ε kwyel εdi mot esok tɔ lɔɔg ɔɔ, nye di kwom besɔ djas. <sup>45</sup>Étep tak ε di náá, ezye é Seεjele Mɔn Mot nabe é ààbe, etεε náá, nye eezeliig bot, bot ε mesa me. Nye nazyε é, étep εzεdi mot-mesa me bot, ne εzεdje bot tsik'e nye εmet tyee etuud étep epek betε ne bot.»

### Etsak ε mot edhim pe Yeliko

<sup>46</sup>Be eezεkum pe dεl Yeliko. Dáa Yezu nadi nye moo ewyis be ne bedjekel be tin ε, zukamwaa ne mot nadi εdu be. Ye nabe é ne dhiiti mot na edhim ne engwyeebel, din ε le nabe Bhaalatime. Nye nabe é mɔn ε Time. Nye nadidi é ndiindel é ngwoob gba. <sup>47</sup>Dáa Bhaalatime tak nagwak náá, ye nabe é Yezu, mot Nazalet ε, wɔ gwaa, nye zetsim náá: «Yezu, Mɔn ε Dhavid, geka me ghon!» <sup>48</sup>Bete ne bot ε nadi tin ɔ moo tin ebiyo ne ne, ebhem nye, étep nye needi gwyem. Tin, nye eεbaazeloogal gwood elyelepe: «Mɔn ε Dhavid, geka me ghon!» <sup>49</sup>É sok'enek, Yezu eεzetyaa. Nyey ne bedjekel be náá: «Djóoka me nwyak.» Tin, be eezεdjóo mot edhim binɔk. Bɔɔ ne ne náá: «Wyela, sa meghaaz. Nye é εpedjóo wɔ!» <sup>50</sup>Tin, ngbat, Bhaalatime eezε-wyεl, mwas boo ndjookuwa ye, tɔ pe Yezu nadi é. <sup>51</sup>Deenek Yezu eezεdji nye náá: «Wɔ kwyel náá, me sa wɔ yé?» Mot edhim binɔk eezεbɔɔza ne ne náá: «Lyoele, me kwyel é náá, mis mam beηel!» <sup>52</sup>Yezu eεzeke ne ne náá: «Tɔa, εmyaal ε lɔ eetsik wɔ.» É di'enek wat, mis me eezεbeηel. Bhii tak, nye moo εdu Yezu é gba.

### Eni ε Yezu tɔ Yeluzalem

**11** <sup>1</sup>Dáa be nadi, be moo ekunaa ne Yeluzalem ε, ye nabe é, be moo é ngwoob mel me Bhetfaze ne Bhetani, é ngwoob etsok ε pyeeb oliv.

Tin, Yezu eezelwom bedjekel be bebá. <sup>2</sup>Nyey ne mɔɔ náá: «Tɔka kɔ del di pe sok'enek. Tuula bi aatuula kɔ del ε, bi é waabee mɔɔ swooz an tiŋela di náá, mot dinaa ààpago kɔ le ɔ. Tiika nye, da bi é zye me ne ne wak. <sup>3</sup>Mot ε dji bin náá: “Bi tɔ ne ne wo” ɔɔ, leeka nye náá: “Ye é Gheŋ ε di ne gwyes ne ne, nye waabulal bin nwyak nenak.” »

<sup>4</sup>Bhii tak, be eezetɔ, be kabela é, mɔɔ swooz an tiŋela é ebe ε ndjaa dhiiti mot. Wɔ gwaa, be zetii nye, zesik ne ne pe Yezu nadi é. <sup>5</sup>Bedhiiti bot ε nadi tin ɔ eezedji be éteɔ yé be di etii mɔɔ swooz an. <sup>6</sup>Wɔ gwaa, be zebɔɔza ne mɔɔ dáa Yezu nalée ne be ε. Tin, be eezebet be, be eetii mɔɔ swooz an tak. <sup>7</sup>Bhii tak, be eezetɔ ne mɔɔ swooz an tak pe Yezu nadi ε. Wɔ gwaa be zekel nye endjoo-kuwa bɔɔ kɔ koŋ, bhii tak Yezu eezedisi kɔ le. <sup>8</sup>Wɔ gwaa, bot εbuepe zetɔ ne edja endjookuwa bɔɔ gba-gba, bedhiiti kadja yɔɔɔ é, ebhuuz e ele ee be nadi etsaal tɔ epyeeb ε. <sup>9</sup>Ngoŋ bot ε nadi pe sok ɔ, ne bot ε nadi pe bhis ɔ, moo tin edjeeb: «HOZANA! Zeeb sɛɛ mot zye ne din ε Gheŋ ɔ metel! <sup>10</sup>Zeeb goka é ne esɛɛ metel me kɔ Eyon ε di ezye yenek, eyon ε Dhavid sɛɛg'enaka! HOZANA ne Zeeb tɔ gwoo.» <sup>11</sup>Yezu eezeni tɔ Yeluzalem, nye eezetɔ pe kok Ndjaa-ebuwa. Bhii nye nakazegwyák é ngwoob'ε ε, nye eezεbee esesεε ee nadi esεε tɔ tak ε djas, nye eezεɔɔ nyel, be ne bedjekel be kam ne bebá dhaa yɔɔɔ, tɔ pe Bhetani, etεε náá, ye nabe é dwoo eezesila.

#### Yezu eezelek le fiigh di ààdje bhum ε

<sup>12</sup>Yak melem, é gheŋ be nadi edus pe Bhetani ε, wɔ gwaa za zemet Yezu. <sup>13</sup>Be dinaa etsetaεpe, wɔ gwaa, nye zεbee le fiigh ne betε ne eka. Tin, Yezu eezetiila si le tak neghu nye waabela bhum, éteɔ nye neebɔk, de. Dáa nye nakakum si le ε, nye ààpakabela sonok. Nye kabela é, eka ne eka, etεε náá, ye mbu nye di edje bhum ε, nabe é, ààdjala. <sup>14</sup>Tin, Yezu eezeke ne le tak náá: «Kana dwoo pan mos'ak, wɔ aanàkwaakabaawum!» Bedjekel be nabe é egwak etεɔ binek djas.

#### Yezu eezεɔɔ bot ε di bɔmsa esa pe tɔ Ndjaa-ebuwa ɔ

<sup>15</sup>Be eezekum pe Yeluzalem. Wɔ gwaa be zeni tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Nye eezeni é εɔɔ bot ε nadi ebɔmsa esa bɔɔ ɔ, ne bot ε nadi ebɔm-bɔmak ɔ nadi tin ɔ. Nye eezεwaaz emesa be nadi eswoola epata kɔ tak ε, ne mebhóó me bot ε nadi ebɔmsa meghum ɔ. <sup>16</sup>Yezu nabe é ààbet náá, mot tsaal kok Ndjaa-ebuwa ne sa wat é mbo. <sup>17</sup>Bhii tak, nye moo elyo be: «Tɔ Mekpa ε Zeeb, ye tok kwyala náá: “Ndjan'am aadjóoa é, ndjaa mendjaala me eYuda, éteɔ bot ε membyak djas é?” Ye kabe biyɔ ɔɔ, bi eezesa náá, ye di zεga bot ε djii.» <sup>18</sup>Tin, wɔ gwaa etεɔ binek djas kum tɔ melo me eboo beghaa-Zeeb ne beghaŋ ε mekana me etsi. Be moo tin esaa dáa be aasa éteɔ be neegó nye. Etεε náá, be nadi é, ne bwoo dáa be nadi ebee náá melyo me naadyeebakwyekwyesa tɔ elyem e bot ε. <sup>19</sup>Dáa dwoo nakabe ye eezesila ε, wɔ gwaa be ne bedjekel be zokazewyis, tɔ.

#### Syeela le fiigh

<sup>20</sup>Tɔ melem keŋɔ dáa be nakadhaa é ze'enek ε, be kabela é, le fiigh eezesyeε dɔɔ ne ekanal. <sup>21</sup>Tin, Pyeεd eezetaala sa nasael koko é di'enek ε. Nyey ne Yezu

náá: «Lyoe! Gwyáka le fiigh wɔ nalek koko ε. Ye eezesyee!» <sup>22</sup>Yezu eezɛb-ɔɔza ne bɛdjekel be náá: «Mɛ lɛɛ bin é náá: Dumka koŋ ne Zɛɛb. <sup>23</sup>Tsɛetse ne tsɛetse, mɛ lɛɛ bin é náá: Mot ε ke ne ɛtsok elak: “Ghɛɛa nyel tin, dusa, keghaaga tɔ dii mɛsɔn” ɔɔ, ye é be náá, mot tak tok ne mɛso tɔ lyem ɔɔ, nye dum koŋ ne Zɛɛb ɔɔ, djas nye aake ε, ye waasaɛl éteɔp'ε. <sup>24</sup>Ye é éteɔp tak ε me di eke ne nen náá: É sok bi di edjaala éteɔp ɛwaab sonok ε, dumka koŋ ne Zɛɛb náá, bi eezɛbela, tinaak é bi aabela sa bi waab ε. <sup>25</sup>Tin, bi ε di metetel éteɔp edjaala ɔɔ, wɔ siiza náá, wɔ é ne teɔp ne mɔn-nyoog ɔɔ, ye goka é wɔ pel nye etɛɛ náá, Sɛɛg'en di tɔ gwoo ɔ, neepel bin yebo ebiyo bi sa ε. <sup>26</sup>Ye be náá, bi ààpapel bɔn-nyɛɛg bin ɔɔ, Sɛɛg'en di tɔ gwoo ɔ, aanàkwaapel yebo ebiyo ε bi sa ε.]»

### Egheɲ e Yezu dus paa?

<sup>27</sup>Bhii tak, be eezɛbula pɛ Yeluzalɛm, dáa Yezu nadi edjaad tɔ kok Ndjaabuwa ε, wɔ gwaa, beghaɲ e mɛkana mɛ etsi, ne bɛpaa e eYuda, zenɔɔ eboo beghaa-Zɛɛb, zokazyɛ pɛ daa Yezu beghu. <sup>28</sup>Be nazye zedji Yezu é náá: «Kɔ egheɲ e ze wɔ di esa esesɛɛ binek? Eze dje wɔ egheɲ e esa deenek?» <sup>29</sup>Yezu eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Mɛ pookodji bin kiya wat. Bi ε bɔɔza me ɔɔ, ye é mɛ aakalɛɛ bin kɔ egheɲ e ze mɛ di esa esesɛɛ bak. <sup>30</sup>Ye é eze nadhis Zaɲ, nye zeduu bot Zɛɛb? Ye nabe é Zɛɛb ohoo, ye nabe é mot? Bulalka mɛ kiya yenek.» <sup>31</sup>Pak'ɔɔ, be moo tin esɔs. Bɔɔ náá: «Mena é keka nenak náá: “Ye é Zɛɛb” ɔɔ, nye waadji mena náá: “Éteɔp yé bi nadi ààmyaal Zaɲ?” <sup>32</sup>Haaa mena kakeka nenak náá: “Ye é mot ε nadhis nye” ɔɔ?» Be nake deenek é, etɛɛ náá, be nadi ekaab ɛdhuu e bot, bela náá, bɔɔ djas nadi eke é náá, Zaɲ nabe é tete ngoolel-Mekpa e Zɛɛb. <sup>33</sup>Be é boozɛbɔɔza ne Yezu náá: «Bis ààgu.» Tin, Yezu é boozɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Dɔɔ ne mam pɛ, mɛ aanàkwaalɛɛ bin kɔ egheɲ e ze mɛ di esa esesɛɛ bak.»

### Kana bot ε mesa be na embee elyem di ebaal pyeeb vin ɔ

**12** <sup>1</sup>Bhii tak, Yezu eezɛlii ne nɔɔ tɔ kana náá: «Mot ngɔt naabe pyeeb vin'ε. Nye eezɛpyeeb pyeeb tak, pu guk tɔ ɛkok é di be aadi esyal mɛdii mɛ bhum tak ɔ, baasum ndjaa, éteɔp bot aadi ebaal pyeeb ɔ. Tin, nye eezɛdjoo bot ε di egu mesa mɛ vin ɔ, da dje be mesa mɛ tak. Nye eezɛnɔɔ nyel, tɔ mɛdjɔɲ. <sup>2</sup>Mbu epyeeb e tak di ewum ε, ye eezɛdjala. Wɔ gwaa, nakuma pyeeb zokazɛlwom dhiiti mot-mesa mɛ ngɔt, pɛ daa bot ε nye nalik ne pyeeb ɔ, éteɔp be needje nye ye pak bhum vin be nabela tɔ pyeeb vin ε. <sup>3</sup>Wɔ gwaa, bot ε nalik ne pyeeb ɔ, zɛmet mot tak, duma nye é nyel ne mɛbin. Bhii tak swaal nye membo mɛ toto. <sup>4</sup>Bhii mot sok, nakuma pyeeb eebaazɛlwom dhiiti mot-mesa, nye tɔ pɛ daa lɔɔ tɔ pyeeb, be eezɛnyuu nye é lo, nyek nye ɛbuepe. <sup>5</sup>Yak kɔkɔ tyee esok elɛl. Nye eebaazɛlwom nwyak mot, bɔɔ duma nye é nyel ne mɛbin, gó nye. Be nabaazosa ne bot ε nazye ebhis ɔ deenek, bɛdhiiti biaa, bak góaa. <sup>6</sup>Nye nabe é ne ɛtsak e mɔn'ε ngɔt nalik ɔ, yii nye nadi ekwyel dhaa tyɛ ɔ. Nye eezɛlwom nye pɛ daa lɔɔ ne egeka náá: “Bot binɔk é waamyaal nye ne ɛdje nye duu, etɛɛ náá, ye é mɔn'ε met.” <sup>7</sup>Dáa bot ε di esa mesa tɔ pyeeb'ε nabee mɔn'enɔk ε, bɔɔ náá: “Yawee! Beeka mot aalik ne mɛvu mak djas ɔ! Djhoogóka nye. Tin, mɛvu mak aakadi é, yenabelka.” <sup>8</sup>Wɔ gwaa, be zɛmet nye, gó nye, mwas muu'ε bhii pyeeb vin.»

<sup>9</sup>Yezu eezedji be kiya náá: «É di'enek, nakuma pyeeb vin goka ne esa yé? Nye waazyé, da nye é gó bot e nadi esa mesa to pyeeb ɔ. Bhii tak, da nye é nɔɔ pyeeb, dje ne bot e sis. <sup>10</sup>Bi nabe ààlaa mekpa mak to Ekwyala?

“Ékok e besumel mwas e,  
moo é ékok di epyet ndjaɲ e.

<sup>11</sup>Ye é ne ghwyil e Gheɲ e nye moo deenek.

Ye tok tin mbyok é mis menaka<sup>11</sup>!” »

<sup>12</sup>Tinaak, beghaɲ e mekana me etsi, ne bepaa e eYuda, zenɔɔ eboo beghaa-Zeeb, nadi esaa mepek étep be neemet nye. Tin, be nadi ekaab é edhuu e bot, etee náá, be nabe é, egu náá, Yezu nalee kana tak é, kɔ esu e lɔɔ. É di tak wat, be eezebet Yezu, tɔ yɔɔ.

### **Etuud e lapo ne mekoozi Sezaad**

<sup>13</sup>Beghaa-Zeeb eezekyeed bedhiiti eFalizye ne bedhiiti bot e zeeɲa e mekoozi Eelood pe daa Yezu tyee mebhowal, étep nye neebela ndje kɔ mekpa me met.

<sup>14</sup>Be é boozeke ne ne náá: «Lyoeɓ, bis ne gu náá, etep ee wo di eleɛ e, ye é etsetse. Wo ààbem ba ne mot, etee náá, woy ààdyeebagwyák sa bot di esa, étep be neetela menyel e. Wo lyo bot é epiki dáa mot di egoka ne eke dáa Zeeb di ekwyel e. To yo mbeea, ye goka é náá, bot tuud epata e lapo ne mekoozi Sezaad é? Bis tuud ohoo, bis nàtuud?» <sup>15</sup>Dáa Yezu nadi egu mbee mefulu me medjhaaz pe éko, bhimis pe si e, nye é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Étep yé bi di ekwyel ewa me to mebhowal? Dhaka me ne dhenye wat, étep me neebée.»

<sup>16</sup>Be eezeyye nye ne pata wat.

Yezu eezedji be náá: «Kɔ falanga yak, ye é wak ebhwoob e ze? Ye é ekwyala e din e ze e di kɔ tak?» Bot binɔk eezebɔɔza ne ne náá: «Ye é ye mekoozi Sezaad.» <sup>17</sup>Bhii tak, nye eebaazeɔɔza ne nɔɔ náá: «Djeka Sezaad sa di ye Sezaad e, da bi é dje Zeeb sa di ye Zeeb e.» Gwaka be nagwak deenek é, be eezedjoka nye elyelepe.

### **Kiya dum ne tep egom bhis esyee**

<sup>18</sup>ESadusee, bot e nadi eke náá, bhis esyee, bot aanàkwaagom ɔ, be eezeyye yɔɔ pe, pe daa Yezu, zedji nye náá: <sup>19</sup>«Lyoeɓ, mekana e Moiiɓ lee é náá: “Ye be náá, mɔn-nyeeɲ dhiiti mot eegwyé, ààlik mɔn ɔɔ, ye goka é náá, dhyeeb mot lik ɔ, ba kus myel, étep nye neekwyiida tel gwyé ɔ.” <sup>20</sup>Tin, ye nabe é ne bɔn-nyeeɲ beten ne bebá. Mɔn megwyak ezeɛba moma, da gwyé, ààlik mɔn. <sup>21</sup>Mot bɔɔba mɔn megwyak ɔ, kanɔɔ moma bhii kon'ɛ. Tin, nye eebaakpaa ne mesyee, gwyé, ààlik bɔn. Ye zokabaasael é tyee wat ne mot nabaazyé bhis yenɔk ɔ. <sup>22</sup>Tin, bɔɔ djas beten ne bebá kadi é ààbya ne moma yenɔk. Bhii bɔɔ djas, moma eezekpaa ne mesyee gwyé. <sup>23</sup>É sok bot aagom bhis esyee e, moma yenɔk aakadi mwaa ze, to bɔɔ beten ne bebá? Etee náá, bɔɔ djas nabe é botom be.»

<sup>24</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi ààbee tin náá, bi é to edjak é? Etee náá, bi ààsiiza enyɔpe sa di kwyla to Mekana e Zeeb e. Baanɔɔ náá, bi ààgu ghwyil e Zeeb. <sup>25</sup>Etee náá, é gheɲ bot aagom bhis esyee e, botom aanàkwaakabaaba boa, boa pe ààkwaani meba, etee náá, bot djas aadi é, dáa efofop to gwoo. <sup>26</sup>Dum ne tep

egom bhis esyee, bi naalaa tɔ mekana me Moiiiz sa Zeeb nalee nye dum ne tɛp tak tɔ le nagel', ààdyak ɛ: "Ye é mam, Zeeb ɛ Abalaam, Zeeb ɛ Izak, ne Zeeb ɛ Zakɔɔb'." <sup>27</sup>Zeeb tok Zeeb bemyonɔ. Nye é Zeeb bot ɛ di ne tsik ɔ. Deenek bi epebu edjak.»

### Boo tsi na dil-dil

<sup>28</sup>Wɔ gwaa, dhiiti ghaa-mekana me etsi nadi egwak dáa Yezu nadi elii ne bot binɔk ɛ, zokazetiila pe daa Yezu, etɛɛ náá, nye naabee náá, Yezu nabe é ne gham. Nye é boozedji Yezu náá: «Tɔ etsi e Zeeb djas, yaa tsi di edil tɔ etsi djas?» <sup>29</sup>Yezu é boozebɔɔza ne ne náá: «Yii di dil tɔ etsi djas ɛ: "Gwaka, Yisalael, ye tok ne dhiiti Zeeb, bhii Gheɲ Zeeb'enaka. <sup>30</sup>Da wɔ é kwyel Gheɲ Zeeb'ɔ, ne lyem'ɔ djas, ne sisim'ɔ djas, ne metselal mɔ djas, ne ghwyil'ɔ djas'." <sup>31</sup>Beeka tsi di ebɔɔba yenek ɛ: "Kwyela sɔɔ mot dáa wɔ di ekwyel nyel'ɔ met ɛ'." Ye tok ne dhiiti etsi di edhaa binɔk bebá ne medil.» <sup>32</sup>Ghaa-mekana me etsi yenɔk eezɛke ne ne náá: «Tɛɛtɛɛ, lyoel! Wɔ lɛɛ tɛɛtɛɛ náá, Zeeb é ngɔt. Dhiiti Zeeb tok bhii kon'e. <sup>33</sup>Etɛɛ náá, ekwyel ɛ nye ne lyem'ɔ djas, ne sisim'ɔ djas, ne metselal mɔ djas, ne ghwyil'ɔ djas, ne ebaakwyel sɔɔ mot, dáa wɔ kwyel nyel'ɔ met ɛ, ye eedhaa ebuwa e betit, ne esa ee di kanjaa Zeeb ɛ.» <sup>34</sup>Dáa Yezu nabee dáa mot'enɔk bɔɔza ne etsonɔ djas ɛ, nye é boozɛɛɛ ne ne náá: «Eyonɔ ɛ Zeeb ààtseta ne nɔ.»

Bhii tak, bot nadi é, be moo ekyee edji ɛ nye ekiya.

### Klisto é mɔn zɛ?

<sup>35</sup>Tin, Yezu epelyo bot tɔ kok Ndjaa-ebuwa, nye eezedji bot náá: «Étɛp yé beghaɲ ɛ mekana me etsi di eke náá, Mesia é dha ɛ mekoozi Dhavid? <sup>36</sup>Ye nabe é, Dhavid nye ɛmet ne ghwyil ɛ Sisim na Dɛɛ naake náá:

“Gheɲ Zeeb nake ne Gheɲ'am ɛ náá:

Dha disɪ pe mbɔ eghɛɲ bam,

kekum dwoo me aalwom bot ɛ mebhuka mɔ,

be zedhaa si meko mɔ ɛ'.”

<sup>37</sup>Dhavid nye ɛmet naadjoo nye “Gheɲ”. É yak tye Mesia aakabaadi dha'e?»

### Yezu eezedul bot melɔ dum ne beghaɲ ɛ mekana me etsi

Zukamwaa ne mot nadi tin ɔ, nadi egwak Yezu ne memyaala tɔ elyem. <sup>38</sup>Tɔ melyo me, nye nakeke é náá: «Kyeeka beghaɲ ɛ mekana me etsi, bot ɛ di ekwyel eke tɔ bot ne ewolo ekaad na boo metanɔ é elyaala menyel, étɛp be needuwalaa ne eswosaa é edi bot di esɛɛga ebuepe ɔ. <sup>39</sup>Be dyeebakwyel edi é kɔ mebhóo me di pe sok ɛ tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda ne tɔ edi e mebyonɔ. <sup>40</sup>Ye é bot binɔk ɛ di edjii esa tɔ mendjaa me bekus ɛ boa. Tɔ mekonɔ mɔɔ, be ne kwyel edul ɛ mendjaala me na kpɔkolɔm, étɛp bot needi ààbee embee esa be di esa ɛ. Epée bɔɔ aadi é elyɛlepe.»

### Djel kus moma eezekaa Zeeb

<sup>41</sup>Wɔ gwaa, Yezu zedisi sok ebɔɔl ɛ nanɛɛgaa kɔ ebɛsɛɛ ɛ kok Ndjaa-ebuwa ɛ. Betɛ ne bot ɛ ekum nadi ewa epata ebuepe. <sup>42</sup>Wɔ gwaa, dhiiti djel kus

r 12.26 *le nagel* eghɛɲ Zeeb nalii ne Abalaam, tɔ ebheɲ ɛ na mwaa ɛ, nye nalii ne ne tɔ mevyɛkele me mɔɔ le nadi ne ngel di ye di ààdyak ɛ. Ye é kwɔyala tɔ mekana me Ewy 3.2-5.

s 12.26 Ewy 3.2,6 t 12.30 Det 6.4-5 u 12.31 Msa 19.18 v 12.36 Med 110.1

moma zokazye ye sok, zelóo ye tɔ ɛbɔɔl, nye eezewa ye ba bɔɔ efalanga ebá di ààbe ne boo metan ɛ. <sup>43</sup>Dáa Yezu nabee deenek é, nye é boozedjoo bedjekel be. Nyey ne nɔɔ náá: «Tsetse ne tsetse, me lee bin é náá, djel kus moma yak eelóo tɔ ɛbɔɔl, dhaa yii bot djas lóo ɛ. <sup>44</sup>Etee náá, bot ɛ lóo wak djas'aak, be lóo é eghutu-ghutu. Ye kabe djel kus moma yak ɔɔ, nye dje é ekwom ɛ le djas.»

#### Melyo dum ne esi ɛ bɔɔ

**13** <sup>1</sup>Dáa Yezu nadi ewyis tɔ kok Ndjaa-ebuwa ɛ, dhiiti djekel'e ngɔt eezeke ne ne náá: «Lyool, gwyáka kɔkɔ yak mbi zumal ne mbi yak embɛe mekok é!» <sup>2</sup>Yezu zebɔɔza ne ne náá: «Wɔ eebɛe mbi eboo zumal mendjaa mak é? Tin, ye aanákabaalik é di yak ekok ɛ wat kela kɔ sɔ ekok tɔ ndjaa bi di bee'aak. Etee náá, djas aadi é, bik, waazel, see é bɔɔ.»

#### Eken ɛ mezuk

<sup>3</sup>Yezu eezedisí kɔ etsok ɛ pyeeb oliv, pyeeb tak nadi egwyakel é, ne kok Ndjaa-ebuwa. Pyeed ne Zak, be ne Zan, zenɔɔ Andele zokazedji nye é ngwoob náá: <sup>4</sup>«Leea bis, esesee binek aasaal den? Lyala bis endem e bis aagwyák náá, esesee binek moo kɔ ne esael ɛ.»

<sup>5</sup>Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Dika ne etsoɲ, sa mot ààkɔɔ bin. <sup>6</sup>Bete ne bot é waazyɛ ne din ɛ lam. Be aake é náá: “Ye é mam ɛ di Mesia!” Bot ɛ tak é waakwyital edum ɛ koɲ ne Zeeb yii bot ɛbuepe. <sup>7</sup>É sok bi aadi, bi moo gwak leɲ meeb ne menduk me meeb ɛ, sa mot ààbem ba, etee náá, ye nyo é náá, esesee binek sael. Yenek djas ààlee náá, ye é esi ɛ bɔɔ. <sup>8</sup>Yak mbyak é waaghee, kelumla deeb ne dhiiti mbyak. Dhiiti eyoɲ é waakeghee, kelumla deeb ne yak eyoɲ. É bedhiiti edi, bɔɔ é waakuu, pwom edee é waani kɔ mel. Mezel menek djas aadi é dáa endem e meken esuula ebyel ɛ mɔn. <sup>9</sup>Ye kabe biyɔ bemet ɔɔ, dika ne etsoɲ. Bi é waakepitaa pe boo kwan eYuda. Bi é waanyuɲaa ne eghwyɛs tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda. Bi é waaketaɲal pe daa ekukuma ne bemekoozi kɔ esu ɛ din ɛ lam, étep be neebela gham kɔ len. <sup>10</sup>Tin, ye goka é náá, Mbɛe Bhaadal pookogooole sok kɔ bɔɔ djas ne tɔ membyak djas. <sup>11</sup>É sok be aadi etɔ ne nen, be neekɛka bin ɛ, sa mot ààbem ba ne dáa bi aaketaɲal ɛ. Liika dáa Sisim aadjɛd bin é di'enek wat ɛ. Etee náá, ye tok biyɔ aakabaalii tin, ye é Sisim na Dee ɛ paakataɲal é di'en. <sup>12</sup>Bɔn-nyɛɛg ngɔt é waakekael pak'ɔɔ é esaɲ é náá, mɔn-nyɛɛg'ɔɔ neegóaa, ɔɔ ne besɛɛg ɛ bɔn aazobaasa é deenek ne bɔn bɔɔ. Bɔn é waapit bebyael bɔɔ, bɔɔ kemetaa, kwey ndje sɔs, góaa. <sup>13</sup>Bot djas é waabhina bin, étep din ɛ lam. Ye é bot aamaad lyem kekum pe esik ɔ aakwaabɛla tsik.»

#### Boo mezuk

<sup>14</sup>«É gheɲ bi aabee mot di edjóoaa “etɛp e ɛpes ne puluk” ɔ. Bi é waabee nye, nye eezetyaa é di nabe náá, nye aanákwaadi sok ɔ. Bot ɛ di egu elaa mekana ɔ, goka é ne egwak náá, bot aadi pe kyee dik Yude ɔ, kaab, tɔ pe kɔ metsok. <sup>15</sup>Mot é di kɔ mii ndjan'e é ewala elenek ɔ, sa nye ààsul, étep ekɛnɔɔ dhiiti sonok tɔ ndjaa. <sup>16</sup>Mot aadi pe pyeeb é ewala elenek ɔ, sa nye ààsik, kɛnɔɔ ndjookuwa pe ndjan'e. <sup>17</sup>Haaa kpaa-ghoɲ dwoo lenek ne boa aadi ne mebum ɔ, zenɔɔ boa aadi ne bɔn ede mebel dwoo leeg ɔ! <sup>18</sup>Djaalaka Zeeb, etee náá, esonok binek nàkum é mbu kwol. <sup>19</sup>Etee náá, melu menek aadi é, melu

me mezuk, mezuk me wat di náá, ye dinaa àapakosée sok, kana dāa Zeeb nalookus bōs'ak ε, keyaka ne dwoo pan mos'ak. Ye aanàkwaabaadi ne kōkō mbi mezuk deenek. <sup>20</sup>Gheŋ epedi ààsa náá, melu me tak di ààdyeebabōya ɔɔ, pe ye tok ne mot aatsak. Ye é kō esu ε bot ε nye nazesée, melu me mezuk menek di ba bim deenek. <sup>21</sup>Dhiiti mot é lee bin náá: “Beeka Mesia di wak é!” neghu nye kalee bin ε náá: “Mesia é poon!” ɔɔ, sa mot ààmyaal nye. <sup>22</sup>Etee náá, bemesia me etsal ne bengooel ε Mekpa ε Zeeb yii mekōŋ é waatuula ebuepe. Be waasa bemevyekele ne dhiiti endem mebwala, étēp ekōɔ bot, kōɔ dōɔ ne bot ε Zeeb nazesée ɔ. <sup>23</sup>Dika ne etsoŋ etee náá, me eezedul bin melo.»

### Ezye ε Seenjele Mōn Mot

<sup>24</sup>«Tin tō melu menek, bhii melu me mezuk menek, gwyes é waagwyiid suuut, dōɔ ne ngōn pe moo ààkakas,

<sup>25</sup>ekwyikwyen é waadus tō gwoo, bil si,

esa ε mebwala djas di tō gwoo ε waadheegel.

<sup>26</sup>É di'enek, bot é waabee Seenjele Mōn Mot etuula tō eguud ne ghwyil ne duma djas. <sup>27</sup>Tin ε, nye aakalwom efofop, be neekesēeg bot ε Zeeb nazesée ɔ, pe tō etuma ená yii bōs, kana pe yak edum e bōs, keyaka pe yii edum e gwoo.»

### Melyo dum ne le fiigh

<sup>28</sup>«Nōɔka etsoŋ ne kana yak, dum ne le fiigh. Ye be náá, elee be moo zebula ebes ɔɔ, eka moo baakwyil é tak ɔɔ, guka náá, mbu gwyes moo kunaa. <sup>29</sup>Ye é tyee wat ne biyɔ pe, é sok bi aabee endem binek moo nyen ε, guka náá, ebula ε Seenjele Mōn Mot moo zekunaa. Nye moo é é ngwoob ebe ε ndjan'en. <sup>30</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, bot ε kōkō membu mak aanàkwaagwyie djas, esonok me lee wak djas'aak, ààsael. <sup>31</sup>Gwoo ne bōs é waadum, ye kabe Mekpa ε Zeeb ɔɔ, ye aalik é kōm-kōm sii ne kōm.»

### Zeeb nye emet é di egu dwoo esi ε bōs

<sup>32</sup>«Dum ne dwoo, ne ewala ε esesēe binek aasael ε, ye tok ne mot ngot di gu, efofop tō gwoo ààgu, dōɔ ne Mōn ε Zeeb pe ààgu dwoo tak. Ye é Seeg nye emet ε di egu. <sup>33</sup>Bi é koobaka, dika ndjem etee náá, bi ààgu elu ne ewala ε esonok binek aasael ε. <sup>34</sup>Ye aadi é, dāa mot di etō medjōŋ, lik ndjan'e. Da nye é lik bot ε mesa me ebaal ndjaa. Tin, nye eezekaa mot ne mot ye mesa me nye aasa bhii kōŋ'e ε. Bhii tak, nye kalee sangili di é ebe ε ndjan'e ɔ náá, nye lik ebaal. <sup>35</sup>Dika ndjem, etee náá, bi ààgu dwoo nakuma ndjaa aaboobula ε, neghu nye aabula é, bikoko, neghu ye aadi é, kuku pum, neghu ye aadi é é bekuu ε sok, neghu ye aadi é tō melem. <sup>36</sup>Kyeeka, nye é zekēbela bin zaka, biyɔ é gó. <sup>37</sup>Etepe ee me di elee bin'aak, me lee ye ε, ne bot djas: “Beeka mis.” »

### Dāa be namet Yezu ne egó nye ε

**14** <sup>1</sup>Ye nakalik é melu membá étēp ebyōŋ ε emapa di ààbe ne leviid ε ne ebyōŋ ε Pak kan. Eboo beghaa-Zeeb ne begħaŋ ε mekana me etsi nadi esaa mpeke étēp be neemet Yezu tyee syaab, étēp be neegó nye. <sup>2</sup>Be nadi eke é náá: «Ye ààgoka ne esael é dwoo ε ebyōŋ, ekaab náá, ye é zekēkus eghuub tō zukamwaa ne mot dwoo ebyōŋ.»

### Dhiiti moma eezeso menanas kɔ lo ɛ Yezu

<sup>3</sup>Dáa nye nadi pe Bhetani tɔ ndjan ɛ Simɔn na ebé ɛ zezam ɛ, tin bɔɔ kɔ mesa ede edee, wɔ gwaa, dhiiti moma zeni tɔ ndjaa tak ne beeb nasael ne ekok ɛ albat ɛ, tɔɔɔ ne menanas na boo metan di edjóóaa naad<sup>w</sup> ɛ. Wɔ gwaa, moma tak zekɔ elas ɛ tak, so kɔ lo ɛ Yezu. <sup>4</sup>Bedhiiti bot ɛ nadi be ne benɔɔ ɔ, naadyeebabyen sa tak. Bhii tak, be moo enyiinjela pak'ɔɔ: «Yak é yaa kwaambi puluk menanas? <sup>5</sup>Ye waagoka é náá, be bɔmsa menanas me tak ne edhenye bedhet-eten ne wat e epata (300)<sup>x</sup>, da nɔɔ epata e tak, dje bedjel ɛ bot!» Tin, be moo ebyak moma yenɔk ebiyoɛpe. <sup>6</sup>Wɔ gwaa, Yezu zeke náá: «Betka moma yak gwyem. Étep yé bi di ezem nye? Sa nye sa kɔ esu ɛ lam ɛ, ye é enyɔɛpe. <sup>7</sup>Ete náá, bi ne bedjel ɛ bot é waadi melu djas é di wat. É sok djas bi aakwyel elyaal be ghwyikwyee ɛ, bi é ne ghwyil esa. Ye kabe mam ɔɔ, bi aanàkwaaka-baadi sama ne nam melu djas. <sup>8</sup>Moma yak eesa tseja nye sa ɛ: nye eelɔɔb me mul é nyel, mam dinaa ààgwyé, ekoobal ndela yam. <sup>9</sup>Tsetse ne tsetse, me lee bin é náá: Kɔ edi djas Mbée Bhaadal aadi egoolaaa kɔ bɔs ɛ, tep moma yak é waakaadaaa medhik ne medhik. Tin, bot é waataala menyɔ me mesa me.»

### Yudas Iskaliot epekwyel ezeka Yezu gha

<sup>10</sup>Yudas Iskaliot, ngɔt tɔ bedjekel kam ne bebá ɛ Yezu, naazetɔ pe daa eboo beghaa-Zeeb étep nye neekéka Yezu. <sup>11</sup>Tin, ye nabe é, eboo beghaa-Zeeb naadyebamyaaal é gheɗ be nagwak leɗ tak ɛ. Wɔ gwaa, be zekék Yudas epata. É di'enek, Yudas kadi tin é, nye moo esaa mepek étep nye neeka be Yezu.

### Yezu eezede ebyon ɛ Pak be ne bedjekel be

<sup>12</sup>É dwoo meken me ebyon ɛ emapa di ààbe ne leviid ɛ, dwoo be di etsak bɔɔ ebhata étep ebyon ɛ pak ɛ, bedjekel ɛ Yezu zeke ne ne náá: «Wɔ kwyel náá, bis kekoobal wɔ di mena aadeka edee e ebyon ɛ Pak wo é?» <sup>13</sup>Tin, Yezu é boozekyeed dhiiti bedjekel be bebá pe sok. Nye ne nɔɔ náá: «Tɔka pe del. Bi é waaboma ne dhiiti mot ebep bhe medii. Duka nye. <sup>14</sup>É di nye aadjeɔ ɔ, lee ka nakuma ndjaa náá: «Lyoel ke é, bis dji náá, di bi koobal nye ye ɛ étep nye neezede ebyon ɛ Pak be ne bedjekel be é wo é?» <sup>15</sup>Tin, nye waalyaal bin pe eko ɛ ndjaa, boo koo koobela ne esa djas tɔ tak. Tin ɛ, bi aasa esesee e ebyon ɛ Pak.» <sup>16</sup>Bedjekel eezetɔ pe del ɛ tak. Be kabala djas é dáa Yezu nalee be ɛ. Bhii tak, be eezekan ekoobal ebyon ɛ Pak.

### Yezu eele náá, Yudas é kwaaka nye

<sup>17</sup>Bikoko Yezu eezeye, nye katuula é lɔɔg wat ne bedjekel be kam ne bebá. <sup>18</sup>Dáa be nadi kɔ mesa ede ɛ, Yezu é boozeke náá: «Tsetse ne tsetse, me lee bin é náá, mot ngɔt pak'en é waaka me. Ye é mot bis ne ne di eduu mbɔ tɔ saan wat ɔ.» <sup>19</sup>Bedjekel djas moo tin ne ghon tɔ elyem, bhii tak, be é boozedji nye ngɔt-ngɔt náá: «Ye é mam é?» <sup>20</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye é mot ngɔt pak'en, tɔ biyɔ kam ne bebá. Ye é mot di eduu mbɔ tɔ saan wat ne nam ɔ. <sup>21</sup>Ye

w 14.3 *menanas na boo metan di edjóóaa naad* menanas me tak nasael é, ne medii me dhiiti le na embee menuub. Ye nabe é, ààpuuzaaa ne dhiiti sonok. x 14.5 Epata mekam-meten ne wat lyaal ɛ, metan me etuud ee mot di egoka ne edjeaa bhii mesa me tu mbu ɛ.



é tseetse náá, Sɛɛɛɛɛ Mɔn Mot é waagwye, dáa Ekwyala di elɛ kɔ ɛsu ɛ lɛ ɛ. Tinaak, haaa kpaag-ghon ne mot aakeka nye é membo me bembee ɛ bot ɔ. Ye nabe ààgoka náá, mbi mot deenek byel-byelak!»

#### Nyel ne ghiya ɛ Yezu: kɔminyɔŋ

<sup>22</sup>É gheŋ be nadi ede ɛ, wɔ gwaa Yezu zenɔɔ mapa, zeghaapee Zeeb. Bhii tak, nye eezɛpyak mapa, dje bedjekel be. Nyey ne nɔɔ náá: «Nɔɔka ye. Bi é de etee náá, ye é nyel'am.»

<sup>23</sup>Bhii tak, nye eezenɔɔ beele nadi ne vin tɔ tak ɛ, baaghaapee Zeeb. Nye eezɛdje bedjekel be, be de. Tin, bɔɔ djas eezede. <sup>24</sup>Nyey ne nɔɔ náá: «Yak é ghiya yam, ghiya ebheŋ ɛ nasee éteɔ bot ebuepe ɛ. <sup>25</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, me aanàkwaakabaade menyok me vin, kana dwoo pan mos'ak, keyaka ne dwoo me aabaade-dea sis tɔ ɛyon ɛ Zeeb ɛ.» <sup>26</sup>Bhii tak, bɔɔ zokaze-duwal Zeeb ne medjeeb. Wɔ gwaa, be eezenɔɔ menyel, tɔ pe etsok ɛ pyeeb oliv.

#### Yezu eezeele ne Pyeed náá, nye waaswonal nye

<sup>27</sup>Yezu ezeke ne bedjekel be náá: «Biɔɔ djas é waakaab me mos, etee náá, tɔ Məkana ɛ Zeeb, ye kwyalaa é náá: «Me waagó mbaalel ebhata, esaa djas é waawyyeɛza na gwyiɛŋ.» » <sup>28</sup>Tin, Yezu baabil náá: «Bhii me aagom ɛ, me waatɔ kebwood bin pe sok, pe Ghalile.»

<sup>29</sup>Pyeed zokake ne ne náá: «Ye be náá, bot djas é waakaab wɔ ɔɔ, mam aanàkwaakaab wɔ.» <sup>30</sup>Wɔ gwaa, Yezu zebɔɔza ne ne náá: «Tseetse ne tseetse, me lee wɔ é náá: E pum'ak mos, esok ne bekuu ne kɔk esok ebá, ye aabela é, wɔ eezeswonal me esok elɛl.» <sup>31</sup>Pyeed ezeben gwood, lee ne Yezu náá: «Me tok ne ghwyil eke ne bot náá, me ààgu wɔ. Ye be esyee ɔɔ, me epemyaal náá, menabel bebá gwyɛ.» Tin, bedjekel djas nabe é ekpa ɛ wat.

#### Yezu ɛpedjaala pe Ghetsemani

<sup>32</sup>Bhii tak, be eezekum pe dhiiti mɔɔ sum di, din ɛ di tak nabe é Ghetsemani. Dáa be nakum ɛ, Yezu é booke ne bedjekel be náá: «Dika si wak. Me pookotiila poon, kedjaala Zeeb.» <sup>33</sup>Tin, nye kanɔŋ é Pyeed, ne Zak, zenɔɔ Zan, tɔ ne nɔɔ. Ye nabe é, keŋ ne ghon nadi é é moo esa nye. <sup>34</sup>Nye ezeke ne nɔɔ náá: «Sisim'am é tɔ ghoŋ, saa-saŋak náá, me gwyɛ. Likeka wak, dika ndjem.» <sup>35</sup>Bhii tak, nye eezetiila ba etsetape pe sok, zekwyit meboŋ si, nye moo edjaala ne Zeeb náá, Zeeb dis mezuk menek sok bhwoob'e, nye kwyel ɔɔ. <sup>36</sup>Nye nadi eke é náá: «Bhaaba Saagam, me ne gu náá, wɔ é ne ghwyil esa esonok djas. Disa pe sok bhwoob'am beele mezuk mak. Tin, ye goka é náá, ekwosak ɛ lɔ sael, ààkabe ekwosak ɛ lam.» <sup>37</sup>Bhii tak, nye eezenɔɔ nyel, sik pe nye nalik bedjekel be ɛ. Nye kazebela é, bɔɔ é egó. Nye é boozeke ne Pyeed náá: «Simɔŋ, wɔ eedja gó! Wɔ ààpakodi mis membek ewala ɛ wat é? <sup>38</sup>Dika, djaalaka Zeeb, etee náá, bi é zekekwyɛ tɔ mebhowal. Sisim é ne ghwyil elooba, kabela é náá, epuud ne sa elete.»

<sup>39</sup>Nye eebaasik pe kyee nye nadi sok ɛ. Nye eebaazɛdjaala dáa nye djaala Zeeb sok ɛ. <sup>40</sup>Yezu eebaazɛbula pe nye nalik bedjekel be ɛ. Nye kabaazobela be é, é egó, etee náá, mis mɔɔ nadi é, ɛdilepe. É di'enek, be moo yooo,

ààkabaagu sa be aabɔɔza ne Yezu ε. <sup>41</sup>Yezu baazebula yak kɔkɔ tyee esok elɛl, ɔɔ é egɔ. Nye eezeke ne nɔɔ náá: «Bi dinaa edja gɔ? Bi dinaa ewala? Ye eedjala! Ewala ε Sɛɛɛlɛ Mɔn Mot moo zekaaa é membo me bot ε mesyem ε, ye eezedjala. <sup>42</sup>Wyelka, gheeka menyel. Mena tɔka, etɛε náá, mot ka me é membo me bot binɔk ɔ, moo é ekunaaɛpe ne nena.»

#### Yezu eezemetaa

<sup>43</sup>Ye nabela é, Yezu dinaa elii, é di tak wat, Yudas, ngɔt tɔ bedjekel be kam ne bebá eezetuula ne εdhuu ε bot ne epel ne ebhil e ele é membo. Eboo beghaa-Zɛɛb, ne begħaɲ ε mekana me etsi, zenɔɔ bepaa ε eYuda ε nalwom be. <sup>44</sup>Kabela tin é náá, Yudas, mot naka be Yezu ɔ, nabe é, nye naalyaal be geka be aagwyak Yezu ne ye ε: «Bi zobee é, mot me aakebeedal ɔ, ye é nyey. Metka nye gbak, da bi é tɔ ne ne.» <sup>45</sup>Dáa Yudas ne bot be natuula ε, nye eezetiila pe daa Yezu. Nye eezeke ne ne náá: «Lyoell!» Bhii tak, nye eezebeedal nye. <sup>46</sup>Wɔ gwaa, bot ε nazye be ne Yudas ɔ, zokazemet nye. <sup>47</sup>Tin, mot ngɔt tɔ bot ε nadi é di tak ɔ, naazewaal pel tɔ pep, tsaal elɔ ε mot-mesa ε boo għaa-Zɛɛb. <sup>48</sup>Wɔ gwaa, Yezu zeke ne nɔɔ náá: «Me kabe é mot ezem étep bi neezye, zemet me ne epel ne ebhil e ele? <sup>49</sup>Me tok wak melu djas tɔ len elyo tɔ kok Ndjaa-ebuwa, bi nadi ààmet me étep yé? Sa bi sa'aak, ye é etɛε náá, etep ee nakwyalaa tɔ Mekana ε Zɛɛb, dum ne nam ε neebela esuk.» <sup>50</sup>Tin, bedjekel djas eezegħuma ne ekaab gbes, lik Yezu é membo me bot binɔk. <sup>51</sup>Dhiiti ngbaaz ngɔt nadi é edu be pe bhis, zuka ne kaad nye nabe ne ye é nyel ε, ye nabe é kaad esoa kɔ goɲ. Wɔ gwaa bot ε tak zesuu emet mɔɔ ngbaaz tak, <sup>52</sup>nye eezekaab, lik be kaad tak é membo, nɔɔ nyel'e, tɔ ben toto syɛɛε.

#### Yezu sok bhwoob boo kwan eYuda

<sup>53</sup>Be eezetɔ ne Yezu pe kɔ ebɛɛɛ ndjaa boo għaa-Zɛɛb, pe di bhoma bot ε nadi kɔ elo e begħaa-Zɛɛb ɔ, ne bepaa ε eYuda, zenɔɔ begħaɲ ε mekana me etsi. <sup>54</sup>Pyɛɛd nadi edudu nye pe bhis, batakɛni tɔ ebɛɛɛ ε boo għaa-Zɛɛb. Nye eezedis egɔɔl du, be ne bot ε nadi ebaal ndjaa tak ɔ.

<sup>55</sup>Eboo begħaa-Zɛɛb ne bedhiiti bot ε boo kwan eYuda nadi esaa embee etep di náá, ye é ne ghwyil edje Yezu ndje ε, étep be neegó nye, be kadi é, ààbela sonok. <sup>56</sup>Etɛε náá, bot ebuepe nadi ezezye, zesu etep e mekɔɲ kɔ esu ε le. Saabegɔs kabe é náá, ɔɔ djas kadi é, ààbe leɲ wat. <sup>57</sup>Bedhiiti wyel, zokazyε, zesu nye tep. ɔɔ náá: <sup>58</sup>«Bis naagwak nyey eke náá: “Me waabwak Ndjaa-ebuwa bot nasum'aak. Bhii tak, me kasum é, dhiiti ndjaa sis. Zumal tak aabɔya melu melɛ. Yiizaag aanàkabaadi zumal membo me bot.” » <sup>59</sup>Ye kabela tin é, bete ne bot é napookozye sok, zɛpit nye ɔ, nabe é ààbe ne taɲal wat.

<sup>60</sup>Tin, boo għaa-Zɛɛb eezewyel kuku εdhuu ε bot binɔk, zɛdji Yezu náá: «Tɔ mɛpita me bot bak zɛpit wɔ ε, wɔ ààkatarɲal yɔ!» <sup>61</sup>Yezu zokadi é gwyem, ààlii.

Boo għaa-Zɛɛb baazɛdji nye náá: «Ye wɔy é di Mesia, Mɔn ε Zɛɛb sɛɛ metel ɔ?» <sup>62</sup>Tin, Yezu eezɛɔɔza náá: «Hɛɛɛ, ye é mam. Bi é waabee Sɛɛɛlɛ Mɔn Mot ndiindel pe mbɔ eghɛɲ ε Zɛɛb Mekaake, ezye tɔ eguud tɔ gwɔɔ.» <sup>63</sup>Tin, wɔ gwaa boo għaa-Zɛɛb zenya ekaad beɔ. Nye eezeke náá: «Dum ne yak,

menaka é ne gwyes náá, bot zelee mena sa nye di esa e? <sup>64</sup>Bi eegwak dáa nye di ebyasal Zeéb e! Bi bee dáa?» Bɔɔ djas eezebɔɔza náá, nye é ne ndje, nye goka é ne esyee. <sup>65</sup>Bedhiiti bot moo tin esee Yezu metel é nyel. Be moo tin ezebutal nye kaad é mis, ne etu nye ne ekuta. Bɔɔ ne ne náá: «Naŋa! Eze sa wo deenek!» Tin, bambaalel e Ndjaa-ebuwa, moo tin epak nye mebhæz.

### Pyeed eezekela Yezu

<sup>66</sup>É ewala e Pyeed nadi pe si ko ebesee e, dhiiti moma nadi esa mesa to ndjaa boo ghaa-Zeeb ɔ zezye tin. <sup>67</sup>Dáa nye nabee Pyeed egɔɔ du é di tak e, nye eezegwyak Pyeed. Bhii tak, nye ezeke ne ne náá: «Dɔɔ ne woy pe, wo nagyegyee é, bi ne Yezu, mot Nazalet é?» <sup>68</sup>Wo gwaa, Pyeed zekela. Nyey náá: «Me ààgu sa wo di elii'enek. Me àànyɔ egwak ye.» Bhii tak, Pyeed eezeswoola di, tɔ pe peeb ebesee, tɔ, ketyaa pe eniel. [Tin, wo gwaa kuu zekɔk.] <sup>69</sup>É di'enek, moma tak eebaazebee nye, nye moo tin elee bot e nadi tin ɔ, náá: «Mot tak é ngɔt to bedjekel be.» <sup>70</sup>Pyeed eebaazekela nye, kela sis. Bhii tak, dɔɔ ne bot e nadi be ne benɔɔ tin ɔ, baazeke ne Pyeed náá: «Ye é tsetse! Wo é mot'ɔ etee náá, wo é mot kyee dik Ghalile.» <sup>71</sup>É di'enek, Pyeed to ekela tep, wo gwaa, nye moo tin etsaal tsuŋ é mis e Zeéb ne ghalal: «Zeéb pe eko! Me ààgu mot bi di eke ne nam'enɔk.» <sup>72</sup>Batsa deenek, kuu eebaakɔk tyee esok ebá. Tin, wo gwaa Pyeed zetaala sa Yezu natee nye e. «Esok ne bekuu ne kok esok ebá, ye aakabela é, wo eezeswonal me esok elee.» Bhii tak, Pyeed ezekek ne egwyee yenek.

### Yezu sok bhwoob e Pilat

**15** <sup>1</sup>To melem keɛŋ, eboo beghaa-Zeeb, ne bepaa e eYuda, zenɔ beghan e mekana me etsi, naazeboma étep edjek tep tak. Ye nabe é boo kwan eYuda. Bhii be namet Yezu e, be é boo zekɔl nye membo. Bhii tak, be eezetɔ ne ne pe daa kukuma Pilat. <sup>2</sup>Kuma be nakum ne Yezu e, wo gwaa, kukuma Pilat zedji nye náá: «Ye é woy e di mekoozi me eYuda?» Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Ye é dáa woy wo emet ke'enek.» <sup>3</sup>Wo gwaa, eboo beghaa-Zeeb zesu nye zukamwaa ne etep. <sup>4</sup>Tin, kukuma Pilat eebaazeke ne ne náá: «Wo ààkatanal é? Gwaka etep djas di ekeaa náá, ye é woy e di ekus e.» <sup>5</sup>Yezu ààkobɔɔza nye yenek. Wo gwaa, Pilat djoka nye.

### Be eezepée Yezu epée e esyee

<sup>6</sup>É ghen mebyon me ePak djas, Pilat nabebe é ne mefulu me epel e mot membok ngɔt, da nye é wyiselaa é membok. Edhuu e bot é nadi esee mot Pilat aawyisal é membok ɔ. <sup>7</sup>É ghen tak, é membok, ye nabe é ne dhiiti mot ndiila. Din e le nabe é Bhaalabhas. Nye nametaa é loɔg wat, be ne bot e nabe boo dho nagó mot e. <sup>8</sup>Tin, edhuu e bot e nadi tin ɔ, zokazebyet, tɔ pe daa mekoozi étep ekedji nye náá, nye sa, dáa nye boozeyee ne esesa sok e, nye bet mot membok ngɔt. <sup>9</sup>Dáa kukuma Pilat nabee deenek é, nye eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi kwyel é náá, me wyisal mekoozi me eYuda?» <sup>10</sup>Etee náá, Pilat nadi egu náá, Yezu nametaa é, étep mbee lyem eboo beghaa-Zeeb. <sup>11</sup>É di'enek, eboo beghaa-Zeeb nabe é, be moo ebesal edhuu e bot be lee ne Pilat náá, ye goka é, nye wyisal be Bhaalabhas. <sup>12</sup>Pilat eebaazeke ne nɔɔ náá: «Bi kwyel náá, me sa mot bi di edjoo mekoozi me eYuda ɔ, dáa?» <sup>13</sup>Edhuu e bot eebaazetsim: «Bemka nye é

melaaba!» <sup>14</sup> Pilat eezedji be náá: «Yaa etep ébiyo nye sa?» Wɔ gwaa, be baaze-tsim elyelepɛ: «Bemka nye é melaaba!» <sup>15</sup> Dáa ye nabe náá, Pilat nadi ekwyel edje edhuu ɛ bot binɔk sa elyem bɔɔ nadi ekwyel ɛ, nye é boowyisal be Bhaa-labhas. Tin, bhii nye nalwom náá, Yezu nyunɔaa ne eghwyes ɛ, nye é boodje be nyak, étep be neekebem nye é melaaba.

#### Yezu eezébétaa kɔto megɔk

<sup>16</sup> Esodja zokazetɔ ne Yezu kɔ ebeseɛ ɛ bil ɛ kukuma Pilat. Bhii tak, be eezedjoo edhuu ɛ esodja djas, zeseɛg be. <sup>17</sup> Be eezébét Yezu ndjookuwa na tɔɔbelaa. Be eezepyeed nye kɔto ne kel megɔk, sɔm nye ye ɛ é lo dáa kɔto mekoozi. <sup>18</sup> Be moo tin eswos nye meswosel me meduka: «Me eswos wɔ, mekoozi me eYuda!» <sup>19</sup> Bhii tak, be moo tin enyuu nye é lo ne le ghwaazok, esee nye metel é mis, ekwyit meboɲ ne emalal sok bhwoob'ɛ. <sup>20</sup> Bhii be nazeduk nye deenek é, bɔɔ zokazedis nye ndjookuwa na tɔɔbelaa be nabét nye ɛ, be eezébulal nye ndjookuwa nye nadi ne ye sok ɛ. Bhii tak, be eezewyis ne ne, étep be neekebem nye é melaaba.

#### Yezu eebemaa é melaaba

<sup>21</sup> Wɔ gwaa, be zedje dhiiti mot nadi edus ye pe pyeeb ɔ, nye kwyee Yezu ne bhel é ebep ɛ melaaba nye aakebemaa é tak ɛ. Din ɛ mot tak nabe é Simɔɲ, mot del ɛ di djóoaa Silen ɛ. Nye nabe é seɛg ɛ Alɛkzandele ne Lufus. <sup>22</sup> Tin, be eezetɔ ne Yezu pe dhiiti di be nadi edjoo, GHOLOGHOTA ɛ. Din ɛ tak kwyel elɛɛ «Di Bhoobo Lo». <sup>23</sup> Tin, be eezekwyel edje Yezu menyok puuza ne dhiiti ngwyel be di djoo miid ɛ, Yezu eezepɛɛ edɛ. <sup>24</sup> Bhii tak, be eezebem nye é melaaba<sup>a</sup>. Bot ɛ nadi tin ɔ, zokazekaa ekaad be, bhii be nazesa egwyeeɛg étep be neeseɛ mot aanɔɔ ekaad tak ɔ. <sup>25</sup> Be nabem nye é melaaba é, é ewala eten ne ená yii melem. <sup>26</sup> Ekwyala ee nadi elɛɛ esuk ɛ tep be nabem nye é melaaba ɛ, nakwyel elɛɛ náá: «NYE É MEKOOZI ME EYUDA.» <sup>27</sup> Be nabem nye é melaaba é, be ne bot ɛ djii bebá: ngɔt pe mbɔ eghɛɲ, nwyak ngɔt pe mbɔ emyel. [<sup>28</sup> Ye é deenek é eseseɛ djas nadi kwyala ɛ, nabela esuk: «Be nabee nye é tye ngɔt ne bembee e bot<sup>b</sup>.]»

<sup>29</sup> Bot ɛ nadi edhaa tin ɔ, nadi ego nye, bɔɔ esesyaal elo, edji náá: «Heee! Wɔy mot di náá, wɔ é ne ghwyil ewaaz kok Ndjaa-ebuwa, da wɔ é baasum tɔ melu meɛl ɔ, <sup>30</sup> tsika nyel'ɔ wɔy wɔ emet. Sula kɔ melaaba me wɔ di bema kɔ tak'enek!» <sup>31</sup> Tyee wat ne eboo beghaa-Zeeb ne beghaɲ ɛ mekana me etsi moo tin eduk nye náá: «Nye epetsik bot ɛ sis, nye tok ne ghwyil etsik nyel'e nye emet!» <sup>32</sup> Mesia, mekoozi me bot ɛ mbyak Yisalaɛl, kasul kɔ melaaba be bem wɔ é tak ɛ, étep bis neebɛɛ, bhii tak, da bis é dum koɲ ne nɔ!» Dɔɔ ne bot ɛ nabemaa be ne nɔɔ ɔ, nabaadi é, elee nye.

#### Esyee ɛ Yezu

<sup>33</sup> Dáa ye nadhaa mewala meɛl bhii kuku mwos ɛ, wɔ gwaa, egwyitok zegwyiidela kɔ ɛko ɛ bɔs djas, egwyitok elenek naabɔya, kekum ewala elɛl yii bikoko. <sup>34</sup> Tin, é ewala ɛ tak wat, wɔ gwaa Yezu zebo tsim: ELOYI, ELOYI,

<sup>a</sup> 15.24 Melaaba é ebhil ɛ ele ebá syaza Yezu nabemaa kɔ tak ɛ, ee esodja ɛ Lɔm nadi gó bot ne ye ɛ. <sup>b</sup> 15.28 Eza 53.12

LAMA SABATANI? Ye kwyel elɛɛ tɔ lii eBhele é náá: «Zeeb Saagam, Zeeb Saagam! Étɛp yé wɔ bet mɛ mam mɛ ɛmet deenek?» <sup>35</sup> Bedhiiti bot pak bot ɛ nadi tin ɔ, zokagwak dáa Yezu nalii ɛ. Bɔɔ nɛ bɛsɔ náá: «Gwakeka! Nye epedjoo Eli!» <sup>36</sup> Mot ngɔt pak'ɔ eezɛwɛyis kaab, kɛnɔɔ pes kaad, kɔl é bil le ghwaazok, duu yɛ tɔ menyok mɛ na bwaaz-bwaaz. Bhii tak, nyɛ eezɛsɛb Yezu yɛ ɛ, nyɛ needɛ. Wɔ gwaa, nyɛ baake nɛ nɔɔ náá: «Betka, djhooka beeka neghu Eli é waazyɛ, zedis nyɛ é melaaba!» <sup>37</sup> Tin, bhii Yezu bo boo tsim ɛ, nyɛ naazɛsil eswos.

<sup>38</sup> É dí'enek wat, wɔ gwaa boo lɛmbɛ na pip-pip nadi tɔ Di na Dɛɛ, di ebek dhɛɲ nɛ koo tɔ Ndjaa-ebuwa ɔ, zokanyɛɛ kuku tak, kan pɛ ɛko, kekum pɛ si. <sup>39</sup> Dáa kukuma lɔɔɔ esodja nadi sok bhwoob ɛ Yezu, nabɛɛ dáa Yezu nasil eswos deenek é, nyɛ eezɛke náá: «Nɛ tsɛɛtɛ, mot'ak nabe é Mɔn ɛ Zeeb.»

<sup>40</sup> Ye nabaabɛ pɛ é, nɛ boa nadi ebee ɛtɛp binek ɛtɛɛɛɛɛ ɔ. Boa ɛ tak nabe é: Maali, moma dɛl Makdala, nɛ Maali, nyɛɛɛ ɛ Zak yii mɔɔ dhyyɛb bɛ nɛ Zosɛs, zɛnɔɔ Salome. <sup>41</sup> Ye nabe é, boa nadi egyɛɛ ɛ lɔɔɔ ɛ Yezu ɔ, yɛ é bɔɔ ɛ nadi edje-djaabal Yezu é ghɛɲ bɛ nadi pɛ kyɛɛ dik Ghalile ɛ, zɛnɔɔ bedhiiti betɛ nɛ boa natɔ pɛ Yeluzalɛm bɛ nɛ bɛnɔɔ lɔɔɔ wat ɛtɛp bɛ neekwyyɛ-kwyyɛ nyɛ nɛ mɛsa ɔ.

#### Muu ɛ Yezu eekɛwaaa tɔ ɛvit

<sup>42</sup> Dáa yɛ nabe náá, dwoo moo é bikoko ɛ, yɛ nagoka é náá, mot nɛ mot kɛ ekoobal yɛ esɛsɛɛ, ɛtɛɛ náá, mɛlɛm mɛ nadi edu dwoo tak ɛ, nabe é mɛlɛm mɛ dwoo saba. <sup>43</sup> Tin, wɔ gwaa dhiiti mot, din ɛ lɛ nabe é Zozɛf, nyɛ nadi é mot dɛl Aelimate. Nyɛ nadi é, ngɔt tɔ bedhil ɛ bot ɛ boo kwan eYuda. Yɛ mɛfulu nabe é ààdjala nɛ yii bɛsɔ. Nyɛ nabe é nɛ ɛbwaalɛ ɛ ebee ɛ ɛyɔɲ ɛ Zeeb. Wɔ gwaa, nyɛ zɛtɔ, kɛwaab muu ɛ Yezu pɛ daa Kukuma Pilat. <sup>44</sup> Tin, Pilat eezɛ-djoka dáa Yezu naleegwyyɛ kaab deenek é. Bhii tak, nyɛ eezɛdjoo mot nadi kɔ elo ɛ esodja bɛ ɔ, nyɛ é boozɛdji nyɛ náá: «Yezu eeloogwyyɛ mos é?» <sup>45</sup> Bhii nyɛ nagwak dáa kukuma esodja nabɔɔza náá, nyɛ eezɛgwyyɛ ɛ, wɔ gwaa, Pilat zɛmyaal náá, Zozɛf nɔɔ muu ɛ Yezu. <sup>46</sup> Tin, Zozɛf naazɛbɔm bheɛza na puu, nyɛ é boozɛsil muu ɛ Yezu é melaaba. Bhii tak, nyɛ eezɛpil muu'ɛ tɔ bheɛza tak. Tin, nyɛ eezɛnɔɔ yɛ, kɛwa tɔ ɛvit ɛ bɛ nabwak tɔ bat ɛkok ɛ. Bhii tak, bɛ eezɛbiɲal boo ɛkok ɛ bɛ nasa ɛtɛp bɛ neediyal ɛvit ɛ tak nɛ yɛ ɛ. <sup>47</sup> Ghuna Maali, moma dɛl ɛ Makdala, nɛ Maali, nyɛɛɛ ɛ Zosɛs, nadi ebee di bɛ nawa muu ɛ Yezu ɛ.

#### Yezu eegom bhɛs ɛsyɛɛ

**16** <sup>1</sup> Dáa dwoo saba nadhan ɛ, wɔ gwaa Maali, moma dɛl ɛ Makdala, nɛ Maali, nyɛɛɛ ɛ Zak, zɛnɔɔ Salome zɛtɔ, kɛbɔm bɛmul nɛ bɛmɛnanas ɛtɛp bɛ neekɛlɔɔɔ yɛ é muu ɛ Yezu. <sup>2</sup> Tɔ ghooghom mɛlɛm dwoo mɛkɛn mɛ yɛnga, bɛ eezɛghɛɛ menyɛl, zɛtɔ pɛ mɛvit. <sup>3</sup> Bɛ moo tin elii pak'ɔɔ: «Bɛzɛ aako-biɲal mɛna ɛkok ɛ bɛ diyal ɛvit nɛ yɛ ɛ nenak?»

<sup>4</sup> Dáa bɛ kabɛn mis, gwyák pɛ sok ɛ, bɛ kabɛɛ é, boo ɛkok ɛ bɛ nadiyal ɛvit nɛ yɛ ɛ, yɛ eezɛbiɲɛlaa, yɛ moo é ngwoob ɛvit. <sup>5</sup> Wɔ gwaa bɛ zɛni tɔ ɛvit, bɛ kabɛɛ é, dhiiti mɔɔ ngbaaz ndiindɛl pɛ mbɔ ɛghɛɲ nɛ kaad na puu é nyɛl. É

di tak wat, bwoo eezemet be. <sup>6</sup>Moo ngbaaz tak é boozeke ne nɔɔ náá: «Sa mot ààbem ba! Bi sanj é Yezu, mot Nazalet, nabemaa é melaaba ɔ. Nye eezegom! Nye tokape wak. Beeka di be nakel nye ɔ. <sup>7</sup>Tóka, kelee bedjekel be ne Pyeed náá: «Nye eetɔ, kebwood bin pe Ghalile. Ye é penek ε bi aakeboma ne ne dáa nye naleε bin ε.» <sup>8</sup>Bhii tak, be eezewyis tɔ evit, zesum kaab é gbakba etee náá, bebebwol naasa be. Wyisa be nawyis tin ε, kaab wat, ààlee bot étep bwoo be nadi ne ye ε<sup>d</sup>.

#### **Yezu eezetel nyel ne Maali, moma del ε Makdala**

<sup>9</sup>Yezu eezegom tɔ melem me elu eken ε yenga, nye nakan elyaal nyel'e é ne Maali, moma del ε Makdala, moma nye nasɔ embee esisim eten ne ebá tɔ le ɔ. <sup>10</sup>Wɔ gwaa Maali tak kelee etep e tak ne bot ε nadi be ne Yezu ɔ. Be nadi é, tɔ ghoŋ ne megwyε. <sup>11</sup>Tin, dáa be nadi egwak dáa Maali nadi eke náá: «Yezu é ne tsik! Me eebee nye!» Bɔɔ djas nabe é ààmyaal nye.

#### **Yezu eezetel bedjekel be nyel mbi tela sis**

<sup>12</sup>Bhis yenek, bot ebá nadi esik, tɔ pe del ε loɔ. Wɔ gwaa, Yezu zeboma ne nɔɔ é ze, nye zokazetel nyel mbi tela sis. <sup>13</sup>Bedjekel binɔk bebá zokabula, zelee besɔ bɔɔ. Bɔɔ ààmyaal be yenek.

#### **Yezu eezetel nyel ne bedjekel be kam ne ngɔt nalik ɔ**

<sup>14</sup>Bhii tak, wɔ gwaa nye zetel nyel ne bedjekel kam ne ngɔt nalik ε, é sok be nadi kɔ mesa ede edee ε. Tin, nye eezedul be melɔ náá: Be ààdum koŋ ne Zeeb. Dɔɔ ne elyel ε lo be di ne ye ε, ààmyaal sa bot ε nabee nye, nye eezegom ɔ naleε ε. <sup>15</sup>Bhii tak nye eezelee ne nɔɔ náá: «Tóka kɔ bɔs djas, kegoolaka Mbεε Bhaadal kɔ eko ε bɔs djas. <sup>16</sup>Mot ε dum koŋ ne Zeeb, da nye é duwa Zeeb ɔɔ, mot tak é waabela tsik. Mot ε pεε emyaal ɔɔ, nye waabela ndje tɔ epée. <sup>17</sup>Beeka endem e mebwala aalyaal náá, bak é bot ε di edum koŋ ne nam ɔ: Ne din ε lam, be waasɔ embee esisim. Be waalii elii na bes. <sup>18</sup>Be waamet benyɔ ne membo, neghu be de medii me dho ɔɔ, ye aanàkwaasa be sonok. Be waakel membo moo kɔ bot ε mebé, bot ε mebé tsak.»

#### **Yezu eezesik pe daa Zeeb**

<sup>19</sup>Bhii Gheŋ Yezu nazelii ne nɔɔ deenek é, wɔ gwaa, nye zebyet tɔ tɔ gwoo. Penek, nye é ndiindel pe mbo eghεŋ ε Zeeb Mεkaake. <sup>20</sup>Bhii tak, bedjekel naazetɔ medhik djas, kegoola Mbεε Bhaadal. Gheŋ nadi é ne nɔɔ sama wat, ekwyε-kwyεe be tɔ mesa. Endem e mebwala menek é nadi elyaal bot ne tseetse náá, Zeeb é nadhis be.]

## Mbɛɛ Bhaadal ɛ

# Luk

### Eniel

Tye wat ne Matye, Luk baazodu to Ekwyala be ɛ, ezel ɛ wat ne Malak: Zanɔ Nduuel-bot nazye ɛ zekoobal Yezu ze. Zanɔ eeduu Yezu Zɛɛb (3.1-20). Bhii tak, Satan naawa Yezu ɛ mebhowal (3.21-4.13).

Yezu nadi ɛ mot kyee dik Ghalile, pe nye nakan elyo ne etsik ɛ membel ɛ (4.14-9.50).

Ye epekaada dɔa Yezu nazɛdus Ghalile to pe ghaada Yeluzalem ɛ (9.51-19.28). Tin, Luk naabaakel betɛ ne etɛp ko ye Malak nakaada ɛ. Ye ɛ dɔa, kana ɛ mot Samaali na mbɛɛ lyem, kana wo mot ekum, kana mon nadiib, da nye ɛ belaa ɔ, dɔɔ ne eto ɛ Yezu pe daa Maat ne Maali.

Mesa ɛ Yezu pe Yeluzalem (19.29-21.38).

Ye epebaakaa mezuɔ ɛ Yezu ne esyee ɛ le (22-23).

Mekana mak kesi ɛ ne dwoo ebyonɔ ɛ Pak (24), pe ye di elyaal dɔa Yezu nakelyaal bot ɛ lwoma be bebɔ nyel pe ze Emayus ɛ, esok ne nye ne byet to pe eko.

Luk nakan ekaada ɛ dɔa nye nasa zii ɛ esɛɛga, ɛtɛp egu enyɔɛpe etɛp djas Yezu nasa ɛ ne etɛp ee nye nalii ɛ. Tin, nye naakaada betɛ ne etɛp dum ne ebyel ɛ Zanɔ Nduuel-bot, zenɔ ye Yezu. Nye nakaada ɛ dɔa fofop ɛ Gheɔ nalyaal Zakaali ne Maali nyel ɛ, dɔa ye nadhaa ɛ sok Elizabeth ne Maali nabya ɛ, dɔa Maali, Zakaali zenɔ Simeyɔɔ naduwal Zɛɛb ne djeeb ɛ, dɔa Yezu nalik to Ndjaa-ebuwa nye dinaa dhoma ɛ (1-3).

Ye baakaada ɛ, eto ɛ Yezu pe Yeluzalem. To elajel elak, Luk nakaada kana dhiiti mot na mbɛɛ lyem del ɛ Samaali, kana mot ekum, kana mon nawo ɔ. Zenɔ edhiiti etɛp, tyee ye Maat ne Maali, bot ɛ namyaal naa, Yezu sulal pe daa loɔ ɔ (10.35-15.32).

To etɛp bak djas, Luk nadi ekwyel elyaal ɛ ghwyil ne mebwala ɛ Yezu. Nye baalyaal ɛ naa, Yezu nadus ɛ pe daa Zɛɛb, ne tsetse naa, nye ɛ mot mbyak Yisalaɛl, nye nazye ɛ ɛtɛp bot ɛ membyak djas. Nye baakwyel elyaal ɛ, dɔa Zɛɛb di ekwyel bot ɛ di ebeaa ɛ mis toto ɔ. Ye ɛ mot dɔa Elizabeth, mot nadi kwyiid moma ɔ, bambaalel ɛ etaa, ne bedhiiti bot ɛ loɔ tak.

Luk nakwyel ɛ egoola Mbɛɛ Bhaadal pe daa bot ɛ di aabe bot ɛ mbyak eYuda ɔ. Ko esu ɛ tak ɛ di naa, to bemekana mena me Mbɛɛ Bhaadal di kwyala ɛ, ye nabe ɛ etɛp bot ɛ di aagu etsi ɛ bot ɛ mbyak Yisalaɛl aalaa ye ɔ. Nye nakwyal deenek ɛ, ɛtɛp be neegu esuk ɛ duma ɛ Yezu, be neemyaal naa, nye ɛ Metsik-bot etɛp bot ɛ bos djas.

Mekana me tak kaada ɛ etɛp bak:

elajel 1.1-4: Esuk e Ekwyala bak;  
 melajel 1.5–2.52: Ebyel e Zaj Nduuel-bot ne ye Yezu, zenɔ edhoma  
 boɔ;  
 elajel 3.1-20: Mesa e Zaj Nduuel-bot;  
 melajel 3.21–4.13: Eduwa Yezu naduwa Zeeb e, ne mebhawal me;  
 melajel 4.14–9.50: Mesa e Yezu pe Ghalile;  
 melajel 9.51–19.27: Yezu eedus pe Ghalile tɔ pe Yeluzalem;  
 melajel 19.28–23.56: Yenga mesik e Yezu pe Yeluzalem, mezuk me ne  
 esyee e le;  
 elajel 24.1-53: Yezu eegom, nye eelyaal bot nyel, nye eebyet to gwoo.

### Luk epelyaal esuk e Ekwyala be

**1** <sup>1</sup>Dhaandijaa Teofil, dɔa ye nabe nɔ́a, bot ebuepe naakwyel ekaada to mekana etep ee nadhaa pak'ena e, <sup>2</sup>ne dɔa bot e nabee ne mis mɔɔ met tyee etep bak djas nadi esael e, nakaadaa bis e meken e. Bot e tak nabe e, be moo bot e mesa e Zeeb. <sup>3</sup>Bhii me nazedu etep tak kekum pe mesuk me tak e, me e booke nɔ́a, ye goka e nɔ́a, mam pe, me kaada wɔ etep bak djas to Ekwyala, wɔy kukuma Teofil. <sup>4</sup>Me sa deenek e, etep wɔ neegu etseetse e melyo me wɔ nabela e.

### Fofop ngɔt epelee bhaadal dum ne ebyel e Zaj Nduuel-bot

<sup>5</sup>E ghej Eelood nadi mekoozi me kyee dik Yude e, ye nabe e ne dhiiti ghaa-Zeeb, din e le nabe e Zakaali. Nye nadi e ngɔt to sama edhuu e beghaa-Zeeb nadi to loɔg e Abiya ɔ. Myel nabe e dha e boo ghaa-Zeeb Aalon. Din e le nabe e Elizabhet. <sup>6</sup>Bɔɔ djas bebɔ nadi e bot e epiki e mis e Zeeb. Be nadi eduwal ne eke tyee etsi ne metij e Ghej di elee e enyɔɔpe. <sup>7</sup>Saabegɔs kabe e nɔ́a, be nabe e ààbe ne mɔn. Elizabhet nabe e kwyiid moma, nye nabe e ààbe ne ghwyil ebya etee nɔ́a, bɔɔ djas nabe e, be moo betɔa-bot.

<sup>8</sup>Dhiiti dwoo, Zakaali nadi esa mesa me yii ghaa-Zeeb to Ndjaa-ebuwa, etee nɔ́a, ye nabe e yɔbo loɔg e nadi to mesa e dwoo tak. <sup>9</sup>Be eezesa dhiiti egwyeeɔ to ezel e loɔ, dɔa eboo beghaa-Zeeb nadi ezezye ne esa sok e, etep be neesee mot aani, tɔ kedik epu e ele na mbee menuub to Di na Dee e Ghej e. Zakaali e nasɛɛaa dwoo tak etep ekedik epu ele na mbee menuub. <sup>10</sup>Edhuu e bot djas nalelik e pe kel edjaala e ewala e epu ele na mbee menuub nadi edikaa to Di na Dee e.

<sup>11</sup>Tin, dhiiti fofop ngɔt e Ghej zokazetuula Zakaali zaka. Fofop tak eezetyaa tetel pe mbo eghen mesa-ebuwa di edikaa epu ele na mbee menuub e. <sup>12</sup>Dɔa Zakaali nabee nye e, ye nabe e bwoo ne bebebwol naamet nye elyelepe. <sup>13</sup>E di'enek, fofop eezeke ne ne nɔ́a: «Nɔ́di ne bwoo Zakaali, etee nɔ́a, Zeeb eegwak mendjaala mɔ! Elizabhet mwalo e waabela ebum. Nye waabya wɔ mɔn mɔɔ motom. Wɔ aaget mɔn tak e Zaj. <sup>14</sup>Wɔ aadi e to boo memyaala. Tin, bot ebuepe e waamyaala dum ne ebyel e le. <sup>15</sup>Etee nɔ́a, nye aadi e boo-mot e mis e Ghej. Nye aanade menyok me vin, ààde dɔɔ ne kwaambi edhiiti menyok me di edje elangi e. Sisim na Dee e waalwood to le nye dinaa to mɔ nyeeɔ. <sup>16</sup>Nye waasa nɔ́a, bɔn e Yisalael ebuepe bula zedum koɔ ne Ghej Zeeb'ɔɔ. <sup>17</sup>Tin, nye waake sok bhwoob e Ghej ne sisim ne eghen e ngoollel-Mekpa e



Zeeb Eli, étep nye neebulal egwakel pak beseeɓ ne bɔn bɔɔ. Ne ebaasa náá, bot ɛ di elyel elo ɔ swoola mefulu étep be needi bot ɛ etsoŋ ne epiki.»

<sup>18</sup> Tin, Zakaali eezeke ne fofop náá: «Mam aagu náá, etep ee wɔ di eleɛ ɛ, ye é tseetse dáa? Etee náá, me moo é tɔa-mot. Mwalam pe moo é ye sil-moma.»

<sup>19</sup> É di'enek, fofop é boozebɔɔza ne ne náá: «Din ɛ lam é Ghabhiliyel. Ye é mam ɛ dyeebadi sok bhwoob ɛ Zeeb étep esa mesa me. Nye lwom me é, me zeli ne nɔ, me zelee wɔ Mbée Bhaadal'enek. <sup>20</sup> Deenek, wɔ ààpamyaal etep ee me lee wɔ ɛ, sonok be náá, etep tak é waasée é ewala ɛ Zeeb zekoobal ɛ. Étep tak ɛ di náá, wɔ aadi é bubu. Wɔ aanàkwaabaalii, kana dwoo mos kekum dwoo esesée binek djas aasaal ɛ.»

<sup>21</sup> É di'enek, bot ɛ nazye mendjaala ɔ nadi ebwood Zakaali, be nadi edjoka dáa nye nadi ebɔya tɔ sum Di na Dee ɛ Zeeb ɛ. <sup>22</sup> Tin, dáa nye nakawis ɛ, nye nabe é, nye moo ààkabe ne tyee nye kalii ne nɔɔ. Deenek, bot eezegək náá, nye eebée dhiiti djema mebwala penek tɔ sum Di na Dee ɛ Zeeb. É di'enek, nye nakalii-lii ne nɔɔ é ne egeka dáa bubu, étep nye nabe é, nye moo bubu.

<sup>23</sup> Tin, dáa Zakaali nasilal bim melu me nye nagoka ne esa mesa me tɔ Ndjaa-ebuwa Zeeb ɛ, nye eezesik pe del ɛ le.

<sup>24</sup> Ba melu bhii tak, Elizabhet myel eezebela ebum. Wɔ gwaa, nye zokazesowa ne ebum ɛ tak tyee bengon eten tɔ ndjaŋ'e. Nye nadi ekeke é náá: <sup>25</sup> «Bee sa Gheŋ sa dum ne nam ɛ, nye eemyaal edis ɛ me tɔ esa ee nadi edje me sen é mis me bot ɛ.»

#### **Fofop ngɔt epelee bhaadal dum ne ebyel ɛ Yezu**

<sup>26</sup> Bhii bengon eten ne wat yii ebum ɛ Elizabhet, Zeeb eebaazedhis fofop Ghabhiliyel pe del ɛ Nazalet, pe kyee dik Ghalile. <sup>27</sup> Nye nadhis fofop tak é pe daa mɔɔ moma ngɔt di ààgu botom ɔ, din ɛ le nabe é Maali. Nye nadi é, ghɔɔd motom ngɔt ne din ɛ Zozef. Zozef nabe é dha ɛ Mekoozi Dhavid. <sup>28</sup> Fofop eezetuula nye, swos nye, nyey náá: «Dia tɔ memyaala, wɔ eeboma ne mbée bhwoob ɛ Zeeb. Gheŋ é ne nɔ lɔɔg.»

<sup>29</sup> Maali moo tinaak yooo, edjoka ne mbi yenek mekpa. Nye é boozedji esuk ɛ yenek meswosel. <sup>30</sup> Fofop é bookake ne ne náá: «Maali, nàbem ba, etee náá, wɔ eeboma ne mbée bhwoob ɛ Zeeb. <sup>31</sup> Wɔ waabela ebum. Wɔ waabya mɔn mɔɔ motom. Din ɛ wɔ aaget nye ɛ, ye aadi é Yezu. <sup>32</sup> Nye aaboodi é boo-mot, be aadjóo nye Mɔn ɛ Zeeb Mekaake. Gheŋ Zeeb é waaneɓ nye mekoozi dáa Dhavid bhaab'e nadi é. <sup>33</sup> Deenek, nye aadi é mekoozi kɔ mbyak ɛ Zakɔɔb kɔm-kɔm. Eyon ɛ le aadi é ààbe ne esik.» <sup>34</sup> Maali eezeke ne fofop náá: «Yiizaag aasaal dáa? Mam é di ààgu botom'aak?» <sup>35</sup> Fofop eezebɔɔza ne ne náá: «Sisim na Dee é waazye kɔ lɔ. Ghwyil ɛ Zeeb Mekaake é waabufal wɔ. Étep tak ɛ di náá, mɔn na dee wɔ waabya ɔ, nye aadjóoaa é Mɔn ɛ Zeeb. <sup>36</sup> Dɔɔ ne Elizabhet mɔn-nyoog é waabya ngbe mɔn mɔɔ motom, ye nakoozobe náá, nye é sil-moma. Nyey mot be nadi ekeke náá, nye é kwyiid ɔ, ebum ɛ le moo mos é ne bengon eten ne wat. <sup>37</sup> Etee náá, ye tok ne sa Zeeb aadi ààkwak.» <sup>38</sup> Tin, Maali zebɔɔza ne ne náá: «Mam é mot-mesa ɛ Gheŋ. Ye sael ne nam dáa mekpa mɔ di eke náá, ye sael ɛ.» Bhii tak, fofop eezetɔ ye.

#### **Maali eetɔ kebee Elizabhet**

<sup>39</sup> Ààbɔya tɔ melu menek deenek, Maali eezegheɛ, tɔ kaab pe del ɛ metsok nadi pe kyee dik Yude ɛ. <sup>40</sup> Nye eezɛni tɔ ndjaŋ ɛ Zakaali, bhii tak, nye eezɛ-swos Elizabhet.

<sup>41</sup>Dáa Elizabeth nazogwak-gwakak meswosel ε Maali ε, é di tak wat, wɔ gwaa, mɔn zekuu nye tɔ mɔ. É di'enek, Sisim na Dε eezelwood tɔ lε. <sup>42</sup>Nye eezetsim elyεlepe náá: «Zεεb eesεε wɔ metel dhaa boa djas kɔ bɔs'ak! Deenek, esεεa metel menek é dɔɔ nε kɔ mɔn wɔ aabya ɔ. <sup>43</sup>Mam é yam nwyaa dhiiti vanj moma, etεε náá, nyεεg ε Gheɲ'am zye pe daa lam? <sup>44</sup>Etεε náá, ye bε é, wɔ eebee náá, é sok mε gwak meswosel mɔ ε, ye bε é, mɔn eekuu mε tɔ mɔ nε memyaala. <sup>45</sup>Menyɔ nε nɔ, etεε náá, wɔ eemyaal náá, Gheɲ é waasa sa nye lεε wɔ ε enyɔεpe!»

### Djeeb ε Maali

<sup>46</sup>É di'enek, Maali eεzeke náá:

«Mε epeduwal Gheɲ nε lyem'am djas.

<sup>47</sup>Sisim'am é pe tɔ boo memyaala kɔ esu ε Zεεb Metsik-bot mam.

<sup>48</sup>Etεε náá, nye eeliig mis mε, gwyák mot-mesa mε,  
mam ààkobe yam mot etela ε nyel.

Nε tseεtse, kana dwoo lak mos, membu nε mesee,  
bot aakadjóo mε é “moma Zεεb nazesεε metel ɔ”.

<sup>49</sup>Etεε náá, Zεεb Mεkaake eesa eboo esonok tɔ lam.  
Nye é Zεεb na Dεε.

<sup>50</sup>Nye nε bu enεm esa,  
melu nε mεwala djas dum nε bot ε di eduwal metiɲ mε ɔ.

<sup>51</sup>Nye eesa mesa mε mεbwala nε eghεɲ bε.  
Nye eetwak bot ε di nε mεbet tɔ elyem ɔ.

<sup>52</sup>Nye eedis bεmekoozi kɔ mεbhóó mε mεkoozi mɔɔ.  
Bhii tak, nye eedje bot ε di ààbε nε εbet ɔ,  
mεbhóó mε mεkoozi.

<sup>53</sup>Nye eedje bot ε nadi nε za ɔ ekum.  
Nye eeswaal bekum ε bot mεmbɔ mε toto.

<sup>54</sup>Nye nazye é zekwyee Yisalaεl, mot-mesa mε.  
Nye ààdjisa elyaal enem nε embεε bε

<sup>55</sup>nε Abalaam bε nε bedha bε,  
kɔm-kɔm sii nε kɔm,  
dáa nye nakek bebhaab binaka ε.»

<sup>56</sup>Tin, Maali eezedi pe daa Elizabeth tyee bengɔn elεl, bhii tak, nye eezεsik pe del ε lε.

### Εbyel ε Zaɲ Nduuel-bot

<sup>57</sup>Ɔwala nabe náá, Elizabeth é waabya ɔ, ye eεzekum. Wɔ gwaa, nye zebya mɔn mɔɔ motom. <sup>58</sup>Bεɔ bot ε nadi nε mendjaa ekunaape nε nε ɔ, nε bot ε mebyel mε zokazεgwak náá, Gheɲ nabe é, nye naagek nye ghonj. Bε nε benɔɔ moo tin tɔ memyaala bɔɔ djas. <sup>59</sup>Dáa mɔn nabe, nye moo nε melu meten nε elεl bhis ebyel ε lε ε, wɔ gwaa, bε zetɔ éteɲ ekeniigal nye beka. Bε nakwyel eget nye ε din ε sεεg Zakaali. <sup>60</sup>Tin, nyεεg é boopeε, nye é boozeke náá: «Ààbe! Din ε lε aadi é Zaɲ.» <sup>61</sup>É di'enek, wɔ gwaa bε zeke nε nε náá: «Deenek, ye tok nε mot ngɔt tɔ bot bɔ nadi nε din ε Zaɲ!» <sup>62</sup>Tin, tɔ egek ε dáa ebubu di elii ε, bε eezedji sεεg mɔn, din ε nye nakwyel eget mɔn'ε ε. <sup>63</sup>Wɔ gwaa, Zakaali zokazewaab náá, bε zye nye nε mɔɔ pet ebaya bε di ezezye nε ekwyal

kɔ tak ɛ. É di tak, wɔ gwaa, nye zokakwyal náá: «Ne tseetse, din ɛ le é Zanj.» Tin, bɔɔ djas naazedjoka ebuepe. <sup>64</sup>É di tak wat, wɔ gwaa, Zakaali zebaakan elii enyɔpe. Nye moo tin etsim elyelepe eduwal Zeeb. <sup>65</sup>É di'enek, bot djas nadi be ne benɔɔ ɔ, be nadi é be moo ne bwoo, pe kɔ mel me nadi tɔ metsok me kyee dik Yude ɛ. Tin, bot djas nazokakekaada é tep'enek. <sup>66</sup>Bot djas nadi egwak dǎa tep tak nasael ɛ, be moo tin esiiza tɔ ebhum elyem bɔɔ, edji náá: «Mɔn tak aadi zɛ?» Ye nabe é tseetse náá, ghwyil ɛ Gheɲ nadi é tɔ le.

### Djeeb ɛ Zakaali

<sup>67</sup>Zakaali, sɛɛg mɔn nabe é, nye eelwood ne Sisim na Dɛɛ. Wɔ gwaa, nye zokani egoola Mɛkpa ɛ Zeeb tɔ Sisim. Nye nadi ekeke é náá:

<sup>68</sup>«Mena goka é ne esɛɛ Gheɲ Zeeb bot ɛ Yisalaɛl metel.

Etɛɛ náá, nye eezɛkwyeɛ bot ɛ mbyak'e, nye eepek be.

<sup>69</sup>Nye eewyisal mena gheɲ mot, Mɛtsik-bot,  
pe tɔ bedha ɛ mɛkoozi Dhavid mot-mesa me.

<sup>70</sup>Ye é etɛp ee nye naloozeleɛ tɔ enuub e bengooel ɛ Mɛkpa ɛ Zeeb'e, be na edɛɛ ɛ.

<sup>71</sup>Nye naakek mena tsik di epek mena é mɛmbɔ me bot ɛ mɛbhuka mena ɛ,  
dɔɔ ne si mɛko me bot ɛ di esa mena ebiyo ɔ.

<sup>72</sup>Nye naagék ghoɲ ne bebhaab benaka.

Nye nabe é ǎadɲisa ebheɲ ɛ le na dɛɛ nye nalik ɛ.

<sup>73</sup>Ne tseetse ye nabe é, Zeeb eetuwal myoɲ ne mesoɲ me é mis me  
bhaab'enaka Abalaam náá,

<sup>74</sup>nye waazepek mena é mɛmbɔ me bot ɛ mɛbhuka mena.

Étɛp mena neesaka mesa me, ǎǎbe ne bwoo tɔ ebhum e elyem bena.

<sup>75</sup>Etɛɛ náá, mena needika dɛɛ ne piki  
é mis me, é melu me tsik'ena djas.

<sup>76</sup>Deenek, wɔy mɔn'am, wɔ aadi é, ngoolel-Mɛkpa ɛ Zeeb Mɛkaake.

Etɛɛ náá, wɔy é kwaake sok bhwoob ɛ Gheɲ étɛp wɔ neekoobal mɛze me.

<sup>77</sup>Étɛp wɔ neeleɛ bot be náá, nye epezyɛ zɛtsik be,  
da pel mesyem mɔɔ.

<sup>78</sup>Tseetse, Zeeb yenabelka ne bu enem esa, ne kwyel.

Dusa tɔ gwoo, nye eewyisal kɔ lena gwyɛ tyee wat ne mɛkas me gwyɛ  
di edjem tɔ melem ɛ.

<sup>79</sup>Etɛɛ náá, nye neewyisal bot ɛ di tɔ ghooghom, ne tɔ piyo esyee ɔ, tɔ  
gwyɛ.

Nye needjɛɛd mɛko me kyeeɛd mena pe ze egwyem<sup>a</sup>.»

<sup>80</sup>Dǎa mɔn nadi ewyee ɛ, sisim ye nabaadi ewyee ebuepe. Nye nadidi é, tɔ kyee dik besyɛ di ǎǎbe ne mɛdii ɛ, kɛkum dwoo nye nazelyaal bot ɛ Yisalaɛl nyel ɛ.

### Ebyel ɛ Yezu

**2** <sup>1</sup>É gheɲ tak, wɔ gwaa, Sezaad Oghust zokazelwom bot, be kwyal min me metanj me bot ɛ eyoɲ Lɔm djas. <sup>2</sup>Èken ɛ elɛɛga ne ekwyal ɛ min

mε bot nasael ε ε gheη Kilinus nadi kukuma dik Siili ε. <sup>3</sup>Bot djas nadi etó kεkwyε-kwyalaa min ε, mot ne mot pe del ε le. <sup>4</sup>Zozef zokadus pe kyee dik Ghalile, pe ghaada Nazalet, nye neezetó pe kyee dik Yude, pe del ε Bheteleem, etee náá, nye nabe ε dha ε Dhavid. <sup>5</sup>Nye ε bootó pe eleega ne ekwyala e min be ne ghóod'e Maali. Maali nadi ε ne εbum.

<sup>6</sup>Dáa be nakadi tin ε, wó gwaa, ewala ε nabe náá, Maali ε waasyas ε zokaze-kum. <sup>7</sup>Nye ε boozεbya mɔn mɔɔ megwyak mε. Tin, nye ε boozεbét nye eghóod, pil nye tɔ bhelangiti, bhii tak nye eezekel nye kɔ mɔɔ tεeg be nadi ekekel edee e ebhata ε, etee náá, be nabe ε ààbela di tɔ ndjaa bedjon.

#### **Fofop ngɔt eetuula bεmbaalel ε ebhata**

<sup>8</sup>É kyee dik tak wat, ye nabe ε ne bεmbaalel ε ebhata, be nadi ε tɔ bal ebaal esan ε ebhata bóó ε pum. <sup>9</sup>Wó gwaa, fofop ε Gheη zetuula be. Mekas ε Gheη naazekaal be bweee. Wó gwaa, bwoo zesa be εbuepe. <sup>10</sup>Tinaak, fofop eezεleε be náá: «Nàbemka ba, etee náá, me zye ε, zegoola bin Mbεε Bhaadal, yii bot djas aamyala ne ye ε. <sup>11</sup>É pum'ak mos, kɔ del ε Dhavid, Metsik-bot eezεbyel étεp'en. Ye ε Mesia, Gheη. <sup>12</sup>Beeka geka bi aagwyak nye ne ye ε: bi ε waabela mɔɔ tɔlɔɔ wola tɔ bhelangiti, ndjaasi kɔ mɔɔ tεeg be di ekel edee e ebhata ε.»

<sup>13</sup>É di'enek wat, wó gwaa, bete ne efofop zokadus tɔ gwoo, zεsεega ne fofop nadi tinaak sok ɔ, be moo tin eduwal Zεεb, bóó náá:

<sup>14</sup>«Duu ne Zεεb pe εko tɔ gwoo,

tin, egwyem kɔ bɔs dum ne bot ε nye di ekwyel ɔ!»

#### **Bεmbaalel ε ebhata eetó pe del ε Bheteleem**

<sup>15</sup>Dáa efofop nalik be, sik pe tɔ gwoo ε, bεmbaalel ε mesaa mε ebhata zokazeke pak'wó náá: «Djhootóka pe Bheteleem. Ye goka ε náá, mena beeka sa tuula penek ε, sa Gheη lyaal menaka ε.» <sup>16</sup>Be eezεgheε mɛnyel tó, tin, be eezεbela Maali be ne Zozef, dóɔ ne mɔɔ tɔlɔɔ ndjaasi kɔ mɔɔ tεeg be nadi ekekel edee e ebhata ε. <sup>17</sup>Dáa be nakabee nye ε, wó gwaa, be zεleε etεp ee fofop'enɔk nalεε be dum ne mɔn tak ε. <sup>18</sup>É gheη bot djas nadi egwak mbi etεp ee bεmbaalel ε mesaa mε ebhata binek nadi eleε ε, bot djas naadyeebadjoka. <sup>19</sup>Ye kabε Maali ɔɔ, nye nazobaal etεp binek djas ε tɔ bum lyem'e. Tin, nye moo esiiza εbuepe. <sup>20</sup>Bhii tak, bεmbaalel ε mesaa mε ebhata ε boozεsik. Be nadi eduwal Zεεb, étεp endem ee be nazebee ε, ne yii be nazegwak ε, ne etεp ee efofop nalεε, nabatasael ε.

#### **Mɔn getaa din ε Yezu**

<sup>21</sup>Bhii melu meten ne elεl mɔn nabyel ε, wó gwaa, be zetó, keniigal nye beka, tin, be eezεget nye din ε Yezu, din ε fofop nalεε be, εsok ne nyεεg ne bela εbum ε.

#### **Zozef be ne Maali eεzyε ne Yezu pe Ndjaa-ebuwa**

<sup>22</sup>Tin, ewala ε edis edhuud, dáa etsi e Moiiiz nadi eleε étεp εbyel ε mɔn ε, ye eezεdjala, deenek, Zozef be ne Maali eezetó ne mɔn pe Yeluzalem. Wó gwaa, be zetó ne mɔn pe kok Ndjaa-ebuwa Yeluzalem étεp ekelyaal Gheη mɔn. <sup>23</sup>Etee náá, tɔ etsi ε Gheη, ye nabe ε, ye eekwyalaa náá: «Mɔn motom,

yii megwyak aabyel ɔ, nye aadi é ngbe Gheɲ<sup>b</sup>.» <sup>24</sup>Be nabaadi é, edje dɔɔ ne dhiiti buwa yii etsi e Gheɲ di edji e. Ye nabe é: «Mepepak membá, nɛghu bɔɔ megum membá<sup>c</sup>.»

<sup>25</sup>Pe Yeluzalem, ye nadi é, ne dhiiti mot, din e le nabe é Simeyɔɲ. Nye nadi é, mot epiki, eduwal Zeeb. Nye nadi ebwood mot aazetsik Yisalaél ɔ. Sisim na Dee nadi é ne ne lɔɔg. <sup>26</sup>Sisim na Dee naaloolée nye náá, esok ne nye ne gweye, nye waabee Mesia Gheɲ aadhis ɔ. <sup>27</sup>Wɔ gwaa, Sisim na Dee zedul Simeyɔɲ, nye tɔ pe kok Ndjaa-ebuwa. Bebyael e Yezu naazyé ne mɔn'ɔɔ éteɲ ezesa nye dáa mekpa me etsi di elée e.

<sup>28</sup>Simeyɔɲ é boobɛp mɔn tɔ membo me. Bhii tak, nye eezeghaapee Zeeb. Nye náá:

<sup>29</sup>«Nenak, Gheɲ, beta kwom'ɔ, nye gweye tɔ egwyem, tyee wɔ nalée nye e.

<sup>30</sup>Etée náá, mis mam ezebee tsik wɔ nadhis bis ye e,

<sup>31</sup>tsik wɔ nazekoobal éteɲ membyak djas e.

<sup>32</sup>Ye é ngel aasa náá, membyak me sis gu wɔ e.

Ye é duu bot e mbyak'ɔ, Yisalaél<sup>d</sup>.»

#### Mekpa e Zeeb yii Simeyɔɲ nalée e

<sup>33</sup>Sɛeg ne nyeeg e Yezu nabe é, edjoka dáa Simeyɔɲ nadi elii dum ne mɔn'ɔɔ e. <sup>34</sup>Simeyɔɲ é boozesee be metel, nye ne Maali nyeeg náá: «Zeeb dhis mɔn'ak e, éteɲ ekwyesal bot ebuepe ne ewyél bot ebuepe pe kɔ Yisalaél. Nye aadi é, ndem ngɔt e Zeeb. Bot ebuepe é waasyaala bhyeed kɔ lo'e. <sup>35</sup>Tin, nye waalyaal popoopwon egeka ee di syela tɔ ebhum elyem e bot ebuepe e. Ye kabe wɔy Maali ɔɔ, mezuk é waatuu wɔ lyem ketuula pe yii kyee dáa pel.»

#### An, moma nadi ngoolel-Mekpa e Zeeb ɔ

<sup>36</sup>Ye nabaabe é ne dhiiti moma nadi ngoolel-Mekpa e Zeeb ɔ. Din e le nabe é An. Nye nabe é esyes e Fanuel, mot mbyak e Aseéd. Nye nabe é, nye eezedyebageeb. Nye nabe é, nye naadi membu meten ne ebá, be ne ngom naba nye, nye dinaa ààgu botom ɔ. <sup>37</sup>Bhis esyee e ngom, nye nabe é ààkabaatɔ eba, kekum membu mekam-meten ne elél ne membu mená (84). Nye nabe é ààdus tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Nye nadidi é, esa mesa me Zeeb mwos ne pum, ne etsi e edee tɔ mendjaala. <sup>38</sup>Wɔ gwaa, nye zetuula dwoɔ tak wat, nye moo tin eduwal Zeeb, bhii tak nye moo lii dum ne mɔn tɔlɔɔ ne bot e nadi ebwood náá, Yeluzalem zepekél é ban ɔ.

#### Esik e Yezu pe del e Nazalet

<sup>39</sup>Dáa sɛeg ne nyeeg e Yezu nasilal esa esesee djas etsi e Gheɲ nadi elée e, be eezesik ne ne pe kyee dik Ghalile pe del e lɔɔ, pe Nazalet. <sup>40</sup>Tin, ye nabe é, mɔn ewyee ne ebée e mis, Zeeb naawa tɔ le etsoɲ ne enem ne embée be.

#### Yezu tɔ kok Ndjaa-ebuwa, nye ne membu kam ne ebá

<sup>41</sup>Membu djas bebyael e Yezu nabe é, etetɔ pe Yeluzalem éteɲ ekebol ebyon e Pak. <sup>42</sup>Dáa Yezu nabe nye moo ne membu kam ne ebá e, be é boozetɔ ne ne, dáa ye boodi ezezye ne esesee tɔ mefulu mɔɔ e. <sup>43</sup>Dáa ebyon nasi e, be eezesik.

Ghuna mɔn'ɔɔ Yezu naalik pe Yeluzalem, tinaak, bebyael e Yezu ààgu. <sup>44</sup>Bɔɔ nadi egek e náá, nye é be ne bedhiiti bot tɔ zukamwaa ne mot nadi eke ɔɔɔ wat be ne benɔɔ ɔ. Tin, bɔɔ zokake tu dwoo. Wɔ gwaa, be zekan esan e nye pak bɔn-nyɛɛg bɔɔ, ne besɔ bɔɔ bot e nadi é ebyon be ne benɔɔ ɔ. <sup>45</sup>Bɔɔ ààbela nye e yenek. Be é boozesik pe Yeluzalem esaa nye.

<sup>46</sup>Tin, kuma ye nakum melu melɛl bɔɔ esaa nye e, wɔ gwaa, be zebela nye tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Nye nadi é, ndiindel, belyoel eewa nye kuku ebwak, nyey egwak be, ne ebaadji be ekiya. <sup>47</sup>Bot djas nadi egwak nye ɔ, be nadi edjoka ebuepe ne kwaambi etson nye nadi ne ye e, ne dáa nye nadi ebɔɔza ekiya bɔɔ e. <sup>48</sup>Dáa sɛɛg ne nyɛɛg nabee nye e, wɔ gwaa be zɛdjoka ebuepe. Nyɛɛg é boozeke ne ne náá: «Mɔn'am, étep yé wɔ sa bis deenek? Bhum elyem e bis ne soog di é pe eko. Bis eesaa wɔ, saa saa.» <sup>49</sup>Nye é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi saa me étep yé? Bi ààgu náá, me é tɔ ndjaa Saagam, étep esa mesa me?» <sup>50</sup>Kabela náá, be nabe é ààmet esuk e sa nye nadi elii e.

<sup>51</sup>Bhii tak, be eezesik ne ne pe Nazalet. Nye nadi elooba ne nyɛɛg ne sɛɛg. Tin, nyɛɛg zokabaal etep binek djas tɔ lyem'e. <sup>52</sup>Yezu moo tin ewyee ne tye, ne etson, ne enem ne embee é mis e Zeeb ne é mis me bot.

### Melyo e Zan Nduuel-bot

**3** <sup>1</sup>Ye nabe é, é sok Sezaad Tibɛɛd nadi, nye moo ne membu kam ne etɛn kɔ bóó ekukuma dik'e e, Pɔɔs Pilat nadi é kukuma kyee dik Yude, Eelood kadi é ekɔk kɔ Ghalile. Ye kabɛ mɔn-nyɛɛg Filip ɔɔ, nye nadi é kukuma kyee dik Ituud, ne Talakonitid. Lizanyas nakabe ye é kukuma kyee dik Abilen. <sup>2</sup>É gheɲ Han ne Kayif nadi eboo beghaa-Zeeb e, ye nabe é Zeeb naalii ne Zan mɔn Zakaali pe tɔ bal. <sup>3</sup>Zan zokazyɛ kɔ mel me nadi pe kyee dik wat ne dii Yulden e. Nye natutuud é náá: «Liigka elyem, da bi é keduuwa Zeeb. Tin, Zeeb é waapel mesyem men.»

<sup>4</sup>É di'enek, etep ee nadi kwyala tɔ Mekana me ngooel-Mekpa e Zeeb Ezayi e, ye naabela esuk. Ye nabe é náá:

«Mot ngɔt epetuud tɔ bal:

“Koobalka ze e Gheɲ,

da bi é tuu nye meze me na looba-looba!

<sup>5</sup>Edi ee di na sebetɛɛ pak metsok

djas e, ye waabimelaa.

Metsok ne eghooda djas é waasilaa.

Membon djas di é ze e, ye waasekaa.

Meze me di, ye eezepulel e, ye waakoobelaa.

<sup>6</sup>Tin, bot djas é waabee tsik Zeeb aadje e.” »

<sup>7</sup>Medhuu me bot nadi ezye pe daa Zan etɛɛ náá, Zan neezɛduu be Zeeb. Zan zokake ne nɔɔ náá: «Biɔ mbyak megel mak, eze lyo bin náá, bi kaab ebuk e Zeeb di ye eezekunaa yenek? <sup>8</sup>Lyaalka ne esesɛɛ bin náá, ye é tseɛtse náá, bi eezeliig elyem bin, da bi é bet eke biɔ ne biɔ náá: “Dhiiti sonok aanàk-waasa mena, etɛɛ náá, Abalaam é bhaab'enaka.” Betka me lee bin náá, Zeeb é ne ghwyil esa náá, mekok mak liiza, ye di bedha e Abalaam. <sup>9</sup>Ye goka é bi gu náá, zɔɲ moo é neega é ebok e le, étep ye neetsaal ekanal e tak. Ele djas aadi ààdje bhum e, goka é ne etsaalaa. Bhii tak, ye kedikaa tɔ du.»

<sup>10</sup> Wɔ gwaa, bot moo tin edji nye náá: «Bis goka ne esa dáa?» <sup>11</sup> Nye é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Mot di ne ekuwa ebá ɔ, goka é ne egwyena wat, dje mot di ààbe ne ye ɔ. Bela náá, mot di ne edee e dek ɔ, nye kaa ne bot é di ààbe ne ye ɔ.»

<sup>12</sup> Benɔɔɔl e epata e lapo zokabaazye yɔɔɔ zeduwa Zeeb. Wɔ gwaa, be dji Zaɔ Nduuel-bot náá: «Lyoe, bis goka ne esa dáa?» <sup>13</sup> Nye eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Nàwaabka bot epata e lapo dhaa yii kukuma di eleé náá, bi goka ne ewaab é.»

<sup>14</sup> Esodja zokabaadji yɔɔɔ náá: «Ye kabe bis ɔ, bis goka ne esa dáa?» Nye eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Sa mot ààbaanɔɔ sa mot ne bhel, sa mot ààsu mot tep. Bi goka é ne ede e efute e mesa men.»

<sup>15</sup> Bot djas nadi ebwood ne ebwaalel djas. Bot djas nagek é náá, Zaɔ nabe é Mesia. <sup>16</sup> Nye eezeke ne bɔɔ djas náá: «Mam duu bin Zeeb é tɔ mɔdii. Ye kabe mot di ezye bhis'am ɔɔ, nye eedhaa me ne mebwala ne ghwyil. Mam aanàkwaakobela-belak duu' emalal étep ekotii-tiik ekel e ekoko be. Nye aaduu bin Zeeb é tɔ ghwyil Sisim na Dee ne tɔ du. <sup>17</sup> Tɔ membo me, nye eemet wal étep nye neewa mbek pak ezeza ne embée mebhék. Tin, da nye é kwom mbée bhum kɔ taa. Ye kabe ezeza ɔɔ, nye kakemwas ye é tɔ du na kɔm-kɔm.»

<sup>18</sup> Zaɔ naagegoola bot Mbée Bhaadal ne elyo be bete ne bedhiiti melyo.

<sup>19</sup> Wɔ gwaa, Zaɔ zokazɔdul mekoozi Eelood melɔ kɔ esu e Eeloodhiaad mwaa mɔn-nyeeɔ nye nadek ɔ, dɔɔ ne étep embee esesee nye nadi esa e djas.

<sup>20</sup> Tin, Eelood naabaazesa dhiiti mbee tep: nye naawa Zaɔ é mbok.

#### **Eduwa Zeeb e Yezu**

<sup>21</sup> Bhii bot djas nazeduwa Zeeb é, Yezu pe naazeduwa Zeeb. Nye nadi edjaala, wɔ gwaa gwoo zebɔɔɔl. <sup>22</sup> Bhii tak, Sisim na Dee eezesul kɔ le tyee eghum. Wɔ gwaa, dhiiti gwood zokazegék tɔ gwoo náá: «Wɔ é mɔn'am me dyebakwyel ɔ. Me eedyebamyaala ne nɔ ebuepe.»

#### **Dhaad mebyel e Yezu**

<sup>23</sup> Yezu nabe é, nye moo ne membu tyee mekam-melel (30) é sok nye nakan mesa me é, ne dáa bot nadi eke náá, nye é mɔn e Zozef é. Zozef nadi é mɔn e Eli. <sup>24</sup> Eli é mɔn e Matat, Matat nakadi é mɔn e Levi. Levi nabe é mɔn e Melki, Melki nakadi é mɔn e Zanayi, Zanayi nabe é mɔn e Zozef. <sup>25</sup> Zozef nakadi é mɔn e Matatyas, Matatyas nabe é mɔn e Amɔs. Amɔs é mɔn e Nawum. Seeg e Nahum nabe é Esli, Esli é mɔn e Naghayi. <sup>26</sup> Naghayi nabe é mɔn e Maat. Mot nabya Maat ɔ nabe é Matatyas. Matatyas nabe é mɔn e Semeyi. Mot nabya Semeyi ɔ, nabe é Yosek. Yosek nabe é mɔn e Zodha. <sup>27</sup> Zodha kadi é mɔn e Yoanan. Seeg e Yoanan nabe é Leesa. Leesa nadi é mɔn e Zoolobhabhel, Zoolobhabhel kadi é mɔn e Salatyel, Salatyel nabe é mɔn e Neeli. <sup>28</sup> Neeli kadi é mɔn e Melki, Melki nadi é mɔn e Adhi, Adhi kadi é mɔn e Kosam, Kosam nadi é mɔn e Elmadham. Elmadham kadi é mɔn e Eed. <sup>29</sup> Mot nabya Eed ɔ, nabe é Zozue, Zosue nabe é mɔn e Elieezɔɔd, Elieezɔɔd kadi é mɔn e Zoolim, Zoolim nabe é mɔn e Matat. Matat kadi é mɔn e Levi. <sup>30</sup> Levi nabe é mɔn e Simeyɔɔ, Simeyɔɔ kadi é mɔn e Yuda. Yuda nabe é mɔn e Zozef, Zozef kadi é

mɔn ɛ Yonam, Yonam nabe ɛ mɔn ɛ Eliakim. <sup>31</sup>Eliakim kadi ɛ mɔn ɛ Melea, Melea nabe ɛ mɔn ɛ Mena, Mena kadi ɛ mɔn ɛ Matata. Sɛɛg ɛ Matata nabe ɛ Natan, Natan kadi ɛ mɔn ɛ Dhavid. <sup>32</sup>Dhavid nabe ɛ mɔn ɛ Yese, Yese kadi ɛ mɔn ɛ Obɛɛd. Obɛɛd nabe ɛ mɔn ɛ Bhooz, Bhooz kadi ɛ mɔn ɛ Sala. Sala nabe ɛ mɔn ɛ Naason. <sup>33</sup>Naason kadi ɛ mɔn ɛ Aminadaab, Aminadaab nabe ɛ mɔn ɛ Admin, Admin kadi ɛ mɔn ɛ Aalni. Aalni nabe ɛ mɔn ɛ Eslɔm, Eslɔm kadi ɛ mɔn ɛ Pelɛɛz, Pelɛɛz nabe ɛ mɔn ɛ Yuda. <sup>34</sup>Yuda nabe ɛ mɔn ɛ Zakɔɔb, Zakɔɔb kadi ɛ mɔn ɛ Izak. Izak nabe ɛ mɔn ɛ Abalaam. Sɛɛg ɛ Abalaam nabe ɛ Teela, Teela nabe ɛ mɔn ɛ Nakɔɔd. <sup>35</sup>Nakɔɔd nabe ɛ mɔn ɛ Seluk, Seluk nabe ɛ mɔn ɛ Lewu, Lewu kadi ɛ mɔn ɛ Pelɛɛg. Pelɛɛg nabe ɛ mɔn ɛ Ebɛɛd, Ebɛɛb nabe ɛ mɔn ɛ Sala. <sup>36</sup>Sala nabe ɛ mɔn ɛ Kenan, Kenan nabe ɛ mɔn ɛ Aalpakazaad, Aalpakazaad ɛ mɔn ɛ Sem, Sem ɛ mɔn ɛ Noe, Noe ɛ mɔn ɛ Lemek. <sup>37</sup>Lemek nabe ɛ mɔn ɛ Matusalem, Matusalem nabe ɛ mɔn ɛ Enɔk. Enɔk ɛ mɔn ɛ Zaleɛd, Zaleɛd nabe ɛ mɔn ɛ Malaleel. Malaleyl nabe ɛ mɔn ɛ Kenan. <sup>38</sup>Tin, Kenan nabe ɛ mɔn ɛ Enɔs, Enɔs nakadi ɛ mɔn ɛ Set. Set kadi ɛ mɔn ɛ Adam, Adam ɛ mɔn ɛ Zɛɛb.

#### Satan eewa Yezu tɔ mebhawal

**4** <sup>1</sup>Dáa Yezu nabula pɛ dii Yulden ɛ, ye nabe ɛ Sisim na Dɛɛ moo tɔɔ tɔ lɛ, Sisim eezɛdul nyɛ tɔ bal, <sup>2</sup>ɛ di dim mot mekɔŋ nakɛwa nyɛ tɔ mebhawal ɔ. Ye nabe ɛ, nyɛ naasa melu mekam-mená ààde edee. Bhii tak za zokazesa nyɛ. <sup>3</sup>Dim mot mekɔŋ eezɛke nɛ nɛ náá: «Yɛ bɛ náá, wɔ ɛ Mɔn ɛ Zɛɛb ɔ, kea nɛ ɛkok ɛlak náá, ye liiza mapa.» <sup>4</sup>Yezu eezɛbɔɔza nɛ nɛ náá: «Ekwyala ɛ Zɛɛb lɛɛ ɛ náá: “Ye tok mapa nɛ mapa di esa náá, mot di nɛ tsik.” »

<sup>5</sup>Bhii tak, dim mot mekɔŋ eezɛbyet nɛ nɛ kɔ dwol, wɔ gwaa, nyɛ lyaal nyɛ tɔ ewala ewat meyorɔ mɛ di kɔ ɛko ɛ bɔs djas. <sup>6</sup>Dim mot mekɔŋ eezɛke nɛ nɛ náá: «Gwyáka, mɛ waadjɛ wɔ egheɔ nɛ mekas mɛ di tɔ meyorɔ mak ɛ djas. Etee náá, ye naazɛdjɛaa mɛ. Mɛ ɛ nɛ ghwyil ɛdɛ nɛ mot mɛ aakwos ɛdɛ ɔ. <sup>7</sup>Yɛ bɛ náá, wɔ eemyaal ɛkwyit meɔɔŋ mɔ si duwal mɛ ɔ, mɛ waadjɛ wɔ esa djas.» <sup>8</sup>Yezu eezɛbɔɔza nɛ nɛ náá: «Ekwyala lɛɛ ɛ náá: “Yɛ ɛ Gheɔ, Zɛɛb'ɔ ɛ wɔ di egoka nɛ ɛduwal. Wɔ goka nɛ esa ɛ mesa mɛ met<sup>h</sup>.” »

<sup>9</sup>Bhii tak, dim mot mekɔŋ eebaazetɔ nɛ nɛ pɛ Yeluzalem, nyɛ eezɛgel nyɛ kɔ nges Ndjaa-ebuwa. Nyɛ nɛ Yezu náá: «Yɛ bɛ náá, wɔ ɛ Mɔn ɛ Zɛɛb ɔ, tsela, da wɔ ɛ kɛduma pɛ si. <sup>10</sup>Deenek, etɛɛ náá, Ekwyala lɛɛ ɛ náá: “Kɔ ɛsu ɛ lɔ, Zɛɛb ɛ waalɛɛ nɛ efofop bɛ náá, bɛ baal wɔ<sup>i</sup>.” <sup>11</sup>Tin, baabela náá: “Bɛ waabɛp wɔ kɔ membo mɔɔ, ekaab náá, kɔ'ɔ ezekebema ebɛk.” » <sup>12</sup>Tin, Yezu eezɛbɔɔza nɛ nɛ náá: «Ekwyala baalɛɛ ɛ náá: “Sa wɔ ààwa Gheɔ, Zɛɛb'ɔ tɔ mebhawal.” » <sup>13</sup>Bhii nyɛ nazɛwa Yezu tɔ mebhawal dáa nyɛ nakwyɛl ɛ, dim mot mekɔŋ eezɛbet nyɛ, tɔ etsetaɛpɛ, kɛbwood dhiiti kɔkɔ sis.

#### Yezu eekan mesa mɛ pɛ Ghalile

<sup>14</sup>Yezu eezɛsik pɛ Ghalile, ghwyil Sisim na Dɛɛ tɔ lɛ tɔɔ. Duma yɛ zokakɛ kɔ mɛl mɛ nadi mbaka-mbaka nɛ tin ɛ djas. <sup>15</sup>Tin, Yezu moo tin elyo bot Mekpa ɛ Zɛɛb tɔ mendjaa mɛ mendjaala mɛ eYuda. Bot ɛ nadi egwak nyɛ ɔ, naadyeebaduduwal nyɛ.



### Bot e Nazalet eeswonal Yezu

<sup>16</sup>Dhiiti dwoo Yezu zetó pe Nazalet, é di nye nawyelaá ɔ. É dwoo saba, nye eezeni tɔ ndjaa mendjaala me eYuda dáa nye natawa ne esesa e. Nye é boowyel é mis me bot étep elañ e Ekwyala e Zeeb.

<sup>17</sup>Bhii tak náá, be eezedje nye mbwoob mekana me ngooel-Mekpa e Zeeb Ezayi, nye eezewyiiz mekana me tak. Nye kabela é, é di nakwyalaa náá:

<sup>18</sup>«Sisim e Gheɲ é ne nam

etee náá, nye naadje me ebota,

étep me neezetuud bedjel e bot Mbée Bhaadal.

Nye nadhis me é,

me zelee bot e membok náá, be moo é etia.

Me zelee be na edhim náá, be moo zenyaa sok.

Me zelee bot é di nyalaa ɔ náá, be moo é peka.

<sup>19</sup>Me zetuud náá, mena moo é, é mewala e Gheɲ di zetsik bot be e<sup>k</sup>.»

<sup>20</sup>Bhii tak, Yezu eezewol mekana, zedje ne mot-mesa nakwokwom mbwoob mekana me tak ɔ, nye eezewol nyel, disi. Bot djas nadi tɔ ndjaa mendjaala me eYuda ɔ, moo tin dhuuu, ne mis é nyel'e.

<sup>21</sup>É di'enek, nye boozeele be náá: «Mos Ekwyala ee bi zegwak e, ye eedjala.»

<sup>22</sup>Bɔɔ djas nadi etañal étep'e, be nadi edjoka embée etep ee nye nadi elée be e. Be moo tin eke náá: «Ye tok mɔn Zozef'aak é?» <sup>23</sup>Tin, Yezu eezeeke ne nɔɔ náá: «Tseetse náá, bi é waadje kana yak: “Ngwomel bot, tsika nyel'ɔ wɔy wɔ é emet.” Bi é waabaake ne nam náá: “Bis eegwak menduk me mesa me wɔ nasa pe del e Kapelnaum e. Baasa esa e tak wak kɔ ghaada yɔ met!” » <sup>24</sup>Bhii tak nye eezebaabil náá: «Ne tseetse, me lee bin é náá, ye tok ne dhiiti ngooel-Mekpa e Zeeb aamyalaa kɔ del e le met. <sup>25</sup>Tseetse, me lee bin e náá: É gheɲ e ngooel-Mekpa e Zeeb Eli, ye nabe é ne bete ne bekus e boa tɔ Yisalaél, é sok ye nasa membu melél ne pes, bhi àànee e, é sok boo pwom nasa kɔ del djas e. <sup>26</sup>Zebela náá, Zeeb nabe é ààkyeed Eli pe daa kus moma dik'ena. Nye nazo-kyeed nye é pe daa dhiiti kus moma, nadidi pe del e Saalepta ɔ, pe kyee dik Sidɔn. <sup>27</sup>Ye nabaabe pe é, ne bot e nadi ne ebé e zezam ɔ, ebuepe tɔ Yisalaél é gheɲ e ngooel-Mekpa e Zeeb Eliize. Zebela náá, ye nabe ààbe ne mot ngɔt tɔ sama yɔɔ natsak, bhis Naaman, mot kyee dik Siili nye emet.»

<sup>28</sup>Tin, wɔ gwaa ebuk zemet bɔɔ djas tɔ ndjaa mendjaala me eYuda, bhii be nazegwak deenek é. <sup>29</sup>Wɔ gwaa, be zewyel, bhii tak be eezewyis, tɔ ne Yezu é di sis ààbe kɔ del, pe kɔ nges boo etsok e Nazalet nasumaa kɔ tak e, étep be neekzyeegal nye, nye neeges tɔ toɲ. <sup>30</sup>Tin, Yezu zokazesyla tɔ lɔɔ, nɔɔ nyel'e, tɔ ye.

### Mot mbee sisim nadi edhek ɔ

<sup>31</sup>Dhiiti dwoo, Yezu naatɔ pe Kapelnaum, del e Ghalile. Nyey é lelyo bot Mekpa e Zeeb, dwoo saba. <sup>32</sup>Bot naadyeebadjodjoka dáa nye nadi elelyo e, etee náá, nye nalelyo é ne egheɲ. <sup>33</sup>Tɔ ndjaa mendjaala me eYuda, ye nadi é ne dhiiti mot nadi ne mbee sisim nadi edhedhek ɔ. Mot'enɔk moo zetsim elyelepe. <sup>34</sup>Nyey náá: «Haaa! Mena é ne yaa tɛp, Yezu, mot Nazalet? Wɔ zye,

zetwak bis é? Me ne gu náá: Woy é mot na dɛɛ Zeeb nadhis ɔ.» <sup>35</sup>Yezu eezebhem nye elyelepe. Nyey náá: «Dia gwyem, wyisa tɔ nyel mot'ak!» Mbee sisim zegheeg mot'enok si é mis me bot. Bhii tak, nye eezewyis tɔ le, ààzuk nye é dhiiti di. <sup>36</sup>Bot djas naadjoka elyelepe, be moo tin elelii pak'ɔɔ náá: «Yak é yaa kɔkɔ lii ne nwyak mot? Nye é ne eghen ne ghwyil ebatake ne embee esisim náá, be wyis, bɔɔ é batawyis.» <sup>37</sup>Wɔ gwaa, dék din e le zedjala kɔ kyee dik'enek djas.

### Yezu epetsik bete ne membél

<sup>38</sup>Yezu eezewyis tɔ ndjaa mendjaala me eYuda, tɔ pe daa Simɔɔ. Ghuna tsi e Simɔɔ yii moma nadi é ne mekosa ekpanjepe. Be ezeke ne Yezu náá, nye sa sonok étepe. <sup>39</sup>Nye eezemalal é ngwoob'e, tinaak nye zebhem mekosa, nye wyis. Wɔ gwaa, mekosa zewyis tɔ le. E di tak wat, moma yenok eezewyel, nye moo ebe be.

<sup>40</sup>É ebil e dwoo, bot e nadi ne membél membi-membi ɔ, naazyé ne nɔɔ pe daa Yezu, nye é bookel membo kɔ lɔɔ. Bhii tak náá, be eezetsak. <sup>41</sup>Embee esisim nadi ewyis tɔ bete ne membél, bɔɔ é tsitsim náá: «Wɔ é Mɔn e Zeeb!» Yezu é boozelyak be náá, be diyal enuub, etee náá, be nadi egu náá, nyey é di Mesia.

### Yezu epelee Mekpa e Zeeb tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda

<sup>42</sup>Dáa melem nalem e, Yezu eezedus tɔ ghaada tɔ pe kyee di ààbe ne bot e. Tin, zukamwaa ne mot moo zesaa nye, wɔ gwaa, be zokazebela nye. Ekwasak e lɔɔ nabe é, be ne benɔɔ di é di wat, nye nàkabaalik be. <sup>43</sup>Nye ezeke ne nɔɔ náá: «Ye goka é náá, me tɔ, kegoola Mbée Bhaadal dum ne Eyon e Zeeb pe edhiiti eghaada e sis, etee náá, me nadhisaa é, étepe tak.» <sup>44</sup>Tin, nye nadi egoola Mekpa e Zeeb tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda kyee dik Yude.

### Yezu eedjóo bedjekel yii meken

**5** <sup>1</sup>Dhiiti dwoo Yezu nadi é, é ngwoob boo soob na djato-djato Ghenezaalet. Tin, bot ebuepe eezesaala nye é nyel pe kyee nye nadi é, étepe be neezegwak Mekpa e Zeeb. <sup>2</sup>Nye ezebee é ebon e dii, meleeed membá ye ezeesel, belael e mewyet naasee, étepe egwyii mewyet mɔɔ. <sup>3</sup>Nye ezeeni tɔ eleed wat. Yiizaag nabe é ye Simɔɔ. Nye é booke ne nɔɔ náá, be pookotiila batsa ne ebon. Bhii tak, nye ezeenɔɔ nyel, disi. Tin, nye moo zelyo bot Mekpa e Zeeb.

<sup>4</sup>Dáa Yezu nisilal elii e, nye é booke ne Simɔɔ náá: «Tiila kuku dii, bhii tak, da bi é la mewyet men.» <sup>5</sup>Simɔɔ é boozebɔɔza ne ne náá: «Ghen, bis eegɔɔl tu pum'ak djas mos, ààbela sonok. Tin, dum ne mekpa mɔ, me epela mewyet.» <sup>6</sup>Dáa be kala mewyet e, wɔ gwaa, be zemet besu ebuepe, mewyet mɔɔ moo sa ye neek. <sup>7</sup>Be é boozedjóo besɔ bɔɔ nadi tɔ dhiiti eleed ɔ, be zekwyee be. Be é boozye. Bɔɔ bela besu, bhii tak, wɔ gwaa, be zokazelwoodal meleeed membá mɔɔ, meleeed ekee saa diida-diidak.

<sup>8</sup>Dáa Simɔɔ Pyeed nabee deenek é, wɔ gwaa, nye zekwyit mebon si meko e Yezu. Nyey ne ne náá: «Ghen, tɔa yɔ etsetape ne nam, etee náá, me é mot mesyem.» <sup>9</sup>Etee náá, ekee naadyeebasa be ne bot e nadi tin be ne benɔɔ sama ɔ, dum ne yenek mbi bete ne besu e be nagó e. <sup>10</sup>Ekee e tak baazemet dɔɔ

ne Zak ne Zan bɔɔ Zebede bot e be ne benɔɔ nadi ɔ. É di'enek Yezu é booke ne Simɔn náá: «Nàbem ba, etee náá, kana dwoɔ pan mos'ak, wɔy aakadi é lael mɛwyet étep emet bot.» <sup>11</sup> Bhii be nasel melɛed é ebonɔ e, be eezɛdhuugal esesee bɔɔ djas, be eezɛdu Yezu.

#### Yezu eetsik dhiiti mot nadi ne ebé e zezam ɔ

<sup>12</sup> Yezu nadi é, kɔ dhiiti dɛl, wɔ gwaa dhiiti mot nadi ne ebé e zezam ɔ, zetiila pɛ daa le, kwyit mɛbonɔ, bhwoob si, zɛdjaala ne ne náá: «Gheɔ, lyem'ɔ e kwyel ɔɔ, wɔ é ne ghwyil etsik mɛ, da nyel'am é bula dɛɛ.» <sup>13</sup> Yezu eezeseeb mbɔ, met nye. Nye eezeke ne ne náá: «Mɛ eekwyel! Tsaka.» É di tak wat, zezam zokasi é nyel mot'enɔk. <sup>14</sup> Tin, nye é boozedul nye melɔ elyɛlepe náá: «Sa wɔ ààlee mot sa dhaa wak e. Tɔa kelyaal nyel pɛ daa ghaa-Zeeb, da wɔ é kesa ezel e edis edhuud dɔa Moiz nake é. Etep náá, be neetaɔal é di yen dum ne tsik wɔ zetsak e.» <sup>15</sup> Tin, dék'e, nabaazekala dhaa tye kɔ mel djas, bot ebuepe nadi ezye, zɛgwak mɛlyo mɛ Zeeb ne zesaa tsik pɛ daa le. <sup>16</sup> Yezu nabe é etetɔ tɔ bal é edi di ààbe ne bot ɔ, étep nye neekɛdjaala.

#### Yezu eetsik dhiiti mot zesɔɔb ne ebé ɔ

<sup>17</sup> Dhiiti dwoɔ Yezu nadi elyo bot Mɛkpa e Zeeb, eFalizye ne beghaɔ e mɛkana mɛ etsi nadus mel ne mel pɛ kyee dik Ghalile, ne kyee dik Yude, zenɔɔ ghaada Yeluzalem ɔ nadi é tin, mendiindil é gwoob e Yezu. Tin, ghwyil e Gheɔ Zeeb nadi é tɔ Yezu étep nye neetsik bot e mɛbé. <sup>18</sup> Wɔ gwaa, bedhiiti bot zokazye ne mot zesɔɔb ne ebé ɔ, byaala kɔ mwaala. Be nadi esaa dɔa be aaniɔal nye tɔ ndjaa étep ekeneɛg nye si meko e Yezu. <sup>19</sup> Dɔa be nadi ààbe ne dɔa be sa e, wɔ gwaa, bot binɔk zokazebyet kɔ mii ndjaa, tuu elen tɔ ebo, be eezesil mbel'enɔk kɔ mwaala ye, kuku ebwak, zeza ne di Yezu nadi ɔ. <sup>20</sup> Dɔa Yezu nabee edum e kɔɔ e bot e nazye ne mbel tak ɔ, nye é boozeke ne mbel náá: «Mɔɔ sɔ'am, mesyem mɔ epelel.» <sup>21</sup> Beghaɔ e mɛkana mɛ etsi ne eFalizye moo tin ne betɛ ne esiiza tɔ elyem. Bɔɔ náá: «Yenɔk eze di ebyasal Zeeb deenek? Nwyak mot di ne ghwyil epel mesyem mɛ sɔ mot, bhis Zeeb nye emet?» <sup>22</sup> Dɔa Yezu nagu esiiza bɔɔ e, nye é booke náá: «Étep ye bi di ne mbi yenek egeka? <sup>23</sup> Éyé di ààdyeebalyel ne nen, eke é náá: «Mesyem mɔ epelel» ohoo, neghu eke é náá: «Wyela, da wɔ é ke?» <sup>24</sup> Ye goka é, bi gu náá: Sɛɛɛle Mɔn Mot é ne ghwyil epel mesyem mɛ bot kɔ bɔs.» Bhii tak, nye eezeke ne sɔɔbela mot'enɔk náá: «Mɛ ke é náá, wyela, nɔɔa mwaala yɔ, da wɔ é sik pɛ ndjan'ɔ!» <sup>25</sup> É di'enek wat, bot djas dhuuu, ne mis é nyel mbel, wɔ gwaa, nye zewyel, ghee mwaala nye naghegheaa ne ye e, zenɔɔ nyel, tɔ pɛ ndjan'e, nyey é duwal Zeeb. <sup>26</sup> Bot djas naadyeebadjoka, bhii tak be moo eduwal Zeeb é ekeke náá: «Bis dinaa ààpabee kɔkɔ yak sok!»

#### Yezu eedjoo Levi

<sup>27</sup> Bhii tak Yezu zokazewyis, wɔ gwaa, nye bee dhiiti nɔɔel epata e lapo, din e le nabe é Levi, ndiindel é di mesa mɛ. Yezu eezeke ne ne e náá: «Dua mɛ!» <sup>28</sup> Ngbat, Levi eezewyel, nye eezelik esesee be djas, du nye. <sup>29</sup> Bhii tak, Levi eezesa ebyon tɔ ndjan'e. Betɛ ne benɔɔel e epata e lapo, ne bedhiiti bot ebuepe nadi é, lɔɔg wat be ne benɔɔ kɔ mesa. <sup>30</sup> eFalizye ne beghaɔ e mɛkana mɛ etsi nadi be ne benɔɔ e nadi elii ebiyoɛpe ne sa tak elyɛlepe. Be é boozeke

ne bedjekel be náá: «Étépe ye bi di ede é di wat bi ne benɔŋel e epata e lapo ne bot e di ne mbee dék ɔ?» <sup>31</sup> Yezu é boozebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bot e di menyel enyɔɔpe ɔ, tok ne gwyes ngwomel bot étepe nye neegwom be. Ye é membél e di ne gwyes megwoma mé. <sup>32</sup> Mé nabe é ààzye, zesaa bot e epiki. Mé nazye é, zesaa bot e di gu náá, be é bot e mesyem ɔ, étepe be neeswoola mɛfulu mɔɔ.»

### Melyo e Yezu dum ne tep etsi e edee étepe mendjaala

<sup>33</sup> eFalizye zokazédji Yezu náá: «Bedjekel e Zarj Nduuel-bot ne bedjekel bis ne tsi edee étepe mendjaala esok ne esok. Étepe yé bɔ bedjekel di ààtsi edee étepe mendjaala?» <sup>34</sup> Wɔ gwaa, Yezu zokabɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi nakobee sok paa náá, besɔ e mwaaz tsi edee dwoo éba, dhi be di lɔɔg wat ne mwaaz, mot paazyé zéba moma ɔ? Mé ààbee deenek. <sup>35</sup> Tin, ewala e tak é waakum, sɔɔɔ mot mot zye zesa éba ɔ, nye waadisaa tɔ lɔɔ. É di tak é be aatsi edee.»

<sup>36</sup> Yezu eebaazeɔɔza be tɔ kana náá: «Ye tok ne mot aanyaa kaad na bes étepe ekoobal bet kaad ne ye. Ye sael deenek ɔɔ, pes bes kaad é waanyaa bet kaad, tin, pes bes kaad tok ne ghwyil elataa é bet kaad. <sup>37</sup> Ye tok ne mot aawa bes menyok tɔ ebheeb na mwa etee náá, ye wyil ɔ, menyok é ne ghwyil ébo bhéeb. Menyok é waasee é bɔs tin, bhéeb waapulel. <sup>38</sup> Enyɔ náá, menyok mé bes waaa tɔ ebheeb na bes! <sup>39</sup> Ye tok ne mot aakwyel ede menyok mé bes, bhis nye eezede menyok mé na mwa e. Ye dyeebakeaa e náá: «Menyok mé na mwa ne nyɔ.» »

### Yezu é kukuma dwoo saba

**6** <sup>1</sup> Dhiiti dwoo saba, Yezu nadi edhaa tɔ pyeeb mebhék mé di edjóoaa blé e. Bedjekel be nadi ebók mebhék ne edjas ye tɔ membo mɔɔ, bhii tak, be eezede bhum tak. <sup>2</sup> Bedhiiti eFalizye é boozeke ne Yezu náá: «Étepe yé bi di esa sa etsi di elyak dwoo saba e?» <sup>3</sup> Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi dinaa ààpalaa dáa Dhavid nasa é sok za nasa be ne bot be e? <sup>4</sup> Be naani tɔ pet ebheɣ e Zeeb, nyey zokanɔɔ emapa ee nakanaa Zeeb e, de, nɔɔ yak pak, dje bot e nadi egyee be ne ne ɔ. Dhi bɔɔ eezogu enyɔɔpe náá, etsi lee é náá, bot di egoka ne ede emapa binek e, ye é bɔɔ bemet beghaa-Zeeb.» <sup>5</sup> Yezu zokabaazeke ne nɔɔ náá: «Seɣele Mɔn Mot é di kukuma dwoo saba.»

### Yezu eetsik mot na sɔɔbela mbɔ dwoo saba

<sup>6</sup> Dhiiti dwoo saba, Yezu eezeni tɔ ndjaa mendjaala mé eYuda, nye moo tin elyo bot Mɛkpa e Zeeb. Tɔ tak nadi é ne dhiiti mot ngot ne mbɔ egheɣ sɔɔbela. <sup>7</sup> eFalizye ne beghan e məkana mé etsi moo tinaak dhuuu ne mis é nyel e Yezu é gwyák neghu nye waatsik nye dwoo saba, étepe ebela lo mesɔ mé be aapit nye e. <sup>8</sup> Tin, Yezu nadi egu egeka e ebhum e elyem bɔɔ. Nye eezeke ne mot na sɔɔbela mbɔ náá: «Wyela! Tyanja tetel tin kuku ébwak.» Wɔ gwaa, mot'enɔk eezewyel, nye eezetyaa tetel. <sup>9</sup> Nye eezédji edhuu e bot é nadi tin ɔ náá: «Tɔ etsi, eyé di egoka ne esael dwoo saba, enem esa ohoo, embee esesee? Etsik e mot ohoo, neghu ébet náá, nye gwyé?» <sup>10</sup> Yezu eebulal mis gwyák be, bhii tak, nye eezeke ne mot tak náá: «Seɣba mbɔɔ.» Nye eezeseeb mbɔ'e, ye eezesekel, bula enyɔɔpe. <sup>11</sup> Wɔ gwaa, beghan e məkana mé etsi ne eFalizye zokazekpaa lyem elyelepe, be moo tinaak esɔs pak'ɔɔ, edjek tyee be aasa kɔ esu e Yezu e.

### Yezu eesée bot e lwoma ye kam ne bebá

<sup>12</sup>É gheŋ tak, Yezu naazebyet kɔ etsok étep ekedjaala Zeeb. Nye naadjaala Zeeb tu pum tak djas. <sup>13</sup>Dáa melem nakalem ε, nye eezedjoo bedjekel be. Bhii tak, nye eezesée tɔ sama yɔɔ bot kam ne bebá, nye nadjɛ be din ε «bot e lwoma» ɔ. <sup>14</sup>Min mɔɔ nabe é: Simɔŋ Yezu naget Pyeed ɔ, ne dhyeeb Andele, Zak ne Zar, Filip, Bhaa-telemi, <sup>15</sup>Matye, Toma, Zak mɔɔ Alfe, zenɔ Simɔŋ, mot di tɔ edhuu ε bot ε nadi djóoaa eZelot ɔ, <sup>16</sup>zenɔ Zuud mɔn ε Zak, be ne Yudas Iskaliot, mot aaka nye ɔ.

### Yezu epelyo ne etsik bot

<sup>17</sup>Yezu eezewyeed etsok be ne benɔɔ. Nye eezetyaa é di na sebetee, é di bedhiiti bedjekel ebupe nadi ɔ. É di tak, ye nabaabe é ne zukamwaa ne mot. Bot ε tak naadudus é pɛ kyee dik Yude ne Yeluzalem, kɔ eghaada di é ngwoob boɔ dii mesɔn ε, pɛ Tiid ne Sidon. <sup>18</sup>Be nazyezegwak embɛe mɛlyo mɛ Zeeb, dɔɔ ne ezesa tsik. Bot ε embee esisim nadi edhedhek ɔ, nabe é, be naabela yɔɔ tsik. <sup>19</sup>Bot nadi esuu é, be mɛt nye bɔɔ bɛmet, etee náá, dhiiti kwaambi mebwala nadi ewyis tɔ le, é tsetsik bɔɔ djas.

### Memyaala ne ghon

- <sup>20</sup>Yezu eezegwyák bedjekel be, nyey ne nɔɔ náá:  
«Menyɔ ne biyɔ bedjel ε bot,  
etee náá, Eyon ε Zeeb é yebɔ.  
<sup>21</sup>Menyɔ ne biyɔ bot ε di ne za nenak ɔ,  
etee náá, bi é waade, djil.  
Menyɔ ne biyɔ bot ε di edje nenak ɔ,  
etee náá, bi é waago.  
<sup>22</sup>Menyɔ ne biyɔ, bot ε di ebhina bin ɔɔ,  
be sɔ bin ɔɔ,  
be lee bin ɔɔ,  
ne saab ε dék ε len kɔ esu ε Seengele Mɔn Mot ɔɔ.  
<sup>23</sup>É dwoɔ tak, myaalka, da bi é bɔl zen, etee náá, boo etuud bin é neega pɛ tɔ gwoo. Bebhaab bɔɔ nasesa é deenek ne bengoolɛ ε Mekpa ε Zeeb.  
<sup>24</sup>Haaa kpaa-ghon ne biyɔ, bekum ε bot,  
etee náá, bi nabezela yebɔ enɛm ne embɛɛ.  
<sup>25</sup>Kpaa-ghon ne biyɔ, bot ε zede, djil nenak ɔ,  
etee náá, bi aadi é ne za.  
Haaa kpaa-ghon ne biyɔ, bot ε di ego nenak ɔ,  
etee náá, bi aadi é dje.  
<sup>26</sup>Haaa kpaa-ghon ne biyɔ, ye be náá, bot djas epeduwal bin ɔɔ. Ye é deenek é bebhaab bɔɔ nadi eduwal bengoolɛ ε Mekpa ε Zeeb yii mekɔŋ.»

### Ekwyel ε bot ε di ebhina bin ɔ

<sup>27</sup>«Ye be biyɔ, bot ε di egwak mɛ ɔɔ, mɛ lee bin é náá, kwyelka bot ε mebhuka men. Saka enem esa ne bot é di ebhina bin ɔ. <sup>28</sup>Seeka bot ε di ekal

---

**1 6.15** Simɔŋ nabe é mot di tɔ edhuu ε bot ε nadi djóoaa eZelot ɔ. Be nasesa mesa mɔɔ é tɔ syaab étep ebyen náá, ekwyel ε bot ezekewa be é bhel.

bin ɔ, metel. Da bi é baadjaala Zeeb étep bot é di esa bin ébiyo ɔ. <sup>29</sup>Ye be náá, mot eenyuu wɔ bæz é emuk ɔ, baadje yak kyee emuk. Mot ɛ nɔɔ wɔ ndjoo-kuwa ɔ, beta nye baanɔɔ dɔɔ ne kuwa yɔ. <sup>30</sup>Gwyena ne mot ne mot di ewaab wɔ sonok ɔ. Ye be náá, mot eenɔɔ sa yɔ ɔ, sa wɔ ààkabaakedu. <sup>31</sup>Saka ne bot tyee bi di ekwyel náá, be sa ne nen ɛ.

<sup>32</sup>Ye be náá, biyɔ zokwyel é bot ɛ di ekwyel bin ɔ, étep yé bi di ebun náá, bi djéaa bhɔɔ? Dɔɔ ne bot ɛ mesyem zobaakwyel é, bot ɛ di ekwyel be ɔ. <sup>33</sup>Ye be náá, biyɔ zosa enem esa ɛ, ne bot ɛ di esa bin enem esa ɔ, étep yé bi di ebun náá, bi djéaa bhɔɔ? Dɔɔ ne bot ɛ mesyem baasaa deenek. <sup>34</sup>Ye be náá, bi zokola esonok ɛ ne bot ɛ bi di ebwaal náá, be waabulal bin ye ɔ, étep yé bi di ebun náá, bi djéaa bhɔɔ? Dɔɔ ne bot ɛ mesyem baadjeel pak'ɔɔ ɛ fulu ekola, etee náá, be neebulela ye. <sup>35</sup>Ye be biyɔ ɔ, ye goka é, bi kwyel bot ɛ mebhuka men. Saka be enem esa. Gwyenaka ne bot esa bin, ààbwaal náá, be waabaabulal bin ye ɛ. Deenek Zeeb é waadje bin boo etuud. Bhii tak, bi é waadjóoaa bɔn ɛ Zeeb Mekaake, etee náá, nye é Zeeb menyɔ ne bot ɛ lwalen, zeeega ne bembee ɛ bot. <sup>36</sup>Gekeka bot ghoŋ, dǎa Seeg'en di egék bin ghoŋ ɛ.»

### Nàéeke bot

<sup>37</sup>«Sa bi ààdidi epée bot, deenek Zeeb aanàkwaapée bin. Sa bi ààdidi ekwyesal bot ndje sɔs, deenek Zeeb aanàkwaakwyesal bin ndje sɔs. Pelka bot ébiyo ɛ be di esa bin ɛ, deenek Zeeb é waapel bin. <sup>38</sup>Gwyenaka ne bot. Deenek Zeeb é waadje bin ebuepe, lwoodal. Zeeb é waaso tɔ boo bhwar'en betɛ ne bhum, nyomelaa, dital-dital, tɔɔɔ see. Heee! Zeeb bee é dǎa bi di elwoodal bhwaabeso bin ɛ. Ye é deenek é nye aalwoodal yebɔ bhwa.»

<sup>39</sup>Tin, Yezu eebaazeli ne nɔɔ pe tɔ kana náá: «Mot edhim tok ne ghwyil edul sɔ mot edhim étep élyaal é nye ze, ààbe deenek é? Be ɛ sa deenek ɔ, bɔɔ djas bebá é waakedjoola tɔ guk. <sup>40</sup>Ye tok ne djekel ngɔt di edhaa mot di elyo nye ɔ. Tin, ye be náá, djekel di edjek mesa ɔ, nye eezedjek enyɔɔpe ɔ, nye aakaswaala é, nye moo dǎa seeg mesa mɛ. <sup>41</sup>Étep yé wɔ gwyák kwyeezyon di tɔ dis ɛ mɔn-nyoog, wɔ kadi é, ààbee pek le di tɔ dis ɛ lɔ é? <sup>42</sup>Wɔ aanàkwaake ne sɔɔ mot náá: “Mɔn-nyaagam, beta, me dis mɔɔ kwyeezyon tɔ dis ɛ lɔ,” dhi wɔy di ààbee pek le di tɔ yɔ dis ɛ! Wɔy mot medjhaaz pe eko, bhimis pe si, pookodis sok pek le tɔ dis ɛ lɔ! Bhii tak é wɔ aanyaa sok, étep wɔ needis kwyeezyon di tɔ dis ɛ mɔn-nyoog ɛ.»

### Le ne ebhum be

<sup>43</sup>«Mbɛɛ le ààbya mbee bhum. Tyee wat ne mbee le, ye aanàkwaabya mbee bhum. <sup>44</sup>Le djas gwyakaa é, ne ebhum nye di edje ɛ. Bhum efiigh ààbɔkaa kɔ le megɔk. Baadi náá, bhum di saaa menyok me vin ne ye é, ye ààbɔkaa tɔ engwyinini. <sup>45</sup>Mbɛɛ mot dyeebawyisal é embɛɛ etep di edus tɔ di ekwom ɛ di tɔ lyem'e ɛ, kadi é náá, mbee mot dyeebawyisal é embɛɛ etep mebiyo me di tɔ mbee lyem'e ɛ. Etee náá, mekpa me mot dyeebawyisal tɔ nuub'e ɛ, ye é mekpa me zelwood tɔ lyem'e ɛ.»

### Kana mendjaa membá

<sup>46</sup>«Étep yé bi di edjóo me “Gheŋ, Gheŋ”, da bi kadi é, ààsa dǎa me ke ɛ? <sup>47</sup>Me pookolyaal bin mbi mot zye pe daa lam é gwak mekpa mam, da nye é ke

tyee tak ɔ, di egoka ne edi ε: <sup>48</sup>nye é dáa mot nadi eesum ndjaa, nye é zeben epap e tak, zepu bos edimepe, tuula ko bat ekok ɔ. Nye nakawyel epap é ko tak, tyee bhyon nakatuula ε, ebhyeeb ε medii me tak naanyuna é ndjan'enek, ààbik, etee náá, ndjaa naasumel ε enyɔpe. <sup>49</sup>Deenek, mot maa-elɔ di egwak mekpa mam, nye kadi é, ààke tyee tak ɔ, nye é dáa mot nasum ndjan'e ko bos, ààpu edimepe, ààbe ne ghus epap. Tyee bhyon nakatuula ε, ndjan'enek eezebik é di tak wat syeeε.»

#### Yezu eetsik mot-mesa me boo kukuma esodja eLom

**7** <sup>1</sup>Bhii Yezu nasilal elii ne medhuu me bot ε nazemaala tin ɔ, nye eezetɔ pe Kapelnaum. <sup>2</sup>Tin, dhiiti boo kukuma to loog esodja Lom nadi é, ne dhiiti mot-mesa me ngot nye nadi ekwyel ebuepe ɔ. Mot-mesa me tak nadi ebé ekpanjepe, é siila ne esyee. <sup>3</sup>Dáa boo kukuma esodja tak nagwak menduk e Yezu ε, nye é boolwom bedhiiti bepaa ε bot ε mbyak eYuda, be zedjoo Yezu étep nye neezetsik nye. <sup>4</sup>Be eezekum pe daa Yezu. Be moo tin edjaala ne ne elyelepe. Bɔo náá: «Mot tak goka é náá, wɔ kwyee nye. <sup>5</sup>Nye ne kwyel bot ε mbyak'enaka. Ye é nyey ε nasum ndjaa mendjaala me eYuda yenaka.»

<sup>6</sup>Tin, Yezu eezeghee nyel, tɔ be ne benɔɔ. Be dinaa ààpakotseta ne ndjaa deenek e, kukuma esodja eezelwom besɔ be, be lee nye náá: «Gheɲ, nàdhek nyel'ɔ gwyee. Mam tok mbée mot étep wɔ neeni to ndjan'am. <sup>7</sup>Ye é étep tak e mam nakuma nyel, di ààzye zeli ne nɔ. Deenek, iyee! Lóoa ekpa wat, etee náá, mot-mesa mam neetsak. <sup>8</sup>Di me di'aak, me é ne ekukuma bam me di egwak esesee me aasa é ne nɔ ɔ. Pe si meko mam, me é ne esodja. Me ke ne ngot náá: “Tɔak” ɔ, nye epetɔ. Me ke ne nwyak náá: “Bulak” ɔ, nye epebula. Tin, me ke ne mot-mesa mam: “Sa dáak” ɔ, nye epesa.» <sup>9</sup>Dáa Yezu nagwak eyala e kukuma yenɔk ε, ye nabe é, nye naadyeebamyaala. Nye é boo liig mis, nyey ne edhuu ε bot ε nadi egyee ne ne nɔ náá: «Me lee é náá, me dinaa ààpabee kwaambi yak edum koɲ ne Zeeb sok, ko Yisalaél dáa yii mot'ak.» <sup>10</sup>Bot ε nalwomaa ɔ, eezesik yɔbɔ pe daa kukuma esodja, be kakebela mot-mesa nadi bé ɔ, nye eezetsak.

#### Yezu eezegomal muu mɔn ε kus moma

<sup>11</sup>Bhii tak, Yezu eezetɔ pe del ε di djóoa Nayin ε, loog wat ne bedjekel be ne medhuu me bot ε nadi egyee ne ne ɔ. <sup>12</sup>Dáa nye nadi, nye moo é ngwoob eniel ε del ε tak ε, bot ε del nadi ezye ne muu mot pe mevit étep ekedel nye. Ye nabe é etsak ε mɔn dhiiti kus moma. Bot ε del ε tak ebuepe nadi é, é ngwoob'e. <sup>13</sup>Dáa Gheɲ nabee kus moma yenɔk ε, ghoɲ naasa nye ebuepe étep'e. Nye é booke náá: «Nàdje!» <sup>14</sup>Nye eezetiila, wɔ gwaa, nye met kes", bot ε nadi ebep kes ɔ, eezetyaa. Yezu zeke náá: «Mɔɔ ngbaaz, me lee é náá: Wyela!» <sup>15</sup>Mot nagwyee ɔ eezegom, di ndiindel, nye moo tinaak elii. Yezu eezebulal nye é membo me nyeeɲ. <sup>16</sup>Bot ε nadi tin ɔ, naadjoka ebuepe. Be é boozeduwal Zeeb é ke náá: «Boo ngooel-Mekpa ε Zeeb eetuula pak'enaka. Deenek, Zeeb eezekwyee bot ε mbyak'e!» <sup>17</sup>Bot ε kyee dik Yude ne mel me mengwoob ne mengwoob nabe é, be naagwak menduk me sa Yezu nasa ε.

**m 7.14** Ye nabe é elyaal náá, Yezu nadi é ko etsi, etee náá, to etsi eYuda, ghaa-Zeeb nabe é ààtitiila ne muu mot, ààkomet-metak nye.

### Engoola-ngoola ee Zaŋ Nduuel-bot nalwom ɔ

<sup>18</sup>Bedjekel e Zaŋ eezekaada Zaŋ etep binek djas. Zaŋ eezedjoo bedjekel ebá pak'ɔɔ. <sup>19</sup>Nye eezelwom be pe daa Yezu, etep edji Gheŋ náá: «Ye é wɔy e di Mesia nabe náá, nye epezye ɔ ohoo, neghu ye baabwoodaa dhiiti baadi ezye ɔ?» <sup>20</sup>Dáa be nakum pe Yezu nadi e, be eezeke ne ne náá: «Zaŋ Nduuel-bot lwom bis é, bis zedji wɔ náá: Ye é wɔy e di Mesia nabe náá, nye epezye é ohoo, neghu ye baabwoodaa dhiiti baadi ezye ɔ?» <sup>21</sup>É ewala e tak wat, Yezu zokazetsik bete ne membel, bot e nadi ne edjam ɔ, ne bot e embee esisim nadi edhedhek ɔ, dɔɔ ne ebé e mis me bot e edhim. <sup>22</sup>Bhii tak, Yezu eezebɔɔza ne engoola-ngoola e Zaŋ náá: «Keleeka Zaŋ sa bi bee e, ne yii bi gwak e. Bot e edhim moo nyaasok, bot e di ne edjam ɔ moo ke enyɔpe, bot e nadi ne mebé me zezam ɔ, be eezetsak. Be na endiila e melɔ, moo gwak. Bot e zegwye ɔ, be eezegom. Mbée Bhaadal epegoolé, kekum pe daa bedjel e bot. <sup>23</sup>Menyɔ ne mot aadi ààdis ebwaalel e le kɔ lam ɔ!»

<sup>24</sup>Bhis engoola-ngoola e Zaŋ nasik e, Yezu moo tin elii ne zukamwaa ne mot nadi tin kɔ esu e Zaŋ. Nye nalee ne nɔɔ náá: «Bi nakebee yé tɔ bal? Mɔɔ le ghwaazok edheegel ne pup é? Ààbe! <sup>25</sup>Haaa bi nakebee yé tɔ bal? Bi nakebee é, mot ngɔt ne vaŋ mbi bhet é? Bi ne gu náá, bot e dyeebabɔt evaŋ ekaad ɔ, ne bot e di edi tɔ ekum ɔ, dyeebadi é pe tɔ eboo mendjaa me bemekoozi. <sup>26</sup>Haaa bi nakebee yé? Bi nakebee é ngoolé-Mekpa e Zeeb é? Ne tsetse me lee bin é náá, yii bi nakebee e, nye eedhaa-dhanjak ngoolé-Mekpa e Zeeb. <sup>27</sup>Etee náá, Zaŋ é mot Ekwyala nalee náá:

“Esok ne wɔ ne tɔ,

me waalwom ngoola-ngoola yam,

etep nye neekokoobal wɔ meze.” »

<sup>28</sup>Yezu eebaabil náá: «Me lee bin é etep e tsetse náá: pe tɔ bot djas Zeeb nasa ɔ, ye tok ne mot dhaa Zaŋ Nduuel-bot. Saabegɔs é náá, mot di mɔɔ dhyeeb tɔ Eyɔŋ e Zeeb ɔ eedhaa Zaŋ. <sup>29</sup>Bot e mbyak Yisalaél djas ne benɔŋel e epata e lapo naagwak nye, bɔɔ myaal náá, Zeeb é mot epiki. Bhii tak, bɔɔ batazeduwa Zeeb pe daa Zaŋ. <sup>30</sup>Tin, eFalizye ne belyoel e etsi naabyen ekwosak e Zeeb etep'ɔɔ, be naapee náá, Zaŋ duu be Zeeb.»

<sup>31</sup>Yezu eebaazeke náá: «Me gek bot e membu mak ne beze? Be baakɔa ne ze é? <sup>32</sup>Be é dáa zeeɔga bɔɔ dhyeeb mendiindil kɔ ebese e bot djas di edi e. Tin, ngɔt katsim é, lee ne bɔɔ besɔ be náá: “Bis eebwom bin ngɔmbi, bi ààpabɔl. Bis eedjeeb bin medjeeb me esyee, bi ààpadje!” <sup>33</sup>Etee náá, Zaŋ Nduuel-bot ezye. Nye nabe é nye eetsi edee ne menyok, bi kake é náá: “Ye é elyeeb e di esa nye deenek!” <sup>34</sup>Seŋjele Mɔn Mot ezye. Nye epede ye edee, bi kake é náá: “Beeka nwyak é, na ghaa-dek ne menyok. Nye é mɔɔ sɔ e benɔŋel e epata e lapo, ne bot e di ne mbee tsik ɔ!” <sup>35</sup>Tin, bot djas di emyaal etsɔŋ e Zeeb ɔ, be epegu náá, ye é epiki.»

### Yezu tɔ ndjaŋ e Simɔŋ, mot Falizye

<sup>36</sup>Dhiiti mot Falizye zokazedjoo Yezu, nye zede edee be ne. Wɔ gwaa, Yezu zetɔ pe daa le, nye eezɛnɔɔ di kɔ mesa. <sup>37</sup>Pe kɔ del e tak ye nabe é ne dhiiti



moma nadi ne mbee dék ɔ. Dáa nye nagwak náá, Yezu nadi é, kɔ mesa pe daa mot Falizye ɛ, nye eezeye ne beeb nasael ne ekok ɛ albat ɛ, tɔɔ ne menanas. <sup>38</sup>Nye eezetyaa bhii kon ɛ Yezu, é dje si meko me. Nye moo tin ebel meko ɛ Yezu ne miɲal me. Tin, nye moo esuɲal ye ne bhoo lo'e, dɔɔ ne eboma nuub'e é meko ɛ Yezu. Bhii tak nye eezeso menanas kɔ meko me tak.

<sup>39</sup>É gheɲ mot Falizye nadjóo Yezu náá, nye zede pe daa le ɛ, nabee deenek é, nye moo tin elii tɔ lyem'e náá: «Mot tak epedi é di ngooel-Mekpa ɛ Zeeb ɔɔ, pe nye eegu mbi moma met nye'aak. Pe nye eegu náá, nye é moma na mbee dék!» <sup>40</sup>Yezu eezeke ne mot Falizye yenɔk náá: «Simɔɲ, me é ne sa wat me di kwyel elee wɔ.» Simɔɲ eezeke ne ne náá: «Bela, liia lyoel.» <sup>41</sup>Yezu eezeke ne ne náá: «Mot ngɔt naakola bot ebá epata. Ngɔt nakola é, edhenye bedhet-eten (500), dhiiti tak epata mekam-meten (50).» <sup>42</sup>Dáa bɔɔ djas nadi ààbe ne ghwyil ebulal epata tak ɛ, nakuma epata é boopel kola bɔɔ djas bebá. Pe tɔ bot ebá binɔk eze aakwyel mot'enɔk dhaa tyé?» <sup>43</sup>Simɔɲ ezeɛbɔɔza náá: «Ye be mam ɔ, me gek é náá, ye aadi é, mot nakola epata ebuepe ɔ.» Yezu ezeɛbɔɔza ne ne náá: «Simɔɲ, wɔ é ne gham.»

<sup>44</sup>Bhii tak, nye eezeliig mis, gwyák moma tak. Nyey ne Simɔɲ náá: «Wɔ eebee moma yak é? Me eeni tɔ ndjaɲ'ɔ, wɔ ààpadje me medii me egwyii ɛ meko. Gwyáka! Nye eegwyii me meko ne miɲal me, bhii tak, nye eesuɲal ye ne bhoo'e.» <sup>45</sup>Wɔ ààpaboma nuub'ɔ é memuk mam. Ye kabɛ nyey ɔɔ, dáa me looni wak mos ɛ, nye ààpakat eboma nuub'e é meko mam. <sup>46</sup>Wɔ ààpalɔɔb me mul kɔ lo. Ye kabɛ nyey ɔɔ, nye eelɔɔb me menanas é meko! <sup>47</sup>Ye é étep tak ɛ me di lee wɔ náá: Bete ne mesyem me eepele! Ye é étep tak ɛ nye lyaal boo kwyel deenek. Mot pelaa ba bim ɔ, zobaalyaal é ba bim kwyel.» <sup>48</sup>Yezu é boozeke ne moma tak náá: «Mesyem mɔ, eepelel.»

<sup>49</sup>Bot ɛ be ne benɔɔ nadi kɔ mesa ɔ moo tin elii pak'ɔɔ náá: «Nwyak é nwyaa kwaambi mot di ne ghwyil epel mesyem me bot'aak?» <sup>50</sup>Tin, Yezu eezeke ne moma yenɔk náá: «Emyaal ɛ lo eetsik wɔ. Tɔa tɔ egwyem.»

#### Boa nadi egwee be ne Yezu ɔ

**8** <sup>1</sup>Bhii tak, Yezu eezetɔ kegoola bot Mbee Bhaadal Eyon ɛ Zeeb pe tɔ eghaada ne kɔ bɔɔ mel, be ne bedjekel be kam ne bebá, <sup>2</sup>zenɔɔ bedhiiti boa nye nawyisal embee esisim tɔ lɔɔ ɔ, ne bot ɛ mebe nye natsik ɛ. Ye nabe é Maali di djóoaa Maali moma del Makdala ɔ, moma na embee esisim eten ne ebá nasɔaa tɔ le ɔ, <sup>3</sup>Zan, mwaa Kuuza, ngɔt tɔ lɔɔɔ ekukuma di sa mesa tɔ ndjaa mekoozi Eelood ɔ, Suuzan, ne bete ne bedhiiti boa nadi ekwyee Yezu ne bedjekel be ne esa e bɔɔ met ɔ.

#### Kana sɔsel mebhék

<sup>4</sup>Zukamwaa ne mot nadus mel ne mel ɔ, naazesaala é bhaaz ɛ Yezu. Wɔ gwaa, Yezu zekan kana yak: <sup>5</sup>«Dhiiti mot ngɔt zokazetɔ, kemwam mebhék tɔ pyeeb'e. Tyee nye nadi emwam ɛ, dhiiti kyee bhék eezekwyit é ze. Bhii tak, enen ɛ zede ye.» <sup>6</sup>Dhiiti kyee bhék kakwyit é, kɔ bɔs di ne bat ekok ɛ. Tyee bhék'enek nakwyit ɛ, ye é boozesye, ete náá, é di tak, bɔs nadi é ghas. <sup>7</sup>Dhiiti yak kyee bhék kazekwyit é tɔ engwyinini. Bhék tak eezekwyit lɔɔɔ wat ne engwyinini. Dikel engwyinini e tak é boozégó ye. <sup>8</sup>Tin, dhiiti kyee bhék naazekwyit é mbee bɔs. Tyee ye nawyee é, bhék ne bhék naadje bhum

bedhet ebuɛpe.» Bhii Yezu nasilal kana yenek ε, nye eezɛke n   : «Gwakeka enyɛpe, bi ε di n  m l  m   gwak ɔɔ.»

### **   p y  Yezu dyeebalii t  ekana**

<sup>9</sup>Bedjekel ε Yezu zokaz  ji nye esuk ε kana tak. <sup>10</sup>W  gwaa, nye zeb  za n  n   n  : «Biɔ, bi eez  j   etson  e  gu esuk ε  yon  ε Z  b. Y  b  b s  bin ɔɔ, b  gwak y  ε t  ekana. Deenek,

“B    n  ghwyil  gw  k n  mis,      .

B    n  ghwyil  gwak n  m l ,

     bal sa di kwyel      .” »

### **Yezu  pelyaal esuk ε kana s   l m    **

<sup>11</sup>«Gwakeka esuk ε kana tak: Bh     M     ε Z  b. <sup>12</sup>M     m  nakwyit   ngwoob gba ε, y    d   bot ε di  gwak M     ε Z  b, da dim mot m       z    b  y  t  ebhum e elyem ε,            n  , b    z          n  Z  b, da b    tsak. <sup>13</sup>M      nakwyit k  b s di n  bat        d   bot ε di  gwak M     ε Z  b, da b    d   y  n  m       . Ghuna b       n  , y  ty   “zik”. B  dy        y  ε,   ba m    wala batsa, kaseka  ,   di m        a        ɔ, b               n  Z  b. <sup>14</sup>B     nakwyit t   ngwyinini ε, y    d   m   bot ε di  gwak M     ε Z  b ɔ, bhii tak, b  kawa lyem   t               b s'ak, n       n  m     m  tsik b s'ak. B  tok n  ghwyil      t    bhum. <sup>15</sup>B     kwyit k  m    b s ɔ kwyel  ly    ε, bot ε di  gwak M     ε Z  b, da b    wa lyem        ε y , bhii tak, b    k  m     ky    ɔ, tin, b  wa    m    bhum.»

### **Kana lama**

<sup>16</sup>«Mot   n  ghwyil  tuub lama, da nye   butal y  n  m   b  , n   u      y , da wa p  si g    ? Y  n       , p  k  t     t   n  , bot ε di ni t  nd    ɔ, needi t  gwy . <sup>17</sup>       di t  s    d    a  i  , wyis   gwy    m w  d   .       m s  d    a  i  , nyen   gwy . <sup>18</sup>Dika n   tson  dum n   t   d    bi di  gwak  !  t   n  , mot a  i n  ba bim sonok ɔ, b  wa  il nye dhiiti. Tin, mot a  i      n  sonok ɔ, b  a  is nye ba bim       nye di n  y   .»

### **Ny    ε Yezu n  b  n-ny   **

<sup>19</sup>Ny    ε Yezu n  b  n-ny    zokaz  , z     Yezu. B          p  k l  t   n  , z             b  n        n  Yezu n  i  ,               m    m  bot. <sup>20</sup>Deenek, b        Yezu n  : «Ny    n  b  n-ny      m t  l p  k l, b               n  n .» <sup>21</sup>W  gwaa, Yezu z      n  bot d    n  : «Ny     n  m  n-ny        bot ε di  gwak M     ε Z  b, da looba n  y  ɔ.»

### **Yezu   ly   boo ghuu**

<sup>22</sup>Dhiiti d   , Yezu     ni t  boo      b  n  b  jekel b . Bhii tak nye       n  n   n  : «D       , t  p  y i ky  d boo soob na d    -d    .» Bhii tak b       . <sup>23</sup>D   b  n  i     t       ε, g        Yezu. Kaseka  , boo ghuu  ly                  k  dii. M      m  ghuu tak                m   i k      y        ,      m   tin  ni m   i. M   i m  tak      sa a       -             , b  m   tin pak tsik n   sy  . <sup>24</sup>Bedjekel ε Yezu



Zayilus. Nye nadi é, kukuma ndjaa mendjaala me eYuda. Nye eezekwyit meborj si meko e Yezu, é djaala ne ne, nye zye pe ndjan'e, <sup>42</sup> etee náá, nye nabe é ne sim esyes e le ngot, mon membu kam ne ebá nadi ebé ekpanepe pak tsik ne esyee ɔ.

Dáa Yezu nadi etó e, zukamwaa ne mot nadi edu nye, bak eghuɔa nye é nyel, bak tak etiidal nye. <sup>43</sup> Ghuna tɔ edhuu e bot binɔk, ye nabe é ne dhiiti moma, ghiya nadi ekekek nye é nyel boa, ààbe ne etsek ɔ. Ebé e tak naasa ne ne tyee membu kam ne ebá. Nye naasilal epata be djas tɔ mendjaa me megwoma ebuepe, ebé ààsi. Ye nabe ààbe ne mot nakwak egwom ebé e tak. <sup>44</sup> Nye eezedu Yezu bhii koɔ, zye, zemet kyee egɔ e kaad'e wat. Meta nye nazomet e, é di tak wat, ghiya eezetsek. <sup>45</sup> Yezu eezedji náá: «Eze met me?» Wɔ gwaa, bot djas kela, Pyed ezeke náá: «Gheɔ, beea kwaambi zukamwaa ne mot di etiidal wɔ kyee djas'aak.» <sup>46</sup> Deenek, Yezu ezeke náá: «Tsætse mot eekwyet me, etee náá, me eegwyak náá, dhiiti pes mebwala eewyis tɔ lam.» <sup>47</sup> Dáa moma tak nagu náá, nye eepanaa e, moma tak eezetiila, nye moo pwak ne bwoo. Bhii tak, nye eezekwyit meborj si, si meko e Yezu. Nye eezemyam é mis me bot djas, tin, nye moo elée ne bot djas éteɔ yé nye namet kaad e Yezu e, ne dáa nye nakatsak é di tak wat e. <sup>48</sup> Wɔ gwaa, Yezu ezeke ne ne náá: «Esys e lam, edum e koɔ e lo ne Zeeb eetsik wɔ. Tɔa tɔ egwyem.»

<sup>49</sup> Tinaak, Yezu dinaa elii, ngoola-ngoola ngot eezedus pe ndjan e kukuma ndjaa mendjaala me eYuda, zelee nye náá: «Esys e lo eezepɛka. Nàkabaa-dhek lyoel.» <sup>50</sup> Yezu nabe ààbis sa be nadi elii e. Nye é boozeke ne Zayilus náá: «Nàbem ba. Duma koɔ ne Zeeb, nye waatsak!» <sup>51</sup> Dáa nye nakum pe ndjan e, nye eezelu bot djas náá, be nani tɔ ndjaa. Nye nazomyaal é, bedjikel be, Pyed, Zan ne Zak, zenɔ sɛg ne nyeeg mon. <sup>52</sup> Bot djas, metetel ne megwyé, ne etanɔl ne etsim. É di'enek Yezu é booke ne nɔ náá: «Nàdjeka. Mon ààpagwyé. Nye é é gɔ.» <sup>53</sup> Wɔ gwaa, bot gɔ nye etee náá, be nadi egu náá, mon naazegwyé. <sup>54</sup> Nye eezemet mon é mbo, nye eezeben gwood. Nyey ne ne náá: «Mon'am, wyela!» <sup>55</sup> É di tak wat, mon'enɔk eezegom, nye eezewyel. Bhii tak, nye é boolwom be náá, be dje mon tak edee e dek. <sup>56</sup> Tin, ye nabe é, sɛg ne nyeeg naadyeeba-djoka elyelepe. Yezu eezelyak be náá, be nàlee bot sa nasael e.

### Lwomel bedjikel kam ne bebá

**9** <sup>1</sup> Yezu eezesɛg bedjikel be kam ne bebá, nye eezedje be ghwyil ne eghen e esɔ embee esisim ne etsik e bot e mebé. <sup>2</sup> Bhii tak nye eezelwom be, be kegoola Mbée Bhaadal Eyon e Zeeb, ne etsik e membel. <sup>3</sup> Nye eezedje be etsi náá: «Sa mot àànɔ sonok wat, nye neetɔ ne ye medjoɔ. Sa mot àànɔ sek, àànɔ ekoo, àànɔ mapa, keyaka ne epata tɔ mengwyé men. Sa mot ààdi ne ekuwa ebá. <sup>4</sup> Tɔ edi djas bot aamyaa náá, bi sulal ɔ, dika tɔ ndjaa tak, kekum dwoo bi aadus tin e. <sup>5</sup> Mel djas bot aapee náá, bi nàsulal pe daa loɔ e, kpaaka yebɔ, da bi é kut be piib meko men. Ye aadi é, tyee mwana éteɔ embee esesee bɔɔ.» <sup>6</sup> Bedjikel eezetɔ pe mel djas, kelee bot Mbée Bhaadal, ne etsik e bete ne membel é edi djas.

### Keɔ e Eelood

<sup>7</sup> Tin, Eelood mot nadi mekoozi kɔ kyee dik Ghalile ɔ, naagwak menduk me etep binek djas. Nye nabe é ààkagu sa nye gek e, etee náá, bedhiiti bot

nadyeebake é náá: «Zaŋ Nduuel-bot nagwye ɔ, naazegom.» <sup>8</sup>Bak náá: «Ye é ngooel-Mekpa é Zeeb, Eli, eebaatuula!» Yak kyee bot náá: «Ye é ngooel-Mekpa é Zeeb na mwa é zegom!» <sup>9</sup>Eelood é boozeke náá: «Ye nabe é mam emet naazelwom náá, be tsak Zaŋ Nduuel-bot. Haaa yenɔk é nwyaa mot? Mot me di egwak bot elii etep bak ko esu é le'aak é ze?» Nye nadi esaa nye neebée Yezu.

#### Yezu eedje edee ne botom bemil eten

<sup>10</sup>Bot é lwoma zokazebula pe daa Yezu, be moo tin ebaŋa nye esesee ee be nasa é. Yezu é boozeɗul bedjekel be, tɔ ne nɔɔ é ngwoob dhiiti ghaada di edjóaa Bhetsaida é. <sup>11</sup>Ghuna bot ebuepe naagu ze be nadi tɔ é, be é boozeɗu be. Yezu zokazeboma ne nɔɔ. Bhii tak, nye moo tin elyo be dum ne Eyoŋ é Zeeb, ne etsik é bot é nadi ekwos etsak ɔ. <sup>12</sup>Dáa dwoo nabe ye moo esila é, bedjekel be kam ne bebá é boozetiila pe daa le. Bɔɔ ne ne náá: «Swaala bot bak, be tɔ pe kɔ mel ne pe to epet ee di pak ne wak é, etee náá, penek be waakebela di ndjek ne edee e dek, etee náá, menaka wak é to bal.» <sup>13</sup>É di'enek, Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Djeka be edee biyo bemet!» Be eezebaake ne Yezu náá: «Bis zokalik é, ne emapa eten, zenɔɔ besu ebá. Wɔ kwyel bilak é náá, bis kebom edee etep bot bak djas é?» <sup>14</sup>É di'enek, metan me bot naakum tyee botom bemil eten (5 000). Tin, Yezu é boozelee bedjekel be náá: «Dilka bot djas mendiindil, zega bot mekam-meten (50) e di wat.» <sup>15</sup>Bedjekel é boozesa dáa Yezu nake é. Be eezedil be si. <sup>16</sup>Bhii tak, Yezu eezenɔɔ emapa eten ne besu ebá binek, nye eezeben mis pe eko, zeghaape Zeeb etep edee binek. Nye eezepyak mapa, nɔɔ, dje bedjekel be, be kaa bot djas. <sup>17</sup>Mot ne mot naade, djil. Bedjekel zokabula ne mebhwa kam ne ebá yii mebhuhwak.

#### Pyeed eele náá, Yezu é Mesia

<sup>18</sup>Dhiiti dwoo, dáa Yezu nadi é djaala ne Zeeb é dhiiti sum di é, bedjekel nadi é, be ne ne. Nye eezedji be náá: «Medhuu me bot ke náá, mam é ze?» <sup>19</sup>Be eezebɔɔza ne ne náá: «Bak ke é náá, wɔ é Zaŋ Nduuel-bot. Bedhiiti náá, wɔ é ngooel-Mekpa é Zeeb Eli. Bedhiiti pe kabaake é náá: Wɔ é ngot to bengooel é Mekpa é Zeeb na mwa zegom ɔ.» <sup>20</sup>Yezu eezedji be náá: «Ye kabe biyo ɔɔ, bi ke náá, mam é ze?» Pyeed eezebɔɔza ne ne náá: «Wɔ é Mesia Zeeb nadhis ɔ.» <sup>21</sup>Yezu eezedul be melo elyelepe, nye eezeke ne nɔɔ náá, sa be àalee bot.

#### Èken é leŋ é Yezu nalee etep esyee ne egom é le é

<sup>22</sup>Bhii tak, nye eebaazebil náá: «Ye goka é Seengele Mɔn Mot zuka ebuepe. Bepaa, ne eboo beghaa-Zeeb, zenɔɔ beghan é mekana me etsi é waabhina nye. Nye waagóaa. Melu melé bhis esyee é le, nye waagom.»

<sup>23</sup>Bhii tak, Yezu eezelii ne bɔɔ djas náá: «Ye be náá, mot ngot epekwyel edu é me ɔɔ, nye bet ekwyeeɗ é nyel'e, da nye é bep melaaba me melu djas, da nye é du me. <sup>24</sup>Etee náá, mot é di ekwyel etsik nyel'e ɔɔ, nye aanàkwaabela tsik, mot é myaal esu é tsik nyel'e etep'am ɔɔ, nye waabela tsik. <sup>25</sup>Ye é tete yé, mot bela mevu me bɔs'ak djas, da nye é gel nyel'e met, neghu epul é nyel'e? <sup>26</sup>Mot aagwak sen etep'am ne etep mekpa mam ɔ, mam Seengele Mɔn Mot é waagwak sen ne ne dwoo me aazye to duma yam é, ne to duma Saagam ne efofop na dee é. <sup>27</sup>Me lee bin ne tseetse é náá, to sama bot é di wak'aak, bedhiiti aanàkwagwye, bɔɔ àabee Eyoŋ é Zeeb.»

### Bhwoob ε Yezu eeswoola

<sup>28</sup>Ye naasa tyee yenga wat bhii nye naalii deenek é, Yezu eezenɔɔ Pyeéd, ne Zaŋ, zenɔɔ Zak, nye eezébyet kɔ dhiiti etsok étep edjaala ne Zeeb. <sup>29</sup>É sok Yezu nadi edjaala ε, bhwoob'e zokaswoola, ekaad be moo puu, ekasepe dáa ngwyes bhii. <sup>30</sup>Kaseka tin é, bot ebá é bhaaz'e, bɔɔ elée elenɛ ne Yezu. Ye nabe é Moiiiz be ne Eli. <sup>31</sup>Be eezetuula kuku mekas ε Zeeb. Be ne Yezu nadi elii dum ne tyee nye aasilal lwomel'e ε, ne dáa nye aakegwye pe Yeluzalem ε. <sup>32</sup>Tinaak, Pyeéd ne bot ε lɔɔg'e eezéduma é gɔ, syaaaz. Dáa be nakadjem ε, be eezébee mekas ε Yezu ne bot ebá be ne benɔɔ nadi ɔ. <sup>33</sup>É di nadi náá, bot binɔk moo elik Yezu ɔ, Pyeéd eezeke ne ne náá: «Gheɛ, ye goka é náá, mena di wak. Djhoosumka epet elél: Wat yɔ, dhiiti ye Moiiiz, yak wat kadi é ye Eli.» Tinaak, nye nadi é, ààgu sa nye nadi eke ε. <sup>34</sup>É di nye nadi elii deenek ɔ, eguud eezesul, zebutal be. Bedjekel é boozegwak bwoo é ebee dáa eguud di ebutal be ε. <sup>35</sup>Tɔ eguud binek, gwood zokagék náá: «Nwyak é Mɔn'am me nazetɔ ɔ. Gwakeka nye.» <sup>36</sup>Bhii gwood nazegék ε, ye nakalik é, Yezu nye emet. Bedjekel é boozesyel tep tak, é gheɛ tak, be nabe é ààbaɛa bot etep ee be nabee ε.

### Yezu eetsik dhiiti mɔɔ dhyeeb embee esisim nadi edhek ɔ

<sup>37</sup>É yak elu Yezu be ne bedjekel elél binɔk moo wyeed etsok elenek, wɔ gwaa zukamwaa ne mot zeboma ne ne. <sup>38</sup>Tɔ edhuu ε bot binɔk, mot ngɔt moo tin etsim: «Lyoel, me epedjaala ne ɔɔ, kela mis kɔ mɔn'am. Ye é sim mɔn'am! <sup>39</sup>Etée náá, mbee sisim wat ne dyeebamet nye, é di tak wat nye epekyeeb, bhii tak, ye kadheeg nye é elyelepe, é di tak wat, mewyil moo ewyis é nuub mɔn. Mbee sisim tak epɛzuk nye elyelepe, edus ε le tin ne lyel. <sup>40</sup>Ye be é, me eedjala ne bedjekel bɔ náá, be ɔɔ mbee sisim tak. Be ààpakwak ye.» <sup>41</sup>Yezu eezeke ne ɔɔ náá: «Biɔɔ bembée ε bot, bot ε di ààdum koɛ ne Zeeb ɔ! Melu medhen kalik ne nam é edi tɔ len? Baabela náá, melu medhen me di egoka ne emaad bin? Dha me ne mɔn'ɔ wak.» <sup>42</sup>Dáa mɔn tak nazokunaa ne Yezu ε, wɔ gwaa, mbee sisim zegheeg nye si. Bhii tak ye moo zedheeg mɔn'enɔk elyelepe na bhuku-bhuku. Tin, Yezu eezébhém mbee sisim tak, mɔn eezetsak. Bhii tak Yezu eezébulal nye é membo me seeg. <sup>43</sup>Ye nabe é bot naadyeebadjoka mebwala me Zeeb tin.

### Yezu eebaalii dum esyee ne egom ε le

Dáa ye nabe náá, mot ne mot nabe é, nye dinaa edjoka ne esɔs etep djas Yezu nadi esa ε, Yezu é boolée ne bedjekel be náá: <sup>44</sup>«Beeka melɔ men enyɔpepe étep bi neebaal sa me aalée bin ε: Ye kalik é batsa Seengele Mɔn Mot neekaaa é membo me bot.» <sup>45</sup>É di'enek, bedjekel nabe é, ààmet lo etep ee nye nadi elée be ε, etée náá, esuk ε tak nadi be é syela étep be needi ààmet ye. Be nadi é ne bwoo ε dji é Yezu tep'enek.

### Ye é eze di dhil mot?

<sup>46</sup>Bedjekel moo tin ebe meso pak'ɔɔ étep be neegu tɔ sama yɔɔ, eze di dhil mot. <sup>47</sup>Yezu eezegu sa nadi edhaa pak'ɔɔ ε, wɔ gwaa, nye zenɔɔ mɔɔ dhyeeb, neeg nye é ngwoob'e. <sup>48</sup>Nyey ne ɔɔ náá: «Mot é myaal mɔn'ak kɔ esu ε kwyl nye di ne ye ne nam ɔɔ, nye myaal é mam. Tin bela náá, mot ε myaal me ɔɔ,

nye myaal é, mot nadhis me ɔ. Eteé náá, mot di mɔɔ dhyeeb pak biyɔ djas ɔ, ye é nyey ε di boo-mot.»

#### Mot di ààbhina mena ɔ, nye é mot'ena

<sup>49</sup>Zaŋ eezeke ne Yezu náá: «Gheŋ, bis eebée dhiiti mot esɔ embee esisim ne din ε lɔ. Bis eelyak nye, eteé náá, nye ààke lɔɔg wat mena ne benɔɔ.» <sup>50</sup>Tin, Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Sa mot ààlyak nye, eteé náá, mot di ààbhina bin ɔ, yenɔk é mot'en.»

#### Bot ε Samaali eepée náá, Yezu sulal kɔ del ε lɔɔ

<sup>51</sup>Dáa elu ε nabe náá, nye neebyet tɔ gwoo ε, nadi ye eezekunaa ε, Yezu é boozeke ne lyem'e wat náá: Nye epetɔ pe Yeluzalem. <sup>52</sup>Nye é bookyeed engoola-ngoola meɓhaadal pe sok. Engoola-ngoola eezetɔ, be eezeni tɔ dhiiti del pe kyee dik Samaali étep be neekoobal nye di, ne esesee djas. <sup>53</sup>Tin, bot ε del zokabyen náá, nye nàsulal kɔ del ε tak, eteé náá, nye nadi etɔ pe kyee dik Yeluzalem. <sup>54</sup>Dáa Zak ne Zaŋ bedjekel be nagwak deenek é, be é boozeke náá: «Gheŋ, wɔ epekwyel náá, bis djóo du, dus tɔ gwoo étep ye neezedik be?»

<sup>55</sup>Yezu eezeliig mis, bhem be. Bhii tak, nye moo edul be melɔ. <sup>56</sup>Be eezetɔ pe dhiiti del.

#### Bot ε di ekwyel edu ε Yezu ɔ

<sup>57</sup>Yezu be ne bot ε nadi egjee ne ne ɔ gba-gba kuku kyeed, wɔ gwaa, dhiiti mot zokake ne ne náá: «Mε epekwyel edu é wɔ é meze djas wɔ aadi etɔ ε.» <sup>58</sup>Yezu zokazebɔɔza ne ne náá: «Bebhek é ne eku, enen é ne mek. Kabela náá, Seengele Mɔn Mot, nye tok ne zezε ne di edjaasi ne ewala.»

<sup>59</sup>Nye eezeke ne nwyak dhiiti mot náá: «Dua me.» Mot'enɔk eezebɔɔza ne ne náá: «Gheŋ, pookobet me, me pookokedel Saagam.» <sup>60</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Beta bot ε zegwyε ɔ be del myon me bot bɔɔ. Ye be wɔy ɔɔ, tɔa, kelyaal bot Eyon ε Zeeb.» <sup>61</sup>Nwyak dhiiti mot eebaake ye náá: «Gheŋ, me waadu wɔ. Pookobet náá, me ke emwana ne bot ε mebyel mam.» <sup>62</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Mot ε zemet awata, da nye é baake náá, nye bulal mis, gwyák pe bhis ɔ, yenɔk tak ààpakɔa ne Eyon ε Zeeb.»

#### Lwomel bedjekel mekam-meten ne mekam-membá ne ebá

**10** <sup>1</sup>Bhii tak, Gheŋ eebaazesée bedjekel mekam-meten ne mekam-membá ne ebá (72). Nye eezelwom be bebá-bebá pe tɔ egħaada ne kɔ mel me Yezu nabe náá, nye aadhan ε. <sup>2</sup>Nye eezeke ne nɔɔ náá: «Pyeeb ne bɔk. Bot ε mesa ààbu. Ye goka é bi djaala náá, nakuma pyeeb nye dhis bedhiiti bot ε mesa étep be needis edee tɔ pyeeb. <sup>3</sup>Tɔka! Me kyeed bin tin é dáa ebhata kuku eben. <sup>4</sup>Sa mot ààɔɔ ngwyε epata, ààɔɔ ekoo, ààɔɔ-ɔɔɔɔk ɔɔ ne mepapa. Sa mot ààbe tyε étep meswosel e ze. <sup>5</sup>Pe tɔ mendjaa me bi aani ε, keka sok náá: “Betka náá, egwyem di tɔ ndjan'ak!” <sup>6</sup>É d'enek, mot di ne egwyem ε di tin ɔɔ, egwyem bin é waakala kɔ le. Ye kabe náá, mot egwyem tok tin ɔɔ, egwyem bin é waabula pe daa len. <sup>7</sup>Sulalka tɔ ndjaa mot egwyem é tak. Bi ε djeaa medii ne edee ɔɔ, da bi é de ye, eteé náá, mot-mesa goka é ne ebela etuud e mesa me. Sa mot ààke mendjaa ne mendjaa. <sup>8</sup>Bi ε ni kɔ del, da be é myaal bin ɔɔ, deka edee be aadje bin ε. <sup>9</sup>Tsikeka bot ε mebé di kɔ del ε tak

ɔ, da bi é lée bot é del náá: “Eyoŋ é Zeeb eezekunaa ne nen.” <sup>10</sup>Pe kɔ dhiiti mel me bi aani, da bot é mel me tak epee náá, bi nàsulal pe daa loɔ ɔ, tɔka kɔ ebeseé é del, da bi é lée ne nɔɔ náá: <sup>11</sup>“Bis epekut piib meko mes. Ye é piib del é len zenaata bis é meko é. Ye goka é náá, bi gu náá, Eyoŋ é Zeeb moo é eku-naape ne nen.” <sup>12</sup>Me lée bin é náá, dwoo Zeeb aazepée bot é, bot é del elak é waapéeaa é elyelepe dhaa-dhanak epee bot é ghaada Sodòm.»

#### **Eghaada ee di byen edum koŋ ne Zeeb é**

<sup>13</sup>«Haaa kpaa-ghoŋ ne nɔ, del é Koodazin! Haaa kpaa-ghoŋ ne nɔ, del é Bhetsaida! Etee náá, endem e mebwala me nasael pe yebo epedi náá, ye nasael é pe ghaada Tiid ne yii Sidon ɔ, pe bot é eghaada binɔk eeloobot kaad epum, pe be naazelɔɔba mesii, pe be naaloozeliig elyem boɔ. <sup>14</sup>Ye é étep tak é me di elée bin náá, dwoo bot aadi epéeaa é, yebo mepéaa waadhaa yii Tiid ne Sidon ne melyel. <sup>15</sup>Kapernaum! Ye kabé woy ɔ, egeka bo é náá, wɔ é ne ghwyil ebyet, tɔ pe tɔ gwoo? Wɔ waasila pe si, batakekum del é edim, yii bot é naze-gwey ɔ.» <sup>16</sup>Nye eebaazeke ne bedjekel be náá: «Mot aagwak bin ɔ, nye eegwak me. Mot é byen bin ɔ, nye byen é mam. Tin, mot é byen me ɔ, nye eeyen mot nadhis me ɔ.»

#### **Ebula é bedjekel mekam-meten ne mekam-membá ne ebá**

<sup>17</sup>Bedjekel mekam-meten ne mekam-membá ne ebá (72) nalwomaa ɔ, eezebula ne memyaala djas. Boɔ ne Yezu náá: «Gheŋ, doɔ ne embee esisim eelooba ne nes é sok bis di elii ne nɔɔ ne ghwyil din é lo é!» <sup>18</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Me di ebee Satan é dus pe éko, sul pe kɔ bɔs tyee ngwyes bhi. <sup>19</sup>Gwakeka: Me eedje bin eghen enyal benyɔ, ebaalɔl, doɔ ne mebwala me mot mebhuka djas. Ye tok ne sa ye aasa bin. <sup>20</sup>Tin, nàmyaalaka, etee náá: Embee esisim epegwak bin. Bi goka ne emyaala é, ye be náá, min men é kwyala tɔ gwoo ɔ.»

#### **Yezu eemyaala**

<sup>21</sup>É gheŋ tak, Yezu naazebela boo memyaala Sisim na Dée nadjé nye é. Nye eezetsim: «Heee Saagam, Gheŋ gwoo ne bɔs. Me eeghaape wɔ, étep náá, wɔ eelyaal boɔ dhyeeb eseseé ee di syela é mis me betsoŋ é bot ne bot é metselal é. Ne tseetse, Saagam, wɔ ne kwyel náá, ye sael deenek. <sup>22</sup>Saagam naadjé me esonok djas. Ye tok ne mot di egu Mɔn, ye di ààbe Seeg ɔ. Tin, mot aanàk-waagu náá, Seeg eze, ye di ààbe Mɔn, ne mot Mɔn aakwyel elyaal nye nwyak ɔ.»

<sup>23</sup>Bhii tak, Yezu eezeliig mis, gwyák bedjekel, nyey ne boɔ bemet náá: «Menyɔ ne biyɔ, etee náá, bi epebee sa bi di ebee'enek! <sup>24</sup>Etee náá, me lée bin é tseetse náá, beté ne bengoolet é Mekpa é Zeeb ne bemekoozi ebuepe nadi é, ne gwyes ebee esa ee bi di ebee'aak. Saabegɔs ne nɔɔ é náá, be nabe é ààbee. Be nadi é ne gwyes egwak sa bi di egwak mos'aak, saabegɔs ne nɔɔ é náá, be nabe ààgwak.»

#### **Kana mot Samaali na mbee lyem**

<sup>25</sup>Dhiiti lyoel etsi é Zeeb naazewyel, lii, étep ebowal é Yezu. Nye eezedji nye náá: «Lyoel, me sa dáa, étep me neebela tsik na kòm-kòm?» <sup>26</sup>Yezu kabɔɔza ne





bis epepel bot e di esa bis ebiyo ɔ.

Sa náá, bis nàkwyekweye tɔ mɛbhowal.” »

<sup>5</sup>Yezu eebaazeke ne nɔɔ náá: «Djhoopookogekeka tyee náá: mot ngɔt pak'en é ne ɔɔ, nye eezetɔ pe daa le kuku pum. Nye eezeke ne ne náá: “Sɔ'am, djema! Kola me emapa elɛl, <sup>6</sup>etee náá, dhiiti sɔ'am ngɔt nadi é mendjon ɔ aloo ne tuula nenak pe daa lam. Me tok ne edee me dje nye.” <sup>7</sup>Djhoopookogekeka náá, ɔɔ mot tak yala nye tɔ ndjaa náá: “Beta me gwyem! Ebe e ndjaa moo é kɔɔla ne engonj. Bis ne bɔn moo é kpop mendjaamesi. Me aanàkwaawyele, zedje wɔ emapa é tak!” <sup>8</sup>Me lee bin é tseetse náá, ye be náá, nye aanàkwaawyele zedje nye sa nye waab e, kɔ esu e esɔ e be ne ne ɔɔ, nye waabatawyele, zedje nye sa tak, etee náá, ɔɔ epenaada ewaab, ààbe ne sen. <sup>9</sup>Ye be mam ɔɔ, me kalee bin é náá: Waabka, bi é waadjéaa. Saaka, bi é waabela. Diigka é ebe e ndjaa, be waadii bin ye e. <sup>10</sup>Ye é deenek, mot aawaab ɔ, nye waadjéaa. Mot aasanj ɔ, nye waabela. Be dii ndjanj é, ne mot diig ɔ.

<sup>11</sup>Ye be náá, dhiiti mot pak'en é seeg mɔn ɔɔ, mɔn é waab su ɔɔ, nye ne ghwyil edje mɔn nyo é di tak é? <sup>12</sup>Ye kabɛ náá, mɔn waab é eke ɔɔ, nye é ne ghwyil edje nye baalɔl é di tak é? Ye aanàkwaasael. <sup>13</sup>Kwyii biyo, bembee e bot bi di e, bi ne gu edje embee esonok ne bɔn bin, gwyata ne Seeg'en di pe tɔ gwoo ɔ, nye waadje Sisim na Dee ne mot aawaab ɔ.»

#### **Yezu eezebɔɔza dum ne tep nye natilaa gwyes e**

<sup>14</sup>Dhiiti dwoo, Yezu nadi esɔ embee esisim nanɛɛg dhiiti mot bubu e. Wɔ gwaa, embee esisim zokawyele tɔ mot'enɔk, bubu mot'enɔk moo tin elii. Tin, edhuu e bot e nadi tin ɔ moo tin edjoka. <sup>15</sup>É di'enek, bot e nadi tin ɔ moo tin eke pak'ɔɔ náá: «Ye é Belzebul, kukuma embee esisim e di edje kɔkɔ yak mbi mebwala me nye di esɔ embee esisim ne ye e!» <sup>16</sup>Bedhiiti nadi ekwyele eloo e nye pe eko, da bwood nye pe kye. Be é boolee ne ne náá: «Sa bis dhiiti tseɛa mebwala di elyaal náá, Zeeb é nadhis wɔ e!» <sup>17</sup>Tin, Yezu nabe é, egu egeka e elyem ɔɔ. Nye é booke ne nɔɔ náá: «Eyonj e di náá, mesa me bot e tak é ewaya pak'ɔɔ e, eyonj e tak aanàkwaadi. Bɔn bil wat e di egónel pak'ɔɔ, yenek tak aanàkwaadi. <sup>18</sup>Ye be náá, Satan é di etwak nyel'e nye emet ɔɔ, eyonj e le aapyet dáa? Etee náá, bi ke é náá, me twak embee esisim é ne ghwyil e Belzebul dje me e. <sup>19</sup>Ye be náá, me ɔɔ embee esisim é ne ghwyil e Belzebul ɔɔ, haaa yebo bot aasɔ embee esisim ne yaa ghwyil? Étep tak e di náá, bot bin ɔɔ bemet aadi é betetep bin. <sup>20</sup>Ne tseetse me lee bin é náá, ye é ne ghwyil e Zeeb e me di esɔ embee esisim. Ye kwyele elyaal é náá, eyonj e Zeeb moo é wak ne nena é di wat.

<sup>21</sup>É gheɛ mot ghwyil di ne mekɔ me deeb di ebaal ndjanj'e ɔ, esa be djas é waabaalaa enyɛpe. <sup>22</sup>Ye be náá, dhiiti mot di edhaa nye ne ghwyil eezye, nye kwak ebhaad nye si ɔɔ, bhii tak, nye dek nye mekɔ me deeb me nye nadi ebebwaal ɔ, da nɔɔ esa be djas é kaa.

<sup>23</sup>Mot di àadi pe yam kyee ɔ, ye lee é náá, mot tak é mot di ebhina me ɔ. Zenɔ náá, mot di àakwyee me é eseeg e bot ɔ, nye waaz é waazak.»

#### **Ebula e mbee sisim**

<sup>24</sup>«É sok mbee sisim di ewyele tɔ nyel mot e, ye dyeebawyele é tɔ pe kyee dik besye di ààbe ne medii e, étep ekɛsaa di ye aakewala ɔ. Ye di ààbela di ɔɔ, ye

kake é náá: “Me pookosik pe ndjan'am, ndjaa me nawyis to tak e.” <sup>25</sup> Tin, sika ye aakasik e, ye kabela ndjaa tak, toto, waabela, koobela ɔɔ, <sup>26</sup> É di'enek, nye katɔ́ é kenɔɔ edhiiti embee esisim be na nyan-nyan beten ne bebá di edhaa nye ne embee mesa ɔ. Tin, bɔɔ djas kazeni é to ndjaa tak, da be di. É di'enek, tsik yenɔk mot eezepulel dhaa-dhanjak yii nabe sok e.»

#### Tete ekum

<sup>27</sup> Dáa Yezu nadi elii deenek é, dhiiti moma zokazeben gwood to edhuu e bot, nyey ne ne náá: «Menyo ne moma nabep ebum e lo ɔ! Menyo ne mebel me wo nade e!» <sup>28</sup> Tin, Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Menyo ne nen, bot e di egwak Mekpa e Zeeb, da bi é ke dáa Zeeb di ekwyel e.»

#### Ngwyeebel tseɲa mebwala

<sup>29</sup> Dáa medhuu me bot nadi esaala é ngwoob e Yezu e, nye moo tin eke náá: «Bot e di ko bɔs'ak mos'aak, be àànyɔ bot. Be epewaab dhiiti tseɲa mebwala me Zeeb. Be aanàkwaakobee dhiiti wat, ye di ààbe yii ngoolel-Mekpa e Zeeb Zonas ɔɔ. <sup>30</sup> Deenek, tyee wat Zonas nadi tseɲa é mis me bot e ghaada Niniv e, ye é deenek é Seɲɛle Mɔn Mot aadi tseɲa étep bot e di ko bɔs'ak mos'aak. <sup>31</sup> Dwoo Zeeb aazepée bot e, mekoozi me moma mel me di pe kye bɔs é waazyɛ, zetyaa sok bhwoob bot e kɔkɔ mebyel me di ko bɔs mos'aak étep epit be, deenek, nye neekwyesal be ndje sɔs. Etee náá, nye nadus é pe edum e bɔs étep ezegwak mbɛɛ mɛlyo me etsoɲ e mekoozi Salomɔɲ. Ye nyɔ é, bi gu náá, mot di nenak wak'aak, nye eedhaa Salomɔɲ! <sup>32</sup> É dwoo Zeeb aazepée bot e, bot e ghaada Niniv waazyɛ, zetyaa sok bhwoob bot e kɔkɔ mebyel me di ko bɔs mos'aak étep epit be. Tin, nye waazekwyesal be ndje sɔs, etee náá, bot e ghaada Niniv naazeliig elyem ɔɔ, bhii be nazeɲwak mɛlyo e Zonas e. Ghuna yii di wak e, ye eedhaa-dhanjak ye Zonas!»

#### Lama nyel

<sup>33</sup> «Mot aanàkwaatuub lama, da nye é butal ye si bhwa, ye ààsael deenek. Ye goka ne ekelaa é, pe ko teeg, etee náá, bot djas aadi eni to ndjan ɔ needi to gwe tak. <sup>34</sup> Mis mo é dáa lama nyel'ɔ. Mis mo e di enyaasok enyɔɔpe ɔɔ, gua náá, nyel'ɔ djas é to selele. Ye kabɛ náá, mis mo àànyaasok ɔɔ, nyel'ɔ djas é to ghooghom. <sup>35</sup> Ye é deenek é me di eleɛ wo náá, wo di tsoɲ mot étep ebaal eselele di to lo e, ekaab náá, eselele bin ezekeliiza ghooghom. <sup>36</sup> Ye be náá, nyel'ɔ djas é to selele, ààbe ne kyee nyel wat di to ghooghom ɔɔ, nyel'ɔ djas aadi é, to gwe, dáa lama di edje wo gwe ne mekas me e.»

#### Yezu eetil eFalizye be ne beghan e mekana me etsi

<sup>37</sup> Dáa Yezu nasilal elii e, dhiiti Falizye zokadjoo nye, nye zede pe ndjan'e. Yezu zokani to ndjaa mot tak, nɔɔ nyel, disi ko mesa. <sup>38</sup> Falizye yenɔk zokadjoka dáa nye nabee náá, Yezu nabe ààgwyii membo esok ne nye ne de edee e. <sup>39</sup> Tin, Gheɲ é booke ne Falizye yenɔk náá: «Beeka dáa biyɔ eFalizye di e. Bi dyeebagwyii é ekoɲ e ebɛɛle ne ekoɲ e esaan. Ye kabɛ to mo tak ɔɔ, bi é toɔɔ ne ekwosak e djii ne mbee lyem dhaa nyel. <sup>40</sup> Bi ààtselal, Zeeb mot nasa koɲ tak ɔ, nye nabe é ààbaasa mo tak é? <sup>41</sup> Djeka bedjel e bot esa ee di to emɔ ebɛɛle bin e. Deenek e esonok djas aadi, deɛ étepen.

<sup>42</sup>Haaa kpaag-ghon ne biyo eFalizye, etee náá, bi epetuud Zeeb ndyaal wat tɔ endyaal kam e nadjeebe ne eka e na mbee menuub ne aghomkɔɔ, zenɔɔ mewyee me di ebeaa tɔ bok e. Da bi kadi é ààwa lyem tɔ epiki ne kwyel e Zeeb. Yenek djas é sa di egoka náá, bot du melu djas ne zii, ààbet dhiiti sonok e.

<sup>43</sup>Haaa kpaag-ghon ne biyo eFalizye, etee náá, bi kwyel é, mebhóó me pe sok étep etela menyel tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda, bi ne kwyel eswosaa ne duu kɔ mebesee. <sup>44</sup>Haaa kpaag-ghon ne biyo, etee náá, bi é dáa mevit me di àànyɔ enyen e, mevit me bot di eke kɔ tak ààgu e!»

<sup>45</sup>Mot ngɔt tɔ belyoel e etsi e Zeeb zokazedji nye náá: «Lyoe! dáa wɔ di elii deenek'enek, wɔ lee tin é dɔɔ ne bisɔ!» <sup>46</sup>Yezu eezeeɔɔɔɔɔɔɔɔ ne nɔɔ náá: «Kpaag-ghon dɔɔ ne biyo, belyoel e etsi e Zeeb! Bi epikel kɔ ekoŋ e bot mekɔm me na dil-dil, da bi é kadi, ààkoseeb-seebak djin wat bi neekogek medil me mekɔm me tak. <sup>47</sup>Haaa kpaag-ghon ne nen, etee náá, bi epesum mevit me bengooel e Mekpa e Zeeb, bot e bebhhaab bin nagó e! <sup>48</sup>É sok bi di esa deenek é, bi lyaal é náá, bi eemyaal embee esesee bebhhaab bin, etee náá, be naagó bengooel e Mekpa e Zeeb, ye é biyo e kadi esum mevit mɔɔ! <sup>49</sup>Kɔ esu e tak e Zeeb tɔ etsɔŋ be, nake náá: “Me waakyeed be bengooel e Mekpa e Zeeb ne bot e lwoma, be waagó bedhiiti, da be é wa bedhiiti tɔ tsik mezuk.” <sup>50</sup>Kana ekus e bɔs, bete ne bengooel e Mekpa e Zeeb naadyeebagóaa, étep tak e di náá, esesee binek djas kwyé kɔ elo e kɔkɔ bot e di kɔ bɔs dwoo mos'ak. <sup>51</sup>Kana dwoo esyee e Abhel, keyaka ne ye Zakaali, mot nagóaa pak mesa-ebuwa, ne Di na Dee e Gheŋ ɔ. Tseetse ne tseetse me lee bin é náá, esesee binek djas kwyé kɔ elo e kɔkɔ bot e mebyel me bot e dika mos'aak.

<sup>52</sup>Haaa kpaag-ghon ne nen, biyo, belyoel e etsi e Zeeb, etee náá, bi eezediyal ze di etɔ ne bot pe daa Zeeb e. Biyo bemet bi ààpake é ze tak. Tin, bi epela bot e di ekwyel edhaa é ze tak ɔ, ze.»

<sup>53</sup>Dáa Yezu nawyis tɔ ndjaŋ'enek e, eFalizye ne beghaŋ e mekana me etsi moo tin ne mebuk tɔ elyem. Bhii tak be moo tin edji nye bete ne ekiya dum ne bete ne etep. <sup>54</sup>É di'enek, be nadi elóo nye pe eko, da bwood nye pe kye étep be neebela mekpa me be aapit nye ne ye e.

#### Yezu epedul bot e medjhaaz pe eko, bhimis pe si melo

**12** <sup>1</sup>É gheŋ tak, bot eezeseeɔɔɔɔɔɔ é di tak. Mebu me bot bedhet ne bedhet ekee e ye aasa náá, bedhiiti nyalel pak'ɔɔ. Tin, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Esok ne esonok djas, ye goka é náá, bi kyee leviid eFalizye. Ye kwyel elyaal é, mefulu mɔɔ yii medjhaaz pe eko bhimis pe si. <sup>2</sup>Esesee djas di syela e, ye waawyis é gwyé, etep ee nadi tɔ sɔ e, ye waaguaa ne bot djas. <sup>3</sup>Étep tak e di náá, etep djas bi aadi elii tɔ ghooghom e, ye aadi egék é gwyé mwos dwoo. Sa bi nadi enyiŋgela tɔ elo pe tɔ dheŋ e, ye aadi é moo tuudaa kɔ emii e mendjaa.»

#### Sa mot di egoka ne ekaab e

<sup>4</sup>«Biyo besɔ bam, me lee bin é náá, nákaabka sa di egó epuud, bhii tak, ye kadi é ààsa dhiiti sonok. <sup>5</sup>Me pookolyaal bin sa bot di egoka ne ekaab dhaa nyel e. Bi goka ne kaab é Zeeb, mot di náá, bhis esyee, nye é ne ghwyil ekemwas bin tɔ du na kɔm-kɔm ɔ. Ne tseetse, me lee bin e náá, ye é nyey e bi

di egoka ne ekaab! <sup>6</sup>Bot djas ne gu náá, bɔɔ enen eten dyeebabɔmsaa é ne efa-  
langa ebá. Kabela náá, ye tok ne sa Zeɛb aadjisa é mis mɛ. <sup>7</sup>Deenek, bhoo elo  
bin é elarja, sa mot ààdi ne bwoo, etɛɛ náá, é mis e Zeɛb, bi é ne boo metan,  
dhaa bɔɔ enen!»

#### Emyaal neghu eswonal Yezu

<sup>8</sup>«Mɛ lɛɛ bin é náá, mot aamyam popoopwon é mis mɛ bot djas náá, nye  
é djekel'am ɔ, Sɛɛɛle Mɔn Mot pe é waamyam nye é mis mɛ efofop e Zeɛb.  
<sup>9</sup>Tin, mot e kela popoopwon é mis mɛ bot djas náá, nye tok djekel'am ɔ, mam  
pe, mɛ waakela nye é mis mɛ efofop e Zeɛb. <sup>10</sup>Yɛ bɛ náá, dhiiti mot eeloo  
mbee ekpa ne Sɛɛɛle Mɔn Mot ɔ, mot tak é ne ghwyil ebela epelak. Yɛ kabe  
náá, mot eebyasal Sisim na Dɛɛ ɔ, yenɔk aanàkwaabela epelak.

<sup>11</sup>É sok bɛ aatɔ ne nen tɔ mendjaa mɛ mendjaala mɛ eYuda ne pe daa  
ekukuma ne bemekoozi e, sa mot ààbem ba dum ne dáa bi aataɲal ne mekpa  
mɛ bi aaloo e. <sup>12</sup>Etɛɛ náá, é di'enek wat Sisim na Dɛɛ waalyo bin dáa bi di  
egoka ne etanjal e.»

#### Kana kum mot di ààbe ne lyem e

<sup>13</sup>Mot ngɔt tɔ edhuu e bot e nadi tin ɔ zokazeke ne Yezu náá: «Lyoe! Lɛɛa  
ne mɔn-nyaagam náá, bis kaa esa ee sɛɛg'es nalik e.» <sup>14</sup>Yezu eeezebɔɔza ne ne  
náá: «Mɔɔ sɔ'am, eze nɛɛg mɛ tetɛp dum ne etɛp bin, dɔɔ ne étɛp ekaa esa ee  
sɛɛg'en nalik bin ne ye e?» <sup>15</sup>Bhii tak nye eezeke ne nɔɔ náá: «Bi é kobaka ne  
dɔɔb mɛvu, etɛɛ náá, tsik mot tok étɛp mɛvu, ye nakoozodi náá, mot tak é  
kum mot.»

<sup>16</sup>Tin, nye é boozɛɛɛ bɛ kana yak: «Dhiiti kum mot nadi é ne mɛdhik mɛ  
nadi esa náá, nye gó bhek ebuɛpe e. <sup>17</sup>Nye moo tin esiiza, nyey náá: «Mɛ sa  
dáa, etɛɛ náá, mɛ tok ne betɛ ne edi étɛp mɛ neekwom edee mɛ gó tɔ pyeeb'am  
e?» <sup>18</sup>Bhii tak nye eezeke náá: «Bee dáa mɛ aasa e: mɛ waawaaz etaa bam, da  
mɛ é lóo etaa na bɔk-bɔk. Tin, da mɛ é wa embɛɛ mebhik mam ne mɛvu mam  
djas.» <sup>19</sup>Bhii tak, mɛ kake ne nyel'am e náá: «Mɔɔ sɔ'am, ye di deenek, wɔ moo  
é ne mɛvu ebuɛpe aadjala étɛp membu ebuɛpe e. Wɔ é ne ghwyil ekawala. Dea  
edee ne mɛdii, dia tɔ memyaala.» <sup>20</sup>Tin, Zeɛb zokazeke ne ne: «Wɔy mot di  
ààbe ne lyem'aak! É pum'ak mos, mɛ epenɔɔ mengwyil mɔ. É di'enek, esesɛɛ  
ee wɔ kwom e, eze aakabe ye?» » <sup>21</sup>Yezu eebaazeke náá: «Yɛ aadi é deenek,  
dum ne bot e di esaa mɛvu mɛ menyel mɔɔ met, ghuna é mis e Zeɛb, bɛ kadi  
é, ààbe bekum e bot.»

#### Edum e koɲ ne Zeɛb

<sup>22</sup>Yezu eezeke bhii tak ne bedjekel bɛ náá: «Yɛ é étɛp tak e mɛ di elɛɛ ne  
nen náá: Nàbemka ba kɔ esu e tsik'en dum ne tɛp edee bi aade e, ààkoobe-  
beaak menyel men dum ne ekaad bi aabot e. <sup>23</sup>Etɛɛ náá, tsik eedhaa edee, nyel  
eedhaa ekaad ne metan. <sup>24</sup>Beeka enen ee di djóoaa kolbo ɔ, bɛ ààbe epyeeb,  
ààbɔk edee ee di ewum tɔ epyeeb e. Bɛ tok ne edi ekwom edee tɔ bhwa ne kɔ  
etaa, dhi Zeɛb di edje bɛ edee! Biyɔ, bi eedhaa enen ne boo metan! <sup>25</sup>Yɛ bɛ náá,  
bi epebem ba ɔ, eze pak'en di ne ghwyil ebil ba elu e wat kɔ melu mɛ tsik'e?

<sup>26</sup>Yɛ bɛ náá, bi tok ne ghwyil ekwak esa ba sa dem ɔ, haaa étɛp yé bi di  
ebem ba kɔ esu e yii kalik'enek? <sup>27</sup>Pookogwyákeka dáa mɛzɛm di ewyee tɔ

medhik ε. Be ààsa mesa, be ààlat ekaad. Tin, ye goka é, me lee bin náá, ye nakoozobe mekoozi Salomɔɔ mot nadi ne boo duu ɔ, nye nabe é ààbe ne mbee kaad nadi enyɔ dhaa zem wat tɔ kɔkɔ mezem menek. <sup>28</sup> Kwyii Zeeb di ebét eka ee di tɔ dik mos, da djemen ye é nɔɔaa, dikaa tɔ du ε, tin, haaa gwyata ne biyɔ, Zeeb tok ne ghwyil esa deenek ne nen é! Biyɔ, bot ε di náá, bi tok ne boo emyaal ne ne ɔ! <sup>29</sup> Nàdhekeka menyel men étep esesaa ngwyis edee ne medii me bi aade ε. <sup>30</sup> Ye é bot ε membyak me sis di kɔ eko ε bɔs'ak ɔ, di ebwos esa binek melu djas. Guka náá, Sɛeg'en ne gu egwyes bin. <sup>31</sup> Pookosaaka sok Eyon ε Zeeb. Bhii tak, nye waadje bin esa djas bi di ne gwyes tak ε.»

### **Ekwom ε ekum tɔ gwoo**

<sup>32</sup> «Wɔy, mɔɔ esaa ε Zeeb, nàbem ba, etee náá, Sɛeg'en kwyel é, nye dje bin Eyon ε le. <sup>33</sup> Bɔmsaka ekum bin. Da bi é kaa epata e tak ne bedjel ε bot. Saka mangwye me epata ee di ààgwye ε. Kwomka ekum bin pe daa Zeeb pe ye aadi ààdiib ε. Penek, bot ε djii aanàkwaani kedjii ye, beses aanàkwaagɔ ye. <sup>34</sup> Saka deenek, etee náá, é di mot di ekwom ekum be ɔ, lyem'e di é tin.»

### **Kana bot ε mesa di ndjem ɔ**

<sup>35</sup> «Dika ghwyε ne bhete é kuu ne elama tuuba. <sup>36</sup> Dika dáa bot ε mesa di ebwood kukuma yɔbɔ, étep náá, é sok nye aabula pe ebyon ε eba, da nye é diig ebe ε ndjan ε, bi neeleedii nye ye ε. <sup>37</sup> Menyɔ ne bot ε mesa aadi ndjem é gheɔ kukuma yɔbɔ aatuula ε. Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, kukuma nye emet é waabɔ ekaad e mesa me, da bhii tak nye é dil be kɔ mesa, da nye é dje be edee. <sup>38</sup> Nye bula kuku egha ε pum ɔ, neghu ebhaa melem ɔ, da nye é bela be ghwyε ɔ, menyɔ ne nɔɔ ebuepe!

<sup>39</sup> Gwakeka sa me di elée ε: Ye be náá, nakuma ndjan epedi é di egu ewala ε mot djii aazyε zedjii tɔ ndjan'e ɔ, pe nye aanàkwaabet nye náá, nye zeni tɔ ndjan'e. <sup>40</sup> Biyɔ pe, dika ghwyε, etee náá, Sɛengele Mɔn Mot aatuula é é ewala bi aadi ààbwood nye ε.»

### **Mot-mesa di sosoob ɔ**

<sup>41</sup> Tin, Pyeed eezedji nye náá: «Gheɔ, wɔ lee kana yak é, étep bisɔ bemet ohoo, étep bot djas?» <sup>42</sup> Wɔ gwaa, Gheɔ zebɔɔza ne ne náá: «Eze di mot-mesa na sosoob ne etson? Ye é mot di náá, kukuma ye eedje nye ze náá, nye baal ndjan'e, da nye é dje bedhiiti bot ε mesa yɔbɔ edee é tete ewala. <sup>43</sup> Menyɔ ne mot-mesa menɔk, mot kukuma ye bula zebela nye, nyey esa mesa me menek ɔ. <sup>44</sup> Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, kukuma yenɔk é waadje mot-mesa menɔk esa be djas, nye baal. <sup>45</sup> Tin, mot-mesa menɔk e kake náá: “Kukuma aanàkwaaleebula.” Nye kadi eduma boa ne botom ε di esa mesa tin é nyel ne mebin, da nye di ede edee ne ekuka menyok ɔ, <sup>46</sup> tin, kukuma ye aabula é, é dwoo mot-mesa menɔk aadi epel náá, nye aanàkwaazyε ε, é ewala mot-mesa di ààgu ε. Tin, nye waasɔ mot-mesa menɔk, da nye é lyaal nye kyet be di esa ne bot ε di ààdi sosoob ne Zeeb ɔ.

<sup>47</sup> Mot-mesa di egu sa lyem kukuma ye di ekwyel, da nye é kadi é, ààsa ye ɔ, nye waabiaa ne ghwyes ebuepe. <sup>48</sup> Ye be náá, mot-mesa ààgu ekwosak ε kukuma ye, da nye é di eke ebiyoepe ɔ, ye mebin aadi é, ba bim. Mot ε djeaa bete ne esa ɔ, nye waawaab é ebuepe. Be kwom esa ebuepe pe daa mot ɔ, be aabaazowaab nye é ebuepe kedhaa.»

### Yezu eewa mebeka pak bot

<sup>49</sup>«Me nazye ε, zewa du ko bɔs. Me kwyel é náá, du tak kadi tuuba! <sup>50</sup>Ye goka é náá, me duwa kɔkɔ mbi eduwa Zeeb sis. Me epebwood eduwa Zeeb tak ne lyem pe eko, lyem'am é pe eko kekum dwoo eduwa Zeeb elenek aasael ε.

<sup>51</sup>Bi gek é náá, me nazye ko bɔs é, étep egwyem to bot é? Ààbe, me nabe é ààzye zewa egwyem ne egwakel to bot. Me nazye é zekus eghuub ne ezebek ε bot. <sup>52</sup>Kana dwoo pan mos'ak, bot eten di to mebyel me wat ɔ waabeka. Bot elɛl é waabhina bot ebá, bot ebá é waabhina bak belel. <sup>53</sup>Sɛeg é waabhina mɔn'e mɔɔ motom, mɔn tak bhina sɛeg. Nyɛeg é waabhina mɔn'e mɔɔ moma, mɔn tak bhina nyɛeg. Bheebel moma é waabhina nakɔla, nakɔla bhina bheebel moma.»

### Egu elan e endem to gwoo

<sup>54</sup>Yezu nadi ebaake ne medhuu me bot náá: «É sok bi dyeebabee eguud ekeghɛe pe ebil ε dwoo ε, é di tak wat, bi dyeebake é náá: “Bhi é waanee.” Ye aabataswaala é nee. <sup>55</sup>Ye kabe, é sok bi di ebee pup ekeghɛe pe kye bɔs ε, bi dyeebake é náá: “Gwyes é waakas mos ebuɛpe.” Ye aabataswaala é deenek. <sup>56</sup>Bot ε medjhaaz pe eko, bhimis pe si, bi é ne ghwyil esiiza enyɔɛpe endem ee di ko bɔs ε, ne to gwoo ε. Haaa étep yé bi di ààgu sa ewala ε mena dika'aak di ekwyel elɛe ε?»

### Egwakel pak bi ne mɔn-nyoog

<sup>57</sup>«Étep yé biyo bemet di ààgu epée náá: “Yak é mbɛɛ sonok”? <sup>58</sup>Ye be náá, wo epeketaɲal bi ne mot ɔɔ, bi ne mot tak é di edjaad ze wat, étep etɔ pe be aakepée bin ɔɔ, sa meghaaz bi lel egwakel é di bi dinaa é ze'enek. Deenek wo waalu náá, mot bi ne ne di ne tep ɔ nàdul wo sok bhwoob betetɛp, da betetɛp é kedje wo é membo me esodja, da wo é waaa é mbok. <sup>59</sup>Me lɛɛ wo é náá, wo aanàkwaawysis tin, wo di ààtuud ɔɔ ne falanga esik ɔ.»

### Eliig e elyem neghu esyee

**13** <sup>1</sup>É gheɲ tak, bedhiiti bot zokazyɛ zelɛɛ Yezu dāa mekoozi Pilat nagó bot ε Ghalile é sok be nadi edje Zeeb ebuwa e betit ε. <sup>2</sup>Yezu é boobɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi gek bilak é náá, bot ε Ghalile binɔk zukaa deenek é, etɛɛ náá, be nadi é bot ε mesyem dhaa bot ε Ghalile djas é? Ààbe! <sup>3</sup>Betka, me lɛɛ bin náá, bi ε di ààliig elyem ɔɔ, biyo djas pe é waagwyɛ dāa bot binɔk. <sup>4</sup>Tin, bot kam ne beten ne belel yii ndjaa Silowe na vyɛɛg-vyɛɛg nagó, é sok ye nabik ε, bi ke bilak é náá, be nadi é ne mesyem dhaa bot ε Yeluzalem djas é? Ààbe! <sup>5</sup>Betka, me lɛɛ bin náá, bi ε di ààliig elyem ɔɔ, biyo djas pe é waagwyɛ dāa bot binɔk.»

### Kana le fiigh di ààwum ε

<sup>6</sup>Bhii tak, Yezu eezelii ne nɔɔ to kana náá: «Mot ngot nadi é, ne le fiigh to pyeeb vin ye. Wo gwaa, nye zesaa ebók ε bhum, nye kadi é, ààbela sonok. <sup>7</sup>Nye ezeke ne mot di ebaal pyeeb vin tak ɔ: “Beeɛ, ye moo mos é, membu melel me di ezyɛ zesaa bhum le fiigh'ak ε, me ààbela ye. Tsaala ye, etɛɛ náá, ye ààgoka ne enɔɔ yenek boo di tin gwyes.” <sup>8</sup>Tin, mot di ebaal pyeeb vin

tak eezebɔɔza ne ne náá: “Gheŋ, pookobaabet ye mbu yak. Me waapu guk é mengwoob. Bhii tak, da me é wa eka ne ezeeza. <sup>9</sup>Deenek, ye é ne ghwyil ewum bilak é mbu di ezye yenek. Ye di ààkawum ɔɔ, da wɔ é katsaal ye.” »

#### **Yezu eetsik dhiiti moma na djam é dwoo saba**

<sup>10</sup>Dhiiti dwoo saba, Yezu nadi elyo bot Mekpa é Zeeb tɔ ndjaa mendjaala me eYuda. <sup>11</sup>Dhiiti mbel moma nadi é tɔ ndjaa tak. Kana membu kam ne eten ne elél, ye nabe é dhiiti mbee sisim naazenyak nye koŋ. Nye nabe é ààbe ne ghwyil esek é koŋ. <sup>12</sup>Dáa Yezu nabee moma tak é, nye eezedjoo nye. Bhii tak, nye eezeké ne ne náá: «Wɔ moo é peka si bhel ébé é lɔ.» <sup>13</sup>Nye eezekel membo ko le, é di tak wat, koŋ eezesekel nye. Moma tak moo tin eduwal Zeeb.

<sup>14</sup>Tin, ye nabe é kukuma ndjaa mendjaala me eYuda naadyeebakpaa lyem dum ne dáa Yezu natsik mot dwoo saba é. Kukuma tak é booke ne edhuu é bot náá: «Bot é ne melu meten ne wat bot di esa mesa é. Dhaka zetsikaa é melu menek, ààkabe dwoo saba.» <sup>15</sup>Gheŋ zokazeɔɔza ne ne náá: «Bi é bot é medjhaaz pe éko, bhimis pe si. Dwoo saba, mot ne mot aadi etii ngɔmbe neghu an ye étép ékedje be edee ne medii, etsal é? <sup>16</sup>Moma yak é ngɔt tɔ bedha é Abalaam. Tin, kabela é náá, Satan naazelookɔl nye, ye moo mos é ne membu kam ne eten ne elél (18). Ye be é ààgoka náá, nye tsikaa é dwoo saba?» <sup>17</sup>Bhɔɔza Yezu nabɔɔza deenek é, ye naasa bot é nadi ebhina nye ɔ boo sen. Ye kabe medhuu me bot djas nadi tinaak ɔɔ, bɔɔ naadyeebamyaala ne esesee e duu djas nasée tin é.

#### **Kana mɔɔ bhék di edjooaa mutaad é**

<sup>18</sup>Yezu eebaazeke náá: «Eyoŋ é Zeeb kokɔa ne yaa mbi sa? Me goka ne egék ye ne yaa sonok? <sup>19</sup>Eyoŋ é Zeeb é dáa bhék na sike-sike di edjooaa mutaad é. É sok mot di enɔɔ ye étép ékebe tɔ bok é, bhék ne kwyil, wyee, zye boo le, enen lóo mek mɔɔ ko elée é tak.»

#### **Kana leviid**

<sup>20</sup>Yezu zokabaazeke ne nɔɔ náá: «Me koogek bin Eyoŋ é Zeeb ne yaa sonok? <sup>21</sup>Eyoŋ é Zeeb nɔŋel é ne leviid moma di ewa tɔ boo edham é tsim nye di epul, étép nye neesa mapa ne ye é. Ba ewala bhii tak, tsim'enek djas aadi é, ye eezeghamta.»

#### **Ébe é ndjaa na maad-maad**

<sup>22</sup>Yezu nadi edhaa ko eghaada ne ko mel elyo bot Mekpa é Zeeb nyey etɔ pe Yeluzalém. <sup>23</sup>Dhiiti mot eezedji nye náá: «Gheŋ, Zeeb aazotsik é ba bim bot é?» Yezu zebɔɔza náá: <sup>24</sup>«Lyelka ghwyil étép bi neeni tɔ ebe é ndjaa na maad-maad, etée náá, me lee bin é tseetse náá, bot ébuɛpe é waagek eni penek, be aanàkwaakwak eni.

<sup>25</sup>É sok kukuma ndjaŋ aawyel é, nye waakɔɔl ebe é ndjaa ne engon. Tin, biyɔ, bi é waalik pe kel. Bhii tak, bi é waazuk é ediiŋ ebe é ndjaa ne é ke náá: “Gheŋ! Diia bis ndjaa!” Nye kabɔɔza ne nen é náá: “Me ààgu pe bi dus é!” <sup>26</sup>Deenek, bi aakabɔɔza ne ne é náá: “Mena naadeka edee ne medii é di wat. Wɔ nadi elyo Mekpa é Zeeb é egba eghaada bis.” <sup>27</sup>Nye aabaazoke ne nɔɔ é náá: “Me ààgu pe bi dus é, duska é mis mam, biyɔ djas, bot é di esa embee mesa ɔ.” <sup>28</sup>Ye é deenek



é bi aadje megwye, ne ekwaal e metsok, etee náá, bi é waabee Abalaam, Izak, Zakóob, zenóo bengooel e Mekpa e Zeeb penek tó Eyon e Zeeb, ye kabé biyo ó, bi aadi é mwasaa pe kel. <sup>29</sup>Bot é waadus pe edjem e dwoo ne pe ébil e dwoo, bedhiiti dus pe kye bós ne pe eko e bós. Be waazedi kó mesa wat tó Eyon e Zeeb. <sup>30</sup>Tin, guka náá, beté ne bot e di mos pe ebhis e lóog ó, be aakaswaala é bot e pe sok lóog, bot e di mos pe sok lóog ó, be aakaswaala é bot e ebhis.»

#### Yezu ne Yeluzalem

<sup>31</sup>É di tak wat, bedhiiti eFalizye eezeye zelee Yezu náá: «Dusa wak, tóa pe kyee sis, etee náá, mekoozi Eelood epesaa nye neegó wó.» <sup>32</sup>Yezu eeezébóza ne nóo náá: «Tóka, kelee bebhék binók náá: «Mé epeso embee esisim, me epetsik membel dwoo mos ne djemen. É elu e elé é me aasilal mesa mam.» <sup>33</sup>Ye goka é náá, me ke mos, ne djemen ne bhii djemen, etee náá, ye ààgoka náá, ngooel-Mekpa e Zeeb gwe etsetaepe ne ghaada Yeluzalem.

<sup>34</sup>Yeluzalem! Yeluzalem! Wóy mot di egó bengooel e Mekpa e Zeeb ó, wóy mot di egó bot e Zeeb di edhis wó bak ne mekok ó. É sok edhen me di ekwyel eseeé bot e di kó del e ló dáa nabwa-kuu di eseeé bón be si mebhap me e, biyo ààkwyl! <sup>35</sup>Deenek, guka náá, ndjan'en é waalik wum! Ne tsetse, me lee bin é náá, bi aanàkabaabee me, kana dwoo pan mos'ak, keyaka ne dwoo bi aake náá: «Zebe eesee metel me kó mot aaze ne din e Ghej ó!» »

#### Yezu eebaatsik mot ebé é dwoo saba

**14** <sup>1</sup>Dhiiti dwoo saba, Yezu naazetó pe daa dhiiti kukuma eFalizye ngót étep ékede. Bot e nadi é di tak ó moo tin dhuuu ne mis é nyel e Yezu. <sup>2</sup>Dhiiti mot eezetyaa tetel sok bhwoob'e, mot tak nabe é, nyel eezebeyal nye ne ebé. <sup>3</sup>É di'enek, Yezu eezeke ne belyoel e etsi e Zeeb ne eFalizye náá: «Etsi bina ne dje mena ze étep etsik e bot dwoo saba?» <sup>4</sup>Be moo tin gwyem, ààbóza. Bhii tak, Yezu eezemet mot ebé elenók, nye eezetsik nye, nye eezeswaal nye. <sup>5</sup>Nye eezeke ne nóo náá: «Ye be náá, ngót pak'en món'e neghu ngombe ye eeges tó guk medii ó, nye aanàkwaalel ekewyisal nye kaab, ye nakoozodi dwoo saba?» <sup>6</sup>Be nabe é, ààbe ne ekpa ebóza ne nye.

#### Yezu epelyo bot dum ne di edisi

<sup>7</sup>Yezu eezebee dáa bot e nadjóoa ó nadi esaa edisi kó mebhóó me di pe sok e. Deenek nye eezelii ne nóo tó kana náá: <sup>8</sup>«Mot e djóo wó é ebyon e eba ó, sa wó ààsuu edi kó mebhóó me di pe sok e, ekaab náá, neghu be naadjóo dhiiti dhil mot dhaa wóy, <sup>9</sup>da mot djóo biyo bebá ó é ke ne nó náá: «Djea nye di'ak.» Tin, sen waasa wó étep ekesaa di ekedisi pe bhis. <sup>10</sup>Ye nyo é náá, wó djóoa é ebyon ó, wó goka é ne edi é kó bóó di pe bhis e, etee náá, é sok nakuma ebyon aatuula e, nyey aapake ne nó náá: «S'am, wyela, dha zedisi kó bóó di pe sok e.» Deenek wó waabela duu é mis me bot e bi ne benóo aadi kó mesa ó. <sup>11</sup>Mot e di ekwyel eghee nyel ne ebet ó, nye waasilaa. Mot e di esil nyel, nye e di ààbe ne ebet ó, nye waabena.»

<sup>12</sup>Tin, Yezu eezeke ne mot nadjóo nye ó náá: «Wó di edje bot edee é mwos, neghu bikoko ó, sa wó ààdjóo besó bó, bón-nyoog, bot e mebyel mó, ààdjóo

bekum e bot e bi ne benoo di ekunaaepe o, ekaab naá, be ezekedjoo wo dhiiti dwoo. Da be e bulal daa wo nasa ne nno e. <sup>13</sup>Ye nyo e, wo djoo ebyon o, wo goka ne edjoo e bedjel e bot, be na edjam, eboka, ne be na edhim. <sup>14</sup>Menyo ne no e di'enek, etee naá, be tok ne ghwyil ebulal wo ye e. Zeeb e waabulal wo ye e ghej bot e epiki aagom to esyee e.»

### Kana boo ebyon

<sup>15</sup>Bhii be nazegwak etep binek djas e, mot ngot pak bot e nadi ede be ne Yezu ko mesa o zokake naá: «Menyo ne mot aade edee to Eyon e Zeeb o!»

<sup>16</sup>Yezu eezeele nye kana yak: «Dhiiti mot naazedjoo ebyon. Nye eezedjoo bot ebuepe. <sup>17</sup>E sok ewala ede edee nakadjala e, nye eezelwom mot-mesa me, nye kedjoo bot da ke ne nno naá: «Dha deka, etee naá, edee eezebée.» <sup>18</sup>Tin, bot e nadjooaa o, moo tin, mot ne mot edje ye gham, etep epeeba. Mot esok ezeke ne mot-mesa naá: «Me eebom pyeeb na bes. Ye goka e, me to kebee ye, pela me mon-nyee.» <sup>19</sup>Nwyak mot naá: «Ye nabe e, me eebom engombe kam, edjasla beten, ne eswooz eten. Me pookokegek meghwyil moo. Pela me mon-nyee.»

<sup>20</sup>Nwyak tak eezeyee ye, nyey naá: «Me aalloo ne beeb ghoo'd'am. Etap tak e di naá, me tok ne ghwyil ezye.»

<sup>21</sup>Mot-mesa menok eezesik pe daa kukuma ye, kelee nye daa bot binok djas lee e. Nakuma ndjan eezekpaa lyem elyelepe. Nye e booke ne mot-mesa me naá: «Lela, toa ko mebesee me del ne ko egba. Toa, kedjoo bedjel e bot, eboka e bot, be na edjam, ne be na edhim. Dha me ne nno wak.» <sup>22</sup>Bhii tak, mot-mesa eezeele ne kukuma ye naá: «Ghej, sa wo lwom naá, me sa e, ye eezesael. Kabela e naá, edi dinaa tak to ndjaa.» <sup>23</sup>Tin, kukuma ezeke ne mot-mesa me naá: «Toa egba ne egba, ne ko boo mel pe ze epyeeb. Mot ne mot wo aaboma ne ne o, besela nye, nye zye. Etee naá, me kwyel e, ndjan'am lwood.» <sup>24</sup>Ne tseetse me lee bin e naá: «To bot djas me nadjoo sok o, ye tok ne mot aade edee e ebyon e lam!» »

### Sa mot di egoka ne esa, etap nye needi djekel e Yezu e

<sup>25</sup>Zukamwaa ne mot nadi eke loog wat be ne Yezu. Yezu zokazeliig mis, nye ezeke ne nno naá: <sup>26</sup>«Mot e kwyel edu me o, ye goka e nye byen seeg ne nyee, ne myel ne bon, ne bon-nyee ne bekél. Nye goka e ne ebyen-byenak tsik'e met. Ye di aadi deenek o, nye aanakwaakwak edi djekel'am. <sup>27</sup>Mot e di aabep melaaba me, da bhii tak, nye e du me o, yenok tok ne ghwyil edi djekel'am. <sup>28</sup>Mot ngot pak'en e kwyel esum boo ndjaa na vyee-vyee o, ye goka e, nye pookodisi, etap eval neghu metan me nye goka ne ewyisal etap esum ndjaa tak e waadjala. <sup>29</sup>E kaab naá, nye e zekekan mesa, da nye e sik e ze. Tin, ekpaa-gon e bee deenek o, be ezekego nye. <sup>30</sup>Deenek be aakeke e naá: «Mot tak eekan esum ndjaa enyeepe. Nye aapakakwak esilal zumal.»

<sup>31</sup>Ye e tyee wat ne dhiiti mekoozi di ekwyel ekelumla deeb, be ne nwyak dhiiti mekoozi o. Ye goka e nye pookodisi sok, etap edjek neghu, ne esodja bemil-kam, nye e ne ghwyil ekwak elumla deeb ne so mot zekeghee ne esodja bemil mekam-membá o. <sup>32</sup>Ye be naá, nye aanakwaakwak o, nye waakeed engoola-ngoola ne mebhaadal pe daa so mekoozi, nye dinaa etsetape, etap edji nye sa nye di ekwyel e, etee naá, egwyem needi pak'oo.» <sup>33</sup>Deenek bhii tak Yezu eebaazelik epka naá: «Ye tok ne mot ngot pak'en aakwak edi djekel'am, nye di aabet esa be djas o.»

### Mesɔn me di ààval sonok ɛ

<sup>34</sup>«Mesɔn é mbee sonok. Ye be náá, mesɔn moo é, ààkagwom ɔ, bot aakasa dáa étep megwom me tak neebaabula? <sup>35</sup>Ye aanàkabaakoal sonok, ye nakoozobe étep ekoobal bɔs neghu mebhék. Yenék aakagoka é ne emwasaa pe kel. Mot di ne melɔ me egwak ɔ, nye gwak!»

### Kana bhata nawo, da nye é baazebelaa ɔ

**15** <sup>1</sup>Benɔɛl ɛ epata e lapo, be ne bot ɛ mbee dék naazeseseeɛga é bhaaz ɛ Yezu étep ezegwak nye. <sup>2</sup>Efalizye be ne begħaɲ ɛ mekana me etsi nadi elii ebiyoɛpe ne Yezu. Bɔɔ náá: «Ezaaba ɛ mot'ak é ne bot ɛ mesyem. Nye epede be ne benɔɔ é di wat.»

<sup>3</sup>Deenek, Yezu é booleɛ be kana yak: <sup>4</sup>«Dhiiti mot pak'en ɛ di ne ebhata dhet (100), da ngɔt é wo ɔ, nye aanàbet ebhata mekam-meten ne mekam-mená ne eten ne ená (99) tɔ bal, étep ekesaa yii wo ɔ, da kebela nye? <sup>5</sup>É għeɲ nye aabela nye ɛ, nye waakel nye kɔ mebyak ne memyaala djas. <sup>6</sup>Bula nye bula pe del ɛ, nye waadjóo besɔ ne bot ɛ di é mengwoob ɔ, da lee be náá: “Dhaka mena myaalaka, etee náá me eebatabela bhata yam nawo ɔ!” <sup>7</sup>Ye é tyee wat ne biyɔ pe. Me lee bin é náá, ye waadi ne boo memyaala tɔ gwoo étep mot mesyem ngɔt liig lyem ɔ, dhaa bot ɛ epiki mekam-meten ne mekam-mená ne eten ne ená (99), di ààbe ne gwyee eliig elyem bɔɔ ɔ.»

### Kana pata nadiib, da be é baazebela nye ɛ

<sup>8</sup>«Ye be náá, dhiiti moma nadi é ne bɔɔ eghwooz epata kam na boo metan, da wat é diib ɔ, nye aanàkwaaketuub lama, da waabal ndjaa, da san enyɔɛpe ne lyem wat, batake bela ye? <sup>9</sup>É għeɲ nye aabela ye ɛ, nye waadjóo besɔ boa ne boa di é mengwoob ɔ, lee ne nɔɔ náá: “Dha myaalaka sama ne nam, etee náá, me eebatabela pata yam nadiib ɛ!” <sup>10</sup>Ye é tyee wat ne biyɔ pe. Me lee bin é náá: Efofop ɛ Zeɛb é waadi tɔ memyaala étep mot mesyem ngɔt liig lyem ɔ.»

### Kana mɔn motom nawo, da nye é baazebelaa ɔ

<sup>11</sup>Yezu eebaazeke náá: «Dhiiti mot nadi é ne bɔn botom ebá. <sup>12</sup>Ye é dhyeeb tak kazye, zeke ne seɛg náá: “Saagam, dje me yam ekee lyak di náá, me waa-boobela é, ne djheed.” É di tak é, seɛg'ɔ nazekaa ekum be, pak bɔn be bebá. <sup>13</sup>Ye eezekpaa ba melu bhii tak, ye é dhyeeb kazenɔɔ ye kyee náá, bɔmsa ye, nɔɔ epata e tak, tɔ ne ye pe dhiiti kyee dik etsetaɛpe. Penek, wɔ gwaa nye kebɔya tɔ medjemel, zesaab esa e lyak be. <sup>14</sup>Bhii nye nakazesab esa be djas ɛ, boo pwom naazetuula pe kyee dik tak. Nye nakadi é, nye moo tɔ edjel. <sup>15</sup>Nye é boozetɔ, kesa mesa pe daa dhiiti mot kyee dik tak. Mot'enɔk é bookyeed nye, nye kebaal begħwyee tɔ epyeeb be. <sup>16</sup>Nye nadi é, ne gwyee ede bhum le kalubye' yii begħwyee nadi edede é, ye nakasa é, ne nyey ààbe ne mot dje nye ye.

<sup>17</sup>É di'enek, nye moo tin zibiliii esiiza etep e nyel'e. Nyey náá: “Bot ɛ di esa mesa pe daa saagam ɔ, djas e lɔɔ epede edee kat, dhi mam egwyee ne za wak. <sup>18</sup>Me pookosik pe daa saagam, da lee nye náá: Saagam! Me naasa mesyem sok

bhwoob ε Zεεb, ne sok bhwoob'ɔ. <sup>19</sup>Me ààpakabaagoka náá, me djóoaa mɔn'ɔ. Nɔŋa me tyee ngɔt tɔ bot ε mesa mɔ.” <sup>20</sup>Nye eezesik pe daa sεεg.

Dáa nye nadi, nye dinaa ba etsetaepe ne ndjan ε, sεεg eezεbee mɔn, nye é boogek nye ghoŋ. Wɔ gwaa Sεεg zetɔ kaab, kεboma ne mɔn, nye eezεbeedal nye. <sup>21</sup>Mɔn eezeke ne sεεg náá: “Saagam, me eesyem sok bhwoob ε Zεεb, ne sok bhwoob'ɔ. Me ààpagoka náá, me djóoaa mɔn'ɔ.” <sup>22</sup>Wɔ gwaa sεεg zeke ne bot ε mesa me náá: “Lelka εzye me ne kaad, lɔbɔ na nyenyɔ-nyɔ. Bétka nye ye ε. Sɔmka nye εsum é djin. Bétka nye ekoko. <sup>23</sup>Kε metka mɔɔ ngɔmbε na medel, da bi é gó nye, mena neesaka ebyoŋ, <sup>24</sup>etεε náá, mɔn'am nwyak naaze-gwyε, nenak, nye eegom. Nye naazewo, nenak me eebatabela nye.” Wɔ gwaa be zεkan mbεε ebyoŋ.

<sup>25</sup>É sok tak, mɔn mεgwyak me nadi é, pe epyeeb. É εbula ε lε, dáa nye nadi nye moo ekunaa ne ndjan ε, nye kagwak é dhok etap, kul ne ghom, ne mezeŋ. <sup>26</sup>Nye eezεdjóo dhiiti mot-mesa, dji nye náá: “Yenek é yaa?” <sup>27</sup>Ye é mot-mesa menɔk kabɔɔza ne ne náá: “Dhyeeb'ɔ eebula. É di tak, soog é boogó mɔɔ ngɔmbε na medel, etεε náá, mɔn eebula nyel εnyɔεpe.” <sup>28</sup>Mɔn mεgwyak é boogwak εbuk, nye eezεbyen eni-niak tɔ ndjaa. Ye é sεεg kawyis kedjaala ne ne, étεp nye neeni tɔ ndjaa. <sup>29</sup>Wɔ gwaa, mɔn zεbɔɔza ne sεεg náá: “Gwaka, me moo é ne zukamwaa ne membu me di esa wɔ mesa tyee kwom ε. Me ààbyen dhiiti lwomel'ɔ wat. Wɔ bee ɔɔ, wɔ dinaa ààpakodje me djeak ba mɔɔ ngɔmbε étεp me neesa ebyoŋ, bis ne besɔ bam. <sup>30</sup>Beea, é di mɔn'ɔ nwyak kabula ɔ, nyey mot naasaab esa e lyak bɔ djas ne boa mεzɔ ɔ, étεp'ε, wɔ eebatalwom náá, be gó nye mɔɔ ngɔmbε na medel!” <sup>31</sup>Ye é sεεg kalεε nye náá: “Mɔn'am! Menabel é di melu djas. Me bee é náá, esa ee me di ne ye djas ε, ye é yɔ. <sup>32</sup>Mena goka é ne esa tete ebyoŋ, da mena é myaala, etεε náá, dhyeeb'ɔ nwyak naazegwyε, nenak nye eegom. Nye naazewo, mos mena eebela nye.” »

#### Kana ndɔmbε na metselal

**16** <sup>1</sup>Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Dhiiti kum mot nadi é ne ndɔmbε. Bot eezεεε kum mot'enɔk náá, ndɔmbε ye εpesaab nye esa. <sup>2</sup>Kum mot tak eezεdjóo ndɔmbε ye, nye eezeke ne ne náá: “Me εpedyeebagwak embee menduk dum ne din ε lɔ. Pookobaŋa me dáa wɔ di ebaal esa bam ε, etεε náá, wɔ aanàkabaadi ndɔmbε yam.” <sup>3</sup>Ndɔmbε eezeke tɔ lyem'e met náá: “Me sa dáa, dáa ye di náá, kukuma yam moo zεdek esa be é membɔ mam'aak. Mam é di ààbe ne ghwyil mesa me epyeeb'aak, ebeyak ne sa mam sen. <sup>4</sup>Me ne gu dáa me aasa étεp bot neemyaal me tɔ mendjaa mɔɔ bhii kukuma yam aadis me é mesa ε.” <sup>5</sup>Tin, nyey zokazεdjóo mot ne mot nadi ne kola esa e kukuma ye ɔ. Nye eezeke ne mot εsok náá: “Wɔ é ne kola kukuma yam edhen?” <sup>6</sup>Nye eezεb-ɔɔza náá: “Ye é etondo e bemul me bhum oliv dhet (100).” Ndɔmbε eezeke ne mot'enɔk náá: “Lela εdisi, ba mεkana mɔ, kwyala tɔ tak mekam-meten (50).” <sup>7</sup>Bhis yenɔk, nye eebaake ne nwyak tak náá: “Haaa wɔy, wɔ é ne kola kukuma yam edhen?” Mot tak eezεbɔɔza náá: “Ye é eghuude e mεbhisa dhet (100).” Ndɔmbε eezeke ne mot'enɔk náá: “Ba mεkana mɔ, kwyala mekam-meten ne mekam-melεl (80).” <sup>8</sup>Tin, wɔ gwaa kukuma zokazεduwal mbee ndɔmbε yenɔk dum ne mesa me etsoŋ nye sa ne bot étεp nye needi ààbyenaa bhii nye aasɔaa é mesa ε. Etεε náá, bot ε bɔs'ak ne gu ekwyeeel pak'ɔɔ dhaa-dhaŋak bot ε di eke tɔ gwyε ɔ.»

<sup>9</sup>Yezu eebaazebil náá: «Deenek, mam lee bin é náá, beka eso ne mevu me di ekɔɔ bot kɔ bɔs'ak ε. Etee náá, é di mevu menek aadi náá, ye tokape ɔ, Zeeb é waamyaa náá, bi di tɔ ndjan'e di na kɔm-kɔm. <sup>10</sup>Mot di sosoob tɔ esa e dem ɔ, mot tak é waadi pe sosoob tɔ eboo mekee. Mot aadi àadi sosoob tɔ esa e dem ɔ, nye aanàkwaadi sosoob tɔ eboo mekee. <sup>11</sup>Ye be náá, bi nabe àadi sosoob ne dáa bi nadi ebe mevu me mekɔɔ di kɔ bɔs'ak ɔ, eze aadje bin tete mevu? <sup>12</sup>Ye be náá, bi nabe àagu edi sosoob dum ne esa e bot ε sis ɔ, eze aadje bin embee esa yii di náá, ye é yebo ε?

<sup>13</sup>Ye tok ne mot-mesa ngɔt aadi ne ghwyil esa mesa me ekukuma ebá. Deenek nye waabhina ngɔt, da nye é kwyel nwyak ngɔt, neghu nye kaseya ne ngɔt, da nye é byasal nwyak mot. Bi tok ne ghwyil esa é di wat mesa me Zeeb ne mesa me epata.»

### **E dhiiti etep ee Yezu nadi elii ε**

<sup>14</sup>EFalizye naagwak etep ee Yezu nadi elii ε djas. Be é boozeni eduk nye etee náá, elyem bɔɔ naadyeebakwyel epata dhaa nyel. <sup>15</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Bi é bot ε di etelaa menyel é mis me bot náá, bi é bot ε epiki ɔ. Guka náá, Zeeb ne gu ebhum e elyem bin. Etee náá, esa ee bot di ebee náá, ye é embee esa ε, Zeeb bee ye ε, embee esa é mis me.

<sup>16</sup>Ƴwala ε etsi ε Moiiɔ ne Ekwyala e bengoolle ε Mekpa ε Zeeb naabɔya, kesik é ezye ε Zar nduuel-bot. Kana é Ƴwala lenek, Mbée Bhaadal Ƴyɔɔ ε Zeeb epegoolaaa, mot ne mot goka é nye sa ye meghaaz étap ebela di tɔ tak. <sup>17</sup>Ye nakoozobe náá, gwoo ne bɔs é ne ghwyil edum, tɔp tok. Ye kabe mekpa me etsi ɔ, ye aanàkwaakodisaa-disak ba mɔɔ ekye wat tɔ tak.

<sup>18</sup>Motom ε pee myel, da nye é keba dhiiti moma sis ɔ, motom tak eesa Ƴɔɔ. Tin, motom ε ba moma nazepeɛaa é eba ɔ, nyey pe baasa é Ƴɔɔ.»

### **Kana djel mot Lazaad, be ne mot ekum**

<sup>19</sup>«Ye nabe é ne dhiiti mot ekum. Mot ekum tak nabebɔt é embee ekaad be na eboo metan. Nye nadidi é tɔ wolo ndjaa, nye nadede melu djas é embee edee. <sup>20</sup>É eniel ε ndjan'e, ye nabe é ne dhiiti djel mot nadi edjedjaasi tin ɔ. Din ε mot tak nabe é Lazaad. Nye nabe é ne mepyɔɔ kpeeɔɔ é nyel djas. <sup>21</sup>Djel mot'enɔk nabe é ne gwyes edede bɔɔ eghutu-ghutu edee nadi ekwyit é mesa e mot ekum'enɔk ε. Tin, bela náá, bebhye nadi ezye, zewyiiz mepyɔɔ me.

<sup>22</sup>Tin, djel mot eezekpaa ne mesyee, gwyε. Efofop naazenɔɔ nye, kenεεg nye é bhaaz ε Abalaam. Wɔ gwaa, mot ekum zokabaazegwyε ye, nyey kedelaa. <sup>23</sup>Mot ekum tak nadi ezuk ebuepe tɔ del ε edim e bot ε nazegwyε ɔ. Nye é boozeben mis, nye kabee ne etseta é, Abalaam zenɔɔ Lazaad é bhaaz'e. <sup>24</sup>Bhii tak, nye eezεbo tsim: "Saagam Abalaam! Geka me ghɔɔ. Lwoma Lazaad, nye duu djin tɔ medii, da nye é zetɔlal me etɔ ε tak kɔ djem. Etee náá, me epezuk ebuepe ne megoo me du'ak." <sup>25</sup>Tin, Abalaam eezebɔɔza ne ne náá: "Mɔn'am, taala náá, wɔ naabela bete ne ekum é sok wɔ nabe, wɔ dinaa ne tsik ε. Ye kabe Lazaad ɔ, nye nabe é mot mezuk. É di nye di wak'aak, nye epebela ye menyɔ. Ye kabe wɔy ɔ, wɔ moo é tɔ mezuk. <sup>26</sup>Baabela náá, ye é ne boo guk na dim-dim pak'ena. Etee náá, mot ε kwyel etsaal étap ezye penek ɔ, nye aanàkwaak. Baabela náá, mot ε kwyel edus penek, zye pe kak ɔ, nye aanàkwaak pe." <sup>27</sup>Mot ekum zokazeke náá: "Saagam, me epedjaala ne nɔ, kyeeda Lazaad

tɔ ndjaa saagam, <sup>28</sup> penek, me é ne bedhyeeb eten. Nye kedul be melo ekaab náá, be ezekezye pe yak di mezuk.” <sup>29</sup> Abalaam eezebɔɔza ne ne náá: “Bɔɔ penek, be é ne etsi e Moiiɔ ne bengooole e Mekpa e Zeeb éteɔ edul e be melo. Be gwak melyo mɔɔ!” <sup>30</sup> Mot ekum eezeke náá: “Saagam Abalaam, yenek djas aanàkwaadjala! Ye nyo é náá, mot dus tɔ edim ɔ, da nye é kelii ne nɔɔ, tin é be aaswoola mefulu mɔɔ ne tseetse.” <sup>31</sup> Deenek Abalaam eebaazeke ne ne náá: “Be di ààgwak Moiiɔ ne bengooole e Mekpa e Zeeb ɔɔ, be aanàkwaakomyaal, ye nakoozodi mot dus tɔ edim ɔ.” »

### Mesyem ne epelak

**17** <sup>1</sup> Yezu eezeke ne bedjekel be náá: «Ye é tseetse náá, ye waadi ne mebek me di náá, mot aanàkwaagwoob e! Haaa kpaa-ghon ne mot aadi ebek e tak ɔ. <sup>2</sup> Ne mbi mot deenek, ye goka ne ne é, be tsel nye boo ekok é tsuɔ, da be é lóo nye tɔ boo dii mesɔn. Ye goka ne ne é deenek, ààbe náá, nye kwyesal ngɔt tɔ bot e di ààlyel tɔ edum e koɔ ne Zeeb ɔ tɔ mesyem. <sup>3</sup> Dika ghwyɛ.

Mɔn-nyoog e syem ne nɔ ɔɔ, djóoa nye, da wɔ é dul nye melo ne lyem wat. Tin, nye liig lyem ɔɔ, pela nye. <sup>4</sup> Nye sa wɔ embee esa dwoɔ wat esok eten ne ebá, da nye é bula esok eten ne ebá, éteɔ ezeke ne nɔ náá: “Pela me! Me eegu ebiyo e lam” ɔɔ, da wɔ é pel nye.»

### Edum e koɔ ne Zeeb

<sup>5</sup> Bot e lwoma eezeke ne Gheɔ náá: «Bila bis edum e koɔ ne Zeeb.» <sup>6</sup> Deenek, Gheɔ eezebɔɔza ne nɔ náá: «Bi epedi é di ne edum e koɔ ebuɛpe dáa mɔɔ bhek le mutaad ɔɔ, pe bi é waake ne etsok elak náá: “Gua ekaɔal bɔ wak! Tɔa, kebe nyelɔ tɔ dii mesɔn”, nye waalooba ne nen.»

### Sa mot-mesa di egoka ne esa e

<sup>7</sup> «Djhoopookogek dáak: Mot ngɔt tɔ len é ne mot-mesa di be nye epyeeb neghu ebaal e nye esaɔ e etaɔ ɔ. É sok nye di ebee mot tak ebula pe ndjaa bhii mesa e, nye ne ke ne ne náá: “Lela ezye zedi kɔ mesa wɔ neede?” Ààbe deenek é! <sup>8</sup> Me bee é náá, nye aake ne ne é náá: “Djaaba me edee, da wɔ é swoola ekaad, éteɔ wɔ neezelaa me edee, me neede. Bhii mam aakasilaɔ ede edee ne medii e, woy é ne ghwyil e kade yɔ.” <sup>9</sup> Nye tok ne ghwyil eghaapeɛ mot-mesa me etee náá, nye eesa mesa me kukuma ye lwom nye e. Ye tok deenek é? <sup>10</sup> Ye é tyee wat ne biyo pe. É sok bi aadi náá, bi eezesa mesa me bi lwomaa náá, bi sa e, keka náá: “Bis tok bedhiiti evaɔ bot e mesa. Bis zosa é, mesa me lwomaa náá, bis sa e.” »

### Yezu eetsik bot e ebé e zezam kam

<sup>11</sup> Dáa Yezu nadi etɔ pe Yeluzalem e, nye nadhaɔ é mbaka-mbaka é kpak pak kyee del Samaali ne Ghalile. <sup>12</sup> Dáa nye natuula kɔ del e, wɔ gwaa, bot e ebé e zezam kam zokazeboma ne ne. Be eezetyaa tetel ba etsetape ne ne. <sup>13</sup> Be moo tin etsim náá: «Heee Yezu, Gheɔ! Geka bis ghon!» <sup>14</sup> Dáa Yezu nabee be e, nye é booke ne nɔ náá: «Tɔka kelyaal menyel men pe daa beghaa-Zeeb.»

t 17.1 ye waadi ne mebek me di náá, mot aanàkwaagwoob e Mebek me tak é waasa náá, bot sa mesyem.

Dáa be nadi be dinaa etó-tšak ε, be naazetsak. <sup>15</sup> Mot ngot pak'wó zokabula pe bhis, é eduwal ε Zeeb ne etsim. <sup>16</sup> Nye eezeduma sok bhwoob ε Yezu meboŋ si, nye eezeghaapeε Yezu. Ye nazobe é, mot kyee dik Samaali. <sup>17</sup> Yezu eezeke náá: «Bóo bot kam djas eetsak, etsal é? Haaa bak bot beten ne bená moo wo? <sup>18</sup> Ye tok ne mot ngot pak'wó taala ebula, étep eezeghaapeε Zeeb, ye di ààbe ndjon'ak nye emet wó?» <sup>19</sup> Bhii tak Yezu eezeke ne ne náá: «Wyla, da wó é nóo nyel'ó tó. Emyaal ε lo eetsik wó!»

### Etuula ε Eyon ε Zeeb

<sup>20</sup> EFalizye zokazedji Yezu náá: «Eyon ε Zeeb aazyε den?» Yezu eezebóoza ne nóo náá: «Eyon ε Zeeb aanákwaazyε, mis me bot djas ebee. <sup>21</sup> Bot é waake ne nen náá: “Beeka, ye é wak,” neghu “Beeka ye di poon'enek!” Ye nyo é, bi gu náá, Eyon ε Zeeb é tó len.»

<sup>22</sup> Bhii tak, nye eezeke ne bedjekel náá: «Ewala epezyε, ewala bi aadi ne gwyε ebee Seengele Món Mot, ye nakoozobe beea ba dwoo wat. É ewala tak, bi aanákwaabee nye. <sup>23</sup> Be waaleε bin náá: “Nye é wak,” neghu náá, “Nye é poon.” Deenek, sa mot ààtó, sa mot ààdu ne kaab. <sup>24</sup> Dáa ngwyε bhi di ekas tó gwoo ε, dje gwyε tó edi djas ε, ye aadi é deenek é dwoo Seengele Món Mot aazyε ε. <sup>25</sup> Esok ne etep binek ne sael, ye goka é náá, Seengele Món Mot pookozuk ebuepe, da bot é di kó bós'ak mos'aak ε pookoswonal nye. <sup>26</sup> Dáa ye nasael é gheŋ ε Noe ε, ye aabaazosael é deenek é dwoo Seengele Món Mot aabula ε. <sup>27</sup> É gheŋ tak, bot nadi ede edee ne ede menyok. Be nadi eba meba ne ekedje bóo bóo é meba, keyaka ne dwoo Noe nani tó mesuwa ε. Bhii tak, boo bhyon naazyε, wó gwaa, ye zedesal bóo djas, bóo djas gwyε. <sup>28</sup> Ye aadi é, tyee é gheŋ ε Lót. É gheŋ tak, bot nadi ede edee ne menyok. Be nadi ebóm esa, be nadi ebómsa esa, be nadi ebe epyeeb ne esum ε mendjaa. <sup>29</sup> Tin, dwoo Lót nadus kó del ε Sodóm ε, ye nabe é, Zeeb naasa náá, bhi na du, ne pup na mesii me na goo-goo dus tó gwoo, zyε kó bós, da gó bot binók djas. <sup>30</sup> Ye aabaazosael é deenek é dwoo Seengele Món Mot aabula ε.

<sup>31</sup> Dwoo tak, mot kwaadi pe éko ε ndjan'ε ɔ, sa nye ààbaasul étep ekenóo esa be di pe si ε. Tyee wat ne mot aadi tó pyeeb ɔ, sa nye ààbaasik pe ndjan'ε. <sup>32</sup> Taalaka sa nasael ne mwaa Lót e! <sup>33</sup> Mot aasuu ekwyεεg é tsik'e ɔ, nye waasu tsik'e. Mot aasu tsik'e ɔ, nye waabaal tsik'e. <sup>34</sup> Me lee bin é tseetse náá, é pum tak, bot ebá é waadjaasi goŋ wat. Ngot é waanónaa, nwyak ngot likaa. <sup>35</sup> Boa ebá aadi edum bhum tó bwak wat, ngot é waanónaa, nwyak ngot likaa. [<sup>36</sup> Bot ebá é waadi tó pyeeb, ngot é waanónaa, nwyak ngot likaa.>] <sup>37</sup> Bedjekel be zokazedji nye náá: «Gheŋ, etep binek djas aasael pe yaa sum di?» Wó gwaa, nye zebóoza ne nóo náá: «É sok bi aadi ebee enen di edjóoaa mebek” e kii tó gwoo ε, keka náá, muu tit é tin.»

### Kana kus moma ne tetep

**18** <sup>1</sup> Bhii tak Yezu eezebaŋa be kana yak, étep élyo be dáa be di egoka ne edjaala melu djas, ààbula bhis ε. <sup>2</sup> Nye eezeke náá: «Pe kó dhiiti ghaada wat, ye nabe é ne dhiiti tetep ngot di náá, etep e Zeeb ààgwyak nyey ɔ. Nye nadi é ààkobem ba ne mot. <sup>3</sup> Kó del ε tak, ye nabe é ne dhiiti kus moma

nadi epyap ezye pe daa tetep tak étep zeke ne ne náá: “Péea me tep me di ne ye bis ne nwyak mot'aak,” etee náá, nye nadi egu náá, nye é ne gham. <sup>4</sup>É meken, tetep nadi ebyen. Deenek nye ezeke to lyem'e náá: “Ye kobe náá, me ààkaab Zeeb ɔ, ye kobaadi náá, mam ààbis bot ɔ, <sup>5</sup>dáa ye di náá, kus moma yak epemyel me e, ye goka é me péé tep'e, étep nye neekat epyap ezye wak.” » <sup>6</sup>Bhii tak Gheɲ eezebaabil náá: «Gwakeka, dáa mbee tetep tak nalii e. <sup>7</sup>Tin, Zeeb tok ne ghwyil ekwyee bot e nye nazesée ɔ, bot e tak e di ewaab esonok pe daa le mwos ne pum ɔ. Nye aanàkwaakwyee be? <sup>8</sup>Me lee bin é tseetse náá: Nye waalel ekwyee be. Tin, é sok Seeɲele Mɔn Mot aazyé e, nye waazebela bot e di edum koɲ ne Zeeb ɔ ko bɔs'ak é?»

### Kana Falizye be ne nɲel epata e lapo

<sup>9</sup>Yezu eebaazelee kana ko esu e bot e di ebun náá, be é bot e epiki, da be é kadyamal bɔn-nyeeɲ bɔɔ ɔ. Nye ezeke ne nɔɔ náá: <sup>10</sup>«Bot ebá naazebyet pe kok Ndjaa-ebuwa étep ekedjaala, ngɔt nadi é Falizye, dhiiti kadi é nɲel epata e lapo. <sup>11</sup>Falizye eezetyaa é ye di, nye moo edjaala náá: “Heee, Zeeb! Me eeghaapee wɔ, etee náá, me tok dáa bedhiiti bot. Be é bot e djii, bembée e bot, bot e mezo. Me epeduwal wɔ, etee náá, me tok dáa nɲel epata e lapo di'aak. <sup>12</sup>Mam tsi edee etep mendjaala é esok ebá to yenga wat. Me ne dje wɔ ndyaal wat to endyaal kam e esa bam djas me di ebela e.” <sup>13</sup>Nɲel epata e lapo natyaa ye é ba etsetape. Nyey ààben mis pe eko, nye eekel membo ko lo. Nyey náá: “Iyeee, Zeeb, wɔy ààkokek me ghoɲ é? Mam mot mesyem.” » <sup>14</sup>Yezu é boozeke náá: «Nɲel epata e lapo nakasik é, Zeeb eezepel mesyem me, ààbe Falizye. Étep tak e di náá, mot e ghee nyel ɔ, Zeeb é waasil nye. Mot e sila ɔ, Zeeb é waaghee nyee.»

### Yezu epeesé bɔɔ dhyeeb metel

<sup>15</sup>Bot naazyé ne bɔn tɔlɔɔ bɔɔ pe daa Yezu étep nye neekel be membo. Tyee bedjekel nakabee deenek é, be naazebhem be. <sup>16</sup>Tin, Yezu ezeke náá, bɔɔ dhyeeb tiila pe nye nadi é, nyey náá: «Betka bɔɔ dhyeeb be zye pe daa lam. Sa bi ààlu be, etee náá, Eyon e Zeeb é yii bot e di dáa bɔɔ dhyeeb ɔ. <sup>17</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, mot e di ààmyaal Eyon e Zeeb dáa mɔɔ dhyeeb ɔ, nye aanàkwaani to tak.»

### Mot ekum

<sup>18</sup>Dhiiti kukuma eYuda ngɔt zokazedji Yezu náá: «Mbée Lyoel, me goka ne esa dáa étep me neebela tsik na kɔm-kɔm?» <sup>19</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Étep yé wɔ di edjoo me mbée lyoel? Ye tok ne mbee mot ko bɔs'ak bhii Zeeb nyey, nye emet. <sup>20</sup>Wɔ ne gu etsi djas: “Sa wɔ ààsa mezo, sa wɔ ààgɔ mot, sa wɔ ààdjii sa mot, sa wɔ ààlee eleɲ e etsal dum ne sɔ'ɔ mot, duwala soog ne nyooɲ.” » <sup>21</sup>Mot'enok eezebɔɔza ne ne náá: «Me ne duwal etsi binek djas kana edhɔma bam, kekum dwoo pan mos'ak.» <sup>22</sup>Bhii Yezu nagwak nye e, nye ezeke ne ne náá: «Ye zokalik é, wɔ sa sa wat: kebɔmsa esa bɔ djas, da wɔ é nɔɔ epata e tak, dje bedjel e bot, tin, wɔ waabela mevu to gwoo. Bhii tak, da wɔ é zedu me.» <sup>23</sup>Dáa kum mot'enok nagwak deenek é, ye nabe é mekpa menek naatek nye nyel na wɔyɔɲ, etee náá, nye nadi é, ne mevu ebuɛpe.



<sup>24</sup>Dáa Yezu nabee náá, lyem mot ekum'enok naakpan ε, nye é boozeke náá: «Ékòola ne bekum ε bot náá, be ni tɔ Éyon ε Zeeb! <sup>25</sup>Ékòola náá, boo yaaga bal dhaa tɔ ba mɔɔ elen ε dhɔɔ. Ye kabe bekum ε bot ɔɔ, eni ε lɔɔ tɔ Éyon ε Zeeb eebaadhaa-dhanak eni ε boo yaaga bal tɔ elen ε dhɔɔ ne mɛlyel.» <sup>26</sup>Bot é nadi egwak nye ɔ, moo tin eke pak'ɔɔ náá: «Ye be deenek ɔɔ, eze aabela tsik na kɔm-kɔm?» <sup>27</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Sa di náá, bot aanàkwaak ε, Zeeb aanàkwaakat ye.» <sup>28</sup>Wɔ gwaa, Pyeed zeke náá: «Gwyáka, bis eezeteb djas étɛp edu ε wɔ.» <sup>29</sup>Yezu é booleε be náá: «Tseetse ne tseetse, me lεε bin é náá: Mot é bet ebhis ε le neghu myel, neghu bɔn-nyεeg, neghu sεeg ne nyεeg, nye é baabet bɔn be, étɛp Éyon ε Zeeb ɔɔ, <sup>30</sup>nye waabela dhaa-dhanak é ewala elak, dɔɔ ne é ewala di ezye ε, nye waabela tsik na kɔm-kɔm.»

#### Yezu epebaalii dum ne esyee ne gom ε le

<sup>31</sup>Dhiiti dwoo, Yezu zokanɔɔ bedjikel kam ne bebá, nyey ne nɔɔ náá: «Gwakeka! Mena moo tɔ pe Yeluzalem. Penek é pe etɛp djas ee bengooel ε Mekpa ε Zeeb nazekwyal dum ne Sεεjele Mɔn Mot é aadjala ε. <sup>32</sup>Nye waakaaa é membo me bot ε di ààbe bot é mbyak eYuda ɔ. Bot binok aadek nye, lee nye, ne esεε nye metel é nyel. <sup>33</sup>Be waanyuu nye ne eghwyεs. Bhii tak, be waagó nye. Melu melɛl bhii tak, nye waagom.» <sup>34</sup>Tin, bedjikel kadi é, ààgu sa wat tɔ etɛp ee nye nadi elεε be ε. Ye nadi ne nɔɔ é syela. Be nadi é, ààgu sa Yezu nalii ε.

#### Yezu eetsik mot edhim pe Yeliko

<sup>35</sup>Dáa Yezu nabe náá, be moo ekunaa ne Yeliko ε, ghuna dhiiti mot na edhim nadi é ndiindel é ngwoob gba. Nye nadi é, mot engwyeebel. <sup>36</sup>Nye eezεgwak etap ε zukamwaa ne mot ezye pe kyee nye nadi é, wɔ gwaa, nye zedji sa nadi edhan ε. <sup>37</sup>Be eezeleε nye náá: «Ye é Yezu, mot Nazalet ε di edhaa tin.» <sup>38</sup>Wɔ gwaa, nye zetsim náá: «Yezu, Mɔn Dhavid, geka me ghon!» <sup>39</sup>Bete ne bot ε nadi eke pe sok ɔ moo tin ebhem nye, ne elyak nye, étɛp nye needi gwyem. Tin, wɔ gwaa nye baazelooal gwood elyεlpe: «Mɔn ε Dhavid, geka me ghon!» <sup>40</sup>Yezu eezetyaa. Bhii tak, nye eezelwom náá, be zye nye ne ne. Dáa mot edhim yenok natiila pe Yezu nadi é, wɔ gwaa Yezu zedji nye náá: <sup>41</sup>«Wɔ kwyel náá, me sa wɔ yé?» Mot edhim yenok eezebɔɔza ne ne náá: «Gheɲ, me kwyel é náá, mis mam baabεjel!» <sup>42</sup>Yezu eezeke ne ne: «Bεεa mis mɔ! Emyaal ε lo eetsik wɔ.» <sup>43</sup>É di'enek wat, mis me eezεbejel. Bhii tak, nye moo edu Yezu é duwal Zeeb. Dáa edhuu ε bot ε nadi tinaak ɔ djas nabee deenek é, bɔɔ djas naaduwal Zeeb.

#### Yezu be ne Zasye

**19** <sup>1</sup>Bhii Yezu natuula kɔ del Yeliko ε, nye eezεkpaa tɔ pe yii kyee del. <sup>2</sup>Kɔ del ε tak, ye nabe é ne dhiiti mot, din ε le nabe é Zasye. Nye nadi é, kukuma benɔjel ε epata e lapo, nye nadi é, mot ekum. <sup>3</sup>Nye nadi esuu ebee Yezu, saabεgɔs kabe é náá, nye nadi é ewulalepe. Nye nabe é ààbe ne tyee nye bee Yezu, etεε náá, bot nadi é εbuepe. <sup>4</sup>Tin, nye é boozewyis kaab tɔ pe sok, kego kɔ mɔɔ le di edjóaaa sikomood ε, etεε náá, é gheɲ Yezu aadhaa tin ε, nye neebεe nye. <sup>5</sup>Dáa Yezu nakum é di'enek ε, nye eezεben mis pe eko, nye é booleε ne Zasye náá: «Lela esul Zasye, etεε náá, ye goka é náá, mos, me sulal tɔ ndjan'ɔ.»

<sup>6</sup>Tin, wɔ gwaa Zasye zesul kɔ le kaab é kaab. Bhii tak, nye eekedisi be ne Yezu tɔ ndjan'ɛ ne memyaala ebuɛpe tɔ lyem. <sup>7</sup>Dáa bot nabee deenék é, bot naadyeebalií ebiyoepe kɔ esu ɛ Yezu éteɔ tak. Be nadi ekeke é náá: «Mot'ak eetɔ kedi tɔ ndjaa mot na mbee dék!» <sup>8</sup>Zasye eezɛwɛyɛl sok bhwoob ɛ Yezu, nye eezeke ne ne náá: «Gheɛ, gwaka, me epekaa mevu mam mekeɛ meba. Ekeɛ wat me waadje bedjel ɛ bot. Ye be náá, me naanɔ epata e mot, dhaa yii me nawaagoka ne enɔɔ ɔ, me waabulal nye metaɛ me menɔɔ é esok ená.» <sup>9</sup>Tin, Yezu eezeke ne ne náá: «Dwoo pan mos'ak, tsik eeni tɔ ndjan'ak, etee náá, wɔy pe é dha ɛ Abalaam. <sup>10</sup>Etee náá, Seɛɛle Mɔn Mot nazye é zesaa bot djas nazewo ze ɔ éteɔ etsik be.»

### Kana medheeb me loɔɔ

<sup>11</sup>Yezu eebaazeleɛ dhiiti kana dum ne bot é nadi egwak nye ɔ. Nye nadi é, nye eezekunaa ne Yeluzalem. Bot nadi egek é náá, ɛyɔɔ ɛ Zeeb eezeko ne etuula. <sup>12</sup>Tin, Yezu eezeke ne nɔ náá: «Mot ngɔt nabyel tɔ mebyel me bekum ɛ bot ɔ, zokazetɔ medjoɔ pe dhiiti kyee dik etsetaepe ne del ɛ le, éteɔ nye neekedjeaa bóo mekoozi. Bhii tak nye é zebula pe del ɛ le. <sup>13</sup>Esok ne nye ne tɔ, nye eezedjoo bot ɛ mesa me kam, lik be mot ne mot ne edheeb ɛ loɔɔ wat nadi ne boo metaɛ ɛ. Bhii tak nye eezeke ne nɔ náá: «Likeka é liig membo ne epata bak, kekum dwoo me aaboobula ɛ.» <sup>14</sup>Tin, ye kabela náá, bot ɛ kyee dik'e nadi ebhina nye. Wɔ gwaa, be zelwom bot nyey ààɔ, éteɔ bot ɛ tak neekeleɛ náá: «Bis ààpakwɛyɛl náá, mot'enɔk di mekoozi mes.»

<sup>15</sup>Saabegɔs náá, be naabatadje nye bóo mekoozi. Bhii tak nye eezesik pe del ɛ le. Dáa nye nakakum ɛ, wɔ gwaa, nye zedjoo bot ɛ mesa me nye nadje be epata ɔ, éteɔ nye needji be bim epata ee nakala kɔ yii nye nalik be ne ye éteɔ eliig ɛ membo ɛ. <sup>16</sup>Mot esok eezɛzye, nyey ne ne náá: «Mekoozi, me eebela medheeb me loɔɔ kam kɔ yii wɔ nalik me ne ye ɛ.» <sup>17</sup>Mekoozi eezɛboɔza ne ne náá: «Enyɛpe! Wɔ é mbee mot-mesa. Dáa ye di náá, wɔ ke é tɔ etsoɔ dum ne boɔ esonok ɛ, me eedil wɔ kukuma eghaada kam.» <sup>18</sup>Mot bhooɔba mot esok ɔ eezɛzye ye. Nye eezeke ne mekoozi me náá: «Mekoozi, me eebela medheeb me loɔɔ meten kɔ yii wɔ nalik me ne ye ɛ.» <sup>19</sup>Mekoozi eezɛboɔza ne ne náá: «Enyɛpe wɔy, me eedil wɔ kukuma eghaada eten.»

<sup>20</sup>Nwyak dhiiti mot-mesa eezɛzye. Nye eezeke ne mekoozi me náá: «Gheɛ, beea edheeb ɛ loɔɔ wɔ nalik me ne ye ɛ. Me ààpabe. Me eekwom ye syela tɔ pes kaad. <sup>21</sup>Etee náá, me di é, ne bwoo ne nɔ. Wɔy é mot ngɔt di náá, wɔ é ne biyo dhaa tye. Wɔ ne dyeebanɔ dɔ ne sa di náá, wɔ ààpakwom ɛ. Wɔ ne tɔ tɔ epyeeb e baa, kenɔ edee boɔ, ààbe náá, wɔy é nabe ye.» <sup>22</sup>É di'enek, mekoozi é boobɔza ne ne náá: «Mbee mot-mesa, beta náá, me pɛɛ wɔ ne mekpa mɔ met. Wɔ nadi egu náá, mam dyeebakebók edee é tɔ pyeeb me nadi ààbe ɛ. <sup>23</sup>Haaa éteɔ yé wɔ di àanɔ epata bam, kewa tɔ eboo mendjaa me di ebaal epata e bot ɛ? Wɔ pe di é di tsoɔ mot ɔ, pe bula me bula ɛ, me zebela é edhiiti epata eezekala kɔ yii me nalik ɛ.» <sup>24</sup>Bhii tak nye eezeke ne bot ɛ nadi tin ɔ náá: «Dekeka nye edheeb ɛ loɔɔ yii nye di ne ye'enek, da bi é dje mot bela kam kɔ yii me nadje nye ɛ.» <sup>25</sup>Bot ɛ tak eezɛboɔza ne mekoozi tak náá: «Mekoozi, nyey moo é ne medheeb me loɔɔ kam!» <sup>26</sup>Mekoozi eebaazeboɔza náá: «Me lee bin é náá, ye é pe daa bot djas aadi ne batsa ɔ, be aabil éteɔ ye neebu. Tin, mot aakadi toto ààbe ne sonok ɔ, be waadek nye dɔ ne eghutu-ghutu nye lik ne

ye e. <sup>27</sup>Ye kabe bot e di ebhina me ɔɔ, bot e nadi ààkwyl náá, me di mekoozi ɔ, dhaka ne nɔɔ wak, da bi é tsak be é mis mam.” »

### Yezu eetó pe Yeluzalem

<sup>28</sup>Bhii be nalii deenek é, Yezu eezébyet tó pe Yeluzalem. Nyey pe sok loɔɔ medhuu me bot. <sup>29</sup>Dáa nye nadi, nye moo ekunaa ne mel me Bhetfaze ne Bhetani, é ngwoob etsok e pyeeb oliv e, tin, Yezu eezelwom bedjekel be bebá. <sup>30</sup>Nyey ne nɔɔ náá: «Tóka kɔ del e di pe sok'enek. Tuula bi aatuula kɔ del e, bi é waabee mɔɔ swooz an tiɲela, ye dinaa, mot dinaa ààpago kɔ le ɔ. Tiika nye, da bi é zye me ne ne wak. <sup>31</sup>Mot é dji bin náá: “Bi tii nye étep yé?” Leeka nye náá: “Ye é Gheɲ e di ne gwyes ne ne.” »

<sup>32</sup>Bhii tak, bot e nalgwamaa ɔ eezetó, be kakebela esonok djas é dáa Yezu nazolee be e. <sup>33</sup>Dáa be nakadi etii mɔɔ swooz an tak e, benakuma tak eezédji be náá: «Bi tii mɔɔ swooz an étep yé?» <sup>34</sup>Wɔ gwaa be zebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye é Gheɲ e di ne gwyes tak.» <sup>35</sup>Be eezetii mɔɔ swooz an tak. Tin, be eezetó ne ne pe daa Yezu. Bhii tak be eezédja endjookuwa bɔɔ kɔ koɲ mɔɔ swooz an tak. Tin, be eezegel Yezu kɔ le. <sup>36</sup>Dáa be nadi eke e, bot nakadi tin é edja endjookuwa bɔɔ gba-gba. <sup>37</sup>Dáa be nadi, be moo ekunaa ne Yeluzalem e, be nadhan é pe ze di esul pe etsok e pyeeb oliv e. Medhuu me bedjekel moo tin eduwal Zeeb elyelepe dum ne endem e mebwala me be nadi ebee e. <sup>38</sup>Be nakeke é náá: «Zeeb see Mekoozi me di ezye ne din e Gheɲ ɔ metel. Egwyem tɔ gwoo, duma ne Zeeb!»

<sup>39</sup>Bedhiiti eFalizye nadi tɔ medhuu me bot binɔk ɔ zokake ne Yezu náá: «Lyoel, lyaka bedjekel bɔ náá, be di gwyem.» <sup>40</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Beeka, me lee bin é náá, be diyal enuub bɔɔ ɔɔ, mekok é waatsim é di yɔɔ.»

### Yezu epedje kɔ esu e del e Yeluzalem

<sup>41</sup>Dáa Yezu nakum é bhaaz Yeluzalem e, beea nye nabee ghaada tak e, wɔ gwaa, nye zokadje kɔ esu e tak. <sup>42</sup>Nyey náá: «Wɔy Yeluzalem, mos wɔ ààpagu dáa wɔ goka ne esa, etee wɔ neebela egwyem e. Nenak, ye moo é syela é mis mɔ, wɔ tok ne ghwyil ebee ye. <sup>43</sup>Ɔwala epezye, Ɔwala di náá, bot e mebhuka mɔ aasum peeb étep be neelumla deeb ne ne e. Be waakaal wɔ kuku ebwak, da be é kemaad wɔ é edi djas. <sup>44</sup>Be waatwaal wɔ dɔɔ ne bɔn bɔ djas. Be aanàkwaalik ekok wat kela kɔ dhiiti ekok, etee náá, wɔ ààpamet Ɔwala Zeeb zekwyee wɔ e.»

### Yezu eeso bot e di ebɔmsa esa pe tɔ kok Ndjaa-ebuwa ɔ

<sup>45</sup>Yezu naazeni tɔ kok Ndjaa-ebuwa, wɔ gwaa nye eezeni eso bot e nadi ebɔmsa esa bɔɔ tɔ tak ɔ. <sup>46</sup>Nyey ne bot e tak náá: «Pe tɔ Ekwyala, Zeeb lee é náá: “Ndjar'am aadjóoaa é ndjaa mendjaala.” Ye kabe biyɔ ɔɔ, bi zeliig ye, ye di zeeɲa bot e djii.”»

<sup>47</sup>Melu djas Yezu nadi elelyo bot tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Tin, eboo beghaa-Zeeb, ne beghan e mekana me etsi, zenɔɔ bedhil e bot e del nadi esaa dáa be sa étep be neegó Yezu e. <sup>48</sup>Deenek be nabe é ààgu dáa be di egoka ne esa, etee náá, bot djas nadi ekwyel egwak melyo me ebuepe.

## Egheŋ e Yezu dus wo?

**20** <sup>1</sup>Dhiiti dwoo, Yezu nadi edje bot melyo tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Nye nadi egoola be Mbɛɛ Bhaadal e Zɛɛb. Eboo beghaa-Zɛɛb, nɛ beghaŋ e mekana mɛ etsi, zenɔɔ bepaa e eYuda, zokazetuula é di'enek. <sup>2</sup>Be eezɛdji Yezu náá: «Lɛɛa bis, kɔ egheŋ e ze wɔ di esa esesɛɛ binek? Eze nadjɛ wɔ egheŋ e esa deenek?» <sup>3</sup>Yezu eezɛbɔɔza nɛ nɔɔ náá: «Mɛ epɛdji bin pe kiya wat, pookobɔɔzaka mɛ. <sup>4</sup>Eze nadhis Zaŋ, nye zɛduu bot Zɛɛb? Ye nabe é Zɛɛb ohoo, ye nabe é mot?» <sup>5</sup>É di'enek, be moo tin esɔs pak'ɔɔ. Bɔɔ náá: «Mena e keka nenak náá: “Ye é Zɛɛb” ɔɔ, nye waadji mena náá: “Étɛp yé bi nadi ààmyaal Zaŋ?” <sup>6</sup>Mena e kakeka náá: “Ye é bot e nadhis nye” ɔɔ, mɛdhuu mɛ bot bak djas é waasaa egó mena nɛ mekok. Etɛɛ náá, bɔɔ djas nɛ myaal náá, Zaŋ nabe é ngooel-Mekpa e Zɛɛb.» <sup>7</sup>Be é boozɛbɔɔza nɛ Yezu náá: «Bis ààgu mot nadhis nye náá, nye zɛduu bot Zɛɛb ɔ.» <sup>8</sup>Tin, Yezu é boozɛbɔɔza nɛ nɔɔ náá: «Dɔɔ nɛ mam pe, mɛ aanàkwaalɛ bin kɔ egheŋ e ze mɛ di esa esesɛɛ bak.»

## Kana bot e mesa be na embee elyem

<sup>9</sup>Bhii tak, Yezu eezɛlii nɛ edhuu e bot binɔk tɔ kana náá: «Mot ngɔt naabe pyeeb vin'ɛ. Nye eezɛpeeb pyeeb tak, pu guk tɔ ekok é di be aadi esyaal mɛdii mɛ bhum tak ɔ. Bhii tak, nye eezɛkola ye nɛ bot e di egu mesa mɛ vin ɔ. Nye eezɛnɔɔ nyel, tɔ kebɔya pɛ nye natɔ mɛdjoŋ e. <sup>10</sup>É gheŋ, ewala ebɔk bhum tak nakakum e, wɔ gwaa, nye zelwom dhiiti mot-mesa mɛ pɛ daa bot e nakola pyeeb ɔ, étɛp be needje nye ye bim tɔ yii be bela tɔ pyeeb vin e. É di'enek, wɔ gwaa, bot e nalik nɛ pyeeb ɔ met mot tak, duma nye é nyel nɛ mɛbin, bhii tak, swaal nye membo mɛ toto. <sup>11</sup>Nakuma pyeeb eebaazɛlwom dhiiti mot-mesa, nye eezɛtɔ pɛ daa lɔ tɔ pyeeb, be eebaazɛbi nye, zenyek, swaal nye membo mɛ toto. <sup>12</sup>Nakuma pyeeb eebaazɛlwom nwyak mot-mesa tyee lwoma esok elɛl, bɔɔ duma nye é nyel, baal nye mɛpyoŋ, wus nye pɛ kel. <sup>13</sup>Nakuma pyeeb vin eezɛke: “Mɛ kasa dáa? Mɛ aakakyeed é, mɔn'am ngɔt mɛ dyeebakwyel ɔ. Tin, mɛ bee é náá, be waakaab nye.” <sup>14</sup>Dáa bot e di esa mesa tɔ pyeeb'e nabee mɔn'enɔk e, bɔɔ náá: “Yaweee! Beeka mot aalik nɛ mevɔ mak djas ɔ! Dhaka, mena góka nye. Tin, mevɔ mak aakadi é yenabelka.” <sup>15</sup>Wɔ gwaa, be zemɛt nye, mwas nye bhii pyeeb vin, gó nye.»

Tin, Yezu eezɛdji be náá: «É di'enek, nakuma pyeeb goka nɛ esa be yé?» Yezu eezɛbil náá: <sup>16</sup>«Nye waazyɛ, da nye é gó bot e nadi esa mesa tɔ pyeeb vin'ɛ ɔ. Bhii tak nye é zenɔɔ pyeeb, dje nɛ bot e sis.» Bhii bot nagwak deenek é, be é boozeke náá: «Ààbɛ! Yenek aanàkwaasael.» <sup>17</sup>Bhii tak, Yezu eezɛliig mis, gwyák be. Nye nɛ nɔɔ náá: «Mekpa mɛ di ekwyala tɔ mekana mak e:

“Ekok e besumel mwas e,  
ye moo é ekok di epyet ndjaŋ e.»”

Ye kwyel elɛɛ yé? <sup>18</sup>Mot aaduma kɔ ekok e tak ɔ, nye waabik ekyes-ekyes. Ye kabe náá, ekok e kakwyit kɔ mot ɔɔ, yenɔk mot aatwaalel é twaalelak.»

## Etuud e lapo pɛ daa Sezaad

<sup>19</sup>Tin, beghaŋ e mekana mɛ etsi, nɛ eboo beghaa-Zɛɛb nadi esaa mɛpek étɛp be neemɛt Yezu é di tak wat. Etɛɛ náá, be naagu náá, Yezu naleɛ kana tak é,

ko esu e loo. Tin, be nadi ekaab é edhuu e bot e nadi tin o. <sup>20</sup>Be moo tin ebɔɔal Yezu. É di'enek, wo gwaa, be zedhis bedhiiti bot e nadi esa mepek náá, be é bedhil e bot o. Bot e tak nazye é, étep ezeloo Yezu pe eko, da bwood nye pe kye, ne medjin me be aadi edji nye e, étep be neebela lo meso me be aaka nye é ghwyil mebwala ne eghen e kukuma del e. <sup>21</sup>Be é boozeke ne ne náá: «Lyoel, bis ne gu náá, etep ee wo di elée e, ye é etseetse. Woy ààpée mot ne dāa wo di ebee nye e, woy lyo etep e Zeeb di ekwyel e, ne lyem epiki. <sup>22</sup>Tinaak, leea bis, etsi lee é náá, epata e lapo tuudaa é ne mekoozi Sezaad é?» <sup>23</sup>Tin, Yezu eezeggu mepek mao. Bhii tak nye é booke ne noo náá: <sup>24</sup>«Dhaka me ne pata wat, étep me neebee.» Be eeezye nye ne dhenye wat. Yezu eezedji be náá: «Bhwoob di sɔna ko pata yak e, ye é ebhwoob e ze? Ye é ekwyla din e ze di ko tak?» Bot binok eezebɔɔza ne ne náá: «Ye é bhwoob ne din e mekoozi Sezaad.» <sup>25</sup>Bhii tak, Yezu eebaazeke ne noo náá: «Djeka Sezaad sa di ye Sezaad e, da bi é dje Zeeb sa di ye Zeeb e.» <sup>26</sup>É di'enek, be nabe é ààbela di emet Yezu ne mekpa me nye nadi elii é mis me bot e. Etee náá, gwaka be nagwak deenek é, ye nabe é be naadyeebadjoka nye elyelepe, tin, be eezedi gwyem.

#### Kiya dum ne tep egom bhis esyee

<sup>27</sup>Bedhiiti bot to loog eSadusee di eke náá, bhis esyee, mot aanàkwaabaa-gom o, zokazye pe daa Yezu zedji nye dhiiti kiya. <sup>28</sup>Boo ne Yezu náá: «Lyoel, mekana e Moiiiz lee é náá: “Ye be náá, dhiiti mot naaba moma, bhii tak, nye eezegwyé àalik mon o, ye goka é náá, dhyeeb mot lik o, ba kus myel étep nye neekwyiida tel gwyé o.”

<sup>29</sup>Djhoogekeka náá, ye nabe é ne bon-nyeeɔɔ beten ne bebá. Mon megwyak eezeba moma, da gwyé, àalik mon. <sup>30</sup>Mot bhooɔba mon megwyak o, nye eeba kus moma tak. <sup>31</sup>Tin, nye eebaakpaa ne mesyee, gwyé, àalik bon. Bhii tak, nwyak yii elél eebaazenoo moma tak, ye zokabaasael é tyee wat ne bot e naba moma tak sok o, zenoo zwaabel e loog. É di'enek, boo djas beten ne bebá kadi é, ààbya ne moma yenok. <sup>32</sup>Bhii boo djas, moma eebaazegwyé ye pe. <sup>33</sup>É sok bot aagom bhis esyee e, moma yenok aakadi mwaa ze to boo beten ne bebá? Etee náá, boo djas nabe é botom be.»

<sup>34</sup>Yezu eezebɔɔza ne noo náá: «Botom ne boa di ko bɔs'ak o, be epebael. <sup>35</sup>Tin, guka náá, botom ne boa aabela mbyok egom bhis esyee, da be é kedí to tsik na bes o, be aanàdi to meba. <sup>36</sup>Be aanàkwaakabaagwyé, be aakadi é dāa efofop. Be é bon e Zeeb, etee náá, be eezedhaa esyee, kebela tsik. <sup>37</sup>Moiiiz naalee popoopwon náá, bot e nazegwyé o, be waagom. Nye nalee deenek é to Ekwyala ee di ekaada tep ekpak nadi egel àadyak e. Nye nadjóo Ghen é: “Zeeb e Abalaam, Zeeb e Izak, Zeeb e Zakooɔb.” » <sup>38</sup>Yezu naabaazeke náá: «Zeeb tok Zeeb bot e zegwyé o. Nye é Zeeb bot e di ne tsik o, etee náá, ye é étep'e e bot djas di ne tsik.» <sup>39</sup>Wo gwaa, bedhiiti beghan e mekana me etsi nadi tin o zokake ne Yezu náá: «Lyoel, wo eedyeebalii enyɔɔpe.» <sup>40</sup>Deenek, be moo kyee edji e nye ekiya.

#### Mesia ne Dhavid

<sup>41</sup>Tin, Yezu eezeke ne noo náá: «Dum ne yé bot di eke náá, Mesia é dha e mekoozi Dhavid? <sup>42</sup>Etee náá, ye é Dhavid nye emet e nalee to Mekana me Medjeeb náá:

“Gheṇ Zeeb nake ne Gheṇ'am é náá:

Dha disi pe mbo eghen bam.

<sup>43</sup> Me waaneeg bot e mebhuka mo

be di esa ee mebo mo aanyal e’.”

<sup>44</sup> Dhavid nye emet naadjoo nye “Gheṇ”, haaa é yaa tye Mesia aakabaadi dha e Dhavid?”

#### Yezu eedul bot melo dum ne beghan e mekana me etsi

<sup>45</sup> Daa zukamwaa ne mot nadi tin egwak nye e, Yezu eezeke ne bedjekel be náá: <sup>46</sup> «Kyeeka beghan e mekana me etsi, bot e di ekwyel eke to bot ne ewolo ekaad na boo metan elyaala menyel étep be needuwalaa ne eswosaa é edi bot di eseege ebuepe o. Be dyeebakwyel edi é ko mebhoo me di pe sok e to mendjaa me mendjaala me eYuda ne to edi e mebyon. <sup>47</sup> Ye é bot binok e di edjii esa to mendjaa me bekus e boa. To mekon mo, be ne kwyl edul e mendjaala na “kpokolom”, étep bot needi ààbee embee esa be di esa e. Epée bo aadi é, elyelepe.»

#### Falanga djel kus moma nadje e

**21** <sup>1</sup> Yezu zokazebe lo, nye moo tin ebee daa bekum e bot nadi ezewa epata to ebol e nanegaa ko ebese e kok Ndjaa-ebuwa étep tak e. <sup>2</sup> Nye eezabee dhiiti djel kus moma ezye zewa ye bo efalanga ebá to ebol. <sup>3</sup> Daa Yezu nabee deenek é, nye é booke náá: «Tssetse ne tssetse, me lee bin é náá, djel kus moma yak eeloo to ebol dhaa yii bot djas lóo wak e. <sup>4</sup> Etee náá, bot e lóo wak djas'aak, be lóo é eghutu-ghutu. To mebos me, kus moma yak dje é ekwom e le djas.»

#### Yezu eele náá, Ndjaa-ebuwa é waawaazel

<sup>5</sup> Bedhiiti bot e nadi elii dum ne zumal Ndjaa-ebuwa, daa ye nasumel ne embée mekok e, zenoo esa ee bot nakadje Zeeb e. Tin, Yezu eezeke náá: <sup>6</sup> «Dhiiti elu epezye, elu e di náá, ye aanakabaalik é di'ak ekok e wat kela ko so ekok to ndjaa bi di bee'aak. Etee náá, djas aadi é, bik, waazel, see é bos.»

#### Mezuk ne metiiga

<sup>7</sup> Bedjekel be eezedji Yezu náá: «Lyael! Lee bis, esese binek aasaal den? Lyaala bis endem ee bis aagwyák náá, esese binek moo ko ne esael e.» <sup>8</sup> Nye eezebooza náá: «Tselalka, nabetka náá, be koo bin etee náá, bot ebuepe é waazyé ne din e lam. Mot ne mot é waalee náá: “Ye é mam e di Mesia.” Be aake náá: “Elu e tak eezedjala.” Sa bi àadu be. <sup>9</sup> É sok bi aadi bi moo gwak leṇ meeb, ne menduk me ekus e eghuub e, sa mot àabem ba, ye goka é esese binek pookosael sok, guka náá, yenek ààlee náá, ye é esi e bos.»

<sup>10</sup> Yezu eebaazeke náá: «Yak mbyak é waaghee, kelumla deeb ne dhiiti mbyak. Dhiiti eyon e wat é waaghee kelumla deeb ne yak eyon. <sup>11</sup> Bos é waaboodheegel elyelepe. É medhik ne medhik, ye aadi é ne pwom ne gum, bot djas é waagwak bwoo é di be baabee edjema ne epela to gwoo o.

<sup>12</sup> Esok ne esese binek ne sael, bi é waakemetaa, bi é waakewaaa to tsik mezuk, bi é waakekaaa étep be neeképe bin to mendjaa me mendjaala me

eYuda, bi é waakemetaa é membok, bi é waakepééaa pe daa bemekoozi ne ekukuma kɔ esu e lam. <sup>13</sup>Yenek djas aasaal e, étep bi neebela ze ekélee bot sa bi di egu dum ne nam e. <sup>14</sup>Dika ne lyem enyɔɔpe, sa mot ààbem ba ne dāa bi aaketaŋal e. <sup>15</sup>Mam emet, me waadje bin mekpa ne etsoŋ. Tin, bot e bi aadi ne tep ne nɔɔ aanàkwaakwak ekwyesal bin, ne edupal mekpa men. <sup>16</sup>Bot aaka bin ɔ, ye aadi é, beseeŋ bin, ne benyeeŋ bin, bɔn-nyeeŋ bin, ne besɔ bin, dɔɔ ne bot e bi ne benɔɔ di ɔ. Bedhiiti bot pak'en é waagóaa tɔ membok.

<sup>17</sup>Bot djas é waabhina bin kɔ esu e din e lam. <sup>18</sup>Tin, ye aanàkwaadi ne ko bhoo wat é elo bin aakodiib. <sup>19</sup>Kopyetka pe yebo kyee elyelepe, etee náá, ye é deenek é bi aatsik menyel men.»

#### **Yezu eeleé náá, Yeluzalem é waawaazel**

<sup>20</sup>«É sok bi aabee náá, medhuu me esodja eezekaal Yeluzalem e, tin, bi é ne ghwyil ekagu náá, ye kalik é ba ewala batsa Yeluzalem neewaazel! <sup>21</sup>É di'enek, bot aadi pe kyee dik Yude ɔ, goka é, ne ekaab tɔ kɔ metsok. Bot aadi tɔ ghaada Yeluzalem ɔ, goka é ne edus tin, tɔ etsetaɛpe. Bot aadi pe tɔ epet é ewala elenek ɔ, be ààgoka ne esik tɔ pe tɔ ghaada. <sup>22</sup>Etee náá, ye aadi é, melu me Zeeb aazepée bot e. Ye é elu e Ekwyala djas aabela mesuk e. <sup>23</sup>Haaa kpaa-ghoŋ dwoo lenek ne boa aadi ne mebum ɔ, zenɔɔ boa aadi ne bɔn ede mebel dwoo leeŋ ɔ. Etee náá, boo mezuk é waadi dwoo tak kɔ bɔs. Bot ebuepe é waagu ebuk e Zeeb kɔ ghaada tak. <sup>24</sup>Bot e tak é waagóaa ne epel. Bedhiiti é waametaa é mbok, tɔaa ne nɔɔ pe tɔ ekyee medhik djas. Tin, Yeluzalem é waazenyalaa ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ. Be waasa deenek, kekum dwoo Zeeb nadje be é aadjala e.»

#### **Ezye e Seɛŋele Mɔn Mot**

<sup>25</sup>«Bot é waabee edjema ne epela tɔ gwyes, tɔ ngɔn, tɔ ekwyikwyen. Pe si, membyak djas é waadi ne boo ba ne keŋ, di be aagwak ghuu ne ebee boo mebhyeab tɔ boo dii mesɔn e. <sup>26</sup>Gwyes ne ngɔn ne ekwyikwyen é waadheegel ne ghwyil e Zeeb. Bhii tak, bete ne bot é waagwye ne bwoo é siiza etep aaboo-tuula kɔ bhwak djas e. <sup>27</sup>É di'enek, be waabee Seɛŋele Mɔn Mot ezye tɔ eguud. Nye waazyé ne ghwyil ne duma ye djas. <sup>28</sup>Dwoo etep binek aakan é, tyaaka, pyetka pe yebo kyee, etee náá, Zeeb moo zepɛk bin é ekwom.»

#### **Melyo dum ne le fiigh**

<sup>29</sup>Bhii tak, Yezu ezelee be kana yak: «Pookobeeka bhek le fiigh ne edhiiti ele djas. <sup>30</sup>É sok bi di ebee náá, eka e bes moo kan ekwyil é tak e, bi ne gu náá, mbu ele di wum é moo kunaa. <sup>31</sup>Tyee wat ne biyɔ pe, é sok bi aabee endem binek moo nyen e, guka náá, Eyoŋ e Zeeb moo é ye eezekunaa. <sup>32</sup>Tseetse ne tseetse, me lee bin é náá, bot e kɔkɔ membu mak aanàkwaagwye djas, esonok me lee wak djas'aak, ààsaal. <sup>33</sup>Gwoo ne bɔs é waadum, ghuna yam mekpa aalik é kɔm-kɔm sii ne kɔm.»

#### **Edi é ghwyé**

<sup>34</sup>«Bi é kobaka! Sa bi ààpul ebhum e elyem bin gwyes tɔ elangi ne tɔ mebyoŋ, dɔɔ ne étep ewa lyem tɔ esiiza esa e bɔs'ak. Deenek, dwoo Zeeb aazyé zepée bot e, ye aatuula bin é zaka. <sup>35</sup>Ye aazyé dāa ewyét. Ye é deenek e

ye aatuula bot e bɔs djas zaka. <sup>36</sup>Dika ghwyɛ, gheedjaalaka Zɛɛb mɛlu djas. Yɛ ɛ deenɛk ɛ bi aabɛla ghwyil ɛmaad ɛ lyem dum nɛ ɛtɛp ɛɛ di ɛzyɛ yɛnɛk. Da bi ɛ tyaa tetɛl sok bhwoob Sɛɛŋɛlɛ Mɔn Mot.»

<sup>37</sup>É mwos, Yezu nadi elɛlyo bot ɛ pɛ tɔ Ndjaa-ebuwa, ɛ pum, nyɛ katɛtɔ kɛdjaasi ɛ kɔ ɛtsok ɛ pyɛɛb oliv. <sup>38</sup>Tin, tɔ mɛlɛm, bot ɛ dɛl djas nadi ɛtɔ pɛ daa lɛ tɔ kok Ndjaa-ebuwa ɛtɛp kɛgwak mɛlyo mɛ.

#### Boob ekukuma ɛtɛp ɛ Yezu

**22** <sup>1</sup>ɛbyon ɛ ɛmapa di ààbɛ nɛ leviid, di djóóaa Pak ɛ, nabɛ ɛ yɛ eɛzɛ-kunaa. <sup>2</sup>Eboo bɛghaa-Zɛɛb nɛ bɛghaŋ ɛ mɛkana mɛ ɛtsi nadi esaa mɛpɛk ɛtɛp bɛ neɛmɛt Yezu, ɛtɛɛ náá, bɛ neegó nyɛ. Tin, bɛ nadi ekaab zuka-mwaa nɛ mot nadi tin ɔ.

#### Yudas moo ɛ tsat nyɛ aaka Yezu ɛ mɛmbɔ mɛ ekukuma

<sup>3</sup>Tin, Satan eɛzɛni tɔ bum lyem ɛ Yudas mot di ɛdjóóaa Iskalɔt ɔ, ngɔt tɔ bɛdjɛkɛl kam nɛ bebá ɛ Yezu. <sup>4</sup>Yudas naazɛtɔ pɛ daa eboo bɛghaa-Zɛɛb nɛ bot ɛ di kɔ ɛlo ɛ bɛmbaalel ɛ kok Ndjaa-ebuwa ɔ, ɛtɛp nyɛ neelɛɛ bɛ dáa nyɛ aasa ɛtɛp ɛka bɛ Yezu ɛ. <sup>5</sup>Tin, bot ɛ di kɔ ɛlo ɛ bɛghaa-Zɛɛb ɔ naadyɛɛbamyaaala. Wɔ gwaa, bɛ zɛkɛk Yudas ɛpata. <sup>6</sup>Yudas eɛzɛmyaal, nyɛ moo tin esaa mɛpɛk mɛ nyɛ ka bɛ Yezu gha tɔ syaab ekaab náá, mɛdhuu mɛ bot ɛ ɛzɛkɛgu.

#### Yezu eelwom bɛdjɛkɛl bɛ, bɛ kɛkoobal di pɛ bɛ aakɛdɛ ɛbyon ɛ Pak ɛ

<sup>7</sup>É dwoo ɛbyon ɛ ɛmapa di ààbɛ nɛ leviid ɛ, dwoo ɛbhata ɛ Pak di ekaaa ɛ buwa ɛ eɛzɛkum. <sup>8</sup>Yezu eɛzɛkyɛɛd Pyɛɛd bɛ nɛ Zaŋ pɛ sok. Nyɛy nɛ nɔɔ náá: «Tɔka, kɛkoobalka mɛna ɛdɛɛ ɛ ɛbyon ɛ Pak.» <sup>9</sup>Tin, bɛ eɛzɛdji Yezu náá: «Wɔ kwyɛl náá, bis kɛkoobal wɔ di mɛna aakɛdɛka ɛdɛɛ ɛ ɛbyon ɛ Pak ɛ wo?» <sup>10</sup>Yezu eɛzɛbɔɔza nɛ nɔɔ náá: «Gwakeka, ɛ sok bi aakum kɔ dɛl ɛ, bi ɛ waaboma nɛ dhiiti mot nɛ bhe mɛdii. Duka nyɛ, ɛ di nyɛ aadjɛl ɔ, <sup>11</sup>lɛɛka nakuma ndjaa náá: “Lyɔɛl kɛ ɛ, bis dji wɔ náá, ndjaa nyɛ aadɛ ɛbyon ɛ Pak tɔ tak bɛ nɛ bɛdjɛkɛl bɛ ɛ wo ɛ?” <sup>12</sup>Tin, nyɛ waalyaal bin pɛ ɛko ɛ ndjaa, boo koo koobɛla nɛ esa djas tɔ tak. Tin ɛ bi aasa ɛsɛsɛɛ ɛ ɛbyon ɛ Pak.» <sup>13</sup>Bɛdjɛkɛl eɛzɛtɔ pɛ dɛl ɛ tak. Bɛ kablɛla djas ɛ dáa Yezu nalɛɛ bɛ ɛ. Bhii tak, bɛ eɛzɛni ɛkoobal ɛbyon ɛ Pak.

#### Nyɛl nɛ ghiya ɛ Yezu: kɔminyɔŋ

<sup>14</sup>Dáa ɛwala tak nakadjala ɛ, Yezu eɛzɛdi kɔ mɛsa bɛ nɛ bot ɛ lwoma. <sup>15</sup>Nyɛ eɛzɛkɛ nɛ nɔɔ náá: «Mɛ bɛ ɛ, mɛ eɛdyɛɛbakwyɛl náá, mɛna dɛka ɛbyon ɛ Pak'ak ɛ di wat, ɛsok nɛ náá, mɛ zuk! <sup>16</sup>ɛtɛɛ náá, yɛ goka ɛ mɛ lɛɛ bin náá, mɛ aanàkabaadɛ ɛbyon ɛlak, kana mos, kɛyaka nɛ dwoo ɛsuk ɛ tak aabɛla lo tɔ ɛyon ɛ Zɛɛb ɛ. Tin ɛ mɛ aakabaadɛ.» <sup>17</sup>Nyɛ eɛzɛnɔɔ bɛɛlɛ nadi nɛ vin tɔ tak ɛ, nyɛ eɛzɛghaapɛ Zɛɛb, nyɛ eɛzɛkɛ nɛ nɔɔ náá: «Nɔɔka bɛɛlɛ vin'ak. Kaaka yɛ pak'en, da bi ɛ dɛ, <sup>18</sup>ɛtɛɛ náá, yɛ goka ɛ mɛ lɛɛ bin náá, kana dwoo pan mos'ak, kɛyaka nɛ dwoo ɛyon ɛ Zɛɛb aazyɛ ɛ, mɛ aanàkabaadɛ mɛnyok mɛ vin.» <sup>19</sup>Bhii tak, nyɛ eɛzɛnɔɔ mapɛ, nyɛ eɛbaazɛghaapɛ Zɛɛb, nyɛ eɛzɛpyak yɛ, nɔɔ yɛ, dji bɛdjɛkɛl bɛ. Nyɛy nɛ nɔɔ náá: «Yak ɛ nyɛl'am zekaaa kɔ ɛsu ɛ len ɛ. Gheesɛsaka deenɛk ɛtɛp bi neetɛtaala mɛ.» <sup>20</sup>Nyɛ eɛbaazɛdji bɛ bɛɛlɛ tak wat bhii dɛk. Nyɛy nɛ nɔɔ náá: «Bɛɛlɛ yak ɛ bɛɛlɛ ɛbhɛŋ ɛ na bɛs nɛ Zɛɛb,



ebhen e kwyalel ne ghiya yam see ko esu e len e. <sup>21</sup>Tin, guka náá, mot aaka me ɔ, nye é wak, bis ne ne é ko mesa yak! <sup>22</sup>Ye é tseetse náá, Serejele Mon Mot é waagwye, dáa Zeeb nazekoobal e. Tinaak, haaa kpa-ghon ne mot aakeka nye ɔ!» <sup>23</sup>É di'enek, bedjikel moo tin edjinel pak'ɔ náá, eze aakeka Yezu!

#### Ye é eze di dhil mot?

<sup>24</sup>Bedjikel e Yezu moo tin ebe meso pak'ɔ, etee náá, be nadi ekwyel egu, mot di dhil mot pak'ɔ e. <sup>25</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔ náá: «Bemekoozi me bot e membyak me sis é waakokɔk ko bot e be di edjeed ɔ. Bemekoozi menɔk e di enyal bot ɔɔ, be kwyel edjooaa é, bot e enem esa. <sup>26</sup>Tin, ye àagoka deenek pe yebɔ kyee. Etee náá, pe yebɔ, mot di dhil mot ɔ, nye goka ne edi to besɔ é, dáa mɔɔ dhyeeb. Deenek, mot é kwyel edi dhil mot ɔ, nye goka é ne di mot-mesa me besɔ. <sup>27</sup>É di'enek, eze di dhil mot, ye é mot di ko mesa ohoo, mot di elaa edee kel besɔ ye e ko mesa ɔ? Ye é mot di ko mesa ɔ, etsal é? Beeka, mam é to len e dáa mot di elaa edee kel bin ye e ko mesa ɔ! <sup>28</sup>Bi é bot e nadi melu djas é ngwoob'am to mebhawal ɔ. <sup>29</sup>Tyee wat ne dáa Saagam naje me Eyon e le e, tyee tak wat, me epedje bin Eyon e tak. <sup>30</sup>Bi é waade edee ne medii ko mesa yam, to Eyon e lam. Bi é waadi ko mebhóó me mekoozi kam ne ebá, étep bi neepée membyak kam ne ebá e Yisalael.»

#### Yezu eele Pyeed náá, nye waaswonal nye

<sup>31</sup>Yezu eezeke náá: «Simɔn, Simɔn, gwaka! Satan eesaa ze étep esyaal e wo dáa embee mebhok di esyaalaa to zyaagal étep edis ezeza e. <sup>32</sup>Tin, ye be é, me eedjaala étep'ɔ, ekaab náá, edum e kon e lo ne Zeeb ezekewyii. Tin, é ghen wo aabulal lyem'ɔ pe yam e, da wo é dje bon-nyoog ghwyil.» <sup>33</sup>Pyeed eezeke ne Yezu náá: «Ghen, é di me di'aak, me eezemyaal etó membok menabel, neghu esyee menabel.» <sup>34</sup>É di'enek, Yezu eezebɔɔza ne ne: «Beta me lee wo, Pyeed, sa di tseetse e: É pum'ak mos, esok ne kuu ne kɔk, ye aabela é, wo eezeswonal me esok elɛl.»

#### Ngwye epata, kpa, ne pel

<sup>35</sup>Bhii tak, Yezu eezeke ne nɔ náá: «É sok me nalwom bin, bi kesa mesa, toto ààbe ne ekpa, àànɔ ngwye epata, àànɔ ekoko e, ye nabe é sa wat nasu bin é?» Bɔ náá: «Ààbe, bis nabe é ààsu sa wat.» <sup>36</sup>Deenek nye eezeke ne nɔ náá: «Nenak ye tokape deenek, ye moo é náá, mot di ne ngwye epata be ɔ, nye nɔ ye. Tyee wat ne mot di ne kpa ɔ, nye nɔ kpa ye, dɔ ne mot di ààbe ne pel ɔ, nye goka é ne ebɔmsa ndjookuwa ye étep ekebom pel. <sup>37</sup>Etee náá, ne tseetse betka me lee bin náá, ye goka é náá, etep ee Ekwyala nalee ko esu e lam náá: «Nye naalanɔa to lɔɔg bot e di ààlooba ne etsi ɔ.» Ne tseetse etep ee naliel ko esu e lam e, ye waasael.» <sup>38</sup>Bhii tak, bedjikel eezeke ne ne náá: «Ghen, beea! Bis é ne epel ebá.» Yezu eezeke ne nɔ náá: «Yenek eedjala.»

#### Yezu epedjaala pe ko etsok e pyeeb oliv

<sup>39</sup>Yezu eezewyis, nye eezetó pe ko etsok e pyeeb oliv, dáa nye nazyee ne esesa sok e. Bedjikel be zokadu nye. <sup>40</sup>Bhii be nakum é di tak e, Yezu é booke ne bedjikel be náá: «Djaalaka Zeeb étep bi é zekekwye to mebhawal.» <sup>41</sup>Bhii tak, nye eezetiila ba ziii tyee wusa pwak, nye ezekekwyt mebon si, nye moo

edjaala. <sup>42</sup>Nye nadi ekeke tɔ mendjaala me é náá: «Saagam, wɔ kwyel ɔɔ, wɔ é ne ghwyil edis beele mezuk mak sok bhwoob'am. Ye nakoozodi, ye goka é náá, ekwosak ε lo sael, ààkabe yam.» [<sup>43</sup>Tin, wɔ gwaa fofop ngɔt zokadus tɔ gwoo, zedje nye meghaaz. <sup>44</sup>Yezu, tɔ bebebwool ne bwoo, nye eebaazɛnenal nyel tɔ mendjaala. Wɔ gwaa edidyok moo tin epak nye é nyel, see é bɔs dɔ́a meto me ghiya.]

<sup>45</sup>Bhii nye zedjaala ε, nye eezɛwyl, sik pɛ kyee bedjekel be nadi é. Nye kakebela bɔɔ djas é mendjaamesi é egɔ́ ne ghoŋ nazekwyesa be tɔ elyem ε. <sup>46</sup>Nye eezeke ne nɔɔ náá: «Étɛp yé bi di edja egɔ́? Wylka, da bi é djaala Zɛɛb étɛp ekaab náá, bi ezekekwyɛ tɔ mɛbhowal.»

#### Yezu eemetaa

<sup>47</sup>Ye nabela é, Yezu dinaa elii, tin, Yudas, ngɔt tɔ bedjekel be kam ne beba eezetuula ne edhuu ε bot. Bhii tak, Yudas eezetiila pɛ daa Yezu étɛp nye neebeedal nye. <sup>48</sup>Tinaak, Yezu zokake ne ne náá: «Yudas, ye é ne mɛbeedela menek ε wɔ di eka Sɛɛŋɛle Mɔn Mot é?» <sup>49</sup>É gheŋ bot ε nadi egyee ne Yezu nabee sa nadi ekwyel esael é di'enek ε, be é boozedji nye náá: «Gheŋ, wɔ epɛkwyl náá, bis lum be ne epel é?» <sup>50</sup>Ngɔt pak'ɔɔ zokakwyl mot-mesa ε boo ghaa-Zɛɛb, zetsaal nye εlo pɛ kyee mbo eghɛŋ. <sup>51</sup>Tin, Yezu é booke ne nɔɔ náá: «Betka, ye eedjala.» Bhii tak, Yezu eezɛmet εlo ε mot tak, wɔ gwaa pyoŋ tak zɛgel. <sup>52</sup>Bhii tak, Yezu eezeke ne eboo beghaa-Zɛɛb, ne bɛmbaalel ε kok Ndjaa-ebuwa zɛnɔɔ bɛpaa ε eYuda zye zɛmet nye ɔ náá: «Bi zye é ne epel ne eghwyɛs ekeɛ náá, bi zɛmet é mot djii. <sup>53</sup>Melu djas, me nadi é, ne nen tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Bi nabe é ààsaa náá, bi met mɛ. Tin, yak ewala é yebɔ, ye é ewala ε ghwyil egwyitok.»

#### Pyɛɛd eeswonal Yezu

<sup>54</sup>Dɔ́a be namet Yezu ε, be eezɛtɔ́ ne ne pɛ ndjaa boo ghaa-Zɛɛb. Kabela tin ε, Pyɛɛd epedu be pɛ bhii koŋ, ba etsetaɛpe ne nɔɔ. <sup>55</sup>Ye nabe é, be naapaada du kuku ebɛsɛɛ ε peeb. Tin, Pyɛɛd zokazedisi egɔɔl du be ne bot ε nadi tin ɔ. <sup>56</sup>Dhiiti moma nadi esa mesa tɔ ndjaa boo ghaa-Zɛɛb ɔ zokazɛbee nye ndiindel egɔɔl du. Moma tak eezɛgwyák nye kpɛɛɛ, nyey ne ne náá: «Mot'ak pɛ nadi é, be ne Yezu!» <sup>57</sup>Wɔ gwaa, Pyɛɛd zɛswonal, nyey náá: «Mɔɔ moma, mam ààgu nye.» <sup>58</sup>Ba mɔɔ ewala bhii tak, dhiiti mot-mesa eebaazɛgwyák nye. Mot tak ne Pyɛɛd náá: «Dɔɔ ne wɔy pɛ, wɔ é mot'ɔɔ.» Tin, Pyɛɛd eezɛbɔɔza ne mot tak náá: «Ààɛ, Mam ààgyee bis ne ne.» <sup>59</sup>Tyee ba ewala wat bhii tak, wɔ gwaa dhiiti baazeke ne ghwyil djas náá: «Ye é tɛɛtɛ náá, mot'ak nadi é, be ne ne, etɛɛ náá, nye é mot kyee dik Ghalile.» <sup>60</sup>Tin, Pyɛɛd eebaazɛbɔɔza náá: «Mɛ ààgu sa wɔ di ekwyel elii yenek.» É di'enek, Pyɛɛd dinaa elii deenek, kuu eezɛkɔk. <sup>61</sup>Gheŋ zokazɛliig mis, gwyák Pyɛɛd, bhii tak mis mɔɔ eezɛboma. É di'enek, Pyɛɛd eezɛtaala sa Gheŋ naleɛ nye ε: «Esok ne kuu kɔk mos, ye aabela é, wɔ eezɛswonal me esok elɛl.» <sup>62</sup>Tin, Pyɛɛd eezɛwyls, tɔ, nye moo tin edjii ebuepe.

#### Yezu eeleeaa ne ebiala

<sup>63</sup>Bot ε nadi ebaal Yezu ɔ moo tin eduk nye. Bhii tak be eezɛnyuu nye. <sup>64</sup>Be eezɛbutal nye kaad é mis. Bhii tak, be moo edji nye náá: «Naŋa! Ézɛ nyuu wɔ?» <sup>65</sup>Tin, be naaleɛ nye ebuepe.

### Yezu sok bhwoob boo zæga ekukuma e eYuda

<sup>66</sup>Tɔ melem kɛɛɛ, bɛpaa ɛ eYuda, bɛ nɛ eboo bɛghaa-Zɛɛb, zɛnɔɔ bɛghaɛ ɛ mɛkana mɛ etsi eezɛsɛɛga. Bɛ eezɛtɛl Yezu kuku boo kwan eYuda, ɛ di etɛp di ɛpɛɛaa ɔ. <sup>67</sup>Tin, bɛ eezɛdji nyɛ nɔ́á: «Yɛ bɛ nɔ́á, wɔ ɛ Mɛsia ɔɔ, lɛɛa bis!» Yezu eezɛbɔɔza nɛ nɔɔ nɔ́á: «Mɛ lɛɛ bin nɔ́á, mɛ ɛ Mɛsia ɔɔ, bi aanàkwaamyaal mɛ. <sup>68</sup>Mɛ kodji bin kiya ɔɔ, bi aanàkwaabɔɔza mɛ. Bi nakoodi ààmɔ́yaa, mɛ ɛpɛlɛɛ bin nɔ́á, <sup>69</sup>kana dwoo pan mos'ak, Sɛɛɛlɛ Mɔ́n Mot aadi ɛ ndiindel pɛ mbo ɛghɛɛ ɛ Zɛɛb Mɛkaake.» <sup>70</sup>É di'enek, bɔɔ djas eezɛdji Yezu nɔ́á: «Wɔ ɛ Mɔ́n ɛ Zɛɛb ɛ?» Yezu zɛbɔɔza nɛ nɔɔ nɔ́á: «Yɛ ɛ dɔ́a bi zokɛ yɛnɛk, yɛ ɛ mam.» <sup>71</sup>Wɔ gwaa, bɛ zɛtsim nɔ́á: «Mɛna tokapɛ nɛ gwyɛs nɛ mot aapit nyɛ ɔ. Nɛ tsɛɛtsɛ mɛnabɛl bɛmɛt eegwak mɛkpa mɛ nuub'ɛ.»

### Yezu sok bhwoob ɛ Pilat

**23** <sup>1</sup>Bot ɛ zæga djas eezɛwɛɛl, bhii tak, bɛɛzɛtɔ nɛ nɛ pɛ daa kukuma Pilat. <sup>2</sup>É di'enek, bɛ moo tinaak esu nyɛ etɛp. Bɔɔ nɔ́á: «Bis belɛ mot'ak ɛ, ɛbesal bot ɛ mbyak'ɛs bɛ kus ɛghuub. Nyɛ ɛpɛlu bot nɔ́á, bɛ nɔ́djɛ ɛpata ɛ lapo nɛ Sezaad. Nyɛ kɛ ɛ nɔ́á, yɛ ɛ nyɛɛ ɛ di Mɛsia, nɛghu “mɛkoozi”.» <sup>3</sup>Kukuma Pilat eezɛdji nyɛ nɔ́á: «Wɔɔ ɛ di mɛkoozi mɛ eYuda?» Yezu eezɛbɔɔza nɛ nɛ nɔ́á: «Yɛ ɛ dɔ́a wɔɔ, wɔ ɛmɛt kɛ'enek.» <sup>4</sup>Bhii tak, kukuma Pilat eezɛkɛ nɛ eboo bɛghaa-Zɛɛb, nɛ ɛdhuu ɛ bot nadi tin ɔ nɔ́á: «Mam ààpabɛɛ tɛp mɛ di ɛgoka nɛ ɛkwɛɛsal mot'ak ndjɛ sɔs ɛ.» <sup>5</sup>Tin, bɛ ɛɛbaazɛbɛn gwood, tsim ɛɛɛɛɛɛ nɔ́á: «Nyɛ ɛpɛbɛsal bot, bɛ kus ɛghuub nɛ kɔkɔ mbi mɛɛɛlo mɛ. Nyɛ nakan nɛ yɛ ɛ, pɛ kyɛɛ dik Ghalilɛ. Nyɛ eezɛtuula nɛ yɛ pɛ kyɛɛ dik Yude. Yɛ ɛ nyɛ moo nɛ yɛ mos wak'aak.»

### Yezu sok bhwoob ɛ mɛkoozi Eelood

<sup>6</sup>Dɔ́a kukuma Pilat nagwak mɛkpa mɛnɛk ɛ, nyɛ ɛ boodji nɔ́á: «Mot'ak ɛ mot Ghalilɛ?» <sup>7</sup>Tin, bɛ eezɛlɛɛ nyɛ nɔ́á, Yezu nadus ɛ pɛ kyɛɛ dik Eelood nadi ɛkɔk kɔ tak ɛ. Deɛnɛk nyɛ ɛ bookyɛɛd Yezu pɛ daa Eelood. Etɛɛ nɔ́á, mɛkoozi Eelood naazyɛ zɛkwɛɛɛg ba mɛlu tin tɔ Yeluzalɛm. <sup>8</sup>Mɛkoozi Eelood naadyɛɛbamɔ́yaaɛ ɛbuepɛ dɔ́a nyɛ nabɛɛ Yezu ɛ. Etɛɛ nɔ́á, nyɛ naadyɛɛbagwak mɛnduk ɛ Yezu. Nyɛ nadi esaa ɛboma nɛ nɛ. Nyɛ nadi esuu ɛ nɔ́á, Yezu sa dhiiti ndɛm mɛɛwala ɛ mis mɛ nyɛ nɛɛbɛɛ. <sup>9</sup>Tin, nyɛ eezɛdji Yezu bɛtɛ nɛ mɛdjɛn, Yezu kadi ɛ gwyɛm, ààbɔɔza. <sup>10</sup>Eboo bɛghaa-Zɛɛb nɛ bɛghaɛ ɛ mɛkana mɛ etsi nadi ɛ tin. Bɛ nadi esu etɛp ɛ mɛpita ɛbuepɛ kɔ lo ɛ Yezu. <sup>11</sup>Mɛkoozi Eelood nɛ esodja bɛ zokaduk nyɛ, gɔ nyɛ. Bɛ nabɛɛ nyɛ ɛ tyɛɛ ba vaɛɛ put mot. Bhii tak, bɛ eezɛbɛt nyɛ mbɛɛ wolo kaad, bɛ eezɛswaal nyɛ pɛ daa kukuma Pilat. <sup>12</sup>Mɛkoozi Eelood bɛ nɛ kukuma Pilat nabɛ sok ɛ, ààgwakɛl. Yɛ ɛ dwoo lɛnɛk ɛ bɛ nakan ɛgwakɛl.

### Bɛ eezɛpɛɛ Yezu ɛpɛɛ ɛ ɛsyɛɛ

<sup>13</sup>Kukuma Pilat eezɛsɛɛga ɛ boob bɛ nɛ eboo bɛghaa-Zɛɛb nɛ ekukuma eYuda, zɛnɔɔ bot ɛ dɛl, <sup>14</sup>nyɛ eezɛkɛ nɛ nɔɔ nɔ́á: «Bi zɛɛ mɛ nɛ mot'ak ɛ, etɛɛ nɔ́á, nyɛ ɛpɛbɛsal bot, bɛ kus ɛghuub ɛ? Deɛnɛk yɛ bɛ ɛ, mɛ ɛɛdji yɛ taɛɛal ɛ mis mɛn wak, tin, mam ààpabɛɛ ɛmbɛɛ etɛp ɛɛ bi zɛpit nyɛ ɛtɛp tak ɛ. <sup>15</sup>Mɛkoozi Eelood ààpabɛla nyɛ nɛ ndjɛ, yɛ ɛ ɛtɛp tak ɛ nyɛ naswaal nyɛ wak.

Deenek, mot'ak ààpasa dhiiti tep mena di egoka ne egó e nye kó esu e tak e. <sup>16</sup>Étep tak e di náá, me waalwom náá, be bi nye ne eghwyes. Bhii tak da me é bet nye.» [17É gheŋ mebyonŋ me Pak djas di esael e, kukuma Pilat nabe é ne ezel e ewyisal mot membok ngot.] <sup>18</sup>Wó gwaa, bɔɔ djas zokazetsim náá: «Góa mot'ak, da wó é bet bis Bhaalabhas.» <sup>19</sup>Bela náá, Bhaalabhas nametaa é mbok é, étep nye naagó mot, é sok bot e mbyak'e nabe boo dho ne bot e Lóm tɔ ghaada e. <sup>20</sup>Dáa Pilat nakwyel ebet e Yezu e, nye eebaazedji edhuu e bot. <sup>21</sup>Deenek, wó gwaa bot djas zetsim elyelepe: «Bemka nye é melaaba! Bemka nye é melaaba!» <sup>22</sup>Pilat zokazebaadji be tyee djia esok elél náá: «Mot'ak sa yaa ebiyo? Me ààpabee gham'en bi di eke náá, nye góaa e. Ye é étep tak e me ke náá, be bi nye ne eghwyes, da be é bet nye.» <sup>23</sup>Tin, bot nadi ebesal ne etsim elyelepe náá, nye bema é melaaba. Etsim bɔɔ naadháa Pilat. <sup>24</sup>Deenek, Pilat zokazetsaal tep, nyey náá, ye zokasael dáa edhuu e bot kwyel e. <sup>25</sup>Tin, kukuma Pilat eezewyisal mot bɔɔ nadi ekwyel náá, nye wyisal ɔ. Mot tak nametaa é mbok é, etee náá, nye naagó mot é gheŋ boo dho nasael ne bot e Lóm e. Deenek, kukuma Pilat naazedje Yezu é membɔ me medhuu me bot. Nye eezeke ne nɔɔ náá: «Saka nye sa bi di ekwyel e!»

#### Yezu eebemaa é melaaba

<sup>26</sup>Dáa be nadi etɔ ne Yezu e, wó gwaa be zeboma ne Simɔŋ mot del Silen. Nye nadi edus ye e, pe pyeeb. Esodja eboozemet nye, dje nye melaaba, nye kwyee Yezu é ebepe e ye, da du Yezu pe bhis. <sup>27</sup>Zukamwaa ne mot medhuu-medhuu nadi edu be, zenɔɔ boa edje megweye ne etsim kó esu e le. <sup>28</sup>Tin, Yezu zokazeliig mis, gwyák be. Nyey ne nɔɔ náá: «Boa e Yeluzalem, nàdjeka kó esu e lam! Bi goka ne edje é étep'en ne étep bɔn bin! <sup>29</sup>Etee náá, ewala epezye, ewala di náá, mot aake: «Menyo ne bekwyiid e boa, menyo ne boa di náá, be dinaa ààpabya ɔ, menyo ne boa di ààgu dáa mɔn di edjeaa ebel e!» <sup>30</sup>É di'enek, bot é waake ne metsok náá: «Dha dumaka kó les!» Ne eghooda náá: «Dha syelka bis!» <sup>31</sup>Etee náá, kwyii le bes saaa dáak, gwyata ne syeela le? Be aakasa dáa ne ye?»

<sup>32</sup>Esodja eebaazetɔ ne botom ebá, bembee e bot, be neegó be sama ne Yezu. <sup>33</sup>É gheŋ be nakum é di be di edjóo, «Bhoobo Lo» e, esodja zokazebem Yezu é melaaba, ne bembee e bot ebá, nwyak pe mbɔ eghen, nwyak dhiiti pe mbɔ emyel.

<sup>34</sup>Tin, Yezu eezeke: «Saagam, pela be, etee náá, be ààgu sa be di esa e.» É di'enek, esodja eezekaa ekaad be, bhii be nazesa egwyee e. <sup>35</sup>Medhuu me bot nadi é tin ebee. Wó gwaa, ekukuma eYuda moo tin, eduk Yezu. Bɔɔ náá: «Nye naatsik bot e sis, nye katsik nyel'e met, ye be náá, nye é Mesia Zeeb nato ɔ!» <sup>36</sup>Dɔɔ ne esodja pe nadi eduk nye. Be zokazetiila, wó gwaa, be dje nye menyok me na bwaaz-bwaaz. <sup>37</sup>Bɔɔ ne ne náá: «Ye be náá, wó é mekoozi me eYuda ɔ, tsika nyel'ɔ woy wó emet!» <sup>38</sup>Pe eko e melaaba e Yezu, ye nabe é, be naabek mɔɔ pes le kwyala kó tak náá: «Nwyak é Mekoozi me eYuda.»

<sup>39</sup>Tɔ bembee e bot ebá nabemaa é melaaba ɔ, ngot naabyasal Yezu. Nyey ne ne náá: «Wó paalee é náá, wó é Mesia. Deenek, tsika nyel'ɔ tɔ esyee, da wó é baatsik bisɔ.» <sup>40</sup>Tinaak, wó gwaa nwyak dhiiti mbee mot zedje ɔɔ mebe. Nyey ne ne náá: «Wó ààkaab Zeeb é, woy mot di ebee mezuk me wat dáa nyey'aak?

<sup>41</sup>Yenabel mezuk eegoka ne nena, etee náá, mena gweye é, étep embee esesee

bina. Bela náá, mot'ak ààpasa dhiiti sa ebiyo.» <sup>42</sup>Bhii tak, nye eebaazeke náá: «Yezu, sa wɔ ààdjisa me, dwoo wɔ aaboozye dɔ́a mekoozi tɔ ɛyon ɛ lɔ ɛ.» <sup>43</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Tseetse ne tseetse, me lee wɔ é náá: Mos, wɔ aadi é ne nam sama tɔ paladi.»

#### Esyee ɛ Yezu

<sup>44</sup>Dɔ́a dwoo nadi ye moo kuku mwos ɛ, wɔ gwaa gwyes zɛsila, ɛgwyitok zegwyiidelɔ kɔ kyee dik djas, kekum ɛwala elɛl yii bikoko. <sup>45</sup>Kaseka é, boo lembe na pip-pip nadi tɔ Di na Dee, ɛtɛp ebek dɛɛ ne koo tɔ Ndjaa-ebuwa ɔ, zokanyee kuku tak, kan pe ɛko, kekum pe si. <sup>46</sup>Yezu zokazetsim elyelepe, nye náá: «Saagam, me eenɔ sisim'am, dje é membo mɔ́.» Bhii nye nalii mekpa menek ɛ, nye eezesil eswos. <sup>47</sup>Dɔ́a kukuma lɔɔg esodja nabee etɛp binek ɛ, nye naaduwal Zeeb é eke náá: «Ne tseetse, mot'ak nabe é mot epiki.» <sup>48</sup>Mɛdhuu me bot ɛ nazye, zɛbee etɛp ee nadi esael é di tak ɔ, naabee esesee binek djas. Bhii tak, be eezesik membo kɔ elo, ne ghon tɔ elyem. <sup>49</sup>Bɛɔ ɛ Yezu djas ne boa nadus be ne bɛnɔ pe kyee dik Ghalile ɔ, nadi é, ba etsetaɛpe ebee esa djas nadi esael ɛ.

#### Muu ɛ Yezu eedelaa

<sup>50-51</sup>Ye nabe é ne dhiiti mot, din ɛ le Zozef. Nye nadi é, mot dɛl Aelimate, dhiiti ghaada eYuda. Nye nabe é tɛtɛ mot epiki. Nye nadi ebwood náá, ɛyon ɛ Zeeb zye. Ye nakoozodi náá, nye nabe é ngɔt tɔ bedhil ɛ bot ɛ boo kwan eYuda, nye nabe é ààmyaal egeka ee boob ekukuma nanɔɔ ɛ ne sa be nasa ɛ. <sup>52</sup>Nye é boozetɔ pe daa Pilat kewaab muu ɛ Yezu. <sup>53</sup>Bhii tak, Zozef zokasil muu ɛ Yezu é melaaba, zewol ye tɔ bheeza na puu, nɛɛg ye tɔ evit ɛ nakpakaa tɔ ghu ekok ɛ di náá, dhiiti muu dinaa ààpawaaa tin ɛ. <sup>54</sup>Ye nabe é, dwoo ekoobal ɛ esonok ɛtɛp dwoo saba. Tin, ye nabe é saba moo aakan. <sup>55</sup>Boa nadus be ne Yezu pe kyee dik Ghalile ɔ eezetɔ lɔɔg wat be ne Zozef. Bɔɔ zokabee evit ɛ Yezu ne dɔ́a be nanɛɛg muu'e tɔ tak ɛ. <sup>56</sup>Bhii tak, be eezesik pe ghaada kekoo-bal bemul ne bemenanas. Dwoo saba, be eezewala dɔ́a etsi di elɛɛ ɛ.

#### ɛgom ɛ Yezu

**24** <sup>1</sup>Keɛɛ tɔ melem me dwoo yenga, wɔ gwaa, boa zetɔ pe evit. Be natɔ é ne bemul ne bemenanas be nasa ɛ. <sup>2</sup>Be kabee tin é, ekok ɛ nadiilaa evit ne ye ɛ moo é mɛɛɛɛ ba etsetaɛpe ne evit. <sup>3</sup>Dɔ́a be kani tɔ evit ɛ, be nabe é ààkabela muu ɛ Gheɛ Yezu. <sup>4</sup>Esiiza bɔɔ nadi é, ye moo mbes. É di'enek, bot ebá eezetuula be, ne ekaad ɛ na kas-kas. <sup>5</sup>Boa é boosil mis pe si ne bwoo. Bot binɔk ezeke ne nɔɔ náá: «Étɛp yé bi di esaa mot di ne tsik ɔ tɔ myonɔ? <sup>6</sup>Nye tokape wak, nye eezegom. Siizaka sa nye naleɛ bin é sok bi ne nɔɔ nadi pe Ghalile ɛ: <sup>7</sup>“Ye goka é náá, bot ɛ mesyem met Seɛɛɛɛ Mɔ́n Mot, bem nye é melaaba. Bhii melu melel, da nye é gom.” »

<sup>8</sup>Tin, be eezetaala sa Yezu nalii ne nɔɔ ɛ. <sup>9</sup>Bhii tak, be eezedus pe evit, sik pe dɛl, kebaɛa bedjekel kam ne ngɔt nalik ɔ, zenɔɔ bedhiiti bedjekel djas. <sup>10</sup>Boa ɛ tak nabe é Maali moma dɛl ɛ Makdala, Zan zenɔɔ Maali nyeɛɛ ɛ Zak. Bedhiiti boa nadi be ne bɛnɔ ɔ, nabaazozelɛɛ bot ɛ lwoma etɛp binek é tyee

wat ne boa nazelée sok ɔ. <sup>11</sup>Deenek, be nabe é ààdyeebamyaal tɛp tak, bɔɔ nadi egek é náá, etɛp ee boa binɔk nadi elɛɛ be ɛ, ye nabe é etsal. <sup>12</sup>Tin, Pyɛɛd zokazewyɛl piya, sum kaab, tɔ pɛ ɛvit. Kuma nye nakum é di tak ɛ, nye eezɛ-malal, gwyák tɔ ɛvit, ààbee muu. Nye nazobee é bɔɔ epes ekaad e na puu be napil nye tɔ tak ɛ. Bhii tak, nye eezɛnɔɔ nyel, sik pɛ ndjaa é djoka kɔkɔ mbi sa nye bee ɛ.

### Yezu eetel nyel ne bedhiiti bedjekel ebá pɛ ze del Emayus

<sup>13</sup>É dwoɔ tak wat, bedjekel ebá nadi etɔ pɛ del Emayus, del ɛ tak nadi etseta ne Yeluzalem é tyee ba mɛwala membá yii goɲ mɛko. <sup>14</sup>Bot ɛ tak nadi esɔs etɛp djas nadhaɲ ɛ. <sup>15</sup>Dáa be nadi kuku kyeed é etɔɲal ne esɔs ɛ, wɔ gwaa, Yezu nye ɛmet zokazetiila pɛ yɔɔ, nye eezɛni é lɔɔg'ɔɔ. Be moo tin eke sama wat. <sup>16</sup>Be nadi ebee nye, tin, ye nabe é ne sa wat nadipal be mis, éteɛp be needi ààgwyak nye ɛ. <sup>17</sup>É di'enek, Yezu eezɛdji be náá: «Bi kolii yé deenek gba-gba?» É di'enek, be eezɛtyaa, mɛnyel ne ghoɲ tɔ elyem.

<sup>18</sup>Ngɔt pak'ɔɔ, mot nadi edjóoaa Keleopas ɔ zokazɛke ne ne náá: «Pɛ kɔ del ɛ Yeluzalem djas, mot di ààgu etɛp ee sael penek tɔ melu mak ɛ, ye é wɔy wɔ ɛmet!» <sup>19</sup>Yezu eezɛdji be náá: «Haaa ɛyɛ sael penek?» Be eezɛbɔɔza ne ne náá: «Sa nasael dum ne Yezu mot del Nazalet e! Nye nabe é ngooel-Mɛkpa ɛ Zɛɛb ne mɛbwala ɛbueɛpɛ. Nye nadi elyaal mɛbwala mɛ é mis ɛ Zɛɛb ne é mis mɛ bot é, tɔ mesa mɛ, ne tɔ etɛp ee nye nadi elii-iii ɛ. <sup>20</sup>Bot ɛ di kɔ elo eboo bɛghaa-Zɛɛb bina ɔ, ne ekukuma bina naaka Yezu éteɛp be neepɛɛ nye epɛɛ e ɛsyee, da bhii tak, nye é kebemaa é melaaba. <sup>21</sup>Bis nadi é ne ɛbwaael náá, nye nabe é mot nawaazepek bɔn ɛ Yisalaɛ é bhel ɔ. Saabegɔs é náá, ye moo mos é melu melɛl etɛp binek djas nazesaɛ ɛ. <sup>22</sup>Bedhiiti boa tɔ edhuu ɛ les eesa bis sa ɛdjoka. Ye be é be eetɔ pɛ ɛvit tɔ ghooghom mɛlem. <sup>23</sup>Deenek, be ààpabee muu ɛ Yezu. Be kazye zɛlɛɛ bis é náá, efofop naatuula be, da lɛɛ ne nɔɔ náá, Yezu é ne tsik! <sup>24</sup>Bedhiiti pak'es zokatɔ pɛ ɛvit, be kabɛla esonok é dáa boa binɔk nazolɛɛ ɛ. Tin, be nakadi é ààbee Yezu.»

<sup>25</sup>É di'enek, wɔ gwaa, Yezu zɛke ne nɔɔ náá: «Bi tok ne etsoɲ, etɛɛ náá, elyɛl ɛ bin ne ɛmyaal etɛp djas ee bengooel ɛ Mɛkpa ɛ Zɛɛb nalɛɛ ɛ! <sup>26</sup>Ye nabe é ààgoka náá, Mɛsia zuk é, da bhii tak nye é kani tɔ duma ye?» <sup>27</sup>Bhii tak, nye moo tin ekaada be etɛp ee djas nalɛɛaa dum ne ne tɔ Ekwyala ɛ. Nye nakan é, tɔ etsi ɛ Moiiɛ, zɛnɔɔ Ekwyala e bedhiiti bengooel ɛ Mɛkpa ɛ Zɛɛb.

<sup>28</sup>Dáa be nadi, be moo kunaa ne del ɛ be nadi etɔ ɛ, Yezu eezɛsa tyee náá, nye nadi edhaa ye. <sup>29</sup>Tin, be eezɛbee nye, bɔɔ ne ne náá: «Pookosulal sama ne nes wak, etɛɛ náá, dwoɔ eezɛsila. ɛgwyitok moo aagwyiidɛla.» Tin, nye eezɛmyaal ɛsulal é di wat be ne benɔɔ. <sup>30</sup>Deenek, be eezɛdisi kɔ mesa be ne benɔɔ. Bhii tak Yezu eezɛnɔɔ mapɛ, ghaapeɛ Zɛɛb, nye eezɛpyak, nɔɔ ye, dje be. <sup>31</sup>É di'enek, mis mɔɔ eezɛbɛɲɛl, be eezɛgwyak Yezu. Tin, wɔ gwaa nye zɛdiib be é mis. <sup>32</sup>Be moo tin esɔs pak'ɔɔ náá: «Elyem bina di é tɔɔɔ ne memyaala gba-gba, é sok nye di ekaada mena sa Ekwyala nadi elɛɛ ɛ.»

<sup>33</sup>É di'enek wat, wɔ gwaa, be zɛwyɛl ngbat, sik pɛ Yeluzalem. Be eezɛbɛla bedjekel kam ne ngɔt é di wat be ne bedhiiti bot ɛ lɔɔg'ɔɔ, <sup>34</sup>é keke náá: «Ye é tsɛɛtɛɛ náá, Gheɲ eegom bhis ɛsyee! Simɔɲ be é, nye eebɛɛ nye!» <sup>35</sup>Tin, bedjekel bebá binɔk eezɛni ebajɛ be dáa ye nadhaa ne nɔɔ pɛ be nadus ɛ, ne dáa be nakagwyak Yezu é sok nye napyak mapɛ ɛ.

### Yezu eelyaal nyel ne bedjekel djas

<sup>36</sup>Dwoo tak wat bikoko, dāa bedjekel nadi be dinaa esɔs pak'ɔɔ ɛ, Yezu nye emet eezetuula tɔ lɔɔ. Nyey ne nɔɔ nāá: «Egwyem di ne nen!» <sup>37</sup>Tin, bedjekel djas moo epwak, be moo é ne bwoo. Ne tseetse, be nagu é nāá, be eebee dim, ghuna ye é Yezu. <sup>38</sup>Yezu kake ne nɔɔ é nāá: «Étep yé bi di epwak? Étep yé bi di ne meso tɔ elyem? <sup>39</sup>Gwyákeka mɛmbɔ mam, ne meko mam! Ne tseetse ye é mam, bwooka mɛ, da bi é gwyák mɛ! Dim tok ne epuud ne egwyes dāa mam, dāa bi di bee'aak.» <sup>40</sup>Nye eezeke ne nɔɔ deenek, nye eezelyaal be mɛmbɔ ne meko mɛ. <sup>41</sup>Tin, dāa bedjekel nadi tɔ mɛmyaala ne edjoka ɛ, be nadi é, be dinaa ààmyaal enyɔɔpe nāá, Yezu eegom. É di'enek, wɔ gwaa, Yezu zedji be nāá: «Bi é ne edee e dek wak é?» <sup>42</sup>Tin, be eezedje nye pes su ndika. <sup>43</sup>Wɔ gwaa, Yezu zenɔɔ ye nāá, de é mis mɔɔ.

<sup>44</sup>Bhii tak, nye eezeke ne nɔɔ nāá: «É sok mena nadika mena dinaa é di wat ɛ, mɛ nabe é, mɛ naaleɛ bin nāá: “Etep djas di kwyala kɔ esu ɛ lam tɔ etsi ɛ Moiiz ne tɔ bɛmekana mɛ bengooel ɛ Mɛkpa ɛ Zɛɛb ne tɔ mɛkana mɛ Mɛdjeeb é waasael djas.” » <sup>45</sup>Yezu é boozedje be etson, étep be neemet enyɔɔpe mɛkana ɛ Zɛɛb. <sup>46</sup>Nyey ne nɔɔ nāá: «Beeka sa zekwyalel é: Ye goka é Mɛsia zuk, da nye é gom melu melel bhis esyee. <sup>47</sup>Ne din ɛ le, ye goka é nāá, be goola ne bot ɛ membyak djas Mbɛɛ Bhaadal kana pɛ Yeluzalɛm, be lɛɛ bot nāá, be liig elyem. Tin, Zɛɛb é waapel mesyem mɔɔ. <sup>48</sup>Biɔ é kwaadi betyaases esesɛe ee bi zebɛe ɛ djas. <sup>49</sup>Bhii tak, mam emet é waadhis bin sa Saagam nakek ɛ. Ye kabe biɔ bɛmet ɔɔ, dika tɔ ghaada, étep ebwood nāá, Zɛɛb dje bin ghwyil aadus pɛ tɔ gwoo ɛ.»

### Yezu eebyet tɔ gwoo

<sup>50</sup>Bhii tak, Yezu eewyis be ne bedjekel be tɔ ghaada, nye eezetɔ ne nɔɔ é ngwoob dɛl Bhetani. É di'enek, nye é booben mɛmbɔ pɛ ɛko, sɛɛ be metel. <sup>51</sup>É sok nye nadi esɛɛ be metel ɛ, nye eezɛbɛka ne nɔɔ, byet tɔ gwoo.

<sup>52</sup>É di'enek, bedjekel é booduwal nye, bula pɛ Yeluzalɛm tɔ boo mɛmyaala. <sup>53</sup>Be nakadidi é tɔ kok Ndjaa-ebuwa melu djas, étep eduwal ɛ Zɛɛb.

## Mbee Bhaadal e

# Zaŋ

### Eniel

Mbee Bhaadal e Zaŋ nakwyalaa e éteŋ ezeeŋa ekeletye nadidi pe kyee bɔs Siili neŋhu pe kyee dik Azi Minel, dɔɔ ne kyee bɔs di djóoaa mos Tuulki e.

Mekana mak é koobela metsek-metsek. Eteŋ ne mekpa me di kwyalaa tɔ tak e, tok tyee wat ne bedhiiti bemekana me embée e mebhhaadal. Nye epedje bete ne duu tɔ etiibal eteŋ di syela tɔ mekpa ne mesa me Yezu nadi sa e.

Etsek e meken me mekana me tak e, elangel e wat keyaka ne elangel e kam ne ebá (1–12) ye kaada é eboo endem eten ne ebá yii Yezu nasa e. Be djóo ye endem é, etee náá, ye epelyaal náá, Yezu e Mɔn e Zeeb. Ekwyalaa e etsek e tak kaada é bhoma e Yezu be ne bedhiiti bot, tyee: dhiiti kukuma ghaa-Zeeb eYuda, tɔ elangel e elél (3); ne yii moma del e Samaali, tɔ elangel e ená (4); dɔɔ ne bot e mebé, tɔ elangel e eten zenɔɔ elangel e eten ne ená (5–9). Tɔ melyo me, Yezu lyaal nyel é dáa mapa di edje tsik e (6.35). Yezu lyaal nyel é dáa mbaalel esaa ebhata di etó ne bot be pe kyee di di ekunaa ne Zeeb Seeg e (10.11). Yezu baalyaal nyel é dáa gwey ngel di ekas kɔ bot e bɔs djas e (8.12). Yezu epetel ne bot djas náá, nye é tak.

Etsek e ebá e mekana, elangel kam ne elél keyaka ne elangel mekam-membá ne wat (13–21). Ye kwyalaa e éteŋ ewala e Yezu aadus kɔ bɔs, byet pe eko pe daa Seeg e. Yezu eelii ne bedjekel be. Nye nadi edje be melyo éteŋ ewala e nye aadi ààbe edi wat be ne benɔɔ e; elangel kam ne elél keyaka ne elangel kam ne eten ne wat (13–16). Bhii tak Yezu eezedjaala ne Seeg kɔ esu e bedjekel be; elangel kam ne eten ne ebá (17).

É mesik me mekana, Ekwyalaa lyaal é eteŋ ee nasael é gheŋ esyee e Yezu e. Ne bete ne eteŋ ee di nɔŋel ne yii bɔɔ Matye e, Malak ne Luk nakwyal e. Elangel kam ne eten ne elél ne elangel kam ne eten ne ená (18–19).

Yezu naatel bedjekel be nyel nyey ne tsik, dwoɔ ebyon e eYuda di edjóoaa Pak e; elangel mekam-membá ne mekam-membá ne wat (20–21). Mot nakwyal Mbee Bhaadal yak ɔ, ke é náá, nye nakwyal mekana me é, éteŋ bot e nadi ààbee Yezu ɔ needum konj ne ne pe; elangel mekam-membá, kana ze mekam-membá ne eten ne ená kekum ze mekam-meel ne wat (20.29-31).

Mbee bhaadal e Zaŋ dyeebalii é ne dhiiti mbi zeeŋa eYuda, bot e mebhuka e Yezu. Deenek, daŋ-daŋ e, ekukuma e eYuda nabe ààdi ekwyel nye. Bela náá, Yezu nye emet nadi é mot dhaad mbyak eYuda, dɔɔ ne bedjekel be yii meken pe. É sok Zaŋ di elii ne eYuda e, nye ààzoli-liaak ne bɔɔ bemet, tin, nye lii é ne bot e mebhuka e Yezu Klisto djas kɔ eko e bɔs.



Mbee bhaadal e Zaṇ ààkaada ebyel e Yezu ne eken e mesa me tɔ bot. Tin, é meken me mekana, nye lee bot e náá, Yezu Klisto é «Mekpa me Zeeb» nalookan edi é di wat be ne Zeeb e; elangel e wat, ze meken kesik ne yii kam ne eten ne elél (1.1-18). Yezu, «Mekpa me Zeeb» nazye é zedi é di wat be ne bot. Deenek be é ne ghwyil edi bɔn e Zeeb. Tɔ melu me nye nadi be ne bedjekel be e, nye nadi é ne boo egwakel be ne Seeg. Nye é «mot Seeg nadhis kɔ eko e bɔs» ɔ. Bot djas aadi esaa Zeeb ne lyem kwyel ɔ, be ne ghwyil egu nye kɔ lo e Yezu.

### Mekpa me tsik ne yii gwyɛ

**1** <sup>1</sup>Tɔɔ é meken me esonok djas, ye nabe é, Mekpa moo tak. Mekpa nabe é be ne Zeeb, Mekpa nabe é Zeeb. <sup>2</sup>Ye é tseetse náá, é meken tɔɔ, Mekpa nadi é, é di wat be ne Zeeb. <sup>3</sup>Esonok djas di kɔ bɔs e, nakusel é ne Mekpa. Ye tok ne sa wat kɔ bɔs'ak Mekpa nadi ààkus. <sup>4</sup>Tsik natus é pɛ tɔ le. Deenek, tsik tak naasa náá, bot djas nyen popoopwon tɔ gwyɛ. <sup>5</sup>Ngel epekas, dje boo gwyɛ é di meghomela nadi ɔ. Tin, meghomela kadi é ààkwak edimal ye.

<sup>6</sup>Ye nabe é ne dhiiti mot Zeeb nadhis ɔ. Din e mot tak nabe é Zaṇ. <sup>7</sup>Nye nazye é tyee tyaases, étɛp ezelyo bot dum ne gwyɛ, etɛ náá, bot djas needum koṇ ne Zeeb é ze ye. <sup>8</sup>Zaṇ nyey nye emet nabe é ààbe gwyɛ tak. Deenek, nye nazye é tyee tyaases étɛp ezelyo bot dum ne gwyɛ tak. <sup>9</sup>Mekpa me tak nabe é sim gwyɛ na tseetse. Ye nabe é tete gwyɛ di edje bot djas eselele e. Ye nazye kɔ bɔs e, ye neezɛdje bot gwyɛ.

<sup>10</sup>Deenek, Mekpa naazye pɛ kɔ bɔs, ye é nyey e nakus bɔs. Tin, bot e bɔs'ak ààpakamyaal nye. <sup>11</sup>Mekpa naazye pɛ daa bot e mbyak'e. Ye kabela náá, bot e mbyak'e naabyen emyaal e nye. <sup>12</sup>É di'enek, bot djas aamyaal nye ɔ, bot aadum koṇ ne ne ɔ, Mekpa waadjɛ be ghwyil edi é bɔn e Zeeb. <sup>13</sup>Bɔn e Zeeb tak aanàkwaabyel-byelak ghiya, ààbe yii gwyɛ epuud, ààkobaabe-beak yii ekwosak e mot. Ye é ebyel ne ekwosak e Zeeb e.

<sup>14</sup>Mekpa nadi é, ye moo mot. Mot tak naazebe di tɔ lena. Mena naabeeka Mekas me, ye é Mekas me Seengele sim Mɔn di ebela ne Seeg e, lwoodela ne enem ne embɛe e Zeeb ne etseetse. <sup>15</sup>Zaṇ nakan edi é tyee tyaases étɛp elyo bot dum ne ne. Nye nadi etuud náá: «Ye é kɔ esu e le e me nadi ekeke náá: «Mot di ezye bhis'am ɔ, nye eedhaa me. Etɛ náá, esok ne mam ne byel, nye nadi é tak.» »

<sup>16</sup>Ne tseetse, mena naabelaka betɛ ne ekum be. Nye naakel kɔ lena enem ne embɛe be yak kɔ yii. <sup>17</sup>Ye é tseetse náá, Zeeb naadjɛ mena etsi ne Moiiiz. Deenek, Zeeb kabaadhis mena enem ne embɛe ne etseetse e, ne Yezu Klisto. <sup>18</sup>Ye tok ne mot ngɔt nabee Zeeb sok. Tin, seengele sim Mɔn'e emet, nyey mot di Zeeb ɔ, nye di é é di wat be ne Seeg. Ye é Mɔn e di elyaal bot Seeg.

### Leṇ dum ne Zaṇ Nduuel-bot

<sup>19</sup>Ekukuma eYuda e ghaada Yeluzalem naalwom bedhiiti beghaa-Zeeb ne eLevit, bot e di esa mesa tɔ kok Ndjaa-ebuwa ɔ. Bot e tak nakedji Zaṇ Nduuel-bot é náá: «Wɔy é yɔ ze é?» <sup>20</sup>Nye naazelee be ne etseetse náá: «Mam tok Mesia.» <sup>21</sup>Bhii tak, be eezɛdji nye náá: «Bha wɔy é ze? Wɔ é ngooel-Mekpa e Zeeb Eli?» Nye eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ààbe! Me é tok Eli.» Be eebaazɛdji nye náá: «Ye é wɔy e di ngooel-Mekpa e Zeeb di ebwoodaa e?» Nye eebaazeɔɔza

ne nɔɔ náá: «Ààbe» <sup>22</sup>É di'enek, be eezedji nye náá: «Haaa wɔy é zɛ? Etɛɛ náá, bis é sik ɔɔ, bis neekɛɛ bot ɛ dhis bis ɔ. Wɔy nakuma nyel, wɔ ke náá, wɔ é zɛ?» <sup>23</sup>Nye eezɛbɔɔza náá:

«Mɛ é gwood mot di etuud pɛ kyee bɔs bɛsyɛ di ààbe ne mɛdii ɛ náá:

“Koobalka mɛzɛ ɛ Gheṇ, ye di looba-looba!” »

Dáa ye di kwyala tɔ mekana me ngoolel-Mekpa ɛ Zɛɛ Ezayi ɛ.

<sup>24</sup>Tin, tɔ bot ɛ nalwomaa pɛ daa Zaṇ ɔ, ye nabe é ne bot ɛ ɛdhuu ɛ eFalizye.

<sup>25</sup>Deenek, be eebaazɛdji nye náá: «Étɛp yé wɔ di eduu bot Zɛɛb, ye be náá, wɔy tok Mesia, ààbe Eli, ààbaabe dhiiti ngoolel-Mekpa ɛ Zɛɛb ɔɔ?» <sup>26</sup>Zaṇ eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Mam duu bin Zɛɛb ɛ, pɛ tɔ mɛdii. Tin, tɔ ɛdhuu ɛ len, ye é ne mot ngɔt bi di ààgu ɔ. <sup>27</sup>Mot di ezyɛ bhis'am ɔ, nye eedhaa me ne mɛbwala. Mam aanàkwaakobela-belak duu emalal étɛp ɛkotii-tiiak ekel ɛ ekoko bɛ.» <sup>28</sup>Étɛp bak djas sael tin ɛ, pɛ ghaada Bhetani, pɛ yii kyiid dii Yulden. Ye é pɛ kyee Zaṇ Nduuel-bot nadi eduu bot Zɛɛb ɛ.

### Yezu é Mɔn ɛ Zɛɛb

<sup>29</sup>Tɔ yak melem, Zaṇ kabɛ é Yezu ezyɛ pɛ daa lɛ. Tin, nye eezɛke náá: «Beeka mɔn bhata Zɛɛb é! Ye é nyey ɛ di edis mesyem mɛ bot ɛ bɔs djas. <sup>30</sup>Ye é dum ne ne mɛ nalɛ náá: “Mot di ezyɛ bhii kon'am ɔ, nye eedhaa mɛ. Etɛɛ náá, ɛsok ne mam ne zye, nye nadi é tak.” <sup>31</sup>Mam nabe é ààdi egu náá, nye é Mesia. Tin, mam nazye, zɛduu bot Zɛɛb tɔ mɛdii é, ɛtɛp me neelyaal nye ne bot ɛ Yisalaɛl.»

<sup>32</sup>Zaṇ é boozɛkaada sa nye nabɛɛ ɛ. Nyey náá: «Mɛ eɛbɛɛ Sisim Zɛɛb edus tɔ gwoo, sul pɛ si dáa eghum, bhii tak, Sisim tak eezetyaa kɔ lɛ. <sup>33</sup>Kekum dwoo lak mos, mam nabe ààdi egu náá, nye é Mesia. É di'enek, ye é mot nadhis me náá, mɛ zɛduu bot Zɛɛb tɔ mɛdii ɔ, nye nalii ne nam é náá: “Wɔ waabee Sisim edus tɔ gwoo, sul, zɛdi kɔ mot. Bhii tak Sisim tak ɛ zetyaa kɔ lɛ. Ye é nyey ɛ aakwaaduu bot Zɛɛb ne Sisim na Dɛɛ.” <sup>34</sup>Mam eɛbɛɛ ye ne mis mam met. Ye é étɛp tak ɛ mɛ di ebaṇa bin ye ɛ, mot'ak é Mɔn ɛ Zɛɛb.»

### Bedjekel ɛ Yezu yii meken

<sup>35</sup>Tɔ yak melem Zaṇ nabaadi é tin ne bedjekel be bebá. <sup>36</sup>Dáa nye nabɛɛ Yezu é dhaṇ ɛ, nye eezɛke ne bedjekel be náá: «Beeka mot di mɔn bhata ɛ Zɛɛb ɔ!» <sup>37</sup>Bedjekel be bebá eezɛgwak deenek, wɔ gwaa be zɛdu Yezu. <sup>38</sup>Wɔ gwaa, Yezu zeliig mis, gwyák pɛ bhis, dáa nye nabɛɛ náá, bedjekel binɔk nadi edu nye ɛ, nye é booke ne nɔɔ náá: «Bi saa yé?» Be eezɛbɔɔza ne ne náá: «Labhi! Wɔ dyeebadi paa?» Labhi kwyl ɛlɛɛ é: Lyoel. <sup>39</sup>Yezu eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Dhaka, étɛp bi neezɛbɛɛ.» Bhii tak, be eezɛdu nye, be eezɛtɔ, kebee sum di Yezu nadidi ɔ. Tin, bot binɔk zokadi be ne Yezu é di wat dwoo tak. Ye nabe é dwoo eezɛleega moo tyee ɛwala ɛ ená.

<sup>40</sup>Andele, dhyeeb ɛ Simɔṇ Pyɛɛd, nabe é ngɔt pak bedjekel ɛbá binɔk nagwak lii ɛ Zaṇ, da bhii tak be é du Yezu ɔ. <sup>41</sup>Andele nakeleeboma é ne tel Simɔṇ. Nye é booleɛ nye náá: «Bis eebela Mesia!» Nye nadi eke deenek é etɛɛ náá, din ɛ Mesia kwyl ɛlɛɛ é: Klisto. <sup>42</sup>Bhii tak, nye eezɛdul nye pɛ daa Yezu. Dáa Yezu nabɛɛ nye ɛ, nye é booke ne ne náá: «Wɔ é Simɔṇ, mɔn Zaṇ. Wɔ aakadjóoaa é Kefas.» Ye kwyl ɛlɛɛ é: Pyɛɛd.

<sup>43</sup>É yak dhiiti dwoo, Yezu nadi ekwyel etó pe kyee dik Ghalile. Tin, nye eezeboma ne dhiiti mot di edjóoaa Filip ɔ. Nyey ne ne náá: «Dua me!» <sup>44</sup>Filip nadi é, mot Bhetsaida, ghaada e Andele be ne Pyeed. <sup>45</sup>Filip eezeboma ne Natanael, nyey ne ne náá: «Bis eebela mot Moiiiz nakwyal dum ne ne tɔ mekana me etsi ɔ. Ye é mot bengooel e Mekpa e Zeeb nabaalii kɔ esu e le ɔ, Yezu mot del Nazalet, mɔn e Zozef.» <sup>46</sup>Natanael eezeke ne ne náá: «Tete sonok é ne ghwyil etuula pe Nazalet é?» Filip é boobɔɔza ne ne náá: «Dha, wɔ neeze-bee.»

<sup>47</sup>Dáa Yezu nakabee Natanael ezye pe daa le e, nye é booke ne ne náá: «Ne tseetse beeka mot dik Yisalael di ààgu mekɔɔ ɔ.» <sup>48</sup>Natanael eezedji náá: «Wɔ gu me dáa?» Tin, Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Esok ne náá, Filip djoo wɔ, ye be é, me eezebee wɔ. Wɔ di é, pe si le fiigh.» <sup>49</sup>Natanael eezebɔɔza, nyey ne ne náá: «Labhi! Wɔ é Mɔn e Zeeb! Wɔ é mekoozi me Yisalael!» <sup>50</sup>Yezu eebaaze-bɔɔza ne ne náá: «Wɔ dum koɲ ne nam é, etee náá, me eele wɔ náá: “Me be é, me eebée wɔ é gheɲ wɔ di si le fiigh e?” Wɔ waabee esonok dhaa yii wɔ di ebee'aak.»

<sup>51</sup>Yezu eebaazelee nye náá: «Tseetse ne tseetse me lee bin etep e tseetse é náá: bi é waabee gwoo ndiia, efofop e Zeeb ebyet ne esul kɔ Sɛɛɲele Mɔn Mot.»

#### Endem e mebwala e Yezu yii meken

**2** <sup>1</sup>Melu melɛl bhii tak, ye nabe é ne eba pe del Kana, pe kyee dik Ghalile. Nyeeɛ e Yezu nadi é tin. <sup>2</sup>Ye nabe é Yezu be ne bedjekel be naadjóoaa pe eba e tak. <sup>3</sup>Dáa menyok nabe náá, ye naawyii e, nyeeɛ e Yezu é booke ne Yezu náá: «Be tokape ne menyok.» <sup>4</sup>Tin, Yezu é boozebɔɔza ne nyeeɛ náá: «Wɔy moma, yenabel mesɔ é yé é tep'ak? Ewala e lam dinaa ààpakum.» <sup>5</sup>Deenek nyeeɛ eezeke ne bot e mesa náá: «Saka sa djas nye aalee bin náá, bi sa e.»

<sup>6</sup>Ghuna é di'enek, ye nabe é ne mebbe me nasael ne mekok e eten ne wat. Mebbe me tak nadi tin é etee náá, bot e mbyak eYuda neesa mezel me edis edhuud<sup>b</sup>. Ngɔt-ngɔt tɔ mebbe me tak é ne ghwyil enɔɔ bheeb medii elitele dhet etee náá, ye neelwood. <sup>7</sup>Tin, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Lwoodalka mebbe menek ne medii.» Wɔ gwaa, be zelwoodal kum pe ka. <sup>8</sup>Bhii tak, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Daaka ye batsa, da bi é kedje mot di elii etep e ebyon ɔ, étep nye neebowal.» Be eezetó ne ye pe daa mot tak.

<sup>9</sup>Dáa mot tak nabowal medii me zeliigel moo menyok e, nye nadi é ààgu pe menyok me tak nadus é. Tin, ye nazobe é bot e mesa me nalwoodal mebbe ɔ, bɔɔ bemet é nadi egu pe kyee ye nadus e. Mot'enok é boodjóo motom nadi eba ɔ. <sup>10</sup>Nye é booke ne ne náá: «É mebyon, bot djas dyeebadje sok e, tete menyok na nyenyo-nyɔ. Tin, da yii di ààdyeebanyɔ e, kadjeaa ebhis, bot e di, be moo tɔ elangi ɔɔ. Ghuna wɔ be é, wɔ eekwom mbée menyok étep ye needeaa nenak ebhis.»

<sup>11</sup>Yenek nabe é ndem mebwala yii esok Yezu nasa pe del Kana pe kyee dik Ghalile e. Ye é deenek é Yezu nalyaal duma nye nadi ne ye e. É di'enek, ye nabe é, bedjekel be naadum koɲ ne ne. <sup>12</sup>Bhis yenek, nye eezetó pe ghaada Kapelnaum be ne nyeeɛ, ne mɔn-nyeeɛ zenɔɔ bedjekel be. Be naadhaa ba bim melu penek.

### Yezu eezeso bot e di ebomsa esa pe to kok Ndjaa-ebuwa ɔ

<sup>13</sup> Ebyon e Pak e eYuda nabe é ye moo ekunaa, Yezu eezetɔ pe Yeluzalem. <sup>14</sup> Nye kazebela to kok Ndjaa-ebuwa é, bot e nadi ebomsa engombe, etaa, ne meghum, doo ne bot e nadi eswoola epata ɔ mendiindil ko emesa doo. <sup>15</sup> Tin, Yezu eezeloo ghwyes ne ekel, nye é boozeso doo djas to kok Ndjaa-ebuwa, doo ne etaa ne engombe doo. Nye eezemwas epata ne ewaaz emesa e bot e nadi eswoola epata ɔ. <sup>16</sup> Nye eezeke ne bot e nadi ebomsa meghum ɔ náá: «Diska esa bak wak! Naliigka ndjaa Saagam náá, ye di zæga bot e di ebomsa esa ɔ.» <sup>17</sup> Tin, bedjekel be eetaala náá, Ekwyala lee é náá: «Mekwyela me me di ne ye dum ne ndjan'ɔ e, ye epegoo me to lyem dáa du'c.»

<sup>18</sup> Ekukuma eYuda eezeke ne ne náá: «Yaa koko ndem mebwala wo aatel bis, etep bis neemyaal náá, wo é ne ghwyil esa dáa wo di esa'aak?» <sup>19</sup> Tin, Yezu eezebɔɔza náá: «Bwakeka Ndjaa-ebuwa yak, bhii tak, to melu melél, me waa-baawyel ye.» <sup>20</sup> Tin, ekukuma eYuda eezeswonal, doo ne ne náá: «Dáa weee? Sonok etep esum e Ndjaa-ebuwa bak, ye nabe é, ye naabɔya membu mekam-mená ne eten ne wat. Woy lee é náá, wo é ne ghwyil esum ye to melu melél e!»

<sup>21</sup> Ghuna Ndjaa-ebuwa Yezu nadi elii e, nabe é nyel'e met. <sup>22</sup> Bhis egom e Yezu, bedjekel be naazetaala sa nye nake e. É di'enek, be naazemyaal etep ee nadi kwyala to Mekana e Zeeb e, ne etep ee Yezu nadi elée be e.

### Yezu ne gu ebhum e elyem e bot

<sup>23</sup> É sok Yezu nadi, nye dinaa pe Yeluzalem e, é ebyon e Pak, bot ebuepe naadyebadam kon ne din e le. Etee náá, be nadi ebebee endem e mebwala me nye nadi esesa e. <sup>24</sup> Tin, Yezu nabe é ààbe ne ebwaalel ne doo. Etee náá, nye nadi egu doo djas. <sup>25</sup> Bela náá, nye nabe é ààbe ne gwyes náá, mot zelee nye sa bot binok di e, etee náá, nye nadi egu sa nadi to lyem mot ne mot e.

### Emo e Yezu be ne Nikodhem

**3** <sup>1</sup> To sama eFalizye, ye nabe é ne dhiiti mot, din e le nabe é Nikodhem. Nye nadi é, ngot pe to ekukuma eYuda. <sup>2</sup> Wo gwaa, nye zokazezye pe daa Yezu é pum. Nye eezeke ne ne náá: «Labhi, bis ne gu náá, Zeeb é nadhis wo pe daa les, etep wo neezelyo bis. Etee náá, mot tok ne ghwyil esa endem e mebwala me wo di esa yenek, ye di ààbe náá, Zeeb e ne ne sama doo.» <sup>3</sup> Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Tsetse ne tsetse, me lee wo é náá: Mot e di ààbyel-byelak na bes do, nye aanàkwaabee Eyon e Zeeb.» <sup>4</sup> Nikodhem eezeke ne ne náá: «Mot aabaabyel-byelak na bes dáa, mot moo ye toa-mot? Nye é ne ghwyil ebaani to mo nyeeg, da nye é baabyel-byelak sis é?» <sup>5</sup> Yezu eezebɔɔza náá: «Tsetse ne tsetse, me lee wo é náá, mot e di ààbyel byela medii ne Sisim na Dee do, nye aanàkwaani to Eyon e Zeeb. <sup>6</sup> Mot e byel-byelak to epuud do, nye é mot epuud. Mot e byel-byelak to Sisim na Dee do, nye é mot sisim. <sup>7</sup> Nàdjoka, etee náá, me eeke ne no náá: «Bi goka é ne ebyel é, byela na bes.» <sup>8</sup> Pup ke é é ze nye di ekwyel e. Tin, woy epegwak ghuula tak. Deenek, kabela é náá, wo ààgu pe ye di edus e, ne pe ye di etɔ e. Ye é tyee wat ne bot e zebyel to Sisim Zeeb do.»

<sup>9</sup>Nikodhem eezake ne ne náá: «Yenek aasaal dáa?» <sup>10</sup>Yezu eezabooza ne ne náá: «Wɔy é boo lyoel ko Yisalaél. Wɔ ààgu etep binek é? <sup>11</sup>Tseetse ne tseetse, me lee wɔ é náá, bis dyeebalee é etep ee bis di egu e. Bis baŋa bot é etep ee bis nabee ne mis mes e. Tin, biyɔ, bi ààmyaal etep ee bis di elée bin e. <sup>12</sup>Bi e di ààmyaal me, é sok me di elyo bin etep e bɔs ɔɔ, haaa bi aamyaal dáa, ye be náá, me moo lee bin etep ee di tɔ gwoo ɔɔ? <sup>13</sup>Ye tok ne mot zebyet ni tɔ gwoo, ye di ààbe mot nadus tɔ gwoo ɔɔ, mot tak é, Seengele Mɔn Mot. <sup>14</sup>Ye é deenek e, dáa Moiz nadi nye dinaa tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii e, nye naatsel nyo é le<sup>d</sup>. Tyee wat, ye goka é náá, Seengele Mɔn Mot tselaa é le. <sup>15</sup>Etee náá, ye é deenek é mot kwaadum koŋ ne ne ɔ, nye aabela tsik na kɔm-kɔm.

<sup>16</sup>Zeeb naadyebakwyel bot ko bɔs, étep tak e nye é nadhis sim Mɔn'e met. Etee náá, mot aadum koŋ ne ne ɔ, needi ààgwyé, nye neebela tsik na kɔm-kɔm. <sup>17</sup>Etee náá, Zeeb nabe é ààdhis Mɔn'e ko bɔs étep epée bot. Nye nadhis Mɔn'e étep bot e bɔs neebela tsik ko esu e le. <sup>18</sup>Mot aadum koŋ ne ne ɔ, yenɔk mot aanàkwaa-kwyeselaa ndje sɔs. Tin, mot aadi ààdum koŋ ne ne ɔ, yenɔk eezelookwyeselaa ndje sɔs, etee náá, nye nabe é, nye eepée edum e koŋ ne sim Mɔn e Zeeb.

<sup>19</sup>Beeka dáa Zeeb aapée bot e: Mekas naazye ko bɔs, tin, bot e bɔs kakwyel yɔɔɔ ebuepe é ghooŋhom dhaa mekas. Etee náá, be nabe é bot e embee mesa. <sup>20</sup>Bot djas di esa embee mesa ɔ, be ààkwyel mekas. Deenek, mot tak ààkwyel etɔ pɛ gwyé di e, etee náá nye epekaab náá, embee etep be ezekenyen na “ngbelele” é mis me bot. <sup>21</sup>Tin, mot di eke dáa etseetse di elée e, nye epetiila tɔ ngel gwyé, étep mesa me nye di esa sama ne Zeeb e, neenyen popoopwon é mis me bot djas.»

### Zaŋ nduuel-bot ne Yezu

<sup>22</sup>Bhii tak, Yezu eezetɔ pɛ kyee dik Yude be ne bedjekel be. Be eezébe di penek, tin, nye nadi eduu bot Zeeb. <sup>23</sup>É gheŋ tak, pe del Enɔn é ngwoob del Salim, Zaŋ nabaadi pe é, eduu bot Zeeb penek etee náá, pɛ kyee dik tak nabe é ne medhii ebuepe. Tin, bot ebuepe nadi ezezye, zeduwa Zeeb. <sup>24</sup>Etep binek djas nasael é, Zaŋ dinaa ààkɔɔlaa é mbok.

<sup>25</sup>Tin, bedhiiti bedjekel e Zaŋ nadi ebe meso be ne dhiiti mot mbyak eYuda. Mot tak nadi elii é dum ne dáa mot di egoka ne esa étep nye needis edhuud, da bula dee é mis e Zeeb e. <sup>26</sup>Wɔ gwaa be zokazye pɛ daa Zaŋ, be eezake ne ne náá: «Labhi, é sok mena nadika pɛ yii kyiid dii Yulden e, ye nabe é, wɔ naalii ne nes ko esu e mot ngɔt. Beea! Mot tak epeduu bot Zeeb, deenek bot djas katɔ e penek pɛ daa le.»

<sup>27</sup>Zaŋ eezabooza ne nɔɔ náá: «Dhiiti mot tok ne ghwyil ebela duu sis, bhis yii Zeeb zedje nye e. <sup>28</sup>Biyɔ bemet nadi é tak, esok me nalee náá: “Me tok Mesia e. Mam é mot Zeeb nanyel edhis esok ne ne ɔ.” <sup>29</sup>Mot di nakuma moma eba ɔ, ye ngom. Tin, mɔɔ sɔ mot ba moma ɔ, nye é é ngwoob'e étep nye neegwak nye. Nye é tɔ memyaala ebuepe dáa nye gwak gwood motom ba ɔ. Tyee wat memyaala menek e me memyaala mam. Memyaala me tak eebela esuk. <sup>30</sup>Ye goka é náá, duma e Yezu byet, ebyet ne ebyet, da yam é sila.

<sup>31</sup>Mot dus pɛ eko ɔ, nye eedhaa bot djas. Mot di ko bɔs e, nye é mot bɔs, nye lii é, etep e bɔs. Deenek, mot dus pɛ eko ɔ, nye eedhaa bot djas. <sup>32</sup>Nye ne

dyeebaleɛ bot esesɛɛ ee nye di ebee ɛ, ne yii nye di egwak ɛ. Tin, bot ààkwyl emyaal etep ee nye di elii ne nɔɔ ɛ. <sup>33</sup>Mot di myaal etep ee nye di eleɛ ɛ, baa-myaał é náá, ye é tseetse náá, Zeeb lee é etseetse. <sup>34</sup>Mot Zeeb lwom ɔ, dyeeba-lii ɛ etep e Zeeb. Eteɛ náá, Zeeb naadje nye ghwyil Sisim na Dee djas.

<sup>35</sup>Seeg ne kwyl Mɔn. Étep tak ɛ nye nadje nye egheɲ ne ghwyil kɔ esonok djas. <sup>36</sup>Mot ɛ dum koɲ ne Mɔn ɔ, yenɔk é waabela tsik na kɔm-kɔm. Tin, mot di ààdum koɲ ne Mɔn ɔ, yenɔk aanàkwaabela tsik na kɔm-kɔm. Deenek, ebuk ɛ Zeeb é pɛ kɔ le.»

### Bhoma ɛ Yezu be ne moma Samaali

**4** <sup>1-2</sup>Bot ebuepe nadi esaa náá, Yezu duu be Zeeb. Tin, Yezu nye ɛmet nabe ààdi eduu bot ɛ tak Zeeb. Ye nabe é bedjekel be é nadi eduu bot Zeeb. É gheɲ sama bot ɛ eFalizye nagwak náá, Yezu nadi eduu bot ebuepe dhaa Zaṇ ɛ, wɔ gwaa be zesa mbee lyem. <sup>3</sup>É gheɲ Yezu nagwak bot elii deenek é, nye naazedus pɛ kyee dik Yude, nye é eezesik pɛ kyee dik Ghalile.

<sup>4</sup>É di'enek, ye nazogoka é, nye dhaa pɛ ze kyee dik Samaali. <sup>5</sup>Nye eezekum é ngwoob dhiiti ghaada kyee dik Samaali nadi edjóoaa Sikaad ɛ. Ghaada tak nabe é é ngwoob pyeeb Zakɔɔb nadje mɔn Zozef ɛ. <sup>6</sup>É di tak, ye nabe é ne guk medii ɛ Zakɔɔb. Dáa nabela náá, Yezu nabe é nye eezewak ne kyeed ɛ, é di'enek, nye eezenɔɔ nyel disi é ngwoob guk medii. Ye nabe é dwoo moo tyee kuku gwoo.

<sup>7-8</sup>Bedjekel eezetɔ pɛ del kesaa edee. Bhii tak, dhiiti moma Samaali eezeyɛ zedaa medii. Wɔ gwaa, Yezu zeke ne ne náá: «Dje me medii me dek.» <sup>9</sup>Moma tak eezebɔɔza ne ne náá: «Wɔy é mot mbyak eYuda. Ye kan dáa, étep wɔ neewaab medii ne mam, moma mbyak Samaali?» Tinaak, nye nake deenek é, etee náá, bot ɛ mbyak eYuda ààgwakel ne bot ɛ mbyak Samaali.

<sup>10</sup>É di'enek, Yezu é boozebɔɔza ne ne náá: «Wɔ epedi é di egu sa Zeeb aadje wɔ ɛ, wɔ baadi egu mot di eke ne nɔ náá: «Dje me medii, me dek» ɔɔ, pɛ wɔy é waab medii ne ne. É di'enek, nye waadje wɔ medii me di edje tsik ɛ.»

<sup>11</sup>Moma yenɔk eezeke: «Gheɲ! Wɔ tok ne sa wɔ aadaa medii ne ye. Guk ne dim. Haaa wɔ aabela medii me di edje tsik ɛ wo?»

<sup>12</sup>Wɔ kwyl elɛɛ é náá, wɔ é boo-mot dhaa bhaab'es Zakɔɔb, mot nadje bis guk medii mak ɔ? Tin, nye naade medii me tak nyey nye ɛmet, zenɔɔ bɔn be, ne mesaa me betit me nye nadi ebaal ɛ?»

<sup>13</sup>Tin, Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Bot djas di ede medii mak ɔ, be waabaagwak gwyɛ ede medii. <sup>14</sup>Tin, mot aade medii me mam aadje nye ɔ, mot tak aanàkwaabaagwak gwyɛ medii. Eteɛ náá, medii me mam aadje nye ɛ, ye aaliiza tɔ le é, sɔɔɔ medii me tsik na kɔm-kɔm me di ààgel ɛ.» <sup>15</sup>Moma yenɔk eezeke ne ne náá: «Gheɲ, dje me medii me tak, étep me needi ààbaagwak gwyɛ medii, me needi ààbaazeɛye zedaa medii wak.» <sup>16</sup>Yezu eezeke ne moma tak náá: «Tɔa, kedjóo ngom'ɔ, da bi é zye wak.»

<sup>17</sup>Tin, moma yenɔk eezebɔɔza náá: «Me tok ne ngom.» É di'enek, Yezu é boozeke ne ne náá: «Wɔ é ne gham ne eke náá, wɔ tok ne ngom. <sup>18</sup>Eteɛ náá, wɔ naaba bɔtom eten. Motom wɔ di ne ne mos'aak, nye tok ngom'ɔ. É di'enek, wɔ be é wɔ eleeɛ sa di náá, ye é tseetse ɛ.»

<sup>19</sup>Moma yenɔk eezeke ne Yezu náá: «Gheɲ, me bee é ekee náá, wɔ é ngoolel-Mekpa ɛ Zeeb. <sup>20</sup>Bebhaab bis, bot ɛ Samaali naduwal Zeeb é kɔ etsok elak.

Ye kabe biyo eYuda ɔ, bi ke é náá: “Di di egoka ne edjaala Zeeb ε, pe Yeluzalem.” » <sup>21</sup> Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Woy moma, myaala sa me di ele'e'aak. Ewala epezye, ewala di náá, bot aanàbaakeduwal Zeeb Seeg pe ko etsok elak neghu pe Yeluzalem ε. <sup>22</sup> Biyo bot ε Samaali, bi dyeebaduwal é Zeeb bi di ààgu ε. Ye kabe biso eYuda ɔ, bis duwal é Zeeb bis di egu ε. Etee náá, tsik dus é pe daa bot ε mbyak eYuda. <sup>23</sup> Tin, guka náá, ewala epezye, ewala ε tak eezekum, ewala ε betete ε beduwalel aaduwal Seeg pe to sisim ne to etsetse ε. Etee náá, binɔk é mbi beduwalel ε Zeeb di ekwyel ɔ. <sup>24</sup> Zeeb é Sisim. Ye é étep tak ε ye di enyo náá, bot ε di eduwal nye ɔ, duwal nye pe to sisim ne to etsetse.»

<sup>25</sup> Moma eebaazeke ne Yezu náá: «Me ne gu náá, Mesia di edjóoaa “Klisto” ɔ, nye waazyε. É sok nye aazyε ε, nye waazeleε bis esa binek djas.» <sup>26</sup> Tin, Yezu eezake ne ne náá: «Mam, mot di elii ne nɔ'aak, ye é mam ε di Mesia.»

<sup>27</sup> É di'enek, bedjekel be eezetuula be moo tin edjoka etee náá, be naazebela Yezu elii ne moma tak. Tin, mot ngɔt pak'ɔ nabe ààdji nye náá: «Wɔ saa yé?» Neghu: «Kɔ esu ε yé wɔ di elii bi ne moma yak?» <sup>28</sup> Bhii tak, moma tak eezelik bhe nye di edaa medii me ε, nye eezenɔ nyel'e, sik pe ghaada. Nye moo tin eke ne bot náá: <sup>29</sup> «Dhabeeka dhiiti mot eeleε me etep ee me di esa djas ε. Me bee é náá, mot'ak ε di Mesia!» <sup>30</sup> Bot ε ghaada tak eezegheε, tɔ kebee Yezu pe nye nadi é.

<sup>31</sup> É di'enek, bedjekel be eezebesal nye náá, nye de edee. Bɔɔ náá: «Labhi, dea edee!» <sup>32</sup> Tin, nye eezake ne nɔɔ náá: «Mam de é mbi edee ee di náá, bi ààgu ε.» <sup>33</sup> Tin, bedjekel moo tin edjinel pak'ɔ náá: «Dhiiti mot be é nye eezye nye ne edee bhii koɣ'enaka?»

<sup>34</sup> É di'enek, Yezu eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Edee bam é esa ekwosak ε mot nadhis me ɔ. Nye nadhis me é, étep me neesa mesa me kekum esik ε tak. <sup>35</sup> Biyo bemet bi ne dyeebakan kana yak: “Ye kalik é bengon ená, étep ekedis edee ee zekwak to epyeeb ε.” Mam kaleε bin é náá, benka mis men, da bi é gwyák mebhék men, ye eezewum, etee náá, ye neekedisaa to epyeeb. <sup>36</sup> Mot di esa mesa me edis edee to pyeeb ɔ, nye ne bela ye efute djala ne mesa me nye sa ε. Nye epeseεg mebhék, mebhék me tak ε, bot djas aabela tsik na kɔm-kɔm ɔ. Deenek etee náá, mot di ebe mebhék ɔ, ne mot di edis edee to pyeeb ɔ, bɔɔ djas neemyaala sama. <sup>37</sup> Ye é tsetse, kana di eke náá: “Dhiiti mot epebe mebhék, nwyak tak kazye é zebɔk bhum tak”. <sup>38</sup> Etee náá, me eelwom bin, bi tɔ kedis mebhék, to edi di náá, bi nabe ààbe mebhék me tak ε. Bedhiiti bot é nazesa mesa, biyo kadi é bot ε di ezye zede edee e mesa mɔɔ ɔ.»

<sup>39</sup> Bete ne bot ε kyee dik Samaali nadi to del elenek ɔ, naabaadum koɣ ne Yezu ebuepe. Be namyaal nye é ko esu ε etep ε moma yenɔk naleε be ε. Nye nadi eke é náá: «Dhabeeka dhiiti mot eeleε me etep ee me di esa djas ε.» <sup>40</sup> Bhii tak, dáa bot ε kyee dik Samaali nazebela Yezu tin ε, be eezake ne ne náá: «Nàkabaadhaa. Zokadi wak.» Tin, nye eezedjasi melu membá be ne benɔɔ.

<sup>41</sup> Tin, bete ne bot naazedum koɣ ne Zeeb ebuepe, ko esu ε mekpa me Yezu.

<sup>42</sup> Tin, be é boozeke ne moma yenɔk náá: «É di mena kadi wak nenak'aak, bis ààpadum koɣ ne ne etee náá, wɔ naleε bis. Bis kamyaał é, etee náá, bis eegwak ne melo mes met. Bis eegu náá, ye é tsetse náá, nye é Metsik-bot ko bɔs.»

#### Yezu eezetsik mɔn dhiiti boo kukuma esodja

<sup>43</sup> Bhii melu membá menek, Yezu eezedus ko del ε tak, nye eezesik pe kyee dik Ghalile. <sup>44</sup> Nye nadi esa deenek é, etee náá, nyey nye emet naaleε náá:

«Ngooel-Mekpa e Zeeb àaduwalaa kò del e nye nabyel e.» <sup>45</sup>Dáa nye nakum pè Ghalile e, bot e kyee dik tak naabe nye enyèpe, etee náá, be naabee esa djas nye nasa é ghej ebyon e pak pè Yeluzalem e. Etee náá, bɔɔ pè naabaatɔ pè ebyon e tak.

<sup>46</sup>Bhii tak, nye eezesik pè ghaada Kana pè kyee dik Ghalile. Kana é ghaada nye naliig medii moo menyok e. Pè ghaada Kapelnaum, ye nabe é ne dhiiti boo kukuma lɔɔg esodja e mekoozi. Mɔn'e nadi ebe. <sup>47</sup>Nye naagwak náá, ye nabe é, Yezu eezedus pè kyee dik Yude, tɔ pè Ghalile. Nye eezetɔ pè daa le, nye eezedjaala ne ne náá: «Geka me ghon! Dha! Mɔn'am mɔɔ motom epebé ekpanjepe. Nye moo é pak esyee ne tsik. Dha tsik nye.» <sup>48</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Bi e di àabee endem e mebwala ne mevyekele ɔɔ, bi aanàkwaadum koɔ ne nam!» <sup>49</sup>Kukuma tak ezeke ne Yezu náá: «Ghej, lela ezye pè daa lam esok ne mɔn'am ne gwe!» <sup>50</sup>Yezu ezeke ne ne náá: «Sika pè ndjan'ɔ, mɔn'ɔ eezetsak.» Tin, mot'enɔk eezemyaal sa Yezu nalée nye e. Nye eezetɔ.

<sup>51</sup>Dáa nye nadi, nye dinaa é ze e, wɔ gwaa bot e mesa me zeboma ne ne, be eezelée nye náá: «Mɔn'ɔ é nyel enyèpe ne tsik.» <sup>52</sup>Tin, nye eezedji bot e mesa me náá: «Nye tsak é yaa ewala?» Be eezebɔɔza náá: «É ewala esok, bhis ewala e dwoɔ di etyaa tɔ gwoo e, mekosa naasi nye.» <sup>53</sup>Tin, kukuma tak eezegwyak náá, ye nabe é é ewala Yezu nake ne ne náá: «Mɔn'ɔ é ne tsik» e. Tin, nye eezedum koɔ ne Zeeb, be ne bot e mebyel me djas.

<sup>54</sup>Yenek nabe é ndem mebwala yii esok ebá Yezu nasa, bhii nye natus kò kyee dik Yude tɔ pè kyee dik Ghalile e.

#### Yezu eetsik dhiiti mot ebé nyel nazesɔɔb ɔ

**5** <sup>1</sup>Bhii tak, ye nabe é ne dhiiti ebyon e eYuda. Tin, Yezu é boobyet tɔ pè Yeluzalem. <sup>2</sup>Pè Yeluzalem, é ngwoob ebe nadi edjóoaa «Eniel Bhata» e, ye nabe é ne dhiiti boo tok egwyiia nadi edjóoaa tɔ lii ebhele, Bhetesdha e. É di tak, ye nabe é ne bɔɔ mebhhaaz meten. <sup>3-4</sup>Tɔ mebhhaaz me tak, ye nabe é ne bete ne membél mendjaamesi. Bot e mebé me tak nabe é, bot e edhim, be na edjam, bot e menyel nazesɔɔb be ɔ. <sup>5</sup>É di'enek, ye nabe é ne dhiiti mot nabɔya ne ebé membu mekam-melel ne membu meten ne elel (38) ɔ. <sup>6</sup>Dáa Yezu nabee nye ndjaasi e, ne dáa nye nugu náá, nye eeloozebɔya ne ebé e tak e, nye é boozedji nye náá: «Wɔ epékwyel etsak é?» <sup>7</sup>Tin, mot ebé elenɔk eezebɔɔza ne ne náá: «Ghej, me tok ne mot gheeg me tɔ boo tok egwyiia, é ghej medii aadheegel e. Esok djas me di esaa náá, me tɔ keghaaga e, ye dyeebabela é mot sis eezeghaaga esok ne nam.» <sup>8</sup>É di'enek, Yezu ezeke ne ne náá: «Wyela, nɔɔa mwaala yɔ, da wɔ é ke!» <sup>9</sup>É di'enek, mot yenɔk eezetsak. Nye eezegheɛ mwaala ye, nye moo eke.

Tin, etep binek nasael é dwoɔ saba. <sup>10</sup>Bhii tak, ekukuma eYuda ezeke ne mot natsikaa ɔ náá: «Wɔ ààgoka ne egheɛ mwaala yɔ mos. Etee náá, mos é dwoɔ saba.» <sup>11</sup>Nye eezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Mot tsik me ɔ, lee ne nam é náá: «Gheɛ mwaala yɔ, da wɔ é ke!» <sup>12</sup>Be eezedji nye náá: «Yenɔk é nwyaa mot lee wɔ náá: «Gheɛ mwaala yɔ, da wɔ é ke?» <sup>13</sup>Tin, mot natsikaa ɔ nabe

e 5.3-4 Tɔ dhiiti Ekwyala, ye é ne mekpa mak: Be nadi ebwood é, medii dheegel. Etee náá, ye nabe é ne fɔfɔp e Ghej ngot nadidi esul tin etep ezedhedheeg medii. Tin, mot ebé aaleeghaaga tɔ tok esok ne besɔ, medii dinaa edheegel ɔ, mot tak epetsak, ye nakoozodi yak kwaambi ebé.



ààgwyak mot natsik nye ɔ. Eteɛ náá, ye nabe é, Yezu naazesyela tɔ edhuu bot ɛ nadi é di'enek ɔ.

<sup>14</sup>Ba mɛwala bhii tak, Yezu eezɛboma ne ne tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Nye eezɛke ne ne náá: «Bee! Wɔ eezetsak. Sa wɔ ààbaasa mesyem ekaab náá, dhiiti mbee sonok ɛzɛkebaabela wɔ.» <sup>15</sup>Tin, mot yenɔk eezetɔ, wɔ gwaa nye kelee ne ekukuma eYuda náá, ye é Yezu ɛ natsik nye. <sup>16</sup>Ye é ɛtɛp tak ɛ ekukuma eYuda nadi esaa dáa be sa ɛtɛp be neetiig Yezu. Be nakwyel esa deenek é etɛɛ náá, Yezu natsik mot yenɔk ɛ dwoo saba. <sup>17</sup>Deenek, Yezu eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Melu djas, Saagam ɛpesa mesa, dɔɔ ne mam pe, mɛ ɛpesa mesa.» <sup>18</sup>Kɔ esu ɛ etɛp binek, ekukuma eYuda nadi esaa dáa sa ɛtɛp be neegó nye. Be nadi esa deenek é etɛɛ náá, Yezu nabe é ààdi eduwal dwoo saba, nye baadi eke é náá, Zɛɛb é Sɛɛg met. Ye é deenek é nye nadi egek náá, nye tyee wat ne Zɛɛb.

### Zɛɛb eedje Mɔn eghɛɲ be

<sup>19</sup>Yezu eezɛlii ne nɔɔ náá: «Tɛɛtɛ ne tɛɛtɛ mɛ lee bin é etɛp e tɛɛtɛ náá: Mɔn tok ne ghwyil esa dhiiti sonok ne ekwosak ɛ le. Nye dyeebabee é mesa mɛ Sɛɛg di ezye ne sa sok ɛ. Sa Sɛɛg di esa ɛ, Mɔn pe ne sa ye. <sup>20</sup>Bela náá, Sɛɛg ne kwyel Mɔn. Tin, nye é boodi elyaal nye esesɛɛ djas nye di esa ɛ. Tin, nye waa-lyaal nye eboo esonok dhaa yii bi di bee'aak, ɛtɛp bi needjoka ebuɛpe. <sup>21</sup>Eteɛ náá, Sɛɛg ne gomal bot tɔ esyee, da dje be tsik. Ye é deenek é Mɔn'e pe ne dje tsik ne mot nye di ekwyel ɔ. <sup>22</sup>Sɛɛg ààpɛɛ bot, tin, nye naadje Mɔn eghɛɲ e ɛpɛɛ ɛ bot. <sup>23</sup>Deenek, bot djas needuwal Mɔn, dáa Mɔn di eduwal Sɛɛg ɛ. Mot di ààduwal Mɔn'e ɔ, nye ààduwal Sɛɛg mot nadhis Mɔn ɔ.

<sup>24</sup>Tɛɛtɛ ne tɛɛtɛ mɛ lee bin ɛ etɛp e tɛɛtɛ náá, mot di egwak melyo mam, da nye é dum koɲ ne mot nadhis mɛ ɔ, nye waabela tsik na kɔm-kɔm. Tin, yenɔk aanàkwaapɛɛaa, deenek, nye eezedus tɔ esyee, ni pɛ tɔ tsik. <sup>25</sup>Tɛɛtɛ ne tɛɛtɛ, mɛ lee bin é náá, ɛwala epezye, ɛwala ɛ tak eezekum, ɛwala bot ɛ nazegwyɛ ɔ aagwak gwood Mɔn ɛ Zɛɛb. Tin, bot djas aagwak gwood tak ɔ, be waabela tsik. <sup>26</sup>Ye waasael etɛɛ náá, tyee wat ne dáa Sɛɛg di esuk ɛ tsik ɛ, deenek, nye eesa náá, Mɔn pe di esuk ɛ tsik. <sup>27</sup>Deenek, Zɛɛb naadje nye eghɛɲ yii ɛpɛɛ ɛ bot, etɛɛ náá, nye é Sɛɛɲɛle Mɔn Mot. <sup>28</sup>Sa mot ààdjoka. Eteɛ náá, ɛwala epezye, ɛwala di náá, bot ɛ nazegwyɛ, delaa tɔ mevit ɔ, be aagwak gwood'e. <sup>29</sup>Bhii tak be waawyis tɔ mevit mɔɔ. Bot ɛ nasa enem esa ɔ, be waagom tɔ esyee etɛp ɛdi tɔ tsik. Tin, bot nasa embee mesa ɔ waagom etɛp be neezekwyeselaa ndje sɔs.

<sup>30</sup>Mam tok ne ghwyil esa esonok dáa lyem'am di ekwos ɛ. Mɛ pɛɛ é, dáa Saagam di lee ɛ náá, mɛ pɛɛ ɛ. É di'enek, ɛpɛɛ mɛ aapɛɛ bot ɛ, ye aadi é, tɔ epiki, etɛɛ náá, mam àasa ekwosak ɛ lam. Mɛ sa é ekwosak ɛ mot nalwom mɛ ɔ.

<sup>31</sup>Mɛ lee bin sa mɛ di egu kɔ esu ɛ lam ɔɔ, bot aanàkwaamyaa sa mɛ aaleɛ ɛ. <sup>32</sup>Ye é dhiiti mot ɛ di egoka ne elɛɛ bot etɛp ee mɛ di esa ɛ. Tin, mɛ ne gu náá, etɛp ee nye di elɛɛ bot kɔ esu ɛ lam é tɛɛtɛɛ. <sup>33</sup>Ye nabe é, bi naalwom bot pe daa Zaṇ. Tin nye naaleɛ bin etɛp ee etɛtɛtɛ dum ne nam. <sup>34</sup>Ye be mam ɔɔ, mɛ tok ne gwyɛs náá, mot lee bot sa mɛ di ɛ, ne esa ee mɛ di esa ɛ. Tin, mɛ lii etɛp bak é, ɛtɛp bi neetsak. <sup>35</sup>Zaṇ nabe é dáa lama di etuubel, da ye é wa bot djas tɔ eselee e gwyɛ ɛ. Deenek bi nabe é, bi eemyaala ba ɛwala wat tɔ eselee e gwyɛ ye.

<sup>36</sup>Guka náá, mam é ne boo leŋ ekaada dhaa Zarj. Eteé náá, mesa me Saagam dje me náá me sa kekum esik ε, ye é mesa me tak ε di elyaal bot, mot me di ε. Ye é di elyaal bot náá, Saagam é nadhis me. <sup>37</sup>Deenek, Saagam, mot nalwom me ɔ, nyey nye emet ε di ekem ne elyaal ε bot kɔkɔ mbi mot me di ε. Bi dinaa ààpakogwak-gwakak gwood'ε. Bi dinaa ààpakobee-beeak bhwoob'ε. <sup>38</sup>Bi ààbaal mekpa me tɔ len, éteŋ tak ε bi di ààdum koŋ ne mot nye nadhis ɔ.

<sup>39</sup>Bi epewa lyem tɔ edjek ε mekana ε Zeεb. Bi bwaal é náá, tɔ ewa ε zii é medjek me bi di edjek ε, bi é waabela tsik na kɔm-kɔm. Tin, guka náá, Ekwyala binek ε di elii ne elée ne bot, mot me di ε, ne mesa mam. <sup>40</sup>Tin, bi kadi é, ààkwyel ezye pe daa lam, éteŋ bi neebela tsik!

<sup>41</sup>Mam aanàsaa náá, bot dje me duu. <sup>42</sup>Tin, me ne gu náá, kwyel Zeεb tok tɔ elyem bin. <sup>43</sup>Saagam é nalwom me, bi kadi é, ààmyaal me. Tin, dhiiti mot ε zye ne ghwyil'ε met ɔ, bi é waamyaal nye. <sup>44</sup>Biyo é di náá, mot ne mot saŋ é ye duu nye emet yenek. Bi ààsaa duu di edus pe daa Zeεb nyey nye emet ε. Bi aakwak edum koŋ ne nam dáa?

<sup>45</sup>Sa mot ààgek náá, mam é waakepit bin pe daa Saagam. Mot aakepit bin ɔ, ye aadi é Moiiiz, mot bi nawa ebwaalel ε len kɔ le ɔ. <sup>46</sup>É di'enek, guka náá, bi epedi é di emyaal Moiiiz ɔ, pe bi eemyaal me, etée náá, Moiiiz nakwyal é kɔ esu ε lam. <sup>47</sup>Tin, bi ε di ààmyaal sa Moiiiz nakwyal ɔ, haa bi aamyaal melyo mam dáa?»

#### Yezu eezedje botom bemil eten edee

**6** <sup>1</sup>Bhii tak, Yezu eezetɔ pe yii kyeed boo soob na djato-djato kyee dik Ghalile. Boo soob tak baadjóoa é Tibeliaad. <sup>2</sup>Wɔ gwaa, zukamwaa ne mot zedu nye, etée náá, be nadi ebee endem ε mebwala me nye nadi esa ne etsik ε mambil ε. <sup>3</sup>Tin, Yezu eezεbyet kɔ etsok. Bhii tak nye eezεnɔ nyel disi be ne bedjekel be. <sup>4</sup>Tin, ye nabe é dwoɔ Pak, εbyon ε eYuda eezekunaa. <sup>5</sup>Dáa Yezu naben mis, bee náá, edhuu ε bot nadi ezye pe pak nye nadi ε. Nye é boozeke ne Filip náá: «Mena keɔm emapa paa, éteŋ bot bak neede?» <sup>6</sup>Nye nake ne Filip deenek é, éteŋ nye neebée dáa nye aasa ε. Eteé náá, nyey nye emet nadi egu dáa nye aasa éteŋ be neede ε.

<sup>7</sup>Filip eezεɔɔza náá: «Ne edhenye bedhet-ebá (200) e epata<sup>f</sup> bis tok ne ghwyil εɔm emapa ee aadjala ne dek bot bak djas ε.» <sup>8</sup>Mot ngot tɔ bedjekel be, ye din nabe é Andele. Nye nadi é dhyyeb ε Simɔŋ Pyeεd, nyey zokazeke ne Yezu náá: <sup>9</sup>«Tɔ sama bot ε di wak'aak, ye é ne mɔɔ ngbaaz ngot di ne emapa eten yii ɔɔghe<sup>g</sup>, zenɔɔ ɔɔ besu ε ebá. Yenek aakosa yé ne zukamwaa ne mot di wak'aak?» <sup>10</sup>Tin, Yezu eezeke náá: «Dilka be si mendiindil.» É di tak, ye nabe é, ne meso-megwyii ebuepe. Tin, be eezεnɔ menyel, disi kɔ tak. Bot ε nadi tin ɔ nabe é tyee botom bemil eten (5 000). <sup>11</sup>Bhii tak, wɔ gwaa Yezu zenɔɔ mapa, ghaapeε Zeεb. Nye eezεnɔ, kaa bot binɔk ye ε. Bhii tak, nye eebaazenɔɔ besu, kaa bot binɔk ye ε. Bot djas naade dáa elyem ɔɔ kwyel ε. <sup>12</sup>Dáa bot nade djil ε, nye é booke ne bedjekel be náá: «Bulaka ne epes lik ε, ekaab náá, ye é zekepu-lel.» <sup>13</sup>Tin, bedjekel moo tin etek ebhil e tak. Wɔ gwaa, be zokazelwoodal mebhwa kam ne ebá ne mebhuhhwak me ebil e emapa eten bot nakat ede ε.

<sup>f</sup> 6.7 *edhenye* nabe é epata ee bot ε kyee dik Ghalile nadi ebela é mesa me mwos wat ε.

<sup>g</sup> 6.9 *ɔɔghe* é mbi dhiiti bhek be di esa emapa ne ye ε.

<sup>14</sup>Dáa bot nabee endem e mebwala me Yezu nasa e, wɔ gwaa, be zeke náá: «Ne tseetse, nwyak é ngoolet-Mekpa e Zeeb nakeaa náá, nye waazyɛ kɔ bɔs'ak e.» <sup>15</sup>Tin, Yezu naazegu náá, be nadi esuu eze met nye ne ghwyil, étep ekedil nye kɔ bóó mekoozi ne bhel. Nye é boozekaab, byet kɔ etsok, nyey nye emet.

#### **Yezu eezɛke kɔ boo soob**

<sup>16</sup>Dáa dwoo nabe ye moo sila e, bedjekel be eezɛwyeed, tɔ pe eboŋ e boo soob na djato-djato. <sup>17</sup>Bhii tak, be eezɛni tɔ boo elɛed. Tin, be moo tsaal dii tɔ pe yii kyiid pe kyee Kapelnaum. Ye nabe é, egwyitok eezɛgwyiidela. Yezu nadi é, nye dinaa ààzebela be. <sup>18</sup>Tin, boo ghoo moo tin epupal kɔ boo soob na djato-djato, bhuuge moo tin eghɛɛ mɛdii elyɛlepe. <sup>19</sup>Bhii be naduk tyee enɛŋ eten e, be kabee é Yezu eke kɔ dii. Nyey ezye pe kyee be nadi tɔ elɛed e. Ye nabe é bwoo ne bebebwoɔ naamet bɔɔ djas.

<sup>20</sup>Tin, Yezu é boozɛke ne nɔɔ náá: «Ye é mam, nàbemka ba!» <sup>21</sup>Be nadi ekwyel eniigal nye tɔ boo elɛed tak. É di tak wat, elɛed eezɛkum é eboŋ e be nadi ekwyel eɛɛ e.

#### **Edhuu e bot epesaa Yezu**

<sup>22</sup>Yak dwoo bhii tak, edhuu e bot e nalik pe yii kyiid boo soob na djato-djato ɔ, be eezɛbee náá, ye nazokalik é eboŋ é, elɛed wat. Be nadi egu náá, Yezu nabe é ààtɔ tɔ elɛed wat be ne bedjekel be. Be natɔ é bɔɔ bemet. <sup>23</sup>Edhiiti elɛed nadi edus pe ghaada Tibeliaad. Ye eezɛkum pe pak be nadi ede emapa bhii mendjaala me Gheŋ naghaapeɛ Zeeb e. <sup>24</sup>É gheŋ mɛdhuu me bot binɔk nabee náá, Yezu ne bedjekel be nabe é ààbe tin e, be é boozɛni tɔ mɛlɛed kesaa Yezu bɔɔ bemet pe kyee dik Kapelnaum.

#### **Yezu é mapa tsik**

<sup>25</sup>Bot naazeboma ne Yezu pe nye nadi pe yii kyiid boo soob na djato-djato e. Be eezɛdji nye náá: «Labhi, wɔ kaleezye kak é yaa ewala?» <sup>26</sup>Tin, Yezu eezɛb-ɔɔza náá: «Tseetse ne tseetse me lee bin é etep e tseetse náá: Bi ààsaa me etee náá, bi naabee endem e mebwala mam. Bi saa me é, etee náá, ye nabe é bi naade emapa, bi naadjil enyɔɔpe. <sup>27</sup>Nàsaka mesa étep esan e edee ee di náá, ye waapulel e. Saka mesa étep ebela edee di eboya e, edee di edje tsik na kɔm-kɔm e, edee Seɛŋele Mɔn Mot aadje bin e. Etee náá, Zeeb Seɛg nyey nye emet naadje nye ze esa mesa me nye di esa yenek.» <sup>28</sup>Be eezɛke ne Yezu náá: «Bis goka ne esa dáa étep bis neesa etep Zeeb di ekwyel e?» <sup>29</sup>Tin, Yezu eezɛb-ɔɔza náá: «Sa Zeeb di ekwyel e, ye é náá, bi dum koŋ ne mot nye nadhis ɔ.» <sup>30</sup>Bot binɔk eezɛke ne Yezu náá: «Lyaala bis dhiiti ndem mebwala, étep bis needum koŋ ne nɔ. Yaa embɛɛ mesa me wɔ di esa? <sup>31</sup>Bɛbhaab binaka naade emapa ee nadus tɔ gwoo e, pe tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne mɛdii e. Dáa ye nakwyalel náá: “Zeeb naadje be emapa ee nadus tɔ gwoo e.”» <sup>32</sup>Yezu eezɛb-ɔɔza náá: «Tseetse ne tseetse me eelɛɛ bin etep e tseetse náá, ye tok Moiiɔz nadje bin mapa nadus pe tɔ gwoo e. Ye é Saagam e di edje bin tete mapa di edus pe tɔ gwoo e. <sup>33</sup>Etee náá, mapa Zeeb di edje bot e, ye é mapa di edus pe eko e. Ye é

di edje tsik ne bot e bɔs djas.»<sup>34</sup> Tin, be é boozeke ne ne náá: «Gheñ, gheedjedje bis mapa tak melu djas!»<sup>35</sup> Yezu eezebaake ne nɔɔ náá: «Ye é mam e di mapa di edje tsik e. Mot aazy e pe daa lam ɔ, nye aanàkwaabaagwak za. Deenek, mot aadum koñ ne nam ɔ, nye aanàkwaabaagwak gwy e medii.»<sup>36</sup> Tin, me lee bin é náá, bi eebee me, saabegɔs kabe é náá, bi àadum koñ ne nam.<sup>37</sup> Bot djas Saagam di edje me ɔ, be waazy e pe daa lam. Deenek, mam, me àanakwaasɔ mot aazy e pe daa lam ɔ.<sup>38</sup> Ne tseetse, me nabe é àadus pe tɔ gwoo, sul kɔ bɔs e, étep esa ekwosak e lam. Tseetse, me nadus pe tɔ gwoo, sul kɔ bɔs e, étep esa ekwosak e Saagam mot nadhis me ɔ.<sup>39</sup> Tinaak, ekwosak e mot nadhis me ɔ, ye é náá, sa me àadiibal mot ngɔt, pak bot e nye nadj e me ɔ. Ekwosak e le é náá, me gomal bot bhis esyee é dwoo mesik.<sup>40</sup> Etee náá, ekwosak e Saagam é náá, mot ne mot aabee Mɔn, da bhii tak nye é dum koñ ne ne ɔ, mot tak é waabela tsik na kɔm-kɔm. Tin, me waagomal nye bhis esyee e le é dwoo mesik.»

<sup>41</sup> Tin, ekukuma eYuda moo nyiiñela pak'ɔɔ dum ne ne. Etee náá, nye naake náá: «Mapa nadus pe eko, sul kɔ bɔs e, ye é mam.»<sup>42</sup> Tin, be eebaazebil náá: «Mot'ak tok wak Yezu mɔn e Zozef, mot mena di eguka seeg ne nyeeg ɔ? Kɔ esu e ye nye di eke nenak náá: me nadus é pe eko, sul kɔ bɔs?»<sup>43</sup> Yezu eezeb-ɔɔza ne nɔɔ náá: «Nanyiñelaka pak'en!»<sup>44</sup> Etee náá, mot tok ne ghwyil ezye pe daa lam, ye di ààbe náá, Saagam mot nadhis me ɔ, dhis nye pe daa lam. Me waagomal nye bis esyee e le é dwoo mesik.<sup>45</sup> Tɔ mekana me bengool e Mekpa e Zeeb, Ekwyala lee é náá: «Zeeb é waalyo bɔɔ djas!» Tinaak bot aagwak Seeg, da be é myaal melyo me ɔ, be é waazy e pe daa lam.<sup>46</sup> Ye àakwyel elee náá, dhiiti mot ezebee Seeg, ye di ààbe mot nadus pe daa Zeeb ɔ. Ye é nyey nye emet e zeebe Seeg.

<sup>47</sup> Me lee bin é etep e tseetse náá, mot e dum koñ ne nam ɔ, nye waabela tsik na kɔm-kɔm.<sup>48</sup> Ye é mam e di mapa di edje tsik e.<sup>49</sup> Be seeg bin naade mapa nadus tɔ gwoo é bɔɔ tɔ bal. Saabegɔs é náá, be naagwy e.<sup>50</sup> Tin, mot aade mapa dus pe tɔ gwoo, sul kɔ bɔs ɔ, mot tak aanàkwaagwy e.<sup>51</sup> Ye é mam e di mapa di edje tsik ne bot e, mapa di edus pe tɔ gwoo, sul kɔ bɔs e. Mot e de mapa tak ɔ, nye epebela tsik na kɔm-kɔm. Tinaak, mapa me aadje e, ye é epuud e nyel'am. Me waadje epuud e nyel'am étep etsik e bot e bɔs.»

<sup>52</sup> Dáa be nagwak deenek é, eYuda ezebe meso pak'ɔɔ ely elɛpe. Be nadi ekeke é náá: «Mot'ak aasa dáa, étep nye needje mena nyel'e, mena needeka?»<sup>53</sup> Yezu eezebɔɔza náá: «Gwakeka enyɔɔpe sa me di lee bin'aak. Bi e di ààde epuud e nyel ne ghiya e Seengele Mɔn Mot ɔ, bi tok ne tsik tɔ len.»<sup>54</sup> Mot aade epuud e nyel ne ghiya yam ɔ, mot tak é waabela tsik na kɔm-kɔm. Tin, me waagomal nye bhis esyee e le é dwoo mesik.<sup>55</sup> Etee náá, me lee bin é náá, ye é tseetse náá, epuud e nyel é mbɛe edee, da ghiya yam é kadi, mbɛe manyok.<sup>56</sup> Mot e de epuud e nyel'am, ne ghiya yam ɔ, bis ne yenɔk aakadi é, mot ngɔt. Nyey tɔ lam, mam tɔ le.<sup>57</sup> Me é ne tsik e kɔ esu e Saagam, mot nadhis me ɔ. Nye é di ne tsik. Tyee wat, mot aade me ɔ, nye aadi ne tsik kɔ esu e lam.<sup>58</sup> Beeka mapa dus pe eko, sul kɔ bɔs e. Nye tok dáa mapa nadus tɔ gwoo, yii be seeg bin nade e. Etee náá, bhii be nade ye e, be naagwy e. Ye kabe yak mapa ɔ, mot e de ye ɔ, nye epebela tsik na kɔm-kɔm.»<sup>59</sup> Etep binek djas naliel é, tɔ melyo me Yezu nalyo bot tɔ ndjaa mendjaala me eYuda pe Kapelnaum e.

### Bedhiiti bedjekel eezekaab Yezu

<sup>60</sup> Bhii bete ne bedjekel nazegwak etep ee Yezu nadi elii ε, wɔ gwaa be zeke náá: «Melyo me ne lyel. Nwya mot aakwaagwak ye?» <sup>61</sup> Dáa Yezu nye emet nagu náá, bedjekel be nadi elii ebyoepe dum ne melyo me nye nalyo ε, nye é boodji be náá: «Haaa etep yé, melyo mam di ekpaa bin tɔ lyem?» <sup>62</sup> Bha bi é bee Sɛɛɛle Mɔn Mot ebyet tɔ gwoo pɛ kyee nye nadi sok ε, bi aasa dáa? <sup>63</sup> Ye é Sisim Zɛɛb ε di edje tsik. Epuud e mot ààval dhiiti sonok. Etep ee me di elɛɛ bin é, ye é etep e Sisim. Ye é etep di edje bot tsik ε. <sup>64</sup> Tin, pak'en, ye é ne bedhiiti bot ε di ààdum koŋ ne nam ɔ.»

Yezu nake deenek é etɛɛ náá, nye nadi egu bot aaboodi ààdum koŋ ne ne ɔ. Nye nabaadi egu mot aakeka nye gha ɔ. <sup>65</sup> Nye eebaazebil ekpa náá: «Ye é etep tak ε me di elɛɛ bin náá: «Mot tok ne ghwyil ezye pɛ daa lam, Saagam ε di ààmyaal náá, nye zye ɔ.» »

<sup>66</sup> Kana dwoo tak, bete ne bedjekel zokazɛdus ɔɔɔ. Be eezekat egɛye ne Yezu ɔɔɔ. <sup>67</sup> Tin, Yezu é booke ne bedjekel be kam ne bebá náá: «Haaa biyɔ, bi ààpatɔ?» <sup>68</sup> É di'enek, Simɔŋ Pyɛɛd eezɛɔɔɔ náá: «Gheŋ, bis aatɔ paa? Wɔy é di ne mekpa me di edje tsik na kɔm-kɔm ε. <sup>69</sup> Bisɔ, bis eedum koŋ ne nɔ. Tin, bis ne gu náá, wɔy ε di Mot na Dɛɛ Zɛɛb nadhis ɔ.» <sup>70</sup> É di'enek, wɔ gwaa Yezu zɛɔɔɔ ne nɔ náá: «Ye é mam ε nasée bin, biyɔ bot ε ɔɔɔ kam ne bebá. Deenek, mot ngɔt tɔ sama yen é lyeeb.» <sup>71</sup> Nye nalii deenek é ne Yudas, mɔn Simɔŋ Iskalɔt. Etɛɛ náá, nyɛy é kwaakeka nye gha. Ye nakoozodi náá, nye nadi é ngɔt tɔ sama bedjekel kam ne bebá.

### Bɔn-nyɛɛg ε Yezu eebyen ɛdum ε koŋ ne Zɛɛb

**7** <sup>1</sup> Bhii tak, Yezu eezɛɔɔɔ kɔ kyee dik Ghalile. Nye nabe é ààkwyel egɛye pɛ kyee dik Yude, etɛɛ náá, bot ε dik eYuda nadi ekwyel egó ε nye. <sup>2</sup> Ghuna melu me ebyon ε eYuda nadi edjooaa ebyon ε Epet' ε, nabe é ye eezekunaa. <sup>3</sup> Tin, bɔn-nyɛɛg ε Yezu eezɛke ne ne náá: «Dusa wak, da wɔ é tɔ pɛ kyee dik Yude etɛɛ náá, bedjekel bɔ neebɛɛ mesa me wɔ di esa ε. <sup>4</sup> Mot ε kwyel nye neeguua ɔɔ, nye aanàkwaasa mesa me ɔɔ. Dáa ye di náá, wɔ epesa eboo etep ε, wɔ goka é wɔ lyaal nyel é mis me bot ε bɔs.» <sup>5</sup> Be nadi elii deenek é etɛɛ náá, bɔn-nyɛɛg be met nabe é ààdi dum koŋ ne ne.

<sup>6</sup> Yezu eezɔɔɔ ne nɔ náá: «Yam ewala dinaa ààpadjala, ye kabe biyɔ ɔɔ, mewala djas é, enyɔɔɛɛ ne nen. <sup>7</sup> Biyɔ, bot ε bɔs'ak tok ne ghwyil ebhina bin. Ye kabe mam ɔɔ, bot epebhina me. Etɛɛ náá, me epeleɛ bot náá, mesa me be di esa ε, ye àànyɔ. <sup>8</sup> Biyɔ, bi é ne ghwyil etɔ kebol ebyon. Ye kabe mam ɔɔ, é ewala elak, mam aanàkwaatɔ. Etɛɛ náá, tɛɛ ewala me di egoka ne etɔ é dinaa ààpakum.» <sup>9</sup> Bhii nye nazelii ne nɔ deenek é, nye eezelik ye pɛ Ghalile.

<sup>10</sup> Tin, dáa nabela náá, bɔn-nyɛɛg nabe é, be eezetɔ pɛ ebyon ε, wɔ gwaa Yezu zetɔ ye pɛ pɛ ebyon ε tak tyee syaab, bot ààgu.

### Yezu pɛ Yeluzalem

<sup>11</sup> Tin, tɔ ebyon, eYuda moo tin esaa nye. Bɔɔ náá: «Nye é wo?» <sup>12</sup> Tɔ mɛdhuu me bot ε nadi tin ɔ, ye nabe é ne bot ε nadi elii kɔ esu ε le ɔ. Bak bot náá: «Nye

é mbee mot.» Bedhiiti náá: «Nye epeful bot elo ne melyo me.» <sup>13</sup> Tin, bot nabe é ààdi elii kɔ esu e le é mis me bot, etee náá, be nadi ekaab ekukuma eYuda.

<sup>14</sup> Dáa ebyon nabe é moo kuku tak e, Yezu eezetɔ tɔ kok Ndjaa-ebuwa, é di'enek, nye moo tin elyo bot. <sup>15</sup> Tin, eYuda moo djoka. Bɔɔ náá: «Nye gu Ekwyala e Zeeb dáa, nyey ààbe náá, nye naakedjek medjek?» <sup>16</sup> Tin, Yezu eezebɔɔɔa ne nɔɔ náá: «Ye tok mam nakus melyo me me di elyo'aak. Ye é mot nadhis me ɔ di nakuma tak. <sup>17</sup> Mot di ne lyem esa mesa me Zeeb ɔ, nye waagu náá, melyo mam é yii Zeeb, nye waabaagu neghu melyo me tak dus é pe daa lam. <sup>18</sup> Mot e di elii dum ne nyel'e met ɔ, nye san é duu étep nyel'e met. Tin, mot di esaa duu mot nadhis nye ɔ, yenɔk lee é etep e tseetse, yenɔk mot tok ne etsal tɔ le. <sup>19</sup> Moiiz nabe é ààdje bin etsi? Tin, ye tok ne mot ngot pak'en di eke dáa etsi e tak di elée e. Étep yé bi di ekwyel egó e me?» <sup>20</sup> Medhuu me bot e nadi tin ɔ zokazebɔɔa náá: «Wɔ é ne mbee sisim tɔ lɔ! Eze di esan egó e wɔ?»

<sup>21</sup> É di'enek, Yezu ezeke ne nɔɔ náá: «Me eesa ndem mebwala me ngot wak, ye nabe é biyɔ djas naadjoka. <sup>22</sup> Moiiz naadje bin ze eniigal mengbaaz men beka. Ne tseetse, ye tok náá, Moiiz é nakus beka tak. Ye nadus é pe daa bebhaab bin. Dɔɔ ne dwoo saba bi epemyaal eniigal bot beka. <sup>23</sup> Bi sa deenek é, etee náá, etsi e Moiiz ezekekak eduwala. Dwoo saba, bi epeniigal mengbaaz men beka. Haaa étep yé bi di ebiyo ne nam etee náá, me eetsik mot é dwoo saba? <sup>24</sup> Namwaapéeke etep dáa biyɔ di ebee ne mis e. Péeka dáa di egoka tɔ epiki e.»

#### Ye é tseetse náá, Yezu é Mesia?

<sup>25</sup> Bedhiiti bot pak bot e ghaada Yeluzalem moo tin eke náá: «Mot'ak tok mot ekukuma bis di esan egó e nye ɔ? <sup>26</sup> Beeka, nye epelii é mis me bot djas, ààbe ne mot lyak nye. Ye kwyel elée é náá, ekukuma bina eemyaal náá, ye é tseetse náá, nye é Mesia? <sup>27</sup> Zobela náá, nwyak mot, bis ne gu pe nye dus e. Ye kabe, é gheɲ Mesia aazye ɔ, ye tok mot aagu pe pak nye aadus e.»

<sup>28</sup> É di'enek, dáa Yezu nadi elyo bot tɔ kok Ndjaa-ebuwa e, nye naazeben gwood, ke náá: «Ne tseetse bi ne gu me, bi ne baagu pe kyee me nadus e. Tin guka náá, me nabe é ààzye ne ekwosak e lam met. Tin, mot nadhis me ɔ, nye é mot etseetse. Saabegɔs kabe é, bi ààgu nye. <sup>29</sup> Me ne gu nye, etee náá, me nadus é pe daa le. Nye é nadhis me.»

<sup>30</sup> Deenek, bot moo esaa mepek me emet e Yezu. Tin, ye tok ne mot nàkomet nye, etee náá, ewala e nakoobelaa étep emet e nye ɔ, nabe é, ye dinaa ààpakum. <sup>31</sup> Bot ebuepe tɔ medhuu me bot e nadi tin ɔ, naadyeabadum koɲ ne ne. Bɔɔ náá: «É gheɲ Mesia aazye e, nye waasa eboo endem mebwala dhaa mot'ak é?»

<sup>32</sup> Wɔ gwaa, eFalizye zokagwak dáa bot nadi elii pak'ɔɔ dum ne Yezu e. Deenek, eboo beghaa-Zeeb ne eFalizye eezekyeed esodja di ebaal kok Ndjaa-ebuwa ɔ, be kemet nye. <sup>33</sup> Tin, Yezu ezeke ne nɔɔ náá: «Me dinaa wak é menabelka, ba bim bɔɔ melu, bhii tak, da me é sik pe daa mot nadhis me ɔ. <sup>34</sup> Bi é waasaa me, kabela é náá, bi aanàkwaabela me. Etee náá, bi tok ne ghwyil ezye pe pak me aadi e.» <sup>35</sup> É di'enek, ekukuma eYuda moo tin edjinel pak'ɔɔ náá: «Nye aatɔ paa? Pe di náá, mena aanàkwaabela nye e? Nye aatɔ é pe daa bot e mbyak eYuda di é di wat ne bot e mbyak eGhelek, étep é baake-lyo bot e yiizaag mbyak é? <sup>36</sup> Ye kwyel elée yé, mekpa me nye di eke náá: “Bi

é waasaa me, kabela é náá, bi aanàkwaabela me. Bi tok ne ghwyil etó pe kyee me di tó e?» »

<sup>37</sup>Dwoo mesik me ebyon, dwoo nabe ne boo metan e, Yezu tetel, wó gwaa nye zokabaazeen gwood, etuud náá: «Mot e di ne gwyee medii ɔɔ, nye zye pe daa lam, nye neezede medii. <sup>38</sup>Mot e dum kon ne nam ɔɔ, “medhii me di edje tsik e waawys to lyem'e, da ye é wo”, dāa Ekwyala di eleé e'k.»

<sup>39</sup>Yezu nadi eke deenek é, étep Sisim Zeēb. Bot e di edum kon ne Yezu ɔ waabela Sisim tak. Tin, ye nabe é Sisim na Deē dinaa ààzye. Eteē náá, Yezu nabe é, nye dinaa ààpasik to gwoo étep ebela duu.

### Edhuu e bot eesyaala kɔ esu e Yezu

<sup>40</sup>Dāa medhuu me bot nadi egwak etep binek e, be é boozeke náá: «Ye é tseetse náá, mot'ak é ngooel-Mekpa e Zeēb!» <sup>41</sup>Bak bot náá: «Ye é Mesia.» Bedhiiti kake é tyee sis náá: «Mesia tok ne ghwyil edus pe kyee dik Ghalile!

<sup>42</sup>Tinaak, mena dyeebalaaka to Ekwyala e Mekana e Zeēb náá: “Mesia aadus é to ɔɔ bedha e mekoozi Dhavid. Mesia aadus é pe Bheteleem, del e Dhavid.” »

<sup>43</sup>Tin, kɔ esu e le, ye nabe é zyaala naani to bot ebuepe. <sup>44</sup>Bedhiiti bot nadi ekwyel náá, be met nye. Tin, ye tok ne mot namet nye.

<sup>45</sup>É di'enek, bot e di ebaal kok Ndjaa-ebuwa ɔ, eezenɔɔ menyel, sik pe pak eboo beghaa-Zeēb ne eFalizye nadi e. Dāa be nakakum e, ekukuma eezedji bambaalel náá: «Bi di ààzye ne ne étep yé?» <sup>46</sup>Bambaalel binɔk eezebɔɔza náá: «Bis dinaa ààpabee mot di elii dāa mot yenɔk!» <sup>47</sup>Efalizye eezebaali ne bot binɔk náá: «Bis bee é náá, biyɔ pe, bi eezemyaal mekon me!» <sup>48</sup>Ye é ne dhiiti kukuma, neghu dhiiti Falizye, di edum kon ne ne? <sup>49</sup>Eteē náá, medhuu me bot e di ààgu etsi e Moiz ɔ, ye é bot e zelekāa ebiyoepe ɔ!»

<sup>50</sup>Nikodhem, mot nazye esok zebela Yezu é pum ɔ, nye nadi é ngot to sama eFalizye. Nye eezeke ne besɔ náá: <sup>51</sup>«Etsi bina lee é náá, mot e ne ghwyil emetaa, bot dinaa ààgwak tanal'e, bot dinaa ààgu, sa mot tak di esa e?» <sup>52</sup>Tin, be eezeke ne ne náá: «Wɔy pe, wó é mot Ghalile? Laja Ekwyala enyoepe. Wó aabee náá, Ngooel-Mekpa e Zeēb tok ne ghwyil etuula, da dus pe Ghalile.»

[<sup>53</sup>Bhii tak, mot ne mot eezesik pe ndjan'e.

### Moma mezo

**8** <sup>1</sup>Yezu eezetó pe etsok pyeeb oliv<sup>m</sup>. <sup>2</sup>Keeṇ to melem, nye eebaazesik pe kok Ndjaa-ebuwa. Tin, bot ebuepe eezzye pe daa le. Nye eezenɔɔ nyel, disi, nye moo tin elyo be. <sup>3</sup>É di'enek, beghan e mekana me etsi, ne eFalizye eezzye nye ne dhiiti moma ngot nametaa esa ezo ɔ. Be eezeneg nye kuku ebwak, <sup>4</sup>be eezeke ne Yezu náá: «Lyoe! bis met moma yak é, nyey esa ezo. <sup>5</sup>To etsi e Moiz, ye lee é náá, ye goka é náá, moma yak góaa ne mekok<sup>n</sup>. Ye kabe wɔy ɔɔ, wó ke náá, be sa moma yak dāa?»

<sup>6</sup>Be nadi eke deenek é, étep elóo é nye pe eko, da bwood nye pe kye. Eteē náá, bhii tak be neekpit nye. É di'enek, Yezu eezesil mis si, nye moo ekwyal

k 7.38 medhii me di edje tsik e waawys to lyem'e, da ye é wo Eze 47:1; Zal 14.8 1 7.42 Mesia aadus é to ɔɔ bedha e mekoozi Dhavid. Mesia aadus é pe Bheteleem, del e Dhavid. Sm2 7.12; Mis 5.1; Mat 2.5 m 8.1 pyeeb oliv ye é pyeeb ele di dje bhum di djóoaa «oliv» e. n 8.5 To etsi e Moiz, ye lee é náá, ye goka é náá, moma yak góaa ne mekok Msa 20.10; Det 22.22-24

é bɔs ne djin. <sup>7</sup>Dáa begħaṇ ε mekana me etsi, ne eFalizye nadi ebelal nye ne meḍjin ε, nye é booben lo, gwyák be. Bhii tak, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Pak biyɔ djas di tin yenek, mot di náá, nye dinaa ààpasa mesyem ɔ, nye di mot meken e ewus moma yak ekok!» <sup>8</sup>Bhii tak nye eebaazemalal, tin nye eebaakan ekwyal é bɔs. <sup>9</sup>Dáa be nagwak deenek é, tin kili, mot ne mot naazeliig mis, sik, kan ne eboo bot, zenɔɔ mengbaaz ne bɔɔ dhyeeb. Bhii tak, Yezu nazokalik é bɔɔ bebá, be ne moma nadi tetel sok bhwoob'ε ɔ.

<sup>10</sup>É di'enek, Yezu eezeben lo bhii tak, nye eezeke ne moma tak náá: «Wen moma, bot ε zepit wɔ ɔ moo wɔ? Tɔ sama yɔɔ, ye tok ne mot kwyosal wɔ ndje sɔs é?» <sup>11</sup>Moma tak ezebeɔɔza náá: «Ààbe, Ghɛṇ! Mot ààpakwyesal me ndje sɔs.» Deenek Yezu é boozeke ne ne náá: «Dɔɔ ne mam pe, me ààpakwyesal wɔ ndje sɔs. Tɔa yɔ, sa wɔ ààbaasa mesyem.»]

### Yezu é gwe ngel bot ε bɔs djas

<sup>12</sup>Bhii tak, Yezu eebaazeli ne meḍhuu me bot ε nadi tin ɔ náá: «Ye é mam ε di gwe ngel bot ε bɔs djas. Mot aadu me ɔ, nye aanàkwaabaake tɔ ghooghom. Nye waabela gwe ngel di edje tsik ε.» <sup>13</sup>Efalizye eezedji nye náá: «Wɔ lee etep e nyel'ɔ wɔy wɔ emet ɔɔ, ye kwyl elɛé é náá, etep ee wɔ di elɛé ε, ye tok ne ghwyil emyaa-laa.» <sup>14</sup>Tin, Yezu ezebeɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye kobe náá, me epelee etep e nyel'am mam emet ɔɔ, etep me di elɛé ε, ye é tseetse. Etee náá, me ne gu pe pak me dus ε, ne pe pak me di etɔ ε. Deenek, biyɔ, bi ààgu pe pak me nadus ε, ne pe pak me di etɔ ε.» <sup>15</sup>Bi pee me é ne etsoṇ ee bi di epée bot ε bɔs ε. Mam ààpee bot. <sup>16</sup>Guka náá, mam ε pee bot ɔɔ, epée bam aadi é, tete epée. Etee náá, tɔ epée bam, me tok mam me emet. Me pee bot ε, bis ne Saagam, mot nadhis me ɔ. <sup>17</sup>Tɔ etsi bin, ye é kwyla náá, bot ebá ε di ekaada tep tyee wat ɔɔ, tep tak é tseetse'. <sup>18</sup>Ye é mam nakuma nyel ε di elɛé bin etep bam. Dɔɔ ne Saagam, mot nadhis me ɔ, nye epebaale etep bam.» <sup>19</sup>Tin, wɔ gwaa eFalizye zedji nye náá: «Soog é wo?» Yezu ezebeɔɔza náá: «Bi ààgu me. Bi ààbaagu pe Saagam. Bi epedi é di egu me ɔɔ, pe bi ne gu pe Saagam.»

<sup>20</sup>Yezu nadi edje bot melyo deenek é, nyey tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Nye nadi é é ngwoob ebɔɔl ε bot nawewa epata e ekee ε Zeɛb ε. Tin, Yezu nabe ààmetaa etee náá, ewala nabe náá, nye aametaa ε, nabe é ye dinaa ààkum.

### Yezu eelɛé bot náá, nye waasik pe daa Seeg

<sup>21</sup>Yezu eebaazeke ne nɔɔ náá: «Me waatɔ, bi é waasaa me. Tin, bi é waagwey tɔ esyem bin. Bi aanàkum pe pak me aatɔ é.» <sup>22</sup>Tin, ekukuma eYuda eezedjinel pak'ɔɔ náá: «Nye aatɔ bilak é, keyeeda, etee náá, nye ke é náá: «Bi tok ne ghwyil etɔ pe pak mam aatɔ é'»» <sup>23</sup>É di'enek, Yezu ezebeɔɔza ne nɔɔ náá: «Biyɔ, bi é bot ε si, mam é mot εko. Bi é bot ε bɔs'ak, mam tok mot bɔs'ak.» <sup>24</sup>Etep tak é me ke ne nen náá, bi aagwey tɔ mesyem men. Bi ε di ààmyaal náá, ye é mam ε di mot me di elɛé náá, «ye é mam ɔɔ», tseetse bi é waagwey tɔ mesyem men.» <sup>25</sup>Efalizye zokabaazedji Yezu náá: «Wɔy é yɔ ze?» Yezu ezebeɔɔza náá: «Me é mot me nanyel elɛé bin é meken me melyo mam ɔ. <sup>26</sup>Me é ne bete ne etep kɔ esu ε len, ne yii epée bin. Tin, mot nalwom me ɔ lee é etep e tseetse, etep ee me nadjek pe daa le ɔ, me epegoola ye ne bot kɔ bɔs.»

o 8.17 Tɔ etsi bin, ye é kwyla náá, bot ebá ε di ekaada tep tyee wat ɔɔ, tep tak é tseetse. Det 17.6; 19.15; Ela 35.30



<sup>27</sup>É gheṇ nye nadi elii deenek é, be nabe é ààsiiza náá, nye nadi elii é, dum ne Seeg. <sup>28</sup>É di'enek, Yezu eezeke ne nɔ́ náá: «É sok bi aakan eben Seegjele Mɔ́n Mot ε, é di'enek ε bi aagwyak náá, mam é di mot me di eleé náá, “mam é mot di ɔ́”. Bi é waagu náá, mam ààsa esonok ne ekwosak ε lyem'am. Me lee é etep ee Saagam nalyo me ε. <sup>29</sup>Mot nalmom me ɔ́, nye é loɔg wat bis ne ne. Nye ààpabet me mam emet, etee náá, me dyeebasa é, esa ee lyem'e di ekwyel ε.» <sup>30</sup>Dáa Yezu nadi elii deenek é, bot ebuepe naadum koṇ ne ne.

#### Tete bɔ́n Abalaam

<sup>31</sup>Tin, Yezu eezeke ne eYuda nadum koṇ ne ne ɔ́ náá: «Bi ε ke tɔ́ esosoob dáa mekpa mam di ekwyel ɔ́, bi é bedjekel bam ne tseetse. <sup>32</sup>Étep tak ε di náá, bi é waagu etseetse, bhii tak, etseetse waapek bin tɔ́ ekwom.» <sup>33</sup>Be eezebɔ́ɔɔa náá: «Bis é bɔ́n bedha ε Abalaam, bis dinaa ààpakodi ekwom e mot dhiiti dwoo. Étep yé wɔ́ di eke náá: “Bi é waapekaa tɔ́ ekwom?”» <sup>34</sup>Tin, Yezu eezebɔ́ɔɔa ne nɔ́ náá, «Ne tseetse me lee bin é náá, bot djas di esa mesyem ɔ́, be é ekwom e mesyem. <sup>35</sup>Deenek, mot di kwom ɔ́, tok ne ghwyil eliiza mot mebyel na kɔ́m-kɔ́m. Tin, mɔ́n di mot mebyel ɔ́, nye é mot mebyel na kɔ́m-kɔ́m. <sup>36</sup>É di'enek, ye be náá, mɔ́n eepék wɔ́ tɔ́ ekwom ɔ́, wɔ́ moo é peka ne tseetse.

<sup>37</sup>Me ne gu náá, bi é bɔ́n bedha ε Abalaam. Haaa étep yé bi di esan egó e me? Ye é etee náá, bi ààmyaal etep ee me di eleé bin ε. <sup>38</sup>Mam lee bin é etep ee me nabee pe daa Saagam ε. Ye kabe biyɔ́ ɔ́, bi sa é etep seeg'en naleé bin ε.» <sup>39</sup>Wɔ́ gwaa, be baazeɔ́ɔɔa ne Yezu: «Yesɔ́ seeg é Abalaam.» Deenek, Yezu eezeke ne nɔ́ náá: «Bi epedi é bɔ́n ε Abalaam ne tseetse ɔ́, pe bi sa etep ε dáa nyey. <sup>40</sup>Me eeleé bin etseetse ee Zeeb nalyaal me ε. Tin, bi kakwyel é egó e me. Abalaam nabe é ààsa deenek. <sup>41</sup>Biyɔ́, bi sa é mesa me wat bi ne seeg'en.» Be eezebaayala ne Yezu náá: «Bis tok bɔ́n mbel, bis é bɔ́n du etee náá, Seeg'es é Zeeb nye emet.» <sup>42</sup>Yezu eebaazeɔ́ɔɔa ne nɔ́ náá: «Zeeb epedi Seeg'en ɔ́, pe bi epékwyel me. Etee náá, Zeeb é nadhis me. Me di wak é é di ε Zeeb. Me nabe é ààzye kɔ́ ekwosak ε lam. Ye é Zeeb ε nadhis me.

<sup>43</sup>Étep yé bi di ààmet etep ee me di eleé bin ε? Ye é etee náá, bi tok ne ghwyil egwak mekpa mam. <sup>44</sup>Deenek seeg'en é dim mot mekoṇ. Tin, bi dyeebasa é, mesa me seeg'en di ekwyel ε. Nye nadi é, mot egó e bot, kana bɔ́s nakusaa ε. Nye dinaa ààpakoke tɔ́ etseetse etee náá, etseetse tok tɔ́ le. É sok nye di, nye moo eleé eleṇ etsal ε, nye lee ye é ne lyem wat. Etee náá, nye é mot etsal, nye é seeg mekoṇ. <sup>45</sup>Tin, ye kabe mam ɔ́, me dyeebaleé é etep ee di tseetse ε. Ye é étep tak ε bi di ààmyaal me. <sup>46</sup>Tɔ́ loɔg'en, eze aaben djin náá, me eesa mesyem? Ye be náá, me eeleé etep ee di náá, ye é etseetse ɔ́, étep yé bi di ààmyaal me? <sup>47</sup>Mot di mot Zeeb ɔ́, ne gwak Mekpa ε Zeeb. Tin, dáa bi di ààgwak mekpa mam ε, ye lyaal é náá, bi tok bot ε nadus pe daa Zeeb ɔ́.»

#### Abalaam be ne Yezu

<sup>48</sup>Tinaak eYuda zokazeke ne Yezu náá: «Bis é ne gham ne eke é náá, wɔ́ é mot kyee dik Samaali, wɔ́ é ne mbee sisim tɔ́ lo.» <sup>49</sup>Yezu eezebɔ́ɔɔa ne nɔ́ náá: «Ààbe! Me tok ne mbee sisim tɔ́ lam. Me kwyel é edje duu ne Saagam. Kabela é náá, biyɔ́, bi ààkwyel edje me duu. <sup>50</sup>Mam ààsaa duu kɔ́ esu ε lam met. Etee náá, ye é ne mot ngɔ́t di esaa duu'am ɔ́. Nye é di epée bot tɔ́ epiki. <sup>51</sup>Tseetse me lee bin etep e tseetse é náá, mot di eke dáa mekpa mam di eleé ɔ́, nye aanàkwaagwyé.»

<sup>52</sup>EYuda eebaazeke ne ne náá: «Tin, bis eemyaal tseetse náá, ye é mbee sisim e di edhek wá! Etee náá, Abalaam naazegwye. Bengoolel e Mekpa e Zeeb naazegwye yóbo pe. Bóo djas naazegwye, wá kabaake é náá: “Mot di eke dáa mekpa mam di elée ó, nye aanàkwaagwye.” <sup>53</sup>Abalaam, seeg'es, naazegwye. Wá kwyel elée náá, wá é boo-mot ne ne? Bengoolel e Mekpa e Zeeb naabaazegwye yóbo. Wá gek náá, wá é ze?» <sup>54</sup>Tin, Yezu eezebózza ne náo náá: «Ye be náá, me duwal nyel'am é mam emet ó, yenek duu tak ààval sonok wat. Mot di edje me duu ó, ye é Saagam. Bi dyeebake kó esu é le náá: “Nye é Zeeb'es”. <sup>55</sup>Ghuna bi ààgu nye. Tin, bela náá, mam ne gu nye. Me pe di é ke náá: “Me ààgu nye” ó, pe me é mot etsal dáa biyó. Tin, ye tok deenek, etee náá, mam ne gu nye, me ne looba ne mekpa me nye di elyo é. <sup>56</sup>Abalaam seeg'en naamyaala, etee náá, nye nadi ebwood dwoo ezye é lam. Nye naabee ye, bhii tak, lyem'e naadyeebamyaala ebupe.» <sup>57</sup>Tin, eYuda eebaazeke ne Yezu náá: «Wá dinaa ààpakokum-kumak membu mekam-meten. Wá lee é náá, wá naabee Abalaam é?» <sup>58</sup>Yezu eezebózza ne náo náá: «Iyooo, me lee bin é etep e tseetse náá, esok ne Abalaam ne byel, “mam é mot di ó.”» <sup>59</sup>É di'enek, be é boozetek mekok etep ewus é Yezu. Nye eezesowa, bhii tak, nye eezewyis tó kok Ndjaa-ebuwa.

#### Yezu eezetsik dhiiti mot edhim

**9** <sup>1</sup>Dáa nye nadi etó gba-gba é, Yezu eezabee mot ngót nadi ne ébé é edhim mbyela mó ó. <sup>2</sup>Wá gwaa, bedjekel be zokazedji nye náá: «Labhi, haaa étép ye mot'ak nabyel ne ébé é edhim? Ye é étép mesyem me met ohoo, neghu etee náá, seeg ne nyeeg naasyem?» <sup>3</sup>Yezu eezebózza náá: «Ye tok tep mesyem me met, neghu yii seeg ne nyeeg. Nye bé edhim é, etee náá, mesa me mebwala me Zeeb neewyis kel kó esu é le. <sup>4</sup>É sok di náá, ye dinaa é mwos dwoo é, ye goka é mena saka mesa me mot nadhis me ó. Pum moo é ekunaaepe, é sok ye aadi náá, mot aanàkwaabaakwak esa mesa é. <sup>5</sup>É sok me di, me dinaa kó bós'ak é, me é gwe ngel kó bós.»

<sup>6</sup>Bhii nye nazelii deenek é, Yezu eezesee metel é bós. Bhii tak nye eezepul bós ne ye, náo bhótó tak, zelóob é mis me mot edhim yenók. <sup>7</sup>Bhii tak, Yezu eezeke ne ne náá: «Táa kegwyii mis pe tok medii me Silowe.» Ekpa é Silowe kwyel elée é «Mot-lwoma». Tin, mot edhim yenók eezenó nyel, tó, kegwyii mis. Dáa nye nabula é, ye nabe é, nye moo ebee enyóepe.

<sup>8</sup>Bot é di é mengwoob ó, ne bot é nadi ebee dáa nye nadi sok ebó esa ne bot é, bot é tak eezeni edjinel pak'ó náá: «Ye tok mot nadidi ndiindel é ngwoob gba ebó esa ne bot'aak é?» <sup>9</sup>Tin, bak bot náá: «Heee, ye é nyey.» Yak kyee bot náá: «Ààbe! Ye tok nyey. Be nɔɔl é nɔɔlajak.» Tin, mot'enók eezeke ne náo náá: «Ye é mam.» <sup>10</sup>Be eezedji nye náá: «Haaa mis mó kabɔɔl dáa?» <sup>11</sup>Mot'enók eezebózza ne náo náá: «Mot di edjóoaa Yezu yenók é see metel é bós. Bhii tak, nye eezenó bhótó tak, lóob me ye é mis. Bhii tak, nye eezeke ne nam náá: «Táa, kegwyii mis pe tó tok medii me Silowe.» É di'enek, me eezetó kegwyii mis. Tin, me moo ebee enyóepe!» <sup>12</sup>Be eebaazedji nye náá: «Mot tak moo wo?» Tin, nye eezebózza náá: «Mam ààgu.»

#### EFalizye eedji mot edhim natsak ó medjin

<sup>13</sup>Tin, be eezeye ne mot nadi sok ne ébé é edhim ó, pe daa eFalizye.

<sup>14</sup>Ghuna, Yezu nasa bhótó, da bee nye mis ne ye é dwoo saba. <sup>15</sup>Ye é étép tak



Gheṇ, ye é eze, éteṇ me needum koṇ ne ne.» <sup>37</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá, «Wɔ epebee nye, etee náá, nyey e di sok bhwoob'ɔ, nye é di elii ne nɔ nenak'aak.» <sup>38</sup>Tin, mot yenɔk eezebɔɔza náá: «Gheṇ, me eedum koṇ ne nɔ!» Bhii tak, nye eezekwyit meboṇ si sok bhwoob e Yezu, éteṇ eduwal nye.

<sup>39</sup>Yezu eezebil ekpa náá: «Me nazyee kɔ bɔs'ak é, etee náá, bot neezep-éaa, éteṇ mis me bot e edhim neebenel, tin, bot e nadi enyaasok ɔ, neebela edhim.» <sup>40</sup>Bedhiiti eFalizye nadi é bhaaz'e ɔ, naagwak dáa nye nalii deenek é. Wɔ gwaa, be zedji nye náá: «Bot e edhim tak é, dɔɔ ne bisɔ?» <sup>41</sup>Yezu eezebɔɔza ne nɔ náá: «Bi epedi é bot e edhim ɔɔ, pe bi ààpasa mesyem. Tin, dáa bi di eke náá: «Bis epebee» e, ye é éteṇ tak e bi di tɔ ndje sɔs dáa bot e mesyem.»

#### Kana mbée mbaalel mesaa me ebhata

**10** <sup>1</sup>Yezu eezeke náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá, mot e di ààni tɔ beeba ebhata pe eniel ɔɔ, nye tsel peeb tselak é dhiiti di ɔɔ, yenɔk mot e mot djii, nye é mot ezem. <sup>2</sup>Deenek, mot di eni pe ebe e beeba ebhata ɔ, nyey é di mbaalel ebhata. <sup>3</sup>É di'enek, mbaalel beeba ebhata é waadii nye ebe e beeba. Deenek, ebhata é waagwak gwood'e, nye kadjóo be é, ngɔt-ngɔt ne min mɔɔ. Bhii tak, nye é wyisal be pe kel. <sup>4</sup>Bhii nye aazewyisal bɔɔ djas pe kel e, nye kake é pe sok, ebhata edu nye pe bhis, etee náá, be ne gu gwood'e. <sup>5</sup>Tin, ebhata tok ne ghwyil edu ndjoṇ mot. Deenek, be waakaab nye, tɔ etsetaepe, etee náá, be ààgu gwood'e.»

<sup>6</sup>É sok Yezu di elée be kana yenek e, bot e nadi egwak nye ɔ, nabe é àànyɔ emet esuk e kana tak.

#### Yezu, mbée mbaalel esaa e ebhata

<sup>7</sup>Yezu eebaazeke náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá, ye é mam e di ebe e eniel beeba ebhata. <sup>8</sup>Bot djas nazyee esok ne nam ɔ, nabe é bot e djii, bot e ezem. Deenek, ebhata nabe é ààgwak be.

<sup>9</sup>Ye é mam e di ebe e ndjaa. Mot aadhaa pe daa lam etep nye neeni ɔ, nye waabela tsik. Nye é ne ghwyil eni ne ewyis dáa nye kwyel e. Nye waabela edee e dek. <sup>10</sup>Etee náá, mot djii zye é éteṇ ezedjii, ne ezegó, ne ezesaab. Mam nazyee é, etee náá, bot neebela tsik, be neebela esa djas di egoka ne nɔ éteṇ be needi tɔ mbée tsik e.

<sup>11</sup>Ye é mam e di mbée mbaalel ebhata, mbée mbaalel ka tsik'e gha é kɔ esu e ebhata be. <sup>12</sup>Mot di ebaal ebhata, éteṇ nye neetuudaa ne epata ɔ, nye tok mbaalel ebhata ne tseetse, etee náá, ebhata tok be. Nye bee eben ezye ɔɔ, nye é ne ghwyil edhuugal esaṇ e ebhata, da nye é kpaa ne kaab. É di'enek, eben é waaghaaga esaa ebhata binɔk é nyel, nɔɔ be, de be ne etwak e be. <sup>13</sup>Beeka, ye sael deenek é, etee náá, mot tak sa mesa e, etep nye neetuudaa. Nye ààbem ba ne tep ebhata.

<sup>14</sup>Ye é mam e di mbée mbaalel ebhata. Etee náá, me ne gu ebhata bam, ebhata bam pe ne gu me. <sup>15</sup>Tyee wat ne dáa Saagam di egu me e, mam pe ne gu Saagam. Ye é deenek é me di eka tsik'am gha kɔ esu e ebhata bam. <sup>16</sup>Me é ne edhiiti ebhata di náá, be dinaa ààpani tɔ beeba e. Ye goka é náá, me kenɔɔ be, etep edjeed é be. Be waagwak gwood'am. Bhii tak be waazyee bɔɔ bemet zeseega ne bɔɔ besɔ bɔɔ, si meko me mbaalel ngɔt.

<sup>17</sup>Saagam dyeebakwyel me é, etee náá, me ne ka tsik'am gha, bhii tak da me é baanɔɔ ye. <sup>18</sup>Mot tok ne ghwyil enɔɔ tsik'am. Ye é mam me emet e di eka ye

ne ekwosak e lyem'am. Me é ne ghwyil edje ye, me é ne ghwyil ebaanɔ ye. Ye é etinj e Saagam nadjé me e.»

<sup>19</sup>Mekpa menek é nabaazewa mebeká elyelepe pak eYuda. <sup>20</sup>Kyee wat eYuda náá: «Mot'ak é ne mbee sisim tɔ le! Nye é mot melyet! Étep yé bi di egwak etep be?» <sup>21</sup>Yak kyee náá: «Mot di ne embee esisim tɔ le ɔ, tok ne ghwyil elii dáa nye di elii'aak. Embee sisim é ne ghwyil etsik mot edhim nye nyaasok é?»

#### EYuda eeswonal Yezu

<sup>22</sup>Ye nabe é, é mbu kwol, pe Yeluzalem be nadi ebɔl ebyon e be nadi etaala dwoo Ndjaa-ebuwa nadiiaa e. <sup>23</sup>Yezu nadi eduula si mebhaz me kok Ndjaa-ebuwa nagetaa din «bhaaz e Salomɔn» e. <sup>24</sup>Tin, wɔ gwaa eYuda zeseega é ngwoob'e, be é boozedji nye náá: «Wɔ kwyl é náá, bis di é bhwood kekum yaa ewala? Neghu wɔ é Mesia ɔ, lea bis enyɔpe, étep bis neegwak.» <sup>25</sup>Yezu eezebɔɔɔ ne nɔ náá: «Me nabe é, me ezeleɛ bin, bi àakwyl emyaal e me. Sonok esa e mebwala me me di esa ne din e Saagam e, ye epetanjal é di yam. <sup>26</sup>Tin, bi di àamyaal me é, etee náá, bi tok tɔ esaa e ebhata bam. <sup>27</sup>Esan e ebhata bam ne gwak gwood'am, me ne gu be, be ne du me. <sup>28</sup>Me epedje be tsik na kɔm-kɔm, be aanàkwaadiib dhiiti dwoo. Mot tok ne ghwyil edek me bak. <sup>29</sup>Sa Saagam nadjé me e, eedhaa esonok djas. Étep tak e di náá, dhiiti mot tok ne ghwyil edek sa tak tɔ mbo Saagam. <sup>30</sup>Mam ne Saagam, bis é mot ngɔt.»

<sup>31</sup>Tin, wɔ gwaa eYuda baazetek mekok, étep be neegó nye ne ye. <sup>32</sup>É di'enek, Yezu ezeke ne nɔ náá: «Me eedyebazelyaal bin embée mesa me Saagam. Tɔ mesa menek djas, kɔ esu e yaa mesa, bi di ekwyl egó é me ne mekok?» <sup>33</sup>Tin, eYuda eezebɔɔɔ ne ne náá: «Bis àasan egó é wɔ ne mekok étep embée mesa. Bis san egó é wɔ etee náá, wɔ epebyasal Zeeb! Dhi wɔ di mot, wɔ kwyl elyaal bot e náá, wɔ é Zeeb!» <sup>34</sup>É di'enek, Yezu é boozebɔɔɔ ne nɔ náá: «Tɔ etsi bin, Ekwyala ke náá: “Me ke é náá, bi é bezeeb.” <sup>35</sup>Mena ne guka náá, mena tokeka ne ghwyil edis sa Ekwyala di ele e. Deenek, Zeeb djoo bot e di egwak mekpa me ɔ, “bezeeb”. <sup>36</sup>Ye kabe mam ɔ, Saagam naazetɔ me, bhii tak, nye eezelwom me kɔ bɔs. Étep yé bi di eke náá, me eele Zeeb, etee náá, me elee náá: “Me é Mɔn e Zeeb” é? <sup>37</sup>Ye be náá, mesa me me di esa e, tok mesa me Saagam ɔ, ye é deenek é bi aadi àadum kon ne nam. <sup>38</sup>Tin, me kosa mesa me Saagam ɔ, bi aanàdum kon ne nam. Dumka kon dum ne endem e mebwala me me di esa e. Étep bi neegu gua wat náá, Saagam é tɔ lam, deenek mam é tɔ Saagam.» <sup>39</sup>Deenek, be nabaadi é, esaa dáa be met nye. Tin, nye naadus be é membɔ.

<sup>40</sup>Bhii tak, Yezu eebaazetɔ pe yii kyii dii Yulden, é di Zaṇ Nduuel-bot nadi eduu bot Zeeb sok ɔ. Nye eekedi ba melu penek. <sup>41</sup>Tin, wɔ gwaa medhuu me bot zokazyɛ pe nye nadi é. Bot e tak ezeke ne ne náá: «Zaṇ nabe é àasa dhiiti ndem mebwala me wat. Beeka náá, etep djas nye nadi eleɛ dum ne mot tak e, djas é tseetɛ.» <sup>42</sup>É di'enek, bot ebuepe naazedum kon ne Yezu.

#### Esyee e Lazaad

**11** <sup>1</sup>Dhiiti mot ngɔt din e le nabe é Lazaad, nyey zokazebé, nye nadidi é kɔ ghaada di edjooaa Bhetani e, del e Maali be ne mɔn-nyeeɛg Maat.

<sup>2</sup>Maali é moma naso elas e menanas ko meko e Gheṇ Yezu ɔ, da bhii tak nye é zesujal ne bhoo'e ɔ. Ye é dhem, Lazaad é nadi ebé. <sup>3</sup>Boa binok bebá zokaze-lwom mot, nye kelee ne Yezu náá: «Gheṇ, sɔ'ɔ wɔ di ekwyel ɔ epebé.» <sup>4</sup>Dáa Yezu nagwak bhaadal tak e, nye é booke náá: «Lazaad epebé. Ebé é tak tok étep nye neegwyé. Ye é etee náá, duma e Zeeb neenyen é mis me bot. Deenek, Mɔn e Zeeb neebaabela duma é mis me bot, dum ne tep tak.»

<sup>5</sup>Bela tin náá, Yezu naadyebakwyel Maali, ne Maat zenɔ dhem'ɔ Lazaad. <sup>6</sup>Ghuna, dáa nye nagwak bhaadal náá Lazaad epebé e, nye naabaadjaasi melu membá bhii tak ko del e nye nadi e, nyeɣ ààtɔ. <sup>7</sup>Bhii tak, nye eezeke ne bedjekel be náá: «Djhoosikeka pe kyee dik Yude.» <sup>8</sup>Tin, bedjekel eezeke ne ne náá: «Labhi, ekukuma eYuda aaloo ne saṇ egó é wɔ ne mekok penek koko e koko. Mos wɔ baakwyel é etɔ penek é?» <sup>9</sup>É di'enek, Yezu eezebɔɔza ne nɔ náá: «Mwos wat é mewala kam ne ebá, ààbe deenek é? Mot e ke to gwyé mwos ɔ, nye aanàkwaabema ebek. Etee náá, nye epebee gwyé bɔs'ak enyɔpe. <sup>10</sup>Tin, mot e ke é pum ɔ, nye waabema ebek. Etee náá, nye tok ne sa aasa náá, nye bee ze enyɔpe.»

<sup>11</sup>Bhii Yezu nake deenek é, nye é boobaakel náá: «Mɔɔ sɔ yena Lazaad eedja gɔ. Me epetɔ, kedjem nye.» <sup>12</sup>Bedjekel eezebɔɔza náá: «Gheṇ, ye be náá, nye eedja gɔ ɔ, nye waatsak.» <sup>13</sup>Yezu nadi elii deenek é, étep esyee e Lazaad. Bedjekel be nagek é náá, nye nadi elii é, dum ne tete gɔ. <sup>14</sup>Tin, Yezu é boozee be popoopwon àasyeeba náá: «Lazaad eegwyé. <sup>15</sup>Me epemyaala, etee náá, me be é àadi penek, etee náá, deenek é bi aadum koṇ ne nam. Tin, djhookaka pe kyee nye di e.» <sup>16</sup>Tin, Toma nagetaa din e Ewas ɔ, eezeke ne bak bedhiiti bedjekel náá: «Djhootɔka, ye be esyee ɔ, be gó menabelka djas!»

### Maat eemyaal náá Yezu é Mesia

<sup>17</sup>Dáa Yezu nakum e, nye eezegwak náá, Lazaad moo é ne melu mená to evit. <sup>18</sup>Tinaak, neṇ pak del e Bhetani ne Yeluzalem nabe é tyee ekilometele elél. <sup>19</sup>É di'enek, bete ne bot e mbyak eYuda nabe é, be ezye pe daa Maali ne Maat étep ezedje be meghaaz ko esyee e dhem'ɔ.

<sup>20</sup>Dáa Maat nagwak náá, Yezu eetuula e, wɔ gwaa, nye zetɔ keboma ne ne. Tin, Maali eezelik ye ndiidel pe ndjaa. <sup>21</sup>Maat eezeke ne Yezu náá: «Gheṇ, wɔ epedi wak ɔ, pe dhem'am àapagwyé. <sup>22</sup>Deenek, me ne gu náá, dɔɔ ne nenak, esonok djas wɔ aawaab ne Zeeb e, nye waadje wɔ.» <sup>23</sup>Tin, Yezu zebɔɔza náá: «Dhem'ɔ é waagom to esyee.» <sup>24</sup>Maat eezebɔɔza náá: «Me ne gu náá, nye waagom to esyee é dwoos mesik, é sok bot djas aazegom to esyee e.» <sup>25</sup>Yezu zokabaazebɔɔza náá: «Ye é mam e di gomel bot e nagwyé ɔ. Mam é di tsik. Mot e dum koṇ ne nam ɔ, nye waabela tsik, ye nakoozodi náá, nye naazegwyé. <sup>26</sup>Tin, mot e di ne tsik, da dum koṇ ne nam ɔ, nye aanàkwaagwyé. Wɔ eemyaal é?» <sup>27</sup>Maat eezemyaal náá: «Iyooo Gheṇ, me ne gu náá, wɔ é Mesia, Mɔn e Zeeb. Wɔy é di mot Zeeb nakek náá, nye epezye ko bɔs ɔ.»

### Egom e Lazaad

<sup>28</sup>Bhii mekpa menek, Maat eezesik pe ndjaa kedjoo mɔn-nyɛeg Maali. Tin, nye eezenyegal nye to elɔ náá: «Lyoel eetuula, nye ke é náá, wɔ keboma ne ne.» <sup>29</sup>Dáa Maali nagwak deenek é, nye eezewyel ngbat, nɔɔ nyel, tɔ pe pak Yezu nadi é. <sup>30</sup>Ghuna Yezu nabe é, nye dinaa àakotuula-tuulak ko del e tak.

Nye nabe é nye dinaa é di be ne Maat naboma ɔ. <sup>31</sup>Dáa eYuda ee nazemo ne Maali to ndjaa éteɓ edje nye meghaaz ko esyee e nabee dáa nye nawyel deenek ngbat, wysi pe kel e, be eezedu nye. Eteɓ náá, be nagek é náá, nye nató é pe evit kedje. <sup>32</sup>Bhii tak, Maali eezekum pe Yezu nadi é. Dáa nye nabee nye e, nye eezeghaaga si meko me. Nyeɓ ne Yezu náá: «Gheɓ, wo epedi é di wak ɔ, pe dhem'am àapagwye.» <sup>33</sup>Dáa, Yezu nabee nye edje, be ne bot e mbyak eYuda nadu nye ɔ, ye naazesa nye ghoɓ ne etuɓ dhaa nyel. <sup>34</sup>É di'enek, nye eezedji be náá: «Bi kenɛɛg muu é paa?» Be eezebɔɔza ne ne náá: «Gheɓ, dha, wo neezabee.» <sup>35</sup>Tin, Yezu eezedje. <sup>36</sup>Deenek, eYuda eezeke náá: «Beeka dáa nye nadi ekwyel nye e!» <sup>37</sup>Tin, bedhiiti bot pak eYuda binok moo tin eke náá: «Nyeɓ mot di eebɛ bot e edhim mis ɔ, nye àapakwak elu náá, Lazaad nàgwye?»

<sup>38</sup>Ye eebaazesa Yezu boo ghoɓ to lyem, wo gwaa nye zetó pe evit. Evit e tak nabe é to gho ekok kpaka. Ye nadi é ne boo ekok nadi ediyal eniel e tak ɔ. <sup>39</sup>Tin, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Diska ekok!» Wo gwaa Maat, kel mot nagwye ɔ, zepesal náá: «Gheɓ, nye moo mos é ne melu mená bhii nye nazedelaa e. Nye é ne ghwyil eka nuub elyelepe.» <sup>40</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Me be é ààlee wo náá, wo dum koɓ ne nam ɔ, wo aabee duma e Zeeb é?»

<sup>41</sup>Bhii tak, be eezedis ekok nadi é ebe e evit e. É di'enek, Yezu ezeɓen mis pe eko, wo gwaa nye ke náá: «Saagam, me eeghaape wo, eteɓ náá, wo ne gwak me. <sup>42</sup>Me ne gu náá, wo eeloozye ne egwak e me. Tinaak, me lii deenek é, eteɓ náá, meɗhuu me bot e di wak'aak neemyaal náá, woɓ é nadhis me.» <sup>43</sup>Dáa nye nazeke deenek é, wo gwaa, Yezu zebam elyelepe náá: «Lazaad, wysal!»

<sup>44</sup>É di'enek, mot nagwye ɔ eezewyis to evit. Nye eezewyis ne membo ne meko ewola ne epes e kaad nye napilaa to tak e, dɔɔ ne bhwoob dipela ne epes e kaad e tak. Bhii tak, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Tiika nye epes e kaad binek é nyel, nye neeke enyɔɓe, da bi é bet nye, nye tó.»

#### Boob ko esu e Yezu

<sup>45</sup>eYuda ebuɓe to sama bot e nazye zemo ne Maali ko esyee ɔ, naabee endem e mebwala me Yezu nasa e. Wo gwaa, be zokazedum koɓ ne ne. <sup>46</sup>Tinaak, bedhiiti bot to sama eYuda tak eezetó, pe daa eFalizye. Be eekelɛ be eteɓ djas nasael e. <sup>47</sup>Tin, wo gwaa eboo beghaa-Zeeb ne eFalizye zokazes-ɛga to boo kwan eYuda. Bɔɔ náá: «Mena saka dáa? Mot'ak dinaa esa bete ne eboo endem e mebwala yenek!» <sup>48</sup>Mena betka nye, nye gheesa endem e mebwala menek ɔ, bot djas é waadum koɓ ne ne. Tin, ekukuma e Lom é waazyɛ zewaaz Ndjaa-ebuwa bena ne mbyak yena.»

<sup>49</sup>Mot ngot pak'ɔɔ, din e le nabe é Kayif. Nye nabe é boo ghaa-Zeeb é mbu tak. Nye eezeke ne nɔɔ náá: «Bi ààtiibal enyɔɓe!» <sup>50</sup>Bi ààgu sa di enyɔ ne nena e? Ye goka é mot ngot gwye ko esu e bot djas. Ye é deenek é bot e mbyak yena djas aadi ààwyyɛza.»

<sup>51</sup>Ghuna nye nabe é àadi eke deenek ne metselal me met. Ye nabela é náá, nyeɓ é nadi boo ghaa-Zeeb é mbu tak. Nye nadi egoola eteɓ binek é to Sisim. Nye nadi eke é náá, Yezu é waagwye ko esu e bot e mbyak eYuda. <sup>52</sup>Tin, esuk esyee e Yezu tak nabe é ààbe éteɓ eYuda bɔɔ bemet. Ye nabe é dɔɔ ne éteɓ eɛɛg é nyel wat bon e Zeeb djas zewyyɛza «lapa-lapa» ko bɔɔ ɔ.

<sup>53</sup>Kana dwoo tak, ekukuma eYuda naamyam egó e Yezu. <sup>54</sup>Ye é étep tak e Yezu nakat eduula é mis me bot e mbyak eYuda. Tin, nye eezetó pe dhiiti del é ngwoob bal. Din e del e tak nabe é Efalayim. Penek é nye nakekwæg ba melu be ne bedjekel be. <sup>55</sup>Ye nabe é, ebyon e eYuda di edjóoaa «Pak» e eezekunaa. Bot ebuepe nadi edus pe mel mɔɔ, tɔ pe ghaada Yeluzalem. Be nató é étep be neekesa mezel me edis e edhuud esok ne dwoo ebyon kum. <sup>56</sup>É di'enek, be moo tin esaa Yezu, ààbee nye. Be moo tin tɔ kok Ndjaa-ebuwa edjinel pak'ɔɔ náá: «Bi ke é náá, nye é ne ghwyil ezye é ebyon elak mos é?» <sup>57</sup>Kabela é náá, eboo beghaa-Zeeb ne eFalizye naazedje elee náá, mot e bee Yezu ɔɔ, da nye é zele be. Etee náá, be neemet nye.

### Maali eezeso Yezu menanas é meko

**12** <sup>1</sup>Melu meten ne wat esok ne dwoo ebyon e Pak kum, Yezu eezetó pe Bhetani, del e Lazaad, mot nagwye, da nye é gomal nye ɔ. <sup>2</sup>Tin, be eezedjaab edee étep Yezu. Maat é nadi esa mesa me ekekaa edee. Lazaad nadi é tɔ sama bot e nadi kɔ mesa ne Yezu ɔ. <sup>3</sup>Wɔ gwaa, Maali zokanɔɔ pes litele tɔɔ ne menanas na boo metan nadi edjóoaa naad<sup>1</sup> e. Nye ezekeɔ elas e tak, so kɔ meko e Yezu. Bhii tak, nye moo esunaj ye ne bhoo lo'e. Tin, menuub me menanas menek zokadjala ndjaa djas. <sup>4</sup>Mot ngɔt tɔ bedjekel e Yezu, Yudas Iskalit, mot aakeka Yezu ɔ, eezake náá: <sup>5</sup>«Étep yé mena di ààbɔmsa menanas me tak ne boo metan da nɔɔ edhenye bedhet-etɛn ne wat e epata (300) tak, dje ne bedjel e bot?» <sup>6</sup>Nye nabe é ààke deenek, etee náá, nye nadi egek bedjel e bot ghoɔ. Nye nadi eke deenek é, etee náá, nye nadi é mot djii. Nyey é nadi emet kpa epata. Nye nadi edjii epata ee bot nadi ewa tɔ tak e. <sup>7</sup>Tin, Yezu é boobɔɔza ne nɔɔ náá: «Betka moma yak gwyem, etee náá, nye nakwom menanas menek e étep dwoo medela mam. <sup>8</sup>Etee náá, bi ne bedjel e bot é waadi é di wat melu djas. Ye kabe mam ɔɔ, bi aanàkwaakabaadi sama ne nam melu djas.»

<sup>9</sup>Bete ne medhuu me bot e mbyak eYuda zokazegwak náá, Yezu nadi é pe Bhetani. Be naazetó, be nabe é ààtɔ étep ekeboma ne Yezu nyey nye emet. Be nabaatɔ é, étep ekebee Lazaad, mot Yezu nagomal ɔ. <sup>10</sup>Tin, eboo beghaa-Zeeb zokabaagwakel náá, ye goka é, be gó dɔɔ ne Lazaad. <sup>11</sup>Etee náá, ye é kɔ esu e le e eYuda ebuepe nadi edus tɔ edhuu e lɔɔ étep edum e koɔ ne Yezu.

### Yezu eeni tɔ ghaada Yeluzalem

<sup>12</sup>Tɔ yii melem, zukamwaa ne mot nazye étep ebyon e Pak ɔ zokagwak náá, Yezu nadi ezye pe Yeluzalem. <sup>13</sup>Wɔ gwaa, be zokawyis ne membo me mebhi é membo.<sup>2</sup> Be eezedus kɔ ghaada, étep ekeboma ne Yezu.

Be eezeni tɔ ghaada sok bhwoob e Yezu, é tsim náá: «Duu ne Zeeb! Zeeb goka é ne esee mot di ezye ne din e Gheɔ ɔ metel. Zeeb see mbée metel pe kɔ Mekoozi me Yisalaell!»

<sup>14</sup>Tin, Yezu eezebela mɔɔ swooz an. Nye eezedisɔ kɔ le dáa Ekwyala e Mekana e Zeeb di elee e:

q 12.3 *naad* Menanas me tak nasael é, ne medii me dhiiti le na mbee menuub di edjóoaa «naad» e, ààpuuzaa ne dhiiti sonok. r 12.5 *Étep yé mena di ààbɔmsa menanas me tak ne boo metan?* Metan me be di etuud mot sa mesa di edjala ne mesa me mbu wat e. s 12.13 *membo me mebhi é membo*. Tɔ mefulu me eYuda, eke kɔ ghaada ne membo me mebhi é membo kwyl elyaal é memyaala.



<sup>15</sup> «Nàbem ba, wɔy, esyees e ghaada Siyɔŋ!

Beea, məkoozi mɔ epezye,  
ndiindel kɔ mɔɔ swooz an'.

<sup>16</sup> É di'enek, bedjekel be nabe é àànyɔ etiibal etɛp binek. É sok Zɛɛb naniigal Yezu tɔ duma e, tin e be nakazetaala náá, Ekwyala naazelee etɛp binek kɔ esu e le. Be nasa é esa ee nagoka ne esael dum ne ne e.

<sup>17</sup> Bot e nadi lɔɔg wat be ne Yezu ɔ, é sok nye nadjóo Lazaad wyis tɔ evit, da nye é gomal nye e, bot e tak moo tin eleɛ bot esesee djas nadhaŋ e. <sup>18</sup> Ye é etɛp tak e mɛdhuu me bot nazyɛ, zeboma ne ne. Bot naagwak náá, nye naasa ndem e mɛbwala menek. <sup>19</sup> Tin, eFalizye moo esɔs pak'ɔɔ náá: «Bot eebee náá, bot tokape ne ghwyil ebaasa dhiiti sonok, etee náá, bot djas moo é bhii koŋ'e!»

### **Bot e mbyak eGhelek epesaŋ eboma ne Yezu**

<sup>20</sup> Bedhiiti bot e mbyak eGhelek, nadi é tɔ sama bot e nazyɛ pe Yeluzalem zeduwal Zɛɛb tɔ ebyoŋ ɔ. <sup>21</sup> Tin, be eezetiila pe daa Filip mot del Bhetsaida pe kyee dik Ghalile. Bɔɔ ne ne náá: «Gheŋ, bis epekwyel ebee Yezu.»

<sup>22</sup> Tin, Filip eekelɛ Andele, bhii tak, bɔɔ djas bebá eezetɔ, kelee Yezu. <sup>23</sup> É di'enek, Yezu zebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ewala e Zɛɛb aadje Seɛŋele Mɔn Mot duma e, eezedjala. <sup>24</sup> Me lee bin é etɛp e tɛɛtɛ, ndu bhisa e kwyit é bɔs, da ye di ààbɔ ɔɔ, ye aazodi é deenek ààdje ebhum. Ye be náá, ye eewaaa tɔ bɔs ɔɔ, ye waabɔ, da bhii tak, ye é dje ebhum ebuepe. <sup>25</sup> Mot di ekwyel tsik'e ɔ, nye waasu ye. Tin, mot e kwyel Zɛɛb dhaa daa nye di ekwyel tsik'e kɔ bɔs'ak ɔɔ, mot yenɔk é waabaal tsik'e. Nye waadi é di wat be ne Zɛɛb kɔm-kɔm. <sup>26</sup> Mot e di ekwyel esa mesa mam ɔɔ, ye goka é náá, mot tak du me. Ye é deenek é mot-mesa mam aadi, é di me di ɔ. Ye é deenek é Saagam aadje duu ne mot di esa mesa mam ɔ.»

### **Yezu eelii dum ne esyee e le**

<sup>27</sup> «É di mena kadi wak nenak'aak, lo'am moo é zem-zem ne bete ne esiiza ebuepe. Me goka ne eke dáa? Me ke náá: “Saagam, peka me é sa di ekwyel ezye me é nyel é ewala elak nenak'aak?” Tin, ye é etɛp ewala elak e me nazyɛ. <sup>28</sup> Saagam, djea din e lo duu!» É di'enek, wɔ gwaa gwood wat zégék tɔ gwoo náá: «Me naaloozedje ye duu. Me epebaadje ye duu djea sis.» <sup>29</sup> Edhuu e bot e nadi tin, nakwak gwood tak ɔ, moo tin eke náá: «Ye é ndum bhi!» Bak bot náá: «Ye é dhiiti fofop ngɔt e lii ne Yezu!» <sup>30</sup> É di'enek, Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Gwood yenek ààpagék etɛp'am. Gwood tak gék é etɛp'en. <sup>31</sup> Mena mooka é é ewala bot e bɔs'ak aapéɛaa e. Deenek, məkoozi me bɔs'ak moo zesɔaa. <sup>32</sup> Tin, é sok mam aadus kɔ bɔs, da me é benaa e, me waadul bot e bɔs djas pe daa lam.» <sup>33</sup> Tɔ mɛkpa menek, Yezu nadi eleɛ é kɔkɔ esyee nabe náá, nye waagwyɛ e.

<sup>34</sup> Tin, mɛdhuu me bot binɔk eezeke ne ne náá: «Bis djek tɔ mɛkana me etsi bis é náá, Mesia aadi é ne tsik na kɔm-kɔm. Haaa etɛp ye wɔ ke náá, “Seɛŋele Mɔn Mot aadus kɔ bɔs, da nye é benaa pe eko?” Yenɔk “Seɛŋele Mɔn Mot” é ze?» <sup>35</sup> Yezu eezɛbɔɔza ne nɔɔ náá: «Gwyɛ ngel dinaa pak'en, etɛp ba mɔɔ ewala batsa. Kɛka é di bi dinaa tɔ gwyɛ ngel yenek, ekaab náá, egwyitok

ezekebela bin zaka. Eteɛ náá, mot di eke tɔ egwyitok ɔ, nye ààgu ze nye di etɔ ɛ. <sup>36</sup>Dumka koŋ ne gwyɛ ngel é sok bi dínaa, bi ne ye é di wat yenek, etee náá, bi needi bɔn gwyɛ ngel.»

#### EYuda nabe é ààdum koŋ ne Yezu

Bhii nye nalii ne nɔɔ deenek é, Yezu eezɛnɔɔ nyel, tɔ, kɛsɔwa etsetaɛpe ne nɔɔ. <sup>37</sup>Bela náá, ye é tɛɛtɛ náá, nye naasa bɛtɛ ne endem e mɛbwala é mis mɔɔ, bɛ nabe é ààdum koŋ ne nɛ. <sup>38</sup>Ye é deenek é etɛp ee ngoolel-Mekpa ɛ Zɛɛb Ezayi naleɛ ɛ, aabela ɛsuk. Nye nake é náá:

«Gheŋ, eze myaal Mbɛɛ Bhaadal bis goola ɛ?

Gheŋ lyaal ze ghwyil'ɛ?»

<sup>39</sup>Ngooel-Mekpa ɛ Zɛɛb Ezayi naaleɛ éteɛp yé bot bak di ààdum koŋ ne Zɛɛb:

<sup>40</sup>«Zɛɛb naasa náá, bɛ di bot ɛ edhim.

Nye naadiyal etsɔŋ bɔɔ,

etee náá, mis mɔɔ needi àànyaasok.

Etɔŋ bɔɔ aanàkwaadjɛ ghwyil ɛmet etɛp djas mɛ nasa ne nɔɔ ɛ.

Bɛ ààbula dum koŋ ne nam,

éteɛp mɛ neetsik bɛ.»

<sup>41</sup>Ngooel-Mekpa ɛ Zɛɛb Ezayi nake deenek é, etee náá, nye nabe é, nye eebɛe duma ɛ Yezu. Ye é éteɛp tak ɛ nye nadi elii kɔ ɛsu ɛ lɛ.

<sup>42</sup>Ghuna tɔ sama ekukuma eYuda, bɛtɛ ne bɛdhiiti nadi edum koŋ ne Yezu. Tin, dáa bɛ nadi ekaab náá, eFalizye é zekɛsɔ bɛ tɔ mendjaa mɛ mendjaala mɛ eYuda ɛ, bɛ nabe é ààdi elyaal emyaal ɛ lɔɔ popoopwon. <sup>43</sup>Deenek etee náá, bɛ naadyebakwyɛl náá, bot duwal bɛ ebuepe, dhaa-dhanak duu Zɛɛb di edje bot ɛ.

#### Epée ɛ bot kɔ mekpa ɛ Yezu

<sup>44</sup>Yezu eezɛben gwood tuud náá: «Mot é dum koŋ ne nam ɔɔ, nye ààpadum koŋ ne mam mɛ ɛmet. Tin, nye baadum koŋ é ne mot lwom mɛ ɔ. <sup>45</sup>Mot é bee mɛ ɔɔ, nye eebɛe mot lwom mɛ ɔ. <sup>46</sup>Mam zye kɔ bɔs é dáa gwyɛ ngel. Deenek etee náá, mot aadum koŋ ne nam ɔ needi ààdi tɔ ghooghom.

<sup>47</sup>Mot ɛ di egwak mɛlyo mam da nye é di, ààkɛ dáa mekpa mɛ tak di ekwos ɔɔ, ye tok mam di ekwyɛsal nye ndje sɔs. Etee náá, mɛ nazye, zetsik bot ɛ bɔs. Mɛ nabe é ààzye, zɛpɛɛ bot ɛ bɔs'ak. <sup>48</sup>Mot ɛ byen mɛ, nye pɛɛ emyaal mekpa mam ɔɔ, nye eebɛla lo mɛsɔ mɛ nye aapɛɛaa dum ne tɛp tak ɛ. Ye é mɛlyo mɛ mɛ di elyo ɛ, aapakwyɛsal nye ndje sɔs é dwoo Zɛɛb aapɛɛ bot ɛ bɔs ɛ. <sup>49</sup>É di'enek, mɛ aanàkwaalii kɔ ekwosak ɛ lam. Etee náá, Saagam mot nadhis mɛ ɔ, nabe é, nye eedje mɛ elɛe dum ne mekpa mɛ mɛ di egoka ne elɛe ɛ, ne etɛp mɛ di egoka ne elyo ɛ. <sup>50</sup>Deenek, mɛ ne gu náá, mɛtiŋ mɛ nye di edje bot ɛ, dje é tsik na kɔm-kɔm. Etɛp tak é di náá, etɛp ee mɛ di elɛe bin ɛ, mɛ dyeebalɛɛ é dáa Saagam naleɛ mɛ ɛ.»

#### Yezu eegwyii meko mɛ bɛdjekel bɛ

**13** <sup>1</sup>Ye nabe é é ges ebyon ɛ Pak. Yezu nadi egu náá, ɛwala ɛ lɛ nabe é, eezɛkum. ɛwala nye aadus kɔ bɔs, tɔ pɛ daa Sɛɛg tɔ gwoo ɛ. Nye nadi ekwyekwyɛl bɛsɔ bɛ di kɔ bɔs ɔ. Nye naakwyɛl bɛ kekum mesik.

<sup>2</sup>Yezu be ne bedjekel be nadi ede edee e bikoko. Ye nabe é, dim mot mekon eezewa to lyem e Yudas Iskaliot, mon e Simon, gwyes ekeka Yezu. <sup>3</sup>Tin, Yezu nadi egu náá, Zeeb é nadhis nye, nye nawaabaazosik é pe daa le. Nye ne baagu náá, Seeg naadje nye eghej ko esa e bos djas. <sup>4</sup>Boo ede ko mesa, wo gwaa Yezu zewyel ngbat. Nye eezedis kuwa é nyel. Bhii tak, nye eezenoo pes kaad pil é kuu daa dhut.

<sup>5</sup>Tin, nye eezeso medii to kongo. É di'enek, nye moo egwyii bedjekel be meko. Nye eezenoo pes kaad nye napil é kuu daa dhut e, nye moo tin esunal be meko ne ye. <sup>6</sup>Daa nye nakum pe daa Simon di ebaadjooaa Pyeed e, wo gwaa, nye zeke ne ne náá: «Ghej, wo kwyel e wo neegwyii me meko?» <sup>7</sup>Yezu eezebooza ne ne náá: «Sa me di esa nenak'aak, wo aanakwaaleeny e met esuk e tak. Wo aaboomet esuk e tak é ebhis.» <sup>8</sup>Tin, Pyeed eezebooza náá: «Ààbe, woy tok ne ghwyil gwyii me meko!» É di'enek, Yezu eezebooza ne ne náá: «Me di ààgwyii wo meko oo, wo tok mot'am.» <sup>9</sup>Tin, Simon Pyeed ezeke ne ne náá: «Ye be deenek oo, Ghej, nàgwyii me meko ne meko. Zokagwyii me doo ne membo ne lo!» <sup>10</sup>Yezu eebaazebooza náá: «Mot di náá, nye eezegwyii oo, nye tokape ne gwyes ebaagwyii, nye aazokagwyii é meko. Biyo, menyel men djas moo é dee. Tin, ye é ne mot ngot to len di ààbe dee o.» <sup>11</sup>Yezu nadi egu, mot aakeka nye o. Ye é étep tak e nye nake náá: «Ye tok biyo djas di edee.»

<sup>12</sup>Bhii nye nazesilal egwyii é be meko e, Yezu eezenoo kuwa ye som é nyel. Nye eebula zedisi é ngwoob mesa. Tin, nye eebaazeke ne oo náá: «Bi eemet esuk e sa me sa bin e?» <sup>13</sup>Bi dyeebadjoo me é «Lyoel» ne «Ghej». Bi é ne gham etee náá, me é ye. <sup>14</sup>Ye be náá, mam Ghej, Lyoel'en, me eegwyii bin meko oo, ye goka é náá, bi gwyiiel meko pak'en. <sup>15</sup>Me lyaal bin tin e, daa bi di egoka ne ebe bon-nyeeb bin pak'en e. <sup>16</sup>Me eele bin étep e tseetse náá, ye tok ne mot-mesa ngot di edhaa kukuma ye. Zebaano náá, ye tok ne ngoola-ngoola di edhaa mot nalwom nye o. <sup>17</sup>Tin nenak yak, bi eezegu náá, ye é deenek, bi aadi to memyaala é bi é di esa daa me lyaal bin e.

<sup>18</sup>Me ààlii deenek ne biyo djas. Me lii é ne bot e me zesée o. Tin, ye goka é náá, mekana e Zeeb di elee náá: «Mot bis ne ne nadi epyaala pes tsim o, nye eeliig me ekon e wak?» neebela esuk. <sup>19</sup>Esok ne etep bak ne sael, me eezenyel elee bin, etee náá, é sok esesee tak aazesael e, bi neemyaal náá: «Me é Mesia.» <sup>20</sup>Me lee bin é etep e tseetse náá, mot aamyaal mot mam dhis o, nye myaal é doo ne mam. Deenek, mot aamyaal me o, nye myaal é mot nadhis me o.»

### Yezu eele náá, Yudas é waakeka nye gha

<sup>21</sup>Bhii Yezu nazelii deenek é, ye nabe é, ghon naazemet nye ebuepe. Nye é booke náá: «Me lee bin é etep e tseetse náá, mot ngot pak'en é waaka me gha.»

<sup>22</sup>Bedjekel moo tin zibiliii egwyákel pak'oo, ààgu mot nye nadi eke deenek ko esu e le o. <sup>23</sup>Ngot to bedjekel, mot Yezu nadi ekwyel ebuepe o, nadisi é, é ngwoob e Yezu. <sup>24</sup>Simon Pyeed eezetut nye dis, étep nye needji Yezu mot nye nadi elii deenek ko esu e le o. <sup>25</sup>Tin, djekel yenok eezesil lo, kel ko bet e Yezu. Bhii tak nye eezedji nye náá: «Ghej, mot tak é ze?» <sup>26</sup>É di'enek, Yezu eezebooza ne ne náá: «Me epeduu pes mapa to saan. Mot me aadje nye pes mapa tak o, mot tak é yenok.» Bhii tak, Yezu eezenoo pes mapa, duu to saan, nye

eezenɔɔ ye, dje Yudas Iskaliot, mɔn e Simɔn. <sup>27</sup>Dáa Yudas nanɔɔ pes mapa tak, de e, é di tak wat, Satan eezeni tɔ le. Yezu eezeke ne ne náá: «Lela esa, sa wɔ di ekwɛl esa el»

<sup>28</sup>Tɔ sama bot e nadi kɔ mesa ɔ, mot ngɔt pak'ɔɔ nabe é ààmet esuk e etɛp ee nye nadi elii deenek é. <sup>29</sup>Dáa nabela náá, Yudas e nadi emet kpa epata e, besɔ nagu e náá, Yezu naalwom nye, nye keebɔm dhiiti esa ee be nadi ne gwyes tak etɛp ebyon e. Neghu be keedje dhiiti esonok ne bedjel e bot. <sup>30</sup>Tin, Yudas eezɛnɔɔ pes mapa yenek zɛwɛl ngbat, nye eezɛwɛyis tɔ. Ye nabe é egwɛyitok eezegwɛyiidela.

### Yezu eedje bedjekel be etɛɛ e na bes

<sup>31</sup>Bhii Yudas nakawɛyis e, Yezu eezeke náá: «É di mena kadi wak nenak'aak, duu e Seɛɛle Mɔn Mot eezenyen, deenek, Zɛɛ epelyaal duu ye pe tɔ le. <sup>32</sup>[Ye be náá, duu e Zɛɛ epenyen tɔ mɔn ɔɔ,] Zɛɛ nyey nye emet pe é waalyaal duu e mɔn. Ye kalik é batsa, nye aalyaal ye. <sup>33</sup>Bɔn bam, me kalik ne nen mos é ba bɔɔ melu batsa. Bi é waasaa me, dáa me nalee ne ekukuma eYuda e, ye é me baadi elɛe ne nen'aak. Bi tok ne ghwyil etɔ pe pak me di tɔ e.

<sup>34</sup>Ye é me di edje bin etɛɛ e na bes náá: Kwɛlaka pak'en. Ye goka bi kwɛlel pak'en dáa me nakwɛl bin e. <sup>35</sup>Bi e kwɛlel pak'en ɔɔ, ye é deenek é bot aagu náá, bi é bedjekel bam.»

### Yezu eelɛ náá, Pyɛɛ é waaswonal nye

<sup>36</sup>Simɔn Pyɛɛ zokazɛdji Yezu náá: «Gheɛ, wɔ tɔ paa?» Yezu eezɛbɔɔza ne ne náá: «Nenak yak, wɔ tok ne ghwyil edu me pe pak me di etɔ e. Tin, wɔ waaboodi é du me.» <sup>37</sup>Tin, Pyɛɛ eezeke ne ne náá: «Gheɛ, etɛp yé me di ààgoka ne edu é wɔ nenak? É di me di'aak, me eezemyam edje tsik'am é di yɔ!» <sup>38</sup>Yezu eezɛdji ne náá: «Wɔ eezemyam edje tsik'ɔ kɔ esu e lam é? Tin, beta me lee wɔ tseetse náá, esok ne kuu ne kɔk, ye aakabela é, wɔ eezeswonal me tyee esok elɛl.»

### Yezu é ze di edul bot pe daa Seeg e

**14** <sup>1</sup>Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Sa mot ààbem ba. Dumka koɛ ne Zɛɛb, da bi é baadum koɛ ne nam. <sup>2</sup>Mɛdheɛ ne bu tɔ ndjaa Saagam. Ye epedi é, ààbe tak ɔɔ, pe me eelɛ bin. Ye é etɛp tak e me di etɔ, etɛp ekekoobal bin di bi aakedi e. <sup>3</sup>Tin, bhii me aatɔ kekoobal bin di e, me aakazye zesaa bin etɛp bi needi é ngwoob'am. Ye é deenek é bi aadi é di mam aadi ɔ. <sup>4</sup>Bi ne gu ze di edul bot pe pak me di e.»

<sup>5</sup>Tin, Toma eezeke ne ne náá: «Gheɛ, bis ààgu pe pak wɔ di tɔ e. Haa bis aagu ze dáa?» <sup>6</sup>Yezu eezɛbɔɔza ne ne náá: «Ye é mam e di ze, me é etseetse, mam é di tsik. Mot tok ne ghwyil etɔ pe daa Saagam, nye di ààdhaa pe daa lam ɔɔ. <sup>7</sup>Dáa ye di náá, bi ne gu me e, bi ne baagu pe Saagam. Deenek, di mena kadi nenak'aak, bi ne gu nye etɛe náá, bi eebee nye.»

<sup>8</sup>Tin, Filip eezeke ne ne náá: «Gheɛ! Lyaala bis Soog, deenek, elyem é waasila bis.» <sup>9</sup>É di'enek, Yezu eezɛbɔɔza náá: «Mena eezɛbɔɔza melu ebuɛpe é di wat, wɔ dinaa ààpagu me, Filip? Mot bee me ɔ, nye eezɛbee Saagam. Etɛp yé wɔ di baake náá: «Lyaala bis Soog?» <sup>10</sup>Wɔ ààmyaal náá, me é pe tɔ Saagam, dáa Saagam é baadi pe tɔ lam e? Etɛp ee me di elɛe ne biyɔ djas'aak, ye ààdus pe daa

lam, ye é Saagam, mot di tɔ lam ɔ, di esa náá, esesɛ binek djas sael. <sup>11</sup>Myaalka me é sok me di eke náá, me é tɔ Saagam, Saagam é pe tɔ lam pe e. Ye be náá, bi ààmyaal ɔ, zomyaalka, etɛ náá, bi epebee endem e mebwala mam.

<sup>12</sup>Me lɛɛ bin ɛ, ye é tseetse náá, mot ɛ dum koŋ'e ne nam ɔ, nye waasa endem e mebwala. Nye waasa eboo endem e mebwala dhaa tye, etɛ náá, me epetɔ pe daa Saagam. <sup>13</sup>Tin, me waasa esa djas yii bi aawaab ne din ɛ lam ɛ. Etɛ náá, Mɔn neelyaal bot duu ɛ Sɛɛg. <sup>14</sup>Bi é waab sonok ne din ɛ lam ɔ, me waasa sa tak.»

#### Yezu eekɛ bot Sisim na Dɛɛ

<sup>15</sup>«Ye be náá, bi ne kwyel me ɔ, kɛka dáa metiŋ mam di elyaal ɛ. <sup>16</sup>Me waawaab ne Saagam nye dhis bin Mot-Meghem, éteɛ nye neezekem bin, etɛ náá, nye needi sama wat ne nen kɔm-kɔm. <sup>17</sup>Mot tak é Sisim e tseetse. Tinaak, bot ɛ bɔs'ak aanàkwaabel a Sisim tak. Etɛ náá, be tok ne ghwyil ebee nye, be tok ne ghwyil egu nye. Ye kabe biyɔ ɔ, bi é waagu nye etɛ náá, nye é ne nen sama, nye é tɔ len.

<sup>18</sup>Me aanàkwaalik bin biyɔ bemet tyee bɔn nyel. Me waabula pe daa len. <sup>19</sup>Ye kalik é batsa etɛ náá, bot ɛ bɔs'ak needi ààbaabee me. Ye kabe biyɔ ɔ, bi é waabee me. Etɛ náá, me é ne tsik, dɔɔ ne biyɔ pe, bi é waadi ne tsik. <sup>20</sup>Dwoo tak bi é waagu enyɔpe náá, bis ne Saagam é mot ngɔt. Dáa biyɔ baadi mot ngɔt ne nam ɛ, mam é mot ngɔt ne nen.

<sup>21</sup>Mot di emet metiŋ mam, da nye é ke dáa ɛkwosak ɛ tak di elɛɛ ɛ, mot di ekwyel mam é yenɔk. Saagam aakwyel nye, mam pe, me waakwyel nye. Me waatel nye nyel'am.»

<sup>22</sup>Zuud, ààkabe Yudas Iskaliot, zokazeke ne ne náá: «Gheŋ, éteɛ yé wɔ aalyaal bis nyelɔ, da wɔ é kadi é, ààlyaal bot ɛ bɔs di ààmyaal wɔ ɔ?» <sup>23</sup>Tin, Yezu eezɛb-ɔɔza ne ne náá: «Mot di ekwyel me ɔ, nye waake dáa me di elɛɛ ɛ. Tin, Saagam é waakwyel nye. Bis ne Saagam é waazyɛ pe daa le, bis aadi ne ne sama. <sup>24</sup>Mot di ààkwyel me ɔ, nye ààke dáa mekpa mam di elɛɛ ɛ. Bela náá, etɛ ee me di elii ne nen e ààdus pe daa lam, ye dus é pe daa Saagam, mot nadhis me ɔ. <sup>25</sup>Me be é, me eelɛɛ bin etɛ binek, é sok mena dika é di wat ɛ. <sup>26</sup>Mot-Meghem aazyɛ. Ye é nye ɛ di Sisim na Dɛɛ Saagam aadhis ne din ɛ lam ɛ, éteɛ nye neelyaal bin esonok djas. Nye waasa náá, bi siiza etɛ djas me nadi elelɛɛ bin ɛ.

<sup>27</sup>Me lik bin é egwyem. Ye é egwyem bam ɛ me di edje bin. Mam ààpadje bin ye dáa bot ɛ bɔs'ak di dje ɛ. Sa mot ààbem ba. Sa mot ààdi ne bwoo. <sup>28</sup>Bi eegwak dáa me ke náá: «Me epetɔ, tin, me waabula pak'en". Bi ɛ kwyel me ɔ, bi é waadi tɔ memyaala éteɛ me ke náá, me epetɔ pe daa Saagam ɛ. Etɛ náá, Saagam eedhaa me boo dhanjak. <sup>29</sup>Me eelɛɛ bin ye nenak, esok ne esesɛ bak djas ne sael. É sok esonok binek djas aazyɛ ɛ, bi é waadum koŋ ne nam. <sup>30</sup>Me aanàkwaabaalii ebuɛpe ne nen etɛ náá, mekoozi me bɔs'ak moo aazyɛ. Nye tok ne ghwyil esa me dhiiti sonok. <sup>31</sup>Tin, ye goka é náá, bot ɛ bɔs'ak gu náá, me ne kwyel Saagam. Deenek, me sa mesa mam ɛ, dáa Saagam nalwom me náá, me sa ɛ. Wyeŋka. Djhooduska wak.»

#### Yezu é tete le vin

**15** <sup>1</sup>«Ye é mam ɛ di tete le vin. Saagam é nakuma pyeeb tak. <sup>2</sup>Nye waa-tsaal elɛɛ di ààdje bhum ɛ djas. Tinaak, elɛɛ di edje bhum ɛ, nye

kakoobal ye é koobelak, etee náá, ye needje bete ne bhum. <sup>3</sup>Bi moo mos é bot e na dee dum ne melyo me me dje bin e. <sup>4</sup>Dika mot ngot ne nam, dáa me di mot ngot bis ne Saagam e. Lee le vin tok ne ghwyil ebya bhum, ye di ààdi naada é kuu le ɔɔ. Tyee wat ne nen, bi tok ne ghwyil ebya bhum, bi e di ààdi ne nam sama wat ɔɔ.

<sup>5</sup>Ye é mam e di le vin, biyɔ é elée. Mot di tɔ lam ɔ, mot me di ne ne sama wat ɔ. Nye waabya bete ne bhum, etee náá, ye tok ne sa bi aasa, mam ààbe tak. <sup>6</sup>Mot di ààdi tɔ lam ɔ, nye waamwasaa pe kel dáa esɔsela elée e le, nye waatekaa, da mwasaa tɔ du, da nye é dyak. <sup>7</sup>Bi e be di tɔ lam, da mekpa mam é di tɔ len ɔɔ, waabka esonok djas bi aadi ne gwyes tak e, deenek bi é waabela ye. <sup>8</sup>É gheɲ bi aadje bete ne bhum e, ye waalyaal ne bot náá, bi é bedjekel bam. Deenek, bi é waadje Saagam boo duu. <sup>9</sup>Me ne kwyel bin dáa Saagam di ekwyel me e. Dika tɔ kwyel'am. <sup>10</sup>Bi e duwal metiɲ mam dáa mam di eduwal metiɲ Saagam ɔɔ, bi é waadi tɔ kwyel'am, dáa mam di tɔ kwyel Saagam e.

<sup>11</sup>Me lee bin etep binek é, etee náá, memyaala mam needi memyaala men, da memyaala men é di yii tseetse ne lyem wat. <sup>12</sup>Beeka yam etiɲ: Gheekwyekwyelaka pak'en. Kwyelaka pak'en dáa me di eboozye ne ekwyel bin e. <sup>13</sup>Boo mekwyela me mot di egoka ne elyaal e, ye é edje nyel'e emet étep besɔ. <sup>14</sup>Bi e di esa etep ee me di ekwyel náá bi sa ɔɔ, deenek, bi é waadi besɔ bam. <sup>15</sup>Tin, me aanàkwaabaadjoo bin bot e mesa, etee náá, mot-mesa ààgu sa kukuma ye di esa e. Me djoo bin é besɔ bam, etee náá, me eezelyaal bin esa ee Saagam nalyaal me e djas. <sup>16</sup>Ye tok biyɔ nato me. Ye é mam e nato bin. Me eedje bin lwomel bi tɔ, bi kedje bhum, bi kedje bhum aabɔya e. Deenek, Saagam é waadje bin esonok djas ee bi aawaab ne din e lam e. <sup>17</sup>Me dje bin metiɲ menek é, etee náá, bi neegheekwyekwyela pak'en.»

#### **Bot e bɔs'ak epebhina Yezu ne bedjekel be**

<sup>18</sup>«Ye be náá, bot e bɔs'ak epebhina bin ɔɔ, guka náá, be naaloozebina me esok ne biyɔ. <sup>19</sup>Bi epedi bot e bɔs'ak ɔɔ, pe bot e bɔs'ak epekwyel bin, dáa bot bɔɔ. Tin, ye nabe é, mam eesée bin, me eebek bin ne bot e bɔs'ak. Deenek, bi tokape bot e bɔs'ak, ye é étep tak e bot e bɔs'ak di ebhina bin. <sup>20</sup>Gheetaalaka sa me nalee bin e: “Ye tok ne mot-mesa ngot di edhaa kukuma ye.” Etee náá, ye be náá, bot naatiigal me ɔɔ, guka náá, be waatiigal bin pe. Ye be náá, be naawa elyem tɔ melyo mam ɔɔ, be waabaawa elyem tɔ melyo men pe. <sup>21</sup>Tinaak, be aasa bin etep binek djas é kɔ esu e lam, etee náá, be ààgu mot nadhis me ɔ. <sup>22</sup>Me epedi ààzye, étep ezeli ne nɔɔ etep bak ɔɔ, pe be tok ekwyen ndje sɔs. Tin, dáa be di náá, be naazegwak me e, mesyem mɔɔ aanàpelaa.

<sup>23</sup>Mot di ebhina me ɔ, nye baabhina é Saagam. <sup>24</sup>Ye epedi é náá, me nabe é ààsa endem e mebwala di náá, dhiiti mot dinaa ààpakosa sok é mis mɔɔ e, é di'enek, pe be tok ne mesyem. Tin, é dwoɔ pan mos'ak, be eezebee endem e mebwala me me nasa e, bhii tak, be é kadi ebhina bis ne Saagam. <sup>25</sup>Tin, etep binek sael é etee náá, esa ee di kwyala tɔ mekana me etsi e, neebela esuk e tak. Ye é kwyala náá: “Be eebhina me, ààbe ne lo tep.”

<sup>26</sup>Mot-Meghem é epezye. Ye é Sisim e etseetse Saagam aadhis e. Sisim tak aadus é pe daa Saagam, me waadhis bin ye e. Nye waalyaal bin etseetse dum

ne mbi mot me di e. <sup>27</sup>Tin, dɔɔ ne biyɔ pe, bi é waaleɛ bot esa ee bi di egu kɔ esu e lam e. Etɛɛ náá, mena eebɔyaka ne ɛgyee sama wat, kana meken me mesa mam.»

**16** <sup>1</sup>«Me lee bin etep bak djas é, etɛɛ náá, bi needi ààkat edum e konjen ne nam. <sup>2</sup>Bi é waasɔaa tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda. Deenek, ewala é waazyɛ, ewala di náá bot aagó bin ɔ, waake náá, ye é deenek é be di esa mesa me Zeɛb. <sup>3</sup>Be aasa deenek é, etɛɛ náá, be ààgu Saagam, ààgu me pe. <sup>4</sup>Tin, me lee bin etep binek é, etɛɛ náá, é sok ewala e tak aakum e, bi neegheesimza náá, ye nabe é, me naaloozeleɛ bin.»

#### Mesa me Sisim na Dee

«Me nadi ààleleleɛ bin ye sok é, etɛɛ náá, mena nadika é mena dinaa é di wat. <sup>5</sup>Nenak, me moo tɔ pe daa mot nadhis me ɔ. Tin, ye tok ne mot pak'en aabaadji me náá: “Wɔ tɔ paa?” <sup>6</sup>Deenek, elyem bin moo é tɔɔɔ ne ghoŋ, kɔ esu e etep me di eleɛ bin'aak. <sup>7</sup>Ghuna me lee bin é tseetse náá, kɔ esu e len, enyɔ náá, me tɔ. Etɛɛ náá, me di ààtɔ ɔɔ, Mot-Meghem di egoka ne ezye ɔ, nye aanàkwaabaazyɛ pe daa len. Tin, me tɔ ɔɔ, me epedhis bin nwyak. <sup>8</sup>Tin, é sok nye aazyɛ e, nye waalyaal bot e di kɔ bɔs'ak ɔ, edjak e lɔɔ kɔ esu e mesyem, edjak e lɔɔ kɔ esu e epiki e Zeɛb, zenɔɔ epée e Zeɛb. <sup>9</sup>Mesyem me bot e bɔs é náá, bot epebyen edum kon ne nam. <sup>10</sup>Ye be dum ne epiki e Zeɛb ɔɔ, bot é tɔ edjak, etɛɛ náá, me epetɔ pe daa Saagam. Tin, bi aanàkabaabee me. <sup>11</sup>Ye kabe dum ne epée ɔ, bot é tɔ edjak, etɛɛ náá, Zeɛb eezepée mekoozi me bɔs'ak.

<sup>12</sup>Me dinaa ne bete ne etep ee me aaleɛ bin e, saabegɔs é náá, bi tok ne ghwyil etiibal ye nenak. <sup>13</sup>É sok Sisim etseetse aazyɛ e, nye waadjeed bin tɔ etseetse djas. Nye aanàkwaalii ne nen kɔ esu e le met. Nye aaleɛ bin é etep ee nye nagwak e. Nye waaleɛ bin etep ee di ezye pe sok e. <sup>14</sup>Nye waalyaal duu'am, etɛɛ náá, nye waabela etep ee me di ne ye e djas. Bhii tak, nye kazye, zebaŋa bin ye e. <sup>15</sup>Esa e Saagam djas é esa bam. Kɔ esu e tak é, me di eke náá, Sisim na tseetse waanɔɔ sa di náá, ye é yam e, da nye é zegoola bin ye e.»

#### Ghoŋ bedjekel é waaliiza memyaala

<sup>16</sup>«Ye kalik é ba ewala, bi aanàbaabee me. Tin, ba ewala batsa bhii tak, bi é waabaabee me.» <sup>17</sup>Bedhiiti bot tɔ sama bedjekel be zokazedjinel pak'ɔɔ náá: «Nye dyeebakwyɛ eleɛ yé, é sok nye di eke náá: “Ye kalik é ba ewala batsa, bi aanàkabaabee me, bhii ba ewala, bi é waabaabee me” e? Dɔɔ ne é sok nye di eke náá: “Me epetɔ pe daa Saagam” e? <sup>18</sup>“Ba ewala batsa” nye di eleɛ wak e, ye kwyɛ elyaal yé? Mena ààmetka esuk e sa nye di eleɛ mena e.»

<sup>19</sup>Tinaak, Yezu eezɛgu náá, be nadi ekwyɛl edji nye edhiiti etep. Wɔ gwaa nye zeke ne nɔɔ náá: «Me eeleɛ bin tseetse náá: “Ye kalik e ba ewala batsa, bi aanàbaabee me. Bhii ba ewala, bi é waabaabee me.” Ye é dum ne tɛp tak e bi di edjinel pak'en é? <sup>20</sup>Me lee bin é etep e tseetse náá, bi é waadje megwyɛ, bi é waadi tɔ mezuk. É di'enek, bot e bɔs'ak aadi é, tɔ memyaala ebuepe. Bi aadi é, tɔ ghoŋ. Tin, ghoŋ'en é waaliiza memyaala.

<sup>21</sup>É sok moma di ekebya e, nye bya é tɔ mezuk ne mekpaa. Etɛɛ náá, ewala e mezuk me dyeebadi é, eezedjala. Tin, ye kabe náá, mɔn eebyeɛ ɔ, nye eedjisa mezuk menek. Nye moo tɔ memyaala etɛɛ náá, dhiiti mot na bes eezye kɔ bɔs'ak. <sup>22</sup>Tyee wat ne nen, é di mena mooka nenak'aak, bi é tɔ

ghon ne mezuk. Tin, me waabaaboma ne nen. É di'enek, elyem bin aadi é, to memyaala. Deenek, ye tokape ne mot aadis memyaala menek to elyem bin.

<sup>23</sup>É sok elu e tak aakum e, bi aanàkwaabaadji mam kiya dum ne dhiiti tep. Me lee bin é etep e tseetse náá: Saagam é waadje bin esonok djas ee bi aawaab ne din e lam e. <sup>24</sup>Keyaka ne dwoo pan mos'ak, bi dinaa àapawaab sonok ne din e lam. Tin, waabka, bi é waadjeaa. Deenek memyaala men é waadi tete memyaala ne lyem wat.»

### Yezu é Ghen ko esa e bös'ak

<sup>25</sup>«Me lee bin etep bak djas é, to ekana. Ewala e me aadi ààkabaalii ne nen to ekana e, ye epezye. Tin é, me aazelee bin etep mepyeme dum ne Saagam. <sup>26</sup>Dwoo tak, bi é waawaab esonok ne Saagam ne din e lam. Tin, me ààpalee bin náá, me waadjaala ne Saagam ko esu e len. <sup>27</sup>Me aanàdjaala ne Saagam étep'en, etee náá, nye emet ne kwyel bin. Nye kwyel bin é, etee náá, bi ne kwyel me. Ye é etee náá, bi ne myaal náá, me nadus é pe daa Zeeb. <sup>28</sup>Me nadus é pe daa Saagam, bhii tak, me eezeye ko bös'ak. Nenak, me moo zedus ko bös'ak, étep esik pe daa Saagam.»

<sup>29</sup>Wò gwaa bedjekel be zeke ne ne náá: «Bee! Nenak wò moo lii mepyeme, ààbe to ekana. <sup>30</sup>Deenek, ye di mena kadi wak nenak'aak, bis ne gu náá, wò ne gu djas. Tin, wò tok ne gwyes ebwood náá, bis dji wò dhiiti tep. Ye é étep tak e bis di emyaal náá, wò nadus é pe daa Zeeb.» <sup>31</sup>Tin, Yezu eezebwza ne nò náá: «É di'enek, bi moo myaal é? <sup>32</sup>Deenek, beeka ewala epezye, ewala e tak eezeye, ewala e biyo djas aawyeeza na "gwyeeen" e, mot ne mot é waasik pe daa le. Bi é waalik me mam me emet. Ààbe, ye tok tseetse náá, me aalik é mam me emet etee náá, bis ne Saagam é di sama. <sup>33</sup>Me lee bin etep bak djas é, étep bi needi to egwyem, é ghen bi aadi to egwakel ne nam e. Bi é waazukaa ne etiigaa ko bös'ak. Tin, saka meghaaz, etee náá, me naazekwak etep e bös'ak djas.»

### Yezu eedjaala Zeeb étep bedjekel be

**17** <sup>1</sup>Bhii nye zellii deenek é, Yezu ezeben mis pe éko, nye ezeke náá: «Saagam, ewala e tak eezedjala. Djea Mòn'o duu etee náá, Mòn'o needje wò duu pe. <sup>2</sup>Woy naadje nye eghen ko bot e bös djas, étep nye needje bot e wò nadjé nye o, tsik na kòm-kòm. <sup>3</sup>Tsik na kòm-kòm é náá, bot gu wò, woy é Zeeb etssetse, Zeeb ngot, dwo ne egu é Yezu Klisto, mot wò nadhis o. <sup>4</sup>Me eelyaal duma yo ko bös. Me eesilal esa mesa me wò nalwom me náá, me zesa e. <sup>5</sup>Nenak, Saagam, dje me duma me nadi ne ye sok bhwoob'o é sok me nadi é ngwoob'o e, esok ne bös ne kusel.

<sup>6</sup>Me eelyaal wò ne bot e wò nasée to sama bot e di ko bös, da wò é dje me bak o. Be nabe é bot bo, wò naadje me bak. Tin, ye nabe é bot e tak eegwak mekpa m. <sup>7</sup>Nenak be eezegu náá, esonok djas wò nadjé me e nadus é pe daa lo. <sup>8</sup>Etee náá, me ezelee be mekpa me wò nadjé me e. Tin, be naamyaal ye, be eegu náá, tseetse me nadus é pe daa lo, be eemyaal náá, woy e nadhis me.

<sup>9</sup>Me djaala ne nò, ko esu e lo. Me ààdjaala ne nò ko esu e bot e bös'ak. Ye é étep bot e wò nadjé me o, etee náá, be é bot bo. <sup>10</sup>Tin, bot djas me di ne nò e, be é bo. Deenek bot djas di bo e, be é bam. Tin, be eedje me duu.

<sup>11</sup>Me tokape ko bös. Tin, ye kabe bwo o, be é ko bös. Ye be mam o, me epet'o pe daa lo. Saagam na Dee, baala be to ghwyil din e lo, din e wò nadjé



me e, etee náá, be needi mot ngot dáa woy ne mam di mot ngot e. <sup>12</sup>É sok bis ne beno nadi, bis dinaa é di wat e, me nadi ebaal be ne ghwyil mebwala me din e lo, din e wo nadjé me e. Me nabebaal be é ne ye. Ye tok ne mot ngot diib to loo, bhii mot nabe náá, nye waadiib, etee náá, Ekwyala e Mekana e Zeeb neebela esuk e.

<sup>13</sup>Deenek, nenak me moo ezye pe daa lo. Me lii etep bak é, é sok me di, me dinaa ko bos e. Etee náá, boo bemet needi ne memyaala mam, da be é di ne memyaala na tseetse ne lyem wat. <sup>14</sup>Me naadje be mekpa mo. Tin, bot e bos epebhina be. Etee náá, bedjekel bam tok bot e bos'ak, dáa mam di àadi mot bos'ak e. <sup>15</sup>Me àapawaab náá, wo dis be ko bos'ak. Tin, me kwyel é, wo baal be sok bhwoob Mbee mot. <sup>16</sup>Be tok bot e bos'ak, dáa mam pe di àadi mot bos'ak e. <sup>17</sup>Lyaala be etseetse, be needi bot bo ne lyem wat. Mekpa mo é di etseetse. <sup>18</sup>Me eelwom be pe ko bos, dáa woy nalwom me ko bos e. <sup>19</sup>Me eedje wo tsik'am djas ko esu e loo. Etee náá, boo pe be needi bot bo na dee ne tseetse.

<sup>20</sup>Mendjaala mam tok etep boo bemet. Me djaala é dco ne etep bot e aadi egwak melyo mo, da be é dum koŋ ne nam o. <sup>21</sup>Mendjaala mam é náá, boo djas di mot ngot. Saagam, be di mot ngot ne nena, dáa wo di pe to lam, mam to lo e. Be di mot ngot etee náá, bot e bos neemyaal náá, ye é woy e nadhis me.

<sup>22</sup>Me eedje be duu wo nadjé me e, etee náá, be needi mot ngot dáa mena di mot ngot e. <sup>23</sup>Me eebe di to loo, woy to lam. Ye é deenek é be aakwak edi ne tseetse mot ngot. Ye é deenek é bot e bos'ak aagu náá, woy é nadhis me. Wo ne kwyel be, dáa wo di ekwyel me e.

<sup>24</sup>Saagam, wo naadje me bak. Ekwosak e lam é náá, be di bis ne noo é di me aadi e, etep be neebée duu'am. Ye é duu wo nadjé me e, etee náá, wo nakwyel me é esok ne bos ne kusel. <sup>25</sup>Saagam, wo mot epiki. Bot e bos'ak nabe é àagu wo, ye é kabe mam o, mam naagu wo. Deenek, bedjekel bam bak eegu náá, ye é woy e nadhis me. <sup>26</sup>Me naasa náá, be gu din e lo. Tin, me waabaasa náá be gu ye, etee náá, be neekwyela pak'oo dáa wo di ekwyel me e, deenek, mam é waadi to elyem boo.»

#### Esodja eezemet Yezu

**18** <sup>1</sup>Bhii nye nazelii deenek é, Yezu be ne bedjekel be eezetó pe yii kyiid dii Sedelon. É di tak ye nabe é ne dhiiti bok, wo gwaa, nye zeni to tak, be ne bedjekel be. <sup>2</sup>Tin, Yudas, mot naka nye o, nadi egu di tak etee náá, Yezu be ne bedjekel be nadi ezezye sok zeseega é di tak. <sup>3</sup>Deenek, Yudas zokazetó pe bok tak, be ne edhuu e esodja. To sama esodja é tak, ye nabe é ne bemaalel e kok Ndjaa-ebuwa eboo beghaa-Zeeb nalwom o, zenoo bot edhuu e eFalizye. Bot binok djas nadi é ne mekoo me deeb, ne etwol ne elama é membo. <sup>4</sup>Tin, dáa Yezu nadi egu sa nadi ekwyel esael dum ne ne e, wo gwaa, nye zetiila pe kyee be nadi é. Tin, nye eezedji be náá: «Bi saa ze?» <sup>5</sup>É di'enek, wo gwaa, be zebooza ne ne náá: «Yezu mot Nazalet.» Tin, Yezu ezeke ne noo náá: «Ye é mam.»

Yudas mot naka be nwyak o nadi é tin, be ne benoo. <sup>6</sup>Dáa Yezu nake ne noo náá: «Ye é mam» e, wo gwaa, be bula pe bhis, zeghaaga si. <sup>7</sup>Wo gwaa, Yezu baadji be yak sok náá: «Bi saa ze?» Be eebaazeboozza náá: «Yezu mot Nazalet.» <sup>8</sup>Tin, Yezu ezeke ne noo náá: «Ye be é me ezelee bin náá, ye é mam. Ye be náá, bi sanj e mam oo, betka bot e sis be to yoo.»

<sup>9</sup>Nye nake deenek é, etee náá, etep ee nye nalee náá: «Saagam, me ààpadii-bal mot ngot to bot e wo nadi me ɔ» neebela mesuk. <sup>10</sup>Simɔɔ Pyeed nabe é ne pel. Tin, nye eezewaal ye to pep, nye eezekwyal mot-mesa e boo ghaa-Zeeb.

Wo gwaa, nye zetsaal nye elo pe kyee mbo eghen. Din e mot-mesa me tak nabe é Malkus. <sup>11</sup>É di'enek, Yezu eezake ne Pyeed náá: «Bulela pel'ɔ to pep! Wo ke é náá, me aanàkwaade beele mezuk me Saagam zedje me é?»

<sup>12</sup>Deenek, edhuu e esodja ne mot nadi ko elo boɔ ɔ, zenɔɔ bambaalel e ekukuma eYuda, zokazemet Yezu. Be eezekɔl nye membo ne ekel.

### Esodja eezetɔ ne Yezu pe daa An

<sup>13</sup>Bhii tak, be eezetɔ ne ne sok pe daa An. An nabe é seeg e mwaa Kayif, mot nadi boo ghaa-Zeeb é mbu tak ɔ. <sup>14</sup>Ghuna, Kayif e nadi melyo menek ne ekukuma eYuda, náá: «Ye nyo náá, mot ngot gwe ko esu e bot djas.»

### Pyeed eezeswonal Yezu

<sup>15</sup>Simɔɔ Pyeed be ne dhiiti djekel nadi edu Yezu pe bhis. Tin, dhiiti djekel'enɔk nadi egunel ne boo ghaa-Zeeb. Deenek, ye naasa náá, nye ni to kok ndjan e boo ghaa-Zeeb loɔg wat be ne Yezu. <sup>16</sup>É di'enek, Pyeed eezelik pe kel, é ngwoob eniel. Tin, wo gwaa dhiiti djekel nadi egunel ne boo ghaa-Zeeb ɔ zewyis, tɔ, kelii ne moma mesa nadi ebaal eniel ɔ. Bhii tak, be eezeniigal Pyeed. <sup>17</sup>Moma nadi ebaal eniel tak eezake ne Pyeed náá: «Dɔɔ ne way pe, wo nadi é ngot to sama bedjekel e mot yenɔk é?» Wo gwaa, Pyeed zeswonal. Nyey náá: «Ààbe! Me ààgunel ne ne.»

<sup>18</sup>Dáa egwyiyo nadi epupal ebupe e. Wo gwaa, bot e mesa ne bambaalel kok Ndjaa-ebuwa zokazepaada du. Be moo tin egɔɔl boɔ djas. Dɔɔ ne Pyeed pe nadi é tin, be ne benɔɔ egɔɔl du.

### Boo ghaa-Zeeb eezedji Yezu medjin

<sup>19</sup>Tin, boo ghaa-Zeeb eezedji Yezu medjin dum ne bedjekel be, ne dum ne melyo me nye di elyo e. <sup>20</sup>É di'enek, Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Mam nalelyo é, popoopwon é mis me bot djas, ààbe to syaab. Me nalelyo é, to mendjaa me mendjaala me eYuda ne to kok Ndjaa-ebuwa, é edi bot e mbyak eYuda djas nadidi é seseega ɔ. Ye tok ne tep me nalii to syaab. <sup>21</sup>Étep yé wo di edji me yenek medjin? Djia bot e nadi egwak me ɔ etep ee me nadi elelee be e. Bɔɔ, be ne gu enyɔɔpe sa me nadi elelee be e.»

<sup>22</sup>Dáa Yezu nabɔɔza deenek é, wo gwaa, mot ngot to bambaalel e kok Ndjaa-ebuwa nadi tin ɔ zokazenyuu nye beez. Nyey ne Yezu náá: «Be lii ne boo ghaa-Zeeb é deenek é?» <sup>23</sup>Yezu eezebɔɔza ne ne náá: «Ye be náá, me eelii ebiyoɔpe ɔɔ, lyaala me tep ebiyo e tak. Ye kabe náá, me eelii etsɛtse ɔɔ, haa wo kamyak me etep yé?»

<sup>24</sup>Tin, An eezekyeed Yezu pe daa Kayif boo ghaa-Zeeb, membo ekola.

### Pyeed eebaazeswonal Yezu swonela sis

<sup>25</sup>É ewala elenek djas Simɔɔ Pyeed nadi é tin to ebesee e kok ndjan e boo ghaa-Zeeb é gɔɔl du. Wo gwaa, be zedji nye náá: «Dɔɔ ne way pe, wo tok ngot to bedjekel e mot tak é?» É di'enek, Pyeed eezeswonal, nyey náá: «Ààbe! Mam ààgyee bis ne ne.» <sup>26</sup>Tin, mot ngot to sama bot e mesa e boo ghaa-Zeeb, mot

nadi ebyel ne mot Pyeed natsaal elo ɔ, nye eezake ne Pyeed náá: «Wɔ ke é náá, me be mbembe é ààbee wɔ tɔ bok é?» <sup>27</sup>Tin, Pyeed eebaazeswonal nye swonela sis. Deenek, é di tak wat kuu eezekɔk.

#### Yezu sok bhwoob e Pilat

<sup>28</sup>Tin, be eezedus ne Yezu pe daa Kayif, tɔ ne ne pe ndjan e kukuma mot kyee dik Lɔm. Ye nabe é tɔ melem keɛɛ. Tin, ekukuma eYuda nabe é ààni yɔbɔ pe daa kukuma mot kyee dik Lɔm. Be nasa deenek é éteɛ be nadi ekaab náá, be ezekebela edhuud, da be di ààde edee e ebyon e Pak. <sup>29</sup>Ye é éteɛ tak e Pilat nazeboma ne nɔɔ pe kel. Tin, nye é boozedji be náá: «Lo mesɔ me bi zepit mot tak e yé?» <sup>30</sup>Tin, be ezezebɔɔza ne ne náá: «Nye epedi é, ààdi mbee mot ɔɔ, pe bis ààpazye ne ne pe daa lo.» <sup>31</sup>Tin, wɔ gwaa Pilat zebɔɔza ne nɔɔ náá: «Ye be deenek ɔɔ, nɔɔka nye, da bi é kepée nye dáa etsi bin di eleɛ e.» É di'enek, ekukuma eYuda ezezebɔɔza náá: «Bisɔ eYuda, bis tok ne ghwyil edje mot epée e esyee.»

<sup>32</sup>Ye nasael deenek é etee náá, mekpa me Yezu naleɛ dum ne kɔkɔ mbi esyee e nye aagwye e, neebela esuk. <sup>33</sup>Tin, Pilat eezeni tɔ ndjan'e, bhii tak, nye eezedjoo Yezu. Nye eezedji nye náá: «Wɔ é mekoozi me eYuda?» <sup>34</sup>Deenek, Yezu ezezebɔɔza ne ne náá: «Ye é esiiza bɔ met e di eke náá, wɔ dji me deenek ohoo, wɔ dji deenek é, etee náá, bot e sis eleɛ wɔ deenek kɔ esu e lam?» <sup>35</sup>Tin, Pilat ezezebɔɔza náá: «Wɔ bee me é mot mbyak eYuda? Bot e mbyak'ɔ ne eboo beghaa-Zeeb é zepit wɔ pe daa lam. Wɔ sa yé?» <sup>36</sup>É di'enek, Yezu ezezebɔɔza ne ne náá: «Eyon e lam tok yii bɔs'ak. Eyon e lam epedi é di yii bɔs'ak ɔɔ, pe bot e di ebaal me ɔ, epelumla deeb ne nen, ekaab náá, eYuda ezekeɛmet me, keka me é mɛmbɔ me ekukuma bɔɔ. Ààbe! Ye tok deenek, eyon e lam tok eyon e bɔs'ak.» <sup>37</sup>Tin, Pilat eebaazedji nye náá: «Deenek, ye kwyel eleɛ é náá, wɔ é mekoozi?» É di'enek, Yezu eebaazebɔɔza náá: «Wɔy wɔ emet eeke náá, me é mekoozi. Me ezebyel, tin, me nazye kɔ bɔs é eteɛ me neezebaɲa bot sa etsɛ-etsɛ di e. Mot di emyaal etsɛtsɛ ɔ, ne gwak eteɛ ee me di elii e.» <sup>38</sup>É di'enek Pilat eezedji náá: «Etsɛtsɛ kwyel eleɛ yé?»

#### Yezu eepéɛaa epée e esyee

Bhii Pilat nadi Yezu deenek é, nye eebaazesik, keboma ne eYuda pe kel. Nye eezake ne nɔɔ náá: «Mam ààbee lo mesɔ me me di egoka ne epée mot'ak epée e esyee dum ne tak e.» <sup>39</sup>Tin, dáa bi di náá: «Bi ne gu dáa mena di ezyeka ne esesa sok, é mebyon me Pak djas e, me ne dyebapel bin mot membok ngot. Bi kwyel é náá, me wyisal mekoozi me eYuda?» <sup>40</sup>Be ezezebɔɔza ne Pilat ne etsim náá: «Hooo! Ààbe nyey! Bis kwyel é náá, wɔ wyisal Bhaalabhas!» Ghuna Bhaalabhas nabe é mot ezem ne ebhooaba.

**19** <sup>1</sup>Deenek, Pilat ezelwom náá, be nɔɔ Yezu, da be é nyuu nye ne eghwyɛs. <sup>2</sup>Tin, wɔ gwaa esodja zokazesa kɔtɔ ne kel meɔkɔ, sɔm Yezu ye é é lo. Be ezezebɛt nye ndjookuwa na tɔɔbelaa.

<sup>3</sup>Be moo tin etiila sok bhwoob'e. Be moo eswos nye meswosel me meɔduka náá: «Me eswos wɔ, mekoozi me eYuda!» Tin be moo epak nye mebhɛɛz.

<sup>4</sup>Tin, Pilat eebaazewyis pe kel wyisa sis. Nye eezake ne edhuu e bot náá: «Gwakeka, me epezye ne ne wak éteɛ bi neegu náá, me ààpabela lo mesɔ me di egoka ne edje mot'ak epée e esyee dum ne tak e.» <sup>5</sup>Tin, Yezu eezewyis, nye

eebot koto megok ne ndjookuwa na tɔɔbelaa é nyel. Tin, Pilat eezeke náá: «Beeka mot tak é!»

<sup>6</sup>Tin, é gheɲ eboo beghaa-Zeeb ne bambaalel ε kok Ndjaa-ebuwa nabee nye ε, wɔ gwaa, be zetsim náá: «Bemka nye é melaaba! Bemka nye é melaaba!» É di'enek, Pilat eezeke ne nɔɔ náá: «Kebemka nye é melaaba, biyɔ bemet. Eteé náá, tɔ yam beea, mam ààbee lo meso me di egoka ne edje mot'ak epée e esyee dum ne tak ε.» <sup>7</sup>É di'enek, ekukuma eYuda eezeke ne ne náá: «Bis é ne etsi, dum ne etsi tak, nye goka é ne esyee. Eteé náá, nye ke é náá, nye é Mɔn ε Zeeb.»

<sup>8</sup>Dáa Pilat nagwak elii bot binok ε, bwoo nabaazesa nye ebuepe. <sup>9</sup>Nye eezesik tɔ ndjaa, bhii tak, nye eezedji Yezu náá: «Wɔ dus paa?» Tin, Yezu nabe é, ààbɔɔza ne ne. <sup>10</sup>Pilat eezeke ne ne náá: «Wɔ ààkwyel ebɔɔza medjin mam é? Wɔ ààgu náá, me é ne ghwyil esa náá, wɔ betaa, ne elwom é náá, be bem wɔ é melaaba?» <sup>11</sup>Yezu ezebɔɔza ne ne náá: «Wɔ tok ne dhiiti ghwyil wat kɔ lam, bhii yii Zeeb nadjé wɔ ε. Étép tak ε di náá, mot zeka me é membɔ mɔ ε, nye é ne boo ndje dhaa-dhanak yɔ.»

<sup>12</sup>É di'enek, Pilat nabe é, nye moo saa mepek etée nye neebet Yezu. Tin, eYuda eebaazeni é tsim náá: «Wɔ bet mot yenok ɔɔ, wɔ tok sɔ ε Sezaad boo mekoozi. Eteé náá, mot ε ke wak náá, nye é mekoozi ɔɔ, yenok é mot mebhuka ε Sezaad!» <sup>13</sup>Dáa Pilat nagwak mekpa menek ε, nye é boozewyisal Yezu pe kel. Bhii tak, nye eezedisi kɔ bóó betetép, é di be nadi edjóo tɔ lii ebhele: «Ghabhata» ε, ye kwyel elée ε: Ebesée ε mekok.

<sup>14</sup>Ye nabe é é ges dwoo saba, é ebyon ε Pak, ye moo tɔ tyee ewala kuku mwos. Pilat eezeke ne eYuda náá: «Beeka mekoozi men é!» <sup>15</sup>É di'enek bɔɔ djas eezetsim elyelepe náá: «Góa nye! Góa nye! Bema nye é melaaba!» Pilat eezedji be náá: «Bi kwyel é náá, me bem mekoozi men é melaaba?» Eboo beghaa-Zeeb ezebɔɔza náá: «Bis tok ne dhiiti mekoozi bhii mekoozi Sezaad!» <sup>16</sup>Tin, Pilat ezeeka be Yezu, étép be neekebem nye é melaaba.

#### Yezu eebemaa é melaaba

Be eezetɔ ne Yezu. <sup>17</sup>Tin, Yezu nye emet eezebep melaaba me, étép ewyis kɔ dɛl, da nye é tɔ pe dhiiti di be nadi edjóo tɔ lii eBhele, «Ghologhota» ε. Ye kwyel elée ε: «Di Bhoobo Lo.» <sup>18</sup>É di tak ε esodja nabem Yezu é melaaba. É ewala ε tak wat, be zokabaabem bedhiiti bot ebá é melaaba, nwyak pe yak kyee, nwyak ngɔt pe yii kyee. Yezu nadi é, kuku tak.

<sup>19</sup>Pilat zokalwom náá, be nɔɔ mɔɔ pet ebaya, da be é tsel kɔ melaaba me tak. Kɔ mɔɔ pet ebaya ε tak, be nakwyal é náá: «Yezu, mot Nazalet, mekoozi me eYuda.» <sup>20</sup>Bete ne bot ε mbyak eYuda naalaa Ekwyala e tak etée náá, di be nabem Yezu é melaaba ɔ, nabe é, é ngwoob dɛl, deenek, Ekwyala e tak nabe é tɔ lii eBhele, ne tɔ lii bot ε mbyak Lɔm, dɔɔ ne tɔ lii eGhelek. <sup>21</sup>Tin, wɔ gwaa eboo beghaa-Zeeb zokazeke ne Pilat náá: «Ye be ààgoka náá, wɔ kwyal náá: «Mekoozi me eYuda.» Tin, wɔ goka ne ekwyal é náá: «Mot tak ke é náá: Me é mekoozi me eYuda.» » <sup>22</sup>Pilat ezebɔɔza ne nɔɔ náá: «Sa me zekwyal ε, ye lik é kwyal.»

<sup>23</sup>Dáa esodja nasilal ebem Yezu é melaaba ε, be eezenɔ ekaad be, wɔ gwaa, be zekaa ye mekee mená, mot ne mot ne ye ekee. Be zokabaazenɔ lɔɔ ye nadi lata ne kel wat kana pe si kekum pe εko ε. <sup>24</sup>Tin, esodja moo tin eke pak'ɔɔ

náá: «Sa mena àànyaaka lɔɔ yak. Deenek djhoosaka egwyeeḡ, éteḡ mena neeguka mot aanaɔ ye ɔ.» Ye é deenek é, mekana e Zeeb di eleé náá:

«Be naakaa ekaad bam.

Be naasa egwyeeḡ éteḡ enɔḡ é kaad'am'».

nabela esuk. Beeka, dáa esodja nasa é, ye é yenek.

<sup>25</sup>Nyeeḡ e Yezu nabe é tin tetel, é ngwoob melaaba, be ne mon-nyeeḡ, zenɔɔ Maali mwaa Keleopas, dɔɔ ne Maali, moma del e Makdala. <sup>26</sup>Yezu eezeebe nyeeḡ, tin, djekel nye nadyeebakwyel ɔ é ngwoob'e. Nye é boozeke ne nyeeḡ náá: «Nyaagam, beea mon'ɔ.» <sup>27</sup>Bhii tak, nye eezeeke ne djekel tak náá: «Beea nyooḡ é». Tin, kana ewala elenek, djekel yenɔk eezenaɔ nye, tɔ, kedi é di wat be ne ne tɔ ndjaṅ'e.

### Esyee e Yezu

<sup>28</sup>Bhii etep binek, dáa Yezu nadi egu náá, etep djas nabe é, ye naazesael e, nye é boozeke náá: «Me é ne gwyee medii'».

Nye nake deenek e etee náá, etep djas nadi tɔ Ekwyala e, neebela esuk. <sup>29</sup>É di tak, ye nabe é ne bhe menyok me na bwaaz-bwaaz tɔɔ. Tin, wɔ gwaa esodja zokaduu pes menyuku tɔ menyok me tak, be eezekɔl é lee mɔɔ le. Bhii tak, be eezeseb ye pe pak nuub e Yezu. <sup>30</sup>Yezu eezede menyok me na bwaaz-bwaaz menek, bhii tak, nye zeke náá: «Djas eedjala!» É di'enek, nye eezesil lo si, bhii tak, nye eezesil eswos.

### Sodja eelum Yezu é ebhaaz ne ekɔɔ

<sup>31</sup>Ye nabe é, é ges dwoo saba. Ekukuma e eYuda nabe é ààkwyel náá, myonḡ di kɔ melaaba é dwoo saba. Bela náá, ye nabe é boo dwoo saba. Tin, be é boozeke ne Pilat náá, nye lwom bot, be kebwak meko me bot e nadi é melaaba ɔ, da be é dis myon mɔɔ. <sup>32</sup>Tin, esodja naazeyee zebwak meko me bot ebá nabemaa é melaaba lɔɔḡ wat ne Yezu ɔ. <sup>33</sup>Dáa be nakazye éteḡ ezebwak ye Yezu e, be kabee é, nye eezegwyee. Ye é éteḡ tak e be nadi ààbwak nye meko. <sup>34</sup>Tin, wɔ gwaa sodja ngɔt zokazelum nye ne ekɔɔ é ebhaaz. Wɔ gwaa, ghiya ne medii zokazewyis é sum di tak. <sup>35</sup>Mot nabee ne mis me dáa éteḡ bak djas nadi esael e, nyey e di ekaada etep bak. Etep ee nye di eleé wak e, ye é etep etsɛtse. Nye ne gu náá, nye lee é etep etsɛtse, etee náá, biyɔ pe, bi neemyaal. <sup>36</sup>Etep bak djas nasael é, etee náá, sa nakwyalaa tɔ Mekana e Zeeb náá: «Nye aanàkwaabwakaa gwyee wat e<sup>a</sup>» neebela esuk. <sup>37</sup>É dhiiti di, Mekana e Zeeb baaleé é náá: «Be waabee mot be lum nye ne ekɔɔ ɔ<sup>b</sup>.»

### Muu e Yezu eekenegaa tɔ evit

<sup>38</sup>Bhii tak, Zozef mot del Aelimate eezewaab ne Pilat náá, nye dje nye ze éteḡ enɔɔ muu e Yezu, nye neekedel. Zozef nabe é djekel e Yezu tɔ syaab, etee náá, nye nadi ekaab ekukuma eYuda. Pilat zokamyaal, bhii tak, nye eezetɔ, kenɔɔ muu e Yezu. <sup>39</sup>Nikodhem, mot natɔ keboma ne Yezu dhiiti dwoo é pum ɔ, zokazye. Nye nazye é ne epuza e bemenanas ekilo mekam-melel ee nasael ne miid ne aloe e<sup>c</sup>. <sup>40</sup>Tin, bɔɔ bebá eezenaɔ muu e Yezu. Wɔ gwaa, be zepil ye

y 19.24 Med 22.19 z 19.28 Med 22.16; 69.21-22 a 19.36 Ewy 12.46; Ela 9.12; Med 34.21

b 19.37 Zal 12.10 c 19.39 nasael ne miid ne aloe ye é bemul na mbee menuub nasael ne epek ne eka e le e. eYuda nadi eso ye tɔ epees e kaad, da be é del muu ne ye e.

tɔ epes e bheeza, ne eseso menanas menek é tak. Bot ε mbyak eYuda dyeeba-zezye ne esa é deenek, é sok be di ekeḁel mot ε. <sup>41</sup>É ngwoob di be nawa Yezu é melaaba ɔ, ye nabe é ne bok wat tin. Tɔ bok tak, ye nabe é ne evit ε na bes<sup>d</sup>, nadi náá, be dinaa ààpawa mot tɔ tak sok ε. <sup>42</sup>Dáa ye nadi náá, ye nabe é é ges dwoo saba eYuda ε, ne dáa ye nabela náá, evit nadi é ekunaape ε. Éteṗ tak ε, be nanεεg muu ε Yezu tɔ tak.

#### Evit toto

**20** <sup>1</sup>Kεεṅ tɔ ghooghom melem me dwoo yenga, Maali moma del Makdala eezetɔ pε evit. Nye kabee é, evit moo mbek, boo ekok é nadi ediya-laa evit ne ye ɔ, moo biṅela é ngwoob evit. <sup>2</sup>Nye eezesum kaab, tɔ, keboma ne Simɔṅ Pyeēd ne dhiiti djekel ε Yezu nadi ekwyel εbuepe ɔ. Tin, nye eezelee be náá: «Be eedis muu ε Gheṅ tɔ evit ε le. Bis ààḡu pε kyee be kenεεg nye ε.»

<sup>3</sup>Tin, Pyeēd be ne dhiiti djekel eezεεɔ menyel tɔ pε evit ε tak. <sup>4</sup>Bɔɔ djas bebá eezesum kaab. Dáa be nadi ekaab ε, dhiiti djekel yenɔk naadhaa Pyeēd ne kaab, nye eezekum pε evit εsok. <sup>5</sup>Tin, nye eezemalal gwyák tɔ evit, nye kabee é bɔɔ epes ekaad ee be nadipal Yezu nyel ne ye ε, neεga si. Nye kadi é, ààni tɔ evit. <sup>6</sup>Simɔṅ Pyeēd mot nadi edu nye pε bhis ɔ eebaazekum ye. Wɔ gwaa, nye zenɔ tɔ evit, nye kabee é bɔɔ epes e kaad be nadipal nye nyel ne ye ε, neεga si. <sup>7</sup>Dɔɔ ne bhεε be nabutal lo ε Yezu ne ye ε. Bhεε tak nabe é ààdi é di wat ne bɔɔ epes e kaad be nadjel nye nyel ne ye ε. Bhεε nadi é, pila é dhiiti di. <sup>8</sup>Tin, djekel naleekum εsok ɔ, zokazeni tɔ evit. Dáa nye nabee deenek é, nye eezedum koṅ ne Yezu. <sup>9</sup>Tin, kekum ewala elenek, bedjekel ε tak nabe é, be dinaa ààmet εsuk ε Ekwyala yii Zεeb di eke náá, Yezu nawaadi é gom tɔ εsyee ε. <sup>10</sup>Bhii tak, bedjekel binɔk bebá eezesik, tɔ pε ndjaṅɔɔ.

#### Yezu eezelyaal Maali moma Makdala nyel

<sup>11</sup>Maali nadi é tetel pε kel é ngwoob evit, nyey edje. Dáa nye nadi edje ε, wɔ gwaa nye malal, gwyák tɔ evit. <sup>12</sup>Nye kabee é, efofop ebá ne ekaad e na puu é menyel, bɔɔ mendiindil é di be nanεεg muu ε Yezu ɔ. Ngɔt pε kyee be nanεεg lo ε Yezu ε, nwyak ngɔt pε kyee meko. <sup>13</sup>É di'enek, efofop eezεdji nye náá: «Wɔ dje yé?» Nye eezεbɔɔza ne nɔɔ náá: «Be eedis Gheṅ'am, me ààḡu pε be kenεεg nye ε.»

<sup>14</sup>Dáa nye nalii deenek é, nye eezeliig mis, nye eebee Yezu tinaak tetel. Tin, Maali nabe é ààḡu náá, ye nabe é Yezu. <sup>15</sup>Wɔ gwaa, Yezu zεdji náá: «Wen moma, wɔ dje yé? Wɔ saa zε?» Nye nagu é náá, ye nabe é mot-mesa me bok. Ye é éteṗ tak ε nye nabɔɔza ne ne náá: «Gheṅ, ye be náá, wɔy ε dis nye ɔɔ, leeε me pε wɔ kenεεg nye ε, me neetɔ, kenɔɔ nye.» <sup>16</sup>Tin, Yezu eezeke ne ne: «Maali!» Nye eezeliig, gwyák pε Yezu nadi é. Bhii tak, nye eezelii ne ne tɔ lii eBhele náá: «Labhuni!» Ye kwyel elεε é: «Lyoel». <sup>17</sup>Yezu eezeke ne ne náá: «Nàmet me etεε náá, me dinaa ààpabyet pε daa Saagam. Deenek, tɔa, kelεε ne bɔn-nyεεg bam náá, me epebyet pε daa Saagam, mot baadi pε Seεg'en ɔ, pε daa Zεeb'am, mot baadi pε Zεeb'en ɔ.»

<sup>18</sup>É di'enek, Maali moma del Makdala eezesik, tɔ pε bedjekel nadi ε, nye eekεεε be náá: «Me eebee Gheṅ!» Bhii tak, nye moo elεε be etεṗ ee nye nalεε nye ε.

### Yezu eezetel bedjekel be nyel

<sup>19</sup>Ye nazobe é dwoo yenga tak wat bikoko, bedjekel nadi é bɔɔ djas é di wat to dhiiti ndjaa. Ye nabe é, be eekɔɔl ebe e ndjaa ghij, etee náá, be nadi ekaab ekukuma eYuda. Yezu eeezye, nye eezetyaa tetel kuku ebwak e loɔ. Nyey ne nɔɔ náá: «Egwyem di ne nen!»

<sup>20</sup>Tin, dáa nye nasilal eke ne nɔɔ deenek é, nye moo tin elyaal be ebham mepyon membo me, ne yii ebhaaz be. É di'enek, elyem e bedjekel nadi é tɔɔɔ ne memyaala dáa be nabee Gheɲ e. <sup>21</sup>Yezu eebaazeke ne nɔɔ náá: «Egwyem di ne nen! Dáa Saagam nalwom me e, mam pe me eelwom bin.»

<sup>22</sup>Bhii mekpa menek, Yezu eezewuubal kɔ loɔ, nyey ne nɔɔ náá: «Nɔɔka Sisim na Dee! <sup>23</sup>Bot e bi aapel mesyem mɔɔ ɔ, mesyem mɔɔ waapelel. Bot e bi aapee epele e mesyem mɔɔ ɔ, mesyem mɔɔ aanàkwaapelel.»

### Yezu eezetel Toma nyel

<sup>24</sup>Ghuna ngɔt to bedjekel kam ne bebá, Toma mot nagetaa din e Ewas ɔ, nabe ààdi tak é gheɲ Yezu natel be nyel e. <sup>25</sup>Tin, bedhiiti bedjekel zokazelee nye náá: «Bis eebee Gheɲ!» Wɔ gwaa, Toma zebɔɔza ne nɔɔ náá: «Me di ààbee ebam e mepyon me epondi to membo me ɔ, me di ààwa djin to ebam e mepyon me tak ɔ, me di ààwa mbo to bam be nalum nye ekɔɔ é ebhaaz ɔ, ye di ààbe deenek ɔ, me tok ne ghwyil emyaal.»

<sup>26</sup>Yenga wat bhii tak, bedjekel nabaadi é zeeɔa é di wat to ndjaa. Toma nadi é tin, be ne benɔɔ. Mebe me ndjaa nadi é ekɔɔla ghij. Tin, Yezu eezetuula, nye eezetyaa tetel kuku ebwak e loɔ. Nyey ne nɔɔ náá: «Egwyem di ne nen!» <sup>27</sup>Bhii tak, nye eeezeke ne Toma náá: «Wa djin'ɔ wak, da wɔ é bee membo mam. Seɔba mboɔ, da wɔ é zewa to ebhaaz bam. Kata eswonol, da wɔ é dum koɲ ne Zeeb!» <sup>28</sup>Tin, Toma eezebɔɔza náá: «Gheɲ'am, Zeeb'am!» <sup>29</sup>É di'enek, Yezu eeezeke ne ne náá: «Wɔ dum koɲ'ɔ ne nam e, etee náá, wɔ eebee me? Enyɔ ne bot e di edum koɲ ne nam, bɔɔ ààbee me ɔ!»

### Meso me mekana mak nakwyalaa e

<sup>30</sup>Yezu naasa dhiiti bete ne endem e mebwala é mis me bedjekel be, ee di ààdi kwyalaa to mekana mak e. <sup>31</sup>Yak tak nakwyalaa é, étep bi neemyaal náá, Yezu é Mesia Mɔn e Zeeb. Tin, bi e dum koɲ ne ne deenek ɔ, bi é waabela tsik na kɔm-kɔm ne din e le.

### Yezu eebaazelyaal nyel ne bedjekel be

**21** <sup>1</sup>Ba melu bhii tak, Yezu eebaazetel nyel tela sis ne bedjekel be é eboɲ e dii Tibeliaad. Beeka dáa ye nadhaɲ e. <sup>2</sup>Simɔɲ Pyeed, ne Toma nadi edjóoaa Ewas ɔ, zenɔɔ Natanael mot ghaada Kana, pe kyee dik Ghalile, baazenɔɔ bɔn e Zebede bebá, ne bedhiiti bedjekel bebá, be nadi é sama wat. <sup>3</sup>Simɔɲ Pyeed eeezeke ne nɔɔ náá: «Me epetɔ kelóo ngwyep.» Be eezebɔɔza ne ne náá: «Djhookaka.»

É di'enek, be eezewyis, zeni to boo eléed. Tin, é pum yenek djas be nabe é ààkobela sonok. <sup>4</sup>É melem keɲ, Yezu eezetyaa é ngwoob dii tak. Tin, bedjekel naabee nye, ààgu náá, ye é Yezu. <sup>5</sup>Nye eeezeke ne nɔɔ náá: «Biɔ mengbaaz, bi tok ne ba besu?» Be eezebɔɔza ne ne náá: «Hooo, bis tok ne ye.» <sup>6</sup>Nye eeezeke

ne nɔɔ náá: «Laka ɛwyet pe kyee mbɔ eghɛɲ e boo elɛɛd bin, bi é waabela.» Tin, be eezela ɛwyet, wɔ gwaa, be zebela betɛ ne besu. Mɛbu mɛ tak ààdjala ne dǎa be aakwak egheɛ ye. <sup>7</sup>Djekel Yezu nadi ekwyel ɛbuepe ɔ, zokake ne Pyɛɛd náá: «Ye é Gheɲ!»

Dǎa Simɔɲ Pyɛɛd nagwak mekpa mɛ náá: «Ye é Gheɲ ɛ!» Nye eezekɔl ndjookuwa ye é kuu, etɛɛ náá, ye nabe é, nye naadis ndjookuwa éteɛp ɛla ɛwyet. Bhii tak, nye eezeghaaga tɔ dii. <sup>8</sup>Bedhiiti bedjekel eezebula tɔ boo elɛɛd, bɔɔ é dul ɛwyet tɔɔɔ ne besu tɔ tak. Be nabe é ààdyeebatseta ne ɛboɲ, be nadi é tyee emetele dhet (100) ne ɛboɲ. <sup>9</sup>Dǎa be nazesɛɛ ne elɛɛd é bɔs ɛ, be kabee é du ne su kɔ tak, zenɔɔ mapa. <sup>10</sup>Yezu eezeke ne nɔɔ náá: «Dhaka ne bedhiiti besu ɛ bi gó ɛ.»

<sup>11</sup>Tin, Simɔɲ Pyɛɛd eezego tɔ elɛɛd. Nye eezɛdul ɛwyet ɛ nazelwood ne besu ɛ, pe kyiid. Deenek, tɔ ɛwyet, ye nabe é ne eboo besu dhet ne mekam-meten ne elɛl (153). Tin, ne eboo besu binek, ɛwyet nabe é àànyɛɛ. <sup>12</sup>Bhii tak, Yezu eezeke ne bedjekel náá: «Dha deka!» Tin, tɔ bedjekel, ye nabe é ààbe ne mot ngɔt naabɛɛ nuub'e, dji náá: «Wɔ é zɛ?» Etɛɛ náá, bɔɔ djas nadi egu náá, ye nabe é Gheɲ. <sup>13</sup>Yezu eezetiila. Wɔ gwaa, nye zenɔɔ mapa, kaa be ye ɛ. Bhii tak, nye eebaazenɔɔ su, kaa be ye ɛ. <sup>14</sup>Yenek tak nabe é tyee esok elɛl ee nye nalyaal bedjekel be nyel, bhii nye nagom bhis esyee ɛ.

#### Yezu eezebulal egwakel ɛ be ne Pyɛɛd

<sup>15</sup>Bhii be nasilal ɛde edee ɛ, Yezu eezeke ne Simɔɲ Pyɛɛd náá: «Simɔɲ mɔn Zaṇ, wɔ ne kwyel mɛ dhaa bak bot é?» Simɔɲ eezebɔɔza náá: «Hɛɛɛ, Gheɲ, wɔy wɔ ɛmet ne gu náá, mɛ ne kwyel wɔ.» Tin, Yezu eezeleɛ ne ne náá: «Wyela bɔɔ ebhata bam.» <sup>16</sup>Nye eebaazɛdji-djia sis tyee esok ebá: «Simɔɲ, mɔn Zaṇ, wɔ ne kwyel mɛ?» Tin, Pyɛɛd eezebɔɔza ne ne náá: «Hɛɛɛ, Gheɲ, wɔ ne gu djas. Wɔ ne gu náá, mɛ ne kwyel é wɔ!» Yezu eebaazebɔɔza ne ne náá: «dia mbaalel etaa bam.» <sup>17</sup>Nye eebaazɛdji-djia sis tyee esok elɛl náá: «Simɔɲ, mɔn Zaṇ, wɔ ne kwyel mɛ?» Tin, lyem nabe é, ye kpaa Simɔɲ ne dǎa nye nabaadji medjin mɛ tak djia sis náá: «Simɔɲ, mɔn Zaṇ, wɔ ne kwyel mɛ?» Tin, Pyɛɛd eezebɔɔza ne ne náá: «Gheɲ, wɔ ne gu djas, wɔ ne gu náá, mɛ ne kwyel wɔ!» Yezu eebaazebɔɔza ne ne náá: «Wyela ebhata bam. <sup>18</sup>Mɛ leɛ wɔ é tɛɛtɛ náá, é gheɲ wɔ nadi, wɔ dinaa ngbaaz ɛ, wɔ nakokɔl bhete yɔ é kuu ɛ, wɔy wɔ ɛmet. Wɔ natetɔ́ é, pe lyem'ɔ nadi ekwos etɔ́ ɛ. Tin, é gheɲ ye aakabe náá, wɔ eezegɛɛb ɛ, wɔ aazokasesɛɛb é membo, da mot sis é kɔl wɔ bhete. Da nye é tɔ́ ne nɔ pe lyem'ɔ aadi ààkwos etɔ́ ɛ.» <sup>19</sup>Ne mekpa menek, Yezu nadi elyaal é dǎa esyee ɛ Pyɛɛd aadi ɛ, dǎa esyee ɛ le aadje Zɛɛb duu ɛ. Bhii tak, Yezu eezeke ne ne náá: «Dua mɛ!»

#### Yezu be ne djekel nye nadi ekwyel ɛbuepe ɔ

<sup>20</sup>Pyɛɛd eezeliig mis, nye eezɛbee djekel ɛ Yezu nadi ekwyel ɛbuepe ɔ. Djekel tak é mot namalal kɔ Yezu é sok be nadi ɛde edee ɛ. Da nye é zɛdji Yezu náá: «Gheɲ, ɛze aakeka wɔ gha?» <sup>21</sup>Tin, beea Pyɛɛd nabee nye ɛ, nye eezɛdji Yezu náá: «Haaa nyey, Gheɲ, ɛyé aasa nyey?» <sup>22</sup>Yezu eezebɔɔza náá: «Mɛ kwyel náá, nye di ne tsik keyaka ne dwoo mɛ aabula ɔɔ, ye gwyák wɔ wo? Wɔy, dua mɛ!» <sup>23</sup>Tin, leɲ tak eezeke pak bot ɛ nadi dum koɲ ne Zɛɛb ɔ náá, djekel yenɔk aanàkwaagwyɛ. Ghuna Yezu nabe é ààke ne Pyɛɛd náá: «Nye



aanàkwaagwye.» Nyey nake é náá: «Me kwyel náá, nye di ne tsik, keyaka ne dwoo me aabula ɔ, ye gwyák wɔ wo?»

<sup>24</sup>Ye é djekel tak nye emet ε di ekaada etep ee nye bee ε. Nye é boowa ye tɔ Ekwyala. Deenek, mena ne guka náá, etep ee nye di elɛε ε, ye é tɛɛtɛ.

#### **Lii mesik**

<sup>25</sup>Yezu naabaasa bedhiiti bete ne esonok. Ye pe di é be náá, etep binek djas nakwyalaa ε kwyalak ɔɔ, pe ye aanàkwaabelaaa di ekwom bemekana me tak kɔ eko ε bɔs'ak djas.

## Mekana me

# Mesa me

## Bot e Lwoma

Eniel

Mekana me mesa me bot e lwoma ye bhɔɔba é Mbée Bhaadal e Luk nakwyal e. Nye kaada é dǎa bot e lwoma, bot e Yezu nalwom ɔ, nagoola bhaadal'e. Be nakan egoola ye é pe Yeluzalem, bhii tak pe kɔ epes e medhik me nadi mbakambaka ne tin e, bhii tak pe kɔ medhik me di é ngwoob ne ngwoob boo dii meson me Mediteelane e. Deenek, be naasa **IwomeI** Yezu nalwom náá, be sa é (Luk 24.47-48, bot e lwoma 1.8).

É meken me mekana me bot e lwoma, Yezu eebyet tɔ gwoo pe daa Zeeb (1.9). Nenak nye tokape é di wat be ne benɔɔ dǎa nye nadidi sok e, é di'enek, nye eedhis bedjekel be Sisim na Dee, nadus pe daa Zeeb e (elajel e ebá 2). Sisim tak é di edje be ghwyil ekegoola embee esa ee Zeeb sa e. Meken ne mesik me mekana me bot e lwoma, Sisim na Dee epedul bedhiiti bot e di edum konj ne Zeeb ɔ pe daa Yezu.

Kekum pe elajel e kam ne ebá (12), **mot-lwoma Pyeed** di mot ghoŋ tɔ etep ee di kaadaa tɔ mekana me bot e lwoma e.

Bedjekel e Yezu é eYuda, be é kuku etɔ pe kok Ndjaa-ebuwa Yeluzalem, tin, be nadi elii kɔ esu e lyoel yɔɔ. Deenek, tyee wat ne Yezu, be nabe ààdi egwakel ne beghaa-Zeeb (elajel e elél kekum yii eten ne elél 3–8).

Bot e zedum konj ne Zeeb ɔ, be eezetɔ kɔ mel me kyee dik Yude djas, pe Samaali ne pe medhik me sis. Be nadi egoola Mbée Bhaadal pe daa bot e membyak me sis (elajel e eten ne elél kekum elajel e kam ne ebá 8–12). Yenek é dhiiti sa na bes. É ghen tak, eYuda bɔɔ bemet é nazodi egu Zeeb ngɔt tak. Be nadi egek náá, bot e bedhiiti bezeeb e sis tok ne ghwyil egu nye. Tinaak, Yezu Klisto epesa náá, bot djas needi ne egwakel ne Zeeb. Ezeega ekele-tye, neghu ezeega ndjaa mendjaala epebyel. Ye epebilel, ebilel ne ebilel. Bot e di tɔ tak ɔ, ye é bot e mbyak eYuda ne bot e membyak me sis.

Kana pe pak elajel e kam ne elél (13), **mot-lwoma Pɔl** é kazedu bhis e Pyeed tɔ Ekwyala yii mekana me bot e lwoma. Yezu Klisto é nadjóo Pɔl (elajel yii eten ne ená 9). Bot e zeeega mendjaala Antios pe kyee dik Siili zokazesée nye ne bedhiiti bot e nakwaadi egyee ne ne ɔ, etep be neekegoola Mbée Bhaadal e Yezu Klisto etsetape pe medhik me sis. É eken é elajel e kam ne elél, kekum elajel e mekam-membá ne eten ne elél (13–28), ye liial é medjonj me IwomeI'e. Ye kaada é dǎa

Mbɛ Bhaadal eezedjala mbaka-mbaka nɛ Mediteelane kɛkum pɛ ghaada Lɔm nadi ɛ boo ghaada ekukuma kyee dik tak.

Mbɛ Bhaadal ɛ Yezu Klisto Luk nakwyal ɛ, ɛpelii ɛ ɛtɛp dum nɛ ɛ ghɛŋ Yezu nadi kɔ bɔs ɛ. Tɔ mekana mɛ mesa mɛ bot ɛ lwoma, yɛ ɛ ɛkɛn ɛɛwala ɛ zɛɛga ndjaa mendjaala. Yɛ ɛ ɛwala ɛ ekeletye, bot ɛ di edum koŋ nɛ Zɛɛb ɔ, di egoola melu djas nɛ ɛ edi djas Mbɛ Bhaadal ɛ Yezu Klisto. Bɛ goola yɛ ɛ pɛ daa bot ɛ membyak djas, nɛ pɛ daa bot ɛ ezeɛga mendjaala mɛ bezɛɛb ɛ sis djas, pɛ daa bɔɔ dhyeeb, nɛ pɛ daa eboo bot, pɛ daa bekum ɛ bot nɛ pɛ daa bedjel.

### Yezu eekɛk bot ɛ lwoma Sisim na Dɛɛ

**1** <sup>1</sup>Sɔ'am Teofil, tɔ mekana mam yii ɛsok, mɛ naakaada ɛtɛp ɛ Yezu nasa ɛ, nɛ mɛlyo mɛ nyɛ nalyo ɛ mɛkɛn ɛ, <sup>2</sup>kɛkum dwoo Zɛɛb nasa nɔ́á, nyɛ byet tɔ tɔ gwoo ɛ. ɛsok nɛ nyɛ nɛ byet tɔ tɔ gwoo, yɛ nabɛ ɛ nyɛ eelik bot ɛ lwoma mɛlyo nɛ ghwyil Sisim na Dɛɛ. <sup>3</sup>Eteɛ nɔ́á, bhii mezuk mɛ nyɛ nazuk gwyɛ ɛ, nyɛ nadidi elelyaal bɛ nyɛl, ɛtɛp bɛ neemyaal nɔ́á, nɛ tsɛtɛsɛ nyɛ ɛ nɛ tsik. Melu mekam-mɛnɔ́, nyɛ nadi elelyaal bɛ nyɛl, nyɛ nadi elii nɛ nɔɔ kɔ ɛsu ɛ ɛyɔŋ ɛ Zɛɛb. <sup>4</sup>Dhiiti dwoo, nyɛ nadi ede edee lɔɔg wat bɛ nɛ bɛnɔɔ, nyɛ eezɛkɛ nɛ nɔɔ nɔ́á: «Sa mot ààtseta nɛ ghaada Yeluzalem. Bwoodka sa Saagam nakɛk ɛ, sa mɛ nɛlɛɛ bin ɛ. <sup>5</sup>Eteɛ nɔ́á, Zan Nduuel-bot naduu bot Zɛɛb ɛ tɔ mɛdii, yɛ kabɛ biyɔ ɔ, tɔ melu mɛ di ezye yenɛk, bi aaduwa Zɛɛb ɛ tɔ ghwyil Sisim na Dɛɛ.»

### Yezu eebyet pɛ tɔ gwoo

<sup>6</sup>Deenɛk, bot ɛ nasɛɛga ɛ di wat bɛ nɛ Yezu ɔ boozɛdji nyɛ nɔ́á: «Ghɛŋ, yɛ ɛ ɛwala ɛlak ɛ wɔ aagomal ɛyɔŋ ɛ Yisalaɛ ɛ?» <sup>7</sup>Yezu eezɛbɔɔza nɔ́á: «Dum nɛ tɛp ɛwala, nɛ dwoo lenɛk, yɛ ààgwyák biyɔ, etɛɛ nɔ́á, Saagam naazekoobal yenɛk nɛ ghwyil'ɛ. <sup>8</sup>Yɛ kabɛ biyɔ ɔ, bi ɛ waabɛla boo ghwyil ɛ sok Sisim na Dɛɛ aasul kɔ len ɛ, bi aadi ɛ betyaasɛs bam pɛ Yeluzalem, pɛ kyee dik Yude nɛ Samaali kɛkum pɛ mɛsik mɛ bɔs.» <sup>9</sup>Bhii Yezu nakɛ deenɛk ɛ, nyɛ eezɛbyet tɔ tɔ gwoo, bɔɔ djas ebee, wɔ gwaa, eguud zokazɛdipal nyɛ ɛ mis mɔɔ.

<sup>10</sup>Dáa bɛ nadi egwyák tɔ gwoo ɛ sok Yezu nadi ebyet ɛ, ɛ di tak, bot ɛbá nɛ ekaad ɛ na puu eezɛtuula bɛ, <sup>11</sup>bɛ eezɛkɛ nɛ nɔɔ nɔ́á: «Bot ɛ Ghalile, ɛtɛp yɛ bi di egwyɛ ɛ gwyák tɔ gwoo? Yezu yenɔk, mot Zɛɛb zedis nyɛ pak'ɛn, nyɛ tɔ tɔ gwoo ɔ, nyɛ aabaazobula ɛ dhatyɛ bi bee nyɛ ɛ byet yenɛk.»

### Mot nadjila Yudas ɔ

<sup>12</sup>Dáa bɛ nadus pɛ ɛtsok ɛ pyeeb oliv ɛ, bot ɛ lwoma eezɛsik pɛ Yeluzalem. ɛtsok ɛ tak natseta nɛ ghaada ɛ, tyɛ pes ɛwala wat ɛ kyeeɛ mɛko. <sup>13</sup>Dáa bɛ nakum pɛ Yeluzalem ɛ, bɛ eezɛni tɔ dhiiti dhɛŋ nadi pɛ ɛko ɛ, yɛ nabɛ ɛ di bɛ nadi ezezyɛ nɛ zɛɛga sok ɔ. Yɛ nabɛ ɛ Pyɛɛd, Zan, Zak, Andɛle, Filip nɛ Toma, zɛnɔɔ Bhaatelemi, nɛ Matye, Zak mɔn ɛ Alfe, Simɔŋ mot di tɔ ɛdhuu ɛ bot ɛ nadi ɛdjóoaa ɛZɛlɔt ɔ, zɛnɔɔ Zuud, mɔn ɛ Zak. <sup>14</sup>Bɔɔ djas, bɛ nabɛ ɛ nɛ mɛfulu mɛ ɛsesɛga ɛ zɛɛga mendjaala bɛ nɛ boa, nɛ Maali nyɛɛg ɛ Yezu, zɛnɔɔ bɔn-nyɛɛg ɛ Yezu ɛsok nɛ ɛsok.

<sup>15</sup>Dwoo wat, wɔ gwaa, bot ɛ nadi edum koŋ nɛ Zɛɛb ɔ zokazɛsɛɛga ɛ di wat, mɛtan mɛ bot ɛ tak nabɛ ɛ tyɛ bot dhɛt nɛ mekam-mɛmbá (120). Wɔ gwaa,

Pyeed zetyaa tetel kuku ebwak e ɓɔ, nye eezɛke nǎá: <sup>16</sup>«Bɔn-nyeeɓ bam, ye nagoka é nǎá, sa Sisim na Dee naloole tɔ Ekwyala e Zeeb é sael. Pe tɔ nuub e Dhavid, nye naaloolii dum ne Yudas nǎá, ye é Yudas e nadul bot e nazemet Yezu ɔ. <sup>17</sup>Nye nadi é ngɔt tɔ ɓɔɓ'es, nye nabe é nye eebela ye kyee ekee tɔ lwomel bis nalwomaa ε. <sup>18</sup>Deenek, ne epata ee be nadjɛ nye, éteɓ nye neekeka Yezu ε, nye naabɔm pyeeb. Nye nabe é nye eeduma si ne eghet é ɓɔs, mɔ tii nye, mendja djas pɛ kel. <sup>19</sup>Bot e Yeluzalem djas naagwak tɛp tak, é di tak é be naget pyeeb tak tɔ lii'ɔ «Akeledama». Ye kwyel elee é «pyeeb ghiya».»

<sup>20</sup>«Tinaak, beeka sa di kwyala tɔ mekana me Medjeeb ε:

“Ndjaŋ'e goka ne elik é wum;

sa dhiiti mot ààlik tɔ tak.”

Ye nabaakwyalel é nǎá:

“Da dhiiti mot é zɛɗjila nye tɔ mesa me.”

<sup>21</sup>Ye goka ne enɔŋaa ε, mot ngɔt tɔ sama bot e nadi egyee mena ne benɔɔ é sok mena nadi ekeka melu djas mena ne Gheŋ Yezu ε, <sup>22</sup>kekan dwoo Zan naduu nye Zeeb ε, keyaka ne dwoo Zeeb nadis nye pak'enaka ε. Mot tak aakadi é tyaases mena ne benɔɔ, éteɓ ekebaŋa ne bot nǎá, Yezu naazegom bhis esyee e le.»

<sup>23</sup>Tin, be eezelyaal be bot ebá: Ye nabe é Zozɛf, dhiiti din e le nabe é Bhaa-lasabhas, nye nabaadi edjóaa é Yustus, zenɔɔ Matyas. <sup>24</sup>Bhii tak bot e nadi edum koŋ ne Zeeb ɔ zokazeseega, be moo tin edjaala nǎá: «Gheŋ, woy mot di egu ebhum elyem e bot ɔ, lyaala bis mot wɔ tɔ, tɔ sama bot ebá bak ɔ, <sup>25</sup>éteɓ nye needi ngɔt tɔ sama bot e lwoma, é di mesa ε Yudas mot lik bis, da tɔ ye é di di egoka ne ne ɔ.» <sup>26</sup>Wɔ gwaa, be zesa dhiiti egwyeeɓ, egwyeeɓ e tak kasée é Matyas. Matyas é boozeni tɔ sama bot e lwoma kam ne ngɔt.

### Ezye e Sisim na Dee

**2** <sup>1</sup>Dáa dwoo Patekɔt nakakum ε, bedjekel nadi é zeeɓa é sum di wat. <sup>2</sup>Kaseka tɔ gwoo é, dhiiti mewuŋal dáa ghuu na lyel-lyel eezelwoodal ndjaa djas be nadi tɔ tak ε. <sup>3</sup>Tin, be eezebee esonok eezetyaa ko elo ɓɔɔ, tyee mengel me du. Bhii tak, wɔ gwaa ngel tak zokazebeka, ɓɔɔ epes-epes, kyee wat-wat eeketyaa ko mot ne mot.

<sup>4</sup>ɓɔɔ djas naalwood ne Sisim na Dee. Bhii tak be moo tin elii membyak me sis, dáa Sisim nadi edje be ghwyil elii ε.

<sup>5</sup>Tin, é gheŋ tak, tɔ Yeluzalem, ye nadi é ne bot e mbyak eYuda nadi ekaab Zeeb ɔ, nadas pɛ kyee medhik djas di ko eko e ɓɔs ɔ. <sup>6</sup>Dáa be nagwak etap elenek ε, ɓɔɔ djas zokasum ekaab zeseega é di wat, be moo tin edjoka ebuepe etee nǎá, mot ne mot nadi egwak bedjekel elii elii e membyak mɔɔ. <sup>7</sup>Be naadyeebadjoka ebuepe, ɓɔɔ nǎá: «Bot e di elii'aak, tok bot e kyee dik Ghalile? <sup>8</sup>Ye sa dáa nǎá, mot ne mot pak'ena gwak sa be di elii é tɔ lii mbyak'e? <sup>9</sup>Pak'ena wak, ye é ne bot e dus pɛ dik Paaletes, dik Medes, zenɔɔ dik Elam. Bedhiiti bot dus é pɛ Meezopotami, pɛ kyee dik Yude, pɛ del e Kapadɔs, ne Pɔŋ pɛ kyee dik Azi, <sup>10</sup>pɛ Fiilizi, ne pɛ Panfili zenɔɔ pɛ Ezipte, ne é ngwoob del e Sylen pɛ Libi, ye nabe é ne bot e nadas pɛ ghaada Lɔm ɔ. <sup>11</sup>Bedhiiti nabe é, bot e ghola Kelet, ne bot e dik Aalabi. Pak'enaka ye nabe é ne bot e mbyak

eYuda, bak bedhiiti nabe é bot e nazemyaal edjaala Zeéb eYuda ɔ. Tin, biso djas epegwak pe tɔ elii e membyak mes dáa be di elee embée ne eboo esesee Zeéb di esa e!» <sup>12</sup>Bɔɔ djas naadyeebadjoka dhaa tye, be moo tin yooo ààbe ne dáa be sa, be moo tin edjinel pak'ɔɔ náá: «Yak tak kwyel elee yé?» <sup>13</sup>Tin, bedhiiti bot nadi ego be, bɔɔ náá: «Elangi e menyok é di esa be ɔ!»

### Pyæd eezelii ne medhuu me bot

<sup>14</sup>Tin Pyæd eezetyaa tetel be ne bak bedjekel kam ne ngot, nye moo tin etuud ne medhuu me bot elyelepe náá: «Bɔn-nyæg bam bot e mbyak eYuda, zenɔɔ biyɔ bot e di é dwoo lak mos kɔ Yeluzalem ɔ, ye goka bi met esuk e sa di esael e. Gwakeka enyɔpe sa me di ekwyel elee bin e. <sup>15</sup>Bot bak tok tɔ elangi e menyok dáa bi di egek tɔ elyem bin e, etee náá, mena dinaaka é é ewala eten ne ená yii melem. <sup>16</sup>É di'enek guka náá, sa ngoolel-Mekpa e Zeéb Zowel nalee é, ye moo zesael. Nye nabe é nye eke náá:

<sup>17</sup>“Zeéb naake náá: Tɔ melu me mesik,  
me waadje bot djas Sisim yam.  
Bɔn bin, bɔn botom ne bɔn boa  
be aadi é bengooel e Mekpa e Zeéb,  
mengbaaz é waakan ebee etep tyee tɔ medhyam  
tin betɔa-bot é waadjem medhyam.

<sup>18</sup>Tsæetse ne tsæetse tɔ melu menek,  
me waadje Sisim yam ne bot e mesa mam yii botom ne yii boa,  
be aadi é bengooel e Mekpa e Zeéb.

<sup>19</sup>Me waasa esa e mebwala pe eko tɔ gwoo,  
ne endem e mebwala pe si kɔ bɔs.  
Ye aadi é ghiya, du, eguud ne eguluk.

<sup>20</sup>Esok ne dwoo e Gheɲ zye,  
dwoo tak aadi é boo dwoo ne duma,  
gwyee é waaghomela,  
ngɔn é waate zoooɲ dáa ghiya.

<sup>21</sup>Tin, mot aadjaala ne din e Gheɲ ɔ,  
nye waatsak<sup>b</sup>.”

<sup>22</sup>Bot e mbyak Yisael, gwakeka sa me di elii'aak: Zeéb naalyaal bin kɔkɔ mbi mot Yezu mot Nazalet nadi é. Etee náá, pak'en, Zeéb naasa eboo endem e mebwala membi ne membi é ze e Yezu. Biyɔ bemet ne gu ye enyɔpe. <sup>23</sup>Bi nabe é bi eeka mot tak é membo me bot e di ààgu Zeéb ɔ. Be naagó nye, bem nye é melaaba, etep binek djas nasael é dáa Zeéb naloozekek, ne elee náá, nye waasa e. <sup>24</sup>Tin, Zeéb naagomal nye bhis esyee, nye naapek nye tɔ mezuk me esyee, etee náá, ye nabe é ààdjala náá, esyee di ne eghen kɔ le. <sup>25</sup>Beeka dáa mekoozi Dhavid naake kɔ esu e le e:

“Me nadi ebebee Gheɲ sok bhwoob'am,  
nye é pe mbo eghen bam ekaab náá,  
me zekepwak ne bwoo.

<sup>26</sup>Étep tak e di náá, lyem'am é tɔ boo menyɔ,  
mekpa me nuub'am eelwood ne boo memyaala,

nyel'am é tɔ boo ebwaalel.

<sup>27</sup> Eteé náá, Gheŋ, wɔ tok ne ghwyil elik me kɔ del e edim e bot e nazegwye ɔ,

wɔ aanàkwaabet náá, mot'ɔ na Dee kesyep tɔ evit.

<sup>28</sup> Wɔ eelyaal me ze di edul bot pe tsik e, wɔ epedje me memyaala é mis mɔ<sup>c</sup>."

<sup>29</sup> Bɔn-nyeeɓ bam, betka me lee bin popoopwon dum ne bhaab'enaka Dhavid, nye naagwye, bhii tak nye naadela. Evi e le é tak dɔɔ ne dwoo pan mos'ak wak ekunaaɓe. <sup>30</sup> Dáa nye nadi náá, nye é ngoolel-Mekpa e Zeeb e, ne dáa Zeeb nakek nye ne etuwal myoŋ ne mesoŋ me náá, ngɔt tɔ bedha be é waadjila kɔ bóó mekoozi me e. <sup>31</sup> Dhavid nabe é, nye eegu sa nawaasaɓe e. Tin, ye nabe é, nye eeleɓ bot dum ne egom e Mesia bhis esyee, éteɓ tak e nye nake náá:

"Nye nabe é ààdhuugelaa tɔ del e edim e bot e nazegwye ɔ, tin, muu'e nabe é, ààsyep tɔ evit."

<sup>32</sup> Zeeb eegomal Yezu me di elii kɔ esu e le'aak bhis esyee. Bisɔ djas é betyaases éteɓ tak. <sup>33</sup> Zeeb eesa náá, nye byet pe eko ke di pe mbo egher be, nye naabela Sisim na Dee Zeeb Seeɓ nakek e. Bhii tak, nye eelwoodal bis ne ye. Yenek é, eteɓ ee bi di ebee ne egwak, mos yenek. <sup>34</sup> Bela náá, Dhavid nye emet nabe ààbyet tɔ gwoo, tin, ye nabe é nye eeke náá:

"Gheŋ Zeeb naake ne Gheŋ'am náá:

Dha disi pe mbo egher bam.

<sup>35</sup> Me waalwom bot e mebhuka mɔ, be di esa ee meɓ mɔ aanyal e<sup>d</sup>."

<sup>36</sup> Ye goka é náá, bot e mbyak Yisalaɓ djas gu enyoɓe náá: Yezu bi nabem nye é melaaba ɔ, ye é nyey e, Zeeb sa mos náá, nye di Gheŋ ne Mesia!»

### Bot bemil elɛl eedum koŋ ne Zeeb

<sup>37</sup> Bot e nadi é di tak ɔ naadyeebadjoka ne mbi yenek kɔkɔ mekpa. Be booze-dji Pyeed be ne bedhiiti bot e lwoma náá: «Mɔn-nyeeɓ, bis goka ne esa dáa?»

<sup>38</sup> Pyeed eezɛɓɔɔza ne nɔɔ náá: «Mot ne mot tɔ len, liigka elyem, da bi é duwa Zeeb ne din e Yezu Klisto, eteé náá, mesyem men neepelaa. Bhii tak, bi é waabela ekek e Zeeb, Sisim na Dee. <sup>39</sup> Tin, Zeeb nakek eteɓ bak é kɔ esu e len, ne bɔn bin, zenɔɔ bot e di kɔ mɛl me di etsetaɓe e, bot djas Gheŋ Zeeb'ena aadjoo ɔ.»

<sup>40</sup> Pyeed naabaalii ne nɔɔ bete ne edhiiti eteɓ, éteɓ be neemyaal, ne éteɓ be neebela meghaaz. Nye nadi eke ne nɔɔ é náá: «Myaalka tsik éteɓ biyo bɛmet needi ààkwye é laab bot e di mos, be eezewo ze'aak!» <sup>41</sup> Ye nabe é, bot ebueɓe tɔ sama yɔɔ naamyaal mɛlyo e Pyeed, wɔ gwaa, be zokazɛduwa Zeeb. Dwoo tak, bot ekee sa ye aasa bemil elɛl (3 000) naabaazɛbilel kɔ sama bot e nazedum koŋ ne Zeeb sok ɔ.

### Tsik bot e zɛega mendjaala

<sup>42</sup> Bɔɔ djas naadyeebawa zii tɔ egwak é mɛlyo me bot e lwoma nadi elyo be e. Be nadi é tɔ boo egwakɛl pak'ɔɔ, be nadi ede edee é é di wat, ne edjaala

Zeeb. <sup>43</sup>Mot ne mot nadi é ekaab Zeeb elyelepe. Tin é ze bot e lwoma, Zeeb nadi esa bete ne endem e mebwala. <sup>44</sup>Bot e nadi edum koŋ ne Zeeb ɔ nadi é lyem wat to egwakel. Pak'ɔɔ, be nadi ekekaa esa djas be nadi ne ye e. <sup>45</sup>Be nadi ebeboɔmsa esa ne ekum ɔɔɔ. Bhii tak, epata ee be aabela e, be kekaa ye é pak'ɔɔ, é ebee ekwosak e mot di ne ye é. <sup>46</sup>Melu djas, be nadi eseeɔga to kok Ndjaa-ebuwa e Zeeb. Be nadi edede edee ɔɔ é, é di wat to mendjaa mɔɔ, tin be nadi ede é ne boo memyaala to elyem, ààbe ne lyem ebet. <sup>47</sup>Be nadi eduwal Zeeb to medjeeb, tin, bot djas nadi ekwyel be ebuepe. Tin melu djas, Gheŋ nadi ebil to edhuu e ɔɔ, bot e nye nadi etsik ɔ.

### Pyeed be ne Zaŋ eetsik boka mot

**3** <sup>1</sup>Dhiiti dwoo, Pyeed be ne Zaŋ zokazebyet pe kok Ndjaa-ebuwa étep ekedjaala, ye nabe é é ewala elél yii bikoko. <sup>2</sup>É ngwoob eniel e di edjóoaa «Èbe e ndjaa na nyɔ-nyɔ» e, é di tak ye nabe é ne dhiiti boka mot mbyela mɔ. Melu djas bot nadi eghæe nye, zɛmak nye tin, étep nye neebɔ epata pe daa bot e nadi ezye pe kok Ndjaa-ebuwa ɔ. <sup>3</sup>Dáa nye nabee Pyeed be ne Zaŋ ekwyel eni to kok Ndjaa-ebuwa e, nye eezewaab be epata. <sup>4</sup>É di'enek, Pyeed be ne Zaŋ zegwyák nye kpæe. Bhii tak, Pyeed eezeke ne ne náá: «Gwyáka bis!» <sup>5</sup>Tin mot'enɔk eezegwyák be kpæe, ete náá, to lyem'e, nye nadi egek é náá, be waadjɛ nye sonok. <sup>6</sup>É di'enek, Pyeed é booke ne ne náá: «Mɛ tok ne epata, ààkobe ne ɔɔɔ, sa me di ne ye e, me epedje wɔ: Ne din e Yezu Klisto mot Nazalet, wyela da wɔ é ké!» <sup>7</sup>Bhii tak nye eezemet nye pe mbo eghen, nye eezekwyee nye é ewyel. É di tak wat, meko ne metii me meko me mot'enɔk moo tin elyelepe, <sup>8</sup>vaskala, é di tak wat, nye eezetyaa tetel, nye moo tin eke.

Bhii tak nye eezeni ɔɔɔ wat be ne bot e lwoma pe to kok Ndjaa-ebuwa, nyey eke, etsel, ne eduwal e Zeeb. <sup>9</sup>Bot djas nadi tin ɔ naabee nye eke ne eduwal e Zeeb. <sup>10</sup>Dáa be nagwyák náá, ye nabe é mot nadyeebadidi ndiindel é «Èbe e ndjaa na nyɔ-nyɔ» yii kok Ndjaa-ebuwa étep ewaab epata e, tin ɔɔ djas naabela bebebwoɔ ne edjoka ebuepe dum ne sa nasael ne boka mot'enɔk e.

### Pyeed eezelii ne medhuu me bot to kok Ndjaa-ebuwa

<sup>11</sup>Dáa mot'enɔk nanaada Pyeed ne Zaŋ e, bot djas to edjoka be nadi edjoka e, wɔ gwaa be zokazyɛ kaab pe pak be nadi e. Ye nabe é di bhaaz nadi edjóoaa, «Bhaaz e Salomɔŋ» e. <sup>12</sup>Dáa Pyeed nabee deenek é, nye é booke ne edhuu e bot binɔk náá: «Bɔn-nyɛɛɛ bam bot e Yisalaɛl, étep yé bi di edjoka tsik mot'ak tsak e? Étep yé bi di egwyák tyee náá, bis tsik mot'ak é ne meghwyil mes met neghu ete náá, bis epasa zii étep edu e Zeeb? Ààbe ye tok deenek!» <sup>13</sup>Ye é Zeeb e Abalaam, Zeeb e Izak, ne Zeeb e Zakɔɔb, Zeeb e bebhaab binaka e lyaal duu mot-mesa me Yezu. Biyɔ bemet bi naka nye é membo me ekukuma, ne swonal e nye é mis me Pilat, kabela náá, Pilat naakwyel ebet nye. <sup>14</sup>Biyɔ, bi naabyen mot na dɛɛ, na epiki, biyɔ nakwyel é náá, Pilat bet mot di egó bot ɔ. <sup>15</sup>Deenek, bi naagó mot di nakuma tsik ɔ. Tin, bhis etep binek djas, Zeeb naagomal nye to esyee, bis é betyaases étep tak. <sup>16</sup>Ye é kɔ esu e mebwala me din e Yezu, ne dum ne edum e koŋ ne ne e, ghwyil mot bi di ebee ne egu'aak bula. Ye é edum e koŋ ne Yezu e sa náá, nye bela tsik nyel djas bi di ebee'enek.

<sup>17</sup>Bela náá, bɔn-nyɛɛɛ bam, me ne gu enyɔɔpe náá, biyɔ ne ekukuma bin nasa deenek é, ete náá, bi é to boo edjak dum ne Yezu. <sup>18</sup>Ye é deenek é Zeeb

kwyel elyaal esuk e etep ee nye naloolee tɔ enuub e bengooole e Mekpa e Zeeb djas e. Nye nabe é nye eeleé náá, Mesia me é waazuk. <sup>19</sup>Swoolaka mefulu men, da bi é dum koŋ ne Zeeb etee náá, nye needis mesyem men. <sup>20</sup>Deenek bhii tak, Gheŋ é waazedje bin ewala e bi aawala e. Tin, nye waadhis bin Yezu, Mesia me nye naloozetɔ kɔ esu e len e. <sup>21</sup>Nenak yak, ye goka é náá, Yezu Klisto pookodi pe tɔ gwoo, kekum melu me ye aabe náá, esonok djas é waabula bes, dáa Zeeb naloolee tɔ enuub e bengooole e Mekpa e Zeeb be na dɛe e. <sup>22</sup>Ye nabe é, Moiiiz naake náá: “Gheŋ Zeeb'en é waadhis bin ngooolel-Mekpa e Zeeb dáa mam. Nye aadi é mot mbyak'en, da bi é gwak etep ee nye aalee bin e djas. <sup>23</sup>Mot djas aadi àagwak etep e ngooolel-Mekpa e Zeeb tak ɔ, nye waasɔaa tɔ sama bot e mbyak, bhii tak nye waagóaa.”

<sup>24</sup>Tɔ bengooole e Mekpa e Zeeb djas, kana Samyel, keyaka ne bot e nakazyé bhii koŋ'e ɔ, ye nabe é be naalii ne nen dum ne melu mak. <sup>25</sup>Etep ee Zeeb nakek bin tɔ enuub bengooole e Mekpa e Zeeb e, nabe é yebɔ. Bi é ne yebɔ di tɔ ebheŋ e Zeeb nakwyal be ne bebhaab bin e. Nye naake ne Abalaam náá: “Me waasee mebyel djas, kɔ bɔs metel, kɔ lo bedha bɔ.” <sup>26</sup>Etep tak é di náá, Zeeb napookoleedhis mot-mesa me sok é kɔ esu e len, nye napookoleedhis nye é, étep nye neezesee bin metel, ne esa náá, mot ne mot neeliŋ koŋ ne embee mefulu me.»

#### Pyeed ne Zaŋ sok bhwoob boo kwan eYuda

**4** <sup>1</sup>Bela tin náá, Pyeed ne Zaŋ nadi elii ne zukamwaa ne mot nadi tin ɔ. Wɔ gwaa, beghaa-Zeeb, ekukuma e bembaaale e kok Ndjaa-ebuwa, zenɔɔ bot e edhuu e eSadusee, bɔɔ zokazyé pe kyee be nadi e. <sup>2</sup>Elyem naadyeebakpaa be, etee náá, be nabe àakwyl náá, Pyeed ne Zaŋ, bot e Lwoma bebá gheelelyo bot tɔ melyo mɔɔ náá, Yezu Klisto mot nagwye ɔ, nye eezegom. Pyeed ne Zaŋ nadi esa deenek é etep elyaal ne bot náá, ne tseetse, bot e zegwye ɔ waagom. <sup>3</sup>Tin be boozemet Pyeed ne Zaŋ zewa be é membok. Wɔ gwaa, be zokazedjek be tin kekum melem, etee náá, be namet be é bikoko. <sup>4</sup>Bela náá, bete ne bot e nagwak mekpa me bot e lwoma ɔ, ye nabe é, be naadum koŋ ne melyo mɔɔ. Metaŋ me bot e tak naabilel, kum tyee bot bemil eten (5 000).

<sup>5</sup>É yak melem, ekukuma eYuda, bepaa, zenɔɔ beghaŋ e mekana me etsi, zokazeseege pe del Yeluzalem. <sup>6</sup>Bot e nadi tɔ zeege tak ɔ nabe é, An boo ghaa-Zeeb, Kayif, Zaŋ, Alekzandele zenɔɔ bot e mebyel e boo ghaa-Zeeb djas. <sup>7</sup>Be eezetel Pyeed ne Zaŋ metetel sok bhwoob'ɔɔ, tin, be eezedji be náá: «Bi sa esesee bak ne yak mebwala, ne din e ze?» <sup>8</sup>Tin, Sisim na Dɛe eezelwood tɔ Pyeed, nye é booke ne nɔɔ náá: «Ekukuma e mbyak ne bepaa e eYuda, <sup>9</sup>be dji bis bi medjin mak mos é, étep enem esa ee bis nasa ne boka mot e. Be dji bis é náá, mot'ak tsak dáa? <sup>10</sup>Enyɔpe, ye goka é bi gu náá, biyɔ djas, dɔɔ ne bot e Yisalael, ye be náá, mot'ak eetyaa tetel ne nyel enyɔpe é mis men ɔɔ, ye é ne ghwyil din e Yezu Klisto mot Nazalet, mot bi nabem é melaaba, da Zeeb é gomai nye bhis esyee ɔ. <sup>11</sup>Yezu, mot Ekwyala e Zeeb di eleé tseetse náá:

“Ékok e bezumel mwas e,

moo é ekok di epyet ndjaŋ e’.”

<sup>12</sup>Tsik belaa é, ne din e Yezu Klisto nye emet. Dhiiti mot Zeeb nadhis kɔ bɔs'ak náá, nye neetsik mena ɔ, tok.»



<sup>13</sup>Dáa be nabee náá, Pyeéd ne Zaŋ nadi elii ne boo ebwaalel ε, bot ε zεεga boo kwan eYuda naadjoka. Be naadjoka etεε náá, ye be ε be eesiiza náá, be nabe ε mbi vanj bot ε nadi ààtɔ medjek ɔ. Be nadi egu náá, be nadi egyee ε sama wat ne Yezu. <sup>14</sup>Tin, be nadi ebee mot natsak ɔ tetel ε ngwoob'ɔɔ, be nabe ε ààkabe ne ekpa ε eyala. <sup>15</sup>Be eezεke ne nɔɔ náá, be wyis tɔ ndjaa epée. Be moo tin esɔs pak'ɔɔ. <sup>16</sup>Be nadi ekeke ε náá: «Mena aasaka bot bak dáa? Etεε náá, bot del Yeluzalem djas ne gu popoopwon náá, bɔɔ ε nasa ndem mebwala mak, mena tok ne ghwyil eswonol. <sup>17</sup>Tin, ye ààgoka náá, menduk me tep'ak gék tɔ melo me bot bak djas. Mena ε waalyak be ne mebhema náá, be nàbaalii ne bot kɔ esu ε din ε Yezu.»

<sup>18</sup>Be eezεdjoo be, bhii tak be eezelyak be elyelepe náá, be nàbaalii neghu elyo ε bot ne din ε Yezu. <sup>19</sup>Tin, Pyeéd ne Zaŋ eezεbɔɔza ne nɔɔ náá: «Péeaka biyɔ bemet neghu ye ε enyεpe ε mis ε Zεeb náá, be looba ne nen neghu be looba ne Zεeb. <sup>20</sup>Ye kabe bisɔ ɔɔ, bis tok ne ghwyil ebyen elii dum ne sa bis nabee ne mis ne εgwak ne melo ε.» <sup>21</sup>Bot ε boo kwan eebaazεbhem be, bhii tak, be eezεbet be. Be nabe ε ààbe ne tyee be aazuk be, etεε náá, εdhuu ε bot djas nadi eduwal Zεeb kɔ esu ε etεp ee nasael ε. <sup>22</sup>Mot natsak ne mebwala ε Zεeb ɔ nabe ε ne membu mekam-mená kedhaa.

#### Mendjaala me bot ε di edum koŋ ne Zεeb ɔ

<sup>23</sup>Dáa be nabet be ε, Pyeéd be ne Zaŋ eezεtɔ pe pak εdhuu ε besɔ bɔɔ nadi ε. Be moo tin ebaŋa be etεp djas eboo beghaa-Zεeb ne bepaa ε eYuda nalεε ε. <sup>24</sup>Bhii be nazεgwak etεp binek djas ε, bɔɔ djas eezεgwakel, tin, be eezεdjaala Zεeb náá: «Zεeb Mekaake, ye ε woy ε nakus gwoo ne bɔs, ne boo dii mesɔn zenɔɔ esonok djas di tɔ tak ε. <sup>25</sup>Ye ε woy ε di náá, ne ghwyil Sisim na Dee wo naasa náá, Dhauid bhaab'es mot-mesa mɔ ke náá:

“Medhik epekuu, ye ε étεp yé?

Bot ε membyak epedi bhoob yii toto.

<sup>26</sup>Bemεkoozi me bɔs eezεkomsa,

étεp ekelumla dεeb,

eboo ekukuma eezεsεga.

Be sεεga ε, be neekelumla dεeb ne Gheŋ,

ne mεkoozi me nye nadjε ebotaɔ ɔ.”

<sup>27</sup>Ye ε tsεetse náá, Eelood ne Pɔɔs Pilat eezεsεga kɔ del elak be ne ekukuma e membyak me sis, zenɔɔ bot ε Yisalael, be needi boob kɔ esu ε Mot-mesa mɔ na Dee Yezu, mot wo nazedje ebotaɔ ɔ. <sup>28</sup>Tin, be eesa esonok djas wɔ naloogek ne ekwosak ε lɔ ε. <sup>29</sup>É di'enek, Gheŋ, beεa mis kɔ mebhema mɔɔ, tin da wɔ ε dje bot ε mesa mɔ ze egoola mekpa mɔ, ne boo ebwaalel. <sup>30</sup>Sεεba mbɔɔ, etεε náá, bot neetsak, endem e mebwala neesael ne din ε Mot-mesa mɔ na Dee Yezu.»

<sup>31</sup>Dáa be nasilal εdjaala ε, di be naseεga ɔ zokazεdheegel, wɔ gwaa, Sisim na Dee zokalwood tɔ lɔɔ. Bhii tak, be eezεni ε egoola Mekpa ε Zεeb ne ebwaalel djas.

#### Bot ε zedum koŋ ne Zεeb ɔ epekaa esa bɔɔ pak'ɔɔ

<sup>32</sup>Édhuu ε bot djas nadi edum koŋ ne Zεeb ɔ, nadi ε tɔ εgwakel enyεpe tɔ elyem ne esisim, ye tok ne mot ngɔt pak'ɔɔ nadi eke náá, esa be ε yii nyey nye



ne bot e lwoma binok. Be é boozeke náá: «Ye goka é, mena lyakeka tep'ak.»  
<sup>18</sup>Be eezemet bot e lwoma, bhii tak be eezekool be é membok me bot djas di ekoolaa to tak e. <sup>19</sup>Tin, é pum, wo gwaa fofop e Ghej zokazedii ebe e ndjaa membok, bhii tak nye eezewyisal bot e lwoma, nye eezeke ne noo náá: <sup>20</sup>«Tóka pe to kok Ndjaa-ebuwa, leeka bot etep djas di edum ne tsik na bes e.»

<sup>21</sup>Bot e lwoma eezegwak fofop tak. To ghooghom melem be eezetó pe kok Ndjaa-ebuwa, tin, be eezeni elyo bot melyo moo. Boo ghaa-Zeeb, ne bot e loog'e é boozeseg bepaa e mbyak eYuda, etep be neeboma é boo kwan. É di'enek, be eezelwom bambaalel, be kenoo bot e lwoma pe ndjaa membok.  
<sup>22</sup>Tin dáa bambaalel e tak nakakum e, be aapakabela be to dhej'oo é membok. É di'enek, be eezesik pe boo kwan, be eekelée be náá: <sup>23</sup>«Bis bela é ndjaa membok ndiila enyope, bambaalel tin é edi boo, é mebe me ndjaa. Kabela é náá, bis aapabee mot to tak.» <sup>24</sup>Dáa be nagwak deenek e, ye naadhaa kukuma bambaalel e kok Ndjaa-ebuwa ne eboo beghaa-Zeeb ghwyil, be moo tin esoo dum ne sa sael ne bot e lwoma e. <sup>25</sup>É di'enek, dhiiti mot eezetuula, nye eezelée be náá: «Gwakeka! Bot e bi nakool é membok o, be é pe to kok Ndjaa-ebuwa elyo bot melyo moo.»

<sup>26</sup>Bhii tak, kukuma bambaalel eezetó be ne bot be, etep be neekenoo bot e lwoma, bula ne noo. Tin be naalii ne noo medje-medje, aabe ne bhel, ekaab náá, bot e del ezekeus be ne mekok. <sup>27</sup>Bhii be nakabula ne noo e, be eezepée be sok bhwoob boo kwan eYuda. Tin, boo ghaa-Zeeb moo tin edji be medjin.  
<sup>28</sup>Nye eezeke ne noo náá: «Bis di é bis eezelu bin elyelepe náá, bi nabaalyo bot dum ne din e mot'enok. Ghuna bi eebatasa náá, melyo men kedjala ko ghaada Yeluzalem djas. Bi kwyel esan é náá, embee ebaka e esyee e mot tak kwe ko elo bis é?» <sup>29</sup>Pyeed be ne bedhiiti bot e lwoma eezebooza náá: «Ye goka ne elooba ne ze, ne bot ohoo, ne Zeeb?» <sup>30</sup>Zeeb bebhaab binaka eegomal Yezu bi nagó nye, mbema ko melaaba o. <sup>31</sup>Zeeb eetel nye tetel pe mbo egehej be, nye eedje nye dék edi mekoozi ne Metsik-bot. Nye nasa deenek é, etep edje bot e mbyak Yisalael ze etep be neeswoola mefulu moo, be neebela epelak e mesyem moo. <sup>32</sup>Bis é betyaases e etep binek djas, biso ne Sisim na Dee Zeeb nadje bot e di elooba ne ne o.»

<sup>33</sup>Wo gwaa, ebuk baazesa bot e boo kwan eYuda ebuepe, bhii be nazegwak mekpa menek e. Tin, gwyes egó é bot e lwoma nasa be. <sup>34</sup>Bela náá, to edhuu e loo, ye nabe é ne dhiiti Falizye din e le nabe é Ghamalyel, nye nadi é ghaa-mekana me etsi e Moiz, bot nadi eduwal nye ebuepe. Wo gwaa nye zewyel tyaa tetel kuku ebwak e zeege bot e boo kwan, nye eezeke náá, be wyisal bot e lwoma pe kel ba moo pes ewala. <sup>35</sup>Bhii tak nye eezeke ne bot e kwan náá: «Bot e Yisalael, bi é kobaka ne sa bi aasa ne bot bak e. <sup>36</sup>Ye dinaa aapakoboya, wak koko e koko ye nabe é Tedas natuula náá, nyey é ye kuma mot. Ye nabe é botom tyee metan bedhet-ená (400) naadu nye. Bela náá, nye naagóaa, bhii tak, bot e nadu nye o naawyeeza boo djas, tin zeege tak naazegwye. <sup>37</sup>Bhii nyey, é sok eleege e metan me bot, Yudas mot Ghalile naazeseg zukamwaa ne mot nadu nye o. Tin, nye naabaagóaa ye pe, é di'enek bot djas nadu nye o naazewyeeza gwyiin. <sup>38</sup>Nenak me kalee bin é náá, sa mot aakabaabis be. Betka be, be to, etee náá, ye be náá, esuk e egwyes boo neghu mesa moo dus é ne boo bemet oo, ye waasi. <sup>39</sup>Ye kabé náá, esuk e egwyes boo neghu mesa moo dus é tseetse ne Zeeb oo, bi tok ne ghwyil epul ye. Nagehegka menyel é edi é

bot ε mebhuka ε Zεeb.» Tin, zεega boo kwan eezemyaal etep ee Ghamalyel naleε ε. <sup>40</sup>Tin, be boobaazεδjoo bot ε lwoma, be eezenyuu be ne eghwyes. Bhii tak, be eezelyak be nάά, be nάbaalyo bot dum ne din ε Yezu, ε di'enek be eezebet be. <sup>41</sup>Bot ε lwoma eezεδus ε di kwan ne memyaala, etεε nάά, Zεeb eebee nάά, be ε bot ε di egoka ne ezukaa kε esu ε din ε Yezu ε. <sup>42</sup>Tin melu djas tε kok Ndjaa-ebuwa, mendjaa ne mendjaa, bot ε lwoma nadi etε ne elyo, ne egoola Mbεε bhaadal ε Yezu Mesia.

#### Bot eten ne bebά eesεεaa εtep εkwyee bot ε lwoma

**6** <sup>1</sup>Ε gheη tak, bela nάά, metηη me bedjekel nabe ε ye eebaazebilel εbuepe. EYuda ee di elii lii eGhelek ε, nabe ε be eetηηal dum ne bot ε nadi elii eBhele ε. Be nadi eke ε nάά, yεε bekus ε boa nabe αadi ekwyεεgaa melu djas ε gheη be nadi ekekaa edee ε. <sup>2</sup>Bot ε lwoma kam ne bebά ε boozεεg bedjekel djas, be ε boozεke ne dεε nάά: «Ye ααgoka nάά, bis bet egoola Mekpa ε Zεeb, εtep ekekaa edee. <sup>3</sup>Deenek, bεn-nyεεg, sεεka pak'en bot eten ne bebά di sosoob ne epiki ε, bot ε di tεεε ne Sisim na Dεε ne etsoη ε. Da mena ε dje be mesa me tak. <sup>4</sup>Tinaak, bisε aakadi ε esa mesa me mendjaala ne egoola Mbεε Bhaadal.» <sup>5</sup>Bot ε zεega djas naamyaa egeka e tak. Ε di'enek, be ε boozεεε Etien mot nadi ne boo edum koη εbuepe ne Zεeb ε, nye eelwood ne Sisim na Dεε. Ye nabe ε, dεε ne Filip, Polokεε, Nikanεε, Timεn, Paalemenas, ne Nikolas mot del ε Antioε, mot namyaal εdjaala Zεeb eYuda ε. <sup>6</sup>Bhii tak be eezelyaal be ne bot ε lwoma, tin be eezεδjaala Zεeb ne ekel ε be meεε. <sup>7</sup>Tin, Mekpa ε Zεeb nadi egooel εbuepe. Metηη me bedjekel nadi ebilel, εbilel ne εbilel pe Yeluzalem. Deenek, bete ne beghaa-Zεeb nadi edum ekoη ne Yezu.

#### Etien eemetaa

<sup>8</sup>Etien tεεε ne ghwyil enem ne embεε e Zεeb, ne mebwala, nye nadi esa bete ne endem e mebwala εbuepe tε bot. <sup>9</sup>Tin, bedhiiti bot ε ndjaa mendjaala me eYuda zokazebyen lek'ε. Bot ε tak nabe ε kyee wat, bot ε mεε ndjaa mendjaala nadi edjooaa «Ekwom Peka» ε, ye nabe ε eYuda e kyee dik Silen ne yii Alekzandili. Yak kyee eYuda kyee dik Silisi ne pe pes kyee dik Azi. Be moo tin esuu meso ne Etien. <sup>10</sup>Tin be nabe ε ααkwak nye, etεε nάά, nye nalelii ε ne etsoη ee Sisim na Dεε nadi edje nye ε. <sup>11</sup>Tin, wε gwaa be zεδje bot epata εtep be neeke nάά: «Bis eεgwak nye eloo mekpa me melee dum ne Moiz ne Zεeb!» <sup>12</sup>Tin be eezeni ebεsal medhuu me bot, bepaa ne begηη ε mekana me etsi. Ε di'enek be eezemet Etien zaka, bhii tak, be eezetε ne ne pe zεega boo kwan eYuda. <sup>13</sup>Wε gwaa, be zokabaazyε ne etyaases e etsal binε. Be eεεke nάά: «Mot'ak ααkat enyek ε kok Ndjaa-ebuwa na dεε, dεε ne etsi ε Moiz!» <sup>14</sup>Bis eεgwak nye eke nάά, Yezu mot Nazalet tak ε waabwak kok Ndjaa-ebuwa, da nye ε swoola etsi ee Moiz nalik mena ye ε.» <sup>15</sup>Bot djas nadi mendiindil tε ndjaa ε di boo kwan eYuda ε, moo tin dhuuu ne mis ε nyel ε Etien, tin be eεεεbee nάά, bhwoob'ε nabe ε ye moo tyee wat ne yii fofop.

#### Tηηal ε Etien

**7** <sup>1</sup>Boo ghaa-Zεeb eezεδji nye nάά: «Etep ee be di elii kε esu ε lε'aak ε tseetε?» <sup>2</sup>Etien eεεεεεεε nάά: «Bεn-nyεεg bam ne besεεg bam, gwakeka me! Zεeb duu naatel bhaab'enaka Abalaam nyel, ε sok nye nadi pe kyee dik



naazegó mot del e Ezipte tak. <sup>25</sup>Nye nadi egek náá, bɔn-nyeeg bot e Yisael nadi egu náá, ye nabe é dum ne ne é, Zeeb naawaapek be é ekwom. Tin, kabela é náá, be nabe é ààgu. <sup>26</sup>Yii myen tak, nye eezebaató pe daa lɔɔ, nye kabela é bot e Yisael beba eduu pak'ɔɔ, nye é boozesuu ebee é be, nye neebulal egwakel pak'ɔɔ. Nye náá: "Bewen, bi é bɔn-nyeeg, étep yé bi di egenel pak'en?" <sup>27</sup>Tin, mot nadi ezuk mɔɔ sɔ ɔ, eezelóo Moiiiz embee mekpa, nye náá: "Eze dje wɔ bóó ekukuma, wɔ needi tetep kɔ les?" <sup>28</sup>Wɔ kwyel é wɔ neegó me dáa wɔ nagó mot Ezipte koko e?" <sup>29</sup>Dáa Moiiiz nagwak mekpa menek e, nye boozekaab, kedí pe kyee dik Madyan. Penek, nye naabya bɔn botom ébá.

<sup>30</sup>Membu mekam-mená (40) bhii tak, pe tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii e, é ngwoob etsok e Sinayi, fofop ngɔt zokazetuula Moiiiz pe tɔ ngel du tɔ ekpak. <sup>31</sup>Nye naadjoka é ebee mbi yenek mevyekela me nye natelaa e. Tin, esok nye nadi esaa étep nye neebée enyɔpe é ngwoob e, wɔ gwaa, nye zokazegwak gwood e Gheɲ eke náá: <sup>32</sup>"Ye é mam Zeeb bebaab bɔ, Zeeb e Abalaam, Zeeb e Izak, ne Zeeb e Zakɔɔb". Gbegbaagba ne bwoo, nye nabe é ààkadjheebal egwyák pe yiizaag. <sup>33</sup>Tin, Gheɲ ezeke ne ne náá: "Disa mepapa mɔ, etee náá, di wɔ di wak'aak, ye é bɔs na Dee. <sup>34</sup>Me eebée dáa be di ezuk bot e mbyak'am pe kyee dik Ezipte e. Me eegwak etsim bɔɔ, é di'enek e, me zye zepék be. Deenek, tɔa, me kwyel é me lwom wɔ pe dik Ezipte'."

<sup>35</sup>Ye é Moiiiz tak e bot e Yisael nabyen, é elóo mekpa náá: "Eze dje wɔ bóó ekukuma, wɔ needi tetep kɔ les?" Zeeb eedhis nye tyee kukuma, pekelbot, é ze e fofop nalyaal nye nyel tɔ ngel ekpak ɔ. <sup>36</sup>Ye é Moiiiz e nawyisal bɔn e Yisael kɔ dik Ezipte, ne endem e mebwala me nye nadi esa kɔ dik tak e, pe boo dii meson na tɔɔbelaa, ne tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii e é membu mekam-mená (40). <sup>37</sup>Ye é Moiiiz tak e nabaake ne bɔn e Yisael náá, "Zeeb é waadhis bin ngoolel-mekpa me dáa mam, nye aadi é mot mbyak'en." <sup>38</sup>Baabela náá, é sok bɔn e Yisael nadi eseeɔa tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii e, ye é nyey e nadi etyaa pak bebaab binaka ne fofop nadi elii ne ne pe kɔ etsok e Sinayi e. Nye naabela mekpa me tsik yii Zeeb, étep nye neezegoola mena ye e. <sup>39</sup>Tin, ye kabela náá, bebaab bina nabe é ààgwak nye. Be naabyen nye, be kakwyel é esik pe Ezipte. <sup>40</sup>Be naalee ne Aalon náá: "Sa bis bezeeb e di eke sok bhwoob'es e, etee náá, bis ààgu sa sael ne Moiiiz, mot wyisal bis tɔ kyee dik Ezipte ɔ." <sup>41</sup>Wɔ gwaa, be zelul naghise, mɔɔ ngom ngɔmbe é di Zeeb, bhii tak, be ezeeka naghise tak buwa. Be ezeebɔl ebyon ne memyaala ebuepe dum ne sa be nalul bɔɔ bemet e. <sup>42</sup>É di'enek, Zeeb eezeliig be kon, nye ezeebet be, be duwal ekwyikwyen tɔ gwoo. Etep e tak sael é, dáa ye di kwyala tɔ mekana me bengooolel e Mekpa e Zeeb náá:

"Bot e mbyak eYuda,

ye é mam e bi nadjé ebuwa e betit ne edhiiti embi ebuwa,  
é membu mekam-mená (40) mena nadika  
tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii e.

<sup>43</sup>Ààbe! Ghuna, bi naabep pet e zeeb Molok,  
ne ekpaka-ekpaka kwyikwyen zeeb'en Lefan!  
Bezeeb e benaghise binɔk, bi nakpak be é,  
étep bi needuwal be.

Étép tak e di náá, me waakyeed bin,  
kædhaa ghaada Bhabhilon'."

<sup>44</sup>Ko kyee bɔs besye di ààbe ne medii e, bebhaab binaka nadi é ne pet ebheɲ e Zeeb, be nawa ebup e mekana di elii etép ebheɲ e. Ye nasaél é dâa Zeeb nalee Moiiɪ e, etée náá, nye naake ne Moiiɪ náá, nye zosum é ezel wat ne yii nye nabee e. <sup>45</sup>Ye é deenek é Pet na Dɛɛ e Zeeb tak nalik ne bebhaab bina, ne bot e nakadu yɔɔ bhis ɔ. Be naazenɔɔ Pet tak, tɔ ne ye, é gheɲ Zozue nadi ndulel lɔɔg'ɔɔ e. Be naadek medhik me membyak me Zeeb nadi esɔ bekum e tak sok bhwoob'ɔɔ e. Pet na Dɛɛ e Zeeb tak naadi tin, kekum é sok Dhavid nadi mekoozi e. <sup>46</sup>Tin, Dhavid naabela mbɛɛ bhwoob é mis e Zeeb. Nye é boozewaab náá, Zeeb gek nye goɲ, étép nye neesum ndjaa-Zeeb bædha e Zakɔɔb. <sup>47</sup>Tin, Salomɔɲ e nakasum nye ndjaa. <sup>48</sup>Bela náá, Zeeb Mekaake ààdi tɔ mendjaa me zumal bot. Dâa ngoolel-Mekpa e Zeeb nalee náá:

<sup>49</sup>"Gheɲ lɛɛ é deenek náá,  
gwoo é bóó mekoozi mam,  
bɔs é di di meɔɔ mam di enyal ɔ.  
Ye é yaa kwaambi ndjaa biyɔ aakosum me ye e?  
É yaa di me aakwak edi?"

<sup>50</sup>Ye tok mam nasa ye ne memɔɔ mam emet é?"

<sup>51</sup>Biyɔ bot e maa-ɛlɔ, bot e di náá, elyem ne melɔ men eezediyaal dum ne ndjóoel e Zeeb di edjóo bin ɔ. Bi é ne maa-ɛlɔ dum ne Sisim na Dɛɛ! Bi é dâa bebhaab bin! <sup>52</sup>Baa bengooel e Mekpa e Zeeb, bebhaab bin nadi ààtiigaa? Be naagó bot e nagoola bhaadal náá, Mot Epiki ngɔt epezye ɔ. Ye é nyey e bi naka nye, ne egó é nye. <sup>53</sup>Biyɔ bot e efofop nadje etsi e Zeeb ɔ, bi nabe é ààduwal ye!»

#### Esyee e Etien

<sup>54</sup>Dâa bot e boo kwan eYuda nagwak deenek é, be naazekpaa elyem, ne ekwaal e metsok ko esu e Etien. <sup>55</sup>Tin, nyey tɔɔɔ ne Sisim na Dɛɛ tɔ lɛ, nye eezeben mis pe êko, gwyák tɔ gwoo. É di'enek nye eezebee mekas e Zeeb, zenɔɔ Yezu Klisto tetel pe mbɔ eghɛɲ e Zeeb. <sup>56</sup>Tin, Etien ezeke náá: «Me epebee gwoo mbek, Sɛɲɛlɛ Mɔn Mot tetel pe mbɔ eghɛɲ e Zeeb.» <sup>57</sup>Be eezetsim elyɛlɛpe, bhii tak, be eezediyaal melɔ, bɔɔ djas eewyis kaab, zeduma nye é nyel. <sup>58</sup>Be eezetɔ ne ne pe bhii del, tin, be moo zɛbyaal nye ne mekok, étép be neegó nye. Wɔ gwaa, betyaases zokadje ekaad bɔɔ ne dhiiti mɔɔ ngbaaz din e lɛ nabe é Sɔl, nye baal be ye e. <sup>59</sup>É sok be nadi ewus nye ne mekok e, Etien nadi é edjaala náá: «Gheɲ Yezu, nɔɲa sisim yam!» <sup>60</sup>Bhii tak, nye eezekwye meɔɔ si, nye eezetsim elyɛlɛpe náá: «Gheɲ, nàkɛl syem'ak ko lɔɔ!» Bhii nye nake deenek é, nye eezɛsil eswos.

**8** <sup>1</sup>Sɔl naamyaa náá, Etien góaa.

#### Sɔl epetiig bot e zɛɛga mendjaala

É dwoo tak wat é, mezuk me bot e zɛɛga mendjaala Yeluzalɛm nakan. Bot djas nadi edum koɲ ne Zeeb ɔ naazewyɛɛza, tɔ pe kyee dik Yude, ne pe Samaali. Tin bot e lwoma é nazokalik. <sup>2</sup>Besosoob e bot é boonɔɔ muu e Etien, kɛdɛl, wɔ gwaa be zɛdje nye ebuepe.

<sup>3</sup>Tin, ye kabe Sol ɔ, nye nadi esa meghaaz étep ekewaaz ezeɛga mendjaala. Bhii tak, nye nadi etɔ mendjaa ne mendjaa, kemet boa ne botom nadi edum koŋ ne Zeɛb ɔ, ewa be é membok.

#### Filip epegoola Mbɛɛ Bhaadal pe kyee dik Samaali

<sup>4</sup>Bot ɛ nawyɛɛza djas ɔ, nadi eke mel ɛ mel kegoola Mbɛɛ Bhaadal. <sup>5</sup>Filip eezetɔ pe boo ghaada kyee dik Samaali. Tin, nye eezeni elyo bot ɛ del dum ne Mesia. <sup>6</sup>Bot ɛ del djas nadi egwak etep ee Filip nadi eleɛ be ɛ ne lyem wat, é gheŋ be nagwak ne ebee endem e mebwala me nye di esa ɛ. <sup>7</sup>Deenek, embee esisim nadi ewyis tɔ membel ebo eboo etsim. Tin, dɔɔ ne betɛ ne bot ɛ naze-sɔɔb ɔ, ne bot edjam nadi etsak. <sup>8</sup>Deenek, bot naadyeebamyaala ebuepe ko del ɛ tak.

<sup>9</sup>Dhiiti mot din ɛ le nabe Simɔŋ, nye naaloobe di sok ko del ɛ tak. Nye naasa mevyekele me bot ɛ Samaali nadi edjodjoka ɛ. Nye nadi ekwyel elyaal é náá, nye é, ye ngék mot. <sup>10</sup>Tin, mengbaaz djas ne eboo bot, nadi egwak nye ne lyem wat. Be nadi eke é náá: «Mot'ak é ne mebwala ɛ Zeɛb, yii di edjóoaa “boo mebwala” ɛ.» <sup>11</sup>Be nadi egwak nye ebuepe, etɛɛ náá, nye eeloozye ne esa náá, bot gheedjoka mesa me mevyekele me. <sup>12</sup>Tin, dáa be namyaa Mbɛɛ Bhaadal Filip nadi eleɛ be dum ne ɛyɔŋ ɛ Zeɛb, ne dum ne din ɛ Yezu Klisto ɛ, tin, be naazɛduwa Zeɛb botom ne boa. <sup>13</sup>Dɔɔ ne Simɔŋ nyey emet naadum koŋ ne Zeɛb, nyey pe zokaduwa Zeɛb. Nye nadi é é ngwoob ɛ Filip, nye nabe é edjodjoka ebuepe, é sok nye nadi ebee endem e mebwala me nadi esael ɛ.

<sup>14</sup>Dáa bot ɛ lwoma, bot ɛ nadi pe Yeluzalem ɔ, nagwak náá, bot ɛ Samaali naazemyaal Mekpa ɛ Zeɛb ɛ, é di'enek, be é boozekyeed be Pyɛɛd be ne Zaŋ. <sup>15</sup>Dáa be nakakum pe Samaali ɛ, wɔ gwaa, be zedjaala Zeɛb étep bot ɛ nazedum koŋ ne Zeɛb ɔ, neebela Sisim na Dee. <sup>16</sup>Deenek, Sisim na Dee nabe é, ye dinaa ààkosul-sulak ko mot ngɔt. Be zoduwa Zeɛb é tɔ medii ne din ɛ Gheŋ Yezu. <sup>17</sup>Tin, Pyɛɛd be ne Zaŋ eezekel be membo, deenek, be eezɛbela Sisim na Dee. <sup>18</sup>Dáa Simɔŋ nabee náá, bot ɛ di edum koŋ ne Zeɛb ɔ naadjéaa Sisim na Dee é sok bot ɛ lwoma nakel be membo ɛ, nye eezɛgek edje Pyɛɛd ne Zaŋ epata. <sup>19</sup>Nyey náá: «Djeka dɔɔ ne mam pe mebwala me tak, etɛɛ náá, bot ɛ me aagheekel membo ko lɔɔ ɔ, neebela Sisim na Dee.» <sup>20</sup>Tin, Pyɛɛd eezɛbɔɔza ne ne náá: «Beta náá, wɔy ne epata bo bi pulɛl, etɛɛ náá, wɔ gek é náá, ekɛɛ ɛ Zeɛb bɔmaa é ne epata! <sup>21</sup>Wɔ tok ne ekɛɛ, wɔ aakobela-belak di, tɔ tɛp'ak, etɛɛ náá, lyem'ɔ tok piki é mis ɛ Zeɛb. <sup>22</sup>Deenek, swoola embee esiiza bo, da wɔ é djaala Gheŋ, neghu nye é ne ghwyil epel embee esiiza ee wɔ di ye ɛ. <sup>23</sup>Eteɛ náá, me eabee náá, lyem'ɔ é tɔɔɔ ne embee esesɛɛ, é di'enek, wɔ moo é kwom mesyem.» <sup>24</sup>Tin, Simɔŋ eezɛke ne Pyɛɛd be Zaŋ náá: «Biɔ bɛmet djaalaka Gheŋ étep'am, etɛɛ náá, sa bi ke é needi ààsael ne nam.» <sup>25</sup>Bhii bot ɛ lwoma bebá nazebaŋa bot etep binek ne egoola mekpa ɛ Gheŋ ɛ, tin be eezɛsik pe Yeluzalem. Ze ɛ ze be nadi egoola Mbɛɛ Bhaadal pe ko betɛ ne mel me kyee dik Samaali.

#### Filip eeboma ne dhiiti boo kukuma dik Etsopi

<sup>26</sup>Dhiiti fofop ɛ Gheŋ eezɛke ne Filip náá: «Wyela, da wɔ é tɔ pe kye bɔs, pe ze di edus pe Yeluzalem etɔ pe del ɛ Ghaaza ɛ, ze di edhaa tɔ bal ɛ.» <sup>27</sup>É di tak wat, Filip eezɛgheɛ nyel, tɔ. Tin, é ze, dhiiti mot eezetuula, mot tak nabe é



bot e di ààbe ne ghwyil eba meba ɔ, nye nabe é mot kyee dik Etsopi. Nye nabe é boo kukuma, mesa me nabe é, ebaal epata ne esa djas e Kandase, moma di mekoozi me Etsopi ɔ. Nye nazye pe Yeluzalem étep ezeduwal Zeeb. <sup>28</sup> Tin, nye nadi esik pe del e le. Nye nadi é ndiindel kɔ mbem yaaga, nye nadi elaa mekana me ngoolel-Mekpa e Zeeb Ezayi. <sup>29</sup> Tin, Sisim na Dee eezeke ne Filip náá: «Tɔa pe kyee mbem yaaga di'enek.» <sup>30</sup> Tin, Filip eezetɔ kaab pe mot tak nadi e, nye kagwak é mot'enɔk elaa mekana me ngoolel-Mekpa e Zeeb Ezayi. Filip eezedji nye náá: «Wɔ ne gu sa mekpa me wɔ di elan'enek, di ekwyel elée?» <sup>31</sup> Mot'enɔk eezebɔɔza náá: «Me aagu ye dáa, mot e di ààlyaal me ɔ?»

Tin, nye eezedjoo Filip nye eezedisi é ngwoob'e kɔ mbem yaaga. <sup>32</sup> Pes Ekwyala e Zeeb nye nadi elan e, nabe é yak:

«Nye nadi é dáa mɔn bhata di etɔaa ne ne ketsakaa e,

dáa mɔɔ bhata di àatsim sok bhwoob bot e di etsik nye mya ɔ.

Nyey ne nuub ndiila.

<sup>33</sup> Nye naadhuselaa, ààbe ne mot kem nye.

Eze aakwak elii kɔ esu e bedha be?

Etee náá, be naadis bim melu me tsik'e kɔ bɔs'.

<sup>34</sup> Tin, kukuma yenɔk é boozeke ne Filip náá: «Me epedjaala ne nɔ, leeá me, kɔ esu eze ngoolel-Mekpa e Zeeb di elii deenek? Nye lii é kɔ esu e le met ohoo, neghu kɔ esu e mot sis?» <sup>35</sup> É di'enek, Filip eekan elii ne ne dum ne pes mekpa me Ekwyala e Zeeb nye lan e, nye moo tin egoola nye Mbée Bhaadal e Yezu.

<sup>36</sup> Be eezegoola tɔ, ze be nadi etɔ yɔɔ e, wɔ gwaa, be zekum é dhiiti di nadi ne dii ɔ. Deenek, kukuma yenɔk eezeke náá: «Beea medii, eyé di elu náá, me duwa Zeeb?» [<sup>37</sup> Filip eezeke ne ne náá: «Wɔ myaal ne lyem'ɔ djas ɔɔ, wɔ é ne ghwyil e duwa Zeeb.» Tin, mot'enɔk eezebɔɔza náá: «Me eemyaal náá, Yezu é Mɔn e Zeeb.»] <sup>38</sup> É di'enek, nye eezeke náá, mbem yaaga tyaa, bhii tak, be ne Filip eezesul tɔ dii, wɔ gwaa, nye zeduu nye Zeeb. <sup>39</sup> Dáa be nakasee tɔ dii e, Sisim e Gheɲ eezedis Filip é mis me kukuma tak, nye moo tin, àakabee Filip. É di'enek nye eezekpaa, tɔ ye pe pak nye nadi etɔ e, ne boo memyaala. <sup>40</sup> Filip kaketuula ye é pe del e di edjooaa Azɔt e, nye moo tin etɔ kegoola Mbée Bhaadal, kɔ mel djas nye nadi edhan é, kekum pe ghaada Sezaale.

### Eliig e lyem e Sol

**9** <sup>1</sup> É gheɲ tak, mesa me Sol nabe é, etiig ne ewun e egó e bedjekel e Gheɲ. Wɔ gwaa, nye zetɔ kebee boo ghaa-Zeeb, <sup>2</sup> bhii tak, nye eezewaab mekana me di edje nye ze, náá, nye neekebee mendjaa me mendjaala me eYuda di pe ghaada Dhamas e. Nye nasa deenek é, neghu nye waabela boa ne botom e di edu Ze e Gheɲ ɔ, étep nye neemet be, da nye é sik ne nɔɔ kɔɔla pe Yeluzalem. <sup>3</sup> Dáa nye nadi nye dinaa é ze nyey etɔ e, nye nadi é nye moo ekunaa ne ghaada Dhamas, kaseka é, dhiiti ngel eezedus tɔ gwoo, mekas me tak eezebutal nye.

<sup>4</sup> Wɔ gwaa, nye zeduma si, bhii tak, nye eezegwak gwood wat eke ne ne náá: «Sol, Sol, étep yé wɔ di etiig me?» <sup>5</sup> Nye eezedji náá: «Wɔy eze, Gheɲ?» Tin gwood yenek eezebɔɔza náá: «Ye é mam Yezu mot wɔ di etiig ɔ. <sup>6</sup> Deenek, wyela, da wɔ é ni tɔ ghaada, tin be waalee wɔ sa wɔ di egoka ne esa e.» <sup>7</sup> Bot

ε nadi eke sama wat ne Sol ɔ zokazetyaa, ààláo ekpa ε wat. Be nadi egwak gwood, tin ààbee mot. <sup>8</sup>Tin Sol eewyel, nye eezεbeε mis, kabela é náá, nye ààkabee. Be eezεmet nye é mbo, tó ne ne pe Dhamas. <sup>9</sup>Melu melel naadhaa, nyey ààkabee, tin nye nadi é ààde edee ne medii.

<sup>10</sup>Pe kɔ ghaada Dhamas, ye nabe é ne dhiiti djekel ngɔt din ε le nabe é Ananias. Gheɲ zokazetuula nye tɔ sisim, nyey ne ne náá: «Ananias!» Nye eezεbɔɔza náá: «Bee me Gheɲ.» <sup>11</sup>Gheɲ eezεke ne ne náá: «Tɔa nenak yak, pe gba di edjɔɔaa «Piki» ε. Pe tɔ ndjaɲ ε Yudas, djia dhiiti mot del ε Taalas, din ε le é Sol. É di mena di nenak'aak nye epedjaala Zεeb. <sup>12</sup>Tin, tɔ sisim'ε nye eebee dhiiti mot ngɔt din ε le é Ananias eni tɔ ndjaa étεp ekel nye mεmbo, mis me neebεɲel-bεɲela sis.» <sup>13</sup>Ananias eezεbɔɔza náá: «Gheɲ, bot εbuεpe eedyeebalii ne nam kɔ esu ε mot'ak, dum ne bεtε ne embee etεp ee nye di esa, ne bot ε na dεε bɔ pe Yeluzalem ε. <sup>14</sup>Deenek, nye zye wak é ne eghεɲ ee boo ghaa-Zεeb nadje nye ε, étεp εmet bot djas di edjaala ne din ε lɔ ε.» <sup>15</sup>Tin, Gheɲ é booke ne ne náá: «Tɔa, etεε náá, me eetɔ mot'ak étεp nye neetɔ kegoola din ε lam pe daa bot ε membyak me sis ne bεmekoozi mɔɔ, zenɔɔ bot ε mbyak Yisalaεl. <sup>16</sup>Mam me εmet me waalyaal nye mezuk djas me nye aazuk kɔ esu ε din ε lam ε.» <sup>17</sup>Tin, Ananias eezetɔ. Nye eezeni tɔ ndjaa tak, bhii tak, nye eezεkel Sol mεmbo, nye eezεke ne ne náá: «Sol, mɔn-nyaagam, Gheɲ Yezu mot tel wɔ nyel é gba pe ze wɔ di ezye ε, lwom me é, étεp wɔ neebaazeεbeε-beεa sis, da wɔ é lwoodel ne Sisim na Dεε.» <sup>18</sup>É di tak wat, dhiiti mbi esonok tyee epapa eezεkwiyt é mis ε Sol, tin, nye moo tin ebaazenyaasok. Nye eezεwyel, nye eezεduwa Zεeb. <sup>19</sup>Bhii tak, nye eezεde edee, nye eezεbela ghwyil.

### Sol epegoola Mekpa ε Zεeb pe Dhamas

Sol zokazεkpaa ba melu é di wat be ne bedjekel ε nadi pe Dhamas ɔ. <sup>20</sup>Àako-bɔya deenek, nye moo tin egoola Mekpa ε Zεeb pe tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda náá, Yezu é Mɔn ε Zεeb. <sup>21</sup>Bot ε nadi egwak nye djas ɔ, nadi edjoka, tin, be é boodi edji náá: «Ye tok mot'ak nadi etiig elyelepe bot ε nadi etuwal din ε Yezu pe Yeluzalem ɔ? Wɔ ke é náá, nye aazyε wak ε étεp ezεmet be, nye neesik ne nɔɔ pe daa boo beghaa-Zεeb é?» <sup>22</sup>Tin, melu djas, Sol nadi é ne εbwaalel dhaa tyε é egoola Mbεε Bhaadal ne ghwyil djas. Tɔ mbi melyo me, nye nadi elyaal popoopwon ne Eyuda ee nadidi pe Dhamas ɔ, náá Yezu é Mesia, tin be nabe é ààkababe ne ekpa εbɔɔza nye.

<sup>23</sup>Ba melu bhii tak, wɔ gwaa eYuda djas zokagwakel étεp be neegó Sol. <sup>24</sup>Tin, Sol eezεgu boob'ɔɔ. Be nadi ebaal mebe me eniel ε ghaada é mwos ne pum, étεp be neegó nye. <sup>25</sup>Tin, é pum, wɔ gwaa, bedjekel be zokanɔɔ nye, tó ne ne, étεp ekwyεεg nye pe yii kyee peeb ghaada tɔ djhan.

### Sol pe Yeluzalem

<sup>26</sup>Dáa nye nakum pe Yeluzalem ε, wɔ gwaa, Sol zokazεgek εsεga be ne bedjekel. Bɔɔ djas nadi é ne bwoo, etεε náá, be nabe é ààdi emyaal εnyεpe náá, nye nadi é djekel ne tsetse. <sup>27</sup>Tin, Bhaanabhas é boozenɔɔ nye, tó ne ne pe daa bot ε lwoma. Nye eezεbaɲa be dáa Sol naboma ne Gheɲ é ze ε, ne dáa Gheɲ nalii ne ne ε. Nye eebaazeleε be mbi εbwaalel ε Sol nadi ne ye, étεp εlyo bot ne din ε Yezu pe Dhamas ε. <sup>28</sup>Kana ewala elenek, Sol é boozedi be ne benɔɔ. Nye nadi eke pe tɔ Yeluzalem djas, é egoola Mbεε Bhaadal ne εbwaalel

djas ne din e Gheṇ. <sup>29</sup>Nye nadi elii ne eYuda ee di elii lii Ghelek ɔ, nye nadi esuu meso be ne benɔɔ, ghuna bɔɔ nadi esan ɛ, egó e nye. <sup>30</sup>Dáa bɔn-nyeeḡ nagwak náá, be nadi ekwyel egó nye e, be eezetó ne Sɔl pe ghaada Sezaale, éteḡ be neekexyeed nye pe ghaada Taalas.

<sup>31</sup>Zeeḡa bot e mendjaala nadi é tɔ egwyem kɔ kyee dik Yude, Ghalile ne Samaali djas ɔ. Be nadi é be eezelyel tɔ edum e koṇ ne Zeeb, be nadi é tɔ tsik egwak e Gheṇ. Zeeḡa bot e mendjaala nadi ebɔk, ebɔk ne ebɔk, etee náá, Sisim na Dee nadi ekwyee be.

### Tsik e Ene

<sup>32</sup>Pyeed mot nadi kɔ kyee dik tak djas ɔ, zokazetó dhiiti dwoo pe daa bot e di edum koṇ ne Zeeb ɔ, be nadidi é pe del e Lidha. <sup>33</sup>Wɔ gwaa, nye zebela dhiiti motom din e le nabe é Ene. Nye nabe é, nye eesa membu meten ne elɛl ndjaasi, etee náá, ye nabe é nye eezesɔɔb. <sup>34</sup>Pyeed eezekɛ ne ne náá: «Ene, Yezu Klisto eetsik wɔ! Wyela da wɔ é koobal goṇɔ.» Kaseka é, Ene eezewyel. <sup>35</sup>Bot e ghaada Lidha djas ne bot e bal Saalɔn naabee nye, wɔ gwaa be zoka-liiḡ elyem, du Gheṇ.

### Egom e Dhoolekas

<sup>36</sup>Pe kɔ del e Zafa, ye nabe é ne dhiiti moma nadi edum koṇ ne Zeeb ɔ, din e le nabe é «TABITA» din e tak kwyl elɛɛ tɔ lii Ghelek é «Dhoolekas», esuk e tak lɛɛ é «kwyee». Melu djas mesa me nabe é, esa enem esa, ne ekwyee e bedjel e bot. <sup>37</sup>É gheṇ tak wɔ gwaa, nye zebé, bhii tak, nye eezegwyɛ. Bhii be nagwyii muu e, wɔ gwaa, be kenɛɛḡ ye tɔ dheṇ, pe eko tɔ ndjaa. <sup>38</sup>Bedjekel e nadi pe Zafa ɔ, naagwak náá, Pyeed nadi é pe Lidha, ye nadi é ekunaaɛpe ne Zafa. Be eezekyeed bot ebá ne bhaadal yak: «Bis eedjaala ne nɔ, lela ezye kaab pe yesɔ.» <sup>39</sup>É di tak wat Pyeed eezegheɛ nyel tó be ne benɔɔ. Dáa be nakum e, be eezɛdul nye tɔ dheṇ, pe eko tɔ ndjaa. Bekus e boa djas eezetiila pe daa le ne megwyɛ, be moo tin elyaal nye ekuwa ne endjookuwa ee Tabita natal é sok nye nadi nye dinaa ne tsik e. <sup>40</sup>Pyeed eezewyisal bot djas pe kel, é di'enek, nye eezekwyit meboṇ si edjaala. Bhii tak, nye eezeliigel pe muu nadi é, nye eezekɛ náá: «Tabita wyela!» Tabita eezebɛ mis, tin, dáa nye naabee Pyeed e, nye eezɛnɔɔ nyel disi. <sup>41</sup>Pyeed eezemet nye é mbo éteḡ ekwyee nye, nye neewyel. Bhii tak, nye eezɛdjoo bot e di dum koṇ ne Zeeb ɔ ne bekus e boa, nye eezetel be nwyak, nyey ne tsik. <sup>42</sup>Wɔ gwaa, bot e ghaada Zafa djas zokagwak menduk me tak, é di'enek, bot ebuepe naazedum koṇ ne Gheṇ. <sup>43</sup>Pyeed zokadi kɔ Zafa betɛ ne melu pe daa dhiiti mot nadi esa mesa me ekwood e betit ɔ. Din e mot tak nabe é Simɔṇ.

### Pyeed eedjóaa pe daa Kɔɔdneɔ

**10** <sup>1</sup>Pe ghaada Sezaale, ye nabe é ne dhiiti mot din e le nabe é Kɔɔdneɔ, nye nadi é kukuma tɔ loɔḡ esodja bot e Lɔm di edjóaa: «Mwaka esodja bot e Itali» ɔ. <sup>2</sup>Mot tak nabe é sosoob, dɔɔ ne bot e mebyel me djas. Nye nadi ezezyɛ zeeḡa mendjaala me bot nadi eduwal Zeeb e. Nye nadi ekwyee bedjel e bot e mbyak eYuda ne lyem wat, nye naadjedjaala Zeeb é mewala djas. <sup>3</sup>Bhii kuku dwoo, é ewala e elɛl, wɔ gwaa, nye zokazɛbee tɔ sisim. Nye naabee popoopwon fofop e Zeeb ngɔt eeni pe daa le, nyey ne ne

náá: «Kòodney!» <sup>4</sup>Nye eezegwyák fofop ne lyem bwoo, bhii tak, nye eeke ne ne náá: «Éyé Gheṇ?» Fofop eezebɔɔza ne ne náá: «Zeeb eegwak mendjaala mɔ, ne ghwyikwyee wɔ di ekwyee bedjel ε bot ε, nye ààpɔdjisa wɔ. <sup>5</sup>Tinaak, kyeeda bot pe Zafa be neekedjoo dhiiti mot ne din ε Simɔṇ, di ebaadjooaa Pyeed ɔ. <sup>6</sup>Nye di é pe daa dhiiti mot di esa mesa me ekwood betit ɔ, din ε le é Simɔṇ, ndjan'ε é é ebon ε boo dii mesɔn.» <sup>7</sup>Dáa fofop nadi elii ne ne nató ε, Kòodney eezedjoo bot ε mesa me bebá, zenɔ ngɔt nadi eduwal Zeeb tɔ esodja nadi esa mesa pe daa le ɔ. <sup>8</sup>Nye eezebaṇa be etep ee nadhan ε djas, bhii tak nye eezelwom be pe Zafa.

<sup>9</sup>Djemen tak, bɔɔ é ze, be moo ekunaa ne Zafa, Pyeed eezebyet kɔ εko ε ndjaa, kuku mwos, kedjaala Zeeb. <sup>10</sup>Tin, za eezesa nye. Dáa be nadi edjaab nye edee ε, nye eezebee etep tɔ sisim. <sup>11</sup>Zeeb eezebee nye mis, nye kabee é, gwoo eebɛṇel, dhiiti sonok eesul pe kyee nye nadi ε: Ye nabe é dhiiti sonok tyee boo pes lembe, meta é melɔ me tak ená, esul é bos. <sup>12</sup>Tɔ tak, ye nabe é ne betit ε di eke ne meko mená ɔ, betit ε di ne epapa ɔ, ne membi me enen djas.

<sup>13</sup>Dhiiti gwood eezeke ne ne náá: «Wyela, Pyeed, góá, da wɔ é de!» <sup>14</sup>Tin, Pyeed eezebɔɔza náá: «Hooò ààbe! Gheṇ, etee náá, me dinaa ààpakode sok sa di tɔ etsi e mbyak eYuda ε, ne sa di ne edhuud ε.» <sup>15</sup>Gwood'enek eebaazégék-géka sis, eke náá: «Nàbee edhuud kɔ sa Zeeb ke náá, ye é dee ε.» <sup>16</sup>Ye naasaal deenek tyee esok elél, bhii tak, sonok tak eezebyet tɔ gwoo.

<sup>17</sup>Tin, Pyeed moo zedji sa sisim tak nadi ekwyel elée ε. Ghuna, é ewala ε tak ε, bot ε Kòodney nalwom ɔ, nadi edji bot étep be neegu ndjaa Simɔṇ nadi tɔ tak ε. Ye kabela é be moo é eniel ε peeb. <sup>18</sup>Be eezedjoo, bhii tak, be eezedji náá: «Simɔṇ, mot di baadjooaa Pyeed ɔ, di é wak é?» <sup>19</sup>Ye nabela é, Pyeed dinaa kuku esiiza dum ne sisim nye nabee ε. É di'enek Sisim na Dee eezeke ne ne náá: «Gwaka, bot elél epesaa wɔ. <sup>20</sup>Wyela, sula, da wɔ é tɔ bi ne benɔɔ, sa wɔ ààbem ba, etee náá, ye é mam ε lwom be.» <sup>21</sup>Pyeed eezesul pe bot ε tak nadi é, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Mot bi di esan ɔ, ye é mam. Bi zye étep yé?» <sup>22</sup>Be eezebɔɔza náá: «Ye é Kòodney, kukuma tɔ loɔg esodja bot ε Lom ε lwom bis. Nye é mot epiki, nye ne duwal Zeeb, zebela náá, eYuda djas ne kwyel nye. Fofop ε Zeeb ngɔt lwom nye é, nye lee wɔ náá, wɔ tɔ pe daa le étep wɔ neeke-lee nye leṇ wɔ di ne ye ε.» <sup>23</sup>Tin, Pyeed eezeniigal be tɔ ndjaa, bhii tak nye eezedje be edi e mendjek.

Tɔ melem, nye eezetó be ne benɔɔ, bedhiiti bɔn-nyeeɔ tɔ mendjaala tɔ ghaada Zafa, zokató sama wat ne nɔɔ. <sup>24</sup>Bhii elu ε tak, be eezekum pe Sezaale. Kòodney nadi edwood be, nyey, be ne bot ε mebyel me, ne besɔ be nye nadjoo ɔ. <sup>25</sup>Dáa Pyeed nadi nye moo ekwyel eni ε, Kòodney eezeboma ne ne. Tin, nye eezemalal, étep nye neeswos nye ne duu. <sup>26</sup>Tin, Pyeed eezewyel nye, bhii tak, nye eezeke ne ne náá: «Wyela, etee náá, mam pe, me é mot dáa wɔy.» <sup>27</sup>Tin, bɔɔ kuku elen be ne Kòodney, nye eezeni pe tɔ ndjaa, é di zukamwaa ne mot nazeseeɔa ɔ. <sup>28</sup>É di'enek, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Bi ne gu náá, mot mbyak eYuda ààgoka ne ebeya esɔ, neghu, etó tɔ mendjaa me bot ε membyak me sis e! Deenek, Zeeb eelyaal me náá, ye ààgoka náá, me bee mot dáa mot edhuud, neghu dáa mot di ààgoka náá, bot tɔ pe daa le ɔ. <sup>29</sup>Étep tak ε di náá, dáa bi djoo me ε, me é boozye ààbyen. Me kwyel é me gu tep bi djoo me kɔ esu ε tak ε.» <sup>30</sup>Kòodney eezebɔɔza náá: «Ye moo mos é ne melu melél, é ewala elak wat, é ewala elél bhii kuku dwoo, me nadi edjaala Zeeb pe ndjan'am. Kaseka é di

tak wat ε, dhiiti mot ne ekaad ee na kas-kas eezetuula sok bhwoob'am. <sup>31</sup>Tin, nye eezeke ne nam náá: "Kóodney, Zeeb eegwak mendjaala mɔ, nye eesiiza ghwyikwyee yɔ dum ne bedjel ε bot. <sup>32</sup>Kyeeda bot pe Zafa, étep be neekedjoo Simɔɔ, di baadjóoaa Pyeed ɔ. Nye di é pe daa dhiiti mot din ε le Simɔɔ, nye sa é mesa me ekwood betit, ndjan'ε é eboɔ ε boo dii mesɔn." <sup>33</sup>É di tak ε, me leelwom bot, be ke esaa wɔ, tin, wɔ eemyaal ezye. Nenak, bisɔ djas bis é wak é mis ε Zeeb, étep bis neegwak etep ee Gheɔ lwom wɔ, wɔ zye zelee bis ε.»

#### Lεɔ ε Pyeed pe daa Kóodney

<sup>34</sup>Pyeed eezekan elii nyey náá: «Nenak, me eezegu ne tseetse náá, Zeeb kwyεεg bot djas é tyee wat. <sup>35</sup>Deenek, nye kwyel é bot djas, ye nakoozodi bot ε membyak me sis, zuka ne tak é náá, mot di eduwal nye, ne eke tɔ epiki. <sup>36</sup>Tin, Zeeb naakyeed bhaadal ye pe daa bot ε mbyak Yisalaεl. Mbεε Bhaadal tak é egwym ne Yezu Klisto mot di Gheɔ bot djas ɔ. <sup>37</sup>Bi ne gu sa napookodhaa sok pe Ghalile ε, bhii tak pe kɔ kyee dik Yude djas, Zaɔ naatuud náá: "Duwaka Zeeb!" <sup>38</sup>Bi ne gu dáa nye naasée Yezu mot Nazalet ne ghwyil Sisim na Dee ε. Bi ne baagu dáa Yezu nadi eke kɔ bɔs é esa enem esa, ne etsik ε bot djas nadi si bhel dim mot mekɔɔ ɔ. Eteε náá, Zeeb nadi egyee ne ne loɔg wat. <sup>39</sup>Tin, bis é betyaases ε etep ee nye nasa pe kyee dik eYuda ne pe Yeluzalem ε. Be naagó nye, bem nye kɔ melaaba. <sup>40</sup>Deenek, Zeeb eebulal nye tsik é elu ε elεl bhis esyee. Nye eedje nye ghwyil etel bot nyel, <sup>41</sup>àákabe ne bot djas, nye nazotel é ne bisɔ bot ε Zeeb naloozesée náá, bis di betyaases ɔ. Bis naade edee ne medii é di wat, bhii Zeeb nagomal nye bhis esyee ε. <sup>42</sup>Nye lwom bis é, bis goola Mbεε Bhaadal pe daa bot, ne elyaal náá, ye é nyey ε di mot Zeeb nasée étep nye neepée bot ε di ne tsik ne bot ε nazegwyε ɔ. <sup>43</sup>Bengooel ε Mekpa ε Zeeb djas naalii kɔ esu ε le, bɔɔ náá, mot aadum koɔ ne ne ɔ waabela epelak ε mesyem me, ne ghwyil din ε le.»

#### Bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ, eebela Sisim na Dee

<sup>44</sup>Bela náá, Pyeed nadi é, nye dinaa elii, Sisim na Dee eezesul kɔ bot ε nadi egwak etep ee nye nadi elii ε djas. <sup>45</sup>Bot ε mbyak eYuda, di dum koɔ ne Zeeb, nazyε be ne Pyeed ɔ, naadyeebadjoka εbuεpe. Eteε náá, be nabee náá, Sisim na Dee Zeeb nadje ε naasul dɔɔ ne kɔ bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ. <sup>46</sup>Eteε náá, be nadi egwak be elii tɔ elii membyak me sis, ne eduwal é menyɔ ε Zeeb. Tin, Pyeed ε boozeke náá: <sup>47</sup>«Mena é ne ghwyil elu bot bak nenak náá, be naduwa Zeeb tɔ medii, dáa be di náá, be eebela Sisim na Dee dáa menabelka ε?» <sup>48</sup>Tin, wɔ gwaa nye zelwom náá, be duu be Zeeb ne din ε Yezu Klisto. Bhii tak, be eezeke ne ne náá, nye kwyεεg ba melu be ne benɔɔ.

#### Taɔal ε Pyeed sok bhwoob bot ε zεega mendjaala pe Yeluzalem

**11** <sup>1</sup>Bot ε lwoma ne bɔn-nyεεg bɔɔ nadi pe kyee dik Yude ɔ, naazegwak náá, bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ naamyaa pe Mekpa ε Zeeb. <sup>2</sup>Dáa Pyeed nasik pe Yeluzalem ε, bot ε mbyak eYuda nadum koɔ ne Yezu ɔ, moo tin ebyak nye. <sup>3</sup>Bɔɔ náá: «Wɔ eeni tɔ ndjaa ezibo, wɔ eekede edee bi ne benɔɔ!» <sup>4</sup>Tin, Pyeed é boozeɓaɓa be popoopwon etep ee nadhaɔ ε djas. Nye naleε é náá: <sup>5</sup>«Me nadi é pe tɔ ghaada Zafa, me nadi edjaala, é di tak me eezebee tɔ sisim, dhiiti sonok esul pe kyee me nadi ε. Sonok tak nadi enɔɔel

ne boo pes lembe, meta é melo me tak ená, ye nadi edus to gwoo, sul é bos, zekum pe me nadi e. <sup>6</sup>Me eezegwyák to tak piii, me kabee é, betit e di eke ne meko mená o, betit e dik, ne betit e di ne epapa o, zenoo enen. <sup>7</sup>Wo gwaa, me zegwak gwood wat eke ne nam náá: “Wyela, Pyeed, góa, da wo é del!” <sup>8</sup>Tin, me eezebooza náá: “Hooo ààbe! Gheh, etee náá, me dinaa ààpakode sok sa di to etsi e mbyak eYuda e, ne sa di ne edhuud e dinaa ààpake to nuub'am.” <sup>9</sup>Tinaak, gwood'enek eebaazegék-géka sis, eke to gwoo náá: “Nàbeea edhuud sa Zeeb ke náá, ye é dee e.” <sup>10</sup>Ye naasael deenek tyee esok elél, bhii tak sonok tak eezebyet to gwoo. <sup>11</sup>Tin, é ewala e tak wat, wo gwaa, bot elél zokazekum pe ndjaa me nadi e. Be nadus é pe ghaada Sezaale, be nadi esaa pe me nadi edi e. <sup>12</sup>Sisim na Dee eezeke ne nam náá, me tó bis ne benoo, sa me ààbem ba. Deenek, bon-nyegg bam beten ne wat me nazye ne noo wak e, be naakekyeed me pe Sezaale. Bisoo djas, bis be é, bis eeni to ndjan e Koodney. <sup>13</sup>Koodney eezekaada bis dáa nye nabee fofop tetel to ndjan'e, elee nye náá: “Kyeeda bot pe Zafa, étep be neekedjoo Simoo di ebaadjóoa Pyeed o. <sup>14</sup>Mot tak é waalee wo mekpa me di náá, woo ne bot e mebyel mo djas e, waabela tsik ne ye e.” <sup>15</sup>Tin, dáa me nadi me moo ekan elii e, wo gwaa, Sisim na Dee zesul ko loo, dáa ye nasul ko les é meken e. <sup>16</sup>Tin, me eezetaala sa Gheh nalee e: “Zaŋ naduu bot Zeeb é to medii, ye kabe biyo oo, bi aaduwa Zeeb é to ghwyil Sisim na Dee.” <sup>17</sup>Ye é deenek é Zeeb nadjé be mbi ekee e tak wat, nye nadjé mena, é gheh mena nadumka koŋ ne Gheh Yezu Klisto e. Mam nadi ze, étep me neekela etep ee Zeeb di esa e?» <sup>18</sup>Bhii be nagwak etep binek djas e, elyem boo djas eezesila, be moo tin eduwal Zeeb eke náá: «Ye é tseetse náá, Zeeb eebaadje pe bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, ghwyil eswoola mefulu moo, ne yii ebela tete tsik.»

### **Zeege mendjaala me bot e ghaada Antios**

<sup>19</sup>Bhis Etien nagóaa e, bot e nadi edum koŋ ne Zeeb o, naadyeebatiigaa, ye naasa náá, be wyeeza. Bedhiiti bot naató, batakekum pe kyee dik Fenisi, pe ghola Siipele, ne pe boo ghaada Antios. Bela náá, be nazogegoola Mekpa e Zeeb e, pe daa bot e mbyak eYuda. <sup>20</sup>Bela náá, bedhiiti bot e nadi edum koŋ ne Zeeb o, bot e Siipele ne Silen, naató pe Antios. Be nadi elii ne bot e membyak me sis, é egoola be Mbée Bhaadal e Gheh Yezu. <sup>21</sup>Ghwyil e Gheh nadi é ne noo loog wat, ye naasa náá, zukamwaa ne mot swoola mefulu moo, da dum koŋ ne Gheh. <sup>22</sup>Ye nabe é bot e zeege mendjaala Yeluzalem naagwak menduk me tak. Be é boozelwom Bhaanabhas pe Antios. <sup>23</sup>Dáa nye nakum e, tin, nye eezebee dáa Zeeb nazese bot e di edum koŋ ne Zeeb o metel e, nye eezemyaala. Bhii tak, nye eezedje be meghaaz me ewa lyem, étep be neewa zii edu e Gheh to esosoob. <sup>24</sup>Bhaanabhas nadi é mbée mot, Sisim na Dee ne edum e koŋ ne Zeeb tooo to le. Tin, wo gwaa zukamwaa ne mot zokamyaal edu e Gheh.

<sup>25</sup>Bhii tak, Bhaanabhas eezetó pe del Taalas kesaa Sol. <sup>26</sup>Bhii nye nakabela nye e, nye é bootó ne ne pe Antios. Tin, boo bebá naazedhaa tu mbu to zeege mendjaala me tak. É di'enek, be naalyo bot ebuepe dum ne edum e koŋ ne Zeeb. Ye é ko ghaada Antios e bedjekel nakan edjóoa sok «ekeletye». <sup>27</sup>É gheh tak, ye nabe é, bengooel e Mekpa e Zeeb naazedus pe Yeluzalem tó pe Antios. <sup>28</sup>Dhiiti pakoo, din e le nabe é Aghabis, Sisim na Dee eepem nye, nye eezeni é

elée náá, boo za moo aatuula kɔ bɔs djas. Bela náá, mbi za tak naasael é sok Kolood nadi mekoozi me Lom é. <sup>29</sup>Tin, bedjekel eezegwakel náá, mot ne mot é waadje ye ba bim nye aabela é, étep ekwyee bɔn-nyeeɔ bɔɔ nadi pe kyee dik Yude ɔ. <sup>30</sup>Be nasa é deenek, wɔ gwaa, be zokakyeed esa binek pe daa beɔpaa é eYuda, é membɔ é Bhaanabhas be ne Sol.

### Zak eegóaa, Pyeed eekɔɔlaa é membok

**12** <sup>1</sup>É gheɲ tak, mekoozi Eelood Aghilipa moo tin etiig bedhiiti bot é zeeɔa mendjaala. <sup>2</sup>Nyeɔ zokalwom be, be gó Zak mɔn-nyeeɔ é Zan ne pel. <sup>3</sup>Deenek, dáa nye nabee náá, eYuda naakwyel ye é, nye eezelwom be, be met Pyeed é gheɲ ebyon é emapa ee di ààwaaa leviid é. <sup>4</sup>Eelood eezelwom náá, be met nye, da be é kɔɔl nye é membok. Tin, nye é boodje mesa me ebaal é nye ne medhuu mená me esodja, é edhuu é wat, ye nabe é ne esodja ená. Nye nadi egek é náá, nye neepée nye é mis me bot bhis ebyon é Pak. <sup>5</sup>Tin, Pyeed nadi é kɔɔla tɔ ndjaa membok, deenek bot é zeeɔa mendjaala nadi ewa zii tɔ edjaala é Zeeb kɔ esu é le elyelepe.

### Pyeed eewyiselaa é membok

<sup>6</sup>Bela náá, dáa Eelood nadi ekwyel epée nye é mis me bot é, é pum, Pyeed nadi é egɔ pak esodja ebá. Nye nabe é kɔɔla ne ekel é ghwooz ebá. Bembaalel é ndjaa membok nadi é tin é edi bɔɔ, é ebe é ndjaa membok. <sup>7</sup>Kaseka é, dhiiti fofop é Gheɲ ngot eezetuula tin, tɔ dheɲ moo tin bweee ne mekas. Tin, fofop eezekwyet nye é bhaaz, nye eezedjem nye, nyeɔ ne ne náá: «Lela edjem, wyela!» Tin, wɔ gwaa ekel é ghwooz nye nakɔɔlaa ne ye é membɔ é, zokakwyit. <sup>8</sup>Tin, fofop eezeke ne ne náá: «Bɔta bhete ɔɔ, da wɔ é kɔɔl ekel é meɔpapa mɔ.» Pyeed eezegwak nye, bhii tak, fofop eebaazeɔil náá: «Bɔta ndjookuwa ɔɔ, da wɔ é du me.»

<sup>9</sup>Wɔ gwaa, Pyeed zewyis tɔ membok, nye moo tin edu fofop. Nye nabe é ààgek náá, etep ee fofop nadi esa é, nabe é etep e tsetse. Nye nagu é náá, nye é tɔ dhyam. <sup>10</sup>Be eezedhaa esum di e bambaalel yii meken, bhii tak yii bhɔɔba, be eezekum pe ebe é membok nasael ne ghwooz é. Ebe é tak tuula é kɔ ebesé é del. Ebe é tak zokazediil nye émet é mis mɔɔ. Be eezewyis, tin, be eezetiila é gba, é di tak wat, kaseka é fofop eezediib nye é mis. <sup>11</sup>Tin, Pyeed eezesiiza enyɔɔpe sa nasael é, nye é boozeke náá: «Wak nenak me moo bee náá, ye é tsetse. Gheɲ eedhis fofop'e, nye eepek me si ghwyil é Eelood, ne mezuk me bot é mbyak eYuda di ekwyel náá, me bee é.» <sup>12</sup>Dáa nye naze-gwyak di nye nadi ɔ, nye é boozetɔ pe ndjan é Maali, nyeeɔ é Zan, di ebaa-djóaa Malak ɔ. Tin, bete ne bot naaseɔa étep edjaala Zeeb. <sup>13</sup>Pyeed eezediig é ebe é ndjaa, tin, moma mesa ngot eezɔɔye, étep nye neezedii ndjaa. Din é moma tak nabe é Lood. <sup>14</sup>Nye eezegwyak gwood é Pyeed, nye moo tin tɔ memyaala. Ye waagoka é náá, nye dii ndjaa, tin, nye ààpakadii ndjaa, nyeɔ kasik é kaab kelee bot tɔ ndjaa náá, Pyeed é pe kel. <sup>15</sup>Be eezeɔɔza ne ne náá: «Wɔ epelyet el» Tin, nye ezebasal náá, ye é tsetse. É di'enek, be eezeke náá: «Ye é fofop'e.» <sup>16</sup>Tinaak, Pyeed kuku edii é ebe yenek, dáa be nakazedii ndjan é, be ezebee nye, be naadyeebadjoka ebuepe. <sup>17</sup>Nye eezelyak be ne mbɔ náá, be di gwyem. Bhii tak, nye eezeni elée be, dáa Gheɲ nawyisal nye é membok é. Nye eebaazeke náá: «Leeɔa Zak ne bedhiiti bɔn-nyeeɔ bina sa dhan é.»

Bhii tak, nye eezewyis tó pe kyee sis. <sup>18</sup>Dáa melem nakalem ε, esodja moo tin zem-zem pak'oo. Be nadi edjinel pe pak Pyeed nató ε. <sup>19</sup>Eelood eezelwom bot náá, be kenoo nye, tin, be àapakabela nye. Be eezedji bambaalel ε ndjaa membok, tin, nye boodje be elee náá, be gó be. Bhii tak, Eelood eezetó pe kyee dik Yude pe Sezaale, penek nye naasa ba bim melu.

### Esyee ε Eelood

<sup>20</sup>Eelood naadyeebakpaa lyem ne bot ε Tiid ne Sidon. Tin, bot ε tak é booze-gwakel náá, be tó pe daa le. Ye nabe é, be eegwakel ne Bhalastus, kukuma di esa mesa to ndjaɲ mekoozi o. Tin, be eezetó kelee ne Eelood náá, egwakel bula be ne bot ε eghaada e tak, etee náá, edee ee bot binok nadi edede ε, nadudus é pe mel ε Eelood. <sup>21</sup>Dáa ye nakum dwoó tak ε, Eelood eezebot kaad mekoozi me, nye eezedisi ko bóó mekoozi me. Tin, nye eezeni elii ne nɔɔ é mis me medhuu me bot. <sup>22</sup>Medhuu me bot binok eezetsim náá, «Ye é gwood dhiiti zeeb, àakabe yii mot!» <sup>23</sup>Tin, é di tak wat, wo gwaa, fofop ngot ε Gheɲ zokazedje Eelood baka, etee náá, nye naakwyel enoo duu di náá ye é yii Zeeb ε. Elum zokazede nye nyel, nyey batagwyε.

<sup>24</sup>Ghuna, Mekpa ε Zeeb nadi egoolaaa, egooel ne egooel. <sup>25</sup>Ye kabe Bhaanabhas be ne Sol o, bhii be nasilal lwomel yoo pe Yeluzalem ε, be eezesik, tin, be kató é ne Zanɲ, mot di ebaadjóaaa Malak o.

### Bhaanabhas be ne Sol eezeséaaa étép be neetó é lwomel

**13** <sup>1</sup>Pe to zeeɲa mendjaala Antioɲ, ye nabe é ne bengooel ε Mekpa ε Zeeb, ne belyoel, ye nabe é: Bhaanabhas, Simeyɔɲ mot di ebaadjóaaa na «Dhoo» o, Lusius mot del ε Silen, Manaen so ε Eelood kana edhoma, zenoo Sol. É gheɲ tak, Eelood é nadi ekok ko Ghalile. <sup>2</sup>Dhiiti dwoó, é gheɲ be nadi to mendjaala ne etsi ε edee étép eduwal Gheɲ ε, Sisim na Dee eezeke ne nɔɔ náá: «Séeka me Bhaanabhas be ne Sol, étép be neekesa mesa me me nadjóo be étép tak ε.» <sup>3</sup>É di'enek, bhii be nazedjaala ne etsi ε edee ε, be eezekel be membo, bhii tak, be eezebet be, be tó.

### Bhaanabhas be ne Sol pe ghola Siipele

<sup>4</sup>Dáa Sisim na Dee nalwom be ε, be eezetó pe eboɲ ε Selesi, pe be nazeni to boo eleed étép be neetó pe ghola Siipele ε. <sup>5</sup>Dáa be nakum pe del Salamin ε, be eezeni é egoola Mekpa ε Zeeb to mendjaa me mendjaala me eYuda. Be nadi é be ne Zanɲ-Malak, étép nye neegheekwyee-kwyee be. <sup>6</sup>Be naazekε ko ghola tak djas kekum pe del Pafos. Penek, be eezeboma ne dhiiti mot mesimba me elyeeb, din ε le é Bhaal-Yezu, dhiiti mot mbyak eYuda nadi eke náá, nye é ngooel-Mekpa ε Zeeb o. <sup>7</sup>Nye nadidi é pe daa kukuma del, din ε le é Seedyus Polus, nye nadi é mot metselal. Wo gwaa, mot tak zedjoo Bhaanabhas be ne Sol, etee náá, nye nadi ekwyel egwak Mekpa ε Zeeb. <sup>8</sup>Tin, mot mesimba me elyeeb, nadi edjóaaa Elimas to lii eGhelek o, eezeni ne esuu é meso ne nɔɔ, nye moo tin esaa náá, kukuma nàdum koɲ ne Zeeb. <sup>9</sup>Tin, Sol mot nabaadi edjóaaa Pol o, moo tin tooo ne Sisim na Dee, nye eezegwyák nye kpεε. <sup>10</sup>Bhii tak, nye eezeke náá: «Mot mekoɲ ne embee esa, mɔn ε dim mot mekoɲ, mot bhyen embεε esesεε djas! Wo aanàkwaabookat elet é meze ε Gheɲ é? <sup>11</sup>Nenak, gwaka: Gheɲ é waadje wo baka, wo waabé edhim, wo aanàkabaabee mekas me gwyε é ba bim melu.»



É di tak wat, mis ε Elimas eezedipel, nye moo tin tɔ ghooghom: Nye é moo tin bako-bako eliigel é egwyák é mengwoob djas, nye nadi esaa mot, étep nye neemet nye é mbo, étep elyaal ε nye ze. <sup>12</sup>Dáa kukuma nabee sa nadharj ε, nye eezedum koj ne Zeeb, etee náá, ye nabe é melyo naadyeebakwyesa nye tɔ lyem ebuepe.

### **Pɔl be ne Bhaanabhas pe ghaada Antios kɔ Pisidi**

<sup>13</sup>Pɔl be ne bot ε sama ye eezeni tɔ boo elɛed pe Pafɔs, bhii tak, be eezetɔ pe ghaada Panfili kɔ Peeledje. É di'enek, Zan-Malak é boozelik be, sik pe Yeluzalem. <sup>14</sup>Be eezedus Peeledje, goola tɔ pe ghaada Antios kɔ Pisidi. Dwoo saba, be naazeni tɔ ndjaa mendjaala me eYuda, be eezenɔ menyel, disi. <sup>15</sup>Bhii be zela tɔ mekana me etsi ne yii bengooel ε Mekpa ε Zeeb ε, ekukuma e ndjaa mendjaala me eYuda é boolwom bot, be lee ne nɔɔ náá: «Bɔn-nyeeɔ, bi ε di ne etep elii ne bot ε zeeɔa étep be neebela meghaaz ne zii ɔɔ, bi é ne ghwyil elii nenak.» <sup>16</sup>Tin, wɔ gwaa Pɔl zewyɛl, nye eezesa dhiiti tseɔa ne mbo, be di gwyem, nye eezeke náá: «Biɔ bot ε Yisalaɛl, ne biɔ bot ε zye é mendjaala mena zedjaalaka Zeeb ɔ, gwakeka me! <sup>17</sup>Zeeb bot ε mbyak Yisalaɛl naato bebhaab bena. Nye naasa náá, metarj me bot byet, é sok be nadi é medjon pe Ezipte ε. Bhii tak, nye naazewyisal be kɔ kyee dik tak ne ghwyil mebwala. <sup>18</sup>Nye naadyeebamaad ebus bɔɔ, membu mekam-mená (40) bɔɔ tɔ kyee dik besye di ààbe ne medii ε. <sup>19</sup>Bhii tak, nye eezesilal bot ε membyak meten ne ebá pe kyee dik Kanan bheee. Nye eezenɔ medhik me tak dje ne bot ε mbyak'e, be di bekum ε tak. <sup>20</sup>Deenek, ye naasa tyee membu bedhet-ená ne membu mekam-meten (450).

Bhii tak, nye eezedje bebhaab bina betetep, kekum é elu ε ngooel-Mekpa ε Zeeb Samyel. <sup>21</sup>Bhii tak, be eezewaab náá, Zeeb dje bemekoozi. Tin, Gherj é boozedje be Sɔl mɔn Kis, mot mbyak Bhezame. Sɔl tak naadi é kukuma yɔɔ membu mekam-mená (40). <sup>22</sup>Bhii nye nakazebyen Sɔl ε, Zeeb é boozedje be Dhavid, nye di mekoozi mɔɔ. Nye nabe é, nye eekɛ kɔ esu ε le náá: “Me eebela Dhavid mɔn Yese, mot tak é, mot lyem'am kwyɛl ɔ. Nye waasa esa ee lyem'am di ekwyɛl ε djas°.” <sup>23</sup>Ngɔt tɔ bedha ε Dhavid nabe é Yezu, mot Zeeb nadjɛ nye di edi ε Metsik-bot étep mbyak Yisalaɛl ɔ, ye é dáa nye nakek ε. <sup>24</sup>Esok ne Yezu ne zye, ye nabe é, Zan naagoola Mekpa ε Zeeb ne membyak djas yii Yisalaɛl, etee náá, be neeliig elyem bɔɔ, da be é duwa Zeeb. <sup>25</sup>É gherj Zan nadi nye moo pe esik ε mesa me ε, ye nabe é, nye naake náá: “Bi gek náá, mam é ze? Mam tok mot bi di ebwood ɔ. Tin, gwakeka: Nye epezye bhii koj'am, bela tin náá, mam aanàkwaakobela-belak duu emalal étep ekotii-tiiaɛl ekel e ekoko be.”

<sup>26</sup>Bɔn-nyeeɔ, biɔ bedha ε Abalaam, ne biɔ bot ε zye wak étep ezedjaala Zeeb ɔ: Ye é ne menabelka djas ε Zeeb dhis bhaadal yak, étep etsik é mena. <sup>27</sup>Ne tsetse, bot ε del ε Yeluzalem ne ekukuma bɔɔ nabe é, ààgu mbi mot Yezu nadi ε. Bela náá, be àànyɔ egwak mekpa ε bengooel ε Mekpa ε Zeeb di elanɔa dwoo esaba djas ε. Tin, be naadje Yezu epée ε esyee, etee náá, mekpa menek neebela mesuk. <sup>28</sup>Baabela náá, be nabe ààbela lo mesɔ me nye napéeaa epée ε esyee étep tak ε. Be naake ne Pilat náá, nye gó nye. <sup>29</sup>Bhii be nazesa etep djas

ee Ekwyala e Zeeb nalee kɔ esu e le e, be eezesil nye kɔ melaaba, bhii tak, be eekenɛɛg nye tɔ evit. <sup>30</sup>Wɔ gwaa, Zeeb zegomal nye.»

<sup>31</sup>Melu ebuepe Yezu nadi elyaal bot e nadi egyee ne ne ɔ nyel, dusa pe Ghalile tɔ pe Yeluzalem. Bot e tak moo mos é betyaases é mis me bot e mbyak Yisalael. <sup>32</sup>Biso bemet, bis epezegoola bin Mbɛɛ Bhaadal. Mbɛɛ Bhaadal tak é sa Zeeb nakek bebhaab binaka e. <sup>33</sup>Nye nasa deenek é, kɔ esu e lenaka, menabelka bedha bɔɔ, nye naagomal Yezu bhii esyee. Ekwyala lee é tɔ mekana me Medjeeb elangel ebá é náá:

«Ye é wɔy e di Mɔn'am,

kana dwoo pan mos'ak, me é Soog.»

<sup>34</sup>Zeeb nabe é, nye eeleé náá, nye waagomal nye bhis esyee, étep nye needi ààsik kebo tɔ evit. Nye nake é náá:

«Me waasee bin tete metel me e dee

yii etseetse me nakek Dhavid e.»

<sup>35</sup>«Ye é étep tak e nye di ebaalee tɔ dhiiti Ekwyala náá:

“Wɔ aanàkwaabet náá mot'ɔ na dee kesyep tɔ evit.”

<sup>36</sup>É gheɲ e Dhavid, ye nabe é nye naasa etep ee Zeeb nadi ekwyel e. Bhii nye nakagwey e, nye nakedelaa é é ngwoob bebhaab be, ye nabe é nye naabo.

<sup>37</sup>Ghuna, mot Zeeb nagomal ɔ nabe ààbo. <sup>38-39</sup>Bɔn-nyɛɛg, ye goka é bi gu náá: Ye é kɔ esu e Yezu e epelak e mesyem men di egoolaaa. Ye é kɔ esu e le é di náá, bot djas aadum koɲ ne ne ɔ, be waapekel tɔ bhel mesyem djas. Mɛpekel me tak tok ne ghwyil ebelel tɔ eduwal é etsi e Moiz. <sup>40</sup>Dika ndjem, etɛɛ náá, etep ee bengooel e Mekpa e Zeeb nakwyal e needi ààsael ne biyɔ bemet. Ye nabe é náá:

<sup>41</sup>“Beeka biyɔ bot e ebet!

Djokaka, da bi é dus me é mis,

etɛɛ náá, é melu me tsik'en, me waasa dhiiti ndem di náá,

mot e kaada bin ye ɔ, bi aanàkwaamyaal nye!” »

<sup>42</sup>Dáa Pyɛɛd be ne Bhaanabhas nawyis tɔ ndjaa mendjaala e, be eezeke ne nɔɔ náá, be baabula é saba poon, étep be neebaazelyo be mekpa me tak wat. <sup>43</sup>Bhii zɛɛga tak, betɛ ne bot e mbyak eYuda ne bot e nazemyaal edjaala Zeeb eYuda ɔ, zokazɛdu Pɔl be ne Bhaanabhas. Be nadi elii ne nɔɔ, ne edje be meghaaz me edi besosoob si esɛɛa metel e Zeeb.

<sup>44</sup>Dáa ye nakum yak dwoo saba e, betɛ ne bot tɔ ghaada djas zɛsɛɛga, étep be neezɛgwak mekpa e Gheɲ. <sup>45</sup>Dáa eYuda nabee medhuu me bot binɔk e, ye nakpaa be elyem. Be moo tin elet etep ee Pɔl nadi elii e, tin, be eezelee nye.

<sup>46</sup>Pɔl be ne Bhaanabhas ezeleɛ be ne ebwaalel djas náá: «Ye be é, ye goka náá, Mekpa e Zeeb pookogoolaaa sok pe daa len. Dáa ye di náá, bi epebyen ye e, ne dáa bi di ebee náá, tsik na kɔm-kɔm tok dhiiti vaɲ sonok é mis men e, akiba, bis katɔ é pe daa bot e di ààdi bot e mbyak eYuda ɔ. <sup>47</sup>Beeka dáa Gheɲ nake ne nes e,

“Me eenɛɛg wɔ dáa ngel étep membyak djas,

étep wɔ neetɔ be ne tsik kekum pe edum e bɔs!” »

<sup>48</sup>Dáa bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ nagwak deenek é, be naamyaala. Bhii tak, be moo tin eduwal mekpa e Gheɲ. Tin, bot djas nazesɛɛaa étep be

neebela tsik na kòm-kòm ɔ, eezeliig elyem, be moo edu Zeɛb. <sup>49</sup>Mekpa e Gheɲ nadi egoolaaa, egoola ne egoola kɔ kyee dik'enek djas. <sup>50</sup>Tin, eYuda eezɛbe-sal bedhil e boa di bekum, eduwal Zeɛb ɔ, ne bedhil e botom e ghaada, éteɲ be neewa Pɔl be ne Bhaanabhas tɔ tsik mezuɔ. Bhii tak, be eezɛsɔ be kɔ kyee dik'ɔɔ. <sup>51</sup>Bot ébá binɔk e boozekut piib é meko mɔɔ éteɲ edul e be melɔ, bhii tak, be eezɛtɔ pe del e Ikoniom. <sup>52</sup>Ye kabe bedjekel pe be nadi pe Antios ɔɔ, be nadi é tɔ boo memyaala ne Sisim na Dee tɔ lɔɔ na tɔɔɔ.

#### Pɔl be ne Bhaanabhas pe ghaada Ikoniom

**14** <sup>1</sup>Pe ghaada Ikoniom, Pɔl be ne Bhaanabhas naabaazeni tɔ ndjaa mendjaala me eYuda, be moo tin elyo. Melyo me be nadi elyo bot e naasa náá, betɛ ne bot e mbyak eYuda ne bot e nadi ààbe bot e mbyak eYuda ɔ, dum koɲ ne Zeɛb. <sup>2</sup>Tin, bot e mbyak eYuda nabyen edu e Zeɛb ɔ, zokazeful bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ elo, éteɲ be needi ne embee esiiza ne bɔn-nyɛɛg bɔɔ. <sup>3</sup>Deenek, Pɔl be ne Bhaanabhas naadi melu ebueɲe pe del e Ikoniom. Be nadi elii-lii é ne egheɲ djas, zenɔɔ ebwaalel ne Gheɲ. Gheɲ nadi edje be ghwyil esa endem e meɓwala, deenek, éteɲ elyaal etseetse eteɲ ee be nadi elyo be, dum ne enem esa e Zeɛb e. <sup>4</sup>Tin, bot e del zokazebeka: Edhuu e wat pe kyee bot e nadi edu eYuda ɔ, yak edhuu pe kyee bot e nadi edu bot e lwoma ɔ. <sup>5</sup>Bot e mbyak eYuda, ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ, ne bemekoozi mɔɔ, nadi egwakel éteɲ be neezuk Pɔl be ne Bhaanabhas, da be é gó be ne mekok. <sup>6</sup>Dáa bot ébá tak nagwak e, wɔ gwaa, be zekaab tɔ pe mel me Lisete ne Dheleɛb, eghaada e kyee dik Likaoni, ne mel me di é mengwoob ɔ. <sup>7</sup>Kɔ mel me tak, be eezeni é baagoola Mbɛe Bhaadal.

#### Pɔl be ne Bhaanabhas pe kɔ ghaada Lisete

<sup>8</sup>Pe kɔ ghaada Lisete, ye nabe é ne dhiiti mot nadi ààbe ne ghwyil etyaa tetel ɔ, etɛe náá, meko me nadi é esɔɔbela. Nye nadi é boka kana edhɔma be, nye nabe é ààbe ne ghwyil eke. <sup>9</sup>Nye nadi egwak eteɲ ee Pɔl nadi elii e. Tin Pɔl eezegwyák nye piiii, nye eezebee náá, edum e koɲ e le ne Zeɛb é waasa náá, mot tak bela tsik. <sup>10</sup>Nye ezeɛben gwood, zeke ne ne náá: «Wyɛla, tyaɲa tetel ne meko mɔ met!»

Vaskala, mot'enɔk eezetyaa tetel, ne meko me, nye moo tin eke. <sup>11</sup>Dáa meɗhuu me bot nabee sa Pɔl nasa e, be eezetsim tɔ lii'ɔɔ, din e lii tak é Likonie, bɔɔ náá: «Bezɛb eenɔɔ menyel me bot, tin, be eesul pe pak mena dika'aak!» <sup>12</sup>Wɔ gwaa, be zeget Bhaanabhas din e «Zees», be kaget Pɔl e «Eɛlmes», etɛe náá, Pɔl nadi é ngoola-ngoola. <sup>13</sup>Ndjaa-zeɛb e Zees nadi é é eniel e del. Wɔ gwaa, ghaa-zeɛb e Zees zokazyɛ ne engɔmbe ee be nazekomsa ne epyeeda e mezmɛ me ele be napyeed e, é ebe e ndjaa-zeɛb tak. Be nasa deenek é, éteɲ be needje Pɔl be ne Bhalnabas buwa. <sup>14</sup>Tin, dáa bot e lwoma binɔk bebá nagwak menduk me tak e, be eezɛnyaa ekaad bɔɔ. Bhii tak, be ezelel eni tɔ edhuu e bot é etuud náá: <sup>15</sup>«Bewen, bi sa deenek éteɲ yé? Bis é bot, dáa biyɔ. Bis zegoola bin e Mbɛe Bhaadal, bis ke ne nen é náá, bi bet eduwal ekpaka-kpaka ne elula-lula, ye tok dhiiti varɲ sonok. Duka Zeɛb di ne tsik ɔ, mot nakus gwoo ne bɔs, ne boo dii meɛɔn ne esa ee di tɔ tak e djas. <sup>16</sup>É membu me nadhaɲ'e-nek, ye nabe é, nye naabet náá, membyak ne membyak sa esa ee elyem bɔɔ di ekwyɛl e. <sup>17</sup>Bela náá, nye nadi enyen é mis me bot, ne enem esa ee nye di

esa ε. Nyey tɔ gwoo, nye epedhis bin bebhi, étep ye neesa náá, bhek ne bhek kwyil é ye mbu, nye epedje bin edee, ne elwoodal elyem bin ne memyaala.»  
<sup>18</sup>Be nakoozoli deenek, ye nabe é elyelepe ne bot ε lwoma, be lyak edhuu bot binɔk náá, be nàdje be buwa.

<sup>19</sup>Bhii tak, eYuda eezeyye pe Antios kɔ Pisidi ne pe Ikoniom. Tin, mekpa me be naloo ne medhuu me bot ε, naasa náá, be kwyel be. Wɔ gwaa, Pɔl zewusaa ne mekok étep nye neegóaa, bhii tak be eezewyisal nye kɔ del, be nadi egek é náá, nye eezegwyε. <sup>20</sup>Tin, dǎa bot ε di edum koŋ ne Zeeb ɔ nazeseega é ngwoob'e, nye eezewyel, bhii tak, nye eezesik tɔ ghaada. Djemen tak, nye eezetɔ pe del ε di djóaa Dheleeb be ne Bhaanabhas.

#### Esik ε Pɔl be ne Bhaanabhas pe Antios ε Siili

<sup>21</sup>Pɔl be ne Bhaanabhas nadi egoola Mbεε Bhaadal pe kɔ del ε Dheleeb. Tin, be naabela bedjekel ebuεpe. Bhii tak, be eezesik pe Lisete, pe Ikoniom pe Antios yii kyee Pisidi. <sup>22</sup>Be nadi edje ghwyil ne bot ε namyaal edu Zeeb ɔ, be nadi edje be meghaaz me ewa zii tɔ edum ε koŋ ne Zeeb, be nadi eke é náá: «Mena gokaka é ne ekpaa tɔ boo tsik mezuk, étep mena neenika tɔ Eyon ε Zeeb.» <sup>23</sup>Pe tɔ ezeega mendjaala djas, be nadi esée bepaa. Deenek bhii mendjaala ne etsi edee, be nadi edje be ebota ε Gheŋ, mot be nadum koŋ ne ne ɔ.

<sup>24</sup>Be eezedhaa Pisidi kekum pe kyee dik Panfili. <sup>25</sup>Be naagoola Mekpa me Zeeb pe ghaada Pseledje, bhii tak, be eezetɔ pe ghaada Ataliya. <sup>26</sup>Dusa tin, be eezenɔ mesuwa, tɔ pe Antios pe kyee Siili, ghaada be nàdje be ebota ε Zeeb étep lwomel be nagoka ne esa ε. <sup>27</sup>Dǎa be nakakum pe Antios ε, be é booze-sεεg bot ε zεega mendjaala me tak djas. É di'enek, be boozεbaŋa be eseseε djas Zeeb nasa ne nɔɔ ε, ne dǎa Zeeb nàdje pe bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda ɔ, ghwyil edum koŋ ne Zeeb ε. <sup>28</sup>Deenek, Pɔl be ne Bhalnabas naadi ba melu ebuεpe be ne bedjekel ε del ε Antios.

#### Bot ε zεega mendjaala me Antios eezεboma ne bot ε lwoma kɔ Yeluzalem

**15** <sup>1</sup>Bedhiiti bot naazedus pe kyee dik Yude, tɔ pe Antios, tin, be moo tin elyo bɔn-nyεεg náá: «Bi é di ààni beka, dǎa etsi ε Moizi di elεε ɔ, bi aanàkwaabela tsik'.» <sup>2</sup>Pɔl be ne Bhaanabhas eezetyaa ghiŋ ne bot binɔk, bɔɔ zokazεbela boo zyaala dum ne tep tak. Bot ε zεega mendjaala é boozεgwakel náá, Pɔl be ne Bhaanabhas, ne bedhiiti bot ε del ε Antios ε waatɔ pe Yeluzalem étep ekekoobal etep e tak be ne bot ε lwoma ne bepaa. <sup>3</sup>Wɔ gwaa, bot ε zεega mendjaala mɔɔ zokazεdje be esa djas nadi egoka étep étɔ medjoŋ ne ye ε. Be eezεghεε tɔ, be eezedhaa kyee dik Fenisi ne Samaali, bɔɔ é ebaŋa bot dǎa bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda ɔ, nazeliig elyem, du Gheŋ ε. Bhaadal tak naadyeεbadje boo memyaala ne bɔn-nyεεg djas.

<sup>4</sup>Dǎa be nakakum pe Yeluzalem ε, be eezesulal pe daa bot ε zεega mendjaala, bot ε lwoma ne bepaa naazeswos be ne memyaala. Be é boozεbaŋa be etep ee Zeeb nadi esa ne bot é ze'ɔɔ ε. <sup>5</sup>Tin, bedhiiti bot tɔ sama edhuu ε eFalizye nazedum koŋ ne Zeeb ɔ, é boozewyel, be ezeεke náá: «Ye goka é náá, bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda nadum koŋ ne Zeeb ɔ, niigelaa beka. Bhii tak,

da bi é lee be náá, be duwal etsi e Moiz.» <sup>6</sup>Tin, bot e lwoma ne bepaa zokazes-  
eega étep edjek é tep tak. <sup>7</sup>Bhii be nazesos tep tak ebupe e, Pyeed eezencó  
lii, nyey náá: «Bón-nyeeg, bi ne gu náá, Zeeb naalooto me pak'en étep me nee-  
goola Mbée Bhaadal pe daa bot e di ààdi bot e mbyak eYuda o, be neegwak,  
bhii tak, da be é dum koŋ ne Zeeb. <sup>8</sup>Deenek, Zeeb mot di egu elyem e bot o,  
nye eelyaal náá, nye eemyaal be, nye eedje be Sisim na Dee dáa menabelka.  
<sup>9</sup>Nye nabe é ààwa mbek pak mena ne beno: Dáa di náá, be eezedum koŋ ne  
Zeeb e, nye eezegwyii elyem bo. <sup>10</sup>Haaa étep yé nenak bi di ebe meso ne  
Zeeb? Tin, bi epewaab-waaba bhel ne bot e di dum koŋ ne Zeeb o náá, be bep  
kom etep na dil-dil, di náá, ye nakoozodi menabelka bemet neghu bebhaab  
binaka, be nabe é ààbe ne ghwyil ekobep-bepak e! <sup>11</sup>Ye goka é, mena myaalka  
náá, mena belaka tsik e ko esu e enem esa e Gheŋ Yezu, tyee wat ne no.»

<sup>12</sup>Tin, bot e zeege djas moo tin kup, bhii tak, be moo tin egwak, dáa Bhaa-  
nabhas be ne Pol nadi ebaŋa be endem e mebwala ee Zeeb nasa ne no, pe daa  
bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o. <sup>13</sup>Dáa be nasilal elii e, Zak eezewyel, bhii  
tak, nye eezeke náá: «Bón-nyeeg, gwakeka me! <sup>14</sup>Siməyɔŋ eebaŋa mena, dáa  
Zeeb nalookan ekwyee bot e di ààbe bot e mbyak eYuda é meken o, étep nye  
neesée to loo mbyak aadi ye é. <sup>15</sup>Deenek, etep ee bengooel e Mekpa e Zeeb  
djas epenoŋel ne yak, etee náá, Ekwyala lee é náá:

<sup>16</sup>“Gheŋ lee é náá, bhis yenek, me waabula,  
étep é baazesum ndjaŋ e Dhavid nabezik e,  
me waawyel bikela epap e tak, me waabulal ye piki.

<sup>17</sup>Tin, bot e membyak djas é waasaa Gheŋ,  
ne tseetse, bot e membyak djas me nadjoo náá, be di bam o.  
Sa Gheŋ nalee é yenek:

<sup>18</sup>Nyey mot naloozesa náá, bot gu egeka be o.” »

<sup>19</sup>Wo gwaa, Zak baazebil náá, me bee é náá: «Mena tokeka ne ghwyil esaa  
etep ne bot e di ààdi bot e mbyak eYuda, di eliig elyem du Zeeb o. <sup>20</sup>Deenek,  
djhookwyalka bemekana étep ele be náá, be nàde betit e edhuud kaaa étep  
edje bezeeb e benaghise ebuwa o, be kyee mezo, be nàde betit e góaa ne bhiyo  
o, be nàde ghiya. <sup>21</sup>Etee náá, kana é gheŋ bebhaab, bot epelyo bot etsi e Moiz  
pe ko eghaada ne eghaada, ye epelaŋaa to mendjaa me mendjaala me eYuda  
é melu me esaba djas.»

#### Mekana me nakyeedaa pe daa bot e membyak me sis

<sup>22</sup>Tin, bot e lwoma, ne bepaa, zencó bot e zeege mendjaala zokagwakel náá,  
be sée bedhiiti bot pak'o, be neelwom be pe Antios loog wat ne Pol ne Bhaa-  
nabhas. Tin, wo gwaa be zokazesée, Zuud dhiiti din e le nabaadi pe é Bhaasa-  
bhas, zencó Silas. Bot ebá tak nabe é to sama bot e nadi ko elo ee bot e zeege  
o. <sup>23</sup>Be é booke ne no náá, be to ne mekana di ele náá:

«Bot e lwoma, ne bepaa, bón-nyeeg bin eeswos bón-nyeeg bo di ààdi bot  
e mbyak eYuda o, di ko ghaada Antios, pe kyee dik Siili, do ne pe Silisi e.  
<sup>24</sup>Bis eegwak náá, bedhiiti bot e dus pe del e les o, eezem bin ne epul e bin  
esiiza, ne etep ee be di ele e. Bisó ààpalwom be, be zeli ne nen dum ne etep  
binek. <sup>25</sup>Étep tak e, bisó djas gwakel náá, bis sée bot e bis aadhis o. Bot e tak

neezekyeed Pól be ne Bhaanabhas bešo bena, <sup>26</sup>bot e nawaagel menyel ko esu e din e Gheŋ'enaka Yezu Klisto ɔ. <sup>27</sup>Bis eedhis bin Zuud be ne Silas be neezeele bin ne enuub bɔɔ bemet, etep ee bis kwyal wak e. <sup>28</sup>Ye é náá, bisɔ ne Sisim na Dee nabe é, bis eegwakel náá, bis aanàbaabil bin dhiiti kɔm na dil-dil, bhii mesa mak, ye é di ne boo megam e: <sup>29</sup>Nàdeka betit e kaaá etep edje bezeeb e benaghise ebuwa ɔ, nàdeka ghiya, ààde epuud é tit góaa ne bhiyo ɔ, sa bi ààsa mezo. Bi é sa deenek ɔ, ye aadi é enyɔpe. Dika enyɔpe!»

<sup>30</sup>Deenek, be eezebet bot e be nalwom ɔ, be tó pe Antios. Tin, be eezeseeg bot e zeege mendjaala. Bhii tak, be eezedje bemekana. <sup>31</sup>Wɔ gwaa, be zelaa ye, mekana me tak naadje be meghaaz, be moo tin ne memyaala. <sup>32</sup>Dáa Zuud be ne Silas nadi bengooel e Mekpa e Zeeb bɔɔ bemet e, be naazelii ne bɔn-nyeeeg bɔɔ ebuepe etep edje be ghwyil ne meghaaz to edum e koŋ ne Zeeb. <sup>33</sup>Bhii be nadhaa ba bim mewala é di tak e, bɔn-nyeeeg bɔɔ eezemwana ne nɔɔ, be sik to egwyem pe daa bot e nalwom be ɔ. [<sup>34</sup>Tin, Silas é booke ye náá, nye lik tinaak.] <sup>35</sup>Bela tin náá, Pól be ne Bhaanabhas eezelik pe Antios. Be ne bedhiiti bot, be nadi elyo bot ne egoola mekpa e Gheŋ.

#### Pól be ne Bhalnabas eebeka

<sup>36</sup>Ba mewala bhii tak, Pól eezeeke ne Bhaanabhas náá: «Djhoosikeka, kegwyák bɔn-nyeeeg bina pe ko eghaada djas mena nagoolaka mekpa e Gheŋ e, mena neekebee dáa be di penek e.» <sup>37</sup>Bhaanabhas nakwyel é, be tó lɔɔ wat be ne Zaŋ, mot di ebaadjóoaa Malak ɔ. <sup>38</sup>Tin, Pól nabe é àakwyel geka tak, etee náá, ye nabe é, nye naabet be, é sok be nadi pe kyee dik Panfili e, nye nabe é àátɔ be ne nɔɔ pe ze lwomel. <sup>39</sup>É di'enek, ye nabe é be naabela boo zyaala, batasa náá, be beka. Tin, Bhaanabhas eezenɔ Malak, be ezeni to mesuwa, tó be ne ne pe gholi Siipele. <sup>40</sup>Pól eezenɔ ye Silas, tó ne ne, bhii bɔn-nyeeeg bɔɔ nazewa be é membo me Gheŋ to mendjaala e. <sup>41</sup>Pól eezekpaa ko eghaada Siili ne Silisi, é edje meghaaz ne ghwyil ne bot to ezeega mendjaala.

#### Timote epeggee be ne Pól ne Silas

**16** <sup>1</sup>Pól eezekum pe del e Dheleeb, ne pe ghaada Lisete. Tin ye nabe é ne dhiiti mot nadi edum koŋ ne Zeeb ɔ, din e le nabe é Timote, nye nabe é mɔn dhiiti moma mbyak eYuda nadi edum koŋ ne Zeeb ɔ, seeg nabe é mot mbyak eGhelek. <sup>2</sup>Bɔn-nyeeeg nadi edi pe Lisete ne pe Ikonioɔ ɔ, nadi é ne mbée taŋal dum ne Timote. <sup>3</sup>Pól eezeseé nye, etep nye neegye ne ne. Tin, nye eezeniigal nye beka, etep bot e mbyak eYuda ee nadi ko kyee medhik menek ɔ. Nye nasa deenek é, etee náá, bot djas nadi egu náá, seeg nadi é mot mbyak eGhelek. <sup>4</sup>Pe ko eghaada ee be nadi edhaŋ e, be nadi ebanja bot e di edu Zeeb ɔ, etep ee be ne bot e lwoma ne bepaa nakelii pe Yeluzalem e, ne ebaalee be náá, be ke deenek. <sup>5</sup>Bot e zeege mendjaala nadi ebela ghwyil to edum e koŋ ne Zeeb, metaj me bot nadi ebilel, ebilel ne ebilel.

#### Dhyam e Pól

<sup>6</sup>Sisim na Dee eezelu be náá, be nàegoola Mekpa e Zeeb pe kyee dik Azi. Tin, be eezedhaa kyee dik Fiilizi ne Ghalasi. <sup>7</sup>Dáa be nakum é ngwoob pes dik Misi e, be eezebela ekwosak e etó pe pes dik Bhitini. Tin, Sisim e Yezu naazelu be. <sup>8</sup>Be eezekpaa pe Misi, zetó pe eboŋ e Toloas. <sup>9</sup>É pum, wɔ gwaa, Pól zedjem

dhyam. Nye eezabee dhiiti mot kyee dik Masedwan, tetel edjaala ne ne náá: «Dhaŋa pe kyee dik Masedwan, da wo é zekwyee bis!» <sup>10</sup> Ààbɔya bhii dhyam yenek, bis eezesaŋ etó pe kyee dik Masedwan, etee náá, bis nabe é bis eebee tseetse náá, Zeeb nabe é nye eedjoo bis náá, bis kegoola Mbée Bhaadal pe daa bot e kyee dik tak.

### Lydi eedum koŋ ne Zeeb ko ghaada Filip

<sup>11</sup> Bis eezedus pe boo ghaada Toloas to mesuwa, to pe ghola Somatalas, bhii tak, é yak elu pe ghaada Neapolis. <sup>12</sup> Bhii tin, bis eezetó pe Filip, ghaada meken pes dik Masedwan, ghaada bot e Lom nasum e. Bis naadhaa melu ebuepe ko ghaada tak. <sup>13</sup> É dwoo saba, bis eezewyis ko ghaada, to pe eboŋ, pe bis nadi egek náá, bis é ne ghwyil ebela sum di mendjaala me eYuda o. Bis eezenoo menyel disi, bhii tak, bis moo elii ne boa e nasega tin o. <sup>14</sup> To boa e tak, din e ngot nadi é Lydi, nye nadus é pe ghaada Tyatiid, nye nadi ebomsa etina ekaad e na nyo-nyo, na toobelaa, nye nadi eduwal Zeeb ebuepe. Nye nadi egwak bis, Gheŋ naabee nye melo etep nye neegwak ne emet mekpa me Pol nadi elii e enyoepe. <sup>15</sup> Wo gwaa, nye zeduwa Zeeb be ne bot e mebyel me, bhii tak nye eezedjoo bis pe daa le, nyey náá: «Bi e myaal ne tseetse náá, me eemyaal Gheŋ o, dha dika pe daa lam.» Nye eezesa náá, bis myaal.

### Pol be ne Silas to ndjaa membok pe ghaada Filip

<sup>16</sup> Dhiiti dwoo, daa bis nadi etó pe sum di mendjaala me tak e, wo gwaa, dhiiti kwom moma zokazyee zeboma ne nes. Pe to le, ye nabe é ne mbee sisim nadi esa náá, nye gheenena bot eghaa etep ee di eezye pe sok e. Nye nadi ebela bete ne epata etep bekum be, to enaŋ é eghaa be nye nadi enaŋ e. <sup>17</sup> Tin, nye eezeni edu bis ne Pol, nyey etsim náá: «Bot bak é bot e mesa e Zeeb Mekaake! Be epelyo bin ze di edje tsik e!» <sup>18</sup> Nye naasesa deenek melu ebuepe. Bhii tak, ye nabe é Pol naazebyiyo, wo gwaa, nye zeliig mis, nyey ne mbee sisim náá: «Ne din e Yezu Klisto me lee wo é, wyisa to le!» Tin, é di tak wat sisim eezewyis. <sup>19</sup> Daa bekum be nabee náá, be tok ne ghwyil ebaabela epata, é ze'e, be boozemet Pol be ne Silas, to ne oo ko ebese e bot djas, sok bhwoob ekukuma e ghaada tak. <sup>20</sup> Be eezetó ne oo pe daa betetep e nadi bot e Lom o, oo ne oo náá: «Bot bak epekus ezem ko ghaada yena. Be é bot e mbyak eYuda, <sup>21</sup> be epelyo bot mezel me di náá, menabel bot e Lom tokeka ne ghwyil edu ne esa ye e.»

<sup>22</sup> Tin, oo ne medhuu me bot zokazebyen be. Betetep é boozeke náá, be so Pol ne Silas ekaad é nyel, be eezelwom náá, be nyuu be ne eghwyes. <sup>23</sup> Bhii be nasilal enyuu be ne eghwyes esok ne esok e, be boozekol be to membok, be eezelee ne mbaalel ndjaa membok me tak náá, nye baal be enyoepe. <sup>24</sup> Daa mbaalel tak nagwak daa betetep nalii e, mbaalel ndjaa membok é bookewa be to dhiiti dheŋ pe esik to membok, bhii tak, be eezewa be meko to embwak.

<sup>25</sup> Ye moo etilla kuku pum, Pol be ne Silas nadi edjaala ne eduwal Zeeb ne medjeeb, tin, bedhiiti bot e membok nadi egwak be. <sup>26</sup> É di'enek wat, wo gwaa, bos zedheegel elyelepe, ghus-zumal membok zokakuu. Mebe me ndjaa membok djas zokabeŋel, é di tak wat, eghwooz e bot e membok nakolaa ne ye é zokatiel. <sup>27</sup> Mbaalel ndjaa membok eezedjem, daa nye nabee náá, ebe e ndjaa membok nadi é mbek e, nye boowaal pel'e etep nye neegó nyel.

Nye nasa deenek é etee náá, tó egeka be, nye nadi eke é náá, bot é membok eezekaab. <sup>28</sup>Tin, Pól eezetsim ne ghwyil'e djas náá: «Nàzuk nyel'ò, bisò djas é wak!» <sup>29</sup>Tin, mbaalel ndjaa membok eezewaab náá, be tuub twol. Bhii tak, nye eezewyis kaab, ni tó dhenj tak, nyey egbakba ne bwoo, nye eezeduma si meko é Pól ne Silas. <sup>30</sup>Tin, nye eezewyisal be. Bhii tak, nye eezedji be náá: «Ekukuma bam, me goka ne sa dáa étep me neebela tsik?» <sup>31</sup>Be eezebóóza náá: «Duma konj ne Ghenj Yezu, tin, wò waabela tsik, woy ne bot é mebyel mo.» <sup>32</sup>É di'enek, be é boozegoola nyey ne bot é ndjan'e mekpa é Ghenj. <sup>33</sup>É ewala é tak wat, mbaalel ndjaa membok eezetó ne nòó é pum kegwyii be, ne egwom é be mepyonj. É di tak wat, nye eezeduwa Zeeb be ne bot é ndjan'e djas. <sup>34</sup>Nye eezebyet ne Pól be ne Silas pe ndjan'e. Bhii tak, nye eezedje be edee e dek. Mot tak ne bot é mebyel me djas nadi é tó memyaala etee náá, be naadum konj ne Zeeb.

<sup>35</sup>Dáa melem nakalem é, betetep é nadi bot é Lóm ó eezelwom bot, étep ekelee ne mbaalel ndjaa membok náá: «Beta bot binók.» <sup>36</sup>Mbaalel ndjaa membok eezeleé Pól náá: «Betetep eedhis bhaadal náá, bi wyiselaa. Deenek bi é ne ghwyil ekawwis, da bi é tó tó egwyem.» <sup>37</sup>Pól eezebóóza ne bot é nalwomaa ó náá: «Be eelwom náá, bis nyunaa ne eghwyes é mis me bot djas, dhi bis di bot é ghaada kyee dik Lóm. Bhii tak, be eekool bis é membok. Bisò ààpééaa dáa ye di egoka ne esael é. Deenek, sa be di ekwyel esa nenak é ye é ewyisal é bis tyee syaab é? Ààbe deenek! Ye goka é be zewyisal bis bóó bemet.»

<sup>38</sup>Bot binók eezesik kelee etep binek pe daa betetep é nadi bot é Lóm ó. Dáa be nagwak náá, be é bot é del Lóm é, ye nabe é, bwoo naasa be. <sup>39</sup>Tin, be é boozewaab epelak pe daa lóó, bhii tak, be eezewyisal be é membok, be eezedjaala ne nòó náá, be dus kó ghaada. <sup>40</sup>Dáa Pól be ne Silas nawyis é membok é, be eezetó pe daa Lydi. Bhii be naazeboma ne bòn-nyeeeg bóó, ne edje be meghaaz ne ghwyil tó edu é Zeeb, bhii tak, be eezenóó menyel tó.

#### Pól be ne Silas pe ghaada Tesalonik

**17** <sup>1</sup>Be eezedhaa pe eghaada Anfipolis ne Apoloni, tin, be eezekum pe ghaada Tesalonik pe bot é mbyak eYuda nadi ne ndjaa mendjaala é. <sup>2</sup>Dáa nye nabela ne esesa sok é, Pól eezetó é esaba elél tó mendjaa me mendjaala me eYuda, be nadi elii dum ne Ekwyala é Zeeb, be ne bot é nadi tin ó. <sup>3</sup>Nye nadi elyo ne elyaal é be náá, ye nagoka é náá, Mesia zukaa, da nye é gom bis esyee. Nye nadi eke ne nòó é náá: «Ye é Yezu me di elii ne nen kó esu é le'aak, nyey é di Mesia.» <sup>4</sup>Bedhiiti bot tó sama bot é nadi tin ó, naamyaal etep é tak, be é boozedu Pól ne Silas. Dóó ne bete ne bot é mbyak eGhelek ee nadi eduwal Zeeb ó, naazeseega ne nòó, zenóó bete ne bedhiiti bedhil é boa. <sup>5</sup>Tin, zok naazesa eYuda, wó gwaa, be zeseeg edhiiti ewo é mengbaaz be nabela é gba é, be boozekus ezem tó edhuu é bot é nadi tin ó. Wó gwaa, be zekus eghuub kó ghaada. Be eezetó pe ndjanj é Zasón kesaa Pól ne Silas, étep be neemet be, zye ne nòó é mis me medhuu me bot. <sup>6</sup>Dáa be nadi ààbela be é, be é boozemet Zasón be ne bedhiiti bòn-nyeeeg, tó ne nòó pe daa ekukuma é ghaada. Be moo tin etsim náá: «Bot bak epezem dik djas, deenek, nenak be eeezye ne ye wak! <sup>7</sup>Zasón eemyaal náá, bot é tak sulal pe daa le! Bot é tak djas ààsa dáa etsi é mekoozi Sezaad nadi elée é, etee náá, be ke é náá, ye é ne dhiiti mekoozi me sis, din é le é Yezu.» <sup>8</sup>Etep binek naadje ekukuma ne



medhuu me bot e ghaada bwoo. <sup>9</sup>Bot e tak naasa náá, Zasón be ne bòn-nyeeg zedje boo etuud pe daa ekukuma, étep be neebetaa.

### Pól be ne Silas pe del e Bheede

<sup>10</sup>Dáa egwyitok nagwyiidela e, bedhiiti bot e nadi edum koŋ ne Zeeb ɔ ebookyeed Pól be ne Silas náá, be tɔ pe del e Bheede. Dáa be nakum e, be eezetɔ pe ndjaa mendjaala me eYuda. <sup>11</sup>Be nabe é ààbe ne embee elyem dáa bot e Tesalonik. Be naagwak Mekpa e Zeeb ne mbée lyem. Melu djas be nadi eseeɣa étep edjek Mekpa e Zeeb ne efyal e etséetse e Ekwyala ee Pól nadi elée e. <sup>12</sup>Ye é kɔ esu e tak e bete ne bot pak'ɔɔ nabe, be moo edum koŋ ne Zeeb, dɔɔ ne tɔ sama bot e mbyak eGhelek, bedhil e boa ne botom ebuɣpe, namyaal edu e Zeeb. <sup>13</sup>Dáa bedhiiti eYuda e del Tesalonik nagwak náá, Pól nabaadi egoola Mekpa e Zeeb pe Bheede e, be eezeye zekus eghuub, ne ezem tɔ medhuu me bot. <sup>14</sup>Bòn-nyeeg eezekyeed Pól kaab é kaab pe ze boo dii mesón. Tin, Silas be ne Timote eezelik pe Bheede. <sup>15</sup>Bot e nakekyeed Pól ɔ, zokatɔ ne ne kekum pe ghaada Aten. Bhii tak, be eezelel esik yɔɔɔ pe Bheede ne mebhaaadal me Pól nakeyed Silas be ne Timote e. Nye nake ne nɔɔ é náá, be lel ekeboma ne ne.

<sup>16</sup>Dáa Pól nadi ebwood be pe Aten e, wɔ gwaa, ghoŋ zemet nye elyelepe dáa nye naabee del tɔɔɔ ne bezeɣe e elula-lula e. <sup>17</sup>Nye moo tin elii tɔ ndjaa mendjaala be ne eYuda ne bot e sis nadi eduwal Zeeb ɔ, dɔɔ ne kɔ ebeɣe, é di bot djas di edi ɔ. Melu djas nye nadi elii ne bot e nye nadi eboma ne ne ɔ.

<sup>18</sup>Bedhiiti belyoel e nadi djóoaa «Bot a Epikyid» ne bot nadi é djóoaa «Bot e Zenɔŋ» ɔ, zokazelii ne ne. Bedhiiti eezedji nye náá: «Mot etap elak kwyel elée yé?» Bedhiiti náá: «Ye di ekee náá, nye epelyo bot bezeɣe e sis.» Be nake deenek e etee náá, be nadi egwak Pól egoola Mekpa e Zeeb kɔ esu e Yezu ne étep egom e le bhis esyee. <sup>19</sup>Be eezenɔɔ nye, tɔ ne ne pe sum di zeeɣa be di edjóo «Elopaaz» e. Tin, be eezeke ne ne náá: «Bis é ne ghwyil egu melyo me na bes wɔ di eke e?» <sup>20</sup>Wɔ epelyaal bis etep e na bes, bis kwyel é náá, bis gu mesuk me tak.» <sup>21</sup>Ye goka é, wɔ gu náá, bot e ghaada Aten djas ne bedjoŋ e nadidi be ne benɔɔ ɔ, nadhaa mewala mɔɔ e, bɔɔ é esɔs ne egwak etep e na bes tak. <sup>22</sup>É di'enek, Pól tetel kuku ebwak e zeeɣa pe «Elopaaz», nye eezeke náá: «Bot e ghaada Aten, me eebée náá, bi ne dyeebaduwal bezeɣe bin ebuɣpe tɔ etep djas. <sup>23</sup>Deenek, é sok me di eke kɔ ghaada yen e, me di ebee emesa e bezeɣe e elula-lula bi di eduwal e, me eebée dɔɔ ne mɔɔ di na dɛe wat, kɔ tak kwyala náá: «Ye é yii zeeb ngɔt bot di ààɣu e.» É di'enek, ye é yii bi di eduwal ààɣu e, me zye é zegoola bin nwyak. <sup>24</sup>Zeeb mot nakus bɔs ne esesee e djas ɔ, Gheŋ gwoo ne bɔs. Nyeɣ ààdi tɔ mendjaa me bezeɣe e benaghise, bot di esum ne membo mɔɔ e. <sup>25</sup>Nye tok pe ne gwyee náá, be kwyee nye neghu be dje nye yak sonok, etee náá, nyeɣ é di edje bot djas tsik, eswos ne esonok djas kalik e. <sup>26</sup>Kekan ne mot ngɔt, nye naasa membyak djas, bhii tak, nye eezedje mot ne mot ye di kɔ bɔs. Étep'ɔɔ, nye naakoobal membu, ne mesik ne metsek me medhik me be nagoka ne edi kɔ tak e. <sup>27</sup>Nye nasa deenek é, étep be neesaa nye, ye nakoozolyel, be é ne ghwyil ebela nye. Ne tsetse, Zeeb àatseta ne mot ngɔt pak'ena, <sup>28</sup>etee náá:

v 17.18 Zenɔŋ Bot e tak nabaadi edjóoaa pe é «beestoyisyé», etee náá, be nadi edu é esiiza ne egeka e dhiiti mot din e le é Zenɔŋ.

“Ye é kɔ esu e le e mena dika ne tsik,  
mena di ekuuka, mena dika.”

Ye é etep ee bedhiiti besaŋel e esesa bin nazolée e:

“Menaka é bɔn be pe.”

<sup>29</sup>Dáa ye di náá, menaka é bɔn be e, mena tokeka ne ghwyil egek náá, Zeeb é dáa sonok lulaa ne lood, ne ghwooz di esaaa epata ne ye e, neghu ne ekok e mot di esa ne egeka ne etsoŋ be e. <sup>30</sup>Ghuna, Zeeb ààkabis etep ee nasael sok ne bot nadi tɔ edjak ɔ, deenek, nenak, nye epelee bot djas pe edi ee be di e, be swoola mefulu mɔɔ. <sup>31</sup>Etee náá, nye naazekoobal elu e nye aazepée bot e bɔs djas epée é epiki e, ne mot nye nazesée ɔ. Nye naatel bot djas ndem, tɔ egomal e nye gomal mot yenɔk pak bemyonj e!»

<sup>32</sup>Dáa be nagwak Pɔl elii dum ne egom bhis esyee e, bedhiiti bot eezeduk nye, bak tak eezeke náá: «Bis é waaboogwak wɔ kɔ esu e tak dhiiti dwoo.»

<sup>33</sup>É di'enek e, Pɔl nazelik be. <sup>34</sup>Ye kabela tin é náá, bedhiiti bot naazeni zeeɠa yɔɔ, bɔɔ dum koŋ ne Zeeb. Tɔ sama bot e tak, ye nabe é, Dhenis mot zeeɠa boo kwan nadi pe Elopaaz ɔ, dhiiti moma din e le é Dhamalis, ne bak bedhiiti bot.

### Pɔl pe ghaada Koolet

**18** <sup>1</sup>Bhis yenek, Pɔl eezetɔ pe ghaada Aten bhii tak, nye eezetɔ pe ghaada Koolet. <sup>2</sup>Wɔ gwaa, nye zeboma ne dhiiti mot mbyak eYuda, din e mot tak nabe é Akilas, nye nabyel é pe kyee dik Pɔŋ. Nye nabe é nye dinaa ààbɔya ne dus e pe kyee dik Itali be ne myel Pilisil, etee náá, Kolood, mekoozi me Lɔm, naalee ne bot e mbyak eYuda djas náá, be dus kɔ ghaada Lɔm. Tin, Pɔl zokatɔ keboma ne nɔɔ. <sup>3</sup>Nye nadi esa mesa me wat be ne benɔɔ, mesa me tak nadi é esum e bɔɔ epet ne eket e betit. Nye naazesulal pe daa loɔ, étep nye neesa mesa. <sup>4</sup>É melu me esaba djas, Pɔl nadi elii tɔ ndjaa mendjaala me eYuda, nye nadi elyo bot, nye nadi esaŋ e náá, bot e mbyak eYuda ne yii eGhelek dum koŋ ne Zeeb.

<sup>5</sup>Dáa Silas be ne Timote nadus pe dik Masedwan e, tin, Pɔl eezedje lyem'e djas tɔ elyo bot Mekpa e Zeeb. Nye naalyaal eYuda náá, Yezu é Mesia. <sup>6</sup>Wɔ gwaa, eYuda zebe meso ne elee é nye. É di'enek, nye eezekut be piib ekaad be, bhii tak, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Bi e wo ze ɔɔ, mebe me tak aadi é kɔ elo e bin, biyɔ bemet. Yenek ààkagwyák mam. É ewala elak, me aakatɔ é pe daa bot e membyak me sis.» <sup>7</sup>Nye eezedus tin, tɔ pe daa dhiiti mot, din e le nabe é Titus Yustus, mot tak nadi eduwal Zeeb, ndjaŋ'e nadi é é ngwoob ndjaa mendjaala me eYuda. <sup>8</sup>Kilipus kukuma ndjaa mendjaala me eYuda zokamyaal Gheŋ, be ne bot e mebyel me djas. Wɔ gwaa bete ne bot e ghaada Koolet nadi egwak Pɔl ɔ, zokazedum koŋ ne Zeeb, bhii tak, be naakeduwa Zeeb.

<sup>9</sup>É dhiiti pum, Pɔl zokazedjem dhyam, tɔ dhyam tak, Gheŋ nalée nye é náá: «Nàbem ba, gheelii, sa wɔ ààdiyal nuub, <sup>10</sup>etee náá, me é ne nɔ sama, mot tok ne ghwyil ezuk wɔ, etee náá, bot ebuɛpe tɔ ghaada yak é bot bam.»

<sup>11</sup>Pɔl zokazedi kɔ ghaada Koolet tyee mbu wat ne pes, nye nadi elyo bot djas Mekpa e Zeeb.

<sup>12</sup>É membu me Ghalɔn nadi kukuma dik Akayi e, eYuda zokazegwakel étep emet é Pɔl. Wɔ gwaa, be zetɔ ne ne di di epéɛaa etep ɔ, <sup>13</sup>bɔɔ náá: «Mot'ak

epeful bot lo náá, be duwal Zeeb dhiiti mbi duwala sis, ààbe dāa etsi di elyo e!» <sup>14</sup>Dāa Pōl nawaadi ekwyel elii ε, Ghalion eezebōōza ne eYuda náá: «Ye be náá, nye eesa boo tep ɔɔ, neghu nye eesa eboo embee etep ɔɔ, ye é me kanɔɔ nyel disi étep me neegwak bin, biyɔ eYuda. <sup>15</sup>Dāa ye di náá, ye é esuu ε meso dum ne mekpa, ne min, zenɔɔ etsi bin met ɔ, yenek gwyák é biyɔ bemet. Me eepεε edi é tetep embi etep deenek!» <sup>16</sup>Tin, nye é boozeswaal be sok bhwoob zεega betetep. <sup>17</sup>Tin, wɔ gwaa bɔɔ djas zemet Sɔsten, mot nadi kukuma ndjaa mendjaala me eYuda ɔ, zeduma nye é nyel é mis me bot ε zεega betetep. É di'enek, Ghalion nabe é ààkobis ye.

#### Pōl eezesik pe Antios pe dik Siili

<sup>18</sup>Pōl eebaazedhaa ba bim melu ebuepe pe kɔ ghaada Koolet. Tin, nye eezelik bɔn-nyεεg, nye eeni tɔ mesuwa tɔ pe dik Siili, ne Pilisil, be ne Akilas. Ye nabe é, nye eezewaadal lo ebon é sok nye nadi pe del ε Seεkele ε, etεε náá, ye nabe é, nye eesa ekek ne Zeeb. <sup>19</sup>Wɔ gwaa, be zekum pe ghaada Efεεz. Tin, nye eezelik Pilisil be ne Akilas. Bhii tak, nye eezetɔ pe ndjaa mendjaala me eYuda, tin nye eezεmɔ be ne eYuda. <sup>20</sup>Be eεeεke ne ne náá, nye di be ne benɔɔ ba melu, tin, nye nabe é ààkwyel. <sup>21</sup>Nye eezelik be, nyey ne nɔɔ náá: «Zeeb ε kwyel ɔɔ, me waaboobaaze pe daa len.» Tin, nye eezεdus pe Efεεz tɔ mesuwa. <sup>22</sup>Bhii nye nadus pe ghaada Sezaale ε, nye eezetɔ sok pe Yeluzalem, étep nye neekeswos bot ε zεega mendjaala. Bhii tak, nye eezetɔ pe ghaada Antios. <sup>23</sup>Nye eezekwyεεg ba melu penek, bhii tak nye eezesik. Nye eezedhaa pe medhik me Ghalasi, bhii tak, pe Fiilizi edje-dje bedjekel djas meghaaz tɔ edum ε kɔɔ ne Zeeb.

#### Apolos pe eghaada Efεεz ne pe Koolet

<sup>24</sup>É gheɔ tak, dhiiti mot mbyak eYuda, din ε le nabe é Apolos, nye nabyel é pe ghaada Alekzandili, nye naazekum pe ghaada Efεεz. Nye nadi é tsoɔ mot tɔ lii, nye nadi egu Ekwyala e Zeeb enyɔεpe. <sup>25</sup>Nye naadyeebadjek eke tɔ mekpa me Gheɔ, ne ewa zii ebuepe. Nye nadi egoola, ne elyo ε bot ne lyem wat etep ee di edum ne Yezu ε. Ye kabelá é náá, nye nazodi egu é, eduwa ε Zeeb ε Zanɔ. <sup>26</sup>Nye eezeni elii ne bot ne ebwaalel djas tɔ ndjaa mendjaala me eYuda. Bhii be nasilal egwak etep ee nye nadi elii ε, Pilisil be ne Akilas eezεnɔɔ nye, tɔ ne ne lɔɔg wat, étep be neekεpes egu ε le dum ne meze ε Zeeb enyɔεpe. <sup>27</sup>Bhii tak, Apolos eezεgwak gwyεs é étɔ pe dik Akayi. Bɔn-nyεεg zokadje nye ghwyil ne meghaaz, tin, be eezεkwyal bedjekel ε nadi pe kyee dik tak ɔ mekana, étep be neemyaal ne mbεε lyem náá, nye sulal pe daa lɔɔ. Dāa nye nakakum ε, nye naadyeebakwyee bot ε nadum kɔɔ ne Zeeb ɔ, ne ghwyil enem ne embεe ε Zeeb. <sup>28</sup>Etεε náá, é mis me bot djas, nye nadi elyaal popoopwon náá, eYuda eezewo ze. Nye nadi elyaal be tɔ Ekwyala e Zeeb náá, Yezu é Mesia.

#### Pōl pe ghaada Efεεz

**19** <sup>1</sup>Dāa Apolos nadi pe Koolet ε, Pōl nadi edhaa pe mel me metsok, pe kyee dik Azi. Bhii tak, nye eezεkum pe ghaada Efεεz. Nye eezε-bela ba bim bedjekel tin, <sup>2</sup>nye eezedji be náá: «Ye nabe é, bi naabela Sisim na Deε, é sok bi nadum kɔɔ ne Zeeb ε?» Be eezεbōōza ne ne náá: «Bis dinaa ààpakogwak-gwakak bot elii dum ne Sisim na Deε.» <sup>3</sup>Tin, Pōl eezedji be náá:

«Bi duwa Zeeb yak kwaambi eduwa?» Be eezebɔɔza náá: «Eduwa Zeeb e Zan.»<sup>4</sup> Pɔl eezake ne nɔɔ náá: «Zan naduu Zeeb é bot e namyaal eswoola mefulu ɔ. Nye nadi eke ne bot e mbyak Yisalaél náá, be dum kon ne mot di ezye bhii nyey ɔ, mot tak nabe é Yezu.»<sup>5</sup> Bhii be nazegwak etep binek djas e, be eezeduwa Zeeb ne din e Gheŋ Yezu.<sup>6</sup> Bhii tak, Pɔl eezekel be membɔ, tin, be ezebela Sisim na Dee. Be moo tin elii tɔ elii membyak me sis, ne egoola be mebhaadal me Zeeb dje be e.<sup>7</sup> Bot e tak nabe é, bot kam ne bebá.

<sup>8</sup>É bengon elél, Pɔl nadi etɔ pe ndjaa mendjaala me eYuda, tin, nye naalii ne ebwalel djas. Nye nalelii ne nɔɔ é, dum ne Eyon e Zeeb, nye nadi esaa náá, bot e nadi egwak nye ɔ, myaal nye.<sup>9</sup> Deenek, bedhiiti betɛ ne bot naadyebasa maa-elɔ, bɔɔ byen emyaal, be moo tin esa avusu dum ne meze e Gheŋ é mis me medhuu me bot. Deenek, Pɔl eezedus tin lik be. Nye eezetɔ be ne bedjekel be, tin, nye nadi elyo be melu djas tɔ ndjaa melyo me dhiiti mot din e le é Tilanus.<sup>10</sup> Deenek, ye naabɔya membu membá, ye naasa náá, bot e mbyak eYuda ne bot e mbyak eGhelek nadi pe kyee dik Azi djas ɔ, gwak mekpa e Gheŋ.

### Bɔn e Seeva yii botom

<sup>11</sup>Zeeb nadi esa eboo endem mebwala é ze e Pɔl.<sup>12</sup> Ye é étep tak e bot nadi etɔ pe daa bot e mebɛ ne epes ekaad, ne ekaad ee nakee nyel e Pɔl e. Deenek, be nadi ebela tsik, embee esisim nadi ewyis tɔ lɔɔ ɔ.<sup>13</sup> Bedhiiti eYuda ee nadi eke mel e mel étep ekɛsɔ embee esisim tɔ bot e mebɛ ɔ, naagek esa ye ne din e Gheŋ Yezu. Deenek, be nakeke ne embee esisim é náá: «Me lɛ bin é náá, bi wyis ne din e Yezu, Pɔl di egoola mekpa me ɔ.»<sup>14</sup> Ye é deenek é bɔn eten ne bebá e boo ghaa-Zeeb mbyak eYuda nadi edjɔɔaa Seeva ɔ, nadi esesa.<sup>15</sup> Tin, dhiiti dwoɔ, wɔ gwaa, mbee sisim zebɔɔza ne nɔɔ náá: «Me ne gu Yezu, me ne baagu pe Pɔl. Ye kabe biyɔ ɔɔ, biyɔ é beze?»<sup>16</sup> É di'enek, wɔ gwaa, mot nadi ne mbee sisim ɔ, zeghaaga be é menyel, dáa nye nadi ne ghwyil dhaa be e, wɔ gwaa nye zeduma be é menyel ne mebin ne ebhooba djas. Be nadus tɔ ndjan'e tin é, ne ekaab bhen toto, ne mepyon é menyel kpeeŋ.<sup>17</sup> Bot e del Efɛez, bot e mbyak eYuda ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ, zokagwak tep tak, wɔ gwaa, boo bwɔɔ zemet be. Tin, be naazebela boo duu dum ne din e Gheŋ Yezu.<sup>18</sup> Betɛ ne bot tɔ sama bot e namyaal Zeeb ɔ nadi ezye é mis me bot djas zɛvaa embee esesɛe be nadi esa e.<sup>19</sup> Betɛ ne bot tɔ sama bot e nadi esa etep ee mevyekele me mesimba ɔ, zokazyɛ ne bemekana mɔɔ, zedik ye é mis me bot djas. Dáa be nalaa metan me bemekana me tak e, ye naasa tyee bemil mekam-meten metan me eghwooz ee di esaaa epata<sup>x</sup> ne ye e.<sup>20</sup> Ye é deenek ne ghwyil e Gheŋ e, Mbɛe Bhaadal nadi egoolɛl, ne mebwala.

### Eghuub pe ghaada Efɛez

<sup>21</sup>Bhis etep binek, Pɔl eezemyaal etsaal kyee dik Masedwan ne Gheles etep etɔ pe Yeluzalem. Nyey náá: «Bhii me aakum e, ye goka é me dhaa kebee del e Lɔm.»<sup>22</sup> Tin, nye eezekyeed bot ebá nadi ekwey-kweye nye ɔ pe Masedwan, ye nabe é Timote be ne Eelasete. Tin, nye naazelik ba melu pe kyee dik Azi.<sup>23</sup> É

<sup>x</sup> 19.19 bemil mekam-meten metan me eghwooz ee di esaaa epata ye nabe é metan me efute ee mot di egoka ne ebela bhis mesa membu kam ne eten e.

gheŋ tak, ye nabe é, boo eghuub naazeni kɔ ghaada Eféez dum ne bot e nadi edu meze e Gheŋ ɔ. <sup>24</sup>Wɔ gwaa, dhiiti mot eswom, din e le nabe é Dhemetulus, nye nadi é lulel mesum. Nye nadi elul esonok ne mbi eghwooz djas ee di esaaa epata ne ye e, yii mɔɔ ndjaa-zeeb moma Aaletemis. Dhemetulus nadi esa mesa menek, ne edje beswom e bot bete ne epata. <sup>25</sup>Nye é boozeseeg bot e tak, ne bot e mesa mɔɔ nadi enɔŋel ne mesa me tak e, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Bewen, bi ne gu náá, ye é mesa mak e di edjeka mena ekum. <sup>26</sup>Deenek, bi epegwak neghu bi epebee sa di esael e: Pɔl tak lee bot é náá, bezeeb e bot di kpak ne membɔ e, tok betete e bezeeb. Nye eebatasa náá, bot ebuepe di wak kɔ Eféez ɔ, dɔɔ ne bot e mel me di pe kyee dik Azi djas ɔ, myaal etep e tak. <sup>27</sup>Etep binek é sa náá, mesa mena gweye, deenek, é di tak, bot é waabhina ndjaa Aaletemis zeeb moma. Tin, bot é waadis duu e Aaletemis boo zeeb. Bela náá, zeeb'ak yii moma epeduwalaa kɔ kyee dik Azi djas ne kɔ eko e bas djas.» <sup>28</sup>Dáa bot nagwak deenek é, be boozekpaa elyem ebuepe, be moo tin etsim náá: «Aaletemis yii bot e Eféez ne bɔk!» <sup>29</sup>Tin, ezem eezeni kɔ ghaada djas. Wɔ gwaa, be zemet Ghayus be ne Aalistaalak bot ebá e del e Masedwan, bot e nadi egyee be ne Pɔl é medjon ɔ. Tin, zukamwaa ne mot'enɔk eezetɔ ne nɔɔ kaab pe ebwak e boo zeege. <sup>30</sup>É di'enek, Pɔl nadi ekwyel eni, nye neekelyaal nyel pe zukamwaa ne mot naseega e. Tin, bedjekel eezelu nye. <sup>31</sup>Bedhiiti ekukuma e kyee dik Azi, bot e nadi besɔ be ɔ, zokakyeed nye menduk me tak wat náá, nye nàtɔ pe ebwak e boo zeege tak. <sup>32</sup>É di'enek tɔ medhuu me bot binɔk, ye nabe é ne boo zyaala. Bedhiiti nadi etsim sa sis, bak bedhiiti sa sis, bak bedhiiti bot pak'ɔɔ nabe é àadi egu mesɔ me tep be naseega kɔ esu e tak e. <sup>33</sup>Wɔ gwaa, bedhiiti eYuda tɔ medhuu me bot binɔk zokazebesal dhiiti mot pe sok, din e le nabe é Alekzandele. Tin, be eezebanja nye lo tep, é di'enek Alekzandele eezeben mɔɔ étep nye neelii, nye neele lo mesɔ. <sup>34</sup>Tin, dáa bot nagwyák náá, nye nadi é mot mbyak eYuda e, bɔɔ djas é boozebo boo tsim wat, ye naabɔya tyee mewala membá bɔɔ etsim náá: «Bɔk-bɔk e di Aaletemis zeeb bot e del Eféez!»

<sup>35</sup>Tin, dhiiti kukuma ngɔt ghaada eezesil be elyem, nyey náá: «Bot e del Eféez, bot djas ne gu náá, ghaada Eféez é di ebaal ndjaa Aaletemis boo zeeb moma, dɔɔ ne sa nakpakaa ne ekok yii di nɔŋel ne ebhwoob e le, nadus tɔ gwoo e. <sup>36</sup>Ye tok ne mot aaswonal ye. Deenek, bi goka é ne esil e elyem, nàsaka etep dáa bot e di àadi ne esiiza e. <sup>37</sup>Bi zye wak é ne bot e wat di náá, be ààpadjii esa ee di tɔ mendjaa me zeeb e, baabela náá, be ààpalee zeeb'ena yii moma. <sup>38</sup>Ye be náá, Dhemetulus, be ne sama beswom e bot é ne tep be di egoka ne epit mot kɔ esu e tak ɔ, ye é ne mendjaa me etep di epééaa e ne betetep e tak. Ye é penek e be di egoka ne ekepit. <sup>39</sup>Tin, ye be náá, bi dinaa ne dhiiti tep bi di baakwyel elii ɔ, mena aaliika ye e, pe zeege mendjaala, pe ye di egoka ne eliiaa etep ee di dum ne etsi bina e. <sup>40</sup>Etee náá, mena é ne ghwyil edjóoaka bot e di ekus eghuub ɔ, dum ne sa sael mos e. Bela náá, mena tokeka ne megham me mena aadjeka é mbi yak zeege. Be kodji esuk e tep tak ɔ, ye tok ne mot aabaja bot enyɔpe lo mesɔ me tep tak na seŋ tɔ melɔ.»

<sup>41</sup>Bhii nye nalii deenek é, wɔ gwaa, nye zeswaal zukamwaa ne mot nadi tin ɔ.

Gonj medjon e Pɔl pe medhik me Masedwan ne Gheles

**20** <sup>1</sup>Dáa eghuub nasi e, Pɔl eezeseeg bedjekel, nye eezeni é edje be meghaaz me ewa zii tɔ edum konj ne Zeeb. Bhii tak, nye eezemwana

ne nɔɔ, deenek, nye eezɛnɔɔ nyel'e tɔ pe dik Masedwan. <sup>2</sup>Nye eezɛkpaa kɔ pes dik tak, tin, nye eebaazɛdje bɔn-nyɛɛg di penek ɔ, ghwyil ewa zii tɔ ɛdu ɛ Zeeb. Bhii tak, nye eezetɔ pe kyee dik Gheles, <sup>3</sup>pe nye nasa bengɔn elɛl ɛ. Nye nawaadi etɔ pe kyee dik Siili tɔ mesuwa, dɔa nye nakagwak nɔa, bot ɛ mbyak eYuda ɛ ɛ boob kɔ ɛsu ɛ lɛ ɛ, nye ɛ boozɛke nɔa, ye goka ɛ, nye sik pe ze Masedwan. <sup>4</sup>Tin, Sopateɛd, mɔɔ Pyiidus mot ghaada Bheede, zokatɔ sama wat ne ne, zenɔɔ Aalistaalak ne Sekundus mot ghaada Tesalonik, Ghayus mot ghaada Dheleeb, ne Timote, ne Tsisik zenɔɔ Tolofim mot kyee dik Azi. <sup>5</sup>Bɔɔ djas ɛ naleetɔ ɛsok, wɔ gwaa, be kebwood bis pe ghaada Toloas. <sup>6</sup>Ye kabe bis ɔɔ, bis nadus pe ghaada Filip ɛ tɔ mesuwa, bhis ebyɔɔ ɛ emapa ee di ɔaɔbe ne leviid ɛ. Tin, melu meten bhii tak, bis ɛ bookeboma ne nɔɔ pe Toloas, ɛ di'enek bis naadi yenga wat.

### Medjɔɔ me mesik ɛ Pɔl pe ghaada Toloas

<sup>7</sup>Ɛ elu ɛ eten ne wat e yenga, bis naazɛboma ɛtɛp bis neede kɔminyɔɔ. Tin, Pɔl eezɛni ne elii ne bot ɛ zɛɛga. Dɔa ye nabe nɔa, nye waadhaa djɛmɛn tak ɛ, nye ɛ boozɛdul elii kekum kuku egha ɛ pum. <sup>8</sup>Pe tɔ dheɔ bis nasɛɛga tɔ tak pe ɛko ɛ, ye nabe ɛ ne elama ebuepe. <sup>9</sup>Dhiiti mɔɔ ngbaaz ne din ɛ Etik nadi ɛ ndiindel kɔ ka eyen ɛ ndjaa Pɔl nadi tɔ tak ɛ. Wɔ gwaa, nye zeni ɛ gɔ syaaaz, ɛ sok Pɔl nadi elii ɛ. Tin, nyey tɔ gɔ, nye eezɛbek kɔ eyen ɛ ndjaa na ghel yii elɛl, duma si. Wɔ gwaa, be zokazɛgheɛ nye, nye nadi ɛ nye eezɛgwyɛ. <sup>10</sup>Tin, Pɔl eezɛsul, nye eezɛmalal kɔ lɛ, bhii tak, nye eezɛbɛp nye kɔ mɛmbɔ mɛ, nyey nɔa: «Nɔbemka keɔ: nye ɛ ne tsik!» <sup>11</sup>Bhii tak, nye eezɛbaabyet, nye eezɛnɔɔ mapa, pyak ye, tin nye eezɛnɔɔ ye, de. Bhii nye nakabaalii ebuepe kekum elyama ɛ mɛlem ɛ, nye boozɛnɔɔ nyel tɔ. <sup>12</sup>Tin be eekekyeed mɔɔ ngbaaz yenɔk, nyey ne nyel enyɛɛpe ne tsik. Ye nabe ɛ, ye naadje bot djas boo meghaaz me ɛdu ɛ Zeeb.

### Medjɔɔ dusa pe Toloas tɔ pe Mile

<sup>13</sup>Bis eetɔ ɛsok ɛtɛp ɛkeni tɔ mesuwa me natɔ pe Asɔs pe kyee bis nawaake-nɔɔ Pɔl ɛ, etɛɛ nɔa, nye nakwyel etɔ ɛ ne meko. <sup>14</sup>Dɔa nye nakaboma ne nes pe Asɔs ɛ, bis eezɛnɔɔ nye tɔ mesuwa, ɛtɛp bis neetɔ pe del Mitilen. <sup>15</sup>Dusa bis nadus tin ɛ, bis eezɛsik, tin, djɛmɛn tak bis eezɛkum pe sok bhwoob Siyo. Bhii djɛmɛn tak, bis eekum pe Samɔs, tin, emyɛn tak, bis eezɛkum pe Mile. <sup>16</sup>Pɔl nabe ɛ ɔakwyel etyaa pe Efɛɛz, ekaab nɔa, nye zɛkeɔɔya kɔ kyee dik Azi. Nye nadi etɔ kaab ɛ kaab ɛ ɛsuu nɔa, dwoɔ Patekɔt neekebela nye, nyey pe Yeluzalem.

### Pɔl eezɛmwana ne bepaa ɛ Efɛɛz

<sup>17</sup>Pe Pɔl nadi pe Mile ɛ, nye eezɛkyeed mot ne bhaadal pe Efɛɛz, be kedjoo bepaa ɛ zɛɛga mendjaala. <sup>18</sup>Dɔa be nakakum pe daa lɛ ɛ, nye eezɛke ne nɔɔ nɔa: «Bi ne gu mɛfulu me me nadi egyee ne ye pak'en kana dwoɔ me nakum pe kyee dik Azi ɛ. <sup>19</sup>Me naasa mesa ɛ Gheɔ ɔaɔbe ne ɛbet, tɔ ghoɔ ne mezuk dum ne bhoob mbee lyem bot ɛ mbyak eYuda nadi ne ye ne nam ɛ. <sup>20</sup>Bi ne gu nɔa, ye tok ne dhiiti mbɛɛ tep me nasyel elɛɛ bin. Me naazegoola ne elyo ɛ bin dum ne etɛp djas ɛ mɛbesɛɛ ne tɔ mendjaa men. <sup>21</sup>Me naadul bot ɛ mbyak eYuda ne bot ɛ mbyak eGhelek melɔ nɔa, be liig elyem, da be ɛ du Zeeb, ne

ebaadum ε korj ne Gheŋ'enaka Yezu. <sup>22</sup>Nenak, me moo tó pe Yeluzalem, dáa Sisim na Dee lwom me ne bhel náá, me sa e. Tin, me ààgu sa di ebwood me pe sok ε. <sup>23</sup>Sa me di egu é náá, kó eghaada djas, Sisim na Dee nadi eleε me náá, membok ne mezuk epebwood me. <sup>24</sup>Bela náá, tsik'am met tok ne boo metan é mis mam. Yii di ne boo metan é, ye é etó kekum pe esik ε lwomel'am, ne esilal ε bim mesa me Gheŋ Yezu nadjε me ε: Egoola ε Mbεε Bhaadal yii enem ne embee ε Zεeb.

<sup>25</sup>Me eedhaa tó sama yen é egoola Mbεε Bhaadal Eyon ε Zεeb, tin, me ne gu náá, ye tok ne mot aakabaabee me tó sama yen. <sup>26</sup>Ye é étep tak ε me di eleε ne nen mos náá, me é sosoob: mot ngot pak'en ε kεwo ze ɔɔ, yenek ààka-gwyák me. <sup>27</sup>Eteε náá, me eezelyaal bin egeka ε Zεeb djas, ààsyel sa wat. <sup>28</sup>Bi é konyan mis kó biyɔ bemet, ne kó esaa ε Sisim na Dee dje bin bi baal ε. Bi é kobaal zεega mendjaala me Zεeb nabom ne ghiya mɔn'ε met ε. <sup>29</sup>Me ne gu náá, bhii me aató ε, bot ε di enɔŋel ne eben ɔ waazeni pak'en, tin, be aanàkwaagek esaa ghoŋ. <sup>30</sup>Tin, dɔɔ ne tó sama yen, bot é waani ne eleε elen ε etsal, étep bedhiiti bot ε di edum korj ne Zεeb ɔ needu be. <sup>31</sup>Bεeka mis, da bi é taala náá, tó membu melel mwos ne pum, me nabe é ààkat edul é bin melɔ, ye nakoozodi ne miŋal é mis.

<sup>32</sup>Nenak, me epedje bin é membo me Zεeb, ne bhaadal enem ne embee be. Nye é ne ghwyil esa náá, bi wyee tó edum ε korj ne Zεeb, ne edje bin esesε djas nye nakwom étep bot be ε. <sup>33</sup>Me nabe é ààsaa epata, ààsaa elɔɔɔ, ààsaa ekaad e bot. <sup>34</sup>Biyɔ bemet ne gu náá, me nadi esa mesa ne membo mam met, étep me neebela esa ee bis ne bot ε di egyee ne nam nadi ne gwyes tak ε. <sup>35</sup>Me nabe é, me eelyaal bin náá, ye goka é bi sa mesa étep bi neekwyee bedjel ε bot. Bi baataala etep ee Gheŋ Yezu nyey emet nake náá: “Egwyena mot sonok eedhaa ebela sonok ne menyɔ!” »

<sup>36</sup>Bhis yenek, Pól eezekwyit meboŋ si be ne benɔɔ, be eezeni edjaala. <sup>37</sup>Bɔɔ djas moo tin edje, bhii tak, be eezεbeedal Pól tó membo mɔɔ, be neemwana ne ne. <sup>38</sup>Be nadi é ne boo goŋ tó elyem, etεε náá, Pól naake náá, be aanàkabaa-boma ne ne. Bhii tak, be eezetó kemwana ne ne pe mesuwa nadi ε.

#### Pól eetó pe Yeluzalem

**21** <sup>1</sup>Bhii bis ne benɔɔ nabeka ε, bis eezeni tó mesuwa tó pe ghola Kɔɔs. Djemen tak, bis eezekum pe ghola Lood, dusa bis nadus tin ε, bis eezetó pe eboŋ Patala. <sup>2</sup>Dáa bis nabela mesuwa é tsaal tó pe Fenisi ε, bis eezeni tó mesuwa me tak, bis eezetó. <sup>3</sup>Dáa bis nadi, bis moo é ngwoob ghola Siipele ε, bis eezedhaa pe pak kye ghola tak, étep bis neetó pe dik Siili. Bis eezetó pe ghaada Tiid, pe kyee be nadi ekekeε esa ee nadi tó mesuwa ε. <sup>4</sup>Bis eezεboma ne bot ε di edum korj ne Zεeb ɔ, bis eezedhaa yenga wat tin bis ne benɔɔ. Dáa ye nabe náá, Sisim na Dee naazedul be melɔ ε, be é boozeke ne Pól náá, nye nàtɔ pe Yeluzalem. <sup>5</sup>Tin, dáa yenga tak nadhaŋ ε, bis eezenɔɔ menyel dhaa. Wɔ gwaa, be zemwana ne nes pe esik ε del, bɔɔ ne bel bɔɔ, zenɔɔ bɔn bɔɔ. Tin, bis eezekwyit meboŋ si é eboŋ ε boo dii mesɔn, bis moo tin edjaala Zεeb. <sup>6</sup>Deenek, dáa bis ne benɔɔ nasilal emwana pak'es ε, bis eezeni tó mesuwa, é di'enek, be eezesik pe mendjaa mɔɔ. <sup>7</sup>Bis nasilal goŋ medjoŋ mes é, kó boo dii mesɔn, bhii tak, bis nadus pe ghaada Tiid, tó pe eboŋ Potolemays ε. Bhis bis nasilal eswos bɔn-nyεεg bis di kó ghaada tak ε, bis eezekwyεεg elu

ε wat bis ne benɔɔ. <sup>8</sup>Djemen tak, bis eezesik, bis eezetɔ pɛ ghaada Sezaale. É di'enek, bis eezesulal pɛ ndjaɲ ε Filip, lyoel Mekpa ε Zeeb. Ye pɛ daa le ε bis nadjaasi. Nye nabe é ngɔt tɔ bot eten ne bebá be nasée pɛ Yeluzalem ɔ. <sup>9</sup>Nye nabe é ne mesyes me bɔɔ boa bená, be nadi egegoola meɓhaadal me Zeeb nadi edje be ε. <sup>10</sup>Bis nabe é bis moo ne betɛ ne melu tin, é gheɲ dhiiti ngoolel-Mekpa ε Zeeb ne din ε Aghabis nazedus pɛ kyee dik Yude, zye ε. <sup>11</sup>Nye eezɛzye pɛ daa les, nye eezenɔɔ bhetɛ ε Pɔl, kɔl meko me ne membo me, bhii tak, nyey náá: «Beeka sa Sisim na Dɛɛ lɛ ε: Nakuma bhetɛ yak é waakɔlaa ne ekel dáak ne bot ε mbyak eYuda, pɛ Yeluzalem, bhii tak, nye waakaa é membo me bot ε membyak me sis.» <sup>12</sup>Bhii bis nagwak etɛp binek ε, wɔ gwaa, bisɔ djas ne bɔn-nyɛɛg bis e del ε Sezaale zokazedjaala ne Pɔl náá, nye nàtɔ pɛ Yeluzalem. <sup>13</sup>Tin, nye eezɛbɔɔza náá: «Étɛp yé bi di edji ne esa náá, bi dje me lyem bwoo? Mam eezemyaal ne lyem'am, ye nakoozodi ekɔlaa ne ekel, neghu esyee pɛ Yeluzalem kɔ esu ε din ε Gheɲ Yezu.» <sup>14</sup>Dáa bis nadi ààkwak elu é nye ε, bis nabe é ààkabaanenal nyel, bis é booke náá: «Ekwosak ε Gheɲ saell!» <sup>15</sup>Dáa bis nakadhaa ba melu é di'enek ε, bis eezɛkaɲal esa, bhii tak, bis eezetɔ pɛ Yeluzalem. <sup>16</sup>Bedjekel ε nadi pɛ Sezaale ɔ zokakɛkyeed bis, bɔɔ zokatɔ ne nes pɛ ndjaa dhiiti mot bis nawaasulal pɛ daa le ɔ. Din ε mot tak nabe é Menason, mot Siipele, nye nadi é tɔ sama bedjekel ε meken.

#### Pɔl eetɔ kebee Zak

<sup>17</sup>Dáa bis nakum pɛ Yeluzalem ε, bɔn-nyɛɛg bis zokazɛboma ne nes, ne memyaala djas. <sup>18</sup>Djemen tak, bis ne Pɔl eezetɔ pɛ daa Zak, pɛ pak bepaa ε zɛɛga mendjaala nasɛga ε. <sup>19</sup>Tin, Pɔl eezeswos be, bhii tak, nye eezeni ne eɓaɲa be etɛp ee Zeeb nasa pɛ daa bot ε membyak me sis ε wat-wat. <sup>20</sup>Bhii be nazegwak nye ε, be eezɛduwal Zeeb. É di'enek, be eezɛke ne Pɔl náá: «Mɔn-nyɛɛg wɔ eebee dáa eYuda bemil ne bemil moo mos eedum koɲ ne Zeeb ε, elyem bɔɔ djas ne dyebakwyesa tɔ etsi. <sup>21</sup>Ghuna, beeka sa bis nalee be kɔ esu ε lɔ ε: Wɔ epelyo bot ε mbyak eYuda djas di é di wat be ne bot ε membyak me sis ɔ náá, ye nyo é be byen etsi ε Moiiɓ. Wɔ lee be é náá, be kat eniigal bɔn bɔɔ beka, dɔɔ ne ekat edu é mezel me eYuda. <sup>22</sup>Bis sa dáa? Be waagu ne tsɛetse náá, wɔ eezekum. <sup>23</sup>Deenek, sa sa bis lee wɔ ε. Menaka wak é ne botom ená nazesa ekek ne Zeeb ɔ. <sup>24</sup>Nɔɲa be, da bi é kegwyiia étɛp edis edhuud bi ne benɔɔ, bhii tak da wɔ é kedje be epata ee di egoka ε, étɛp be neetsik be lo. Deenek, bot djas neegu náá, etɛp ee bot nadi elɛɛ dum ne nɔ ε, nabe é etɛp ee mekoɲ, deenek, dɔɔ ne wɔy pe wɔ ε duwal etsi ε Moiiɓ. <sup>25</sup>Ye kabe bot ε membyak me sis di dum koɲ ne Zeeb ɔ, tɔ mekana me bis nakwyal ε, ye nabe é bis naalee be egeka bis djas. Ye nabe é náá, be ààgoka ne ede betit ε nakaaa étɛp edje bezeɛb ε benaghise ebuwa ɔ, ne ghiya ne epuud e betit ε nagóaa ne bhiyo ɔ, zɛbaanɔɔ náá, sa bi ààsa mezo.»

<sup>26</sup>Tin, Pɔl eezetɔ be ne bot ená binɔk, tɔ yak melem tak, be eezetɔ kesa mezel me ekegwyiia edhuud. Bhii tak, be eezetɔ pɛ kok Ndjaa-ebuwa etɛp ekelee dwoo mezel me egwyiia edhuud aasi ε, ye dwoo tak é be di egoka ne egó é ebuwa kɔ esu ε mot ngɔt-ngɔt pak'ɔɔ ε.

#### Pɔl eezɛmetaa pɛ tɔ kok Ndjaa-ebuwa

<sup>27</sup>Ye nabe é melu metɛn ne ebá moo eko ne ekum, wɔ gwaa, eYuda e kyee dik Azi zokazyɛ zɛbee Pɔl pɛ tɔ kok Ndjaa-ebuwa. Wɔ gwaa, be zɛful edhuu



ε bot ε nadi tin ɔ, elo. Bhii tak, be eezemet Pɔl, <sup>28</sup> bɔɔ é tsim náá: «Bot ε Yisalaél, dhaka zekwyel bis! Beeka mot di elyo bot djas, é edi djas mbee melyo dum ne Yisalaél, ne etsi ε Moiiiz, zenɔɔ dum ne kok Ndjaa-ebuwa ɔ. Deenek, nye eezebataniigal bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ to Ndjaa-ebuwa. Tin, nye eezesaab Di na Dεε tak!» <sup>29</sup> Be nalii deenek é, etεε náá, ye nabe é be naabee Tolofim, mot del ε Efεεz, be ne Pɔl pe to ghaada. Be nagu é náá, Pɔl naaniigal nye to kok Ndjaa-ebuwa.

<sup>30</sup> Eghuub ε tak eezedjala kɔ ghaada djas, bhwak moo tin metetel ne ekaab, é edi djas. Be eezemet Pɔl, be eezewyisal nye to kok Ndjaa-ebuwa, bhii tak, be eezediyal mebe me kok Ndjaa-ebuwa. <sup>31</sup> Dáa be nadi ekwyel egó Pɔl ε, ye nabe é menduk me ezem ε nadi esael pe Yeluzalem ε, naagék pe daa komanda mwaka esodja e Lɔm. <sup>32</sup> É di tak wat, nye eezenɔɔ bedhiiti ekukuma lɔɔɔ esodja, ne bedhiiti esodja yii pe si, be eezewyis kaab, tɔ pe kyee εdhuu ε bot nadi ε. Dáa be nabee komanda esodja ne bedhiiti esodja ε, be é boozekat ebi é Pɔl. <sup>33</sup> Tin, komanda esodja eezetiila pe daa le, nye eezelwom náá, be met nye, da be é kol nye ne ekel e ghwooz ebá. Bhii tak, komanda eezedji nye náá: «Wɔy eze, wɔ sa yé?» <sup>34</sup> Tin, pe to εdhuu ε bot, bedhiiti bot nadi etsim é sa sis, bak bedhiiti sa sis. Tin, ye nabe é, ye eelyel náá, komanda met sa wat to ezem ε tak. Nye é boozeke náá, be tɔ ne Pɔl pe to peeb esodja. <sup>35</sup> Dáa Pɔl nakum é di bot di ebyet etep é eni to peeb ε, ye nagoka é náá, esodja ezezhεε nye. Be nadi ekaab elyel ε kuukuu mεdhuu me bot, <sup>36</sup> etεε náá, bot djas nadi edu nye bɔɔ etsitsim náá: «Góa nye!»

### Pɔl eezetɔɔɔl ye tɔɔɔl

<sup>37</sup> É gheɔ be nadi ekwyel eniigal Pɔl to peeb esodja ε, nye eezeke ne komanda náá: «Me é ne ghwyil elii é?» Tin, komanda esodja eezedji nye náá: «Wɔ ne gu elii mbyak eGhelek é?» <sup>38</sup> Deenek, wɔ tok mot dik Ezipte, mot nazekus εghuub koko ε koko wak, da nye é zetɔ ne bot bemil ená (4 000) di egu elumla dεeb, kɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii ε ɔ?» <sup>39</sup> Tin, Pɔl eezebɔɔza náá: «Mam é mot mbyak eYuda, me nabyel é pe ghaada Taalas, pe kyee dik Silisi, mot boo ghaada di ne boo ngék ɔ. «Me eemet wɔ εboɔ», beta náá, me lii ne bot bak.» <sup>40</sup> É di'enek, komanda eezedje nye ze elii. Tin, Pɔl eezetyaa tetel kɔ egoel ε eniel ε peeb, nye eezepyap εdhuu ε bot binɔk mbo, be di gwyem étep be neegwak nye. Bɔɔ djas eezedi gwyem, tin nye moo elii ne nɔɔ to lii eBhele.

**22** <sup>1</sup> «Bɔn-nyεεg bam ne besεεg bam, gwakeka sa me di eleε bin nenak dum ne yam tɔɔɔl ε.» <sup>2</sup> Dáa be nadi egwak, dáa nye nadi elii to lii eBhele ε, be eebaazedi gwyem εnyɔpe, tin, Pɔl eezeke náá: <sup>3</sup> «Me é mot mbyak eYuda, me nabyel é pe Taalas pe kyee dik Silisi, deenek me nawyilaa é wak kɔ Yeluzalem. Deenek, lyoel yam nabe é, Ghamalyel, nyey é nalyaal me etiibal etsi ε bebhaab benaka εnyɔpe. Me nabe é, me naakwyel mesa me Zεeb dhaa nyel, dáa biyɔ djas di ekwyel mos'aak. <sup>4</sup> Me naawa bot ε nadi edu meze ε Gheɔ ɔ to tsik mezuk, batakegó be góak. Me eemet boa ne botom, wa be é membok. <sup>5</sup> Boo ghaa-zεeb ne bot ε kwan, ne bepaɔ é ne ghwyil é di betyaases náá, etep ee me di eleε ε, ye é tseetse. Ye nabe é, be naadje me mekana me etɔ pe daa bɔn-nyεεg bam yii ghaada Dhamas, deenek, me naatɔ pe ghaada tak. Me nadi ekwyel é kemet bot ε nadi penek ɔ, étep me neetɔ ne nɔɔ kola, pe Yeluzalem, be neekewaaa é fεɔ.»

### Pɔl epebaŋa dǎa nye naliig iyem ε

<sup>6</sup>«Me nadi ε gba-gba me moo ekunaa ne ghaada Dhamas, ye nabe ε ye moo ekunaa ne kuku mwos. Wɔ gwaa, boo ngel zedus tɔ gwoo, mekas tak zokaze-kaal me. <sup>7</sup>Tin, me eezeduma si, ε di tak me kagwak ε dhiiti gwood ε ke ne nam nǎa: “Sɔl, Sɔl, etep yε wɔ di etiig me?” <sup>8</sup>Tin, me eezedji nǎa: “Wɔy eze, Gheŋ?” Gwood'enek eezebɔɔza nǎa: “Ye ε mam Yezu mot Nazalet, wɔ di etiig ɔ.” <sup>9</sup>Bot ε nadi egyee ne nam ɔ naabee ngel, saabegɔs kabe ε nǎa, be nabe ε, ààgwak gwood mot nadi elii ne nam ɔ. <sup>10</sup>Tin, me eezedji nǎa: “Me goka ne esa dǎa, Gheŋ?” É di'enek, Gheŋ eezeke ne nam nǎa: “Wyela, tɔa pe ghaada Dhamas. Ye ε penek ε be aaleε wɔ esa ee Zeeb ke nǎa, wɔ sa ε.” <sup>11</sup>Dǎa ye nabela nǎa, mekas me ngel tak naadipal me mis ε, bot ε nadi egyee ne nam ɔ, ε boozemet me ε mbo, be ε boozetɔ ne nam pe Dhamas.

<sup>12</sup>Kɔ ghaada tak, ye nabe ε ne dhiiti mot ngɔt, din ε le nabe ε Ananias, mot epiki ne esosoob tɔ etsi bena. Bot ε mbyak eYuda e Dhamas djas nadi eduwal nye ebuepe. <sup>13</sup>Nye ezeɛboma ne nam, nye eezetyaa ε ngwoob'am, nye eezeke ne nam nǎa: “Sɔl, mɔn-nyaagam, mis mɔ beŋel!” É di tak wat, mis mam ezeɛbula enyɔɛpe, bhii tak, me ezeɛbee nye. <sup>14</sup>Deenek, nye ezeɛbaakel nǎa: “Zeeb bebhaab binaka naazesée wɔ, etep wɔ neegu ekwosak ε le, wɔ neebɛe sim Mot Epiki, da wɔ ε gwak gwood'ε met, <sup>15</sup>etε nǎa, wɔ needi tyaaɛs'ε, etep wɔ neegoola ne bot djas sa wɔ bee ε, ne yii wɔ gwak ε. <sup>16</sup>Tin, nenak wɔ kabaa-bwood yé? Wyela, keduuwa Zeeb ne egwyii ε mesyem mɔ, ε edjoo é din ε le.” »

### Pɔl epebaŋa dǎa nye nalwomaa pe daa bot ε membyak me sis ε

<sup>17</sup>«Me eezesik pe Yeluzalem. Dǎa me nadi edjaala Zeeb pe tɔ kok Ndjaa-ebuwa ε, wɔ gwaa, me zɛbee tyee tɔ dhyam. <sup>18</sup>Tin, me ezeɛbee Gheŋ, nyey ne nam nǎa: “Lela edus kɔ Yeluzalem, etε nǎa, bot ε del ε tak aanàkwaamyaal etep ee waaleε be, kɔ esu ε lam ε.” <sup>19</sup>Me eezebɔɔza nǎa: “Gheŋ, be ne gu nǎa, me nadi etetɔ tɔ mendjaa me mendjaala me eYuda, etep ekemet bot, wa be ε membok ne ebi ε bot ε nadi edum koŋ ne nɔ ɔ. <sup>20</sup>Tin, ε gheŋ be nagó Etien, tyaaɛs'ɔ ε, mam pe me nadi ε, ε di tak. Me naamyaala ne bot ε nagó nye ɔ, me naabaal ekaad bɔɔ.” <sup>21</sup>Tin, Gheŋ eezeke ne nam nǎa: “Tɔa, etε nǎa, me waakyeed wɔ etsetaεpe, pe daa bot ε membyak me sis!” »

### Pɔl be ne komanda nadi mot kyee dik Lɔm

<sup>22</sup>Edhuu ε bot binɔk zokagwak Pɔl kekum ε di'enek. Bhii tak, bɔɔ djas eezeni ε tsim: «Nye góaa, mbi mot dáak ààgoka ne edi ne tsik kɔ bɔs'ak!» <sup>23</sup>Be nadi etsim, ne ewus ε ekaad bɔɔ pe eko, ne egheε piiib, wus pe eko. <sup>24</sup>Tin, komanda nadi mot kyee dik Lɔm eezelwom nǎa, be niigal Pɔl tɔ ebeseε ndjaa esodja, da be ε nyuu nye ne eghwyes, etep nye neetaŋal ne bhel. Nye nasa deenek ε, etep be neegu lo mesɔ me medhuu me bot nadi etsim deenek kɔ esu ε le ɔ. <sup>25</sup>Tin, dǎa be nakɔl nye etep be neenyuu nye ε, Pɔl eezeke ne dhiiti kukuma tɔ loɔg esodja nadi tin ɔ nǎa: «Bi ε ne gham ebi ε mot ghaada kyee dik Lɔm di nǎa, nye dinaa ààpapéeaa ɔ?» <sup>26</sup>Dǎa kukuma esodja tak nagwak mekpa menek ε, nye ε bootɔ kedul komanda melɔ: «Nye ε eezeke ne ne nǎa, wɔ kwyel esa yé? Mot'ak ε mot dik Lɔm!» <sup>27</sup>Tin, komanda eezεzye pe pak Pɔl nadi ε, nye eezedji nye nǎa: «Leea me, ye ε tsetse nǎa, wɔ ε mot ghaada kyee

dik Lom é?» Pól eezemyaal náá: «Iyooo». <sup>28</sup> Tin, komanda esodja eezeke náá: «Mam naadje boo metañ me epata étep me needi mən dəl ε Lom.» Pól eezeb-  
 ɔɔza ne ne náá: «Yam é yii mbyela mɔ.» <sup>29</sup> É di tak wat bot ε nadi ekwyel ebi  
 nye étep be neebesal nye, nye lii ne bhel ɔ, be eezebula pe bhis, etsetape ne  
 ne. Tin, komanda esodja naazegwak bwoo, dáa nye nagu náá, Pól nabe é mot  
 kyee dik Lom ε, bela náá, nye naazelwom náá, nye kolaa ne eghwooz.

### Pól sok bhwoob zεεga ekukuma e boo kwan eYuda

<sup>30</sup> Komanda esodja nadi ekwyel egu enyɔɔpe lo mesɔ me eYuda nadi epit Pól  
 ε. Étep tak ε di náá, djemen yii elu ε tak, nye eezelwom náá, be tii nye ekel e  
 eghwooz ee nye nakolaa ne ye ε. Nye eezedjoo eboo beghaa-Zεeb, zenɔɔ zεεga  
 ekukuma e boo kwan eYuda. Bhii tak, nye eeezye ne Pól, tin, nye eeezεεaa  
 é mis mɔɔ.

**23** <sup>1</sup> Pól eezεgwyák bot ε zεεga boo kwan eYuda kpεεε, nye eezeke náá:  
 «Bɔn-nyεεg ye é ne lyem'am selele ε me sa mesa me Zεeb kekum  
 dwoɔ pan mos'ak.» <sup>2</sup> Dhiiti boo ghaa-Zεeb Ananias eezelwom bot ε nadi é  
 ngwoob ε Pól ɔ náá, be nyuu nye é nuub. <sup>3</sup> Tin, Pól eezeke ne ne náá: «Ye é  
 Zεeb ε aakwaamyak wɔ, wɔy mot medjhaaz pe eko, bhimis pe si! Wɔ di tin é  
 étep wɔ neepée me dum ne etsi ε Moiiz, bela náá, wɔy àaduwal etsi tak, etεε  
 náá, wɔ eelwom náá be myak me!» <sup>4</sup> Bot ε nadi é ngwoob ε Pól ɔ eezeke ne  
 ne náá: «Wɔ lee boo ghaa-Zεeb!» <sup>5</sup> Pól eezεbɔɔza náá: «Bɔn-nyεεg, me be ààgu  
 náá, ye be é boo ghaa-zεeb. Etεε náá, Ekwyala lee é náá: «Sa wɔ aalii ebiyoepe  
 ne dhiiti kukuma mbyak'ɔ'!» »

<sup>6</sup> Pól nadi egu náá, ɔ zεεga boo kwan eYuda tak, ye nabe é, kyee wat eSadu-  
 see, yak kyee eFalizye. Ye é étep tak ε nye nazetsim elyelepe kuku ebwak ε lɔɔ  
 náá: «Bɔn-nyεεg, me é Falizye, mot nabya me ɔ nye é Falizye. Me é ne ebwaa-  
 lel náá, Zεeb é waagomal bot bhis esyee, étep tak bi di epée me.» <sup>7</sup> Dáa nye  
 nazosilal elii deenek é, eFalizye be ne eSadusee tombooo ne ewɔ pak'ɔɔ, tin,  
 zεεga eezεbeka. <sup>8</sup> Deenek, be nadi esuu meso é, etεε náá, eSadusee ke é náá,  
 egom bis esyee tok, efofop tok, esisim tok. Ye kabe eFalizye ɔɔ, bɔɔ ne myaal  
 yɔɔɔ náá, esonok binek djas é tsetse. <sup>9</sup> Bot djas moo tin etsim elyelepe, tin,  
 bedhiiti begħañ ε mekana me etsi, bot ε nadi bot ε sama eFalizye ɔ eezεwyel,  
 be eezεbyen sa tak elyelepe, bɔɔ náá: «Bis ààpabee dhiiti tep ebiyo ɔ mot'ak.  
 Dhiiti sisim, neghu dhiiti fofop eelii bilak ne ne!» <sup>10</sup> Dáa ye nadi náá, ewɔ nadi  
 ebɔk, ebɔk, ne ebɔk dhaa tyee ε, wɔ gwaa komanda zebela bwoo ekaab náá,  
 be zekeduma Pól é nyel, da gó nye. Tin, nye é boolwom esodja be náá, be sul  
 pe zεεga kwan, be neekepek Pól é membɔ mɔɔ, bhii tak, da be é sik ne ne pe  
 ebεεε esodja. <sup>11</sup> É yak pum bhii tak, Għeɲ eezelyaal Pól nyel, nyey ne ne náá:  
 «Dia ne megħaaz! Wɔy é di tyaaes'am wak, kɔ għaada Yeluzalem, deenek,  
 egoka wɔ tɔ kedi pe tyaaes'am pe għaada Lom.»

### Boob kɔ esu ε Pól

<sup>12</sup> Dáa melem nakalem ε, dhiiti ba bim eYuda eezεgwakel é boob, be eezε-  
 tuwal myoɲ ne mesoɲ mɔɔ náá, be aanàkwaade edee ne medii, esok ne be ne  
 pookogó Pól. <sup>13</sup> Bot ε nagwakel é boob tak ɔ naadhaa bot mekam-mená (40).

<sup>14</sup>Be eezetó kɛbee eboo beghaa-Zeeb ne bepaa, tin, be eezeke ne nɔɔ náá: «Bisɔ, bis eegwakel, ne etuwal myon ne meson mes ne tseetse náá, bis aanàk-waade edee, bis dinaa ààgó Pɔl. <sup>15</sup>Deenek, biyɔ, sama wat ne bot ɛ zɛega boo kwan eYuda, kɛwaabka nenak ne komanda náá, nye zye bin ne Pɔl, kɔɔka nye náá, bi epɛkwyel edjek tep'e enyɔɔpe. Ye kabe bisɔ ɔɔ, bis aadi é, ebwood nye étep bis neegó nye, esok ne nye ne kum wak.»

<sup>16</sup>Tin, dhiiti mɔn kel ɛ Pɔl, zokagwak dǎa be nadi elii é boob tak ɛ. Nye eezetó pɛ ɛbesɛ ɛ esodja, be eezeniigal nye, étep ekelee Pɔl etep ee bot binɔk nadi elii dum ne ne ɛ. <sup>17</sup>Tin, Pɔl eezédjoo dhiiti kukuma tɔ lɔɔg esodja, nye eezeke ne ne náá: «Tǎa ne mɔɔ ngbaaz'ak pɛ daa komanda, etee náá, nye é ne tep nye di eleɛ nye ɛ.» <sup>18</sup>Kukuma esodja eezɛnɔɔ nye, nye eezetó ne ne pɛ daa komanda, nye ne ne náá: «Mot membok Pɔl be é nye eedjoo mɛ, nye eezeke ne nam náá, mɛ zye wɔ ne mɔɔ ngbaaz'ak. Nye é ne tep eleɛ wɔ.» <sup>19</sup>Kukuma esodja eezɛmet mɔɔ ngbaaz tak é mbɔ, nye eezɛdul nye é ngwoob bɔɔ bebá. Tin, nye eezédji nye náá: «Wɔ kwyel eleɛ mɛ yé?» <sup>20</sup>Nye eezɛbɔɔza náá: «Bot ɛ mbyak eYuda eegwakel náá, be epezɛwaab náá, djemen, wɔ tɔ ne Pɔl sok bhwoob boo kwan eYuda. Be aakɔ é náá, bot ɛ tak epɛkwyel edjek tep'e enyɔɔpe. <sup>21</sup>É di'enek, sa wɔ ààmyaal be, etee náá, bot, dhaa bot mekam-mená (40) pak'ɔɔ waalaab nye. Be sa deenek é, etee náá, be eezɛgwakel ne etuwal myon ne meson mɔɔ náá, be aanàkwaade edee ne mɛdii, esok ne be ne gó nye. Be eezekoobal etye, be zokabwood é wɔ myaal.» <sup>22</sup>Bhii tak, komanda ezelee ne mɔɔ ngbaaz tak náá, sa nye ààlee bot etep ee nye banja nye ɛ, nye eezɛswaal nye.

### **Pɔl eekyeedaa pɛ daa mekoozi mɛ dik Felikse**

<sup>23</sup>Bhii tak, komanda eezédjoo edhiiti ekukuma esodja be bebá, nye eezeke ne nɔɔ náá: «Sɛegka esodja bedhet-ɛbá (200) ɔɔ ne esodja ee di eke kɔ eyaaga ɔ mekam-meten ne mekam-membá (70), zenɔɔ bot bedhet-ɛbá (200) ne mekɔɔ mɔɔ, koobalka étep etó pɛ ghaada Sezaale e pum, bhis egwyiidela egwyitok. <sup>24</sup>Da bi é baakoobal ɔɔ ne eyaaga, étep bi neebɛ Pɔl tɔ ne ne, nyel enyɔɔpe pɛ daa mekoozi Felikse.» <sup>25</sup>Bhii tak, nye eezɛkwyal mekana náá:

<sup>26</sup>«Mam Kolood Lyzias eeswos wɔy, Felikse mekoozi mɛ dik. <sup>27</sup>Ye be é, eYuda eemet mot mɛ dhis bin nwyak'enɔk, tin, be di ekwyel egó é nye. Dǎa mɛ nagwak náá, nye nadi é mot ghaada kyee dik Lɔm ɛ, bis ne esodja bam é bookelyak, bis eezɛpek nye é membɔ mɔɔ. <sup>28</sup>Dǎa mɛ nadi ekwyel egu lo mesɔ mɛ eYuda nadi epit nye dum ne tep tak ɛ, mɛ naazetó ne ne sok bhwoob zɛega boo kwan eYuda. <sup>29</sup>Me eezɛgu náá, be nadi epit nye é, kɔ esu ɛ etep ee di edum ne etsi bɔɔ ɛ. Bela náá, be nabe é ààbe ne tete tep nye nadi egoka ne egóaa neghu ɛmetaa é mbok kɔ esu ɛ tak ɛ. <sup>30</sup>Bhii tak, be naazelee mɛ náá, eYuda nadi egwakel etep egó é nye, deenek mɛ booke é di tak wat náá, mɛ dhis bin nwyak. Tin, mɛ é booleɛ ne bot ɛ zɛpit nye ɔ náá, be zɛpit nye sok bhwoob'ɔ.»

<sup>31</sup>Esodja eezɛsa dǎa komanda yɔɔ nalɛɛ be ɛ. Be eezɛnɔɔ Pɔl tɔ ne ne pum ɛ pum kekum pɛ ghaada Antipatilis. <sup>32</sup>É yak melem, esodja ee nató ne meko ɔ eezɛbula yɔɔ pɛ ɛbesɛ ɛ esodja, tin, be eezɛbet bot ɛ nadi kɔ eyaaga ɔ be goola mɛdjon mɔɔ ne Pɔl. <sup>33</sup>Dǎa be nakum pɛ Sezaale ɛ, esodja ee nazye kɔ eyaaga ɔ boodje kukuma dik mekana mɛ komanda nadhis ɛ, bhii tak be

eezelyaal nye Pɔl. <sup>34</sup>Kukuma dik eezelaa mekana, bhii tak, nye eezɛdji Pɔl, mot kyee dik nye nadi ɛ. Bhii nye nagwak náá, nye é mot kyee dik Silisi ɛ, <sup>35</sup>nye eezeke ne ne náá: «Mɛ aadji wɔ mɛdjin é, é sok bot ɛ zɛpit wɔ ɔ, aakum ɛ.» Nye eezɛlwom náá, be baal Pɔl pɛ tɔ ndjaa mekoozi Eelood.

#### Mɛpita mɛ be zɛpit Pɔl ɛ

**24** <sup>1</sup>Mɛlu meten bhii tak, boo ghaa-Zɛɛb Ananias eezɛkum pɛ ghaada Sezaade be ne bedhiiti bɛpaa, zɛnɔɔ mot ghem-taɲal ne din ɛ Tɛɛltulus. Be naazɛzye pɛ daa kukuma dik, éteɓ be neezɛɛe nye mɛsɔ mɛ mɛpita mɛ be napit Pɔl ɛ. <sup>2</sup>Be naazɛdʒoo Pɔl, tin, Tɛɛltulus naazɛpit nye, nyey náá: «Dhaandɪɲaa Felikse, kɔ esu ɛ lɔ é, bis di wak mos tɔ egwyem é etɛp djas. Ye é dum ne etsoɲ bɔ ɛ wɔ kem bis, tɔ eswoola ɛ etɛp ɛnyɔɛpɛ tɔ mbyak'es. <sup>3</sup>Dhaandɪɲaa Felikse, bis eeghaapeɛ wɔ dum ne embee esesɛ djas bis di ebela é mɛwala djas ne é edi djas ɛ. <sup>4</sup>Deenek mɛ ààpakwyɛl ɛdulal wɔ tɛp ɛdjaɲ-ɛpɛ, ye é éteɓ tak ɛ mɛ kwyl náá, wɔ di ne mbee lyem egwak é bis ba mɔɔ pes ɛwala. <sup>5</sup>Bis eebɛe náá, mot'ak é mbee mot dhaa nyel: dáa ye di náá, nye é kukuma zɛɛga eNazaleye ɛ, nye ɛpekus ɛghuub tɔ bot ɛ mbyak eYuda djas kɔ bɔs. <sup>6-7</sup>Nye nabe é nye eekwyɛl esaab edɛɛ ɛ Ndjaa-ebuwa. Tin, bis é boomɛt nye. <sup>8</sup>Wɔ dji nye ɔɔ, wɔ é ne ghwyil egu wɔy ɛmɛt etsetse ɛ etɛp ee bis zɛpit nye kɔ esu ɛ tak ɛ.» <sup>9</sup>Tin, ekukuma eYuda naazɛkem taɲal tak, bɔɔ náá, etɛp ee nye lii ɛ ye ɛ tsetse.

#### Pɔl eezɛtaɲal ye sok bhwoob ɛ Felikse kukuma dik

<sup>10</sup>Kukuma Felikse naazɛsa dhiiti tseɲa ɛɛɛ ne Pɔl náá, nye lii, é di'enek Pɔl é booke náá: «Mɛ ne gu náá, wɔ moo mos é ne membu ebueɛ ee wɔ di esa mɛsa mɛ epiki kɔ kyee dik'ena. Ye é éteɓ tak ɛ mɛ di ne ebwaalel ɛtaɲal é mis mɔ. <sup>11</sup>Wɔ é ne ghwyil esaɲ egu wɔy wɔ ɛmɛt, mɛ moo mos é ne mɛlu kam ne ebá ee mɛ natɔ pɛ ghaada Yeluzalem, éteɓ ɛkeduwal Zɛɛb ɛ. <sup>12</sup>Ye tok ne mot zebela mɛ pɛ tɔ kok Ndjaa-ebuwa é waya bis ne dhiiti mot, neɲhu é ful ɛdhuu ɛ bot elo, ààkobe-beak tɔ ndjaa mendjaala mɛ eYuda neɲhu é dhiiti di sis kɔ ghaada. <sup>13</sup>Bot bak tok ne ghwyil ɛlyaal wɔ ɛnyɔɛpɛ etɛp ee be zɛpit mɛ kɔ esu ɛ tak nenak ɛ. <sup>14</sup>Bela náá, sa mɛ di emyam é mis mɔ é náá, mɛ eemyaal edu ɛ mɛze ɛ Gheɲ, yii bɔɔ di eke náá, ye é zɛɛga bot ɛ di ɛdjaala embee bezɛɛb ɔ. Deenek, mam duwal é Zɛɛb bɛbhaab benaka. Tin, mɛ ne myaal etɛp ee di kwyla tɔ bemekana mɛ etsi ne bengooel ɛ Mɛkpa ɛ Zɛɛb ɛ. <sup>15</sup>Mɛ é ne ebwaalel ne Zɛɛb, ebwaalel ɛ tak wat ɛ, be baazodi ne ye, ye é náá, ye nakoozodi bot ɛ embee mɛfulu, neɲhu bot ɛ epiki, be waagom bis esyee. <sup>16</sup>Ye é éteɓ tak ɛ, mɛ di esa meghaaz mɛ ɛnɛɛg lyem'am sɛɲ mɛlu djas é mis ɛ Zɛɛb ne é mis mɛ bot.

<sup>17</sup>Bhii mɛ nadi ààbe kɔ del membu ebueɛ ɛ, mɛ eebula pɛ Yeluzalem éteɓ eezɛkwyeɛ bot ɛ mbyak'am, ne ezedje Zɛɛb ebuwa. <sup>18</sup>Mɛ nabe é mɛ eezɛsa ezel ɛ ɛdis ɛdhuud bam, bhii tak é, be nazeɛbela mɛ tɔ kok Ndjaa-ebuwa. ɛdhuu ɛ bot nabe é ààdi tin, ààkobe-beak ne ezɛm. <sup>19</sup>Tin, bedhiiti eYuda ɛ kyee dik Azi nadi é tin. Deenek, tɛp ɛpedi náá, ye tak ɔɔ, pɛ ye é bɔɔ ɛ zyezɛpit mɛ pɛ daa lɔ. <sup>20</sup>Bot ɛ di wak ɔ, kaalɛ wɔ mbee sa mɛ nakwyɛselaa ndje sɔs é tak ɛ, é gheɲ be nazye ne nam sok bhwoob zɛɛga boo kwan eYuda ɛ. <sup>21</sup>Neɲhu ye é kɔ esu ɛ mɛ ke sok bhwoob zɛɛga boo kwan eYuda náá: «Mɛ eemyaal náá, bot é waagom bis esyee», ye é be di epɛɛ mɛ mos é mis mɔ'aak!»

<sup>22</sup>Felikse mot nadi egu enyɔɔpe etep djas e zɛega bot ɛ di edu meze ɛ Gheɲ ɔ, eezeswaal tep tak, etɛɛ nǎá, ye neeliiaa dhiiti dwoo, nyey ne bot ɛ napit Pɔl ɔ nǎá: «Me aapɛɛ tep'en é, é sok komanda esodja Lyzias aazyɛ ɛ.» <sup>23</sup>Nye naazelwom dhiiti kukuma tɔ lɔɔg esodja nǎá, nye baal Pɔl é membok. Tin, nye eezeke nǎá, be dje nye ba epɛɛd éteɲ besɔ be neegheezye zɛkwyee-kwyee nye.

#### Taɲal ɛ Pɔl sok bhwoob ɛ Felikse be ne Dulusil

<sup>24</sup>Ba melu bhii tak, Felikse naazezye be ne myel Dulusil nadi moma mbyak eYuda ɔ. Nye naazelwom nǎá, be kenɔɔ Pɔl, bhii tak nye eezɛgwak sa Pɔl nadi elii dum ne edum ɛ koɲ ne Yezu Klisto ɛ. <sup>25</sup>É sok Pɔl nakan elii dum ne tɛtɛ tsik epiki, ne egu edil ɛ nyel, zenɔɔ epɛɛ e Zɛɛb di ezye pe sok yenek ɛ, tin, Felikse moo tin nyaa-nyaa, nye é boozeke nǎá: «Ye eedjala, wɔ é ne ghwyil ekatɔ. É sok me aabela ba mɔɔ epɛɛd ɛ ewala ɛ, me waadjóo wɔ.» <sup>26</sup>Nye nadi ebwaal é nǎá, Pɔl é waadje nye epata, ye é éteɲ tak ɛ, nye nadi edjóo nye ngwyis, be zemɔ be ne ne. <sup>27</sup>Membu membá naaze-dhaa deenek, tin, Pɔlsius Festus naazedjila Felikse kɔ boo ekukuma e dik. Dǎa Felikse nadi esaa nǎá, eYuda kwyel nye ɛ, nye naazɛbet Pɔl kɔɔla é membok.

#### Taɲal ɛ Pɔl sok bhwoob kukuma Festus

**25** <sup>1</sup>Melu mɛlel bhii nye nakum pe kyee dik tak ɛ, Festus naazɛdus pe ghaada Sezaale, tɔ pe ghaada Yeluzalem. <sup>2</sup>Penek é, eboo beghaa-Zɛɛb ne eYuda di bedjɛedel ɔ, nakepit Pɔl pe daa le. Be naazedjaala ne ne nǎá, <sup>3</sup>nye gek be ghoɲ, da swaal be Pɔl pe Yeluzalem. Be nake deenek é etɛɛ nǎá, ye nabe é be naazedi boob kɔ esu ɛ le, tin, be nadi ekwyel egó ɛ nye é ze. <sup>4</sup>Tin, Festus naazebɔɔza nǎá, Pɔl é é membok pe Sezaale, ye kalik é batsa nyey emet neesik pe ghaada tak. <sup>5</sup>Bhii tak, nye naabaazeke nǎá: «Ye goka é nǎá, ekukuma bin zye bis ne benɔɔ pe Sezaale, be zɛpit mot tak, ye be nǎá, nye eesa etɛɲ ebiyo ɔ.» <sup>6</sup>Festus zokazedjaasi tin be ne benɔɔ, tyee melu meten ne elɛl nɛghu kam (8-10), bhii tak, nye naazɛsik pe Sezaale. É dwoo nabɔɔba ɛ, nye naazɛdisi pe sum di be di pɛɛ bot ɛ, nye naazelwom nǎá, be kenɔɔ Pɔl. <sup>7</sup>Dǎa nye nakakum ɛ, eYuda nadus pe Yeluzalem ɔ, naazewa nye kuku ebwak. Wɔ gwaa, be zokazesu nye betɛ ne embee etɛɲ, mɛpita me bɔɔ bɛmet di ààbe ne ghwyil elyaal mesɔ me tak ɛ. <sup>8</sup>Tin, Pɔl naazetaɲal ye, nyey nǎá: «Me ààpasa pɔtɔ dum ne etsi eYuda, ààkobe dum ne Ndja-a-ebuwa, ààkobe-beak dum ne Sezaad, mekoozi me Lɔm.»

<sup>9</sup>Festus mot nadi ekwyel esa nǎá, eYuda neekwyel nye ɔ, nye boozedji Pɔl nǎá: «Wɔ epɛkwyel etɔ pe Yeluzalem, éteɲ wɔ neekɛpɛɛaa é mis mam dum ne tep'ak é?» <sup>10</sup>Pɔl naazebɔɔza nǎá: «Me é tetel sok bhwoob di epɛɛ e Sezaad, deenek, ye é wak ɛ me di egoka ne epɛɛaa. Ye tok ne mbee sa me sa ne eYuda, dǎa woy wɔ emet di egu yenek. <sup>11</sup>Nɛghu me é ne ndje ɔ, ye be, me eesa sa me di egoka ne egóaa kɔ esu ɛ tak ɔ, me ààpabyen esyee. Deenek, ye kabe nǎá, etɛɲ e mɛpita me bot bak pit me ɛ ye tok tɛɛtɛ ɔ, mot tok ne ghwyil é ka me é membo mɔɔ. Beta nǎá, Sezaad, mekoozi me Lɔm, pɛɛ tep'am!» <sup>12</sup>Deenek, dǎa Festus nasilal elii be ne betsoɲ ɛ bot be ɛ, nye naazebɔɔza nǎá: «Dǎa wɔ tuwal din ɛ boo mekoozi Sezaad ɛ, wɔ aakaketaɲal é sok bhwoob'ɛ.»

#### Taɲal ɛ Pɔl sok bhwoob mekoozi Aghilipa ne Bheelenis

<sup>13</sup>Ba melu bhii tak, mekoozi Aghilipa be ne Bheelenis kel, naazekum pe Sezaale éteɲ ekeswos Festus. <sup>14</sup>Dǎa nye nadi ne betɛ ne melu tin ɛ, Festus

naazelii ne mekoozi ko esu e Pol náá: «Wak, ye é ne dhiiti mot Felixse nalik é membok ɔ. <sup>15</sup>É gheŋ me natɔ pe Yeluzalem ɛ, ekukuma e beghaa-Zeeb, ne bepaa eYuda naazepit nye. Be naazeke ne nam náá, me kwyasal nye ndje sos. <sup>16</sup>Me é boozebɔɔza ne nɔɔ náá, bot e Lɔm tok ne mefulu me eka mot é membo me bot e zepit nye ɔ, ye be náá, betetep dinaa àapagwak ye taŋal ɔɔ. <sup>17</sup>Be zye wak pe Sezaale é bis ne benɔɔ. Me be é àakabaakwyel bɔya-bɔya. Tin, djemen tak me eenɔɔ di é sum di bot di péɛaa ɔ, me eezelwom náá, be zye ne mot tak. <sup>18</sup>Bot e nadi epit nye ɔ, be eezeye, é di'enek, be naatuwal bete ne embee etep nye nasa ɛ, tin, ye nàbaabe etep ee mam nadi egek ɛ. <sup>19</sup>Be ne benɔɔ nazosuu é meso dum ne Zeebɔɔ met, dɔɔ ne ko esu e dhiiti mot din ɛ le é Yezu. Mot tak naazegwe, da Pol é di eke náá, nye é ne tsik. <sup>20</sup>Ye kabe mam ɔɔ, me be é ààbe ne tyee me péɛ mbi yenek tep. Ye é étep tak ɛ me dji Pol náá, nye kwyel ɔɔ, nye tɔ pe Yeluzalem, étep nye neeképéɛaa dum ne tep tak. <sup>21</sup>Tin, Pol eebyen, nye booke náá, tep'e kepéɛaa pe daa boo mekoozi me dik Lɔm nye emet. Me é boozelwom náá, nye neegaa é membok, kekum dwoɔ me aakyeed nye pe daa Sezaad mekoozi me dik ɛ.»

<sup>22</sup>Aghilipa eezeke ne Festus náá: «Me kwyel é, me gwak mot'ak mam emet ne melɔ mam.» Festus eezebɔɔza náá: «Wɔ waagwak nye djemen.»

<sup>23</sup>É yak melem me tak, Aghilipa be ne Bheelenis naazetuula ne zukamwaa ne mot, ne boo duu djas be ne ekomanda esodja, ne bedhil ɛ bot ɛ ghaada. Wɔ gwaa, be zeni tɔ boo wal be nadi ezye ne epéɛ ɛ bot ɛ. Festus naazeke náá, be zye ne Pol, tin, be naazeye ne ne. <sup>24</sup>É di'enek, Festus naazeke náá: «Mekoozi Aghilipa ne biyɔ bot ɛ di wak'aak, bi epebee mot'ak. Bot ɛ mbyak eYuda djas ezye zepit nye pe daa lam, kana pe Yeluzalem zekum wak, etsim bɔɔ é náá, nye àakagoka ne tsik. <sup>25</sup>Ye kabe mam ɔɔ, me bee é náá, nye àapasa dhiiti tep di egoka náá, nye góaa étep tak ɛ. Bela náá, nyey nakuma nyel be é nye eelɛ náá, be tɔ ne ne sok bhwoob boo mekoozi me dik Lɔm. Me eemyaal ɛkyeed ɛ nye nwyak. <sup>26</sup>Tinaak, me tok ne tete mesɔ me me aakwyal tɔ mekana kyeed pe daa boo mekoozi dum ne tep'e. Ye é étep tak ɛ, me sa náá, nye taŋal é mis men, daŋ-daŋ ɛ, é mis mɔ, wɔy mekoozi Aghilipa, etɛɛ náá, bhii medjin me bi aadji nye ɛ, me neebela sa me waakwyal tɔ mekana ɛ. <sup>27</sup>Eteɛ náá, ɛkyeed é mot é membok pe del ɛ Lɔm ààbe ne lo mesɔ me nye metaa étep tak ɛ, ne pip mam é mis.»

#### Pol eetaŋal ye taŋal sok bhwoob ɛ mekoozi Aghilipa

**26** <sup>1</sup>Mekoozi Aghilipa eezeke ne Pol náá: «Be eedje wɔ ze wɔ taŋal.» Tin, Pol naazegheɛ mbo étep nye neelii. Wɔ gwaa, nye zekan ezetaŋal náá: <sup>2</sup>«Mekoozi Aghilipa, me é ne memyaala tɔ lyem'am mos, etɛɛ náá, wɔ eedje me ze etaŋal é mis mɔ ko esu ɛ etep ee eYuda zepit me ɛ. <sup>3</sup>Ye ne baanyɔ deenek, etɛɛ náá, wɔ ne gu enyɔɔpe etsi eYuda djas, ne etep ee be dyeebadi ne zyaala dum ne tak ɛ. Me eemet wɔ eboŋ, gwaka me enyɔɔpe.

<sup>4</sup>EYuda djas ne gu mbi mot me nadi sok ɛ, kana ewyel ɛ engbaaz bam. Be ne gu dáa me nadi sok ne bot ɛ mbyak'am, ne pe Yeluzalem ɛ. <sup>5</sup>Be eelookan egu é me. Tin, be é ne ghwyil edi etyaases bam, be kwyel ɔɔ! Eteɛ náá, me nadi é tɔ sama eFalizye, bot ɛ nadi ebaal etsi e Zeeb'ena ne ghwyil elyelepe dhaa bot djas ɔ. <sup>6</sup>Nenak yak, me kadi wak é péɛaa é, etɛɛ náá, me é ne ebwaalel dum ne ekek ee Zeeb nakek bebhaab binaka ɛ. <sup>7</sup>Ye é dum ne ebwaalel ɛ ekek

binek e, membyak kam ne bebá nadi tɔ eduwal e Zeeb, ne ghwyil ne lyem wat mwos ne pum. Deenek, mekoozi mam, ye é dum ne ebwaalel elenek e eYuda zepit me! <sup>8</sup>Étép yé biyɔ eYuda di ebee náá, ye tok ne ghwyil esael, náá, Zeeb waagomal bot e zegwyé ɔ?

<sup>9</sup>Mam me émet nadi egek é náá, ye goka é me sa meghaaz étép elu é bot náá, be byen edu é Yezu mot Nazalet. <sup>10</sup>Me naasa ye pe Yeluzalem. Ye nabe é eboo beghaa-Zeeb naadje me boo egheɲ. Me naawa betɛ ne bot e di dum koɲ ne Zeeb ɔ é membok. É sok be nadi edje be epéé e esyee e, me nadi emyaal ye. <sup>11</sup>É sok ne é sok, bis nadi tɔ mendjaa ne mendjaa me mendjaala me eYuda, me nadi ewa bot é feɲ, me nadi elwom bot ne bhel náá, be lee din e Zeeb. Ebuk e lam étép'ɔ naasa náá, me gheewa be tɔ tsik mezuk, kekum pe tɔ eghaada bot e membyak me sis.»

### **Pɔl eezebaɲa bot dáa nye naswoola mefulu me, dum koɲ ne Zeeb e**

<sup>12</sup>«Ye é deenek é me natɔ pe ghaada Dhamas ne egheɲ ne lwomel eboo beghaa-Zeeb, étép ekesa, sa be nalwom me e. <sup>13</sup>Me nadi é, ze e ze, kuku mwos, mekoozi Aghilipa, wɔ gwaa, me zébee mekas edus tɔ gwoo, mekas me tak dhaa mekas me gwyes. Ye nadi ekas é ngwoob'am ne bot e nadi etɔ medjoɲ bis ne benɔɔ ɔ. <sup>14</sup>É di'enek, bisɔ djas zokaduma si, tin, me eezegwak gwood wat elii ne nam tɔ dhiiti lii bot e ebhele náá: “Sɔl, Sɔl, étép yé wɔ di etiig me? Wɔ sa elyel e lo é gwyes, dáa tit di eboola ne ghwyes kukuma ye e.” <sup>15</sup>Me eezedji náá: “Wɔy eze Gheɲ?” Tin, Gheɲ eezebɔɔza ne nam náá: “Ye é mam Yezu mot wɔ di etiig ɔ. <sup>16</sup>Deenek, wyela, tyaɲa tetel, me lyaal wɔ nyel e, etee náá, me eetɔ wɔ náá, wɔ di mot-mesa mam. Wɔ aakadi é tyaases'am, étép wɔ neekelee bot dáa wɔ bee me mos e, ne ekegoola sa me aabaalyaal wɔ e. <sup>17</sup>Me waatsik wɔ é membo me bot e mbyak eYuda ne edhiiti membyak me sis, pe pak me aalwom wɔ e. <sup>18</sup>Me aakyeed wɔ é etee náá, wɔ neekelee be mis, étép wɔ neekedis be tɔ ghooghom, zye ne nɔɔ tɔ gwyé. Me waapek be si egheɲ e Satan mot mekoɲ, zye ne nɔɔ pe daa Zeeb. Be dum koɲ ne nam ɔɔ, be waabela epelak e mesyem mɔɔ, ne edi tɔ sama bot e di be moo é, bot e zedum koɲ ne Zeeb ɔ.” »

### **Pɔl epelii dum ne mesa me**

<sup>19</sup>«Deenek mekoozi Aghilipa, me nabe ààbyen elooba ne sa me nabee ne egwak tɔ djema mebwala me nadus tɔ gwoo e. <sup>20</sup>Tin, me naakan egoola ye ne bot e Dhamas, ne bot e Yeluzalem, zenɔɔ bot e kyee dik Yude djas, ne bot e dhiiti membyak. Me eeleé ne nɔɔ náá, be liig elyem bɔɔ, da be é dum koɲ ne Zeeb, ne elyaal tɔ mesa mɔɔ náá, ye é tseetse náá, be eezeswoola mefulu. <sup>21</sup>Ye é kɔ esu e tep'enek e eYuda met me, é sok me di tɔ kok Ndjaa-ebuwa e, ye be é, be eewaagó me. <sup>22</sup>Tin, ye be é, Zeeb eebaal me kekum dwoo mos, ye é étép tak e me baadi mos, étép me neetaɲal yam é mis me bot djas, ne bɔɔ dhyeeb ne eboo bot. Ye tok ne dhiiti sonok me baadi eleé, bhis yii Moiz ne bengoolél e Mekpa e Zeeb naleé náá, ye waasael e. <sup>23</sup>Ye é náá, Mesia é waazuk, nye aadi é mot meken é egom bhis esyee. Deenek, nye waagoola bhaadal gwyé di edje tsik ne bot e mbyak'ena, dɔɔ ne bot e membyak me sis e.»

### **Pɔl epesaa náá, Aghilipa dum koɲ ne Zeeb**

<sup>24</sup>Tin, Pɔl kuku taɲal'e, Festus eezetsim náá: «Wɔ epelyet, Pɔl! Dáa di náá, wɔ naadyebatɔ mɛdjek e, wɔ moo lyet!» <sup>25</sup>Pɔl eezebɔɔza náá: «Me ààlyet,



dhaandijaa. Etep ee me di elii e, ye é tseetse, ne piki. <sup>26</sup>Mekoozi Aghilipa ne gu etep ee me di elii e, deenek, me é ne ghwyil elii ne ebwaalet é mis me. Me ne gu náá, ye tok ne sa nye di ààgu, etee náá, ye nabe é ààsaal to so, to dhiiti tuma. <sup>27</sup>Mekoozi Aghilipa, wo ne myaal sa bengoolet e Mekpa e Zeeb nalee e? Me ne gu náá, wo ne myaal ye!» <sup>28</sup>Aghilipa eezeke ne Pól náá: «Wo gek é náá, wo é ne ghwyil esa náá, me di Keletye é mwo ewala batsa dáak é?» <sup>29</sup>Pól eezebwoza náá: «Ye nakoozodi mwo ewala batsa, neghu bete ne mewala, me epedjaala ne Zeeb náá, woy ne bot djas di egwak me mos'aak, bi di dáa me di'aak, tin, ààbe kola ne eghwooz bak!»

<sup>30</sup>Mekoozi, kukuma dik ne kel Bheelenis, zenwo bot e be ne benwo nadi o, zokazewyel. <sup>31</sup>Be eezedus tin, be moo tin esos pak'wo náá: «Mot'ak ààpasa dhiiti tep nye di egoka ne egóaa, neghu ekwólaa é membok ko esu e tak e.» <sup>32</sup>Tin, Aghilipa eezeke ne Festus náá: «Mot'ak epedi ààdjoo Sezaad boo mekoozi náá, nye zepée tep'e wo, pe nye eebetaa.»

### Pól eekyeedaa pe Lóm

**27** <sup>1</sup>Dáa be nake náá, bis moo to pe dik Itali pe to mesuwa e, wo gwaa, be zenwo Pól ne bedhiiti bot e membok dje be é membwo me dhiiti kukuma esodja. Din e kukuma tak nabe é Zilius. Nye nadi é boo kukuma mwaka esodja e bot e ghaada Lóm nadi edjoo «Mwaka boo mekoozi» e. <sup>2</sup>Bis eezeni to mesuwa natus pe ebon e Adalamit, eto pe kyee mebon me kyee dik Azi e. Tin, bis eezetó, Aalistaalak, mot kyee dik Masedwan pe ghaada Tesa-lonik nadi é bis ne benwo. <sup>3</sup>E yak melem, bis eezekum pe Sidon. Zilius nadi é ne lyem ghwyikwyee ne Pól. Nye é boozedje Pól ze nye kebee beso etep be neekwyee nye ne esa ee nye aadi ne gwyee tak e. <sup>4</sup>Dáa bis natus tin e, bis eezetó mbaka-mbaka pe kyee gholi Siipele, ye nabe é, etep ekewwa pup nadi epupal elyelepe e. <sup>5</sup>Bis eezetsaal boo dii meson é ngwoob Silisi ne Panfili, tin, bis eezekum pe ghaada Miila pe to dik Lisi. <sup>6</sup>Tin, kukuma tak eezabee dhiiti mesuwa me bot e ghaada Alekzandili, eto pe kyee dik Itali. Nye eezeniigal bis to tak. <sup>7</sup>To bete ne melu, bis nadi eke é tetyok-tetyok. Ye é to boo mezu e bis nakum pe ghaada Siniid. Dáa pup nadi elu náá, bis nató enyoepe pe ze tak e, bis é boozedhaa mbaka-mbaka ne dhiiti di di edjóaa ze Salmone e. Di tak nadi é pe to gholi Kelet, pe kyee nadi ààbe ne pup ebuepe e. <sup>8</sup>Bis nadi ewyeed é mbaka-mbaka, eke e mezuwa mes naadyeebalyel. Tin, wo gwaa bis zekum é dhiiti di, be nadi edjoo «Mbée Ebon» e, é ngwoob ghaada Lase.

<sup>9</sup>E medjon me tak, ye nabe é bis eezedyeebakwyee bete ne melu. Tin, eke e mesuwa nabe é ye moo elyelepe, etee náá, dwoo eYuda dyeebatsi edee<sup>a</sup> e nabe é eezedhaa. Ye é etep tak e Pól nadul bot e di ebe mesuwa o melo náá: <sup>10</sup>«Bewen bam, me bee é náá, medjon mak é waakwola. Mesuwa ne esa ee di to tak e waapulel, dwo ne menabelka, mena é ne ghwyil egwyeka.» <sup>11</sup>Tin, kukuma esodja nakadi egwak é mekpa me mbeel mesuwa ne nakuma tak, dhaa yii Pól nadi ellee e. <sup>12</sup>Ebon e tak nabe é àànyo etep esel mesuwa é mbu kwol. Ye é etep tak e bete ne bot nadi to mesuwa o nazeke náá, be dus tin, be nadi ekwyel esa meghaaz etep be neekum pe del e Fenikese, ye nabe é, dhiiti

<sup>a</sup> z 27.9 dwoo eYuda dyeebatsi edee e kana é melu menek, ye nabe é melu me ghuu nadi elyelepe pe kyee dik'enek e.

ebonj e gholá Kelet. Yiizaag ebonj gwyákel é ne pe esila e dwoo, ye tep tak e, ebonj e tak, nadi mbée di ekedhaa mbu kwol.

### Boo ghúu kó boo dii mesón

<sup>13</sup>Bhii tak, ba mój pup di edus pe kye bós eezekan epupal. Be nagek é náá, be aakwak ekum pe ebonj e Fenikese. Be eezegheé mbwak mesuwa<sup>a</sup>, be eezetó mbaka-mbaka ne gholá Kelet.

<sup>14</sup>Tin, ààkoboya deenek, boo ghúu di edjóaa «pup di epupal edus pe edjem e dwoo» nadi esul edus pe kó metsok me gholá Kelet. <sup>15</sup>Mesuwa nadi ewo, ye nabe é ààbe ne tyee bis pyet ye, etee náá, ghúu nadi é elyelepe. Tin, bis eezebet náá, bis wo dáa pup nadi edul bis e. <sup>16</sup>Deenek, bis naazedhaa é ngwoob dhiiti mój gholá di edjóaa Koda e. Gholá tak naala bis pup ghúu. Tin, tó mezuk djas e, bis nakwak edul é mój eleed di elwol bot e. <sup>17</sup>Tin, bot e di esa mesa tó mesuwa ó eezeben mój eleed e tak, wa tó mesuwa. Bhii tak, be eezekol ekel é mengwoob me boo mesuwa, étep epyet e ye. Bela náá, be nadi ekaab ekeghaaga kó ebyok e besye di é mengwoob pe kyee dik Libi e. Tin, be eezelóo dhiiti sonok di esa náá, boo mesuwa nàwo elyelepe e tó dii. Bhii tak, be eezebet náá, pup wo ne nój. <sup>18</sup>Ghúu nadi etó ne edheeg bis elyelepe. Ye naasa náá, é elu e nazye bhii tak e, be zekan emwas dhiiti esa e mebom mój tó boo dii mesón. Be nasa deenek é etee náá, boo mesuwa neegwyaa. <sup>19</sup>É elu e elél, be naazemwas ne membo mój met dhiiti eghwooz di esa náá, mesuwa ke é pe tó dii. <sup>20</sup>Tin, melu naadhaa ebupe bis ààkabee-beeak gwyee ne ekwyi-kwyen. Boo ghúu tak nazodi é elyelepe. Ye nabe é bisó djas naazedis lyem tó ebwaal náá, bis é waatsak.

<sup>21</sup>Bot e nadi tó mesuwa ó naasa bete ne melu ààde edee. Tin, Pól eezetyaa tetel sok bhwoob'ó, nye eezeke ne nój náá: «Bewen, bi epedi náá bi naagwak me ó, pe bi ààpadus pe gholá Kelet. Bi epedi náá bi naagwak me ó, pe yak puluk ne esaab esa e mebom mena ààpasael. <sup>22</sup>Nenak, me lee bin é náá, nàbemka ba, etee náá, mot ngót pak'en aanàkwaagwyé. Ye é boo mesuwa e aakwaazopulel. <sup>23</sup>Me ke deenek é etee náá, é pum'ak mos, Zeeb'am, mot me di esa mesa me ó, ye be é, nye eedhis fofop'e ngót pe daa lam. <sup>24</sup>Nye lee me é náá: «Nàbem ba, Pól! Ye goka é náá, wó ketanjal sok bhwoob e Sezaad, mekoozi me dik Lóm. Tin, Zeeb tó mekwyla me nye di ne ye ne nó epetsik wó, dó ne bot e wó di kó dii bi ne benó e djas.» <sup>25</sup>Saka meghaaz bewen, etee náá, me dum kónj é ne Zeeb. Ye waasael dáa nye lee me e. <sup>26</sup>Ye kalik é batsa, mesuwa neebel mena é ngwoob dhiiti gholá.»

### Boo ghúu naazyeeegal boo mesuwa pe dhiiti gholá

<sup>27</sup>Ye nabe é, é pum, elu e kam ne ená, yii pup nadi ewo ne nes kó boo dii mesó me Mediteelane e. Ye moo tyee kuku pum, bot e di ebe mesuwa ó, eezebee tyee náá, bis nadi é, bis moo kunaa ne kiid. <sup>28</sup>Be eezelóo ghwooz be di egek medim me dii ne ye e. Be eezebee náá, dii nabe é edim, medim me tak nabe é tyee emetele mekam-melel ne eten ne ebá (37). Tin, be eezebaa-tiila, bhii tak, be eebaazelóo ghwooz tak tó dii, be eezebee náá, medim me

a 27.13 mbwak mesuwa ye é boo ghwooz na dil-dil neghu boo ele be di elóo tó dii étep epyet mesuwa ekaab náá, ye ezekewo e.

tak nabe é ye moo tyee emetele mekam-membá ne eten ne elél (28). <sup>29</sup>Bot é di esa mesa tó mesuwa ɔ nadi ekaab náá, mesuwa mes ezeketuma é mekok. Étep tak, be eezesil embwak e mesuwa ená pe bhii mesuwa. Bhii be nasa deenek é, be eezebwood náá, melem lem. <sup>30</sup>É di'enek, bot é di ebe mesuwa ɔ nadi esaa dáa be dus tó mesuwa kaab. Be eezesil mɔɔ eléed tó boo dii mesɔn. Be nadi esa tyee náá, be epekɔl edhiiti embwak mesuwa pe lo boo mesuwa. <sup>31</sup>Tin, Pɔl ezeke ne kukuma ne esodja be náá: «Bot bak é di ààdi tó mesuwa ɔ, biyɔ djas aanàkwaatsak.» <sup>32</sup>É di'enek, esodja eezetsaal ekel e mɔɔ eléed. Bhii tak be eezebet eléed náá, ye wo.

<sup>33</sup>Esok ne melem ne lem, Pɔl eezedjoo bɔɔ djas étep be neezede edee, nyey náá: «Beeka, ye moo mos é melu kam ne ená, yii bi di ebwood ne bwoo tó elyem é. Deenek, bi ààpaboma mbɔ ne nuub. <sup>34</sup>Me ke ne nen é bi de edee, étep bi neebela ghwyil étep bi neetsak. Ye tok ne mot ngɔt pak'en aakodiibal ko bhoo lo'e wat.» <sup>35</sup>Dáa nye nasilal elii é, Pɔl eezenɔɔ mapa, ghaapee Zeeb. Bhii tak nye eepyak ye, wɔ gwaa, nye zenɔɔ ye de. <sup>36</sup>Tin, nye eezedje bɔɔ djas meghaaz. É di'enek, bɔɔ djas eezede pe. <sup>37</sup>Pe tó mesuwa, bis nadi é bot bedhet-ebá ne mekam-meten ne mekam-membá ne eten ne wat (276). <sup>38</sup>Dáa mot ne mot nade djil é, be eezemwas mebhuhwak me mbi bhek bhusa di edjooa ble é, tó dii, étep mesuwa neegwyaa.

#### Ediida e mesuwa

<sup>39</sup>Dáa melem nakalem é, bot é di esa mesa tó mesuwa ɔ naazebée bɔs, be kadi é ààgwyak sum di tak. É di tak, be eezebée dhiiti mbée di nadi ne besye, étep mesuwa neesel é tak é. Tin, be eezepem mesuwa mbaka-mbaka ne di tak. <sup>40</sup>Tin, be eezetii eghwooz, bet ye tó dii. Deenek, be eebaazetii ekel e ewul ee di epem mesuwa tó dii é. Tin, be eezeben boo lɛmbɛ pe lo mesuwa, etee náá, pup neepem ye, kyeed kɔ besye. <sup>41</sup>É di'enek, mesuwa naazetuma kɔ ébyok e besye. Dáa lo mesuwa nabel tin tó besye é, ye nabe é ààkabɛ ne ghwyil etiila. Tin, boo ghulal bhuuge naazebwak mesuwa.

<sup>42</sup>Esodja naawaakwyel egó bot é membok, etee náá, be needi ààkaab, da tó ne megok. <sup>43</sup>Tin, kukuma esodja nadi ekwyel etsik e Pɔl, nye naazelu esodja náá, be nása sa be nagek é. Nye ezeke ne bot é nadi egu megok ɔ, be di bot e esok é eghaaga tó dii étep be neekesee pe kyiid. <sup>44</sup>Bhii tak, bedhiiti bot é nalik ɔ, naazedu be, bɔɔ etselela kɔ ebhil e mebaya ne é mesuwa. Deenek, ye naasa náá, bɔɔ djas kesee, mot ààgwyɛ.

#### Pɔl pe kɔ gholá Maletɛ

**28** <sup>1</sup>Dáa bis natsak é, bis eezegwak náá, din é gholá tak nabe é Maletɛ. <sup>2</sup>Bot é mbyak di kɔ gholá tak ɔ, naabe bis enyɔɔpe. Dáa bhi nadi enee é, egwyiyo nadi esa, bot é del é tak naazetuub boo du, bisɔ djas neesulal é ngwoob tak, étep egoogal é menyel. <sup>3</sup>Pɔl eetɔ ketek boo mbwoob egeta étep ezewa tó du. Tin, wɔ gwaa egel zewyis tó mbwoob egeta tak, ekaab megoo me du, nye eezekwaal Pɔl, naata nye é mbɔ.

<sup>4</sup>Dáa bot é gholá nabee egel tsela é mbɔ é Pɔl é, be moo tin eke pak'ɔ náá: «Ye é tseetse, mot'ak ne gó bot. Ye kobe náá, esyee eekat nye tó boo dii mesɔn ɔ, epiki e Zeeb ààpakwyel náá, mot'ak di ne tsik.» <sup>5</sup>Tin, Pɔl eezekut mbɔ, nyɔ tak eekwyit tó du, nyey ààgwak sonok. <sup>6</sup>Bot é tak nadi ebwood náá, be

bee nyel e Pól ebeyal, neghu náá, esyee bela nye zaka. Tin, bhii be nadyeeba-bwood ebuepe, be eezeebe náá, sonok nabe é ààsa nye. Be eezeswoola esiiza bɔɔ, be moo eke pak'ɔɔ náá, nye é kɔkɔ mbi dhiiti zeeb.

<sup>7</sup>É ngwoob di tak, ye nabe é ne beɛdok e kukuma ghola tak. Din e le nabe é Pibilus. Kukuma tak naamyaa ne lyem wat náá, bis sulal pe daa le. Tin, nye naadjek bis to ndjan'e melu meɛlel. <sup>8</sup>Seeg e Pibilus nadi é ndjaasi, nye nadi é ne mekosa ne melaa. Pól eezetɔ kebee nye, nye boodjaala Zeeb kɔ esu e le, bhii tak, nye eezekel nye membo, wɔ gwaa nye zetsik nye. <sup>9</sup>Bhii tak, bedhiiti bot e mebé nadi kɔ ghola ɔ zokabaazye yɔbɔ, Zeeb zokazetsik be. <sup>10</sup>Be naazedje bis boo duu. Tin, é gheɲ bis nadi bis moo eni to mesuwa éteɲ bis neetɔ e, wɔ gwaa, be zedje bis esesee djas nagoka náá bis di ne ye, éteɲ medjoɲ me bis nadi etɔ e.

#### **Pól eedus pe ghola Maletɛ éteɲ etɔ pe ghaada Lɔm**

<sup>11</sup>Bhii bengɔn elɛl, bis eezetɔ, to dhiiti mesuwa me nadus pe ghaada Alek-zandili e. Pe lo mesuwa me tak, ye nabe é ne kpaka dhiiti ndem bezeɛb e di edjóoaa «Mewas» ɔ. Ye nadi é, mesuwa me nadhaa mbu kwol é eboɲ e ghola Maletɛ e. <sup>12</sup>Bis eezesɛl é eboɲ e ghaada Silakuuz, bis eezedhaa melu meɛlel tin. <sup>13</sup>Dusa bis nadus tin e, bis eezedhaa mbaka-mbaka ne ghola tak, éteɲ eketsaal dii, ketuula pe ghaada Leezyo. É yak melem, pup di edus pe kye bos é eezekan epupal. Melu membá bhii tak, bis eezetuula pe ghaada Puzɔles. <sup>14</sup>Pe kɔ ghaada tak, bis naazebela bɔn-nyeeɲ bis. Be nadi ekwyɛl náá, bis ne benɔɔ dhaa yenga wat tin. Ye é deenek é bis nakekum pe Lɔm. <sup>15</sup>Bɔn-nyeeɲ bis yii ghaada Lɔm naagwak menduk mes. Wɔ gwaa, be zokazye zeboma ne nes, pe djando Apiyus ne pe di edjóoaa «Mendjaa meɛlel yii bedjoɲ» e. Dáa Pól nabee be e, nye eezeghaape Zeeb, tin, nye eezebela meghaaz. <sup>16</sup>Bis naazekum pe ghaada Lɔm. Tin be naazedje Pól ze ekedjaasi pe ndjan'e, be ne sodja ngɔt nadi ebaal nye ɔ.

#### **Pól epegoola Mbɛe Bhaadal pe daa eYuda nadidi pe Lɔm ɔ**

<sup>17</sup>Melu meɛlel bhii tak, Pól eezedjóo ekukuma eYuda nadi kɔ ghaada Lɔm e pe daa le. Dáa be nakasɛga e, nye boozeke ne nɔɔ náá: «Bɔn-nyeeɲ, ye nakoo-zodi náá, me ààpasa éteɲ ebiyo ne bot e mbyak'ena, ààkobe pe dum ne metiɲ e beɛbhaab benaka. Ye nabe é, me eemetaa pe Yeluzalɛm, djɛaa é membo me bot e Lɔm. <sup>18</sup>Bhii ekukuma e Lɔm naleɛ náá, me taɲal e, be naagwak me enyɔɔpe. Tin, be naakwyɛl ebet e me, etee náá, be nabe ààbee lo mesɔ me be nawaadje me epée esyee kɔ esu e tak e. <sup>19</sup>Tin, eYuda naabyen, me é boozewaab ne bhel náá, me zetaɲal sok bhwoob e Sezaad, boo mekoozi me dik Lɔm. Deenek, me nabe é ààbe ne ghwyil ezye wak zepit mbyak'am. <sup>20</sup>Ye é éteɲ tak e me kwyl ebee bin, éteɲ me neelii ne nen. Ye tseetse náá, me kɔɔlaa ne eghwooz bak e, kɔ esu e mot, bot e Yisalaɛl di ne ebwaalel ne ne ɔ.»

<sup>21</sup>Be eezebɔɔza ne ne náá: «Bis ààpabela mekana me nadus pe daa bot e kyee dik Yude dum ne tep'ɔ e. Ye tok ne dhiiti mɔn-nyeeɲ'es dus penek, éteɲ nye neezebaɲa bis dhiiti tep. Neghu elɛɛ bis embee eteɲ dum ne nɔ. <sup>22</sup>Tin, bis epe-kwyɛl náá, wɔ pookolɛɛ bis wɔy wɔ emet yɔ esiiza. Etee náá, bis ne gu náá, pe kɔ edi djas, bot ààkwyɛl bot e di edu sama bot e wɔ di edu yenek.»

<sup>23</sup>Be eezegwakel ne Pól, éteɲ be neebaaboma é dhiiti dwoo. Dáa dwoo tak nakakum e, be eezɛzye bɔɔ ebuepe, be eezebela nye pe nye nasulal e. Pól

eezeni ne elii, kana melem kekum bikoko. Nye nadi elyo be é dum ne Eyon e Zeeb. Nye nadi esa zii tɔ elɛe be náá, Yezu é Mesia, étep be needum konj ne Zeeb. Nye nanenɔɔ etep e tak ε, tɔ mekana me etsi ε Moiiɔ ne tɔ bemekana me bengooel ε Mekpa ε Zeeb. <sup>24</sup>Bedhiiti bot naamyaa etep ee nye nadi elɛe be ε. Tin, bedhiiti naabyen emyaal yɔɔ. <sup>25</sup>Dáa be nabeka, bɔɔ ààgwakel pak'ɔɔ ε, Pɔl é booke ne nɔɔ náá: «Sisim na Dee nadi é ne gham, é gheɲ nye nadi elii ne bebhaab bin tɔ nuub ε ngooel-Mekpa ε Zeeb Ezayi ε! <sup>26</sup>Nye nadi eke é náá:

“Tɔa kelee bot ε mbyak'ak náá:

Bi epegwak enyɔɔpe, tin, bi ààmɛt mesuk me tak.

Bi epegwyák enyɔɔpe, tin, bi ààbee.

<sup>27</sup>Etɛ náá, bot bak ne kadyeebalyel elyem dhaa tyɛ.

Be eezediyal melɔ mɔɔ.

Be eezediyal mis mɔɔ.

Be sa deenek é, ekaab náá, mis mɔɔ é zekɛbee,

melɔ mɔɔ é zekɛgwak,

etselal ε lɔɔ é zeketiibal.

Be aanàkwaabula pe daa lam étep me neetsik be<sup>b</sup>.” »

<sup>28</sup>Pɔl eebaazebil náá: «Guka náá, Zeeb eedhis bhaadal tsik pe daa bot ε di ààdi bot ε mbyak eYuda ɔ. Bɔɔ, be waagwak ye.»

[<sup>29c</sup>]

<sup>30</sup>Pɔl eezedi membu membá tin tɔ ndjaa be nanɛɛɛ nye tɔ tak ε. Nyey nadi emɔ ne bot djas nadi ezye zebee nye ɔ. <sup>31</sup>Nye nadi elɛe bot náá, Zeeb é waakɔk kɔ Eyon ε lɛ, ne elyo ε bot dum ne Gheɲ Yezu Klisto ne boo ebwaalel, nyey ààluua.

---

**b 28.27** Eza 6.9-10    **c 28.29** Dáa Pɔl nake deenek é, eYuda binɔk eezetɔ, be moo tin esuu meso pak'ɔɔ.

## Mekana e Pɔl nakwyal bot e ghaada

# Lɔm e

### Eniel

#### Esuk e etep ee mekana mak nakwyalaa e

Mekana mak é mekana e Pɔl nakwyal ne bot e di edum koŋ ne Zeeb pe kɔ ghaada Lɔm ɔ. Ye nabe é, nye dinaa ààkum penek, ye é dhiiti mot e nagoola be Mbɛe Bhaadal ne eduu é be Zeeb. Pɔl nakwyal bemekana mak é, étɛp be neegu nye. Dum ne tep tak e nye di eke ne nɔɔ náá, é gheŋ nye aadi etɔ pe kyee dik Espanye e, nye waadhaa pe daa lɔɔ, étɛp nye needje be meghaaz to mesa me Klisto. Nye naabaake ne nɔɔ náá, be djaala étɛp nye neebela ghwyil etɔ medjoŋ.

To mekana mak, Pɔl naalyaal be náá, edum e koŋ ne Klisto é mbɛe sonok. Nye nake é náá, ye é bot e bɔs djas e nasa mesyem, étɛp tak e, be di ààbela duma e Zeeb. Tin, nenak, be é ne ghwyil ebula to egwakel ne ne, to egwakel ne Yezu Klisto. Zeeb naasée Pɔl étɛp nye needi mot-lwoma, étɛp egoola Mbɛe Bhaadal. Pɔl naake náá, embɛe mekpa menek é mebwala e Zeeb étɛp bot djas di edum koŋ ne Zeeb ɔ. É di'enek, mot tok ne ghwyil eke náá, nwyak mot é mot mbyak eYuda neghu nwyak mot tok mot mbyak eYuda. Etee náá, pe daa Zeeb, bot djas di edum koŋ ne Zeeb ɔ, be é djala, ye tok ne mot di edhaa mɔɔ sɔ. Nye naasa náá, be di bot e epiki, dáa Ekwyala di elɛe e. Deenek, Ekwyala lee é náá: «Mot epiki aadi ne tsik é to edum e koŋ e le ne Zeeb» (1.17). Pɔl naabaake náá, bɔɔ djas, bot e di edum koŋ ne Zeeb ɔ, goka é ne edi to egwakel, sa mot ààbhina sɔ mot, sa nye ààkwyesal mɔɔ sɔ mot ndje sɔs, sa nye ààpée sɔ mot, ye nakoobe náá, mefulu mɔɔ tok djala.

Mekana mak, mekana me Pɔl nakwyal ne bot e ghaada Lɔm é nadyeebalii é tep enem esa, kana dwoɔ lenek, ekeletye naamyala ne ye enyɔɔpe.

Metsek me mekana me tak é:

Pɔl naagoola Mbɛe Bhaadal (1.1-17);

ye é bot e bɔs djas e nasyem (1.18-3.20);

dáa Zeeb nasa náá bot e bɔs bela epiki e (3.21-4.25);

bot e zedum koŋ be Zeeb ɔ waabela tsik na bes (5.1-8.39);

Zeeb eebet bot e mbyak Yisalael, tin, ye é étɛp ba mɔɔ ewala (9.1-11.36);

tsik na bes to mekwyla (12.1-15.13);

sa Pɔl namyam esa e, ne meswosel (15.14-16.27).

## Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pól, mot-mesa é Yezu Klisto. Zeeb é nadjóo me, nyey é nasée me étep me needi mot-lwoma, me neegoola bin Mbée Bhaadal ye.

<sup>2</sup>Zeeb naalookek Mbée Bhaadal tak ne bengooel é mekpa me tó Ekwyala na dee\*. <sup>3</sup>Mbée Bhaadal tak lii é kó esu é mōn'e Yezu Klisto Ghej'enaka. Nye nabyel kó bōs é dāa bot djas di ebyel é, tó lōg mebyel me bedha é mekoozi Dhavid\*.

<sup>4</sup>Ne mebwala me Sisim na Dee, Zeeb naalyaal náá, Yezu Klisto Ghej'enaka é Mōn é Zeeb\*, é sok nye nagomal nye pak bemyonj é. <sup>5</sup>Nyey é nasa náá, me bela enem ne embée Zeeb ee me di mos mot-lwom'aak. Etee náá, bot é membyak me sis djas needum koñ ne Zeeb, ne elooba ne ne, étep edje duu ne Klisto. <sup>6</sup>Biyo pe é tó lōg bot é tak. Biyo, bot é Yezu Klisto nasée étep bi needi bot be ɔ.

<sup>7</sup>Me kwyal mekana mak é étep biyo djas, bot é di pe ghaada Lòm ɔ, biyo bot é Zeeb di ekwyel ɔ, biyo bot é Zeeb nazesée étep bi needi bot é na dee ɔ. Beta náá, Zeeb Seeg'enaka ne Ghej Yezu Klisto dje bin enem ne embée ne egwyem.

## Pól epekwyel etó kebee bot é ezeega mendjaala ghaada Lòm

<sup>8</sup>Me pookokan sok é, ebulal bhōɔ ne Zeeb'am ne din é Yezu Klisto kó esu é len. Etee náá, bhwak djas epelií enyōpe kó esu é edum é koñ é len ne Zeeb.

<sup>9</sup>Zeeb ne gu náá, sa me di eleé é, ye é etep etseetse, nyey mot me di esa mesa me yii egoola Mbée Bhaadal kó esu é Mōn'e ne lyem wat ɔ. Nye ne gu náá, me ne djaala étep'en ngwyis. <sup>10</sup>É mewala djas me di edjaala é, me ne waab ne Zeeb náá, nye dje me ze ezye pe yebɔ, ye be náá, ye é ekwosak é le ɔɔ.

<sup>11</sup>Deenek, me é ne gwyes eboma ne nen dhaa tye, étep bi neebela ekee é Sisim na Dee, étep bi neebela meghaaz. <sup>12</sup>Tin, baabela náá, me kwyel é me di é di wat ne nen étep bot needjeelka meghaaz tó edum é koñ é lenaka ne Zeeb mena dika ne ye sama'aak. <sup>13</sup>Bōn-nyēeg bam, me kwyel é bi gu náá, me ne dyeebagek ezye pe yebɔ. Tin, me dinaa àapabela ze ezye penek dōɔ ne dwoɔ pan mos'ak. Me kwyel é náá, mesa mam baaloo pe yebɔ pe, dāa ye nalloo pe kyee bot é membyak me sis é. <sup>14</sup>Ye goka é, me tó pe daa bot djas, bot é mbyak eGhelek ne bot é di ààbe tó bot é mbyak eGhelek ɔ, pe daa bot é di egu mekana ɔ, ne pe daa bot é di ààgu mekana ɔ. <sup>15</sup>Ye é étep tak é me di ne gwyes dhaa tye étep ezeegoola bin Mbée Bhaadal, biyo bot é di kó ghaada Lòm ɔ.

## Mebwala me Mbée Bhaadal

<sup>16</sup>Me tok ne sen ne Mbée Bhaadal, etee náá, ye é mebwala me Zeeb dyee-basa étep etsik é bot é di edum koñ ne Zeeb ɔ. Bot é nye aatsik sok ɔ, ye aadi é bot é mbyak eYuda, bhii tak, bot é di ààbe bot é mbyak eYuda ɔ. <sup>17</sup>Tin, Mbée Bhaadal lyaal é dhatyee Zeeb di eneeg mot piki é mis me é. Ye é kó esu edum é koñ ne Zeeb, kana meken kekum pe esik dhatyee Ekwyala di eleé é: «Mot di mot epiki kó esu é edum é koñ ne Zeeb ɔ, nye waatsak\*.»

## Bot é bōs djas é ne mesyem sok bhwoob é Zeeb

<sup>18</sup>Tin, pe tó gwoo, Zeeb epelyaal ebuk é le kó bot djas di esa mesyem ɔ, bot é di ààke tó epiki ɔ. Etee náá, embee mesa mōɔ epelu bot náá, be nāgu

\* 1.2 Eza 52.7; 61.1 \* 1.3 bedha é mekoozi Dhavid Mat 1.1 \* 1.4 Mōn é ZeebMed 2.7

\* 1.17 Hab 2.4

etssetse dum ne Zeeb. <sup>19</sup>Bela náá, sa di egoka náá, bot gu dum ne Zeeb ε, ye é popoopwon é mis mɔɔ. Zeeb nye emet naatel be ye popoopwon. <sup>20</sup>Mebwala ε Zeeb ne konyel Zeeb nyey nye emet, ye é esa ee di náá, bot tok ne ghwyil ebee ye popoopwon ε. Tin, kana dwoo Zeeb nakus bhwak ε, keyaka ne dwoo pan mos'aak, tsoŋ mot é ne ghwyil egu ye enyɔɔpe, é gheŋ nye di ebee esa ee Zeeb di esa ε. É di'enek, bot ε bɔs tok ne dhiiti megham me be aasa náá, be nàgu Zeeb ε. <sup>21</sup>Be ne gu Zeeb, tin, be àaduwal nye, be àabee nye dáa Zeeb, be àabulal bɔɔ ne Zeeb dáa ye di egoka ε. Bela náá, egeka bɔɔ moo é yii ewo, epila elyem bɔɔ eezedipal be mis. <sup>22</sup>Deenek, be dyeebagheɛ menyel é náá, be é betsoŋ ε bot, ghuna be epelyet. <sup>23</sup>Tin, edi di egoka náá, be duwal duma Zeeb mot di náá, nye aanàboogwye ɔ, bɔɔ duwal é benaghise di ekpaka tyee bot, tyee enen, tyee betit ε di ne meko mená ɔ, ne bedhiiti nakpakaa tyee edjaadela-djaadela ɔ.

<sup>24</sup>Dum ne tep tak ε, Zeeb zedhuugal be tɔ embee esesee e mekwosak me elyem bɔɔ. Deenek, be kadi é esa mesa me sen di eghwyalal menyel mɔɔ met ε. <sup>25</sup>É di'enek, be epebet etep etssetse e Zeeb, étep edu etep e etsal. Tin, be kaduwal é esa ee Zeeb nakus ε, àaduwal kusel tak nyey nye emet, mot di egoka ne eduwalaa kɔm-kɔm sii ne kɔm ɔ! AMEN.

<sup>26</sup>Dum ne tep tak ε, Zeeb zedhuugal be tɔ mbee mezo di eghwyalal menyel mɔɔ ε. Tin, boa àakadi meba ne botom, be kadiel meba é pak'ɔɔ boa ne boa. <sup>27</sup>Tyee wat ne boa, botom pe àakadi meba ne boa. Be kadiel meba é pak'ɔɔ botom ne botom. Ye é deenek é be di ebela efute e embee esesee di esa náá, be wo ze ε.

<sup>28</sup>Dáa ye di náá, be eebyen edum ε koŋ ne Zeeb ε, Zeeb eezelum be koŋ ne esiiza bɔɔ yii ewo, tin, be epesa esa ee di àagoka ne esael ε. <sup>29</sup>Deenek, be moo é ne bete ne membi me mesa me di àabe tɔ epiki ε, ebiyo, mbee dɔɔb, embee mesa, lyem zok, egó ε bot, mɛwɔ, mbee mepek, mekoŋ. Be epesu etep ne min me besɔ bɔɔ, <sup>30</sup>be é bot ε mebhikel, be é bot ε mebhuka ε Zeeb, be àakaab bot, be é bot ε ebet, bot ε egheɛa nyel. Be é ne mepek me esa embee esesee, be àakaab beseeɔ bɔɔ ne benyeeɔ bɔɔ. <sup>31</sup>Be àatselal, be àasa sa be di elɛ ε, be ne lyel elyem, àabe ne ghoŋ ne besɔ bɔɔ. <sup>32</sup>Tin, be ne gu epée e Zeeb enyɔɔpe. Bot ε di eke deenek ɔ, be goka é ne esyee. É di'enek, be àazosik é esa esesee binek ne esesee binek, be epemyaal bot ε di esa embee mesa menek ɔ.

### Epée e Zeeb

**2** <sup>1</sup>Wɔy, ye nakoozodi náá wɔ é eze, wɔy mot di epée besɔ bɔ ɔ, gua náá, wɔ aanàbela epelak\*. Etee náá, wɔ di epée besɔ bɔ, da wɔ é baadi eke dáa bɔɔ ɔ, deenek, wɔy emet epewa nyel'ɔ é feŋ. <sup>2</sup>Mena ne guka náá, epée e Zeeb é tsetse dum ne mbi bot ε di esa esesee binek ɔ. <sup>3</sup>Wɔy mot di epée bot ε di esa embee esesee binek, da wɔ é baadi esa esesee tak ɔ, wɔ gek é náá, wɔ aadi é kyiid tɔ epée e Zeeb é? <sup>4</sup>Neghu, wɔ kwyel é ebyasal boo enem esa e Zeeb, ne edil ε lyem'e ne mbee lyem'e? Wɔ àagu náá, boo enem esa e Zeeb é kwaasa náá, wɔ swoola tsik é? <sup>5</sup>Tin, wɔ epesa maa-elɔ, wɔ àakwyel eswoola mefulu. Ye é étep tak ε wɔ di eseeɔ boo ebuk ε Zeeb kɔ nyel'ɔ endita-endita, dwoo Zeeb aatel boo ebuk ε le tɔ epée be e piki ε. <sup>6</sup>Nye waadje mot ne mot

\* 2.1 Mat 7.1; Luk 6.37



efute mesa me nye nadi esa e. <sup>7</sup>É di'enek, nye aadje tsik na kòm-kòm é, ne bot e di wa zii to esa enem esa, ne esan e duma, duu, ne tsik na kòm-kòm o. <sup>8</sup>Tin, nye aatel boo ebuk e le é ne bot e di ààlooba ne ne o, bot e di ààkwyel elooba ne etséetse, da looba ne etep di ààbe to epiki e. <sup>9</sup>Bot djas di esa ebiyo o, be waabee mezu ne bebebwo, ye aakan é ne bot e mbyak eYuda, zenoo bot e mbyak eGhelek. <sup>10</sup>É di'enek, Zeeb é waadje duma, duu, egwyem ne bot djas di esa sa menyo o, ye aakan é ne bot e mbyak eYuda, zenoo bot e mbyak eGhelek, <sup>11</sup>eteé náá, Zeeb ààwa mbek pak bot.

<sup>12</sup>Bot e di esyem ààgu etsi e Moiz o, be waagwye pe é ààbe ne etsi. Tin, bot e di esyem, boo é gu etsi e Moiz o, be waapéea é dum ne etsi tak. <sup>13</sup>Eteé náá, bot e di bot e epiki é mis e Zeeb o, ye tok bot e di náá, boo zosik e é egwak etsi e Moiz o. Tin, bot e di bot e epiki é mis e Zeeb o, ye é bot e di ewa etsi tak to mesa o. <sup>14</sup>É ghen bot e di ààbe bot e mbyak eYuda, bot e di ààgu etsi e Moiz di elooba ne etsi boo bemet o. Ye é ekeé, etsi tak é ne noo é baala to elyem, ye nakoozodi náá, be tok ne ye. <sup>15</sup>Tin, be lyaal deenek é, sa etsi di elyo náá, mot sa e, ye é kwyla to elyem boo. Egeka e lyem boo epelyaal ye, deenek, esiiza boo ne pit be é dhiiti mewala, da baakem be é yak mewala. <sup>16</sup>Etep binek djas aanyen é dwoo Zeeb aapée esa djas di syela to tsik mot ne mot é ze e Yezu Klisto e. Ye é sa Mbée Bhaadal me di egoola e di eleé e.

#### EYuda ne etsi

<sup>17</sup>Tin, woy mot di ne din e mot mbyak eYuda o, ebwaalel e lo é pe to etsi, wo ne ben nyel ko esu e Zeeb'o. <sup>18</sup>Wo ne gu ekwosak e le, etsi naalyo daa wo di egoka ne ewa mbek pak menyo ne ebiyo e. <sup>19</sup>Wo bee é náá, woy é ndjeedel bot e edhim, woy é gwey bot e di to ghooohom o. <sup>20</sup>Woy é lyoel bot e di ààgu medjek o, lyoel boo dhyeeb, etee náá woy eezemyaal ne lyem wat náá, etsi epesa náá, wo di mot di egu etep o, mot di egu etséetse o. <sup>21</sup>Tin, woy, mot di elyo besoo bo o, étep ye wo di ààlyo nyel'o met? Woy, mot di egoola besoo bo Mbée Bhaadal náá, be ndjii o, étep ye wo di edjii? <sup>22</sup>Woy, mot di elu bot náá, be nasa ezoo o, étep ye woy di esa ye? Woy, mot di ebyen benaghise o, étep ye wo di ekedjii esa ee di to mendjaa me bezeeb boo e? <sup>23</sup>Wo ne sa egheea nyel ko esu e etsi, tin, wo kadi é ààdje Zeeb duu, é sok wo di esa sa etsi di elu e! <sup>24</sup>Tin, Ekwyala lee é náá: «Dum ne etep bi di esa e, bedhiiti membyak epenyek Zeeb'».

<sup>25</sup>Eni é beka val e, ye be náá, wo epelooba ne etsi oo. Tin, wo kadi ààlooba ne etsi oo, ye é ekeé wo ààpani beka. <sup>26</sup>Tin, mot di ààni beka o, nye looba ne metinj me etsi oo, Zeeb aanàkwaabee nye tyee mot zeni beka o? <sup>27</sup>Tin, mot di ààni beka o, nye looba ne etsi oo, nye waapée wo, woy mot di ààlooba ne etsi o, ye nakoozodi náá, wo ne gu mekana me etsi ne náá, wo naaniigela beka. <sup>28</sup>É di'enek, tete mot mbyak eYuda tok mot di etel é mis me bot náá, nye é Yuda o. Tete Yuda tok pe mot di ne bam pyonj beka é nyel o. <sup>29</sup>Tin, tete mot mbyak eYuda é mot di ààdiig bet é mis me bot o, ye é mot naniigela beka to lyem'e o, beka tak é yii Sisim Zeeb, ààbe yii etsi. Tete mot mbyak e Yuda bela duu é ne Zeeb, ààkabe ne bot e bos.

**3** <sup>1</sup>Édi é mot mbyak eYuda kwyl eleé é, wo eedhaa bot djas é? Eni é beka é epeval dhiiti sonok é? <sup>2</sup>Tsetse, ye é ne boo metanj to bete ne esonok.

Yii meken é náá, Zeeb naleekan edje mekpa me é ne bot e mbyak eYuda. <sup>3</sup>Ye é tseetse náá, bedhiiti bot pak'w nabe é ààdi sosoob ne Zeeb. Tin, ye kakwyl elee é náá, Zeeb é waakat edi é sosoob etee náá, be tok sosoob é? <sup>4</sup>Ààbe deenek! Ye é kobe náá, bot e bws djas é bot e etsal w, ye goka é, ye nyen popoopwon náá, Zeeb é mot etseetse. Ye é tseetse, Ekwyala lee é náá:

«Ye goka é náá,  
bot gu epiki bw, to mekpa mw.  
Tin, mot e pit w w,  
w péeaa w,  
w goka é ne edi ne gham\*.»

<sup>5</sup>Tin, ye be náá, embee mesa me mena di esa e, ye epesa náá, epiki e Zeeb nyen popoopwon é mwos dwo w, haaa mena aakabaake dāa? Zeeb é ebiyoep elee náá, nye eewa mena é fey é? Me kalii wak é dāa bot djas di elii e. <sup>6</sup>Ye aanàkwaasael deenek! Etee náá, ye epedi é di deenek w, pe Zeeb aakasa dāa étep epee bot e bws?

<sup>7</sup>Ye be náá, etsal bam epesa náá, etseetse e Zeeb nyen popoopwon étep elyaal duma ye w, haaa, étep yé me baadi epéeaa dāa mot mesyem? <sup>8</sup>Bedhiiti bot e di ààke to epiki di eke náá: «Djhoosaka ebiyo, etee náá, enem esa neenyen.» Bot binok epebyak me, be epeke náá, ye é mekpa mam. Mbi binok bot é waawaaa é fey di egoka ne nw e.

#### Ye tok ne mot epiki é mis e Zeeb

<sup>9</sup>Ye é dāa? Ye kabe é náá, menabelka bot e mbyak eYuda eedhaa bot e membyak me sis é? Ààbe! Me naazeloolyaal náá, bot djas, ye nakoozodi bot e mbyak eYuda neghu bot e mbyak eGhelek, bw djas é si bhel mesyem. <sup>10</sup>É di'enek, Ekwyala lee é náá:

«Ye tok ne mot di piki,  
ààkobe-beak mot ngot,

<sup>11</sup>ye tok ne mot di etselal,  
ye tok ne mot di esaa Zeeb.

<sup>12</sup>Deenek, be tokape é tete ze,  
bw djas eezewo ze.

Ye tok ne mot di esa enem esa,  
ààkobe-beak mot ngot.

<sup>13</sup>Eghejel-ghejel bw moo é dāa evit e di náá, ye é mbek e,  
edjem bw kagu é mekw,

sa di ewyis kw ekwood e enuub bw moo é dāa neya egel,  
<sup>14</sup>enuub bw moo é tww ne ekelok, ne embee mekpa àànyo.

<sup>15</sup>Be ne kwyas é meko étep egó e bot.

<sup>16</sup>É edi djas be di edhan e, ye é puluk,  
tin be epewa bot to tsik mezuk.

<sup>17</sup>Be ààkwyl edi to egwakel ne bwn-nyeg bw.

<sup>18</sup>Be ààkaab Zeeb\*.»

\* 3.4 Med 116.11; Med 51.6 a 3.18 Étep melangel 10-12: Med 14.1-3; 53.2-4; Ye ngel é to mekana me namwa to lii eGhelek. Étep elangel e 13: Med 5.10. Ye ngel é to mekana me namwa to lii eGhelek. Med 140.4. Étep elangel 14: Med 10.7 Ye ngel é to mekana me namwa to lii eGhelek. Étep elangel 15-17: Eza 59.7-8. Étep elangel 18: Med 36.2.

<sup>19</sup>Bis ne gu náá, esa djas Etsi di elii e, ye lii é ne bot e di si etsi o. Etee náá, bot needi ààbee nuub étep etanál. Deenek, étep bot e bós djas needi ne ndje é mis e Zeeb. <sup>20</sup>Etee náá, ye tok ne mot aadi piki é mis e Zeeb kó esu elooba ne etsi, bela náá, etsi lyaal é esyem me mot di esa e.

#### Dáa Zeeb di esa náá mot di piki e

<sup>21</sup>Nenak yak, Zeeb eezetel mena dáa nye di esa náá, mena dika bot e epiki é mis me, ààbe náá, ye é kó esu e etsi e. Bemekana me etsi dɔɔ ne bengooel e Mekpa e Zeeb naazeloolée ye. <sup>22</sup>Zeeb sa náá, mot di piki é mis me e, kó esu e edum koŋ e le ne Yezu Klisto. Tin, nye sa ye é ne bot djas di edum koŋ ne Klisto o, etee náá, ye tok ne mbek pak bot, <sup>23</sup>tin, bot djas naazesyem, duma e Zeeb tokape tɔ lɔɔ. <sup>24</sup>Tin, Zeeb tɔ enem ne embée be, nye eesa náá, mot di piki é mis me, kó esu e Yezu Klisto mot di epek bot tɔ mesyem, ààbe ne efute o. <sup>25</sup>Nyey é mot Zeeb nasée étep eka nye buwa, etee náá, ghiya ye needis bot e di edum koŋ ne Zeeb o tɔ mesyem. Nye nasa deenek é étep elyaal epiki be. É gheŋ sok, nye nabe é ààbis mesyem me bot, etee náá, nye é ne emaad lyem. <sup>26</sup>Zeeb eelyaal epiki be tɔ melu me mena dika mos'aak. Etee náá, nye é mot epiki, nyey e di esa náá, mot di edum koŋ ne Yezu o, di pe mot epiki.

<sup>27</sup>É di'enek, bot é waabaadi ne gham eghee nyel é? Ààbe, haaa! Étep yé? Ye é, etee náá, sa di wak e, ye tokape dum ne elooba ne etsi, ye é dum ne edum e koŋ ne Zeeb. <sup>28</sup>Mena é ne ghwyil eke náá, Zeeb bee mot piki é kó esu e edum e koŋ e le ne Zeeb, ààkabe etee náá, nye epelooba ne etsi djas. <sup>29</sup>Deenek, Zeeb é yii bot e mbyak eYuda bɔɔ bemet é? Nye tok ne ghwyil ebaadi Zeeb bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o? Tseetse, nye pe é Zeeb bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, <sup>30</sup>etee náá, Zeeb é ngot. Zeeb aasa náá, bot e mbyak eYuda di bot e epiki kó esu e edum e koŋ ne Zeeb. Ye é nyey e aabaasa náá, bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o, be di pe bot e epiki kó esu e edum e koŋ ne Zeeb. <sup>31</sup>Ye kakwyel elée é náá, bot e di edum koŋ ne Zeeb o, etsi ààkaval é? Ye aanàk-waasaal deenek, ye é náá, bis epedje etsi boo metan.

#### Djhoopookonɔɔka geka ne Abalaam

**4** <sup>1</sup>Bot aake tin dáa, étep Abalaam mot di bhaab'enaka kó eko e bós o? Nye nabela yé dum ne nyey nye emet? <sup>2</sup>Ye epedi náá, Abalaam nadjéaa di epiki é mis e Zeeb e, kó esu e mesa me o, pe nye é ne ghwyil édi ne egheea nyel. Tin, nye tok ne ghwyil eghee nyel é mis e Zeeb. <sup>3</sup>Deenek, Ekwyala lee é náá: «Abalaam naadum koŋ ne Zeeb, tin, Zeeb naadje nye di epiki kó esu e edum e koŋ e le ne Zeeb.» <sup>4</sup>Mot di esa mesa o, nye goka é ne edjéaa efute. Efute tak tok náá, ye djéaa nye yii toto, ye é sa nye di egoka ne ebela e. <sup>5</sup>Mot e di ààsa mesa me etsi di elée o, nye dum koŋ ne Zeeb mot di epel bot e mesyem o, edum e koŋ e le ne Zeeb aasa náá, nye djéaa di epiki. <sup>6</sup>Memyaala ne mot Zeeb di edje nye di epiki, ààbee-beeak mesa me o. Ye é deenek é Dhavid di eke náá,

<sup>7</sup>«Memyaala ne bot e di náá, Zeeb eepel edjak e lɔɔ o,  
bot e di náá, Zeeb eedis mesyem mɔɔ o!

<sup>8</sup>Memyaala ne mot di náá, Gheŋ ààbis mesyem me o'!»

<sup>9</sup>Tin, memyaala menek é étep bot e zeni beka ohoo, dɔɔ ne bot e di náá, be ààpani beka ɔ? Bot aaloo ne eke wak mbembe náá: «Zeeb nadje Abalaam di epiki é, kɔ esu e edum e koŋ e le ne Zeeb.» <sup>10</sup>Etep binek nasael é yaa ewala? Ye nasael é esok ne Abalaam ne eni beka ohoo, ye nasael é bhii tak? Ààbe, ye nabe é ààsaal bhii tak, ye nasael é esok ne nye ne ni beka. <sup>11</sup>Bhis Abalaam nadjeaa di epiki e, nye nakasaaa beka é tyee geka di elyaal epiki e. Nye nabela tseŋa tak é kɔ esu e edum e koŋ e le ne Zeeb, é sok nye nabe nye dinaa ààni beka e. Ye é deenek é Abalaam nadi nye moo seeg bot e di edum koŋ ne Zeeb ɔ, etee náá, Zeeb needje be di epiki, ye nakoozodi náá, be ààpani beka. <sup>12</sup>Deenek, nye pe é seeg bot e zeni beka ɔ. Ye kwyel etee é, ye tok bot e zosik é eni e beka ne eni beka ɔ. Tin, ye é bot e di eke tɔ edum e koŋ e seeg'enaka Abalaam nadi ne ye ne Zeeb, esok ne nye ne ni beka.

### Ekek e Zeeb belaaa é tɔ edum koŋ ne Zeeb

<sup>13</sup>Zeeb naakek Abalaam ne bedha be náá, nye waadje be bhwak, ye needi yɔɔɔ. Tin, ekek binek nabe é ààsaal etee náá Abalaam nadi elooba ne etsi. Ye nasael é etee náá, Zeeb naadje nye di epiki kɔ esu e edum koŋ e le ne Zeeb. <sup>14</sup>Ye epedi é náá, esa ee Zeeb nakek e, nye nazokek ye é ne bot e di elooba ne etsi ɔ, ye kwyel etee é náá, edum e koŋ ne Zeeb moo é ààkabe dhiiti vaŋ sonok, tin, ekek e Zeeb aadi é yii toto. <sup>15</sup>Deenek, etsi é di esa náá, ebuk e Zeeb di kɔ bot. Tin, é di di ààbe ne tsi ɔ, ye tok ne tep ebyen elooba ne tsi.

<sup>16</sup>Ye é deenek, ekek nadjeaa é kɔ esu edum koŋ ne Zeeb, étep ye needi ekee e Zeeb nazedje mena e. Ye aadi é deenek, ne bedha e Abalaam djas, ààzobe-beak bot e di elooba ne etsi ɔ, ye é dɔɔ ne bot e di edum e koŋ ne Zeeb dáa Abalaam nadum koŋ ne Zeeb e. Abalaam é seeg menabelka djas. <sup>17</sup>Tin, Ekwyala lee é náá: «Me eesa náá, wɔ di bhaab bete ne membyak\*.» Nye é seeg'enaka sok bhwoob e Zeeb mot nye nadum koŋ ne ne ɔ. Ye é Zeeb mot di egomal bot e zegwye ɔ, mot di kusel esa ee nadi ààdi sok e. <sup>18</sup>Abalaam nabe é ààwa ebwaalel e le é nyel'e met, nye nawa ebwaalel é tɔ ghwyil e Zeeb. Ye é étep tak e nye nadi nye moo «Bhaab bete ne membyak». Ye nasael é dáa Zeeb naloolee nye e: «Ye é deenek é metarŋ me bedha bɔ aadi\*.» <sup>19</sup>É gheŋ tak, Abalaam nabe é, nye moo ne membu ekee sa ye aasa membu dhɛt (100). É gheŋ nye nadi ebee náá, nye moo ekunaa ne esyee e, ne dáa nye nabee náá, Saala myel nabe é kwyiid e, edum e koŋ e le nabe é ààbula bhis. <sup>20</sup>Tin, nye nabe é ààkat ewa ebwaalel e le ne Zeeb, nye nabe é ààbe esa meso ne ekek e Zeeb. Tin, edum e koŋ e le ne Zeeb naadyeebadjedje nye meghaaz, nye nadi ebulal bhɔɔ ne Zeeb. <sup>21</sup>Nye nadi é ne boo ebwaalel náá, sa Zeeb nakek e, nye é ne ghwyil esa ye. <sup>22</sup>Dum ne tep tak é, ye di ekeaa ne Abalaam kɔ esu e edum e koŋ e le ne Zeeb náá: «Zeeb naadje nye di epiki.» <sup>23</sup>Mekpa me di kwyla náá: «Zeeb naadje nye di epiki e» ye nabe é ààkwyalaa kɔ esu Abalaam nye emet. <sup>24</sup>Tin, ye nabaakwyalaa pe é, étep menabelka bot e Zeeb zedje di epiki ɔ, menabelka bot e di edum koŋ ne Zeeb, mot nagomal Gheŋ'enaka Yezu pak myoŋ ɔ. <sup>25</sup>Nye naka Yezu é esyee é, étep edjak e lena. Nye naagomal nye pak myoŋ, étep edje mena di epiki é mis me.

### Edi é tɔ egwakel ne Zeeb

**5** <sup>1</sup>Dáa ye di náá, Zeeb eedje mena di epiki é mis me, kɔ esu edum e koŋ e lena ne ne e, ye é mena dika mos tɔ egwakel ne ne kɔ esu e Gheŋ'enaka

Yezu Klisto'aak. <sup>2</sup>Ye é kò esu é edum é kòj nè Yezu é mena belaka ze ebela enem nè embée e Zeeb ee mena dika mos ghiŋ tɔ tak'aak. Ye é étep tak é mena dika tɔ memyaala me ebwaalel edi é tɔ duma é Zeeb. <sup>3</sup>Ebaanyɔ náá, mena baamyaalaka é sok mena dika tɔ mezuk é, etée náá, mena nè guka náá, mezuk nè sa náá, mena dika nè emaad é lyem. <sup>4</sup>Emaad é lyem nè sa náá, mena dika nè ghwyil epyet tɔ mebhawal nè zii, da ghwyil epyet tɔ mebhawal esa náá, mena dika nè ebwaalel. <sup>5</sup>Bela náá, ebwaalel elenek ààkɔ mena. Etée náá, é ze é Sisim na Dee Zeeb nadje mena é, nye eesa náá, mena dika nè kwyel nè nè tɔ ebhum elyem bena.

<sup>6</sup>Tin, é gheŋ mena nadika mena dinaa ààbe nè ghwyil é, é di'enek é, Klisto nagwe étep bot é mesyem, é ewala é Zeeb nalee é. <sup>7</sup>Tin, ye nè lyel náá, mot myaal esyee étep sɔ mot, ye nakoozodi náá, sɔ tak é mot epiki. Deenek, mot é nè ghwyil ebela meghaaz me egwe, étep mot di esa enem esa ɔ. <sup>8</sup>Tin, Zeeb naatel dáa nye di ekwyel mena é: Klisto nagwe é kò esu é lena, é gheŋ mena nadika mena dinaa bot é mesyem é. <sup>9</sup>Dáa ye di náá, ye é kò esu é buwa nyel'e é, mena moo nenak bot é epiki é mis é Zeeb, tin, ye é tseetse náá, Klisto aabaatsik mena si ebuk é Zeeb. <sup>10</sup>É gheŋ mena nadika mena dinaaka bot é mebhuka é Zeeb é, nye naabulal egwakel nè nena dum nè esyee é Mɔn'e. Nenak, dáa ye di náá, Mɔn'e é nè tsik é, nè dáa di náá, nye eebulal egwakel nè nena é, ye é tseetse náá, nye waatsik mena. <sup>11</sup>Ye tok yenek nè yenek, mena epebaamyaa-laka nè Zeeb dhaa nyel, kò esu é Gheŋ'enaka Yezu Klisto, nyey é mot naneeɔ mena tɔ egwakel nè Zeeb ɔ.

#### Adam nè Yezu Klisto

<sup>12</sup>Dáa ye di náá syem nani kò éko é bɔs é, kò esu é mot ngɔt, Adam, da syem é zedul esyee kò bɔs é, ye é deenek é esyee nazebela bot djas, etée náá, bot djas naasyem. <sup>13</sup>Esok nè Zeeb nè dje etsi nè Moiiɔ, syem nadi é ye moo kò bɔs. Tin, dáa etsi nadi ye dinaa ààbe tak é, Zeeb nabe é ààdi ebee mesyem me bot é bɔs. <sup>14</sup>Bela náá, kana é gheŋ é Adam, kekum é gheŋ é Moiiɔ, esyee nabe é nè ghwyil kò bot djas dɔɔ nè bot é nadi ààsyem dáa Adam mot nadi ààlooba nè sa Zeeb nalee nye é.

Adam nabe é mbaŋa-mbaŋa mot nadi egoka nè ezye ɔ. <sup>15</sup>Tin, edjak é Adam tok nè ghwyil edi tyee wat nè ekee é enem nè embée ee Zeeb zedje mot kò toto é. Ye é tseetse náá, zukamwaa nè mot naagwe kò esu é edjak é mot ngɔt. Tin, enem nè embée ee Zeeb nadje mena kò toto é, ye é nè metan ebuepe. Ekee é tak nadjéaa é nè bot ebuepe kò esu é mot ngɔt Yezu Klisto. <sup>16</sup>Deenek, ekee é Zeeb di edje é, ye tok tyee wat nè syem mot ngɔt nasa é. Syem é Adam naasa náá, Zeeb kwyesal bot é bɔs ndje sɔs. Tin, ekee é Zeeb nadje bot kò toto é, ye naasa náá, bot di epiki é mis me, ye nakoozodi náá be é nè bete nè mesyem. <sup>17</sup>Ye be náá, syem mot ngɔt naasa náá, esyee di nè ghwyil kò bot é bɔs ɔɔ, tin, kò esu é mot ngɔt Yezu Klisto, bot eebela enem nè embée ebuepe, nè ekee é epiki di esa náá, bot di nè tsik, nè edi é bemekoozi sama nè Yezu Klisto.

<sup>18</sup>Nenak, syem mot ngɔt Adam eesa náá, bot djas kwyeselaa ndje sɔs, ye é tyee wat, nè mesa me epiki me mot ngɔt Yezu Klisto nasa náá, bot é bɔs djas di bot é epiki, nè edje be tsik é. <sup>19</sup>Dáa mot ngɔt nadi ààlooba é, ye naasa náá, bete nè bot ni tɔ mesyem, deenek, elooba é mot ngɔt nalooba é, ye eesa náá, bete nè bot di bot é epiki é mis é Zeeb.

<sup>20</sup>É gheŋ etsi natuula ε, mesyem naabaazeɓu. Tin, é di mesyem di eɓu ɔ, enem ne embée Zeeb epebaabu dhaa tye. <sup>21</sup>Tin, dāa mesyem natel ghwyil'e tɔ esyee ε, ye é deenek é enem ne embée e Zeeb di etel ghwyil'e tɔ epiki, éteɓ edje mena tsik na kɔm-kɔm kɔ esu e Yezu Klisto Gheŋ'enaka.

#### **Eduwa Zeeb, ye é egwye, ne tsik sama ne Klisto**

**6** <sup>1</sup>É di'enek, bot aakake tin dāa? Ye goka é bot gyee tɔ mesyem etee náá enem ne embée e Zeeb neebu dhaa tye? <sup>2</sup>Ye aanàkwaasael deenek! Menabelka bot ε nazegwye é ze mesyem ɔ, haaa éteɓ yé mena di baakwyelka esik tɔ tsik mesyem? <sup>3</sup>Bi ààgu náá, é gheŋ mena naduwaka Zeeb ε, menabelka djas nabe é, mena mooka mot ngɔt ne Yezu Klisto? Ye kwyel elee é náá, mena naazegwyeka sama ne ne. <sup>4</sup>Dum ne eduwa Zeeb'enek, mena naagwye, delaa sama ne Klisto, etee náá, tyee wat ne dāa duma Seeg nasa náá, Klisto gom pak myon ε, ye é deenek é menabelka pe aabaake tɔ tsik na bes.

<sup>5</sup>Tin, ye be náá, mena nadika é mot ngɔt ne ne tɔ kɔkɔ mbi esyee ε le ɔɔ, mena aabaadika é mot ngɔt ne ne tɔ mbi egom ε le pak myon. <sup>6</sup>Bot goka é ne egu enyɔɓe náá, mena tokape mbi bot ε mena nadika kpaambel ɔ. Mena naazegwyeka, mbema é melaaba sama ne Klisto. Etee náá, tsik epuud mena nadika ne ye é neegwye, tin, mena needi ààbaadika ekwom e mesyem. <sup>7</sup>Etee náá, mot nagwye sama ne Klisto ɔ, nye moo é nye eezedjeaa di epiki, nye naazepekaa tɔ mesyem. <sup>8</sup>Ye be náá, mena eezegwyeka sama ne Klisto ɔɔ, tin, mena é ne ghwyil édi ne ebwaalel náá, menaka pe é ne tsik sama ne ne. <sup>9</sup>Mena ne guka enyɔɓe náá, Klisto naazegomelaa pak myon, nye tok ne ghwyil ebaagwye. Tin, esyee tokape ne ghwyil kɔ le. <sup>10</sup>Klisto nagwye é ngwyee sok wat, éteɓ esaab ghwyil mebwala me mesyem me bot ε bɔs. Tin, nenak yak, nye moo é ne tsik kɔ esu e Zeeb. <sup>11</sup>Ye é tyee wat ne biyo, beeka náá, sok bhwoob mesyem, bi é dāa bot ε zegwye ɔ. É di'enek, guka náá, bi é ne tsik ε éteɓ Zeeb, kɔ esu e egwakel ε len ne Yezu Klisto.

<sup>12</sup>Sa mesyem ààbela ghwyil kɔ menyel men di náá, ye waaboogwye é, sa bi ààlooba ne egwyes e epuud bin. <sup>13</sup>Sa bi ààbaawa ekyes é menyel men tɔ mesyem, etee náá, ye ezekewa bin tɔ ebiyo. Tin, djeka Zeeb menyel men djeka wat, dāa bot ε zegom pak myon éteɓ ebula tɔ tsik ε. Bi goka é ne edje menyel men djas tɔ mesa me, éteɓ esa mesa me epiki. <sup>14</sup>É di'enek, mesyem aanàbaadi ne ghwyil kɔ len, etee náá, bi tokape si bhel etsi, bi moo é tɔ enem ne embée e Zeeb.

#### **Esa mesa me epiki**

<sup>15</sup>Ye é yé? Ye é náá, mena é ne ghwyil saka mesyem, etee náá, mena tokape si bhel etsi, mena mooka é tɔ enem ne embée Zeeb é? Ye aanàkwaasael deenek! <sup>16</sup>Bi ne gu enyɔɓe náá, bi e dje menyel men ne bot náá, be kɔk kɔ len ɔɔ, bi aakadi é ekwom e bot ε bi di elooba ne nɔɔ yenek. Ye be náá, syem ε di ekɔk kɔ len ɔɔ, ye waadul bin tɔ esyee. Ye kabe náá, Zeeb ε di kɔk kɔ len ɔɔ, nye waadje bin tsik yii epiki. <sup>17</sup>Djhoobulalka bhɔɔ ne Zeeb etee náá, biyo bot ε nadi kpaambel ekwom e mesyem ɔ, bi moo mos é elooba ne lyem wat ne melyo me nadjee bin e. <sup>18</sup>Bi tokape bekwom ε mesyem, bi moo é bot ε di esa mesa me di náá, ye é yii epiki e. <sup>19</sup>Me kalii wak é dāa bot djas di elii ε, etee náá, bi ààdyeebanyo emet mesuk me etep. É gheŋ sok, bi nabe é bi naawa elyem bin dɔkɔ tɔ ekwom e mesa me edhuud

ne yii ezem di edis egwakel pak bi ne be Zeeb e. Ye é dáa mos, bi goka é ne ewa elyem bin djas doko to ekwom e mesa me epiki, étep bi needi to tsik na dee.

<sup>20</sup>É gheñ bi nadi ekwom e mesyem e, esa mesa me epiki nabe é àadi egwyák bin. <sup>21</sup>Tin, bi nakabela yé, é sok bi nadi esesa esa di edje bin sen mos'aak? Esa binek dul bot é to esyee! <sup>22</sup>Nenak yak, bi moo é peka si bhel mesyem, bi moo é to mesa me Zeeb. Tin, sa bi bela é, ye é tsik na dee, étep ebela tsik na kom-kom bhii tak. <sup>23</sup>Etee náá, efute e mesyem, ye é esyee. Tin, ekee yii toto Zeeb di edje e, ye é tsik na kom-kom to egwakel ne Yezu Klisko Ghen'enaka.

### **Mepeka si bhel etsi**

**7** <sup>1</sup>Bon-nyee, bi ne gu enyope sa me di ekwyel eleé bin e, etee náá, bi ne gu etsi. Bi ne gu náá, etsi bela ghwyil ko mot e, é sok di náá mot dinaa ne tsik e. <sup>2</sup>Djhoopookonoka geke moma eba: etsi eba ke é náá, moma di bhaada ne ngom e, é sok ngom di, nye dinaa ne tsik e. Tin, ye kabe náá, ngom eegwyé, nye tokape si bhel etsi e eba. <sup>3</sup>Nye bela dhiiti motom sis ngom dinaa ne tsik'oo, nye aakadjóoaa é moma mezo. Tin, ngom e gwyé, nye moo é peka si bhel etsi e eba. Deenek, nye é ne ghwyil edi mwaa dhiiti mot ààbe náá, nye sa é ezo. <sup>4</sup>Ye é tyee wat ne biyo bon-nyee bam, dum ne etsi, bi moo é bi eezegwyé etee náá, bi é mot ngot ne nyel e Klisko. É di'enek, bi moo é bot e mot sis, mot nazegom pak myon étep mena neesaka esa ee di enyo é mis e Zeeb e. <sup>5</sup>Etee náá, é gheñ mena nadika mena dinaa ekeka to mekwosak me epuud e, etsi nadi esa náá, embee mekwosak me esyem sa mesa to menyel mena. Etee náá, ye needul mena to esyee. <sup>6</sup>Nenak mena moo é peka si bhel etsi, etee náá, mena naazegwyeka ko esu e sa nadi esa náá, mena dika é ekwom e. Menaka é ne ghwyil ekabaasa mesa me Zeeb tyee sis, é ze Sisim na Dee, àakabaabe dáa ye nadi esesael é gheñ sok é ze etsi e.

### **Etsi ne mesyem**

<sup>7</sup>É di'enek, bot aakake tin dáa? Etsi e esyem é? Ye aanàkwaasael deenek! Etee náá, ye é dum ne etsi e me di egu sa di syem e. Deenek, ye epedi é di náá tsi nabe é ààlee náá: «Sa wo ààwyeeb sa mot\*» zo, pe me nabe é ààgu syem di edjóoaa engwyeebel e. <sup>8</sup>Tin, mesyem pyet é ko metinj, étep esa náá, membi me embee mekwosak djas neebyel to lam. Etee náá, etsi epedi ààbe zo, pe syem é sa wat di náá ye eezegwyé e. <sup>9</sup>É gheñ na mwa, é sok etsi nadi ààbe e, me nadi é ne tsik. Dáa metinj nakazyé e, syem eebela di. <sup>10</sup>Mam eezegwyé: Metinj sa nabe náá, bot tsak ne ye e, ye nakadul mam é pe ze esyee. <sup>11</sup>Etee náá, mesyem eebela ze ekoo é me. Nye koo me é dum ne metinj. Ye é ko esu e metinj me tak e me zegwyé'aak.

<sup>12</sup>Deenek, etsi é dee, tin metinj é dee, epiki ne enyo. <sup>13</sup>Metinj, sa nadi náá ye é mbee sonok e, ye moo ne nam mos é esyee? Ye aanàkwaasael deenek! Ye é mesyem e nakus tep tak. Syem eelyaal ne tseetse sa nye di e. Mesyem pyet é ko sa di enyope e, étep ye neegó me. Ye é deenek é metinj nasa náá, mena guka náá, mesyem é mbee sonok dhaa tyé.

### **Mot é si bhel mesyem**

<sup>14</sup>Mena ne guka náá, etsi é etep Sisim. Tin, mam é mot epuud, me naazebomsaa tyee kwom mesyem. <sup>15</sup>Me ààgu sa me di esa e, etee náá, me ààsa sa

\* 7.7 Ewy 20.17; Det 5.21

lyem'am di ekwos ε. Tin, me sa é, sa me di ebhina ε. <sup>16</sup>Ne tseetse ye be náá, me sa é sa lyem'am di ààkwyel ɔɔ, me eemyaal náá, etsi ne nyo. <sup>17</sup>Nenak, ye tok mam di esa deenek, ye é syem di to lam ε di esa deenek. <sup>18</sup>Etee náá, me ne gu náá, ye tok ne sa menyɔ di to lam, me lii deenek é, dum ne epuud bam. Ne tseetse, ekwosak esa sa di enyo é to lam, tin, me ààbela ghwyil esa ye. <sup>19</sup>Etee náá, me ààsa enem esa ee me di ekwyel esa ε, tin, me sa é etep ebiyo ee me di ààkwyel esa ε. <sup>20</sup>Ye be náá, me sa é sa lyem'am di ààkwyel ɔɔ, ye tok mam di esa deenek. Ye é syem di to lam ε di esa deenek.

<sup>21</sup>Tin, mam mot di ekwyel esa enem esa ɔ, me ne dyeebabee náá, me zobela ghwyil é yii esa embee mesa. <sup>22</sup>Bela náá, to bum lyem'am, me ne dyeebamyaaala ne etsi ε Zeeb. <sup>23</sup>É di'enek, me epebee náá, pe to nyel'am, ye é ne dhiiti etsi sis di to zyaala ne etsi ee esiiza bam. Etsi tak ε di esa náá, me di kwom etsi e mesyem di to lam ε. <sup>24</sup>Haaa kpaaghoŋ ne nam! Eze aapek me ne nyel'ak di edul me pe ze esyee ε? <sup>25</sup>Djhoobulalka bhɔɔ ne Zeeb ko esu ε Yezu Klisto Gheŋ'enaka!

Deenek, me é to mesa me etsi e Zeeb ko esu ε esiiza bam. Tin, to egwyees epuud, me é kwom etsi e mesyem.

#### Tsik ne Sisim Zeeb

**8** <sup>1</sup>Étep tak ε di náá, bot ε di mos sama ne Yezu Klisto ɔ, be tokape ne ndje sɔs. <sup>2</sup>Etee náá, dum ne Yezu Klisto, tsi Sisim di edje tsik ε, naazepek me to ekwom e etsi e mesyem ne esyee. <sup>3</sup>Zeeb naasa esa ee di náá, etsi ε Moiiiz nabe é ààbe ne ghwyil esa ε, etee náá, epuud ne sa elete. Nye naadhis mɔn'e ne nyel epuud dāa menabelka bot ε mesyem, etee náá, nye neepeke mena to mesyem. Ye é deenek é Zeeb nawa é feŋ mesyem me nadi to menyel me bot ε. <sup>4</sup>Zeeb sa deenek é, etee náá, mena needika ne ghwyil eke dāa etsi di elee ε. Deenek, mena aanàkabaake to ghwyil epuud, tin, mena aakakeka é to ghwyil Sisim. <sup>5</sup>Deenek, bot ε di eke to ghwyil epuud ɔ, be sa é mekwosak me epuud. Tin, bot ε di eke to ghwyil Sisim ɔ, be sa é mekwosak me Sisim. <sup>6</sup>Mot ε di eke si ghwyil epuud ɔɔ, ye dul nye é é ze esyee. Tin, mot ε di eke si ghwyil Sisim ɔɔ, ye dje nye é tsik ne egwyem. <sup>7</sup>Etee náá, bot ε di eke si ghwyil ekwosak ε epuud ɔ, be é bot ε mebhuka ε Zeeb, be ààlooba ne etsi e Zeeb, be tok ne ghwyil elooba ne etsi e tak. <sup>8</sup>Bot ε di eke si ghwyil epuud ɔ, Zeeb tok ne ghwyil emyaala ne nɔɔ.

<sup>9</sup>Ye kabe biyo ɔɔ, bi ààke si ghwyil epuud, bi ke é si ghwyil Sisim, etee náá, Sisim Zeeb eebe di to len. Tin, mot di ààbe ne Sisim ε Klisto ɔ, nye tok ngbe Klisto. <sup>10</sup>Ye nakoozodi náá, Klisto é to len, menyel men aaboodi é gweye ko esu ε mesyem, tin, Sisim dje bin tsik é, etee náá, Zeeb naazesa náá, bi djóoaa bot ε epiki é mis me. <sup>11</sup>Ye be náá, Sisim mot nagomal Yezu pak myoŋ é to len ɔɔ, tin, Zeeb mot nagomal Klisto pak myoŋ ɔ, nye aabaadje tsik é menyel men nazegweye ɔ, ko esu ε Sisim'e zebe di to len ε.

<sup>12</sup>É di'enek, bɔn-nyeeŋ, ye be náá, bis é ne kola yebo ɔɔ, ye tok kola epuud, etee náá, bis neeke to ekwosak ε epuud. <sup>13</sup>Etee náá, bi é di to mekwosak me epuud ɔɔ, bi é waagweye. Tin, dum ne ghwyil Sisim di edje bin ε, bi é waakwak embee mefulu di to menyel men ε, bi aadi é ne tsik. <sup>14</sup>Bot djas di edjeedel ne Sisim Zeeb ɔ, be é bɔn ε Zeeb. <sup>15</sup>Etee náá, Sisim bi bela ε, ye tok Sisim di ewa bin to ekwom ne ebaadje bin bwoo ɔ. Deenek, Sisim bi nabela ε nasa náá, bi



di betete bon e Zeeb, ye é ko esu e Sisim yenek e mena di eben gwood, étep etsim: «ABHA!» Ye kwyel etee é, «Saagam!» <sup>16</sup> Sisim Zeeb nye emet epelyaal ne tseetse ne sisim yenaka náá, mena moo é betete bon e Zeeb. <sup>17</sup> Deenek, dáa ye di náá, menaka é bon be e, menaka pe é bon e lyak! Ne tseetse menaka é bon e lyak e Zeeb, menaka é bon e lyak sama ne Klisto. Etee náá, mena zukeka sama ne ne ɔɔ, mena aabaadika é sama ne ne to duma ye.

#### Duma di ezye e

<sup>18</sup> Me bee é ekée, duma Zeeb aalyaal mena djemen e, eedhaa mezuk me mena di ezukeka mos'aak ne metan. <sup>19</sup> Bhwak djas é lyem pe eko é bhwood ewala e Zeeb aalyaal duma bon be e. <sup>20</sup> Etee náá, bhwak djas naazeni si bhel meze me di ààval sonok e. Ààbe náá, ye nakwyel edi deenek é ne ekwosak e le met. Ye é ko esu e Mot nawa nye si bhel'e ɔ. Bela náá, ye dinaa ne ebwaaalel. <sup>21</sup> Etee náá, esa ee Zeeb nakus djas e, waapekel si bhel mebwala me nazesaab ye ne ewa ye to ekwom e. Tin, bhwak djas aabela di to duma mepeka sama wat ne bon e Zeeb. <sup>22</sup> Mena epeguka náá, ɔɔ ne dwoo pan mos'ak, bhwak djas epesim, ne ezuk dáa moma di egwak ebel ɔ. <sup>23</sup> Ye tok bhwak ne bhwak di ezuk. Ye é ɔɔ ne menabelka, bot e nazeBELA Sisim dáa ekée meken to mekee me Zeeb nakek e, mena epebaasimka to elyem bena. Deenek, menaka é to bhwood náá, Zeeb sa náá, mena dika betete bon be, da nye é pek menyel mena. <sup>24</sup> Etee náá, mena naazelBELA tsik, ye é tsik tak é di edje mena ebwaaalel. Ye be náá, bot e epebee sa di náá, bot e ne ebwaaalel ne ye ɔɔ, yenek tokape ebwaaalel. Ye é eze baadi ne ebwaaalel ne sa nye di ebee e? <sup>25</sup> Tin, ye be náá, menaka é ne ebwaaalel ne sa di náá, mena ààbeeka ɔɔ, mena waawaka zii e é bhwood.

<sup>26</sup> Ye é tyee wat ne Sisim. Sisim epebaakwyee mena, etee náá, menaka é ne elete. Mena ààguka edjaala dáa mena di egoka e. Tin, Sisim nye emet epedjaala Zeeb étep'ena etoola ne mekpa me di náá, mot tok ne ghwyil elii e. <sup>27</sup> Tin, Zeeb mot di ebee to ebhum elyem e bot ɔ, ne gu sa Sisim di ekwyel ewaab e. Etee náá, Sisim epedjaala Zeeb, étep bot e di edum koɲ ne Zeeb ɔ, dáa nyey Zeeb di ekwyel e.

<sup>28</sup> Mena ne baaguka náá, esonok djas sael enyɔɔpe é, étep bot e di ekwyel Zeeb ɔ, bot e nye nadjóo to ekwosak e le ɔ. <sup>29</sup> Etee náá, Zeeb naazesée be, nye naabaazesa náá, be nɔɲel ne Mɔn'e, etee náá, Mɔn'e tak needi mɔn megwyak me bete ne bon-nyeeɔ. <sup>30</sup> Bot e di náá, Zeeb naazesée be ɔ, nye naadjóo be. Bot e nye nazedjóo ɔ, nye naazedje be di epiki é mis me. Bot e nye naazedje be di epiki ɔ, nye naabaasa náá, be bela di to duma ye.

#### Mebok me kwyel e Zeeb

<sup>31</sup> Mena aakabaake dáa? Ye be náá, Zeeb é pe yenabel kyee ɔɔ, eze aabaadi ne ghwyil ekwak mena? <sup>32</sup> Nyey mot di náá nye nabe é ààsa náá Mɔn'e Yezu di ngbe met ɔ, nye naaka nye buwa ko esu e menabelka djas. Sama ne Mɔn'e, nye aadi ààdje mena esonok djas to enem ne embée be dáa? <sup>33</sup> Eze aapit bot e Zeeb nazesée ɔ? Mot tok, etee náá, ye é Zeeb e di eke ne bot e nye nasée ɔ náá, be é bot e epiki. <sup>34</sup> Eze di ne ghwyil ewa be é feɲ? Mot tok, etee náá, Yezu Klisto é mot nagwyé da gom bhis esyee ɔ. Nye é pe mbo eghɛɲ e Zeeb, nye epedjaala ko esu e lena. <sup>35</sup> Eze di ne ghwyil ebek mena ne kwyel e Klisto? Ye

é ne ghwyil édi mezuk é, keŋ é, metiiga, za, eduuba é, embee etep é, neghu esyee? <sup>36</sup>Ekwyala læ é náá:

«Ye é kɔ esu ɛ lɔ ɛ mena di é mewala djas kaa é esyee,  
be kabee mena é tyee ebhata be di edul étep ketsakaa ɛ\*»

<sup>37</sup>Tin, mena naazekwakeka etep binek djas boo kwakak, kɔ esu ɛ mot naze-kwyel mena ɔ. <sup>38</sup>Ne tseetse, me ne gu náá, dhiiti sonok tok ne ghwyil ebek mena ne kwyl Zeeb di ne ye ne nena ɛ:

Ye nakoozodi esyee neghu tsik,  
ye nakoozodi efofop,  
ye nakoozodi edhiiti ekukuma,  
neghu membi me mebwala me di pe tɔ gwoo ɛ,  
ye nakoozodi etep e mos neghu etep e djemen,

<sup>39</sup>ye nakoozodi esa e mebwala me di tɔ gwoo neghu pe si bɔs ɛ,  
ààkobe-beak sa wat nakusaa-kusak ɛ,  
ye tok ne sa wat di ne ghwyil ewa ndje tɔ kwyl di pak bis ne Zeeb ɛ.  
Zeeb naalyaal mena kwyl tak kɔ esu ɛ Yezu Klisto Gheŋ'enaka.

#### Zeeb nasée e bot ɛ mbyak Yisalael

**9** <sup>1</sup>Sa me aalɛ ɛ, ye é etseetse, me àalɛ etsal, etɛ náá, me é mot ɛ Klisto. Sisim na Dee epelyaal tɔ esiiza bam náá, me læ é sa di tseetse ɛ. <sup>2</sup>Lyem'am é ne boo ghoŋ dhaa tye, ne pel wat di náá, ye àasi ɛ. <sup>3</sup>Ne tseetse, ekwosak ɛ lam é náá, mam emet bela ekelok ɛ Zeeb, me nebekka ne Klisto, étep etsik é bɔn-nyeeɛ bam, bot ɛ mbyak'am. <sup>4</sup>Bɔn-nyeeɛ bam tak é, bot ɛ mbyak Yisalael. Zeeb naasa náá, be di bɔn be, nye naalyaal be duma ye. Nye naasa ebheŋ ne nɔɔ, nye naadje be etsi. Nye naalyaal be dɔa be di egoka ne eduwal nye ɛ, nye naadje be ekek. <sup>5</sup>Be nadi é bɔn bedha ɛ bebhhaab ɛ Zeeb naloozesée ɔ. Dɔɔ ne Klisto pe, nye nabyel é tɔ lɔɔɔ bedha ɛ bebhhaab ɛ bot ɛ membyak menek, dɔa bot djas di egoka ne ebyel ɛ. Nye mot di Zeeb kɔ esonok djas ɔ, beta náá, duu di ne ne kɔm-kɔm sii ne kɔm. AMEN.

<sup>6</sup>Ye ààkwyl elɛ náá, Mekpa ɛ Zeeb ààkaval. Etɛ náá, ye tok bot di kɔ kyee dik Yisalael djas ɔ, di bɔn bedha ɛ bhaab, mot nadi edjóoaa Yisalael ɔ. <sup>7</sup>Deenek, bɔn Abalaam djas tok bɔn nadus tɔ mɔ'ɛ ɔ, etɛ náá, Zeeb nalɛ ne Abalaam é náá: «Ye é dum ne Izak ɛ wɔ aabela bedha me nakek wɔ ɛ\*» <sup>8</sup>Ye kwyl elɛ náá, ye tok bɔn di ebyel dɔa bot di ezye ne ebyel ɔ di bɔn ɛ Zeeb, ye é bɔn nabyel dɔa Zeeb nakek ɔ di ebeea dɔa betete bedha. <sup>9</sup>Etɛ náá, mekpa me ekek ɛ Zeeb nalɛ é náá: «É ewala bot di'ak, é mbu di ezye yenek, me aabula wak, me aabela é, Saala ezebya mɔn motom\*»

<sup>10</sup>Ye ààpasik tin, djhoobaatalaka ne Lebeka, mewas me nabe é bɔn seeg ngɔt, seeg'wɔ nabe é Izak bhaab'enaka. <sup>11</sup>Zeeb nalii ne Lebeka ɛ esok mewas me bebá binok nadi be dinaa ààbyel ɛ. Ye nabe é bɔn dinaa ààsa enem esa, ààsa ebiyo. Ye be náá, Zeeb nalii ne Lebeka deenek ɔ, ye é étep ekek be needi kɔm-kɔm. <sup>12</sup>Ekek ɛ tak sael é tɔ ekwosak ɛ lɛ, ne ndjóoel nye di edjóo bot ɛ, ààbe kɔ esu ɛ mesa me bot di esa ɛ. Tin, nye nake ne Lebeka é náá: «Mɔn megwyak mɔ aadi é mot-mesa me mɔn aabɔɔba nye ɔ\*» <sup>13</sup>Dɔa Ekwyala di elɛ é náá:

«Me eekwyel Zakooḅ, me eebyen Ezau\*» ε.

<sup>14</sup>É di'enek, mena aakake tin dáa? Zeeb tok piki? Ye aanàkwaasael deenek!  
<sup>15</sup>Tin, nye eezεke ne Moiiiz náá: «Me waagek ghoḅ ne mot lyem'am aakwyel náá me gek nye ghoḅ ɔ, neghu esa enem ne embεε ne mot di náá lyem'am aakwyel náá, me sa enem ne embεε ɔ\*.» <sup>16</sup>Deenek, ye tok ekwosak ε mot, ààkobe-beak ne ghwyil mot, ye é ne ekwosak ε boo lyem ghoḅ Zeeb nyey εmet. <sup>17</sup>Zeeb naleε ne mekoozi me dik Ezipte tɔ Ekwyala é náá: «Me nasa náá, wɔ di mekoozi é, etεε náá, dum ne nɔ, me neelyaal meḅwala mam, étεp din ε lam neegék kɔ εko ε bɔs djas\*.» <sup>18</sup>Deenek, Zeeb ne gek ghoḅ ne mot lyem'e di ekwyel náá nye gek nye ghoḅ ɔ, é sok nye di ekwyel ε, nye ne sa náá, mot lyel lyem.

#### Zeeb sée bot é ne lyem'e met

<sup>19</sup>Wɔ é ne ghwyil eke ne nam náá: «Étεp yé, Zeeb di ebaadul mena melo? Deenek, eze aakoodi ne ghwyil emaad sonok, ye be náá, ye é ekwosak ε le ɔɔ?»  
<sup>20</sup>Wɔy, wɔy é yɔ ze, wɔy mot epuud, étεp wɔ neesuu meso ne Zeeb? Bhe dyak ne dji mot name ye ɔ náá: «Étεp yé wɔ me me dáak é\*?» <sup>21</sup>Mot di emε meḅhe me dyak ɔ, nye é ne ghwyil emε sa nye di ekwyel ε ne pɔtɔ dyak. Deenek, ne pɔtɔ dyak tak wat, nye é ne ghwyil emε meḅhe me dyak étεp mebyoḅ me bot ε ghoḅ neghu, bedhiiti étεp be neebebe melu djas\*.

<sup>22</sup>Tin, Zeeb nadi ekwyel elyaal ebuk ε le ε, ne meḅwala me. Bela náá, nye naadyeebamaad lyem kɔ esu ε bot ε nadi egoka ne ebuk ε le ɔ, bot ε nadi egoka ne εsyee ɔ. <sup>23</sup>Tin, nye nabaakwyel elyaal é dáa mekas me di eval ne bedhiiti bot ε, bot ε nye di ne boo lyem ghoḅ ne nɔɔ ɔ, bot ε nye naloozεε, étεp be neebela di tɔ mekas me ɔ. <sup>24</sup>Bot ε tak é menabelka, menabelka bot ε nye nadjóo ɔ, ààkabe tɔ sama eYuda ne eYuda, ye é, dɔɔ ne tɔ sama bot ε membyak me sis. <sup>25</sup>Ye é dáa nye naleε tɔ mekana me ngooel-mekpa Oze ε:

«Bot ε nabe náá, be tok bot ε mbyak'am ɔ,  
 me aakadjóo be é, “bot ε mbyak'am”.  
 Bot ε mbyak me nadi ààkwyel ɔ,  
 me aakadjóo be é, “bot ε me di ekwyel ɔ”\*.

<sup>26</sup>Tin, é di be nake ne nɔɔ náá: “Bi tok bot ε mbyak'am ɔ,”  
 be aakadjóoaa é, “bɔn ε Zeeb di ne tsik ɔ”\*.

<sup>27</sup>Deenek, ngooel-mekpa Ezayi pε ye kyee, nye nadi etuud dum ne bot ε mbyak Yisael é náá: «Ye nakoozodi náá, bot ε mbyak Yisael nadi é ebuepe dáa besye é ngwoob boo dii mesɔn, ye é ba bim bot pak bot aalik ɔ, bɔɔ aak-waabela tsik, <sup>28</sup>etεε náá, sa Gheḅ nake náá, nye aasa ε, nye waasa ye djas ghal-ghal kɔ εko ε bɔs\*.» <sup>29</sup>Ye é dáa Ezayi nazeloolεε ε:

«Ye εpedi é ààdi náá, Gheḅ Sabhaat<sup>b</sup> nabe é ààlik mena ba bedha  
 ɔɔ,  
 pe bot moo é dáa ghaada Sodɔm,  
 Pe bot é tyee wat ne ghaada Ghomɔɔd\*.»

\* 9.13 Mek 25.23; Mal 1.2-3 \* 9.15 Ewy 33.19 \* 9.17 Ewy 9.16 \* 9.20 Eza 29.16; 45.9

\* 9.21 Zel 18.6 \* 9.25 Oze 2.25 \* 9.26 Oze 2.1 \* 9.28 Eza 10.22-23 b 9.29 Gheḅ Sabhaat  
 ye kwyel eleε é, Zeeb beghele. \* 9.29 Eza 1.9; Mek 19.23-28

**Bot djas di edum koŋ ne Yezu Klisto ɔ, be moo é bot e epiki**

<sup>30</sup>Mena aakeka dáa? Bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ, be nabe é ààdi esaa náá, be di bot e epiki é mis e Zeeb. Tin, Zeeb naabee be dáa bot e epiki kɔ esu e edum e koŋ e loɔ ne Zeeb. <sup>31</sup>Bela náá, bot e mbyak Yisael, bot e nadi esaa náá, be di bot e epiki é mis e Zeeb dáa Etsi di elee e, be nabe é ààbela ye. <sup>32</sup>Be nadi ààbela ye étep yé? Etee náá, be nabe é ààdi esaa náá, be di bot e epiki é mis e Zeeb kɔ esu e edum e koŋ e loɔ ne nɛ. Be nadi egek é náá, be aadi é epiki bot, dum ne mesa mɔɔ. Be eekɔa é «ekok e di esa náá, bot bema ebek e».

<sup>33</sup>Ekwyla lee é náá:

«Beeka, me eewa tɔ ghaada Siyɔn,  
ekok e di esa náá, bot bema ebek e,  
bat ekok di ekwyesal bot e.  
Tin, mot di edum koŋ ne ekok e tak ɔ,  
nye aanàkwaadhuselaa\*»

**10** <sup>1</sup>Bɔn-nyeeɛ bam, ekwosak e lyem'am ne mendjaala mam pe daa Zeeb kɔ esu e bot e mbyak eYuda é náá, be bela tsik. <sup>2</sup>Ne tseetse, me é ne ghwyil edi tyaaes é di yɔɔ náá, be ne sa zii tɔ esa mesa me Zeeb. Tin, zii esa mesa me Zeeb tak ne bu edjak tɔ tak. <sup>3</sup>É di'enek, be nabe é àànyɔ ettiibal dáa Zeeb di esa náá, mot di mot epiki é mis me e. Tin, be naasa yɔɔ mepek me edi é piki e bot ne meghwyil mɔɔ met. É di'enek, be nabe é ààlooba ne dáa Zeeb di esa étep mot needi mot epiki e. <sup>4</sup>Etee náá, etuula e Klisto nabe é esik e Etsi e Moiiɔ, étep bot djas di edum koŋ ne Zeeb ɔ needjeaa di epiki é mis e Zeeb.

**Tsik é yii bot djas di edum koŋ ne Gheɲ ɔ**

<sup>5</sup>Beeka sa Moiiɔ nakwyal dum ne dáa mot di egoka ne esa étep nye needi mot epiki dum ne etsi e: «Mot di eke dáa metiŋ me etsi di elee ɔ, nye aadi ne tsik kɔ esu e tak\*» <sup>6</sup>Tin, gwakeka dáa ye di ekeaa, étep mot needjeaa di epiki kɔ esu e edum e koŋ ne Zeeb e: «Sa wɔ ààke tɔ lyem'b náá: «Eze aabyet tɔ gwoo?» » Ye kwyl elee é, esil Klisto kɔ eko e bɔs. <sup>7</sup>Sa wɔ ààke-keak tɔ lyem'b náá: «Eze aasul tɔ guk di ààbe ne esik e?» Ye kwyl elee é, egomal Klisto pak myoŋ. <sup>8</sup>Ye lee yé? Ye lee é náá: «Mekpa e Zeeb eezekunaa ne nɔ, ye é pe tɔ nuub'b, ne tɔ lyem'b\*» Mekpa me tak é bhaadal edum e koŋ ne Zeeb ee bis di egoola e. <sup>9</sup>Deenek ye be náá, pe tɔ nuub'b wɔ eemyaal é mis me bot djas náá, Yezu é Gheɲ ɔ, ye be náá, wɔ eemyaal ne lyem'b met náá, Zeeb naagomal nye pak myoŋ ɔ, wɔ aabela tsik. <sup>10</sup>Etee náá, bot dum koŋ ne Zeeb e tɔ lyem. Tin, Zeeb dje mot di epiki e, nye di edum koŋ ne nɔ. Ye é ne nuub e mot di emyaal edum e koŋ e le ne Zeeb, da Zeeb é tsik nye. <sup>11</sup>Ekwyla lee é náá: «Mot aadum koŋ ne Zeeb ɔ, nye aanàkwaadhuselaa\*» <sup>12</sup>É di'enek, ye tok ne mbek pak bot e mbyak eYuda ne bot e mbyak eGhelek. Etee náá, bɔɔ djas djóo é Gheɲ ngɔt, nye sa enem esa be é ne bot djas di edjóo nye ɔ. <sup>13</sup>Tin, Ekwyla lee é náá: «Mot aadjaala ne din e Gheɲ ɔ nye waatsak\*»

<sup>14</sup>Haaa be aakodjóo nye dáa, ye be náá, be ààpadum koŋ ne nɔ ɔ? Haaa be aadum koŋ ne nɔ dáa, ye be náá, be ààpagwak bot elii dum ne nɔ ɔ? Haaa

\* 9.33 Eza 28.16; 8.14-15 \* 10.5 Msa 18.5 \* 10.7 Luk 8.31 \* 10.8 Det 9.4; 30.12-14

\* 10.11 Eza 28.16 \* 10.13 Zol 3.5

be aagwak bot elii dum ne ne ɔ dáa, ye be náá, ye tok ne bot e di elii dum ne ne ɔɔ? <sup>15</sup>Tin, be aakogoola ye dáa, ye be náá, ye tok ne mot lwomaa étep tak ɔɔ? Ye é dáa Ekwyala di elee náá: «Enem ne mebo me bot e di egoola embée mebhaadal ɔ'!» <sup>16</sup>Tin, bot djas nabe é ààlooba ne Mbée Bhaadal. Ngooletmekpa Ezayi naake náá: «Gheɲ, eze myaal Mbée Bhaadal bis goola e'?» <sup>17</sup>É di'enek, guka náá, edum e koɲ ne Zeeb dus é tɔ egwak e Mbée Bhaadal nagoolaaa e. Tin, Mbée Bhaadal tak é mekpa e Klisto.

<sup>18</sup>É di'enek, me é tin edji náá, eYuda nabe é ààgwak bhaadal tak é? Be naagwak ye! Ekwyala lee é náá:

«Tuud bengoolet e Mekpa e Zeeb naagék ko eko e bɔs djas,  
mekpa mɔɔ naadjala ko eko e bɔs djas\*.»

<sup>19</sup>Me epebaadji náá, bot e mbyak Yisalaél nabe é àànyɔ emet lo mesɔ me tak é? Tin, pookogwakeka dáa Moiiɲ nayala e:

«Zeeb ke é, me waasa náá, “Bi di ne mbee lyem ne bot e di ààkodi bot e tete mbyak ɔ,  
me waabesal bin náá, bi di ne ebuk ne bot e mbyak di ààbe ne metselal ɔ\*.”»

<sup>20</sup>Ezayi naabalazeke náá:

«Zeeb ke é náá: “Bot e nadi ààsaa me ɔ naabela me,  
me naatel nyel'am ne bot e nadi ààwaab dhiiti sonok ne nam ɔ.”»

<sup>21</sup>Tin, ko esu e bot e Yisalaél, Zeeb naabaake náá:

«Melu djas, me naadja membo mam ne bot e mbyak di ààlooba ne nam ɔ, bot e mengat\*.»

#### Zeeb ààpaliig bot e mbyak Yisalaél koɲ

**11** <sup>1</sup>Deenek, me dji é náá: Zeeb eebyen bot be? Ye aanàkwaasaél deenek! Etee náá, mam emet é mot mbyak Yisalaél, dha e Abalaam, me é ngɔt tɔ bot e mbyak Bhezame. <sup>2</sup>Zeeb ààpabyen bot be nye naloozesée ɔ. Bi ne gu enyɔɔpe sa Ekwyala di elee e, é di ngoolet-Mekpa e Zeeb Eli di emwana ne Zeeb dum ne mefulu me bɔn e Yisalaél ɔ: <sup>3</sup>«Gheɲ, be naagó bengoolet e mekpa mɔ, be naabwak emesa e ebuwa bɔ, me kalik é mam emet. Tin, be epesaɲ egó e me.» <sup>4</sup>Tin, Zeeb nakayala nye dáa? «Me dinaa ne bot bemil eten ne bebá (7 000) me di ebaal ɔ, bot e di náá, be ààpakwyit meboɲ mɔɔ si sok bhwoob zeeb di edjóaa Bhal ɔ\*.» <sup>5</sup>Ye é tyee wat, ne é mɛwala me bot di'aak, ye é ne ba bim bot bwak tɔ bot e Zeeb nasée tɔ enem ne embée be ɔ. <sup>6</sup>Nye nasée be é tɔ enem ne embée, ààbe ko esu e mesa mɔɔ. Ye epedi àadi deenek ɔɔ, pe enem ne embée Zeeb tokape enem ne embée.

<sup>7</sup>Bot aakake tin dáa? Bot e Yisalaél ààpabela sa be nadi esaɲ e. Tin, bot e Zeeb nasée ɔ, be naabela sa be nadi esaɲ e. Ye kabe bedhiiti bot ɔɔ, be nabe é ààbe ne ghwyil emet etep binek. <sup>8</sup>Ye é dáa Ekwyala di elee e: «Zeeb naasa náá, esisim bɔɔ di ààmet etep tak, nye naadipal mis, étep be needi ààbee, diyal melɔ mɔɔ dɔɔ ne dwoɔ pan mo'sak, étep be needi ààgwak\*.» <sup>9</sup>Tin, mekoozi Dhavid naabaake náá:

«Mebyoɲ mɔɔ di ne nɔɔ laab,

\* 10.15 Eza 52.7 \* 10.16 Eza 53.1 \* 10.18 Mɛd 19.5 \* 10.19 Det 32.21 \* 10.21 Eza 65.1-2

\* 11.4 Bm1 19.18 \* 11.8 Det 29.3; Eza 6.10; 29.10

ye di ne nɔɔ ɛwɔyɛt,  
ye di ne nɔɔ ɛbek ɛ aakwɔyɛsal bɛ ɔ,  
da bɛ ɛ bela fɛɲ bɛ di egoka ne yɛ ɛ.

<sup>10</sup> Beta náá, mis mɔɔ ghomela,  
be di ààkanyaa sok,  
be gheedi ne ekoŋ nyaka\*.»

<sup>11</sup>Deenek, me epedji náá: É ghej eYuda nabema ebek e, be nakadi é to ndje kom-kom é? Ye aanákwaasael deenek! Tin, ko esu e edjak e loo, tsik naadjéaa bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o etee náá, ye neekpaa bot e mbyak eYuda elyem.

<sup>12</sup> Tin, ye be náá, edjak e eYuda naasa náá, bot e bɔs bela mevu me Sisim ɔɔ, ye be náá, ndje yɔɔ naasa náá bot e membyak me sis bela mevu ɔɔ, haaa mevu aakadi dáa, ye di náá, bot e mbyak eYuda eebulal elyem ne Zɛɛb étep tsik'ɔɔ ɔ?

**Tsik bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ**

<sup>13</sup> Me kalii wak nenak é ne biyo bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ: Me é mot-  
lwoma, étep bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ. Dáa ye di deenek é, mam, me  
epemyaala ne mesa mam. <sup>14</sup> Me sa deenek é, étep ye neekpaa bɔn-nyɛɛg bam bot  
e mbyak eYuda elyem. Ye é etee náá, ba bim bot pak'ɔ neetsak. <sup>15</sup> Etee náá, é  
ghɛn Zeeb nalum bot e mbyak eYuda koŋ e, ye naasa náá, bot e bɔs bulal egwakel  
ne Zeeb. Haaa ye aakadi dáa, é ghɛn Zeeb aasa náá, egwakel bula-bula sis ne bot e  
mbyak eYuda ɔ? Ne tseetse, ye aadi é dáa bot aadus to esyee bula to tsik e!

<sup>16</sup>Ye be náá, tom mapa eedjeaa ne Zeeb ɔɔ, ye lee é náá, djas e tak moo é ye. Ye be náá, ekaɲal e le é yii Zeeb ɔɔ, deenek, elee e le tak pe é ye. <sup>17</sup>Bot e Yisael é dáa le oliv Zeeb natsaal edhiiti elee e. Tin, woy mot di ààbe mot mbyak eYuda ɔɔ, wɔ é dáa lee le oliv dik, wɔ eezebetolaa pak elee e le tak. Nenak, biyo djas loog bi é ne ghwyil ede mbée medií me le yenek di edus to ekaɲal e. <sup>18</sup>Ètɛp tak e di náá, sa wɔ àabyasal elee natsaalaa e. Haaa ye é yaa ebet wɔ aakosa? Ye tok woy di edje ekaɲal ghwyil, ye é ekaɲal e di edje wɔ ghwyil.

<sup>19</sup>Deenek, wo é ne ghwyil eke náá: «Elée bak natsaalaa é étap me neebote-  
laa é di yoo.» <sup>20</sup>Ye é tseetse. Elée binek natsaalaa é etee náá, ye nabe é ààbe ne  
edum e koŋ ne Zeeb. Woy botelaa é di'enek e ko esu e edum e koŋ e lo ne Zeeb.  
Tin, sa wo ààsa ebet, kaaba Zeeb. <sup>21</sup>Tin, tyee wat ne dāa Zeeb natsaal eleé e le  
nabeaa e, wo é koobaka ekaab náá, nye ezekebaasa ne no deenek. <sup>22</sup>Beea dāa  
Zeeb di elyaal é ewala wat, enem esa be, ne elyel e metiŋ me e: Nye ne lyel  
metiŋ ne bot e di esa mesyem o, nye ne tel wo enem esa be. Tin, wo goka é ne  
ewa ebwaalel to enem esa be, ye di ààbe deenek o, wo aatsaalaa dāa lee le.  
<sup>23</sup>Bot e mbyak eYuda e bulal edum e koŋ e loo ne Zeeb o, be waabomelaa é di  
be nadi sok o, etee náá, Zeeb é ne ghwyil ebaabomal be bomela sis. <sup>24</sup>Woy, wo  
é tete lee le oliv dik ee Zeeb natsaal da botal e. Ààbe tyee le oliv nabeaa-beak  
e. Ye kabe bot e mbyak eYuda o, be é dāa etete eleé e le oliv nabeaa-beak e.  
Zeeb é ne ghwyil ebomal be bomela sis é di be nadi sok o.

**Bot ε mbyak Yisalael é waabela tsik**

<sup>25</sup> Bɔn-nyɛɛg bam, mɛ ɛpekwyɛl náá, bi gu etɛp e Zɛɛb di syɛla ɛ, deɛnek ɛ bi aagu náá, bi tok betsoŋ ɛ bot. Mɛylɛ mɛ elyem mɛ bɛdhiiti bot tɔ sama bot

\* 11.10 MEd 69.23-24

ε Yisalael aabɔya kekum elu ε bot ε membyak me sis djas aabela tsik ε. <sup>26</sup>Ye ε deenek ε bot ε Yisalael djas aabela tsik, dāa Ekwyala di eleε ε:

«Mot aazepek bot ɔ, aadus ε pe Siyon,

nye waadis melyel me elyem me bedha ε Zakɔɔb. <sup>27</sup>Yenek ε ebheɲ ε lam me aasa ne nɔɔ ε,

ε gheɲ me aadis mesyem mɔɔ ε\*»

<sup>28</sup>Ye be nāá, ne tseɛtse be eebyen Mbεε Bhaadal ɔɔ, be ε bot ε mebhuka ε Zεeb εtep enem bin. Tin, ye kabε ne dāa Zεeb sεε be ɔɔ, Zεeb ne kwyel be ko esu ε bebhaab ɔɔ. <sup>29</sup>Eteε nāá, Zεeb àadek ekeε ε nye nazedje be ε, nye àaswoola esiiza be dum ne bot ε nye nazedjóo ɔ. <sup>30</sup>É gheɲ sok, bi naabyen elooba ne Zεeb, nenak yak, bi eezegu boo lyem ghoɲ ε Zεeb, etεε nāá, bot ε mbyak eYuda naabyen elooba ne Zεeb. <sup>31</sup>Tyee wat ne ɔɔ pe, nenak be eebyen elooba etεε nāá, boo lyem ghoɲ ε Zεeb needi ne nen. Deenek, ɔɔ pe neebela boo lyem ghoɲ tak nenak\*. <sup>32</sup>Eteε nāá, Zεeb eezesa nāá, bot djas byen elooba, εtep nye neelyaal bot djas boo lyem ghoɲε.

#### Boo duu ε Zεeb

<sup>33</sup>Ekum e Zεeb ne bɔk! Nye ne bu etsoɲ, nye ne bu egu! Eze di ne ghwyil epes epée be? Eze di ne ghwyil epiibal meze me\*? <sup>34</sup>Dāa Ekwyala di eleε ε:

«Eze di egu esiiza e Gheɲ?

Eze aakodi lyoel ye?

<sup>35</sup>Eze nakonyel εdje nye sonok sok?

Eteε nāá, mot tak neebela efute bhii tak\*?»

<sup>36</sup>Eteε nāá, esonok djas dus ε pe daa le, ye ε ko esu ε le ε esonok djas di ko ɔɔs, esonok djas ε ye.

Duu di ne ne kɔm-kɔm sii ne kɔm! AMEN.

#### Tsik na bes sama ne Klisto

**12** <sup>1</sup>Deenek, bɔn-nyεεg, dāa ye di nāá, Zεeb eezelyaal boo lyem ghoɲε ne nena ε, me epedje bin meghaaz nāá, bi ka menyel men dāa buwa di ne tsik ε, buwa na dεε Zεeb di emyaala ne ye ε. Deenek, ye ε ne nen ε tete mendjaala. <sup>2</sup>Sa bi àabaɲa mefulu me bot ε ɔɔs'ak. Tin, betka nāá, Zεeb nye emet swoola esiiza bin, etεε nāá, bi needi bot ε na bes. É di'enek ε, bi aagu ekwosak ε Zεeb: ye ε sa di enyo ε, sa nye di emyaala ne ye ε, sa di àabe ne etɔn ε.

<sup>3</sup>Ko esu ε enem ne embεε ee Zεeb nadjε me ε, me lee ne nen ε nāá: Sa bi àadi ne eghεεa nyel kedhaa. Ye goka ε nāá, mot ne mot gu mbi mot nye di ε, dum ne ye ekeε yii edum ε koɲ ne Zεeb nye bela ε. <sup>4</sup>Dāa ye di nāá, nyel wat mena dika ne ye ne bu ekyes ε, kyes ne kyes ε ne mesa me ye di esa ε. <sup>5</sup>Ye nakoozodi nāá, bot ε ebuepe, bot moo ε nyel ngɔt tɔ egwakel ne Klisto. Deenek, bot ε tɔ egwakel pak'enaka dāa esum e nyel mot ngɔt. <sup>6</sup>Deenek, menaka ε ne mekeε membi ne membi Zεeb nadjε mot ne mot dum ne enem ne embεε be ε. Mot ngɔt tɔ len ε bela ekeε ε egoola bhaadal dus pe daa Zεeb ɔɔ, nye goka ε ne esa ye ε tɔ edum ε koɲ ε le ne Zεeb. <sup>7</sup>Tin, ye be nāá, mot ngɔt ε ne ekeε ε esa

\* 11.27 Eza 59.20-21; 27.9 c 11.31 *nenak* tɔ bedhiiti bemekana, be ààpake «nenak».

\* 11.33 Eza 55.8; Məd 139.6,17-18 \* 11.35 Eza 40.13; Zel 23.18; Zɔb 15.8; 41.3

mesa ɔɔ, nye sa ye. Ye be náá, mot ngot é ne ekee e elyo ɔɔ, nye lyo. <sup>8</sup>Ye be náá, mot é ne ekee e edje besɔ meghaaz ɔɔ, nye goka é ne esa ye. Ye be náá, mot é ne ekee e egwyena ɔɔ, nye goka é ne sa ye ne mbee lyem. Ye be náá, mot é ne ekee e edjeed besɔ bot ɔɔ, nye goka é ne esa ye ne zii. Ye be náá, mot é ne ekee e ekwyee bedjel e bot ɔɔ, nye goka é ne esa ye to memyaala\*.

<sup>9</sup>Beta náá, kwyel bi di ne ye e, di ààbe ne medjhaaz pe eko bhimis pe si. Byenka esa ebiyo, dika to enem esa. <sup>10</sup>Kwyelaka pak'en ne lyem wat daa bɔn-nyeeɔ to edum e koŋ ne Zeeb, kaabelka pak'en. <sup>11</sup>Tin, dika bot e esa mesa e Gheŋ wana-wana ne bham djas, ààkabe to elete. Waka zii to esa mesa e Gheŋ. <sup>12</sup>Dika ne memyaala ko esu e ebwaalet e len. Dika ne emaad e lyem to mezu. É di'enek, bi goka é ne ewa zii to mendjaala. <sup>13</sup>Tin, kwyeeke bɔn-nyeeɔ bin bot e na dee di to pwom ɔ. Beka bot djas di esulal pe yebo e enyɔɔpe.

<sup>14</sup>Deenek, djaalaka náá, Zeeb sa enem esa ne bot e di etiŋ bin ɔ. Djaalaka náá, Zeeb see be metel, ààbe náá, nye wa be to mbee baka\*. <sup>15</sup>Myaalaka sama ne bot e di to memyaala ɔ, djeka sama ne bot e di edje ɔ. <sup>16</sup>Dika to egwakel pak'en. Tin, sa bi ààdi bot e egheɛa nyel, dika bot e mesila. Tin, sa bi ààbee náá, biyo bemet é zodi betsoŋ e bot\*.

<sup>17</sup>Sa bi ààbulal ebiyo ne mot sa bin ebiyo ɔ. Waka lyem to esa enem esa é mis me bot djas. <sup>18</sup>Ye be náá, ye dus é ne nen ɔɔ, bi e di ne ghwyil ɔɔ, saka náá, bi di to egwakel ne bot djas. <sup>19</sup>Bɔn-nyeeɔ bam me di ekwyel ɔ, pak'en, sa bi ààbulal ebiyo ne ebiyo. Tin, betka náá, Zeeb nyey emet wa mot di esa ebiyo ɔ é feŋ, etee náá, Gheŋ lee to Ekwyala é náá: «Ye é mam e di egoka ne ebulal ebiyo be sa bin e, mam e di edje mot ne mot ye efute.» <sup>20</sup>Tin, Ekwyala baaleɛ é náá: «Ye be náá, mot mebhuka mo é ne za, neghu ne gwyes medii ɔɔ, djea nye. Etee náá, wo di esa deenek ɔɔ, ye é dhatyee náá, wo epekel nye da ko lo\*.» <sup>21</sup>Deenek, sa wo ààbet náá, ebiyo kwak wo. Tin, ye goka é náá, enem esa bo bela egheŋ ko ebiyo.

#### Elooba ne eKukuma

**13** <sup>1</sup>Mot ne mot goka é ne elooba ne eKukuma di edjeed bot ko bɔs ɔ. Etee náá, ghwyil ekukuma djas dus é pe daa Zeeb. Tin, bot e di ekukuma ɔ, ye é Zeeb e nadje be bóó ekukuma. <sup>2</sup>Éteɔ tak e di náá, mot e byen elooba ne kukuma ɔɔ, nye ebyen elooba ne lwomel Zeeb nadje e. Tin, bot e di ebyen elooba ɔɔ, be epeɔul epee ko lo. <sup>3</sup>Bot e di esa enem esa ɔ, be tok ne ghwyil egwak bwoo ne ekukuma. Tin, ye é bot e di esa embee mesa ɔ di egoka ne edi ne bwoo ne ekukuma. Wo kwyel edi ààbe ne bwoo ne ekukuma ɔɔ, wo goka é ne esa enem esa, be waamyaala ne no. <sup>4</sup>Etee náá, ekukuma sa mesa me Zeeb é éteɔ ekwyee wo é esa enem esa. Tin, ye be náá, wo eesa ebiyo ɔɔ, bema ba ne no, etee náá, Zeeb naadje be ghwyil ewa bot e di esa ebiyo ɔ é feŋ. É sok be di esa deenek é, be sa é mesa e Zeeb, éteɔ elyaal ebuk e Zeeb ne bot e di esa embee mesa ɔ. <sup>5</sup>Dum ne tep tak e di egoka náá, bot looba ne ekukuma, ààzobe-beak éteɔ ekaab e feŋ. Tin, loobaka ne no, etee náá, bi ne gu to ebhum e elyem bin náá, ye é sa di enyɔɔpe e.

<sup>6</sup>Ko esu e tak e bi di etuud membi me lapo djas. Etee náá, bot e di eno eɔpata e lapo tak ɔ, sa é mesa me Zeeb. Éteɔ tak e be di esa zii é esa mesa me

\* 12.8 Bm1 12.4-12 \* 12.14 Mat 5.44; Luk 6.28 \* 12.16 Eza 5.21 \* 12.20 Det 32.35; Eka 25.21-22



tak. <sup>7</sup>Tuudka mot ne mot sa di egoka ne etuudaa e: Ye be náá, ye é etuud e epata e lapo ɔ, tuudka epata e lapo. Ye kabe dhiiti mbi etuud sis ɔ, tuudka ye. Ye be elooba ɔ, loobaka. Ye kabe tep edje duu ɔ, djeka duu ne mot di egoka ne duu ɔ.

#### Kwyl ne sɔ'ɔ mot

<sup>8</sup>Nàdi ne kola ne sɔ'ɔ mot, ye di ààbe kola kwyl bi di egoka ne edi ne ye pak'en ɔ, etee náá, mot di ekwyl besɔ ɔ, looba é ne etsi djas. <sup>9</sup>É di'enek, etsi lee é náá:

«Sa wɔ ààsa mezo,  
sa wɔ ààgɔ mot,  
sa wɔ ààdjii sa mot,  
sa wɔ ààwyeeb sa mot.»

Metij menek djas dus é tɔ etij e wat di eke náá: «Kwyla sɔ'ɔ mot dɔa wɔ di ekwyl nyel'ɔ emet e'» <sup>10</sup>Mot di ekwyl mɔɔ sɔ mot ɔ, nye tok ne ghwyil esa nye sa ebiyo. Tin, wɔ kwyl sɔ'ɔ mot ɔ, wɔ eelooba ne etsi djas.

#### Edi é ndjem étep ezye e Klisto

<sup>11</sup>Saka deenek etee náá, bi ne gu mɛwala me mena kadika mos'aak: Ye é ewala e mena di egoka ne edjem é egɔ e. Etee náá, tsik moo é ekunaaape ne nena dhaa-dhanak é gheɲ mena nadumka koɲ ne Yezu Klisto e. <sup>12</sup>Deenek, pum moo é etsetape, melem moo aalem. Djhookatka esa embee mesa me di esael tɔ ghooghom e, deenek, djhoonɔɔka beghel e di ebeaa é mwos e. <sup>13</sup>Djhookeka tɔ epiki, dɔa bot e di eke tɔ gwe ɔ. Sa mena ààdika bot e elangi, bot e mezo. Sa mena ààdika bot e di enɔ mezo tyee mesa ɔ. Sa mena ààdika bot e mɛwɔ, bot e di ewyeeb esa e bot ɔ.

<sup>14</sup>Tin, dika ne mɛfulu e Gheɲ Yezu Klisto. Sa bi ààbet náá, embee mekwosak pus bin é ze ebiyo.

#### Sa wɔ ààpée mɔn-nyoog

**14** <sup>1</sup>Myaalka edi enyɔpe ne mot di ààlyel tɔ edum e koɲ ne Zeeb ɔ, sa bi ààlii ebiyɔpe dum ne mekpa me. <sup>2</sup>Ye é ne ghwyil edi náá, mot epemyaal ede membi me edee djas. Ye kabala é náá, mot di ààlyel enyɔpe tɔ edum e koɲ ne Zeeb ɔ zode ye é mɛwye. <sup>3</sup>É di'enek, mot di ede membi me edee djas ɔ, sa nye ààbyasal mot di etsi edhiiti membi me edee ɔ. Mot di etsi edhiiti membi me edee ɔ, sa nye ààbyasal mot di ede membi me edee djas ɔ, etee náá, Zeeb eemyaal nye pe. <sup>4</sup>Wɔy é yɔ ze étep epée mot-mesa me mot sis? Ye be náá, nye eesa mesa me enyɔpe neghu nye ààpasa enyɔpe ɔ, ye gwyák é kukuma ye. Tin, nye aapyet tɔ esa mesa me, etee náá, Gheɲ é ne ghwyil esa náá, nye pyet.

<sup>5</sup>Mot é ne ghwyil ebee náá, yak elu eedhaa yak. Tin, dhiiti mot kabee é náá, melu djas é djala. Mot ne mot goka é edi ne emyaal tɔ sa nye di egek e. <sup>6</sup>Mot di ewa mbek pak melu ɔ, nye sa ye é étep eduwal e Gheɲ, mot di ede membi me edee djas ɔ, nye sa deenek é étep eduwal e Gheɲ, etee náá, nye ne bulal bhɔɔ ne Zeeb kɔ esu e edee. Mot di etsi edhiiti membi me edee ɔ, nye sa

deenek é étep eduwal e Gheṇ, nyey pe baabulal é bhoo ne Zeeb. <sup>7</sup>Ye tok ne mot pak'ena di ne tsik ko esu e le met. Ye tok pe ne mot di egwyé ko esu e le met. <sup>8</sup>Ye be náá, mena é ne tsik oo, ye é ko esu e Gheṇ, ye be náá, mena eegwyé oo, ye é ko esu e Gheṇ. É di'enek, ye nakoozodi náá, mena é ne tsik, neghu mena eegwyé, menaka é bot e Gheṇ. <sup>9</sup>Etee náá, Klisto naagwyé, gom étep édi é Gheṇ bot e nazegwyé o, ne bot e di ne tsik o. <sup>10</sup>Woy, étep yé wó di epée mōn-nyoog? Ne woy pe, étep yé wó di ebyasal mōn-nyoog? Bela náá, menabelka djas é waatyaaka sok bhwoob e Zeeb étep epée. <sup>11</sup>Ekwyala leé é náá:

«Mam Gheṇ, mot di ne tsik o, me eemyaal ne tseetse náá:

Bot djas é waakwyit meboṇ sok bhwoob'am,

bot e membyak djas é waaduwal duma e Zeeb\*.»

<sup>12</sup>Deenek, mot ne mot é waataṇal dum ne ye mesa é mis e Zeeb.

### Sa wó àakwyesal mōn-nyoog tō mebhawal

<sup>13</sup>Djhookatka ewa epée pak'enaka. Sa bi ààdi ne mefulu me di epus bōn-nyeeḡ bin, bot e di ààlyel tō edum e koṇ ne Zeeb o náá, be bema ebek neghu epus be tō ebiyo. <sup>14</sup>Ko esu e Gheṇ Yezu, me ne gu enyoḡpe náá, ye tok ne dhiiti sonok di ne edhuud\*. Tin, mot e bee náá, yak sonok é ne edhuud oo, ye aakadi é ne edhuud étep'e. <sup>15</sup>Wó dje mōn-nyoog tuṇ ko esu e edee oo, gua náá, wó àakake tō kwyel. Deenek, sa wó ààḡel tsik mōn-nyoog, mot Klisto nagwyé étep'e o, ko esu e ba mōo tep edee. <sup>16</sup>Ye ààgoka náá, sa di enyo ne biyo e, ye kadi sa di edje bedhiiti bot ze elii ebiyoḡpe ne nen e. <sup>17</sup>Étep tak e di náá, Eyoy e Zeeb tok étep edee neghu étep edhiiti esa e dek. Tin, ye é epiki, egwyem, ne memyaala yii Sisim na Dee di edje e. <sup>18</sup>Mot di esa mesa me Klisto deenek o, nye é mbee mot é mis e Zeeb, bot é waadje nye gham.

<sup>19</sup>Djhoosaaka sa di egoka ne egwyem e, ne sa di egoka ne ekwyee mena náá, mena tóka sok tō edum e koṇ ne Zeeb e. <sup>20</sup>Sa wó ààpul mesa me Zeeb ko esu e edee. Ne tseetse, membi me edee djas é dee, ye goka é ne edeel. Tin ye àànyo náá, bot de sa di ne ghwyil epus mōn-nyeeḡ'ena tō edjak e. <sup>21</sup>Sa di enyoḡpe e, ye é etsi e tit, etsi e menyok, ye é ebyen e sa djas di ne ghwyil epus mōn-nyoog tō edjak e. <sup>22</sup>Emyaal wó di ne ye dum ne tep edee e, dia ne ye étep woy emet é mis e Zeeb. Memyaala ne mot di ààdje lyem'e mebe ne sa nye zesée e. <sup>23</sup>Tin, mot e di ne mbee esiiza é sok nye di ede edee oo, Zeeb waawa nye é feṇ. Etee náá, emyaal e le é zyaala ne sa nye sa e. Tin, sa djas di zyaala ne emyaal e, ye é syem.

### Dia dáa Klisto

**15** <sup>1</sup>Menabelka bot e di elyel tō edum e koṇ ne Zeeb o, mena goka é, ne edje meghaaz ne bot e di náá be dinaa ààpalyel tō edum e koṇ ne Zeeb o. Sa mena ààsaaka esa ee elyem bina di emyaala ne ye e. <sup>2</sup>Ye goka é náá, mot ne mot sa sa di náá, mōo so aamyala ne ye e, étep ye neenyo ne ne, ye neekwyee nye é étó sok tō edum ekoṇ ne Zeeb. <sup>3</sup>Tin, Klisto nabe é ààsaa sa lyem'e aamyala ne ye e. Tin, dáa Ekwyala di eleé: «Melee me be nadi elee wó e, ye eezezii ko lo'am\*.» <sup>4</sup>Tin, sa djas nakwyalaa tō mekana me na dee na mwa e, ye nabe é étep ye neelyo mena, etee náá, ye é ko esu e zii ne meghaaz

mε Ekwyala di edje mena ε, mena aabelaka ebwaaalel. <sup>5</sup>Beta náá, Zeeb mot di edje bot zii ne meghaaz ɔ sa náá, bi di tɔ egwakel pak'en dáa Yezu Klisto di esa ne nen ε. <sup>6</sup>Eteε náá, biyɔ djas tɔ egwakel dhatyee mot ngɔt, bi aaduwal Zeeb, Seeg ε Gheɲ'enaka Yezu Klisto.

#### **Mbeε Bhaadal éteɓ bot ε membyak djas**

<sup>7</sup>Tin, myaalelka pak'en, dáa Klisto di emyaal bin éteɓ duma Zeeb ε. <sup>8</sup>Tin, me leε bin é tseetse náá, Klisto moo é mot-mesa me bot ε mbyak eYuda, éteɓ esa náá, ekek e Zeeb nakek ne bebhaab'ɔɔ ε neesael, ne ebaalyaal náá, Zeeb é sosoob. <sup>9</sup>Nye nabaazyε é etee náá, bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ needuwal Zeeb kɔ esu ε boo lyem ghoɲ'e, dáa Ekwyala di eleε ε:

«Dum ne tep tak ε me waaduwal wɔ tɔ bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ, ne eduwal din ε lɔ.»

<sup>10</sup>Ekwyala na deε epebaaleε náá:

«Biyɔ bot ε membyak me sis, myaalaka sama ne bot ε mbyak ε Zeeb.»

<sup>11</sup>Tin, Ekwyala epebaaleε náá:

«Bot djas di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ, duwalka Gheɲ, biyɔ bot djas di kɔ εko ε bɔs ɔ, tiika medjeeb me di eduwal Zeeb ε!»

<sup>12</sup>Ngooel-Mekpa ε Zeeb Ezayi epeleε náá:

«Dha ε Yese ngɔt é waabyel,  
nye aazyε é éteɓ ezedi kukuma bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ,  
bot ε tak é waawa ebwaaalel ε lɔɔ é ne ne\*.»

<sup>13</sup>Beta náá, Zeeb mot di esuk ebwaaalel ɔ, lwoodal bin ne memyaala ne tete egwyem kɔ esu ε edum ε koɲ ε len ne ne. Eteε náá, bi needi ne ebwaaalel ne ne ebuepe ne ghwyil ε Sisim na Deε.

#### **Pɔl é ne gham ekwyal mekana dáa nye kwyal ε**

<sup>14</sup>Bɔn-nyεεg bam, mam emet epemyaal enyɔɔpe náá, bi é lwoodela ne embεε mesa, lwoodela ne ghwyil εgu sa di egoka náá, bi lyoel pak'en ε. <sup>15</sup>Deenek, ne meghaaz djas, me naazekwyal bin tɔ bete ne meze me mekana mam, éteɓ bi neetaala ne sa bi nazedjek ε. Me nakwyal deenek é kɔ esu ε enεm ne embεε ee Zeeb nadjε me ε, <sup>16</sup>éteɓ edi é mot-mesa ε Yezu Klisto dum ne bot di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ. Deenek, me sa é mesa me mebwala tɔ egoola Mbeε Bhaadal ε Zeeb, etee náá, bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ needi tyee buwa Zeeb di ekwyel ε, da be é beεaa piki é mis ε Zeeb é ze ε Sisim na Deε. <sup>17</sup>Tɔ egwakel ne Yezu Klisto, me é ne ghwyil edi tɔ memyaala ne Zeeb dum ne mesa mam. <sup>18</sup>Eteε náá, ye be me eelii dum ne dhiiti tep ɔɔ, ye aazodi é sa Klisto nasa dum ne nam, éteɓ edul ε bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ, be looba ne Zeeb. Nye nasa ye ε, ne ghwyil mekpa ne mesa, <sup>19</sup>ne ghwyil endem e mebwala ne mevyekele, ne ghwyil Sisim Zeeb. Éteɓ tak ε me nagoola ne bham djas Mbeε Bhaadal ε Klisto, kana pe ghaada Yeluzalem, zenɔ medhik me sis kekum pe kyee dik Iliidi. <sup>20</sup>Tin, me nazokwyel egoola Mbeε Bhaadal pe tɔ edi di náá, bot nabe é be dinaa àagwak bot elii dum ne Klisto ɔ. Me nasa deenek é, éteɓ me needi àasum kɔ ghus-zumal dhiiti mot. <sup>21</sup>Me nasa deenek é éteɓ edu sa Ekwyala di eleε ε:

\* 15.12 Med 18.50; Sm2 22.50; Det 32.43; Eza 11.10

«Bot e di náá, be nabe é ààgoola be Mbée Bhaadal kɔ esu e Klisto ɔ, be waabee nye,  
bot e nadi ààgwak Mbée Bhaadal tak ɔ, be waagu ye\*»

### Pɔl epelii dum ne medjon me pe ghaada Lom

<sup>22</sup>Ye é etep binek e nadi elu me esok ne esok náá, me nàzye pe yebo. <sup>23</sup>Tin, nenak, me eesilal mesa mam kɔ medhik mak. Bela náá, membu ne membu, me nadi ekwyel ezye pe yebo. <sup>24</sup>Me kwyel esa ye é, é gheɲ me aatɔ pe kyee dik Espanye e. Etee náá, me é ne ebwaalel ebela mekee é sok me aadhaa pe yebo e, etep etɔ pe kyee dik yenek e. Tin, me waadi ba melu pe yebo. <sup>25</sup>Tin, nenak yak, me tɔ é pe ghaada Yeluzalem etep esa mesa pe daa bot e zedum koɲ ne Zeeb di penek ɔ. <sup>26</sup>Étep tak e, bot e zeeɲa mendjaala ghaada Masedwan ne yii ghaada Akayi naamyam eseeɲ epata, etep ekwyee bedjel e bot e zedum koɲ ne Zeeb di kɔ ghaada Yeluzalem ɔ. <sup>27</sup>Be namyam esa ye é ne meghwyil mɔɔ met, tin, ne tseetse, be nadi é ne kola yɔɔ. Etee náá, bot e mbyak eYuda di ekeletye ɔ naagwyena esa e Sisim ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ. Deenek, bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ, goka é ne ekwyee be ne ekum bɔɔ. <sup>28</sup>É sok me aasilal etep binek e, é sok me aadje be epata binek e, me waadhaa pe yebo etep egoola pe kyee dik Espanye. <sup>29</sup>Tin, me ne gu náá, é sok me aazyé pe yebo e, me aazyé é tɔɔ ne eseeɲ metel e Klisto.

<sup>30</sup>Tin, bɔn-nyeeɲ, gwakeka sa me di ekwyel ewaab ne nen kɔ esu e Gheɲ'e-naka Yezu Klisto, kɔ esu e kwyel Sisim na Dee di edje e. Duuka sama ne nam tɔ edjaala Zeeb kɔ esu e lam. <sup>31</sup>Djaalaka Zeeb, etep nye neebaal me sok bhwoob bot e kyee dik Yude, bot e di ààdum koɲ ne Klisto ɔ. Tin, djaalaka etee náá, mekee me me aazyé ne ye pe ghaada Yeluzalem e neemyaalaa ne lyem wat ne bot e di edum koɲ ne Yezu ɔ. <sup>32</sup>Deenek, ye waasa náá, me kum pe yebo ne memyaala djas, Zeeb e kwyel ɔɔ, me waadi ba mɔɔ ewala pe daa len. <sup>33</sup>Beta náá, Zeeb mot di esuk e egwyem ɔ, di sama ne biyɔ djas. AMEN.

### Meswosel

**16** <sup>1</sup>Me eedhis bin kel'ena Febe, mot-mesa e Zeeb tɔ zeeɲa mendjaala me ghaada Seekele\*. <sup>2</sup>É sok nye aakum penek e, beka nye enyɔɔpe ne din e Gheɲ, tyee bot e zedum koɲ ne Zeeb ɔ di egoka ne esa e. Kwyeeke nye tɔ etep djas ee nye aadi ne gwyee mekwyeeɲ e, etee náá, nye naakwyee mbula bot dɔɔ ne mam pe.

<sup>3</sup>Swoska Pilisil ne ngom Akilas, bot e bis ne benɔɔ di esa mesa me Yezu Klisto sama ɔ\*. <sup>4</sup>Be naaka bet etep etsik e me. Me eedyeebaghaapeɲ be, ye tok mam ne mam, ye é dɔɔ ne bot e ezeɲa mendjaala djas di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ eebaaghaapeɲ be. <sup>5</sup>Swoska dɔɔ ne bot e zeeɲa mendjaala di eseeɲa pe yɔɔɔ e. Swoska mɔn-nyaagam Efayinet me di ekwyel ɔ, nye nadi é mot meken nakan edum e koɲ ne Yezu Klisto pe tɔ kyee dik Azi ɔ. <sup>6</sup>Swoska Maali, mot nadyeebawa lyem tɔ mesa etep'en ɔ. <sup>7</sup>Swoska pe Andolonikus be ne Zunyas bot e mebyel mam, bot e bis ne benɔɔ nadi tɔ membok ɔ. Bɔɔ djas bebá é bot e lwoma ee bot di edje duu ebuepe ɔ. Ye é bɔɔ e naleedum koɲ ne Yezu Klisto esok ne nam.

<sup>8</sup>Swoska Apilyatus mon-nyaagam me di ekwyel to esa mesa me Gheŋ ɔ. <sup>9</sup>Swoska Ulbe, mot bis ne benɔɔ di esa mesa me Yezu Klisto sama ɔ, dɔɔ ne Sitisis mon-nyaagam me di ekwyel ɔ. <sup>10</sup>Swoska Apeles, mot nalyaal bot popoopwon naá, nye eezedum koŋ'e ne Klisto ɔ. Swoska bot e mebyel me ndjaŋ e Alistobul. <sup>11</sup>Swoska Eelodiyɔn, mot mebyel mam. Baaswoska dɔɔ ne bot e ndjaŋ e Naasis di edum koŋ ne Gheŋ ɔ. <sup>12</sup>Swoska Tiilifen be ne Tiilifɔɔɔ, boa di esa mesa me Gheŋ ɔ, baaswoska Peesid kel'am me di ekwyel ebuepe ɔ, nye naadyebawa lyem elyelepe to mesa me Gheŋ. <sup>13</sup>Swoska Lufus', mot-mesa e Gheŋ nasée ɔ. Baaswoska dɔɔ ne nyeeɛ, mot me di ebee nye daa nyaagam ɔ. <sup>14</sup>Swoska pe Aseekilit, ne Felegɔn, ne Eelmes, ne Patolobas, ne Eelmas, zenɔɔ bon-nyeeɛ bɔɔ djas bot e zedum koŋ ne Zeeb di sama ne nɔɔ ɔ. <sup>15</sup>Baaswoska dɔɔ ne Filolɔɔɔ be ne Zuli, ne Neele be ne kel, swoska Oleepas, zenɔɔ bot djas zedum koŋ ne Zeeb di sama ne nɔɔ ɔ. <sup>16</sup>Swoselka pak'en ne mebeedela daa bon-nyeeɛ to edum e koŋ ne Zeeb di esa e. Bot e ezeega mendjaala e Klisto djas eeswos bin.

### Edulaa melo yii mesik

<sup>17</sup>Me epedjaala ne nen bon-nyeeɛ, bi é kobaka ne bot djas di ewa mbek ne ezem to sama bot e zedum koŋ ne Zeeb ɔ, bot e di esaa naá, bi liig Zeeb koŋ ne ebyen é medjek me bi nadjek e. Dika etsetaepe ne nɔɔ, <sup>18</sup>etee naá, mbi binɔk bot àasa mesa me Klisto Gheŋ'enaka. Tin, be sa mesa é étep emɔ bɔɔ met! Mbée mekpa mɔɔ, ne eleŋ e mekoŋ mɔɔ, ye é étep ekɔɔ bot e di àatselal ɔ. <sup>19</sup>Bot djas ne gu elooba e len ne Gheŋ. Me ne myaala étep'en, tin, me epekwyel naá bi di betsoŋ e bot étep esa enem esa, esa e dee, ààbe esa e ebiyo. <sup>20</sup>Zeeb, mot di esuk e egwyem ɔ, nye moo aanyal Satan si meko men.

Beta naá, enem ne embée Gheŋ'enaka Yezu di ne nen!

<sup>21</sup>Timote mot bis ne ne di esa mesa ɔ eeswos bin, dɔɔ ne Lusysus, ne Zasɔn zenɔɔ Sosipateed bot e mebyel mam.

<sup>22</sup>Ye é mam, Teetyus e di ekwyal bin mekana mak, me eeswos bin ne din e Gheŋ, mot di esa naá, mena dika to egwakel ɔ.

<sup>23</sup>Ghayus, mot me sulal pe daa le ɔ eeswos bin. Ye é pe daa le e bot djas di eseeɛga é mendjaala. Elast mot di enɔɔ epata to ghaada be ne mon-nyeeɛ'ena Kaltus ɔ eeswos bin\*.

[<sup>24</sup>Beta naá, enem ne embée e Gheŋ'enaka Yezu Klisto di ne biyo djas. AMEN.]

### Pɔl epeduwal Zeeb

<sup>25</sup>Djhoobulalka bhɔɔ ne Zeeb, mot di ne ghwyil edje bin meghaaz, étep bi needi ghiŋ to edum e koŋ e len, daa me di egoola bin to Mbée Bhaadal kɔ esu e Yezu Klisto e. É gheŋ sok, Zeeb nabe é ààtel bot ekwosak e le, nye naasyel ye. <sup>26</sup>Nenak yak, nye eetel ye popoopwon to bemekana me bengoolle e mekpa daa Zeeb na kɔm-kɔm nalee e. Tin, bot e membyak djas eegwak mekpa menek, étep be needum koŋ ne ne, ne elooba ne ne.

<sup>27</sup>Djhoodjeka duu ne Zeeb ne din e Yezu Klisto, nyey mot di kɔm-kɔm sii ne kɔm ɔ, AMEN!

# Mekana e Pɔl yii Meken nye nakwyal bot e ghaada

## Koolet e

Eniel

Pɔl nakus zɛɛga mendjaala bot e Koolet é, é mɛdjoŋ me ebá yii egoola Mbɛɛ Bhaadal. Ghaada Koolet é boo ghaada tɔ eghaada di kɔ kyee dik Gheles e. Ghaada Koolet vu é ne mɛbhɔŋ me ebá nye di ne ye e. Ghaada tak ne bu ekwom ne bedjel e bot. Bete ne bot kɔ dɛl e tak nabe é ne embee mɛfulu.

É gheŋ tak, bot e Koolet nadi edu membi me etɛp mbɛs, ne ezɛɛga mendjaala mbɛs-mbɛs. Bete ne ekeletye nadi edu mendjaa me mendjaala menek, ɛsok ne be ne dum koŋ ne Yezu.

Pɔl naagwak embee menduk me bot e zɛɛga (1.11) ne (7.1). Bot e ghaada Koolet nadi é zɛm-zɛm dum ne etɛp be nadi eboma ne ye e, zɛnɔɔ egwakel dum ne edhiiti membi me ezɛɛga mendjaala menek. Tɔ dhiiti mɛkana me Pɔl nakwyal sok e, ye nabe é nye naalii kɔ ɛsu e tsik mezo me bot e Koolet. Beeka ekyes e mɛkana me Pɔl nakwyal bot e Koolet e:

Tɔ melaŋel me meken keyaka ne yii ená (1–4), Pɔl epelii ne ekeletye ghaada Koolet ne bot e nagoola be Mbɛɛ Bhaadal ɔ. Mɛwɔ tɔ zɛɛga mendjaala eesa náá, bot beka. Mot ne mot nadi ekem e, mot nalyo nye Mbɛɛ Bhaadal é meken ɔ (1.10–13; 4.6). Tin, ye nabe é, be naadjisa náá, sa di ne boo metaŋ yii Mbɛɛ Bhaadal di egoola e, ye é náá: Klisto, mot-lwoma e Zɛɛb naabemaa é melaaba. *Bhaadal di egoolaaa náá, Yezu naagwye mbema é melaaba e, bot e bɔs ààdyee-bamyaal ye enyɛɛpe tɔ etsoŋ e bɔɔ* (1.18–2.15). Be nabe é ààdi egu náá, bot e lwoma e Yezu djas é bot e mesa e Zɛɛb, bɔɔ djas sa é mesa me wat (3).

Kana ne (5.1–11.16), Pɔl epebɔɔza dum ne etɛp bot di esa e, *nye epelee dáa ekeletye di peka e* (9). Edi ne din e keletye, da wɔ é di ne embee mɛfulu, ye aanàkwaamyaalaa tɔ zɛɛga bot e mendjaala (5–6). Pɔl epebaabɔɔza ne ekya dum ne etɛp eba (7), kɔ ɛsu e mɛfulu mɔɔ dum ne metiŋ me bebhaab bɔɔ (8–10). Tɔ etɛp binek djas, nye epelee ne ekeletye náá, be gek besɔ bɔɔ ghoŋ, ne edje é be duu.

Kana ne (11.17–14.40), Pɔl epelii dum ne dáa mɛfulu me ekeletye e zɛɛga mendjaala me di egoka ne edi e. Nye epedul be melɔ dum ne esa di ewa zyaala tɔ bot e. Nye epebaŋa be sa di esa náá, *bot e zɛɛga mendjaala di mot ngɔt e*. Mot ne mot ne val tɔ zɛɛga mendjaala. É di'enek, ekeletye moo é dáa nyel mot ngɔt. Ekyes e nyel djas é ne ye mesa me nye di esa tɔ zɛɛga nyel e. Kwyl é di edjeɛd mɛfulu me bot tɔ zɛɛga mendjaala (13).

Pɔl epebaaleɛ náá, Zɛɛb naagomal Yezu tɔ esyee, *náá dhiiti dwoo bot e naze-gwye ɔ, be waagom pe*. Tin, ye be náá ekeletye epedum koŋ ne ye ɔɔ, tsikɔɔ ne edum e koŋ e lɔɔ ne Zɛɛb é ne metaŋ (15).

Dáa tɔ bemekana me djas, yak mekana pe zosi é ne mebhaadal ne bemeswosel (16).

Bot e Koolet tok ekeletye di náá, be é ne embee mefulu e. Bela náá, Pɔl epebulal bhɔɔ ne Zeeb kɔ esu e lɔɔ (1.4-9). Bot ne boma ne mezuk ne edjak tɔ ezeeɔa mendjaala djas. Ye nakoozodi deenek, Zeeb epetetɔ ne esa enem esa be, ne elee ne ekeletye náá, be di tɔ tete esosoob.

### Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pɔl, mot Zeeb natɔ tɔ ekwosak e le náá, me di mot-lwoma e Yezu Klisto ɔ. Ye é bis ne mɔn-nyeeɔena Sɔsten.

<sup>2</sup>Me kwyal mekana mak é étep bot e zeeɔa mendjaala ghaada Koolet, biyɔ, bot e Zeeb nasa náá, bi di bot e edee étep edi sama wat ne Yezu Klisto ɔ. Bi é bot e na dee, biyɔ ne bot djas di kɔ mel me di etuwal din e Gheɲ Yezu Klisto, nyey é di Gheɲ'ɔɔ, ne ebaadi Gheɲ'enaka. <sup>3</sup>Beta náá, bi bela enem ne embee, ne egwyem e Zeeb Seeɔenaka ne yii Gheɲ Yezu Klisto.

### Enem esa ee bot di ebela dum ne Klisto e

<sup>4</sup>Deenek, me epebulal bhɔɔ ne Zeeb'am melu djas étep enem ne embee ee nye nasa bin dum ne Yezu Klisto e. <sup>5</sup>Tin, tɔ egwakel e len ne Yezu Klisto, bi naazedjeaa mekee djas, daɲ-daɲ é yii egu etseetse ne yii egoola Mekpa e Zeeb. <sup>6</sup>Ye nabe é, bis naabana bin etep ee Klisto nasa e, deenek, bi eemyaal ye enyɔɔpe. <sup>7</sup>Tin, biyɔ bot e di ebhwood ewala e Gheɲ'enaka Yezu Klisto aatuula e, sa ekee wat ààwyii tɔ len. <sup>8</sup>Ye é nyey e kwaadje bin ghwyil edi tɔ epiki, kekum dwoo mesik me bɔs. Ye é deenek é be aadi ààbela sa be aapit bin é ewala Gheɲ'enaka Yezu Klisto aazyee e. <sup>9</sup>Zeeb mot nadjoo bin náá, bi needi tɔ egwakel ne mɔn'e Yezu Klisto Gheɲ'enaka ɔ, nye waasa sa nye nakek e.

### Zyaala tɔ ndjaa mendjaala

<sup>10</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, me epedjaala ne nen ne din e Gheɲ'enaka Yezu Klisto náá: Gwakelka, sa bi àadi ne zyaala pak'en, dika tɔ egwakel ne lyem wat, da bi é di ne esiiza wat, zenɔɔ egeka wat. <sup>11</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, me lii deenek é etee náá, me gwak ne bot e mebyel e Kolowe é náá, ye moo é ne zyaala pak'en. <sup>12</sup>Gwakeka sa me di ekwyel elee bin e: Pak'en, bedhiiti bot epeke náá: «Mam é mot e Pɔl!» Bak náá: «Mam é mot e Apolɔs!» Bak bedhiiti náá: «Mam é mot e Pyeeɔ!» Deenek, bak bot kake é náá: «Mam é mot e Klisto!» <sup>13</sup>Egeka bin é náá, Klisto é ne ghwyil ekanjaa epes-epes é? Ye é Pɔl e nabemaa é melaaba étep'en é? Bi naduwa Zeeb é ne din e Pɔl é? <sup>14</sup>Me epeghaarpe Zeeb etee náá, pak'en, ye tok ne mot me naduu nye Zeeb, ye di ààbe Kilipus ne Ghayus bot e mam naduu ɔ. <sup>15</sup>Tin, mot tok ne ghwyil eke náá, bi naduwa Zeeb é ne din e lam. <sup>16</sup>Deenek, ye é tseetse náá, me naaduu bot e mebyel e Stefanas Zeeb. Bhii tak, me ààbee náá, me naaduu bedhiiti bot Zeeb. <sup>17</sup>Etee náá, Klisto nabe é ààlwom me náá, me keduu bot Zeeb. Tin, nye nalwom me é náá, me kegoola Mbée Bhaadal. Deenek, sa me ààgoola ye ne etsoɲ e bot e bɔs, ye epedi é di deenek ɔɔ, esyee e Klisto kɔ melaaba kadi é ààbe ne mebwala.

### Yezu Klisto é mebwala ne etsonj e Zeeb

<sup>18</sup>É mis me bot e zewo ze ɔ, elyo bot dum ne esyee e Klisto kɔ melaaba é dhatyee melyet. Tin, ye kabe biso bot e di edu ze tsik ɔɔ, bis bee é náá, elyo bot dum ne esyee e Klisto kɔ melaaba é mebwala e Zeeb. <sup>19</sup>Ekwyala lee é náá:

«Me waapul etsonj e betsonj e bot,

me waasaab metselal me bot e metselal\*.»

<sup>20</sup>É di'enek, tsonj mot kadi tin paa? Mot metselal kadi tin paa? Mot di egu elii enyɔɔpe é ewala elak kadi tin paa? Bi ààbee tin náá, Zeeb naazelyaal náá, etsonj e bot e bɔs é dhatyee melyet é?

<sup>21</sup>Tin, Zeeb tɔ etsonj be, nye ne gu náá, bot e di kɔ bɔs ɔ, tok ne ghwyil egu nye ne etsonj bɔɔ bemet. Dum ne tep tak e, Zeeb namyam etsik e bot e di emyaal melyo me esyee e Klisto kɔ melaaba, yii bis di egoola e. Melyo me tak é ne bedhiiti bot e dáa melyet. <sup>22</sup>Deenek, bot e mbyak eYuda saɲ é mevyekele. Ye kabe bot e mbyak eGhelek ɔɔ, bɔɔ kasaɲ é etsonj. <sup>23</sup>Ye kabe biso ɔɔ, bis lyo bot é esyee e Klisto kɔ melaaba. Tin, ye é ne bot e mbyak eYuda e melee, ye kadi é dáa melyet pe daa bot e membyak me sis. <sup>24</sup>Tin, dum ne bot e Zeeb nazedjoo ɔ, ye nakoozodi bot e mbyak eYuda neghu bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ, Klisto é di ne mebwala ne etsonj e Zeeb. <sup>25</sup>Etee náá, etep e Zeeb ee bot di ebee náá ye é melyet e, ye é etep ee di ne etsonj dhaa etsonj bɔɔ e. Deenek, esa e Zeeb ee be di ebee náá, ye tok ne ghwyil e, ye eedhaa bot e bɔs ne ghwyil.

<sup>26</sup>Tin, bɔn-nyeeɔ, beeka mbi bot bi di e, biyɔ bot e Zeeb nazedjoo ɔ. Dika menyel men, etee náá pak'en, ye tok ne mbula bot di ne etsonj, ne mebwala neghu bedhil e bot. <sup>27</sup>É di'enek, Zeeb kasée é sa di é mis me bot dáa melyet e, étép edje sen ne betsonj e bot. Nye kanɔɲ é sa di ààbe ne ghwyil é mis me bot e bɔs e, étép edje sen ne bot e di ebee náá, be é ne ghwyil ɔ. <sup>28</sup>Tin, nye naasée bot e di ebeaaa é mis toto ɔ, bot e di ebhinaa ɔ, neghu bot e di ààval dhiiti sonok é mis me bot e bɔs ɔ, étép epul dék esa ee bot e bɔs di ebee náá, ye é ne boo metaɲ e. <sup>29</sup>Deenek, ye tok ne dhiiti mot kɔ eko e bɔs di ne ghwyil eghee nyel é mis e Zeeb. <sup>30</sup>Zeeb nasa deenek é, étép nye neewa bin tɔ egwakel ne Yezu Klisto. Nye naasa náá, Klisto di ne nena etsonj di edus pe daa le e. Kɔ esu e Klisto, Zeeb eesa náá, mena dika epiki e bot. Nye sée mena e, étép mena needika bot be, ne epek mena tɔ mesyem. <sup>31</sup>Ekwyala nabela esuk é kɔ mekpa mak: «Ye be náá, mot epekwyel eghee nyel ɔɔ, nye goka é ne eghee nyel e dum ne sa Gheɲ di esa e\*.»

### Pɔl naagoola bhaadal esyee e Klisto kɔ melaaba

**2** <sup>1</sup>Bɔn-nyeeɔ, é gheɲ me nazye pe daa len, zelee bin esa e Zeeb nadi tɔ sɔ e, me ààpalii ne nen tɔ mekpa di ekoola e, ààbe-beak ne mekpa me di elyaal egu e lam e. <sup>2</sup>Etee náá, ye nabe é me eezeke náá, tɔ bim melu me mena aadika sama e, me aanàsaa egu e dhiiti sonok bhii Yezu Klisto, bhis esyee e Yezu Klisto é melaaba. <sup>3</sup>Dum ne tep tak é me zye pe daa len, ne mesila djas epwak ne bwoo. <sup>4</sup>Deenek, mekpa mam ne melyo mam nabe é ààbe etsonj e bot e bɔs, ye nabe é mebwala me Sisim na Dee nadi elyaal popoopwon tɔ esa ee



me nadi elii ε. <sup>5</sup>É di'enek, edum ε konj ε len ne Zeeb tok ko etsonj e bot ε bɔs, ye é to mebwala ε Zeeb.

### Etsonj e Zeeb

<sup>6</sup>Me ne lyo mesa me etsonj ne ekeletye di náá, be eezewoozal to edum ε konj ne Zeeb ɔ. Ààkabe etsonj e bɔs'ak, ààkobe-beak yii beghej e di ekɔk ko bɔs'ak ɔ, ye di náá, ye aadiib ε. <sup>7</sup>Ààbe, me goola wak é etsonj e Zeeb nadi syela ε, yii bot nadi ààgu ε. Zeeb naazekoobal etsonj e tak esok ne bhwak ne kusel, étep mena needika to duma ye. <sup>8</sup>Ye tok ne dhiiti beghej di ekɔk ko bɔs'ak di egu etsonj binek ɔ. Tin, be epedi egu ye ɔɔ, pe be nabe é ààbem Ghej, mot di ne duma ɔ, é melaaba. <sup>9</sup>Tin, dáa Ekwyala di elee é:

«Sa di náá, mot dinaa ààpabee,

ààkogwak-gwakak ε,

sa di náá, mot dinaa ààpasimza ε,

Zeeb nakoobal ye é étep bot ε di ekwyel nye ɔ.»

<sup>10</sup>Ghuna, ye é ne biso ε, sa Zeeb nazelyaal é ze Sisim ε. Tin, Sisim na Dee é ne ghwyil esaj egu ε mepek me Zeeb djas, dɔɔ ne yii di to so ε. <sup>11</sup>Ye kabe mot ɔɔ, eze di egu egeka e lyem mot, ye di ààbe sisim mot nyey nye emet ɔɔ. Ye é tyee wat ne Zeeb, eze di egu egeka e Zeeb, ye di ààbe Sisim Zeeb nyey nye emet ɔɔ. <sup>12</sup>É di'enek, mena nabe é ààbelaka sisim bot ε bɔs. Tin, mena nabelaka é Sisim di edus pe daa Zeeb ε, etee náá, mena neegu mekee me Zeeb nazedje mena yii toto ε. <sup>13</sup>Tin, mena ààlyoka bot ne etsonj e bot ε bɔs, mena lyoka bot é ne etsonj ee Sisim Zeeb di elyaal mena ε. Ye é deenek é mena di ekaada etseetse e Sisim ne bot ε di ne Sisim tak ɔ. <sup>14</sup>Tin, mot di ebum metselal me ɔ, nye tok ne ghwyil emyaal etseetse ee Sisim Zeeb di elyaal ε. É di'enek, etseetse e Sisim Zeeb é pe daa yenɔk mot é, dhatyee melyet. Nye aanàbela etsonj ettiibal ε ye, etee náá, ye é ne Sisim Zeeb ε mot di ne ghwyil ettiibal etep e Zeeb. <sup>15</sup>Tin, mot di ne Sisim Zeeb ɔ, nye é ne ghwyil ettiibal etep djas, saabegɔs kadi é, mot tok ne ghwyil ettiibal nye. <sup>16</sup>Tin, Ekwyala lee é náá:

«Eze di egu esiiza e Ghej?

Eze di ne ghwyil edje nye melyo?»

Tin, menabelka, menaka é ne esimza e Klisto.

### Keletye é mot-mesa ε Klisto

**3** <sup>1</sup>Tin, ne tseetse, bɔn-nyeeɔ bam, é ghej me nadi pe daa len ε, me nabe é ààlii ne nen dáa me di elii ne bot ε di ne Sisim Zeeb ɔ. Ye nabe é, me eelii ne nen dáa bot ε bɔs, bot ε di náá, be é etɔɔɔ to edum ε konj ne Klisto ɔ. <sup>2</sup>É ghej tak, me nadee bin é medii me mebel. Me nabe é ààdee bin ne edee na lyel-lyel etee náá, bi tok ne ghwyil enyaab edee na lyel-lyel. Bela náá, nenak yak, bi dinaa ààpabela ghwyil tak, <sup>3</sup>etee náá, bi dinaa ne mefulu me bot ε bɔs. Bi dinaa ne zok ne mewɔ pak'en! Eseseε binek djas ààlyaal tin náá, bi é ne mefulu me bot ε bɔs é? Yenek djas lyaal é náá, bi ke é to ekwosak ε epuud.

<sup>4</sup>É sok mot ngɔt pak'en di eke náá: «Mam é mot ε Pɔl», dhiiti náá: «Mam é mot ε Apolɔs» ε, bi ààbee náá, bi sa tin é, dáa bot ε bɔs'ak é?

<sup>5</sup>É di'enek, Apolɔs é ze? Pɔl é ze? Bisɔ djas é bot ε mesa e Zeeb, bi dhanj ε é ze ye etee náá, bi needum konj ne Zeeb. Tin, mot ne mot sa é mesa me Ghej

nadje nye ε. <sup>6</sup>Mam nabe é bhek tɔ bɔs, Apolɔs kaso é médii. É di'enek, Zeeb é di esa náá bhek wyee. <sup>7</sup>Deenek, mot di ebe bhek ɔ, ne mot di eso médii kɔ bhek ɔ, be ààval dhiiti sonok. Ye é Zeeb mot di esa náá, bhek wyee ɔ, di eval. <sup>8</sup>É di'enek, mot di ebe bhek ɔ, ne mot di eso médii kɔ bhek ɔ, be é djala. Tin, Zeeb aadje mot ne mot efute é dum ne mesa me. <sup>9</sup>Deenek, bis é bot ε mesa ε Zeeb, tin, biyɔ kadi é, pyeeb ε Zeeb.

Biyɔ pe é baadi ndjaa-Zeeb. <sup>10</sup>É di'enek, dáa ekée ε Zeeb nadjeaa me ε, me eesum ghus-zumal ndjaa dáa tete sumel mendjaa. Nenak yak, dhiiti mot eesum epap kɔ ghus-zumal tak. Tin, mot ne mot ekobaka ne tyee nye di esum ε. <sup>11</sup>Etee náá, ghus-zumal naazesumel: Ye é Yezu Klisto. É di'enek, dhiiti mot tok ne ghwyil ebaakan dhiiti ghus-zumal sis. <sup>12</sup>Tin, kɔ ghus-zumal tak, bedhiiti bot é ne ghwyil ε sum yɔbɔ ne ekok ε lɔɔd, ne gwooz di esaaa ne ye epata ε, ne mekok me metaj. Ye kabe bedhiiti bot ɔ, be é ne ghwyil esum ne ele, ne esɔsela eka neghu ne mebo. <sup>13</sup>Tin, dwoɔ epée, mesa me mot ne mot aanyen popoopwon. Etee náá, dwoɔ lɛeg aadi é ne boo du, tin, du tak é waalyaal kwaambi mesa me mot ne mot nasa ε. <sup>14</sup>Ndjaa mot ε dikaa, da ye é pyet ne megoo me du ɔ, tin, mot tak aabela efute e mesa me. <sup>15</sup>Tin, ndjaa mot ε kadikaa, da ye é bik ne megoo me du ɔ, mot yenɔk aanàbela efute e mesa me. É di'enek, tsik'e aadi é dáa mot pekaa tɔ ngel du ε.

<sup>16</sup>Deenek, bi ne gu enyɔpe náá, bi é ndjaa-Zeeb, tin, Sisim Zeeb é tɔ len. <sup>17</sup>É di'enek, mot ε pul ndjaa-Zeeb ɔ, Zeeb aatwak nye. Etee náá, ndjaa-Zeeb é dɛɛ, tin ye é biyɔ ε di ndjaa-Zeeb tak.

#### Tete etsonj

<sup>18</sup>Tin, sa mot ààkɔ nyel'e: Mot ngɔt tɔ len ε di ne egeka náá, nye é tsonj mot é mis me bot ε bɔs'ak ɔ, ye goka é nye di mot melyet é mis mɔɔ, étep nye neebela tete etsonj. <sup>19</sup>Etee náá, etsonj e bot ε bɔs é dhatyee melyet é mis ε Zeeb. Tin, Ekwyala lɛɛ é náá: «Zeeb met betsonj ε bot é ne laab mekpa me nuub'ɔɔ met.» <sup>20</sup>Deenek, Ekwyala baaleɛ é náá: «Gheɲ ne gu esiiza e betsonj ε bot, nye ne gu náá, ye ààval dhiiti sonok.» <sup>21</sup>Tin, ye ààgoka náá, mot ghee nyel kɔ esu ε bot ε epuud. Etee náá, djas é yebo: <sup>22</sup>ye nakoozodi Pɔl, Apolɔs, Pyeed, neghu bhwak djas, tsik neghu esyee, ewala bot di'aak neghu yii di ezye'enek, djas é yebo. <sup>23</sup>Tin, bi é bot ε Klisto, Klisto kadi é mot ε Zeeb.

#### Bot ε lwoma ε Klisto

**4** <sup>1</sup>Bot goka é ne ebee bis é, dáa bot ε mesa ε Klisto. Bis é endɔmbe ee nazenɛegaa, étep egoola etseetse e Zeeb nadi syela ε. <sup>2</sup>Zuka ne sa di ewaabaa ne ndɔmbe é náá, nye di sosoob. <sup>3</sup>Ye kabe mam ɔ, ye nakoozodi náá, biyɔ é di epée me, neghu me péɛaa é sok bhwoob betetep, lyem'am ààbem ba ne dhiiti sonok. Ye é tseetse náá, me tok ne ghwyil epée nyel'am mam emet. <sup>4</sup>Deenek, me ààbem ba ne dhiiti sonok. Tin, ye ààkwyel eleɛ náá, me ààpasa dhiiti mbee sonok di ne ghwyil edje me ndje ε. Ye é Gheɲ ε di tetep'am. <sup>5</sup>Dum ne tep tak ε, ye di náá, sa bi ààpée mot esok ne ewala ε Gheɲ ne ekum. Tin, gwaalka Gheɲ pookotuula, etee náá, nye aazewyisal tɔ gwey etep djas nadi tɔ ghooghom ε, nye aazelyaal embee esiiza ee di tɔ ebhum elyem e bot ε. É di'enek, Zeeb aaduwal mot ne mot é, dum ne mesa me nye nasa ε.

<sup>6</sup>Bɔn-nyeeɔ, dum tep me lee wak e, me eenɔɔ bis ne Apolɔs tyee geka, étep bi neetiibal esuk e mekpa mak. Dhiiti kana di eke náá: «Mot goka é ne esa é, sa Ekwyala di eleé e.» É di'enek, sa dhiiti mot pak'en ààdi ne egheea nyel, étep ekem nwyak mot, da bhina nwyak mot. <sup>7</sup>Tin, étep yé wɔ di ebun náá, wɔ eedhaa bɔɔ besɔ bɔ? Esa djas wɔ di ne ye e, ye tok Zeeb nadjé wɔ? Dáa ye di deenek é, haaa étep yé wɔ di ne egheea nyel ekee wɔ nabe é ààdjeea-djeak?

<sup>8</sup>Nenak yak, bi ezezebela esa djas elyem bin nadi ekwyel e, bi moo é bot e mevú. Deenek, bi moo é edi bemekoozi, bela náá, bisɔ tok edi bemekoozi. Tin, ne tsætse me kwyel é náá, bi di bemekoozi, etee náá, bisɔ pe needi bemekoozi dáa biyɔ. <sup>9</sup>Deenek, me bee é ekee náá, Zeeb naaneeg bisɔ bot e lwoma é di mesik. É mis me bot, bis é dáa bot e zeneegaa kuku ebwak étep egóaa ɔ. Me ke deenek é etee náá, bhwak djas moo é ghwyé ne mis kɔ les, étep ebee sa aasael ne nes e. Ye tok bot ne bot, ye é dɔɔ ne efofop. <sup>10</sup>Bisɔ é bot e mɛyét kɔ esu e Klisto. Deenek, biyɔ kadi é betson e bot tɔ egwakel ne Klisto. Bela náá, bot bee é náá, bisɔ é betsak-bel. Tin, biyɔ, bi ke é náá, bi é bot e di ne ghwyil ɔ. É di'enek, bisɔ epebhinaa, biyɔ kadi é eduwala! <sup>11</sup>Kum ewala elak nenak, bis epezuk ne za, bis epegwyé ne gwyes medii, ne eduuba. Deenek, bis epebiaa, bis ààdi é di wat, bis é ghooghon ebat-bat. <sup>12</sup>Bis epesa mesa me na lyel-lyel, étep bis neebela sa dek. É sok be di elee bis e, bis ne djaala Zeeb náá, nye sa be enem esa. É sok be di etiig bis e, bis ne maad. <sup>13</sup>Tin, é sok bot di elii ebiyoepe ne nes e, bis yala be é ne metela djas. Deenek, be kabee bis mos kɔ eko e bɔs e, dáa ekwyiid, neghu dáa bot e mendi.

#### **Pɔl epelii ne bɔn be nye dyeebakwyel ɔ**

<sup>14</sup>Me ààpakwyal bin mekana mak étep edje bin sen. Me kwyal bin mekana mak é, étep edul e bin melɔ, dáa bɔn bam me di ekwyel dhaa tye ɔ. <sup>15</sup>Deenek, bi neegu náá, bi nakoozodi ne bedjeedel bemil-kam (1 0000) tɔ tsik bi di ne ye ne Klisto e, bi aazodi é ne seeg ngɔt. Etee náá, é gheɲ me nazegoola bin Mbée Bhaadal é sok meken e, mam e nakadi seeg'en tɔ tsik bi di ne ye ne Yezu Klisto e. <sup>16</sup>Deenek, me epedjaala ne nen, banaka mesa me me di esa e. <sup>17</sup>É di tak e, me dhis bin Timote mɔn'am me di ekwyel ɔ, nyey mot di sosoob tɔ edum konɲ ne Gheɲ ɔ. Nyey é kwaalee bin metiɲ me di edjeed me tɔ tsik bis ne Yezu Klisto e, ne dáa me di elyo é edi djas tɔ mendjaa me mendjaala e.

<sup>18</sup>Bedhiiti bot pak'en naazewa ebet náá, me tok ne ghwyil ebaazyé zébee bin. <sup>19</sup>Tin, Gheɲ e kwyel ɔɔ, ye kalik é batsa me zye pe yebɔ. É gheɲ me aazyé e, mesa mam aanàsik egwak-gwakak sa bot e mebet binɔk di elii e. Ye goka é me gu dɔɔ ne ghwyil mebwala me be di esa mesa mɔɔ ne ye e. <sup>20</sup>Etee náá, Éyɔɲ e Zeeb tok eleɲ e nuub toto, tin, ye é etep e mebwala. <sup>21</sup>Bi kwyel dáa? Bi kwyel é náá, me zye pe daa len ne ghwyes ohoo, neghu me zye ne mbée lyem tɔ kwyel, ne metela djas?

#### **Mbee mefulu tɔ zeeɔa mendjaala**

**5** <sup>1</sup>Ye epegék é edi djas náá, ye é ne mezo pak'en. Mbi mezo me di náá, bot e di ààdum konɲ ne Zeeb ɔ, ààsa e. Tin, ye epegék náá, mot ngɔt pak'en epeke emwaaz ne mwaa seeg! <sup>2</sup>Tin, bi epekel ebet kɔ tak! É di waanyɔ náá, bi di ne ghoɲ tɔ elyem, da bi é sɔ mot sa kwaambi yenek embee esesee pak'en ɔ. <sup>3</sup>Ye kabe mam ɔɔ, tɔ epuud, me é etsetaepe ne nen, tɔ sisim, menaka é é di

wat. Tin, ne din e Yezu Klisto, me eezepée mot sa kwaambi yenek tep ɔ, ekee menaka é sama. <sup>4</sup>É gheɲ bi di eséega ne din e Yezu Gheɲenaka e, da mebwala me é di tɔ len e, é di'enek, sisim yam aadi é sama ne nen pe. <sup>5</sup>Ye goka é náá, bi seeb mot'enɔk é membo me Satan. Eteé náá, tsik epuud be neegwyé, da sisim ye é bela tsik dwoó Gheɲ aabula e.

<sup>6</sup>Bi ààgoka ne esa ebet! Ye é ne dhiiti kana wat di elée náá: «Ba mɔɔ leviid batsa ne sa náá, tsim faalin di esaaa mapa ne ye e, ghamta<sup>b</sup>» <sup>7</sup>Tin, diska mendi me pu leviid na mwa yii mesyem men, eteé náá, bi needi bot e na deé. Deenek, bi kadi é dāa tsim faalin na bes di ààbe ne leviid e. Bi moo é bot e na deé, eteé náá, Klisto nazegwyé é étep'en. Nyey é di mɔn bhata nakaaa é ebyonj e Pak e. <sup>8</sup>Deenek, djhoobɔlka ebyonj e lenaka, ààbe ne emapa nasael ne leviid na mwa yii syem ne mbee lyem e. Tin, djhoobɔlka ebyonj e tak ne emapa di ààbe ne leviid e, emapa ee di ààbe ne edhuud e, emapa e etseetse.

<sup>9</sup>Tɔ dhiiti mekana me me nakwyal bin e, ye nabe é, me eelée ne nen náá, sa mot ààdi sama ne bot e mezo. <sup>10</sup>Deenek, ye ààkwyl elyaal náá, me nalii é ne bot djas di tɔ embee esesee ɔ, bot e mezo, bot e ndɔɔzo, bot e djii, bot e di eduwal benaghise ɔ. Ye é pe be deenek ɔ, pe ye goka é bi dus kɔ bɔs. <sup>11</sup>Me kwyl é elée bin náá, ye be náá, mot e di edjóoa keletye, da nye é baadi mot mbee tsik ɔ, sa bi ààdi sama ne ne. Mot tak é ne ghwyil edi: Mot mezo, mot ndɔɔzo, mot di eduwal benaghise ɔ, mot mebhkel, mot elangi neghu mot djii. Sa bi ààde edee é di wat ne mbi yenɔk mot.

<sup>12-13</sup>Ye kabé é náá, mam é di epée bot e di ààdum koɲ ne Klisto ɔ? Ohoo, ye é Zeeb e kwaapée be. Biyo é di egoka ne epée bot e bi ne benɔɔ di tɔ ndjaa mendjaala me wat ɔ. Ye é dāa Ekwyala lee é náá: «Sɔka bembée e bot pak'en\*.»

#### Etanjal pak ekeletye

**6** <sup>1</sup>É sok mot ngɔt pak'en di ne tep ne mɔn-nyeeɲ e, haaa étep yé nye kesaa betetep di ààgu Zeeb ɔ? Ye àànyɔ deenek. Ye goka é náá, nye kelee tep tak pe daa bot e zedum koɲ ne Zeeb ɔ. <sup>2</sup>Bi ààgu náá, ye é bot e zedum koɲ ne Zeeb e kwaapée bot e bɔs é? Ye be náá, biyo e kwaapée bot e bɔs ɔ, haaa étep yé bi di ekat epée ba bɔɔ etep? <sup>3</sup>Bi ààgu náá, mena waaboopéeɲka efofop é? Haaa mena aadi ààkwak epée bɔɔ etep di kɔ eko e bɔs ɔ dāa? <sup>4</sup>Tin, é gheɲ bi di ne mbi bɔɔ metap deenek pak'en e, bi dyeebatɔ é kesaa betetep e di ààgu Zeeb ɔ. <sup>5</sup>Me ke é náá, ye ààsa bin sen é? Pak'en, ye tok ne tsoɲ mot ngɔt di ne ghwyil epée tep di pak bi ne mɔn-nyoog e? <sup>6</sup>Haaa étep yé mot di kepit mɔn-nyeeɲ sok bhwoob betetep e di ààgu Zeeb ɔ?

<sup>7</sup>Deenek, é sok bi di ne bɔɔ metap pak'en, da bi é kesaa betetep e, ye lyaal é náá, bi é ne ndje. Tin, mot e sa wɔ ebiyo ɔ, neghu e djii esa bɔ ɔ, wɔ goka é ne emaad. <sup>8</sup>Tin, guka náá, ye é biyo bemet e di esa ebiyo, biyo e di edjii esa e bɔɔ besɔ bin. Tin, ye é deenek e bi di esa ne bɔn-nyeeɲ bin! <sup>9</sup>Bi ààgu náá, bot e di ààdi bot e epiki ɔ, be aanàkwaani tɔ Eyonj e Zeeb é? Nàkɔɔka menyel men, guka náá, bot e mepam, bot e di eduwal benaghise ɔ, bot e di esa mezo ɔ, bot e di edi meba ne besɔ bɔɔ botom ɔ, <sup>10</sup>bot e djii, bot e ndɔɔzo, bot e elangi, bot e mebhkel neghu bot e mbee mepek, be aanàbela di tɔ Eyonj

**b 5.6** Pɔl kwyl elyaal wak é náá, syem mot ngɔt é ne ghwyil pul bot djas tɔ zeeɲa mendjaala, dāa pu leviid di eghamta tsim faalin djas e. \* **5.13** Det 17.7

ε Zeeb. <sup>11</sup>É gheñ sok, bedhiiti bot pak'en nadi esa embee etep binek. Tin, bi naazedisaa edhuud, bi naazeséëaa, da nēegaa é ngwoob étép mesa ε Zeeb. Ye naazesa náá, bi di bot ε epiki é mis ε Zeeb ne din ε Gheñ Yezu Klisto é ze ε Sisim Zeeb'enaka.

### Nyel mot é ndjaa Sisim

<sup>12</sup>Bedhiiti bot pak'en dyeebake é náá: «Mε é ne ghwyil esa sa djas lyem'am di ekwyel ε.» Ye é tseetse, tin, esa binek djas ààval bin dhiiti sonok. «Mε é ne ghwyil esa sa djas lyem'am di ekwyel ε», ye é tseetse, tin, mε ààpakwyel náá, mε di kwom dhiiti sonok. <sup>13</sup>Bi ne baake náá: «Edee é étép mɔ, mɔ é étép edee.» Tseetse, tin dhiiti dwo, Zeeb aagó esa binek djas ebá. Zeeb nabe é àasa nyel mot étép mezo, nyel mot nasael é étép Gheñ, Gheñ é di ebaal nyel mot. <sup>14</sup>Dáa Zeeb nagomal Gheñ bhis esyee ε, nye waagomal mena pe tɔ esyee, ne ghwyil mebwala me.

<sup>15</sup>Bi ààgu náá, menyel men é esum e nyel ε Klisto? Mε é ne ghwyil enɔɔ sum nyel ε Klisto, étép kesa náá, ye di sum nyel ε moma mezo? Ààbe, ye tok deenek! <sup>16</sup>Bi ààgu náá, mot di eséga goñ ne moma mezo ɔ, be ne ne moo é nyel ngot é? Ye é dáa ye di kwyala tɔ Mekana ε Zeeb ε: «Bɔɔ djas bebá aakadi é mot ngot\*» <sup>17</sup>Tin, mot di tɔ egwakel ne Gheñ ɔ, nye moo é mot ngot be ne ne tɔ sisim.

<sup>18</sup>Deenek, kyeeka mezo, etee náá, mot sa syem mezo é, ne nyel'e met. Ye é kabε edhiiti mesyem ɔ, ye sael é etsetaepe ne nyel. <sup>19</sup>Bi ààgu náá, menyel men é ndjaa Sisim na Dee? Sisim di tɔ len ε, Zeeb nyey emet ε nadje bin Sisim tak. Tin, menyel men tokape yebɔ met. <sup>20</sup>Zeeb naazeɔɔm bin ne boo metañ. Tin, bi goka é ne edje Zeeb duu ne menyel men dáa ye di egoka ε.

### Pɔl epeɔɔza medjin dum ne etep eba

**7** <sup>1</sup>Nenak, mε moo ɔɔza bin dum ne medjin mε bi nadi mε tɔ mekana mε bi nadhis mε ye ε. Mε lee bin é náá, enyɔ náá, motom di kɔ ààbe ne moma. <sup>2</sup>Tin, étép ekaab ε mezo, ye goka é náá, motom djas di ne ngbe moma, da moma djas pe é di ne ngbe motom. <sup>3</sup>Motom goka é ne esa mesa djas motom di egoka ne esa ne myel tɔ ndjaa eba ε. Ye é tyee wat ne moma, nyey pe baagoka é ne esa ne ngom mesa djas moma di egoka ne esa ne ngom tɔ djaa eba ε. <sup>4</sup>Tin, moma tok ne ghwyil edjeed nyel'e dáa nye di ekwos ε, etee náá, nyel'e é yii ngom. Ye é tyee wat ne motom, nye tok ne ghwyil edjeed nyel'e dáa nye di ekwos ε, etee náá, nyel'e é yii myel. <sup>5</sup>Sa mot àànyim ɔ nyel, ye di ààbe náá, bi gwakel é étép ba mɔɔ ewala batsa kɔ esu ε mendjaala ɔ. Da bhii tak bi é bula enyɔɔpe tɔ eba ε len. Ye di ààsael deenek ɔ, bi aanàbaabela ghwyil emaad egwyes epuud. Deenek, Satan é ne ghwyil ekwyesal bin tɔ mebhawal. <sup>6</sup>Sa mε di elée bin'aak, ye tok náá, mε besal bin é beselak. Mε lee bin é náá, bi ε sa deenek ɔ, ye aadi é enyɔɔpe. <sup>7</sup>Ye epedi é yam ekwosak ɔ, pe bot djas é beko dáa mam. Tin, Zeeb naadje mot ne mot ye ekee, bak bot ne yak ekee, bedhiiti bot ne dhiiti ekee.

<sup>8</sup>Gwakeka sa mε di elée ne beko ε bot, ɔɔɔ ne bekus ε boa ε: mε lee bin é náá, enyɔ náá, mot di kɔ dáa mam. <sup>9</sup>Tin, bi ε di ààmaad edi beko ε bot ɔ,

\* 6.16 Mek 2.24

bi goka é ne éba. Enyo ne mot náá, nye ba, ààkabe náá, nye zuk ne egwyes e nyel.

<sup>10</sup>Ye kabe bot e zebaa ɔ, me epedje etin elak, etin e tak tok yam, ye é yii Gheɲ: ye é náá, sa moma ààbo éba pak be ne ngom. <sup>11</sup>Tin, ye be náá, moma eeba éba pak be ne ngom ɔ, sa nye ààbaani dhiiti éba sis. Ye di ààbe deenek ɔ, nye koobal éba pak be ne ngom. Tin, sa motom ààbo éba pak be ne myel.

<sup>12</sup>Gwakeka sa me di eleé ne bedhiiti bot e, ye tok Gheɲ di elii, ye é mam. Me lee é náá, ye be náá, keletye eeba moma di ààdi keletye ɔ, da moma é kwyel náá, be di ne éba ɔ, sa motom ààbo éba pak be ne ne. <sup>13</sup>Ye é tyee wat ne moma di keletye ɔ. Nye di ne motom di náá, nye tok keletye ɔ, da motom é kwyel náá, be di ne éba ɔ, sa moma ààbo éba pak be ne ne. <sup>14</sup>Eteé náá, motom di ààdi keletye ɔ, nye é ne ghwyil edi dee, kɔ esu e egwakel e nye di ne ye be ne ngom mot di keletye ɔ. Ye di ààdi deenek ɔ, bɔn bɔɔ aadi é tyee bot e di ne edhuud ɔ, ghuna, be é bot e edee é mis e Zeeb ne tsæetse. <sup>15</sup>É di'enek, ye be náá, moma neghu motom di ààdi keletye ɔ epekwyel ebo éba ɔ, nye é ne ghwyil ebo éba. É di'enek, moma neghu motom di keletye ɔ tok si bhel tsi éba, etee náá, Zeeb nadjóo bin é étep bi needi tɔ egwyem. <sup>16</sup>Tin, wɔy moma di keletye ɔ, wɔ ne gu neghu wɔ é kwaatsik ngom'ɔ ɔ? Tin wɔy motom di keletye ɔ, wɔ ne gu, neghu wɔ é kwaatsik mwalo ɔ?

#### **Èke dǎa Zeeb di ekwyel e**

<sup>17</sup>É dhiiti edi, ye goka é mot ne mot ke dǎa Gheɲ nadjé nye ekee e. Mot ne mot goka ne eke é, dǎa nye nadi é sok Zeeb nadjóo nye e. Yenek é etin e me di edje tɔ ezeeɔa mendjaala djas e. <sup>18</sup>Tin, ye be náá, mot naani beka é gheɲ Zeeb nadjóo nye ɔ, nye di deenek. Ye kabe náá, é gheɲ Zeeb nadjóo nye e, nye nabe é ààni beka ɔ, nye di deenek ààni beka. <sup>19</sup>Eni beka neghu edi ààni beka ààval dhiiti sonok é mis e Zeeb. Sa di eval e, ye é elooba ne etsi e Zeeb. <sup>20</sup>Beta náá, mot ne mot zodi dǎa Zeeb nadjóo nye e. <sup>21</sup>É sok Zeeb nadjóo wɔ e, wɔ nabe é, wɔ dinaa kwom, ààbe deenek é? Nàbem ba, wɔ bela ze di esa náá, wɔ di peka ɔ, wɔ goka é ne edu ye. <sup>22</sup>Eteé náá, kwom mot Gheɲ nazedjoo ɔ, nye moo é peka étep esa mesa me Gheɲ. Tin, mot nadi peka ɔ, moo é kwom e Klisto. <sup>23</sup>Zeeb nabɔm bin é ne boo metarɲ, étep bi needi bot be. É di'enek, nàsaaka náá, bi di ekwom e bot e bɔs. <sup>24</sup>Beta náá, mot ne mot di sok bhwoob e Zeeb, dǎa nye nadi é gheɲ Zeeb nadjóo nye e.

#### **Etep dum ne beko e bot ne bekus e boa**

<sup>25</sup>Dum ne bot e di náá, be é beko ɔ, me tok ne etin e Gheɲ wat yii me aadje be e. Tin, sa me di elii wak e, ye é ekwosak e lam, mam mot di náá, Gheɲ eegek me ghoɲ ɔ, da sa náá, me di mot bot di ewa ebwaalel ne ne ɔ.

<sup>26</sup>Gwakeka sa me di egek kɔ esu e mezuk me bot di ebee'aak: Mot ne mot goka é ne edi dǎa nye di e. <sup>27</sup>Wɔ é ne moma? Nàsaa náá, wɔ bo éba bi ne ne. Wɔ di ààdi ne moma ɔ, sa wɔ ààsaa náá, wɔ di ne moma. <sup>28</sup>Tin, ye be náá wɔ eeba ɔ, wɔ ààpasyem. Ye be náá, esyes e moma eeba ɔ, nye ààpasyem. Deenek, bot e di éba ɔ, be waaboma ne mezuk tɔ etsik bɔɔ. Tin, me kwyel é edis bin tɔ mezuk menek.

<sup>29</sup>Gwakeka sa me di ekwyel eleε bin ε, bɔn-nyεeg: Bot kalikeka ε ne ba mɔɔ ewala. Kana nenak, bot ε di nάά, be ezebea ɔ, be goka ε ne ewa zii tɔ esa mesa me Zeεb dάa beko ε bot. <sup>30</sup>Bot ε di edje ɔ, be sa ekeε nάά, be ààdje. Bot ε di emyaala ɔ, be sa ekeε nάά, be ààmyaala. Bot ε di ebɔm esonok ɔ, be sa ekeε nάά, be ààpabɔm sonok. <sup>31</sup>Bot ε di emyaala ne mevυ me bɔs ɔ, be sa ekeε nάά, be ààmyaala ne ye. Etεε nάά, bɔs'ak, dάa ye di'aak, ye aanàbaabɔya kedhaa.

<sup>32</sup>Dum ne tεp tak ε me di ekwyel nάά, bi di peka tɔ etεp bin djas. Mot di nάά, nye ààpaba ɔ, nye ε ne ghwyil ewa lyem'e djas tɔ mesa ε Gheη. Nye saη ε nάά, Gheη myaala ne ne. <sup>33</sup>Ε di'enek, mot di nάά, nye ezebea ɔ, lyem'e ε tɔɔɔ tɔ esa ee di kɔ εko ε bɔs ε. Mesa me aadi ε esaa nάά, myel di tɔ memyaala, <sup>34</sup>deenek, lyem'e ε pak etεp ebά. Tin, Kɔ moma neghu esyes ε moma di nάά, nye dinaa ààpaba ɔ, nye wa nyel'e ne sisim'e djas tɔ mesa me Gheη. Deenek, nye kwyel ε nάά, nye di neεga ε ngwoob εtεp nye neesa mesa ε Gheη. Tin moma di ε eba ɔ nye dyeebawa lyem ε tɔ etεp e bɔs, nye saη ε nάά, ngom di tɔ memyaala. <sup>35</sup>Me lii deenek ε, εtεp menɔɔ men, ye tok εtεp ewa bin tɔ laab. Tin, me kwyel ε nάά, bi sa sa di enɔɔpe εtεp'en ε, da bi ε di tɔ egwakel ne Gheη ne lyem wat.

<sup>36</sup>Ye be nάά, mɔɔ ngbaaz εpebee nάά, nye tokape ne ghwyil emaad ε egwyes be pak be ne ghɔɔɔ ɔ, nye bee nάά, nye ε ne ghwyil esa sa di ààgoka ne esael be ne ghɔɔɔ'e be di nάά ààbael ɔ, ye be nάά, be waabael ɔ, be ε ne ghwyil esa dάa be di ekwos ε. Deenek, nye ààpasyem. <sup>37</sup>Ye be nάά mɔɔ ngbaaz tak eebee nάά, nye ε ne ghwyil emaad egwyes e nyel εtεp edi ε kɔ, ààbe nάά mot ε besal nye ɔ, nye eesa enɔɔpe. <sup>38</sup>Tin, mot ε ba ghɔɔɔ'e ɔ, nye eesa enɔɔpe. Mot ε di ààba ghɔɔɔ'e ɔ, nye eebaasa enɔɔpe dhaa tyε.

<sup>39</sup>Moma eba goka ε ne edi si bhel etsi eba ε, ε gheη ngom dinaa ne tsik ε. Tin, ye be nάά, ngom eegwyε ɔ, nye ε ne ghwyil ε kaba mot lyem'e di ekwyel ɔ. Deenek, ye goka ε nάά, motom tak di mot di edum koη ne Gheη ɔ. <sup>40</sup>Ε yam beea, me bee ε nάά, nye baal di ekus be ɔ, ye ε enɔɔpe dhaa tyε. Deenek, mam pe ε ne Sisim Zeεb.

#### Betit ε di ekaaa benaghise buwa ε

**8** <sup>1</sup>Djhooliika dum ne etεp betit ε bot di eka benaghise buwa ε. Ne tseεtse, mena dyeebakeka ε nάά: «Menaka ε bot ε metselal.» Tin, metselal me tak ε ne ghwyil esa nάά, mena dika ne egheεa nyel. Tin, tete kwyel saη ε nάά, mena dika ne egwakel tɔ zeεga. <sup>2</sup>Mot di egek nάά, nye ne gu sonok ɔ, mot'enok goka ε nye gu nάά, nye dinaa kuku edjek. <sup>3</sup>Tin, mot di ekwyel Zeεb ɔ, Zeεb ne gu nye.

<sup>4</sup>Deenek, mena ε ne ghwyil edeka betit ε di ekaaa benaghise buwa ε? Mena ne guka nάά, naghise tok dhiiti sonok kɔ εko ε bɔs, mena ne baaguka nάά, Zeεb ε ngɔt. <sup>5</sup>Ne tseεtse, ye ε ne edhiiti esisim di tɔ gwoo neghu kɔ εko ε bɔs di edjooaa bezeεb ε. Deenek, ye kwyel eleε ε nάά, ye ε bete ne «bezeεb» ne bete ne «begheη». <sup>6</sup>Ye kabe menabelka ɔ, mena ne guka nάά, Zeεb ε ngɔt, nyey ε di Seeg'enaka, mot nakus esonok djas ɔ, kɔ esu ε le ε bot di ne tsik. Gheη ε ngɔt, ye ε Yezu Klisto, nyey mot di nάά, esonok djas nakusaa ε ε ze ye ɔ, nye ε di esa nάά, mena dika ne tsik.

<sup>7</sup>Tin, ye tok bot djas di egu etseεtse bak. Etεε nάά, bedhiiti bot ε nadi eduwal benaghise ɔ, ε gheη be di edε betit ε di ekaaa benaghise buwa ɔ, egeka

bɔɔ é náá, be epeduwal benaghise. Be ààpyet tɔ edum é koŋ ne Zeeb, é gheŋ be di ede betit é di ekaaa benaghise buwa é, be ne gu náá, be moo é ne edhuud é mis é Zeeb. <sup>8</sup>Tin, ye tok edee mena di edeka é di esa náá, mena kunaaka ne Zeeb. Ede edee neghu edi ààde edee, ye aanàsa náá, mena dika betete é bot neghu bembee é bot.

<sup>9</sup>Bi é ne ghwyil esa sa elyem bin di ekwyel é. Tin, bi é kobaka ne sa bi di esa é. Sa bi di esa é, sa ye ààkadi ebek é di esa náá, bot é di ààpyet tɔ edum é koŋ ne Zeeb ɔ, ni tɔ mesyem. <sup>10</sup>Etee náá, mot di náá, nye dinaa ààpapyet tɔ edum é koŋ ne Zeeb ɔ, nye bee wɔy, mot metselal ede tɔ ndjaa mendjaala me benaghise ɔ, tin, wɔ ààbee náá, wɔ epebesal nye besela sis náá, nye de betit é di ekaaa benaghise buwa ɔ? <sup>11</sup>É di'enek, mɔn-nyoog mot di náá, nye dinaa ààpanyɔ epyet tɔ edum é koŋ ne Zeeb ɔ, mot Klisto nagwye étepe ɔ, nye waawo ze etseetse kɔ esu é lɔ. <sup>12</sup>Bi é syem deenek ne bɔn-nyeg bin ɔ, da bi é pul edum é koŋ é lɔ ne Zeeb, bɔɔ bot é di náá, be dinaa ààpapyet ɔ, bi syem deenek é ne Klisto nyey emet. <sup>13</sup>Dum ne tep tak, ye be náá, sa me di ede é, ye epékwyital edum é koŋ é mɔn-nyaagam ɔ, me aanàkabaade ye, ekaab náá, me ezekekwyesal nye tɔ mesyem.

#### Pol epetaŋal dum ne lwomeŋ'e

**9** <sup>1</sup>Me tok wak peka? Me tok wak mot-lwoma? Me nabe ààbee Gheŋ'enaka Yezu? Bi tok wak bot é zedum koŋ ne Zeeb, dum ne mesa mam kɔ esu é Gheŋ é? <sup>2</sup>Ye nakoozodi náá, bedhiiti bot ààbee náá, me é mot-lwoma, tin, kɔ esu é len me é mot-lwoma. Dáa ye di náá, bi é tɔ egwakel ne Gheŋ é, ye é biyɔ é di elyaal ne tseetse náá, me é mot-lwoma é Gheŋ.

<sup>3</sup>Gwakeka dáa me di ebɔɔza ne bot é di elii ébiyoŋe ne nam ɔ. <sup>4</sup>Dáa bis di náá, bis é bot é lwoma é, bis tok ne ghwyil ebela edee ne menyok kɔ esu é mesa mes é? <sup>5</sup>Bis tok ne ghwyil etɔ mɔdjoŋ ne bel bis di ekeletye é? Bedhiiti bot é lwoma sa é deenek, dɔɔ ne bɔn-nyeg é Gheŋ, zenɔ Pyeɛd. <sup>6</sup>Bi gek é náá, ye é bis ne Bhaanabhas é zodi egoka ne esa mesa, étepe bis neebela sa dek é? <sup>7</sup>Bi naazegwak sok náá, mot sa mesa me esodja, da nye é tuud efute be nyey emet é? Eze di be pyeeb vin, da nye é di ààde bhum tak? Ye é nwyaa mbi mbaalel mesaa di ààde medii me mebel me mesaa me nye di ebaal é?

<sup>8</sup>Tin, mekpa mam ààbela ghwyil tɔ etep ee bot é bɔs di esa é. Etee náá, etsi é Moiiz baazoke é deenek. <sup>9</sup>Ye é tseetse, etsi é Moiiz lee é náá: «Sa wɔ ààdiyal nuub ngɔmbe é gheŋ nye di enyal bhum ble é\*.» Ye kwyel elyaal é náá, Zeeb ne gek engɔmbe ghoŋ. <sup>10</sup>Nye ààlii deenek tin kɔ esu é lena? Tseetse, mekpa menek nakwyalaa é étepe'ena. Ye goka é náá, mot di ebe see, ne mot di enyuna ebhum é ble ɔ, bela efute mesa mɔɔ. <sup>11</sup>Bis naabe bhek Sisim tɔ len. Tin, bis é kanɔɔ ba bim esa ee bi bela é mesa men é, ye kabe é ébiyoŋe? <sup>12</sup>Ye be náá, bedhiiti bot é ne ghwyil ede esa bin ɔ, Haaa gwyata ne bisɔ, bis é ne gham ne ede ye dhaa-dhaŋak bɔɔ.

Bela náá, bis nabe é ààkwyel esa deenek. Tin, bis naamaad elyem kɔ etep djas, étepe bis ezekelu bedhiiti bot egwak Mbée Bhaadal é Klisto. <sup>13</sup>Bi ne gu enyɔŋe náá, bot é di esa mesa tɔ kok Ndjaa-ebuwa ɔ, edee bɔɔ goka ne edus é tɔ kok Ndjaa-ebuwa be di esa mesa é. Ye kabe bot é di eka ebuwa kɔ

\* 9,9 Det 25,4



mesa-ebuwa ɔɔ, edee bɔɔ zodus é tɔ ebuwa binek. <sup>14</sup>Ye é tyee wat ne bot e di egoola Mbée Bhaadal ɔ, Gheɲ naazeloolée náá, bɔɔ pe aazobela edee é, ne Mbée Bhaadal be di egoola é.

<sup>15</sup>Ye kabe mam ɔɔ, me ààwaab esa binek, tin, me ààpakwyal bin mekana mak étep ewaab é bin dhiiti sonok. Deenek, me kwyl é náá, esyee bela me, ne náá, mot zedis me duu me di ne ye é. <sup>16</sup>Me tok ne ghwyil eghée nyel kɔ esu é egoola Mbée Bhaadal, etee náá, ye é ne nam é bhel náá, me sa mesa me tak. Haaa kpaa-ghoɲ ne nam, me di ààgoola Mbée Bhaadal ɔ. <sup>17</sup>Ye epedi náá, ye é mam emet é nasée mesa me tak ɔɔ, pe me goka é ne ebela efute. Dáa ye di náá, mesa me tak nadjéaa me é ne bhel é, é di'enek, me zokasa é mesa me nadjéaa me é. <sup>18</sup>É di'enek, efute bam aakadi tin yé? Efute bam é memyaala me me di ne ye é gheɲ me di egoola Mbée Bhaadal ààwaab sonok ne mot é. Mam àànɔɔ efute ee mot di egoka ne ebela, bhis egoola Mbée Bhaadal é.

### Egoola Mbée Bhaadal

<sup>19</sup>Bot ne gu náá, me tok kwom dhiiti mot. Ye é tseetse, é di tak wat, me eemyaal édi é kwom bot djas, étep beté ne bot needu Klisto. <sup>20</sup>É sok me di sama ne bot é mbyak eYuda é, me ke é dáa bɔɔ, étep edul é be é ze é Klisto. É sok me di sama ne bot é di elooba ne metiɲ é Moiz é, me ke é dáa bɔɔ. Me dyeebasa deenek é, étep me needul be é ze é Klisto, ye nakoozodi náá, me tok si bhel metiɲ é Moiz. <sup>21</sup>É gheɲ me di sama ne bot é di ààbe bot é mbyak eYuda ɔ, bot é di ààlooba ne etsi é Moiz ɔ, me ke é dáa bɔɔ, étep me needul be é ze é Klisto. Deenek, ye ààkwyl elée náá, me ààlooba ne etsi é Zeeb. Tin, me é si bhel etsi é Klisto. <sup>22</sup>Ye kabe bot é di ààpyet tɔ edum ekoɲ ne Zeeb ɔɔ, me zobaake é dáa bɔɔ, étep edul é be é ze é Klisto. Deenek, ne mbi bot djas, me ne sa esa djas di egoka é, étep me neetsik bedhiiti bot. <sup>23</sup>Me sa etep binek djas é, etee náá, bot neemyaal Mbée Bhaadal. Etee náá, dɔɔ ne mam pe, me neebela yam ékéé tɔ embée esa ee Mbée Bhaadal nakek é.

### Edjek éke é ze é Klisto

<sup>24</sup>Bi ne gu náá, bot é di esa meboola me ewyis é kaab ɔ, be kan kaab é bɔɔ djas, é di'enek, mot ngɔt é di ekekwaɲ ebela efute. Ye be náá, bi epesa meboola me kaab ɔɔ, bi goka é ne ekaab tyee wat di náá, bi neekébela efute. <sup>25</sup>Deenek, bot é di esa meboola me ewyis é kaab ɔ, be goka é ne emaad é lyem tɔ etep djas. Be dyeebasa deenek é, étep be neebela kɔtɔ duu<sup>c</sup> di ààbɔya ne egwyé é. Tin, bisɔ dyeebasa zii é, étep ebela kɔtɔ duu na kɔm-kɔm. <sup>26</sup>Étep tak é, ye di náá, é gheɲ me di esa meboola me ewyis é kaab é, mis mam gwyák é kɔtɔ duu. Me é dáa mot meboola me tuub, ekuta be ààbyak mbes. <sup>27</sup>Me ààduwal nyel'am, me ne tiig ye elyelepe. É kaab náá, bhii me di egoola Mbée Bhaadal ne bedhiiti bot é, mam emet ezekedisaa tɔ bot aabela efute ɔ.

### Edul é bot melɔ dum ne benaghise

**10** <sup>1</sup>Bɔn-nyéeg, me kwyl é náá, bi gheetetaala ne sa nasael ne bebhaa-b'enaka é gheɲ é Moiz é. Ye nadi é ne eguud nadi edjeed be é. Bhii

<sup>c</sup> 9.25 kɔtɔ duu ye nadjé-jéaa bot é bhii be nadi ekwaɲ meboola me be nadi esa é. Dhiiti ekɔtɔ e tak nasael é ne eka ne mezem me ele.

tak, bɔɔ djas naasee boo dii mesɔn nadi edjooaa Dii Mesɔn na Tɔɔbelaa ε. <sup>2</sup>Bɔɔ djas naaduwa Zeeb tɔ eguud ne tɔ boo dii mesɔn. Etep binek djas kwyel elyaal é náá, be naamyaaɓ edu é Moiiiz. <sup>3</sup>Bɔɔ djas naade edee wat yii sisim, <sup>4</sup>bɔɔ djas naade medii me wat yii sisim. Tin, medii me be nadi ede ε, nadi ewyis é tɔ ekok ε sisim nadi egyee ne nɔɔ ε. Bela náá, ekok ε tak nabe é Klisto. <sup>5</sup>Tin, Zeeb nabe é ààmyaala ne mefulu me bete ne bot pak'ɔɔ. Kɔ esu ε tak, be naasi bheee tɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii ε.

<sup>6</sup>É di'enek, etep binek djas nasael é, ye needi ne nena dhatyee geka, etee náá, mena needi ààbe ne embee mekwosak dǎa bɔɔ nadi ne ye ε. <sup>7</sup>Nàduwaka benaghise dǎa bedhiiti bot pak bebhaab'enaka naduwal ε. Tin, Ekwyalaa lee é náá: «Bot naadisi étep ede edee ne menyok, bhii tak, be naawyel keɓɓ mezeɗ ne eduwal ε benaghise\*.» <sup>8</sup>Sa mena ààduka ze mezo, dǎa bedhiiti bot nasa é. É di'enek, bot bemil mekam-membá ne bemil elɛl (23 000) naakpaa ne mesyee gwyε, dwoɔ wat kɔ esu ε tak. <sup>9</sup>Sa mena ààwaka Klisto tɔ mebhawal, dǎa bedhiiti bot pak'ɔɔ nasa ε. Étep tak, benyɔ naazelo be. Wɔ gwaa, bete ne bot zegwyε. <sup>10</sup>Sa bi ààdi ne menwyaad tɔ elyem, dǎa bedhiiti bot pak'ɔɔ nadi esa ε. Tin, fofop esyee naagó be kɔ esu ε tak.

<sup>11</sup>Embee etep binek djas nasael é, étep ye needi ne nena dhatyee geka. Tin, etep tak nakwyalaa tɔ bemekana é, étep edul é mena melɔ, etee náá, mena moo é é melu me mesik. <sup>12</sup>Mot di ebee náá, nye é ndjem ɔ, nye goka é ne ekobaka, étep nye é zekewyε tɔ mesyem. <sup>13</sup>Be mebhawal me bi naboma ne ye ε, ye é mebhawal me bot djas di eboma ne ye ε. Zeeb é sosoob tɔ ekek be, nye tok ne ghwyil ebet náá, bi boma ne mebhawal di náá, ye waadhaa bin ghwyil ε. Tin, é sok mebhawal aazyε é, Zeeb é waadje bin ghwyil emaad ye, nye Waalyaal bin mepek me ewyis é tɔ mebhawal me tak.

### Epee eduwal é benaghise

<sup>14</sup>Dum ne tep tak, bɔn-nyεεg bam me di ekwyel ɔ, nàkunaaka ne benaghise. <sup>15</sup>Me lii ne nen é dǎa be di elii ne betsoɗ ε bot ε. Biyɔ bemet, sɔska sa me di elii ε. <sup>16</sup>Taalaka beele mena di edeka menabelka djas, étep eghaapee Zeeb ε. Eghεɗ mena di deka ye ε, ye àasa náá, mena dika tɔ egwakel ne ghiya ε Klisto? Ye naasee kɔ esu ε lena. Ye kabe mapa ɔɔ, ye epesa náá, menabelka djas di nyel ngɔt ne Klisto. <sup>17</sup>Dǎa ye di náá mapa é wat ε, ye nakoozodi náá, mena ne buka, menabelka djas moo é nyel ngɔt. Etee náá, menabelka djas epedeka mapa tak wat.

<sup>18</sup>Nɔɔka geka bɔn ε Yisalaɛl. Bot ε nadi ede betit ε nazekaaa é buwa ɔ, be é tɔ egwakel ne Zeeb. <sup>19</sup>Me ààpake náá, betit ε nakaaa benaghise ebuwa ɔ ne val étep'es. Me ààpabaake pe náá, benaghise é van sonok. <sup>20</sup>Tin, me kwyel elɛε é náá, ebuwa bot ε membyak me sis di eka ε, be ka ye é ne ekuk, be ààdje ne Zeeb. Tin, me ààpakwyel náá, bi di tɔ egwakel ne ekuk. <sup>21</sup>Bi tok ne ghwyil ede tɔ beele Gheɗ, da bi é baade tɔ beele ekuk. Deenek, bi tok ne ghwyil ede kɔ mesa Gheɗ, da baade kɔ mesa ekuk. <sup>22</sup>Tin, mena kakwyel é náá, Gheɗ kpaa lyem ne nena? Mena gek é náá, mena é ne ghwyil dhaa nye ne ghwyil é?

### Esa mesa étep duma ε Gheɗ

<sup>23</sup>Bot dyeebake é náá: «Mena é ne ghwyil esa esa djas ee elyem binaka di ekwyel ε.» Ye é tseetse, guka náá, djas ààval sonok. Mena é ne ghwyil esa

esa djas ee elyem binaka di ekwyel ε. Tin, etep binek djas ààdje zεega bot meghaaz. <sup>24</sup>Ye àànyo náá, ghwyikwyee mot zosik é nyel'e met. Ye goka é náá, nye di ne ghwyikwyee ne beso bot. <sup>25</sup>Bi é ne ghwyil ede yebo betit djas di ebomsaaa tɔ djando ε, sa bi ààtuŋ menyel esaa pe pak ye dus ε. <sup>26</sup>Eteε náá, Ekwyala lεε é náá: «Ye é Gheŋ ε di kukuma bos, nye é kukuma esa djas di kɔ eko ε bos ε'».

<sup>27</sup>Mot di náá, nye dinaa ààpadum koŋ ne Zεeb ɔ, djoo bin náá, bi kede ɔ, ye be náá, bi eemyaal ɔ, deka edee djas yii nye aadje bin ε, ààtuŋ menyel esaa pe pak edee tak dus ε. <sup>28</sup>Tin, mot ε kalεε bin náá: «Tit'ak dus é é buwa benaghise» ɔ, deenek, sa bi ààde ye, kɔ esu ε mot lεε deenek ɔ, etep elyem needi tɔ egwyem. <sup>29</sup>Me ààlii wak dum ne esiiza e lyem bin, me lii é ne esiiza e lyem mot'enok.

Neghu dhiiti mot é ne ghwyil eke náá: «Étep yé esiiza e lyem mot aasa náá, me kat esa sa me di ekwyel esa ε? <sup>30</sup>Ye be náá, me ne bulal bhoo ne Zεeb kɔ esu ε edee me di ede ɔ, haaa etep yé be aakalii ne nam ebiyoεpe dum ne edee me de ε?»

<sup>31</sup>Tin, etep edee ne menyok me bi di ede ε, neghu sa djas bi di esa ε, saka ye etep duma ε Zεeb. <sup>32</sup>Sa mefulu men ààsa náá, bot ε mbyak eYuda, ne bot ε mbyak eGhelek, zenɔ bot ε zεega mendjaala Zεeb kwyit tɔ mesyem. <sup>33</sup>Duka mefulu mam, me ne sa meghaaz, etεε náá, bot djas neemyaala ne mesa mam djas. Tin, me ààsaa ekwyεεg ε nyel'am met, me saŋ é ekwyεεg é betε ne bot, etep be nebelas tsik.

# 11

<sup>1</sup>Duka mefulu mam, dáa me di edu mefulu ε Klisto ε.

**Bhet boa ne botom di egoka ne ebɔt tɔ ndjaa mendjaala ε**

<sup>2</sup>Me epeso bin mesii, etεε náá, bi ne taala me é mewala djas. Bi ne du metin me me di edje bin ε. <sup>3</sup>Deenek, me kwyel é bi gu náá, Klisto é kukuma motom djas, motom é kukuma myel, Zεeb é kukuma ε Klisto. <sup>4</sup>Tɔ zεega mendjaala, é gheŋ motom di edjaala Zεeb neghu egoola Mekpa ε Zεeb ε, nye di ne lo ndjela ɔ, nye ààpaduwal kukuma ye, Klisto. <sup>5</sup>Tin, moma di edjaala Zεeb neghu egoola Mekpa ε Zεeb ɔ, nye di ààdjel lo ɔ, nye ààpaduwal ngom. Nye é dáa moma di ne bhoo tsika ɔ. <sup>6</sup>Ye be náá, moma ààpadjel lo'e ɔ, ye goka é náá, nye tsik bhoo lo'e. Tin, ye be náá, ye ne sa sen náá moma di ne bhoo tsika ɔ, nye goka é ne edjel é lo'e ne bheε.

<sup>7</sup>Motom ààgoka ne edjel lo'e, etεε náá, nye é mbaŋa-mbaŋa duma ε Zεeb. Tin, moma é di mbaŋa-mbaŋa duma ngom. <sup>8</sup>Eteε náá, motom nabe é ààkusaa ne kyes nyel moma, ye é moma é nakusaa ne kyes nyel motom. <sup>9</sup>Motom nabe é ààkusaa kɔ esu ε moma, ye é moma é nakusaa kɔ esu ε motom. <sup>10</sup>Dum ne tep tak, kɔ esu ε efofop, moma goka é ne edi ne lo ndjela ne bheε, etεε náá, ye é tseŋa ekukuma. <sup>11</sup>É di'enek, tɔ tsik'enaka ne Gheŋ, ye tok ne motom di ààbe ne moma, ye tok pe ne moma di ààbe ne motom. <sup>12</sup>Eteε náá, dáa moma nakusaa ne kyes nyel motom ε, motom pe byel é tɔ mɔ moma. Tin, djas yenek dus é pe daa Zεeb.

<sup>13</sup>Pookobeeka biyɔ bεmet! Ye é enyɔεpe náá, moma di ne lo mbek, ààdjel bheε, é sok nye di edjaala Zεeb ε? <sup>14</sup>Mena beeka dáa bos di egoka ne eke ɔ,

ye é étep e sen náá, motom di ne bhoo edjanpe é lo. <sup>15</sup>É di'enek, moma di ne bhoo edjanpe ɔ, ye é duma. Deenek, bhoo edjanpe nadjeaa ne moma é etee náá, ye needi ne ne dáa bhee. <sup>16</sup>Tin, mot e di ne gwyes esuu meso dum ne tep'ak ɔ, ye nyo é bi gu náá, ye é bemefulu me mena dika ne ye to ezee ga mendjaala me Zeeb e.

### Ede kominjon

<sup>17</sup>Yii me kalii wak nen'aak, ye tok étep eso bin mesii. Etee náá, é sok bi di esee ga e, ye dyeebakeswaala ne nen é ebiyoepe, ye aaswaala ne nen enyoepe. <sup>18</sup>Sa meken be nalee me e, ye é náá, é sok bi di esee ga étep edjaala Zeeb e, bi é ne zyaala pak'en. Deenek, me dinaa aapamyaal ye enyoepe. <sup>19</sup>Ye goka é náá, ye di ne zyaala pak'en, etee náá, bot neegwyak bot e di sosoob ne Zeeb ɔ. <sup>20</sup>É gheñ bi di esee ga e, ye tok étep ede kominjon. Bi dyeebasee ga é, étep esa etep e sis. <sup>21</sup>Etee náá, é sok bi di ekan ede e, mot ne mot suu é ede edee bemet, bedhiiti bot é lik ne za, bedhiiti bot to elangi. <sup>22</sup>Bi tok ne mendjaa étep mot ne mot neede edee ne menyok pe yiizaag é? Eyé, bi byasal é zee ga mendjaala me Zeeb é? Neghu bi sa é, étep bot e di àadi ne sonok ɔ neegwak sen é? Bi kwyel náá, me ke ne nen dáa? Me duwal bin é? Ààbe, me tok ne ghwyil eduwal bin ko esu e tak!

<sup>23</sup>Tin, gwakeka melyo me me nagwak ne Gheñ étep me neegoola bin ye e. É pum Gheñ Yezu nametaa e, nye naanɔɔ mapa, <sup>24</sup>bhii nye naghaapee Zeeb e, nye eezepyak ye. Bhii tak, nye eezeke náá: «Yak é nyel'am zekaaa ko esu e len e. Gheesesaka deenek étep bi neetetaala me\*» <sup>25</sup>Tyee wat, nye naazenɔɔ beele bhii dek, nyey ne nɔɔ náá: «Beele yak é beele ebheñ e na bes ne Zeeb, ebheñ e kwyalel ne ghiya yam e. É sok bi aadi edede ye e, sesaka deenek étep bi neetetaala me\*» <sup>26</sup>Etee náá, é esok djas bi di ede mapa ne menyok menek e, bi goola é bhaadal esyee e Gheñ, deenek kekum ewala nye aabula e.

<sup>27</sup>Ye é étep tak e di náá, mot edi ede kominjon mapa ne menyok e Gheñ dek di àagoka ɔ, nye eesyem, etee náá, nye aapaduwal nyel ne ghiya e Gheñ. <sup>28</sup>Esok ne mot ne de kominjon mapa ne menyok, ye goka é, nye pookodja ne tsun, djem ne byak. <sup>29</sup>Etee náá, mot e de kominjon àasiiza egwakel e le ne nyel e Gheñ ɔ, nye epesaa epée e Zeeb ko le. <sup>30</sup>Ye é ko esu e tak e, bete ne bot to len di ne mebé, bedhiiti ààbe ne ghwyil, bak bedhiiti gwyé. <sup>31</sup>Mena e di edjaka ne tsun, djem ne byak ɔ, Gheñ aanàpée mena. <sup>32</sup>Tin, Gheñ e di epée mena ne ebulal mena é ze, etee náá, Zeeb needi àawa mena é feñ loog wat ne bot e bos'ak.

<sup>33</sup>Deenek, bɔn-nyee g bam, é sok bi di esee ga étep ede kominjon e Gheñ e, bwoodka bɔn-nyee g bin. <sup>34</sup>Mot e di ne za ɔ, nye de pe ndjan'e, etee náá, bi needi àawa epée e Zeeb to esee ga e len. Ye kabe edhiiti medjin ɔ, me aabɔɔza ye é, é sok me aakum penek pe yebɔ e.

### Mekée me Sisim na Dee

**12** <sup>1</sup>Bɔn-nyee g, djhooliika nenak dum ne mekée me Sisim na Dee. Me kwyel é náá, bi gu etséetse dum ne mekée me tak. <sup>2</sup>Bi ne gu náá, é gheñ bi nadi bi dinaa àadum koñ ne Zeeb e, bi nadi ebet náá, be dul bin,

bi duwal benaghise, esa ee di ààbe ne nuub elii ε. <sup>3</sup>Dum ne tep tak ε, me di ekwyel εlee bin náá, mot ε ke náá: «Me eekal Yezu» ɔɔ, ye tok Sisim Zeeb lwom nye náá, nye ke deenek. Tin, ye tok ne mot di ne ghwyil eben gwood ke náá: «Yezu é Gheɲ», ye di ààbe náá, Sisim na Dee ε di edjeed nye ɔɔ.

<sup>4</sup>Mekεε me Sisim di edje ε, ne bu membi, Sisim é wat. <sup>5</sup>Mesa me Zeeb ne bu membi. Mesa me mena di esaka ε, ye é yii Gheɲ ngɔt. <sup>6</sup>Ye é ne bete ne membi me esa mesa me Zeeb. Ye é Zeeb yenɔk ngɔt ε di esa mesa menek djas tɔ lenaka. <sup>7</sup>Tɔ tsik mot ne mot, Sisim epelyaal ekee ε mot ne mot bela, étep ekwyee bot djas ε. <sup>8</sup>Sisim dje bedhiiti bot é, ekee elii ne etsoɲ. Sisim tak wat kadje bak bot é, ekee elii ne metselal. <sup>9</sup>Sisim tak wat epedje bedhiiti bot tɛtɛ edum ε koɲ ne Zeeb. Ye kadje bak bot é, ekee ε egwom ε bot. <sup>10</sup>Sisim eedje bedhiiti bot ekee esa endem e mebwala, ne bak bot nye eedje be ekee egoola sa Zeeb di elee be ε. Deenek, ne bedhiiti bak tak, nye eedje be ghwyil ewa mbek pak embee esisim ne Sisim na Dee. Tin, ne bedhiiti, nye eedje be ekee elii tɔ elii ε bot djas di ààgwak ε. Nye kadje ne bak bot é ghwyil egoola elii binek. <sup>11</sup>Ye é Sisim tak wat ε di esa mesa menek. Nye ne dje mot ne mot ekee nye di ekwyel ε.

#### Nyel mot é ne mbula ekyes

<sup>12</sup>Nyel é wat, tin, ye é ne bete ne ekyes. Tin, ekyes e tak nakoozobu, ekyes binek djas sa é nyel wat. Ye é tyee wat ne zεega bot ε mendjaala, ye lyaal é nyel ε Klisto. <sup>13</sup>Tin, menabelka djas, bot ε mbyak eYuda neghu bot ε mbyak eGhelek, kwom mot neghu seɲele mot, mena naaduwaaka Zeeb tɔ Sisim wat. Ye nabe é étep mena needika nyel ngɔt. Tin, ye é Sisim tak wat ε di tyee medii me mena di edeka menabelka djas ε.

<sup>14</sup>Tin nyel mot aanàkwaazodi ne kyes wat. Nyel mot ne bu ekyes. <sup>15</sup>Ko ε ke náá: «Dáa ye di náá me tok mbo ε, mam tok kyes nyel» ɔɔ, ye waadus náá, nye é kyes nyel étep tak é? <sup>16</sup>Elo ε kake ye sok náá: «Dáa di náá, me tok dis ε, mam tok kyes nyel» ɔɔ, ye waadus náá, ye tok kyes nyel étep tak é? <sup>17</sup>Ye epedi náá, nyel mot djas é bum dis ne bum dis ɔɔ, haaa mot aakagwak tin dáa? É di'enek, ye epedi náá, nyel djas é elo ne elo ɔɔ, é di'enek, mot aakagwak menuub tin dáa? <sup>18</sup>Ne tseetse, Zeeb nasa nyel mot é ekyes ne ekyes, kyes ne kyes ne mesa me, dáa Zeeb nye emet nadi ekwyel ε. <sup>19</sup>Deenek, ye epedi náá, nyel mot nazosael é ne kyes wat ɔɔ, pe nyel mot tok. <sup>20</sup>Deenek, nyel mot ne bu ekyes, tin, nyel é wat.

<sup>21</sup>Dis tok ne ghwyil eke ne mbo náá: «Me tok ne gwyes ne nɔ!» Deenek, lo tok ne ghwyil eke ne meko náá: «Me tok ne gwyes ne nɔ!» <sup>22</sup>Edhiiti ekyes e nyel ee bot di ebee náá ye ààval ε, ye ne val enyεpe. <sup>23</sup>Ekyes e nyel ee bot di ebee náá, ye é ààdyeebaval ε, ye é yii bot dyeebakwyεeg dhaa nyel ε. Tin, ekyes e nyel ee bot dyeebabee náá, ye ààgoka náá, ye nyen é mis me bot ε, ye é yii bot di ekwyεeg εbuεpe ε. <sup>24</sup>Tin, ekyes e nyel ee bot dyeebabee náá, enyɔ ne ebee ε, ye ààkwyεεga εbuεpe. Deenek, é gheɲ Zeeb nasa nyel mot ε, nye naadyeebadje duu ne ekyes e nyel ee bot di ààdyeebaduwal ε. <sup>25</sup>Bela náá, mbek tok tɔ nyel mot. Deenek, ekyes djas epekwyee pak'ɔɔ. <sup>26</sup>Ye di náá, kyes nyel mot wat epekpaɲ ɔɔ, ekyes nyel djas ne gwak mekpaa menek. Tin, kyes nyel wat edjeaa duu ɔɔ, ekyes nyel djas ne di tɔ memyaala.

<sup>27</sup>Guka náá, bi é nyel ε Klisto. Mot ne mot pak'en é kyes wat é nyel tak. <sup>28</sup>Étep tak ε, ye di náá, tɔ ndjaa mendjaala, Zeeb nakan edil sok é bot ε

lwoma, bhoõba yoo bengoõlel ε Mekpa ε Zeeb, yii elɛl é belyoel. Bhii binok, nye naabaadil bot ε di esa endem mebwala ɔ, ne bot ε di ne ghwyil etsik bot ε mebé ɔ. Bhii tak, nye naabaazedil bot ε di ne ekee ekwyee neghu edjeed bõ beso bõ ɔ, neghu elii é tɔ betɛ ne elii e sis ɔ. <sup>29</sup>Bot djas tok bot ε lwoma, neghu bengoõlel ε Mekpa ε Zeeb, zenoõ belyoel. Bela náá, bot djas tok ne ekee esa endem e mebwala, <sup>30</sup>neghu bot ε di etsik bot ε mebé ɔ. Bot djas tok bot ε di elii tɔ elii bot di ààgwak ε, neghu bot ε di egoola elii binek ɔ. <sup>31</sup>Deenek, saaka náá, Sisim na Dee dje bin ekee di eval dhaa tye ε.

Tin, me epylaal bin nenak ze di edhaa meze menek djas ε.

#### Kwyel goka é ne edi é tɔ esonok djas

**13** <sup>1</sup>Djhoopookonoõka geka náá, me epelii elii e bot ε bɔs neghu yii efofop, ye be náá, kwyel tok tɔ lam ɔɔ, tin me é dhatyee ghom neghu boo edjhaŋal ε gwooz yii bot di enyuu étep esa etap ε. <sup>2</sup>Me é ne ghwyil egoola Mekpa ε Zeeb nadjɛ me ε, me é ne ghwyil edi náá, me ne bu egu, me é ne ghwyil epiibal etep e Zeeb djas di tɔ sɔ ε, neghu edi ne edum ε koŋ ne Zeeb di ne ghwyil edis metsok di ye di ɔ. Ye é tseetse náá, me é ne ghwyil esa etap binek djas, tin, me di ààdi ne kwyel ne bot ɔ, etap binek djas é toto. <sup>3</sup>Deenek, me é ne ghwyil enoõ ekum bam djas, dje ne bedjel ε bot, neghu enoõ nyel'am, ka ye buwa étep ye needikaa. Tin, me di ààbe ne kwyel ne bot ɔɔ, etap binek djas é toto.

<sup>4</sup>Kwyel é emaad, kwyel é esa enem esa, kwyel tok ne zok, kwyel tok ne ebet, neghu eghea nyel. <sup>5</sup>Kwyel àasa etap e sen, kwyel àasa ekaa, kwyel ààbiyo, kwyel tok ne ebuk tɔ lyem ne mot. <sup>6</sup>Kwyel ààmyaala ne embee etap. Tin, nye myaala é ne etseetse. <sup>7</sup>Kwyel ne pel etap djas, kwyel ne myaal etap djas, nye é ne ebwaalel ne etap djas, nye é ne meghaaz tɔ etap djas.

<sup>8</sup>É di'enek, kwyel é kɔm-kɔm. Tin, mekpa di egoolaaa bot dum ne Zeeb ε, ye aanàbaagoolaaa dhiiti dwoo. Elii ee bot di elii ε, ye aadi é si. Egu ε bot ε bɔs ε waasi. <sup>9</sup>Deenek, bis goola Mekpa ε Zeeb é ba bim, etee náá, ba mɔɔ egu ε les é pes. <sup>10</sup>Tin, dwoo etap djas aadjala ε, sa nadi ààdjala é waadiib.

<sup>11</sup>É sok me nadi mɔɔ dhyeeb ε, me nadi elii neghu esiiza dāa mɔɔ dhyeeb. Me nadi é ne etsoŋ e bõ dhyeeb. Tin, é sok me nakadi me moo boo-mot ε, me naakat esa etap djas nadi yii bõ dhyeeb ε. <sup>12</sup>Nenak, mena kabeeka esonok é dhatyee tɔ enyen ε di àànyɔ enyen ε, tin é ewala ε di ezye yenek, mena aabeeka esonok popoopwon. Nenak, me àagu esonok djas enyɔpe. Tin, é ewala ε di ezye yenek, me waagu Zeeb enyɔpe dāa Zeeb nyey emet di egu me ε.

<sup>13</sup>É di'enek, esa elɛl bak é tɔ lam: edum ε koŋ ne Zeeb, ne ebwaalel, zenoõ kwyel. Tin, tɔ esa binek beɛl, kwyel eedhaa tye.

#### Sisim na Dee eedje mekee étep bot neekwyeeɛ pak'oõ

**14** <sup>1</sup>Pookosaaka sok kwyel. Da bi é baasaa mekee me Sisim, daŋ-daŋ é yii egoola bhaadal di edus pe daa Zeeb ε. <sup>2</sup>Mot di elii tɔ elii ee bot di ààgwak ɔ, nye ààlii ne bot, tin, nye lii é ne Zeeb. Etee náá, ye tok ne dhiiti mot di etiibal sa nye di elii ε. Tin, ne ghwyil Sisim na Dee, nye wysal é etap ee di tɔ sɔ ε. <sup>3</sup>Mot di egoola mekpa me di edus pe daa Zeeb ɔ, nye goola ye é ne bɔn-nyeeɛ, étep edum ε koŋ ε lõ ne Zeeb neeloo. Nye goola ye ne bɔn-nyeeɛ

é étep edje be meghaaz ne edje be melyo. <sup>4</sup>Mot di elii tɔ elii ee bot di ààgwak ɔ, nye dje meghaaz é ne nyel'e met. Tin, mot di egoola mekpa di edus pe daa Zeeb ɔ, nye dje meghaaz é ne bot e zeeɣa mendjaala djas.

<sup>5</sup>Me kwyel é náá, biyɔ djas lii tɔ elii ee bot di ààgwak e. Tin, sa me baadi ekwyel ebuɛpe é náá, bi goola mekpa me di edus pe daa Zeeb e. É di'enek, mot di egoola mekpa me di edus pe daa Zeeb é ne boo metanɗ dhaa mot di elii tɔ elii ee bot di ààgwak e. Ye di náá, dhiiti mot tɔ zeeɣa tak é ne ghwyil egoola ye ɔɔ, ye é enyɔɛpe, etɛɛ náá, bot djas é waatiibal. É di'enek, edum e koŋ e bot e zeeɣa mendjaala é waatɔ sok. <sup>6</sup>Bɔn-nyeeɣ, me pookodji bin náá: É gheŋ me aazyɛ pe yebo e, me kalii ne nen é tɔ elii ee bot di ààgwak ɔɔ, me kakwyee bin tin ne yé? Ààbe ne dhiiti sonok. Ye goka deenek é me tel bin sa nadi syela e, me goola bin bhaadal Zeeb dhis e, me dje bin egu neghu melyo.

<sup>7</sup>Djhoopookonɔɔka geka ne esa ee di ebwomaa étep ebɔl mebyonɗ ne ye e, dáa sandjo ne tɔŋ. Ye be náá, mbwoma tak ààgék seŋ tɔ melɔ ɔɔ, bot aakagu mbek pak esa ee di ebwomaa é dáa? <sup>8</sup>Ye é tyee wat ne mot di elɔɔ boo tɔŋ esodja ɔ, ye di ààlɔɔel enyɔɛpe ɔɔ, ye tok ne mot aawyel étep ekelumla deeb. <sup>9</sup>Ye é djala ne biyɔ bemet. Ye be náá, bhaadal bi di egoola e, bi goola ye é tɔ elii ee bot di ààgwak ɔɔ, tin, bot aakamet sa bi di elii é dáa? Deenek bi lii é yii toto! <sup>10</sup>Deenek, kɔ eko e bɔs, ye é ne bɛte ne elii, ye tok ne lii wat tɔ elii binek di náá, ye é ààval dhiiti sonok. <sup>11</sup>É di'enek, mot e di elii ne nam tɔ lii me di ààgwak ɔɔ, nye é ndjon pe daa lam, mam pe é ndjon pe daa le. <sup>12</sup>Dáa ye di náá, bi ne dyeebawa lyem tɔ mekkeɛ me Sisim e, saaka náá, bi bela ebuɛpe mbi mekkeɛ me di esa náá, edum e koŋ e bot e zeeɣa mendjaala tɔ sok e.

<sup>13</sup>Dum ne etep binek, mot di elii tɔ elii bot di ààgwak ɔ, nye goka é ne ewaab ne Zeeb náá, nye dje nye ekee e egoola etep ee nye di elii e, étep bot neemet ye. <sup>14</sup>Me di edjaala tɔ elii ee bot di ààgwak ɔɔ, sisim yam é tɔ mendjaala. Tin, metselal mam kadi é ààgu sa me di elii e. <sup>15</sup>Me aakasa tin dáa? Me aadjaala Zeeb é ne sisim yam, da me é baadjaala nye ne metselal mam. Deenek, me aadjeɛb nye djeɛb é ne sisim, da me é baadjeɛb nye djeɛb ne metselal mam. <sup>16</sup>Ye be náá, wɔ zobulal bhɔɔ ne Zeeb é tɔ sisim ɔɔ, haaa mot di ààtiibal etep ee wɔ di elii tɔ zeeɣa mendjaala e, aakake «AMEN» ne mendjaala me wɔ bulal bhɔɔ ne Zeeb ɔ dáa? <sup>17</sup>Ye nakoozodi náá, mendjaala mɔ yii ebulal bhɔɔ ne Zeeb ne nyo dhaa, ye ààsa náá, bedhiiti bot pyet tɔ edum e koŋ ne Zeeb.

<sup>18</sup>Me epebulal bhɔɔ ne Zeeb, etɛɛ náá, me epelii tɔ elii bot di ààgwak e, dhaa biyɔ djas. <sup>19</sup>Tin, é gheŋ bot di tɔ zeeɣa mendjaala e, ye goka é me loo mekpa meten yii bot aatiibal e, ne náá, me loo mekpa bedhet ne bedhet tɔ lii di náá, bot aanàkwaatiibal e. Deenek, me kwyel é elyo be ne mekpa me elii be di egwak e.

<sup>20</sup>Bɔn-nyeeɣ, katka eɗi ne esiiza e bɔɔ dhyeeb. Dika dhatyee bɔɔ dhyeeb bot e di ààgu sonok ɔ, sok bhwoob embee etep. Ye kabɛ pe kyee etiibal etep ɔɔ, dika eboo bot. <sup>21</sup>Gwakeka sa Ekwyala di elɛɛ:

«Gheŋ ke é náá:

Ye é tɔ elii e sis,

ne tɔ enuub e bot e membyak me sis e,

me aalii ne bot e mbyak'ak,

ye nakoozodi deenek, be aanàkwaagwak me\*»

<sup>22</sup>Deenek, ekee elii é tɔ elii e bot di ààgwak ε, ye é ndem étep bot ε di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ, ààkabe étep bot ε di edum koŋ ne Zeeb ɔ. Ghuna, ekee egoola Mekpa ε Zeeb é ndem étep bot ε di edum koŋ ne Zeeb ɔ, ààkabe étep bot ε di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ.

<sup>23</sup>Djhoopookokeka náá, bot ε zeeɣa mendjaala djas lii tɔ elii bot di ààgwak ε. É di'enek, bot ε di egwak-gwakak ɔ, neghu bot ε di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ zeni tinaak ɔ, be aanàkwaake náá, bot binɔk djas epelyet é? <sup>24</sup>Ye be náá, bot djas tɔ zeeɣa mendjaala epegoola Mekpa ε Zeeb ɔ, dhiiti mot neghu mot di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ eni tinaak ɔ, nye waagwak etep binek djas. Bhii tak, nye waagu náá, nye é mot mesyem kɔ esu ε etep ee nye gwak ε. Tin, ye waani nye tɔ bum lyem.

<sup>25</sup>Deenek, esiiza be nadi syela ε, ye waawwis tɔ gwyε. Tin, nye aapyak meboŋ me bhwoob si, étep eduwal ε Zeeb, eke náá: «Ye é tseetse náá, Zeeb é pak'en!»

### Dáa zeeɣa mendjaala di egoka ne edi e

<sup>26</sup>Bɔn-nyεεɣ, bot goka é ne emet ε yé tin? É sok bi di eseɣa étep mendjaala ε, mot ngɔt tɔ len é ne ghwyil etii medjeeb, dhiiti mot é ne ghwyil edje melyo, nwyak mot é ne ghwyil elee sa Zeeb natel nye ε, nwyak tak é ne ghwyil elii tɔ elii bot di ààgwak ε, da dhiiti mot é goola mekpa me tak. Etep binek djas é étep esa náá, zeeɣa mendjaala neetɔ sok. <sup>27</sup>Ye be náá, bedhiiti bot epellii tɔ elii bot di ààgwak ɔ, ye nyo é náá, ye zodi bot ebá neghu belel di elii, mot ne mot ne ye ewala nye di elii ε, da mot ngɔt é di mot egoola sa be di elii ε. <sup>28</sup>Ye di ààdi ne mot di egoola sa be di elii ɔ, ye goka é náá, mot ne mot kat elii elyelepe tɔ zeeɣa mendjaala. É di'enek, mot ne mot goka é ne etɔla tɔ lyem'e ne Zeeb.

<sup>29</sup>Dum ne bot ε di egoola Mekpa ε Zeeb, bot ebá neghu bot elél é ne ghwyil egoola ye. Da bedhiiti bot é sɔs sa bɔn-nyεεɣ bɔɔ di elii ε, étep egu neghu ye é etseetse neghu ye é etsal. <sup>30</sup>Ye be náá, Zeeb eelyaal dhiiti mot tɔ sama bot ε di egwak ɔ, dhiiti tep di tɔ sɔ ε, ye goka é náá, mot di egoola Mekpa ε Zeeb sok ɔ, kat elii. <sup>31</sup>Biyo djas é ne ghwyil egoola Mekpa ε Zeeb, mot ne mot ne ye ewala, etee náá, bot djas neebela melyo ne edjeaa megghaaz. <sup>32</sup>Bot ε di ne ekee ε egoola Mekpa ε Zeeb ɔ, goka é ne edjeed ekee ε Sisim Zeeb zedje be ε enyɔpe. <sup>33</sup>Etee náá, Zeeb tok mot ezem, nye é Zeeb egwyem.

Dáa ye di esael tɔ ezeɣa me mendjaala me bot ε zedum koŋ ne Zeeb ɔ djas, <sup>34</sup>ye goka é náá, boa di gwyem tɔ ezeɣa mendjaala, ye é ààpadjeaa be ze náá, be lii. Be goka é ne elooba dáa etsi e Zeeb di elee ε. <sup>35</sup>Ye be náá, be epekwyel esaa egu dhiiti sonok ɔ, be goka é ne ekedji botom bɔɔ pe mendjaa. Ye tok enyɔpe náá, moma dji medjin tɔ zeeɣa mendjaala.

<sup>36</sup>Bi gek é náá, biyo ne biyo é di esuk Mekpa ε Zeeb é? Neghu bi gek é náá, ye é biyo ne biyo é nagwak mekpa menek é? <sup>37</sup>Mot é gek náá, nye é ngoolel-Mekpa ε Zeeb ɔ, neghu náá, nye é ne ekee Sisim na Dee ɔ, nye waagu náá, sa me kwyal bin ε, ye é metiŋ ε Gheŋ. <sup>38</sup>Tin, nye di ààgu ye ɔ, ye kwyel elee é, Zeeb ààgu nye.

<sup>39</sup>Bɔn-nyεεɣ bam, dan-dan é náá, saaka egoola Mekpa ε Zeeb. Tin, sa bi ààlu mot náá, bot nàlii tɔ elii bot di ààgwak ε. <sup>40</sup>Tin, etep djas goka é ne esael é enyɔpe, ààbe tɔ ezem.

### Egom ε Klisto pak bemyon

**15** <sup>1</sup>Bɔn-nyεεɣ, nenak me epekwyel etaala bin Mbée Bhaadal me nagoola bin ε, Mbée Bhaadal bi nagwak ε, yii bi zewa lyem e tak ε. <sup>2</sup>Ye é dum



ne Mbée Bhaadal tak ε bi nabela tsik. Ye goka é bi baal ye dāa me nagoola bin ye ε. Ye di ààdi deenek ɔ, ye waalyaal náá, edum ε koŋ ε len ne Zeeb ε yii toto.

<sup>3</sup>Me nakan egoola bin sok é melyo me mam me emet nagwak ε. Melyo me tak é náá, Klisto nagwyé é étep mesyem mena, dāa Ekwyala e Zeeb di elée ε.

<sup>4</sup>Nye naadelaa tɔ evit, da gom bhii melu melel, dāa Ekwyala e Zeeb di elée ε.

<sup>5</sup>Nye naazetel Pyeed nyel, dɔɔ ne bedhiiti bedjekel kam ne bebá. <sup>6</sup>Bhii tak, nye naazetel nyel é ewala wat ne bedjekel be bedhet-eten (500). Bedhiiti bot pak'ɔ naazegwyé, bete ne bedhiiti dinaa ne tsik. <sup>7</sup>Bhii tak, nye naazetel nyel ne Zak, zenɔɔ bot ε lwoma be djas. <sup>8</sup>Bhii nye natel bɔɔ djas nyel ε, nye naazetel me nyel, mam mot di àakoval sonok ɔ.

<sup>9</sup>Me tok vanj mot tɔ sama bot ε lwoma. Ne tseetse, ye ààgoka náá, me djóoaa mot-lwoma, etee náá, me naatiig bot ε zeeɔa mendjaala Zeeb. <sup>10</sup>Tin, kɔ esu e enem ne embée e Zeeb ε, me moo mos mot me di'aak. Enem ne embée ee Zeeb nadjé me ε, ye nabe é ààbe yii toto. Me naasa mesa dhaa bot ε lwoma djas. Ne tseetse, ye nabe é ààbe ne ghwyil'am, ye é enem ne embée e Zeeb ε nadi esa mesa tɔ lam. <sup>11</sup>Ye nakoozodi náá, ye é mam ε di elyo neghu bedhiiti bot ε lwoma ε di elyo, ye é Mbée Bhaadal bis di egoola ε. Ye é kɔ esu ε tak ε bi di edum koŋ ne Zeeb.

#### Zeeb é waagomal bis

<sup>12</sup>Mena goolaka bot Mbée Bhaadal é náá, Klisto naazegom pak myonj. Tin, tɔ sama yen, ye é ne bedhiiti bot pak'en baadi eke náá: «Bot ε zegwyé ɔ, tok ne ghwyil egom.» <sup>13</sup>Ye be náá, bot ε zegwyé ɔ aanàbaagom ɔ, ye kwyel elée é náá, dɔɔ ne Klisto pe nabe é ààgom pak myonj. <sup>14</sup>Deenek, ye be náá, Klisto nabe é ààgom pak myonj ɔ, é di'enek, melyo me mena di elyoka ε, ye é yii toto! Deenek, mena tokeka ne sa mena di edum koŋ kɔ esu ε tak ε. <sup>15</sup>Ye be tseetse náá, myonj aanàgom ɔ, ye kwyel elée náá, Zeeb ààpagomal Klisto tɔ esyee. É di'enek, menaka é bot ε di elée elenj etsal dum ne sa Zeeb nasa ε. É di'enek, mena aadika é bot ε etsal etee náá, mena naabaŋa bot náá, Zeeb naagomal Klisto bhis esyee. <sup>16</sup>Ye be náá, bot ε nazegwyé ɔ aanàkwaagom ɔ, é di'enek, Klisto pe nabe é ààgom pak myonj. <sup>17</sup>Deenek, ye be náá, Klisto nabe é ààgom pak myonj ɔ, edum ε koŋ ε len ne Zeeb é yii toto. Tin, bi dinaa tɔp tɔ mesyem. <sup>18</sup>Ye be náá, ye é deenek ɔ, guka náá, bot ε zegwyé tɔ egwakel ne Klisto ɔ, be eezewo ze. <sup>19</sup>Ye be náá, ebwaalet ε lena ne Klisto zosik é é tsik bot di ne ye kɔ eko ε bɔs ɔ, menaka é tɔ ghoŋ dhaa bot djas.

<sup>20</sup>Tin, ne tseetse Klisto naagom pak myonj, ye lyaal é náá, bot djas naze-gwyé ɔ, be waagom deenek. <sup>21</sup>Dāa ye di náá, esyee nazye kɔ eko ε bɔs é ne mot ngɔt ε, ye é tyee wat, egom pak myonj zye é ne mot ngɔt. <sup>22</sup>Dāa ye di náá, bot djas epegwyé kɔ esu ε Adam ε, ye é tyee wat, bot djas é waagom tɔ esyee kɔ esu ε Klisto. <sup>23</sup>Tin, mot ne mot é ne ye elu. Klisto é mot meken nagom tɔ esyee dāa tom pyeeb ɔ. É ghenj nye aabula ε, bot djas nadi tɔ egwakel ne ne ɔ, be waagom tɔ esyee. <sup>24</sup>Bhii tak, ye aadi é mesik me bhwak. Deenek, Klisto é waawaaz ekukuma djas, bemebwala djas, ne embee esisim djas, da bulal Eyonj ne Zeeb Seeg. <sup>25</sup>Etee náá, ye goka é, Klisto di kɔ bóó mekoozi, kekum ewala ε Zeeb aawa bot ε mebhuka me djas si meko me ε. <sup>26</sup>Tin, mot mebhuka aasaabaa é mesik ɔ, ye é esyee. <sup>27</sup>Tin, Ekwyala lee é náá: «Zeeb naawa etep

djas si mako ε Klisto\*.» Deenek, ye epenyen popoopwon náá, to Ekwyala bak, é gheñ Zeeb di eke «djas» ε, ye tok dɔɔ ne nyey Zeeb to tak. Nyey mot nadje Klisto ghwyil ekok ko esonok djas ɔ. <sup>28</sup>É sok esonok djas aadi si ekukuma ε Klisto ε, tin, nyey mot di mɔn ɔ, nyey aadi é si ekukuma Zeeb Seeg, mot nadje nyey ghwyil ekok ko esonok djas ɔ. Deenek, Zeeb aakok ko esonok djas.

<sup>29</sup>Baataalaka bot ε nazeduwa Zeeb é di bot ε zegwyε ɔ, be bwaal yé? Ye be náá, ye é tseetse náá, bot ε nazegwyε ɔ aanàkwaagom ɔ, haaa étep yé be di eduwa Zeeb é di yɔɔ? <sup>30</sup>Étep yé bisɔ bemet bot ε lwoma di eka menyel mes melu djas é esyee? <sup>31</sup>Bon-nyεeg, melu djas, esyee é é bhaaz'am. Me lee tseetse é náá, me epemyaala ne nen ko esu ε egwakel ε len ne Gheñ'enaka Yezu Klisto. <sup>32</sup>É gheñ me nadi pe to ghaada Efεez ε, me naaduu tuub ne bot ε nadi dáa betit ε menyen ε. Me epedi eduu ne nɔɔ é to ekwosak ε epuud ɔ, pe me kabela yé bhii tak? Ye be náá, bot nazegwyε ɔ ààgom ɔ, djhoosaka dáa bot ε bɔs djas di eke ε. Be dyeebake é náá: «Djhoodeka edee ne menyok, djemen mena é waagwyeka!»

<sup>33</sup>Nàkɔka menyel men, etεε náá, ye é tseetse sa bot di elεε: «Egyee loog ne bembee ε bot ne pul mefulu me betete ε bot.» <sup>34</sup>Bulaka é ze, tin, katka esa mesyem, etεε náá, bedhiiti bot pak'en ààgu Zeeb, ye ààsa bin sen é?

#### Menyel me bot ε zegom pak myon ɔ

<sup>35</sup>Dhiiti mot é waadji náá: «Bot aagom pak myon dáa? Tin, menyel mɔɔ é aakadi dáa?» <sup>36</sup>Mot di edji deenek ɔ ààtselal. É gheñ mot di ebe bum ε, ye tok ne ghwyil ekwyil, ye be náá, bum tak dinaa ààpabo to bɔs ɔ. <sup>37</sup>Tin, sa mot di ebe ε, ye é bum, ye é ne ghwyil edi bum ble neghu dhiiti bhek, ye tok le di náá ye eezekwyil ε. <sup>38</sup>Tin, Zeeb epesa náá, bum'enek kwyil dáa nye di ekwyel ε, bum ne bum ne ye kɔkɔ.

<sup>39</sup>Esa djas di ne tsik ε, ye tok ne mbi nyel wat. Epuud e mot tok tyee wat ne epuud e tit. Epuud e mot tok tyee wat ne yii enen neghu yii besu.

<sup>40</sup>Ye é ne esonok di pe to gwoo ne esonok di pe ko bɔs ε, esonok di pe to gwoo ɔ tok djala ne esonok di pe ko bɔs ε. <sup>41</sup>Gwyes é ne ye mekas, ngɔn é ne ye, ekwyikwyen é ne yɔbɔ mekas. Tin, pak ekwyikwyen, mot ne mot é ne ye mekas.

<sup>42</sup>Ye aadi é deenek é gheñ bot ε zegwyε ɔ aagom ε. É gheñ muu di edelaa ε, ye é dáa bum le be di ebe ε, ye ne gwyε. É gheñ ye di egom ε, ye aanàka-baagwyε. <sup>43</sup>É gheñ nyel di edelaa ε, ye tokape dhiiti van sonok. É gheñ ye di egom ε, ye aakadi é ne ghwyil ne duma. <sup>44</sup>É gheñ ye di edelaa ε, ye é nyel epuud é di edelaa. Nyel epuud delaa é tyee wat dáa be di ebe bhek ε. É gheñ nyel epuud di egom ε, ye aadi é nyel sisim. Tin, ye é ne nyel epuud ne nyel sisim. <sup>45</sup>Deenek, Ekwyala lee é náá: «Adam ne nakusaa é meken ɔ nabe é mot epuud nadi ne tsik ɔ.» Tin, Adam mesik é mot Sisim di edje tsik ɔ. <sup>46</sup>Ye tok nyel sisim di ezye sok, ye é nyel epuud ε di ezye sok. Bhii tak, nyel sisim é kazye. <sup>47</sup>Mot meken nakusaa é ne bɔs, mot bhɔɔba kadus é pe to gwoo. <sup>48</sup>Bot ε di ko eko ε bɔs ɔ, be é tyee wat ne mot nakusaa ne bɔs ɔ. Bela náá, bot ε di pe to gwoo ɔ, be é tyee wat ne mot nadus pe to gwoo ɔ. <sup>49</sup>Tin, ye é tyee wat ne menabelka, bot é di embaña-mbaña mot nakusaa ne bɔs ɔ. Deenek, ye é tyee wat, mena aadika embaña-mbaña mot nadus pe to gwoo ɔ.

<sup>50</sup> Bɔn-nyɛɛg, gwakeka sa mɛ di ekwyl ɛlɛ ɛ. Sa nakusaa nɛ epuud nɛ ghiya ɛ, yɛ tok nɛ ghwyil ɛ bela di tɔ ɛyon ɛ Zɛɛb. Tin, sa di nɔ́á, yɛ waagwye ɛ, yɛ tok nɛ ghwyil ɛ bela tsik na kɔm-kɔm.

<sup>51</sup> Gwakeka, mɛ lɛɛ bin sa di tɔ sɔ ɛ. Tin, menabelka djas aanákwaagwye, menabelka djas ɛ waaswoolaka. <sup>52</sup> Yɛ aasaɛ ɛ mɔɔ ewala batsa, ààbɔya tyee dis di ebwaaba ɛ bhwoob, ɛ gheɲ tɔɲ aalɔɔ-lɔɔa mɛsik ɛ. ɛ gheɲ yɛ aalɔɔ ɛ, bot ɛ naze-gwye ɔ waagom, bɛ neebela tsik na kɔm-kɔm. Tin, Zɛɛb ɛ waaswoola menabelka bot aalik nɛ tsik ɔ. <sup>53</sup> Tin, nyel di nɔ́á, yɛ ɛ nɛ ghwyil epulel ɛ, yɛ goka ɛ nɛ eswoolaa, ɛtɛp yɛ needi ààpulel. Nyel di nɛ ghwyil ɛgwye ɛ, yɛ goka ɛ nɛ eswoolaa, ɛtɛp yɛ needi ààgwye. <sup>54</sup> ɛ gheɲ, yɛ di nɔ́á, sa di nɛ ghwyil epulel ɛ eebɔt sa di ààpɔl ɛ, deenek, sa di nɔ́á, yɛ waagwye ɛ eebɔt sa di ààgwye ɛ. Tin ɛ, sa Ekwyala di ɛlɛ nɔ́á: «Esysɛ aanàbaadi tak, eghɛɲ eebela di kɔ lɛ» eebela esuk.

<sup>55</sup> «Wɔy esyee, eghɛɲ bɔ moo wo?

Wɔy esyee, ghwyil'ɔ yii ɛgɔ ɛ bot moo wo?»

<sup>56</sup> Esysɛ bela ghwyil ɛgɔ ɛ bot ɛ tɔ syem. Tin, syem kabela ghwyil ɛ tɔ etsi.

<sup>57</sup> Deenek, bhɔɔ nɛ Zɛɛb, mot di edjɛ mena ghwyil ɛkwak esyee kɔ esu ɛ Gheɲ'enaka Yezu Klisto ɔ!

<sup>58</sup> Bɔn-nyɛɛg bam mɛ di ekwyl dhaa tyɛ ɔ, dika nɛ mɛghaaz, da bi ɛ lyel bham! Saka mɛsa ɛ Gheɲ ɛnyɔɛpɛ. Bi goka ɛ nɛ gu nɔ́á, mezuk mɛ bi di ebee tɔ mɛsa ɛ Gheɲ ɛ, yɛ aanàgwye toto.

#### Epata ee zesɛɛgaa ɛtɛp zɛɛga mendjaala Yeluzalɛm ɛ

**16** <sup>1</sup> Ba bɔɔ mɛkpa kɔ esu ɛ epata ee zesɛɛgaa ɛtɛp bot ɛ zedum koɲ nɛ Zɛɛb pɛ ghaada Yeluzalɛm ɔ. Bi goka ɛ nɛ ɛdu ɛnyɔɛpɛ metiɲ mɛ tak wat mɛ nadjɛ nɛ ezɛɛga mendjaala mɛ kyee dik Ghalasi ɛ. <sup>2</sup> Eyenga djas, mot nɛ mot pɛ ndjan'ɛ goka ɛ nɛ ɛdis ba bim epata, goka nɛ dɔ́a nyɛ di ebela ɛ. Da nyɛ ɛ kwom, ɛtɛp nyɛ needi ààbwood dwoɔ ezyɛ ɛ lam ɛtɛp esa yɛ. <sup>3</sup> ɛ gheɲ mɛ aakum ɛ, mɛ waalwom bot ɛ bi nazesɛɛ pɛ ghaada Yeluzalɛm ɔ, ɛtɛp bɛ neekɛkyeed epata ee bi nazesɛɛg ɛ, nɛ bemɛkana mɛ mɛ aadjɛ bɛ ɛ. <sup>4</sup> Yɛ bɛ nɔ́á, yɛ goka ɛ mam pɛ tɔ ɔ, bis nɛ benɔɔ ɛ kwaatɔ.

#### Pɔl epɛkwyl ɛtɔ medjoɲ

<sup>5</sup> Mɛ aazyɛ pɛ daa len ɛ, bhii mɛ aadhaa pɛ kyee dik Masedwan ɛ, ɛtɛɛ nɔ́á, mɛ aadhaɲ ɛ penek. <sup>6</sup> Mɛ ɛ nɛ ghwyil ɛdi ba mɛlu pɛ yebɔ, nɛghu mɛ ɛ nɛ ghwyil ɛkwyɛɛg tu mbu bebhi penek. ɛ di'enek, bi ɛ nɛ ghwyil ɛkwyee mɛ ɛ egoola medjoɲ mam, pɛ kyee mɛ di ekwyl ɛtɔ ɛ. <sup>7</sup> Mɛ ààpakwyl nɔ́á, mɛ zye pɛ yebɔ tyee goɲ swak. Tin, Gheɲ ɛ kwyl ɔɔ, ɛkwosak ɛ lam ɛ nɔ́á, mɛ kwyɛɛg bɛtɛ nɛ mɛlu pɛ yebɔ.

<sup>8</sup> Deenek, mɛ epɛkwyl ɛdi tɔ ghaada Efɛɛz kekum dwoɔ ɛbyon ɛ Patekɔt. <sup>9</sup> Eɛɛ nɔ́á, yɛ ɛ tɛtɛ ewala zedjeaa mɛ ɛ, ɛtɛp esa boo mɛsa ɛ Zɛɛb, yɛ nakoo-zodi nɔ́á, bot ɛ mɛbhuka epɛbu.

<sup>10</sup> Timote ɛ kum pɛ yebɔ ɔɔ, beka nyɛ ɛnyɔɛpɛ ɛtɛp, nyɛ neemyaala. Eɛɛ nɔ́á, nyɛ ɛ mot-mɛsa ɛ Gheɲ dɔ́a mam. <sup>11</sup> Sa mot ààbee nyɛ ɛ mis toto. Tin, kwyeeke nyɛ ɛtɛp nyɛ neegoola medjoɲ mɛ tɔ egwym, nyɛ neebula pɛ kyee mɛ di'aak. Eɛɛ nɔ́á, bis nɛ bedhiiti bɔn-nyɛɛg epɛbwood nyɛ.

<sup>12</sup>Yé kabe mɔn-nyɛɛg'ena Apolɔs ɔɔ, mɛ nɛ dyeebadjɛ nyɛ mɛghaaz éteɔp etɔ́ pɛ yebo, bɛ nɛ bedhiiti bɔn-nyɛɛg. Nenak, nyɛ dinaa ààpakwyl ézyɛ pɛ yebo. Nyɛ aazyɛ é, dwoo nyɛ aabela ghwyil ɛ.

#### Melyo mɛ mesik nɛ meswosel

<sup>13</sup>Dika ndjem, dika ghij tɔ edum ɛ koŋ nɛ Zɛɛb, dika nɛ mɛghaaz, dika nɛ ghwyil. <sup>14</sup>Saka etɛp djas nɛ lyem kwyl.

<sup>15</sup>Biyo bɔn-nyɛɛg, bi nɛ gu Stefanas nɛ bot ɛ mɛbyel mɛ. Bi nɛ baagu náá, pɛ kyee dik Akayi, bɛ nabe é bot ɛ mɛken edum ɛ koŋ nɛ Zɛɛb. Deenek, bɛ naawa lyem tɔ mesa mɛ bot ɛ zedum koŋ nɛ Zɛɛb ɔ. Tin, mɛ epewaab nɛ nen náá, <sup>16</sup>bi looba nɛ mbi binɔk bot, ɔɔ nɛ bot djas di ewa lyem elyɛlɛpɛ tɔ esa mesa mɛ Zɛɛb sama nɛ nɔɔ ɛ.

<sup>17</sup>Mɛ epemyaala nɛ etuula ɛ Stefanas, nɛ Fɔɔtunatus ɔɔ nɛ Akayikus. Bɛ naadis mɛ piid'en mɛ nadi nɛ yɛ ɛ. <sup>18</sup>Guka dáa bi di enɔɔ mbi binɔk bot ɛ, etɛɛ náá, bɛ naadjɛ mɛ mɛghaaz dáa bɛ nasa nɛ nen ɛ.

<sup>19</sup>Ezɛɛga mendjaala mɛ kyee dik Azi djas eeswos bin. Deenek, Akilas bɛ nɛ Pilisil, zɛnɔɔ bot ɛ zɛɛga mendjaala di esɛɛga pɛ tɔ ndjan'ɔɔ ɔ, bɛ eeswos bin ebueɔpɛ tɔ egwakel mena dika nɛ yɛ nɛ Gheŋ ɛ. <sup>20</sup>Bɔn-nyɛɛg bin, bot ɛ di wak ɔɔ, bɛ eeswos biyo djas.

Swoselka pak'en nɛ mɛbeedela dáa bɔn-nyɛɛg tɔ edum ɛ koŋ nɛ Zɛɛb di esa ɛ.

<sup>21</sup>Mam Pɔl, mɛ eeswos bin. Yɛ é mam mɛ ɛmet ɛ kwyl mekpa mɛ meswosel mak nɛ mbo'am met.

<sup>22</sup>Mot di ààkwyl Gheŋ ɔ, beta náá, nyɛ bela mbee baka!

MAALANA TA! Gheŋ'es dha!

<sup>23</sup>Beta náá, enem nɛ embɛɛ ɛ Gheŋ Yezu di nɛ nen.

<sup>24</sup>Mɛ nɛ kwyl biyo djas, tɔ egwakel mena dika nɛ yɛ nɛ Yezu Klisto ɛ.

## Mekana e Pɔl yii Bhɔɔba nye nakwyal bot e ghaada

### Koolet e

Eniel

Ye nabe é Pɔl naakwyal mekana me yii meken éteɓ bot e zɛɛga mendjaala me ghaada Koolet. Ye é bhii mekana me tak e, nye nabaabela menduk mɔɔ (2.3). É gheɗ tak, egwakel e Pɔl ne bot e zɛɛga mendjaala me Koolet nabe é ye moo ebiyoɛpe. Esok ne nye ne baatɔ pe ghaada Koolet, Pɔl naakyeed be bemekana tɔ ebwaalel náá, etep binek é waaswoola.

Tɔ melangel (1–7), Pɔl epeɓaɗa mbi *mot-lwoma* nye di e, ye kwɛɛl elɛɛ é, nyeɗ mot Yezu Klisto nakyeed pe daa bedhiiti bot e. Ye kwɛɛl elyaal é náá, nye nadi é *kwom mesa e Zɛɛb*. Egeka be é náá, edi djas bot gu Zɛɛb Sɛɛg ne Yezu Klisto. Tɔ mesa me Zɛɛb nadjɛ nye e, nye naaboma ne betɛ ne mezuɓ, ne betɛ ne embee etep. Nye naamaad ye ne lyem edjisaɓ. É sok nye nadi elii etep nyel'e deenek e, Pɔl nadi ebwaal egek náá, bot e ghaada Koolet aanàkwaatsin nye ne melyo me.

Tɔ melangel (8–9), Pɔl epewaab ne ekeletye e ghaada Koolet náá, be gwyena ne lyem wat ne ekeletye e ghaada Yeluzalem di bedjel e bot ɔ. Bedhiiti bot e di ne betɛ ne ekum ebuepe tɔ zɛɛga mendjaala ɔ, goka é ne ekwɛɛe bot e di ààbe ne ye ɔ. É gheɗ Pɔl nadi ekwyal mekana e, ghaada Koolet nabe é ghaada wat ne betɛ ne ekum. Tete mesa mɔɔ nabe é ebɔmsa esa, deenek, elyem bɔɔ nabe é kwɛɛsa tɔ gwyɛs ebela epata. Melangel menek epepus be náá, bekum e bot ne bedjel e bot di é di wat. Yezu Klisto mot nadi kum mot ɔ, nye nabe é nye moo djel mot, éteɓ bot e bɔs needi bekum e bot kɔ esu edjel be (8.9). Yenek eɓesa náá, *egwakel* di pak bot e bɔs.

Tɔ melangel (10–13), Pɔl epelyaal embee membi membá esa mesa e Yezu Klisto. Bot e zɛɛga mendjaala nabe é, be moo zem-zem kɔ esu e bot e di egoola dhiiti mbi bhaadal di ààɗɗel ne ye Pɔl e (11.3-4). Bot e zɛɛga mendjaala nabe é, be moo wa lyem tɔ membi me etep ee bot nadi egoola dhiiti mbi bhaadal nadi elɛɛ be e. Be epeɓeɓ bot náá, be é eboo bot e lwoma. Be ne ekwɛɛs elii, be é ne dék. Be epegheɛ menyel ne sa be di esa e. Yenek djas epenɗɗel ne membi me esesɛɛ di esael kɔ ghaada Koolet e.

Pɔl epelyaal dáa *mot-lwoma* di egoka ne edi e. *Mot-lwoma e Yezu Klisto goka é ne edi tɔ mesila*, etep nye neewɛɛl bedhiiti bot. Nye eemyaal edi tsak-bel mot, etep nye epegwaal ebela ghɛɛɛɛɛɛ di edus pe daa Zɛɛb e. Nye ààdji dhiiti sonok kɔ esu e le met, ààbe duu, kat-katak mevɛ. Pɔl epebaaleɛ náá, nye naagoola Mbɛɛ Bhaadal ne bot e Koolet ààwaab be epata. Ye é dhiiti mbi elɛɛ ne

bot náá, kwyel Zeeb di ne ye ne nena ε, ye tok étep epata. Deenek, Zeeb àapa-waab mena dhiiti sonok.

### Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pól, mot-lwoma ε Yezu Klisto tó ekwosak ε Zeeb, bis ne Timote mən-nyεeg'ena ε kwyal mekana mak.

Bis eeswos bot ε zεεga mendjaala di pε kyee ghaada Koolet ε, ne bot ε kyee dik Akayi djas di eduwal Zeeb ɔ. <sup>2</sup>Beta náá, Zeeb Sεeg'enaka ne Gheɲ Yezu Klisto dje bin enem ne embεε, ne egwyem be.

### Pól epebulal bhɔɔ ne Zeeb

<sup>3</sup>Djhooduwalka Zeeb, Sεeg ε Gheɲ'enaka Yezu Klisto. Nye é Sεeg'enaka mot di ne ghoɲ ne bot ɔ. Nye é Zeeb mot di edje bot meghaaz sok membi me etep djas ɔ. <sup>4</sup>Nye ne dje mena meghaaz tó membi me mezuk djas, etεε náá, mena needjeka pe bedhiiti bot ε di tó mezuk ɔ meghaaz. Ye be náá, mena é ne meghaaz me esa deenek ɔ, ye é, etεε náá, Zeeb ε nanyel edje bis meghaaz me tak sok. <sup>5</sup>Dáa mena di ezukeka εbuεpe tyee wat ne dáa Klisto nazuk ε, deenek, Klisto é waadjeka mena meghaaz me. <sup>6</sup>Ye be náá, bis é tó mezuk ɔ, ye é, etεε náá, bi neebela meghaaz ne tsik. Ye be náá, bis eebela meghaaz ɔ, ye é, etεε náá, bi neebela meghaaz. Meghaaz me tak é waadje bin ghwyil εmaad membi me mezuk me bi di ebee ε. <sup>7</sup>É di'enek, bis é ne boo εbwaalel ne nen. Etεε náá, bis ne gu náá, dáa bi di ezuk mbi mezuk me wat ne nes ε, bi é waabela mbi meghaaz me zedjeaa bis ε.

<sup>8</sup>Bən-nyεeg, bis kwyel é náá, bi gu mbi mezuk me bis nabee tó eghaada kyee dik Azi ε. Ye é penek ε bis naboma ne mezuk dhaa nyel. Ye é tseetse náá, bis nabe é àakabe ne εbwaalel náá, bis é waatsak. <sup>9</sup>Deenek, bis nabe é ne egeka náá, bis moo é tó feɲ esyee. Ye nasael deenek é, etεε náá, bis needi àawa εbwaalel kó menyel mes met. Tin, ye goka é, bis wa εbwaalel ε les ne Zeeb, mot di gomal bot ɔ. <sup>10</sup>Ye é nyey ε napek bis tó mbi yenek esyee, nye é kwaabaazopek bis. Ne tseetse, bis é ne εbwaalel ne ne náá, nye waabaapek bis. <sup>11</sup>Tin, biyɔ pe, bi ne kwyee bis é sok bi di edjaala Zeeb étep'es ε. Étep tak ε, bete ne bot di ebulal bhɔɔ ne Zeeb kó esu ε mepeka me nye napek bis tó esyee, ne dáa nye di eyala ne mendjaala mɔɔ étep'es ε.

### Pól eeswoola geka dum ne medjoɲ me

<sup>12</sup>Gwakeka sa bis di egoka ne eghεε nyel ne ye ε. Eziisa bis epelyaal bis popoopwon náá, bis eeke enyɔpepe tó epiki sama ne bot djas, dan-dan é ne biyɔ. Tin, ye é Zeeb ε dje bis ghwyil esa etep binek djas. Ye be náá, bis naake deenek ɔ, ye nabe é àabe ne etsoɲ ε bot ε bɔs. Tin, bis nake é ne ghwyil ε Zeeb. <sup>13</sup>Tin, tó bemekana me, bis di ekwyal bin ε, bis kwyal é sa di náá bi é ne ghwyil elaa ne etiibal ε. Deenek, me é ne εbwaalel náá, bi é ne ghwyil etiibal etep djas bis di elii ε. <sup>14</sup>Ye koodi náá, nenak bi àapatiibal etep djas di kwyala tó bemekana mes ε, bis kwyel é náá, bi tiibal ye. Deenek, dwoo εzye ε Gheɲ'enaka Yezu, bi é waadiig bet kó esu ε les, dáa bisɔ pe, bis é waadiig bet kó esu ε len.

<sup>15</sup>Me nadi é ne εbwaalel kó esu ε tak, ye é étep tak ε me nagek εzye sok pε yebo, etεε bi neebela enem ne embεε bela esok ebá. <sup>16</sup>Deenek, me nadi

ekwyel náá, me dhaa pe daa len, da me é goola tó pe kyee dik Masedwan. É mebhula, me é baadhaa pe daa len etee náá, bi neekwyee me ne egoola mendjorj mam pe kyee dik Yude. <sup>17</sup>Dáa me nagek deenek é, me nakagek é, ààsiiza? Egeka ee me nadi egek ε, ye nakabe é, tyee wat ne dáa bot ε bós'ak di egek ε, me ke «iyooo» ɔɔ, da ye é di «hooo».

<sup>18</sup>Zeeb é tyaases'am, sa me di eleε bin ε, ye tok náá, me myaal «iyooo» ɔɔ, da ye é di «hooo». <sup>19</sup>Etee náá, Yezu Klisto Mɔn ε Zeeb, yii mam ne Silas zenɔɔ Timote zegoola bin ε, nabe é ààbe mot di emyaal «iyooo», da ye é di «hooo» ɔ. Tin, tɔ le, ye nazodi é emyaal «iyooo». <sup>20</sup>Tin, Yezu é di «iyooo» kɔ etep djas Zeeb nakek ε. Ye é, etee náá, kɔ esu ε Yezu Klisto ε bis di emyaal «AMEN», étep edje duma ne Zeeb. <sup>21</sup>Deenek, ye é Zeeb nye emet ε di edje bisɔ ne biyɔ meghaaz me edi tɔ tsik sama ne Klisto. Ye é Zeeb nye nye emet ε sée bis, étep bis needi bot ε mesa me. <sup>22</sup>Deenek, nye eezewa bis ndem ne din ε le. Nye eebaawa tɔ ebhum lyem bis Sisim na Dee, étep elyaal náá, nye waadje bis esa ee nye nakek bis ε.

<sup>23</sup>Tin, me eenɔɔ Zeeb dáa tyaases'am, me kɔɔ ɔɔ, nye é gó me. Ye é étep ekaab náá, me ezekebaazamal bin ε me myaal náá, me aanákabaazyε pe ghaada Koolet. <sup>24</sup>Deenek, bis ààsaa náá, bi myaal sa bis di eleε bin ε ne bhel. Etee náá, bi é ghin tɔ edum ε koɲ ne Zeeb. Bis saɲ é náá, mena saka mesa é di wat étep bi needi tɔ memyaala.

**2** <sup>1</sup>Étep tak ε, me ke náá, me tok baazyε pe daa len, etee náá, me é zekebaazebaal bin elyem. <sup>2</sup>Me baal bin elyem ɔɔ, ye tokape ne dhiiti mot pak'en aakabaasa náá, lyem'am di tɔ memyaala. Etee náá, biyɔ djas aakadi é ne ghon tɔ elyem. <sup>3</sup>Me kwyal bin mekana mak dáak ε, etee náá, me ààkwyl náá, me zye pe yebo ɔɔ, me di ne ghon tɔ lyem kɔ esu bot ε goka ne esa náá, me di tɔ memyaala ɔ. Ne tseetse, me ne gu náá, é gheɲ me di tɔ memyaala ε, biyɔ djas pe ne myaala. <sup>4</sup>Ne tseetse, me nakwyal bin mekana mak é tɔ menwyaad, ne ghon tɔ lyem ne betε ne miɲal é mis. Me nabe é ààkwyal bin ye étep ye needje bin ghon, ye é, étep bi neegu náá, me ne kwyl bin dhaa tyε.

#### Pɔl eepel mot lee nye ɔ

<sup>5</sup>Tin, ye be náá dhiiti mot ngɔt pak'en esa náá, bi di ne ghon ɔɔ, nye ààpasa ye ne mam, nye sa ye é ne biyɔ djas, neghu ne ba bim bot tɔ len, sa bot ààkabek. <sup>6</sup>Étep mbi mot'enɔk, medjamela me bot ε zεεga mendjaala eedjala ne ne. <sup>7</sup>Dum ne tep tak é ye di náá, ye goka é bi pel nye. Deenek, da bi é dje nye meghaaz, étep ekaab náá, sen ezelesa náá, ebwaalel ε nye di ne ye é si. <sup>8</sup>Tin, ngwyeebel'am pe daa len é náá, bi lyaal nye náá, bi ne kwyl nye. <sup>9</sup>Gwakeka sa nasa náá, me kwyal bin mekana ε. Me nasuu é náá, me wa bin tɔ mebhawal, étep me neegu ye be náá, bi ne looba ne metin mam ɔɔ. <sup>10</sup>Bi ε pel mot ɔɔ, mam pe é waapel nye. Me pel mot'enɔk ɔɔ, me pel nye é kɔ esu ε len é mis ε Klisto. <sup>11</sup>Etee náá, Satan needi ààkwak mena, deenek, menabelka djas ne gu egeka be enyɔεpe.

#### Pɔl pe kyee dik Toloas

<sup>12</sup>É sok me nakum pe kyee dik Toloas étep egoola Mbεε Bhaadal ε Klisto ε, me naabee náá, Gheɲ naadii me ze étep me sa mesa me. <sup>13</sup>Tin, keɲ naazesa me tɔ lyem dhaa tyε, etee náá, me nabe é ààbela mɔn-nyεεg'ena Tit. Ye é,

étep tak e me namwana ne bot e Toloas. Wo gwaa, me zegoola tó pe kyee dik Masedwan.

### Yezu Klisto ne dje eghen

<sup>14</sup>Duu ne Zeeb, etee náá nye é di edje mena ghwyil ekwak etep é mewala djas kó esu e Klisto. Deenek, kó esu e lena, nye eesa náá, bot gu Klisto dáa menuub me mbee memanas zesoaa é edi djas e. <sup>15</sup>Tin, menaka é dáa menanas na mbee menuub e Klisto. Ye é menuub me buwa nye naka Zeeb ye e. Menaka é menanas me tak étep bot e zebela tsik ɔ, ne bot e zewo ze ɔ. <sup>16</sup>Étep bot e zewo ze ɔ, ye é menuub me esyee di edul bot pe ze esyee e. Ye kabe bedhiiti bot ɔ, ye é menuub me tsik di edul bot pe ze tsik e. Tin, eze di ne ghwyil esa yenek mbi mesa? <sup>17</sup>Biso tok dáa bedhiiti bot e di ebomsa Mekpa e Zeeb ɔ. Etee náá, ye é Zeeb e lwom bis, tin, bis goola mekpa me e tó etseetse é mis me, etee náá, bis é bot e mesa e Klisto.

### Bot e mesa me ebhen e na bes

**3** <sup>1</sup>Tin, bis kabe é eghée menyel biso bemet é? Neghu bis aadi é ne gwyee etel bin mekana me di elyaal náá, bis é betete bot e lwoma? Neghu bis waab ne nen náá, bi kwyal bis mekana me tak é? <sup>2</sup>Deenek, biyo bemet e di mekana mes zekwyalaa tó ebhum elyem bis e. Tin, bot djas é ne ghwyil egu ne elaa. <sup>3</sup>Tseetse, ye é popoopwon náá, bi é mekana e Klisto nazekwyal, da bis ezye ne ye e. Tin, mekana me tak ààpakwyalaa ne kwos, ye nakwyalaa é ne Sisim Zeeb di ne tsik e. Ye nabe é ààkwyalaa kó ekok dáa etsi e Moiiiz nakwyalaa e, tin, ye nakwyalaa é tó ebhum elyem e bot.

<sup>4</sup>Bis lii deenek é kó esu e ebwaalel e bis di ne ye ne Zeeb dum ne Klisto e. <sup>5</sup>Bis tok ne egeka náá, bis é ne ghwyil esa mesa menek biso bemet. Tin, Zeeb é di edje bis ghwyil esa sa bis di egoka ne esa e. <sup>6</sup>Ye é nyey e nasa náá, mena dika bot e mesa tó ebhen e le na bes. Ebhen e tak ààbela esuk tó mekana me etsi, ye bela esuk é tó Sisim. Etee náá, etsi dul bot é tó esyee, ye kabe Sisim ɔ, ye dje bot é tsik.

<sup>7</sup>Etsi nakwyalaa é kó mekok, deenek, duma e Ghen naanyen é ewala elenek. Bhwoob e Moiiiz nadi ekas kóko mbi mekas me wat di náá, bot e Yisalael nabe é ààbela ghwyil edhwonal mis kó le, étep ebee nye. Tin, mekas me tak nabe é ààboya. Ye be náá, etsi ee di edul bot tó esyee naatuula ne boo yenek mekas ɔ, <sup>8</sup>haaa mekas me duma mesa me Sisim aakadi dáa? <sup>9</sup>Ye be náá mesa me etsi di ewa bot tó feŋ epelyaal boo mekas ɔ, tin, mesa me Sisim di esa náá, bot di piki é mis e Zeeb e, aadi é ne mekas dhaa-dhanjak. <sup>10</sup>Tin, mena é ne ghwyil eke náá, duma nadi ekas sok e, ye tokape var sonok é mis me duma di ekas tó melu mak e. Etee náá, mekas me duma di mos e, ye eedhaa-dhanjak yii sok. <sup>11</sup>Ye be náá, sa di ààboya naadi ne duma ɔ, haaa gwyata ne sa di náá, ye é kóm-kóm e!

<sup>12</sup>Dáa ye di náá, bis é ne mbi ebwaalel dáak e, bis tokape ne bwoo tó lyem.

<sup>13</sup>Mena ààsaka dáa Moiiiz, mot nadi ebutal bhwoob'e ne bhee ɔ. Nye nasa deenek é, etee náá, bon e Yisalael needi ààbee dáa mekas menek nadi etó ne ediib e. <sup>14</sup>Tin, kekum é dwoo elak mos, metselal mɔɔ nabe é àànyɔ emet esuk e tak. É ghen be nadi elaa bemekana me ebhen be na mwa e, bhee tak nabe é ye dinaa kó mis mɔɔ. Ye aaboodus be é mis é, é ghen ezye e mekas e Klisto.



<sup>15</sup>Doo ne dwoo pan mos'ak, é gheŋ be aadi elelaa be mekana e Moiiɛ ɛ, ye é ne bheɛ wat di ebutal metselal mɔɔ. <sup>16</sup>Ekwyala elee é náá: «É gheŋ mot di eliig mis gwyák Gheŋ ɛ,\* bheɛ epedus é mis.» <sup>17</sup>Tin, Gheŋ é Sisim. Deenek, é di Sisim e Gheŋ di ɔ, mot tok si bhel etsi. <sup>18</sup>Tin, menabelka djas tokeka ne mebhwoob embutela, mena lyaalka é mekas e Gheŋ, mena eeswoolaka, étep enɔŋel ne Gheŋ. Nenak, duma mena belaka ɛ, ye é epebyet, ebyet ne ebyet. Duma tak dus é pe daa Gheŋ, nyey mot di Sisim ɔ.

#### Ekum to bhe dyak

**4** <sup>1</sup>Zeeb to enem esa be, nye naadje mena mesa mak. Tin, dum ne tep tak é di náá, ye é ààgoka náá, mena bulaka pe bhis. <sup>2</sup>Bis eelum koŋ ne embee etep ee di esael to ɔ ɛ, etep ee di edje sen ɛ. Bis ààsa mekoŋ, bis ààswoola Mekpa e Zeeb. Tin, yii biso di elyaal popoopwon ɛ, ye é etsetse. Ekwosak e les é náá, elyem bot djas gu náá, sa biso di elyo bot ɛ, ye é etsetse é mis e Zeeb. <sup>3</sup>Ye be náá, Mbée Bhaadal bis di egoola e syela ɔɔ, deenek, ye aazodi é syela étep bot ɛ di ewo ze ɔ. <sup>4</sup>Bot binɔk di ààmyaal Zeeb ɛ, etee náá, Satan, zeeb ɛ bot e bos'ak epedipal metselal mɔɔ. Nye epesa náá, be nàbee mekas me Mbée Bhaadal duma e Klisto, mot di mbaŋa-mbaŋa Zeeb ɔ. <sup>5</sup>Bis ààgoola wak Mbée Bhaadal menyel mes, bis goola wak é, Gheŋ Yezu Klisto. Ye kabe biso ɔɔ, bis é bekwom e mesa men ko esu e Yezu. <sup>6</sup>É gheŋ sok, Zeeb naleɛ é náá: «Beta náá mekas dje gwe to ghooghom\*!» Nye nasa deenek é, etee náá, nye é di edje mekas to bhum elyem bina, étep mena neesiizaka duma Zeeb di ekas ko bhwoob e Klisto ɛ.

<sup>7</sup>Tin, menabelka bot ɛ di ne ekum e tak ɔ, mena bepka ye é to mebbe me dyak. Mena saka deenek é, étep elyaal náá, boo mebwala me tak dus é pe daa Zeeb, ààkabe náá, ye dus é pe daa les. <sup>8</sup>Bis naasusaa mbee mesusa, tin, bis nabe é ààtwakaa. Bis nadi é ne ba to elyem, tin, bis nadi é ne ebwaalel. <sup>9</sup>Bis naatiigaa, Zeeb nabe é ààdhuugal bis. Bis naadumaa si, bis nabe é ààgwey. <sup>10</sup>Tsetse, melu djas, bis nadi ebebep mezuk me esyee e Yezu to menyel mes. Etee náá, tsik e Yezu neenyen to menyel mes. <sup>11</sup>Ye nakoozodi náá, bis é ne tsik, bot epewun egó bis ko esu e Yezu, etee náá, tsik e Yezu neenyen to menyel mes, menyel me di náá, ye waaboogwey ɛ. <sup>12</sup>Ye é deenek e esyee di esa mesa me to les, etee náá, tsik neesa mesa to len.

<sup>13</sup>Tin, Ekwyala lee é náá: «Me eedum koŋ ne Zeeb, ye é étep tak ɛ me di elii\*.» Doo ne biso pe, bis eedum koŋ ne Zeeb, ye é étep tak ɛ bis di elii. <sup>14</sup>Ne tsetse, bis ne gu náá, Zeeb mot nagomal Gheŋ Yezu to esyee ɔ, nye waagomal biso ne biyo pe. Bhii tak, nye waató ne nena é di nye di ɔ. <sup>15</sup>É di'enek, mezuk djas bis di eboma ne ye'aak, ye é ko esu e len. Ye é etee náá, enem ne embee Zeeb neebu dhaa tye. Deenek, bete ne bot é waabulal bhɔɔ ne Zeeb ne eduwal nye.

#### Duma di ezye aadi é kɔm-kɔm

<sup>16</sup>Dum ne tep tak é bis di ààbula pe bhis. Ye nakoozodi náá, menyel mes epetó ne esila batsa-batsa, é di'enek, Zeeb epedje esisim bis meghaaz melu djas. <sup>17</sup>Deenek, bɔɔ mezuk me bis di emaad é ba mɔɔ ewala elak'aak aabodi é

si. Bis é waabela boo duma kó esu é mezuk mé tak. Duma tak aadi é kóm-kóm sii né kóm. É gheñ bis di etaala duma bot aabela é, mezuk menek tok dhiiti varj sonok. <sup>18</sup> Etée náá, bis ààdyeebawa esiiza kó esa ee di beeeaa né mis é. Bisó kwyel é esa ee bot di ààbee né mis é. Etée náá, esa ee di ebeeeaa né mis é, ye ààdi kóm-kóm. Tin, esa ee di kóm-kóm é, ye é esa ee di ààbeeeaa né mis é.

#### Ndjaa-Zeeb zekoobal mena ye pe to gwoo é

**5** <sup>1</sup> Né tséetse mena né guka náá, menyel mé mena dika né ye kó bós'ak aanàdi kóm-kóm. Ye é dáa bóo epet, ye ààbóya né ebik. Ye bik ó, Zeeb é waadje mena dhiiti mendjaa pe to gwoo. Mendjaa mé na kóm-kóm tak, tok zumal membo mé bot. <sup>2</sup> Nenak, mena epesimka etée náá, ekwosak é lena é náá, mena tóka késyel menyel to mendjaa di pe to gwoo é. <sup>3</sup> Mena é syel menyel mena to mendjaa mé tak ó, mena aanàkabaadika menyel toto. <sup>4</sup> É di'enek, dáa ye di náá, mena dinaaka é to epet kó éko é bós'ak é, mena aazodi é esim ekée mot epezuk né mēdil mé kóm. Ye ààkwyel elyaal náá, mena epekwyel ebekaka né menyel mé bot di né ye'aak. Tin, ye kwyel elée é náá, mena epekwyel esyel é menyel mena pe to mendjaa mé di pe to gwoo é, etée náá, tsik neenó di esyee. <sup>5</sup> Ye é Zeeb, nyey nye emet é zekoobal mena étep édi to tsik tak. Nye naleedje mena é sok Sisim na Dē, étep elyaal náá, nye waadje mena dhiiti esonok sis.

<sup>6</sup> Deenek, menaka melu djas é né meghaaz. Mena né guka náá, é gheñ mena dika né nyel'ak é, menaka é etsetape né Gheñ. <sup>7</sup> Tin, mena kēka é to edum é koñ né Zeeb, ààkabē-beak kó esa ee mena di ebee é. <sup>8</sup> Menaka é né meghaaz, tin, ekwosak é lena é náá, mena betka menyel mé bós'ak, étep ekedi sama né Gheñ. <sup>9</sup> Tin, ye nakoozodi náá, menaka é to nyel mena dika né ye'aak, neghu mena eeduska to nyel mena dika né ye'aak, ekwosak é lena é náá, Gheñ myaala né nena. <sup>10</sup> Etée náá, menabelka djas é waadika sok bhwoob é Klisto, étep nye neepée mena. Tin, mot né mot aabela ye efute dum né embee mesa neghu embee mesa mé nye nasa kó éko é bós é.

#### Zeeb eebulal egwakel né bot é ze é Klisto

<sup>11</sup> Mena né guka sa elooba né Gheñ di ekwyel elée é. Dum né tep tak é, mena di esaa náá, bot é bós dum koñ né né. Deenek, Zeeb né gu mena enyópe, mé né gu náá, biyo pe, bi né baagu mé enyópe to ebhum elyem bin. <sup>12</sup> Bis ààpabaasaa elyaal é menyel pe daa len, tin bis kwyel é elyaal bin é, ze étep bi neediig bet kó esu é les. Deenek é, bi aabela ghwyil ebóza né bot é di eghee menyel kó esu é esa ee di ebeeeaa né mis, ààbee esa ee di to ebhum elyem bóo é. <sup>13</sup> Ye be náá, bis epelyet ó, ye é kó esu é Zeeb. Tin, ye be náá, bis é né tete esiiza ó, ye é kó esu é len. <sup>14</sup> É di'enek, kwyel é Klisto é to elyem bona, etée náá, mena né guka náá, mot ngót naagwyé étep bot djas. Deenek, menabelka djas pe eezegwyé sama né né. <sup>15</sup> Nye nagwyé é étep bot djas, etée náá, bot é di né tsik ó, be ààdi né tsik étep'ó met. Tin, be di né tsik é, étep mot nagwyé da gom étep'ó é.

<sup>16</sup> Étep tak é ye di náá, bis aanàbaabee mot né mis mé epuud. Ye nakoozodi náá, é gheñ sok, bis nabee Klisto é né mis mé epuud, nenak, bis ààkabee nye deenek. <sup>17</sup> Mot é di to egwakel né Klisto ó, mot yenók moo é mot na bes. Étep é na mwa eesi to le, nye moo é to etep é na bes'. <sup>18</sup> Etép binek djas dus é pe

daa Zeeb. Ye é nyey ε di mot nadhis Klisto étep ebulal egwakel pak mena ne ne ɔ. Bhii tak, nye naadje mena mesa me ekegoola bhaadal ε ebulal egwakel ne ne. <sup>19</sup>Zeeb nadhis Klisto é, étep ebulal egwakel pak be ne bot ε bɔs. Nye nasa deenek ε, étep nye needi ààkabaabis mesyem me bot. Nye eekyeed mena étep ekegoola bhaadal ε ebulal egwakel ne ne.

<sup>20</sup>Bis moo é engoola-ngoola ε Klisto. Zeeb nyey nye emet ε di edjóo bin to mekpa me bis di egoola bin ε. Bis epedjaala ne nen ne din ε Klisto náá: «Myaalka ebulal egwakel ne Zeeb.» <sup>21</sup>Klisto nabe é ààbe ne mesyem. Tin, Zeeb naanɔɔ mesyem mena, dje nye. Zeeb nasa deenek ε, etee náá, mena needika bot ε epiki é mis me.

**6** <sup>1</sup>Deenek, dáa bis di esa mesa sama ne Zeeb ε, bis epedjaala ne nen: «Nàsaka náá, enem ne embée e Zeeb dje bin ε, ye gweyε toto.» <sup>2</sup>É di'enek, Zeeb ke é náá:

«É gheɲ mbée ewala nakum ε,  
me naagwak mendjaala mɔ,  
é dwoɔ tsik, me naazyε zetsik wɔ\*»

Nenak, myaalka náá, ewala tak eezekum, ye é dwoɔ di náá, Zeeb aatsik bot ε.

#### Dáa mot di egoka ne edi sosoob ne Zeeb ε

<sup>3</sup>Bis ààkwyel náá, mot lii ebiyoεpe dum ne mesa mes. Ye é étep tak ε, ye di náá, bis ààpakwyel edi ebek étep mot, ye nakoozodi dáa. <sup>4</sup>Bela náá, bis epesa etep djas di egoka ε, étep bi neemyaal náá, bis é betete ε bot ε mesa ε Zeeb. Ye é étep tak ε, bis di emaad mezuk, ne metiiga zenɔɔ bebebɔwol. <sup>5</sup>Be naabi bis, wa bis é membok, be naaful medhuu me bot elo kɔ esu ε les. Bis naasa mesa me na lyel-lyel. Bis naapaal pum, bis naamaad za. <sup>6</sup>Bis epelyaal náá, bis é bot ε mesa ε Zeeb: to epiki, to egu, to edil ε lyem, to enem esa, to ghwyil Sisim na Dee, to tete kwyel, <sup>7</sup>to egoola mekpa me etseetse, to mebwala ε Zeeb. Beghel ε bis di ekeduu tuub ne ye ε, ne yii bis di ebaal menyel mes ne ye ε, ye é eke to epiki. <sup>8</sup>Bedhiiti bot epedje bis duu, bak bot kabee bis é mis é toto. Bedhiiti bot epeduwal bis, bak bedhiiti epelee bis. Be ke é náá, bis é bot ε etsal, ghuna bis lee é etep etseetse. <sup>9</sup>Bedhiiti bot bee bis é ekee be ààgu bis, bela náá, be ne gu bis enyoεpe. Be bee bis é, dáa bot ε di náá, be eezegweyε ε, ghuna bis é ne tsik. Be epewa bis to tsik mezuk, tin, bis ààgweyε. <sup>10</sup>Be epesa náá, elyem bis kpaa, ghuna bis é to memyaala. Bis é bedjel ε bot, bela náá, bis epedje mevɔ ne bete ne bot. Ye di é ekee bis é toto, ghuna ne tseetse, bis é ne esonok djas.

<sup>11</sup>Biɔ, bɔɔ besɔ bis bot ε Koolet, bis lii ne nen wak é ne etseetse, ne lyem wat. <sup>12</sup>Bis ààpabyen ekwyel bin, ye é biɔ ε di elyel elyem. <sup>13</sup>Tin, me lii ne nen wak é, dáa me di elii ne bɔn bam ε: Leeka bis sa di to elyem bin ε, kwyelka bis ne lyem wat, dáa bis di ekwyel bin ε.

#### Ekaab eke ne bembee ε bot

<sup>14</sup>Sa bi ààke lɔɔg ne bot ε di ààdum koɲ ne Zeeb ɔ. Tin, sa di to epiki ε, ye é ne ghwyil eke sama ne sa di ààdi to epiki ε? Ghooghom ne mekas é ne ghwyil eke lɔɔg é? <sup>15</sup>Klisto é ne ghwyil gwakel be ne Satan é? Mot di edum koɲ ne Zeeb ɔ, nye é ne ghwyil edi ne esiiza wat be ne mot di ààdum koɲ ne Zeeb ɔ?

\* 6.2 Eza 49.8

<sup>16</sup>Yak mbi egwakel aadi pak ndjaa-Zeeb ne mendjaa me benaghise, bot e di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ? Tin, menaka é ndjaa-Zeeb di ne tsik e! Gwakeka sa Zeeb nyey nye emet nalee e:

«Me aadidi é bis ne benɔɔ,  
me aagegyee é bis ne benɔɔ,  
me aadi é Zeeb'ɔɔ,  
ɔɔ aakadi é bot bam.»

<sup>17</sup>Étep tak e, Gheŋ di eke ne bot be náá:

«Duska tɔ edhuu e bot e di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ,  
bekaka ne ɔɔ.  
Sa bi ààmet sa di ne edhuud e,  
tin e, me aamyaal bin.

<sup>18</sup>Me aadi é Sɛeg'en,  
da bi é di esenɛle bɔn bam.  
Gheŋ mebwala e di elii.»

**7** <sup>1</sup>Bɔn-nyɛeg bam me di ekwyel ɔ, Zeeb nakek esa binek djas é étep'e-naka. Étep tak, djhoodiska edhuud é menyel mena neghu tɔ elyem bena. Djhoosaka meghaaz me edi é dɛɛ, tɔ ekaab e Zeeb.

#### Memyaala e Pɔl

<sup>2</sup>Saka náá, bis bela di tɔ elyem bin. Bis ààpasa ebiyo ne mot, bis ààpazuk mot, bis ààpakɔɔ mot étep enɔɔ sa ye. <sup>3</sup>Me ààlii deenek étep ekwyesal bin ndje sɔs. Tin, ye é dáa me ke sok e, bi é tɔ elyem bis, ye nakoozodi esyee neghu tsik, mena aazodika é sama. <sup>4</sup>Me é ne boo ebwaalel ne nen. Me ne dyeeba-myaala ne nen. Me é ne betɛ ne meghaaz, memyaala é tɔ lam tɔɔ ye nakoozodi náá, mena naazukeka ebuepe.

<sup>5</sup>É ekum e les pe kyee dik Masedwan, bis nabe é ààkowala batsa, bis naaze-boma ne membi me mezuk djas. Ye nakadi é ne mɛwɔ pak bis ne bɛdhiiti bot, ne bwoɔ tɔ elyem bis. <sup>6</sup>Tin, Zeeb mot di edje meghaaz ne bot e di ààbe ne meghaaz ɔ naazedje bis meghaaz, é sok Tit nakum e. <sup>7</sup>Ye é tseetse náá, ezye e Tit naadje bis meghaaz, ye é dɔɔ ne ebaŋa nye baŋa bis dáa bi dje nye meghaaz penek e. Nye eelɛ bis dáa bi di ne gwyes ebaabee me e. Nye naa-baalɛ bis dáa bi di edje elyem bin mebe, dum ne embee esesɛ bi nadi esesa sok e. Nye eebaalɛ bis zii bi di ne ye é gheŋ bi di ekem me e. Étep tak e, me di ne memyaala ebuepe.

<sup>8</sup>Tin, ye be náá, mekana me me nakyeed bin ye sok e, naakpaa bin elyem ɔɔ, nenak yak, me ààkadje nyel'am mebe. Ye é tseetse náá, é meken, me naadje lyem'am mebe, é gheŋ me nagu náá, mekana me tak naakpaa bin elyem é dhiiti ɔɔ mewala e. <sup>9</sup>Nenak, lyem'am é tɔ memyaala, ààbe, etɛ náá, elyem bin naakpaa. Tin, me myaala é, etɛ náá, ekpaŋ e lyem nakpaa bin e naas-woola bin mefulu. Deenek, ekpaŋ e lyem tak nabe é ekwosak e Zeeb, deenek, bis ààpasa bin sa ebiyo. <sup>10</sup>Etɛ náá, ekpaŋ e lyem di tɔ ekwosak e Zeeb e ne sa náá, mot swoola mefulu étep ebela tsik. Deenek e, mena é waabela tsik, ààdje lyem mebe. Tin, ekpaŋ e lyem di ààswoola mefulu e, ye dje é esyee. <sup>11</sup>Nenak yak, beeka sa ekpaŋ e elyem bin di edus tɔ ekwosak e Zeeb kadje e: Haa

mbée ekwosak ne nen, haaa boo zii to etajal bin, haaa bhyen mesyem to len, haaa bwoo esa embee etep to len, haaa boo gwyes eboma ne nam, haaa mbi yenek zii ne bas ewa ebiyo é feñ. Bi eelyaal popoopwon náá, bi nabe é ààbe to tep'enek.

<sup>12</sup>Ye be náá, me naakwyal bin mekana ɔɔ, ye nabe ààbe kɔ esu é mot nasa ebiyo ɔ, ààkobe-beak kɔ esu é mot be nasa nye ebiyo ɔ. Tin, ye nabe é, étep bi neebée popoopwon é mis é Zeeb zii bi di ne ye kɔ esu é les é. <sup>13</sup>Étep tak é mefulu men dje bis meghaaz.

Ye é tseetse náá, bis naadyeebamyala dum ne sa bi nasa é. Tin, bis nabaa-bela boo memyaala kedhaa, é sok bis nabee Tit to memyaala é. Ye be náá, nye nabe é to memyaala ɔɔ, ye é etee náá, bi naadje nye meghaaz. <sup>14</sup>Tin, me eadyeebaduwal bin é mis é Tit. Bi nabe é ààdje me sen. É di'enek, bis dyee-balee bin é etep e tseetse. Ye é tyee wat ne eduwal é me nadi eduwal bin é mis é Tit é, ye é tseetse. <sup>15</sup>Deenek, nye epebaakwyl bin dhaa tye, é gheñ nye di etaala ne elooba é len, ne dáa bi nabe nye ne duu djas é. <sup>16</sup>Me é ne memyaala ne dáa me di ewa ebwaalel é lam ne nen to etep djas é.

#### **Epata ee nakyeedaa pe zeega mendjaala Yeluzalem é**

**8** <sup>1</sup>Bɔn-nyeeɔ, ekwosak é les é náá, bi gu dáa Zeeb nasa enem ne embee ne bot é ezeega mendjaala me kyee dik Masedwan é. <sup>2</sup>Be naaboma ne bete ne mebbhowal nasa náá, be di to bete ne mezuk é. Tin, be nazodi é to memyaala dhaa tye. Ààbee edjel be nadi ne ye dhaa tye é, boo memyaala me be nadi ne ye é, naasa náá, be dje bete ne esonok. <sup>3</sup>Ne tseetse, me é tyaases, be naadyeebadje esa kedhaa-dhanjak ekum ɔɔ, ààbe náá, mot naawaab. <sup>4</sup>Be naadyeebadjaala ne nes étep bis neemyaal náá, be seeg yɔɔ etom, étep ekyeed pe daa bot é zedum koñ ne Zeeb ɔ, bot é di pe dik Yude é. <sup>5</sup>Be naadyeebasa dhaa yii bis nadi ebwaal é. Be naadje elyem ɔɔ ne Gheñ. Bhii tak, be naadje elyem ɔɔ ne nes, dáa Zeeb nakwyl é. <sup>6</sup>Dáa ye di náá, Tit é nakan mesa me eseeɔ esa binek pe daa len é, bis eedjaala ne ne náá, nye sik kesilal embee mesa me nye nakan é. <sup>7</sup>Bi é bekum é bot to etep djas: to edum é koñ ne Zeeb, to egu elii é etep é Zeeb, to zii di ààbe ne esik é, ɔɔ ne to kwyl bi nakwyl bis é. É di'enek, bis kwyl é náá, bi lyaal ekum bin to embee mesa menek.

<sup>8</sup>Sa me di elii ne nen é, me ààbe mot bhel. Ye be náá, me naalii dum ne zii ɔɔ beso bin nadi ne ye ɔɔ, ye é étep bi neelyaal náá, mekwyla men é tseetse. <sup>9</sup>Tin, bi ne gu enem ne embee Gheñ'enaka Yezu Klisto. Nyey mot nadi mot ekum ɔ, nye eesa náá, nye di to edjel kɔ esu é len, étep bi needi bekum é bot kɔ esu é edjel be.

<sup>10</sup>É mbu nadhan'enek, biyɔ é nadi bot é meken nake náá, bi é waakwyee bot é zeega mendjaala ghaada Yeluzalem ɔ. Bi nazobaadi é bot é meken é ekwyee be. Deenek, me epelóo yam ekpa to tep'enek, ye é di enyɔɔpe étep'en. <sup>11</sup>Nenak yak, silaleka esa mesa me tak. Waka zii to esilal é mesa me bi nakan esa sok é. Mot ne mot dje dáa nye aabela é. <sup>12</sup>Ye be náá, mot epekwyel egwyena sonok ne mbee lyem ɔ, Zeeb é waamyaaal ekee é le. Etee náá, nye dje é djala ne bim nye bela é, ààbe dum ne sa nye di ààbela é.

<sup>13</sup>Ye tok náá, be sañ é ewa bin to edjel, étep ekwyee bot é sis. Tin, ye é etee náá, bot djas needi djala. <sup>14</sup>Nenak yak, bi é ne bete ne ekum. Tin, bi é ne ghwyil ekwyee bot é di to edjel ɔ. Deenek, dwoo biyɔ aakadi ne gwyes sonok

ε, da ɓɔɔ é di ne ekum ɔ, be é ne ghwyil ekazyε zεkwyee bin. Ye é deenek é bi ne ɓenɔ aakadi djala. <sup>15</sup>Ye é dǎa Ekwyala di elεε ε:

«Mot natek εbuepe ɔ, nye nabe é ààdi ne ye dhaa nyel.

Mot natek batsa ɔ, nye nabe é ààdi tɔ pwom tak\*.»

#### Tit ne bedhiiti ekeletye naazetɔ pe ghaada Koolet

<sup>16</sup>Duu ne Zeeb, mot nadjε Tit betε ne zii kɔ εsu ε len, dǎa bis di ne ye ne nen ε. <sup>17</sup>Tit eemyaal sa bis nawaab ne ne zii djas ε. Tin, nyey nye emet ne lyem'ε, nye naamyaal esik pe daa len sika sis. <sup>18</sup>Bis eedhis Tit be ne dhiiti mɔn-nyεεg'ena. Mɔn-nyεεg'ena yenɔk é mot bot εbuepe tɔ ezεεga mendjaala djas di etajal, dum ne dǎa nye di egu egoola Mbεε Bhaadal εnyɔpe ε. <sup>19</sup>Dhiiti mesɔ me bis dhis nye ε, ye é nǎá, bot ε zεεga mendjaala djas naazesεε nye nǎá, nye di mot di egyee ne nes tɔ mɛdjoŋ me bis di etɔ kekyyed epata na sεεgaa étεp bot ε Yeluzalem ε. Ye be nǎá, bis nadi esa mesa menek ɔ, ye é étεp Gheŋ nyey nye emet neebela duu. Deenek ε, bis di elyaal mbεε ekwosak.

<sup>20</sup>Epata be nadjε bis ε, ye nadi é εbuepe. Tin, bis εpebe ye εnyɔpe ekaab nǎá, bot ezekelii ne nes εbiyɔpe nǎá, bis ààpanyɔ ebe ye. <sup>21</sup>Bis εpekwyel esa enem esa é mis ε Gheŋ, dɔɔ ne é mis me bot djas.

<sup>22</sup>Bis epedhis dhiiti mɔn-nyεεg'εs étεp nye neegyee sama ne ɔɔ. Bis naadyee-badjε nye mesa, nye nadi esesa mesa me tak djas é ne zii. Nenak, nye é ne zii εbuepe kɔ εsu ε εbwaalel ε nye di ne ye ne nen ε. <sup>23</sup>Ye kabε Tit ɔɔ, nye é mot bis ne ne di egyee ɔ. Nye é mot bis ne ne di esa mesa me egoola Mbεε Bhaadal étεp'en ɔ. Ye kabε ɓɔn-nyεεg bis, bot ε di gyee sama ne ne ɔɔ, be é bot ε lwoma yii ezεεga mendjaala lwom ɔ. Ye be nǎá, be εpesa mesa menek ɔɔ, be sa é étεp duma ε Klisto. <sup>24</sup>Deenek, lyaalka be nǎá, bi ne kwyel be ne tsetse. É di'enek ε, bot ε ezεεga mendjaala aagu nǎá, bis nabe é ne gham egheε menyel kɔ εsu ε len, é mis mɔɔ.

#### Zeεb ne kwyel mot di egwyena ne lyem memyaala ɔ

**9** <sup>1</sup>Ye ààgoka nǎá, me baakwyal bin mekana kɔ εsu ε metom me nakyee-daa étεp bot ε zedum koŋ ne Zeεb pe Yeluzalem ɔ. <sup>2</sup>Eteε nǎá, me ne gu mbεε ekwosak ε len. Ye é étεp tak ε me nadyeebagheε nyel kɔ εsu ε len é mis me bot ε kyee dik Masedwan. Me naalεε be nǎá: «ɓɔn-nyεεg bina pe kyee dik Akayi naaloozekoobal metom mɔɔ é mbu nadhaŋ'enek, étεp ekwyee ɓɔn-nyεεg pe Yeluzalem.» Tin, zii yen naadjε meghaaz ne betε ne bot pak'ɔɔ. <sup>3</sup>Bela nǎá, me dhis ɓɔn-nyεεg bina tak é, etεε nǎá, egheε menyel me bis nagheε kɔ εsu ε len nǎdi yii toto. Ekwosak ε lam é nǎá, esa ee bi kwom ε, ye di koobela dǎa me nake ε. <sup>4</sup>Bis ne bot ε kyee dik Masedwan ε zye sama wat pe daa len ɔɔ, bis εdi ààkabela nǎá, bi eεzekoobal esa djas ɔɔ, é di'enek, ye aadi é boo sen ne nes, etεε nǎá, bis naadyeebawa εbwaalel ne nen. Me bee é ekeε, biyɔ bemet aazobaadi é ne sen é mis mɔɔ. <sup>5</sup>Étéε tak ε me gek nǎá, me lel εdhis ɓɔn-nyεεg bina, étεp be needje bin meghaaz tɔ ekwom ε esa ee bi nakek ε. Deenek, é gheŋ me aazyε ε, me aabela é esonok djas moo sεεga. É di'enek, ye waalyaal nǎá, bi dje ye é ne lyem wat, ààbe ne bhel.

<sup>6</sup>Guka nǎá, tɔ pyeeb, mot ε be bhεk batsa ɔɔ, nye aazogó edee é batsa. Tin, mot ε be bhεk εbuepe tɔ pyeeb ɔɔ, nye aagó edee é εbuepe. <sup>7</sup>Ye nyo é nǎá,

mot ne mot dje dâa nye gek to lyem'e ε, ààbe ne bhel, ààbe ne εbuk. Eteε nâá, Zεeb kwyel é mot di egwyena to memyaala ɔ. <sup>8</sup>Tin, Zεeb é ne ghwyil edje bin membi me mevú djas. Eteε nâá, melu djas bi needi ààdi to pwom sa wat, bi needi ne betε esa djas bi di egoka ne esa membi me enem esa djas ne ye ε. <sup>9</sup>Ye é dâa Ekwyala di elεε:

«Nye ne dyeebagwyena ne bedjel ε bot,  
enem esa be é kóm-kóm sii ne kóm'».

<sup>10</sup>Zεeb ε di dje bhek ne mbeel pyeeb, nye ε baadi edje nye edee nye di ede ε, deenek, nye waadje bin membi me mεbhek djas bi di ne gwyes tak ε. Nye waasa nâá, ye wyee enyɔɔpe etεε nâá, bi neegó betε ne edee to epyeeb. Ye é deenek é, enem esa ee bi di esa ε, ye aabu. <sup>11</sup>Zεeb é waasa nâá, bi gheedidi ne kókó mbi ekum djas, etεε nâá, bi neegheesesa enem esa. Deenek, betε ne bot é waaghaapeε Zεeb, éteε esa ee bi di edhis ne nes nâá, bis dje be ε.

<sup>12</sup>Eteε nâá, enem esa ee bi di esa ε, ye tok éteε ekwyee bot ε Zεeb ne bot ε Zεeb toto, ye waabaasa nâá, betε ne bot gheebubulal bhɔɔ ne Zεeb. <sup>13</sup>Be waabee nâá, enem esa bin ne bók. Tin, be waabulal bhɔɔ ne Zεeb etεε nâá, bi naadjεaa mesa me egoola Mbεε Bhaadal ε Klisto, bi epelooba ne ne. Be waabaadje duu ne Zεeb, éteε egwyena ε len ne nɔɔ, dɔɔ ne bot djas. <sup>14</sup>Be waadjaala Zεeb éteε'en, ne elyaal bin kwyel'ɔɔ kɔ esu ε betε ne enem ne embee ee Zεeb sa bin ε. <sup>15</sup>Djhoobulalka bhɔɔ ne Zεeb etεε nâá, enem esa be nye di sa mena ε ne bu metanj.

#### Tanjal ε Pól dum ne mesa me

**10** <sup>1</sup>Mam Pól, me lii ne nen é ne din ε Klisto, nyey mot di mot metela ne mbee lyem ɔ. Bot ne lii ne din ε lam nâá: «É gheɲ mena dyeebadika é di wat ne ne ε, nye ne tela lyem. Ye kabe é gheɲ mena ne benɔɔ di ààdika é di wat ɔɔ, nye ne goo lyem.» <sup>2</sup>Me epedjaala ne nen, sa bi ààsa nâá, me goo lyem é gheɲ me aadi pak'en ε. Tin, bedhiiti bot ke é nâá, bis sa etεε é dâa bot ε bɔs. Deenek, ne mbi binɔk bot, me waagoo lyem ne nɔɔ. <sup>3</sup>Ye é tseetse nâá, menaka é bot ne nyel epuud. Tin, tuub mena di eduuka'aak, ye tok tuub epuud. <sup>4</sup>Tin, begheɲ ε mena di eduuka ne ye ε, ye tok begheɲ ε bot ε bɔs. Ye é eboo begheɲ ε Zεeb. Ye é ne ghwyil etwaal elyel-lyel mendjaa me bot ε mεbhuka ε Zεeb di kesɔwa to tak ε. Ye é tyee wat, dâa mena di esaabka esiiza ee di ààbe to tseetse ε. <sup>5</sup>Mena epekwyesalka embee egeka e bot ε egheεa nyel djas di esa éteε elu nâá, bedhiiti bot needi ààgu Zεeb ε. Mena kwyelka é, eswoola egeka e bot djas, éteε be neelooba ne Klisto. <sup>6</sup>É gheɲ bi aadi bi moo elooba ne Klisto dâa ye di egoka ne sael ε, mena aadika ne ghwyil ewa bot djas di ààlooba ɔ é feɲ.

<sup>7</sup>Beεka mis enyɔɔpe, mot ε myaal ne lyem'e met nâá, nye é mot ε Klisto ɔɔ, ye goka é nye gu ne tseetse nâá, bisɔ pe é bot ε Klisto. <sup>8</sup>Ye kobe nâá, me naasa egheεa nyel kɔ esu ε ekukuma ee Gheɲ Yezu nadje mena ɔɔ, me tok ne sen éteε tak. Ye é etεε nâá, Zεeb nabe é ààdje me ekukuma e tak, éteε me neepul bin, nye nadje me ye é, éteε me needje bin meghaaz. <sup>9</sup>Tin, me ààkwyel nâá, bi gek nâá, me epebeεg bin ne bemekana mam. <sup>10</sup>Eteε nâá, bedhiiti bot ke é nâá: «Bemekana me Pól ne lyel ε mekpa. Tin, é gheɲ nye di to lena ε, nye ààgoo lyem, nye lii é dâa mot di ààlyel bham ε.» <sup>11</sup>Ye goka é mot di elii deenek ɔ gu

náá, sa bis di elee tɔ bɛmekana mes é sok bis di etsetaepe ne nen ε, bis aabaazosa é deenek é gheŋ bis aakum pak'en ε.

<sup>12</sup>Bedhiiti bot ne kwyel eduwal ε menyel mɔɔ. Tin, bis tok ne ghwyil eke náá, bis ne benɔɔ é tye wat. Be nɔɔ egeka é ne menyel mɔɔ met. Be zobanja é mbi kyeed'ɔɔ met. Yenek tok ewo? <sup>13</sup>Ye kabe bisɔ ɔɔ, bis tok ne ghwyil eghee menyel kedhaa. Ye be náá, bis epeghee menyel ɔɔ, bis goka ne eghee menyel é kɔ esu ε mesa me Zeeb nadjɛ bis pɛ daa len ε. <sup>14</sup>Deenek, é gheŋ bis nazye pɛ daa len ne Mbɛ Bhaadal ε Klisto ε, bis nabe é ààdi ne «tɔɔɔ kesee» kɔ mesa me Zeeb nadjɛ bis ε. <sup>15</sup>Bis ààghee nyel ebuepe dum ne mesa me bedhiiti bot nasa ε. Tin, bis é ne ebwaalel náá, edum koŋ ε len ne Zeeb ε waatɔ sok. Deenek, bis é ne ghwyil esa náá, mesa mis pak'en tɔ sok, tin, ààkabe náá ye dhaa metsek me Zeeb nadjɛ bis ε. <sup>16</sup>Nenak, bis moo kwyel etɔ kegoola Mbɛ Bhaadal pɛ kyee medhik me di etsetaepe ne nen ε. Bis aanàghee menyel ne mesa me bedhiiti bot nasa ε.

<sup>17</sup>Tin, Ekwyala lee é náá: «Ye be náá, mot epekwyel eghee nyel ɔɔ, nye sa ye kɔ esu ε sa Gheŋ sa ε\*.» <sup>18</sup>Etee náá, mot Gheŋ di myaala ne ne ɔ, tok mot di eghee nyel'e nyey nye emet ɔ, tin, ye é mot Gheŋ di eghee nye ɔ.

#### Pɔl be ne bɛmbɛe ε bot ε lwoma

**11** <sup>1</sup>Me kwyel é náá, bi pel ewo bam, pookopelka mɛlyet mam batsa! <sup>2</sup>Me epekwyel bin kwyel wat di náá, me ààkwyel náá dhiiti mot djheebal min ε, kwyel tak dus é pɛ daa Zeeb. Kwyel ε tak é, etee náá, me nabaal bin é, étep edje bin é eba ne motom ngɔt, motom tak é Yezu Klisto. Me epekwyel etel é bin pɛ daa le dáa syes moma. <sup>3</sup>Taalaka dáa nyo nakwak Eve ne mbee mekoŋ me ε. Tin, me é ne keŋ ne nen, me kaab é náá, mot ezekékoɔ bin, da swoola egeka bin, étep bi neelum koŋ ne etsetse, da bi é di ààdi tɔ epiki ne Klisto. <sup>4</sup>Bi ne dyeebakwyel náá, dhiiti mot zegoola bin dhiiti mbi Yezu sis. Yezu tak àànɔŋel ne yii bis nagoola bin ε. Deenek, bi é pɛ é ghwyɛ étep emyaal dhiiti mbi sisim di syaala ne Sisim na Dee bi nabela ε. Bi é ghwyɛ étep edum ε koŋ ne dhiiti mbi bhaadal di àànɔŋel ne Mbɛ Bhaadal bis nagoola bin ε.

<sup>5</sup>Me ne gu náá, bot ε bi di eke náá, be é «eboo ewolo e bot ε lwoma» ɔ, tin, me ààbee náá, be eedhaa me ne dhiiti sonok. <sup>6</sup>Ye di náá, me ààgu elii dáa ɔɔ ɔɔ, deenek, me tok mot di ààgu sonok dum ne etep e Zeeb. Bis naalyaal bin etep e tak popoopwon esok ne esok, é mɛwala djas.

<sup>7</sup>É gheŋ me nadi egoola bin Mbɛ Bhaadal Zeeb ε, me nasa ye é ààbe ne efute. Mam eenɔɔ di mɔɔ dhyeeb, étep me needje bin di ekukuma. Dáa me sa deenek ε, ye é ebiyoɛpe? <sup>8</sup>É gheŋ me nadi esa mesa me Zeeb pɛ yebo ε, bot ε ezɛɛga mendjaala me sis nadi edje me epata. Ye é ne epata ee me nadi enɔɔ pɛ daa lɔɔ ε, me nabela ghwyil ekwyee ε bin. <sup>9</sup>É gheŋ me nadi pɛ yebo ε, me nadi é ne gwyɛ epata. Tin, me nabe é ààwaab bin sonok. Bɔn-nyɛɛg nadus pɛ kyee dik Masedwan ε naazye me ne esa ee me nadi ne gwyɛ tak ε. Deenek, me nabe é ààkwyel náá, me di kɔm mɛdil kɔ esu ε len. Nenak, me aanàkobɛt náá, me di kɔm mɛdil kɔ esu ε len. <sup>10</sup>Dum ne etsetse e Klisto di tɔ lam ε, me lee é náá, pɛ kyee dik Akayi, mot tok ne ghwyil elu me náá, me ghee nyel kɔ esu ε



mesa me me nasa penek, ààwaab epata ne mot e. <sup>11</sup>Étep yé me lii deenek? Ye é etee náá, me ààkwyel bin é? Zeeb ne gu náá, me ne kwyl bin.

<sup>12</sup>Sa me di esa nenak e, ye é sa me aasesa melu djas e. Me sa deenek é, ekaab náá, be ezekebela lo meso me be aaghee menyel náá, bis ne beno é tye wat e. <sup>13</sup>Bot binok é bembée e bot e lwoma, be é bot e djii di ekoo bot náá, be é bot e lwoma e Klisto o. <sup>14</sup>Ye tok ne tep edjoka tin. Etee náá, Satan nyey nye emet ne koo bot náá, nye é di fofop mekas. <sup>15</sup>Bot tok ne ghwyil edjoka, é gheñ bot e mesa e Satan binok di ekoo bot náá, be é bot e mesa e Zeeb, bot e epiki e, tin, be aabela efute di egoka ne mesa moo e.

### Mezuk e Pɔl

<sup>16</sup>Me epebaabasal náá, sa mot ààbee me dáa mot melyet. Be gek deenek o, tin myaalka náá, me é mot melyet etee náá, me neebaadi ne egheea nyel batsa. <sup>17</sup>Sa me di elii e, ye tok sa Gheñ di ekwyel e, tin, é gheñ me di ediig bet e, me lii é dáa mot melyet. <sup>18</sup>Dáa ye di náá, bot e bɔs'ak ne diig bet e, ye goka é mam pe, me diig bet. <sup>19</sup>Biyo, bot e di betsoñ e bot o, bi ne maad bot e melyet enyeepe. <sup>20</sup>Bi ne maad náá, bot binok tiig bin dáa ekwom, be silal epata bin, be djii esa bin djas, be wyle bin, be myak bin mebbeez é bhwoob. <sup>21</sup>Bi gek bilak é náá, bis nadi ààsa deenek nen é, etee náá, bis é betsak-bel é? Haaa sen ne mbi yenek tep!

Ye be náá, dhiiti mot é ne sa nye di egoka ne ediig e bet ko esu e tak o, mam pe é ne ghwyil esa ye, ye nakoozodi náá, é gheñ me di elii deenek é, me lii é dáa mot melyet. <sup>22</sup>Be ààke tin náá, be é bot e mbyak eYuda? Doo ne mam pe, me é mot mbyak eYuda. Be é bot e kyee dik Yisalaél é? Doo ne mam pe, me é mot kyee dik Yisalaél. Be é bedha e Abalaam é? Doo ne mam pe, me é dha e Abalaam. <sup>23</sup>Me kalii nenak wak é, dáa mot melyet. Be ke é náá, be é bot e mesa e Klisto? Mam pe é mot-mesa e Klisto dhaa boo. Me naazuk to mesa me Klisto dhaa boo. Me naani to membok esok ne esok dhaa boo. Me naabiaa dhaa boo. Me naadi to mezuk esok ne esok, ekee ye aakekunaa-kunak ne esyee dhaa boo. <sup>24</sup>Ekukuma e eYuda naamet me esok eten, be nanyuu me ne eghwyes é esok mekam-melel ne eten ne ená (39). <sup>25</sup>Bot e kyee dik Lom naamyak me ne ebhil e ele esok elel. Sok wat, be naabaal me mepyon é gheñ be nawus me ne mekok e. Esok elel, me naadi ediida to dii é gheñ bemesuwa yii medjon mam nadi esee e. Sok wat, me naadhaa tu mwos ne tu pum to boo dii meson. <sup>26</sup>To bete ne medjon me me nadi esa e, me naaboma ne bete ne mezuk. Me nabe é to mezuk é medjon mam é gheñ me nadi etsaal eboo medhii to bhyon e. Me nadi é ne mbee bwoo ekaab bot e ezem, é sok me nadi é medjon e. Me naaboma ne mezuk me bon-nyeg bam bot e mbyak eYuda, ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda o nawa me to tak e. Me naazuk to eboo eghaada, to bal, me naazuk to boo dii meson, me naabaazuk to membok me bembée e bon-nyeg. <sup>27</sup>Me naaboma ne mesa me na lyel-lyel ne eboo mebbho-wal. Tin, me nabe é ààdi edjedja gó, me naagwak za, me naagwak gwyes medii, me naabalatsi edee étep pwom, me naazuk ne egwyiyo ne eduuba. <sup>28</sup>Ye é ne dhiiti mezuk me di náá, me ààpalañ e. Sa di dáa boo kom to lyem'am e, ye é náá, me ne dyeebataala ngwyis ne bot e ezegga mendjaala djas. <sup>29</sup>É gheñ mot di ààpyet to edum e kon ne Zeeb e, ye kpaa me lyem é, ekee ye é mam. É gheñ mot di esyem e, ye ne kpaa me lyem dhaa tye.

<sup>30</sup>Ye be sa egheea nyel ɔɔ, me goka ne egheea nyel é, é gheɲ me di ààbe ne ghwyil e. <sup>31</sup>Zeeb, Seeg e Gheɲ Yezu, nyey mot nazeseeaa metel kòm-kòm sii ne kòm ɔɔ, ne gu enyɔɔpe náá, me ààkɔɔ. <sup>32</sup>É gheɲ me nadi pe ghaada Dhamas e, kukuma nadi ebɔɔba mekoozi Aaletas ɔ naaneeg esodja é eniel e ghaada éteɲ be neemet me. <sup>33</sup>Tin, be naawa me to djhan, kɔl ekel é tak, bhii tak, be eezekwyeg me pe yii kyee peeb ghaada. Ye é deenek e nye nadi ààmet me.

#### **Pɔl epemyaala ne mezuk éteɲ mesa me Klisto**

**12** <sup>1</sup>Ye goka é me di ne egheea nyel, ye nakoozodi náá, egheea nyel tok enyɔɔpe. Tin, me kalii nenak e, kɔ esu e esa ee me nabee dáa dhyam e, ne esa ee Gheɲ natel me e. <sup>2</sup>Me ne gu dhiiti keletye nabyet tɔ pe to gwoo ɔɔ, ye moo mos é membu kam ne ená (14). Deenek, me ààgu neghu, ye nabe é dhyam, neghu ye é tseetse náá, nye naabyet tɔ pe to gwoo, tin, ye é Zeeb nye emet e di egu. <sup>3-4</sup>Tseetse, me ne gu náá, mot tak naabyet kekum pe to Paladi<sup>b</sup>. Deenek, me ààgu nekoo, ye nabe é dhyam, neghu ye é tseetse, tin, ye é Zeeb nye emet e di egu. Penek pe to gwoo, nye naagwak mekpa wat di náá, dhiiti mot tok ne ghwyil egoola ye e, mot aanàkobanɔ-banɔ ye e. <sup>5</sup>Me waadi ne egheea nyel dum ne mot yenɔk. Tin, ye kabe mam ɔɔ, me aazodi ne egheea nyel e, kɔ esu e elete bam. <sup>6</sup>Ye epedi náá, me epekwyel egheea nyel ɔɔ, pe me aanàdi tyee mot melyet, etee náá, me aazole é etseetse. Tin, me eepɛ ede ne egheea nyel, etee náá, me ààkwyel náá, bot bee me dáa boo-mot duu. Me kwyel é náá, bot pee me dum ne mesa me me di esa e, ne yii be di egwak me elii e.

<sup>7</sup>Deenek, me needi ààdi ne ebet kɔ esu e eboo esa e mebwala Zeeb zetel me e. Me é ne dhiiti boo pel to nyel dáa egɔk. Ye é dhatyee náá, Satan e nalwom fofop'e, éteɲ nye neezewa me to tsik mezuk. Ye be náá, Zeeb naabet náá, ye sael deenek ɔɔ, ye é etee náá, me needi ààsa ebet. <sup>8</sup>Me eedjaala ne Gheɲ esok elɛl, éteɲ nye neepeɲ me to tsik mezuk mak. <sup>9</sup>Nye nabɔɔza ne nam e náá: «Enem ne embɛe bam eedjala ne nɔ. Mebwala mam dyeebanyen é, é sok wo di ààdi ne ghwyil esa dhiiti sonok e.» Me kwyel é náá, me di ne egheea nyel dum ne sa me di ààdi ne ghwyil esa e, etee náá, mebwala e Klisto needi kɔ lam. <sup>10</sup>Dum ne tep tak e, me di emyaala to elete bam, to melee, to mezuk, to metiiga, etep ee di kpaɔ me lyem kɔ esu e Klisto e. Etee náá, é sok me di to elete e, ye é é di'enek e me di ne ghwyil.

#### **Pɔl epɛbem ba kɔ esu bot e Koolët**

<sup>11</sup>Ye é biyɔ e di ebesal me náá, me lii tyee mot melyet, ye é biyɔ e nawaa-kotanjɔl é di yam, ye nakoozodi náá, me tok varj mot. Tin, ye tok ne sa wat yii bot e bi di edjoo «eboo ewolo bot e lwoma» di edhaa me ne ye e. <sup>12</sup>Endem di elyaal náá, me é tete mot-lwoma ɔɔ, bi naazebee ye ne mis men met. Ye naanyen to zii, to membi me endem e mebwala, to bemɛvyekɛɛ. <sup>13</sup>Yaa mbi sonok me nasa ne edhiiti ezɛega mendjaala, ààsa ne biyɔ? Ye di ààbe náá, me naabyen náá me di ebɛp kɔ elo bin ɔɔ. Ye di éteɲ tak ɔɔ, pelka me.

<sup>14</sup>Me moo kɔ ne ezye pe yebo, tyee zya esok elɛl, ye tok náá, etep bam djas aazii é kɔ elo bin. Ye é biyɔ e me di ekwyel ebee, ààbe epata bin. Deenek, ye

**b 12.3-4** Paladi ye kwyel elyaal é bok e Zeeb, é di nye di ɔɔ.

tok bɔn di eseeɣ epata éteɣ bebyael bɔɔ. Tin, ye é bebyael e di esa deenek éteɣ bɔn bɔɔ. <sup>15</sup>Ye kabe mam ɔɔ, me aadi é ne memyaala é esilal epata bam djas, ne eka nyel'am met éteɣ'en. Me di ekwyel bin dhaa tye ɔɔ, biyɔ pe tok ne ghwyil kwyel me dhaa tye?

<sup>16</sup>Bi ne gu enyɔɔpe náá, me nabe é ààdi boo ebep kɔ elo bin. Tin, bedhiiti bot é waake náá, «Pɔl é mot mekɔŋ, nye eekɔɔ bis.» Ààbe, ye tok deenek. <sup>17</sup>Tɔ sama bot e me nadhis pe yebo ɔ, ye nakabe é ne dhiiti mot pak'ɔɔ nanɔɔ esa bin tyee nɔŋa mekɔŋ, éteɣ ezedje me? <sup>18</sup>Me naadjaala ne Tit náá, nye zye pe daa len, be ne mɔn-nyeeɣ'es yii bi di egu yenɔk. É di'enek, Tit nakanɔɔ esa bin e tyee nɔŋa mekɔŋ é? Ààbe, bi ne gu enyɔɔpe náá, ye tok deenek. Sa Tit nasa e, ne sa mam nasa e, ye tok sa wat é? Bis tok ne esiiza wat é?

<sup>19</sup>Bi gek tɔ elyem bin é náá, bis lii é éteɣ bis neebela gham é mis men é? Ààbe, bis lii é tɔ egwakel ne Klisto, é mis e Zeeb. Bɔn-nyeeɣ bam me di ekwyel ɔ, bis lii ne nen etep binek djas é éteɣ edum e koŋ e len ne Zeeb neetɔ sok. <sup>20</sup>Deenek, é sok me aakum pe yebo e, me é ne keŋ náá, me ezekedi ààbela bin dáa me nadi egek náá, me aabela bin e. Da biyɔ pe é zebela me ààbe dáa bi di ekwyel e. Sa me di ekaab e, ye é náá, ye nàdi ne mewɔ, ne mbee lyem, ne mebuk, ezyaala, melee, ebyak e bot, eghɛ nyel neɣhu ezem pak'en. <sup>21</sup>Me epekaab náá, é medjoŋ mam di ezye yenek, Zeeb'am ezekewa me tɔ sen é mis men. Deenek, me é ne bwoo náá, me zebela betɛ ne bot e di náá, be dinaa ààpaswoola tsik, ààkat mesyem, ààkat esa mezo, ààkat esa embee esesɛe ee be di zezye ne esa sok e.

#### Melyo e Pɔl yii mesik

**13** <sup>1</sup>Yak sok é yii elɛl me di ezye pe yebo e. Ekwyala lee é náá: «Eteɣ djas goka é ne eliiaa é, kɔ mekpa me betyaases bebá neɣhu beɛɛ'ɔ.» <sup>2</sup>É gheŋ me nazye pe yebo, é medjoŋ mam yii bhoɔba e, me naaleka ne bot e nasa mesyem ɔ, dɔɔ ne bedhiiti bot. Nenak, dáa me di etsetaɛpe ne nen e, me epebaaleka ne nen náá, é sok me aabaazye pe yebo e, me aawa bɔɔ djas é feŋ. <sup>3</sup>Bi epekwyel egu, ye be náá, Klisto é di elii tɔ lam ɔɔ? Bi é waagu, Klisto tok mot elɛte, tin, nye waalyaal mebwala me pak'en. <sup>4</sup>Ye é tseetse náá, é gheŋ nye nabemaa é melaaba e, nye nabe é ààbe ne ghwyil. Tin, nenak nye é ne tsik tɔ ghwyil e Zeeb. Tɔ egwakel e lena ne ne, menabelka pe tok ne ghwyil. Tin, bis é waalyaal bin náá, bis é ne tsik sama ne ne tɔ ghwyil e Zeeb.

<sup>5</sup>Soska sa bi di esa biyɔ bemet e, ye be náá, bi dinaa eke tɔ edum koŋ ne Zeeb ɔɔ. Bi é pookozogu enyɔɔpe náá, Yezu Klisto é tɔ len é? Ye di ààbe deenek ɔɔ, bi tok ne ghwyil elyaal náá, bi ne ke tɔ edum e koŋ ne Zeeb. <sup>6</sup>Tin, me bee é náá, bi é waagu náá, bis eelyaal edum e koŋ e les ne Zeeb. <sup>7</sup>Bis epedjaala ne Zeeb, etɛe náá, bi needi ààsa sa ebiyo. Ye tok éteɣ elyaal bin náá, mesa me bis nasa ne nen é nabe é enyɔɔpe. Bis kwyel é náá, bi sa enem esa, ye kodi náá, bis nabe é ààsa mesa tɔ len enyɔɔpe ɔ. <sup>8</sup>Eteɛ náá, bis tok ne ghwyil esaab etseetse e Zeeb. Bis zosa é mesa me etseetse. <sup>9</sup>Bis ne myaala é gheŋ bis di ààbe ne ghwyil, da biyɔ é di ne ghwyil e. É di'enek, bis ne waab tɔ mendjaala mes náá, bi di tɔ esosooɔ. <sup>10</sup>Éteɣ tak e, me di ekwyal bin mekana mak, mam etsetaɛpe ne nen. Eteɛ náá, é sok me aakum pe yebo e, ye aabela é, bi eezeswoola

mefulu. Tin, Gheŋ naadje me ekukuma ekok ko len, nye nabe é ààdje ekukuma é tak étep me neepul bin, ye nabe é étep bi neetó sok to mesa e Zeeb.

<sup>11</sup>Bon-nyeeɓ bam, me moo mwana ne nen, saaka bi to sok to mesa me Zeeb, djeelka meghaaz pak'en, da bi é di to egwakel, dika to egwyem. Tin, Zeeb mot di ekwyel bot ɔ, mot di edje bot egwyem aadi é sama ne nen.

<sup>12</sup>Swoselka pak'en ne mebeedela me bon-nyeeɓ.

Bon-nyeeɓ to edum e koŋ ne Zeeb eeswos bin. <sup>13</sup>Betka náá, enem ne embæe e Gheŋ Yezu Klisto, ne kwyel e Zeeb, ne egwakel to Sisim na Dee di ne biyo djas.

# Mekana e Pɔl nakwyal bot e kyee dik

## Ghalasi e

### Eniel

Mekana e Pɔl nakwyal éteɓ bot e Ghalasi e, nabe é éteɓ bot e ezɛɛga mendjaala di pe eko e bɔs kyee dik di dʒóóaa mos Tuulki e (Mes 13.14).

Pɔl nakwyal mekana mak é, éteɓ edul bot e nazedum koŋ ne Zeeb ɔ melɔ náá, ye tok eni e beka di esa náá, be di bɔn e Zeeb.

Nye eebasal náá, ye é edum e koŋ ne Zeeb kɔ esu e esyee e Yezu kɔ melaaba é di esa náá, menabel bot e mesyem bela tsik.

Mekana mak é ne metyek meten ne ebá:

Meswosel (1.1-5);

sim Mbɛɛ Bhaadal (1.6-10);

Pɔl epekaada bot tsik'e (1.11-2.14);

ye é kɔ esu e edum e koŋ e, mot di ebela tsik (2.15-5.1);

Zeeb eesa náá, mena nàdika ekwom (5.2-12);

Sisim ne epuud (5.13-26);

ekwyee pak'en, ne esael mesa pak'en (6.1-10);

Pɔl silal mekana me é, ne edul e bot melɔ ne meswosel (6.11-18).

### Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pɔl, mot-lwoma e Klisto. Ye tok bot nasa náá, me di mot-lwoma e Klisto, ààkobe-beak ekwosak e mot. Tin, ye é kɔ ekwosak e Yezu Klisto ne Zeeb Sɛɛg, mot nagomal nye bhis esyee ɔ, me di mos mot-lwoma. <sup>2</sup>Bis ne bɔn-nyɛɛg bam djas di wak e, bis eesɛɛgaa éteɓ ekwyal mekana mak ne ezɛɛga mendjaala kyee dik Ghalasi. <sup>3</sup>Beta náá, Zeeb Sɛɛg'enaka ne Gheŋ Yezu Klisto dje bin enem ne embɛɛ ne egwyem be. <sup>4</sup>Klisto naaka nyel'e met buwa, éteɓ etsik e mena tɔ mesyem. Ye nabe é éteɓ nye neepeɓ mena tɔ mbee tsik bɔs'ak. Nye nasa deenek é ne ekwosak e Zeeb Sɛɛg'ena. <sup>5</sup>Duu ne Zeeb, kɔm-kɔm sii ne kɔm! AMɛN!

### Sim Mbɛɛ Bhaadal

<sup>6</sup>Me epedjoka ne dǎa bi zeleeum Zeeb mot nazedjoo bin kɔ enem ne embɛɛ e Klisto ɔ koŋ e. Éteɓ edu dhiiti mbi melyo me bedhiiti bot di eke náá, ye é Mbɛɛ Bhaadal ɔ. <sup>7</sup>Deenek, ye tok ne dhiiti mbi Mbɛɛ Bhaadal! Ye é bot e di ezɛm bin, be kwyl é eswoola Mbɛɛ Bhaadal e Klisto. <sup>8</sup>Tin, ye nakoozodi bisɔ bemet, neghu fofop dus tɔ gwoo ɔ, mot e zye zegoola bin dhiiti Mbɛɛ Bhaadal di ààbe tyee wat ne yii bis nagoola bin ɔ, mot tak bela mbee baka! <sup>9</sup>Bis

eezelee ye, me epebaabasal bin ye nenak. Mot e zegoola bin Mbée Bhaadal sis di ààbe tyee wat ne yii bi nazegwak ɔ, mot tak goka é ne ebela mbee baka. <sup>10</sup>É di'enek, me ààsaa náá, bot myaala ne nam, me saɲ é náá, Zeeb myaala ne nam. Me ààkwyel náá, bot myaala ne nam. Me epedi é di ekwyel náá, bot myaala ne nam ɔ, pe me tok mot-mesa e Klisto.

### Pɔl nazedi mot-lwoma d́́́́́

<sup>11</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, me læ bin é náá, Mbée Bhaadal me goola bin e, ye tok esua-esua yii mot zesu e. <sup>12</sup>Etee náá, ye tok mot nadjé me ye, neɣhu elyaal me ye, deenek, ye é Yezu Klisto e natel me.

<sup>13</sup>Ye nabe é, bi naagwak mefulu me me nadi ne ye, é sok me nadi me dinaa mot zeeɔa mendjaala me eYuda ɔ. Bi ne gu d́́́́́ me nadi ewa bot e zeeɔa mendjaala me Zeeb tɔ tsik mezuk, ne ewa zii éteɔ ewaaz ye e. <sup>14</sup>É sok me nadi tɔ zeeɔa mendjaala me eYuda e, me naadháa beté ne bɔn-nyeeɔ bam eYuda yii kɔkɔ membu mam ne zii eduwal e etsi e bebhaab bis.

<sup>15</sup>Tin, Zeeb naaloozeséé me tɔ mɔ nyaagam, esok ne me ne byel, nye naadjóo me tɔ enem ne embee be. É ewala e nye nakwos e, <sup>16</sup>nye eelyaal me Mɔn'e, etee náá, me neekegoola Mbée Bhaadal ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ. Tin, me nabe é ààkesaa melyo pe daa mot. <sup>17</sup>Bela náá, me ààpatɔ pe Yeluzalem, pe daa bot e nadi bot e lwoma esok ne nam ɔ. Me natɔ é pe kyee dik Aalabi, bhii tak me eezesik pe ghaada Dhamas. <sup>18</sup>Membu melel bhii tak, me eezetɔ pe Yeluzalem, éteɔ ekeboma ne Pyeed, tin, me eezedi melu kam ne eten bis ne ne. <sup>19</sup>Me nabe é ààboma ne dhiiti mot-lwoma sis, bhii Zak mɔn-nyeeɔ e Gheɲ. <sup>20</sup>Eteɔ ee me di ekwyal bin wak e, ye é teɔ etseetse é mis e Zeeb, me ààpakɔɔ.

<sup>21</sup>Bhii tak, me eezetɔ pe kyee medhik me Siili ne Silisi. <sup>22</sup>Bot e zeeɔa mendjaala me Klisto di pe kyee dik Yude ɔ, nabe é, be dinaa ààgu ebhwoob e lam. <sup>23</sup>Be nazogwak é bot eke náá: «Mot nadi ewaka mena tɔ tsik mezuk kpaambel ɔ, nye moo mos é egoola Mbée Bhaadal edum e koɲ ne Zeeb, yii nye nadi ewa zii éteɔ ewaaz e.» <sup>24</sup>Tin, be nadi eduwal Zeeb kɔ esu e lam.

### Pɔl be ne bedhiiti bot e lwoma

**2** <sup>1</sup>Bhii tak, ye naazekpaa membu kam ne ená. Wɔ gwaa, me baazesik pe Yeluzalem, bis ne Bhaanabhas zenɔ Tit. <sup>2</sup>Me nasik penek é éteɔ elooba ne sa Zeeb natel me e. Tin, bis naazeboma bis ne bot e nadi ebeeeaa d́́́́́ bot e duu ɔ é kwan. Me naakaada be Mbée Bhaadal me nadi egoola ne bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ. Etee náá, me nabe é ààdi ekwyel náá, mesa me me nazesaa e, neɣhu mesa me me aasa e, di yii toto. <sup>3</sup>Tin, Tit mot bis ne ne nadi egyee ɔ, nye nabe é mot mbyak eGhelek, mot ngɔ nabe é ààbesal nye náá, nye ni beka. <sup>4</sup>Bela náá, ye nabe é ne bedhiiti bɔn-nyeeɔ bis, bot e medjhaaz pe eko bhimis pe si nazesyela pak'es éteɔ esaɲ é eniigal nye beka ɔ. Bot binɔk nasyela tɔ edhuu e les e, éteɔ be neebée d́́́́́ bis di eke peka tɔ ekwom e tsi e, ne d́́́́́ di náá bis moo é mot ngɔt ne Yezu Klisto e. Tin, be nadi ekwyel náá, bis di ekwom e tsi. <sup>5</sup>Tin, bis nabe é ààkoobet-betak náá, ekwosak e bot e tak sael, etee náá, etseetse e Mbée Bhaadal needi ne nen.

<sup>6</sup>Tin, ye kabe bot e nadi ebeeeaa d́́́́́ bot e duu ɔ, eteɔ bɔɔ ààgwyák mam, etee náá, Zeeb ààsa mbek pak bot. Ekukuma binɔk nabe é ààdi ebe me ne bhel náá, me swoola Mbée Bhaadal me di egoola e. <sup>7</sup>Ghuna, be naabee náá,

Zeeb naadje me mesa me egoola Mbée Bhaadal pe daa bot e nadi ààni beka ɔ, dhatyee nye nabaadje Pyeed mesa me ekegoola Mbée Bhaadal pe daa bot e nani beka ɔ. <sup>8</sup>Tin, dāa Zeeb sa nāá, Pyeed di mot-lwoma étep bot e mbyak eYuda ɔ, nye nabaasa é nāá, mam di mot-lwoma étep bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ. <sup>9</sup>Dāa be nabee ekee e Zeeb nadje me e, wɔ gwaa Zak, Pyeed ne Zaɲ bot e nadi dhatyee egwiɲ e seeg yii zeeɲa mendjaala ɔ, zeseeb bis ne Bhaanabhas mbo eghen ɔɔ. Ye kwyel elyaal é nāá, be eemyaal, bis é ne ghwyil é katɔ pe kyee bot e di ààbe bot e mbyak eYuda ɔ, da ɔɔ é tɔ pe kyee bot e mbyak eYuda. <sup>10</sup>Tin, be nazoke ne nes é nāá, da bis é taala ekwyee bedjel e bot, ye nabe é, me naasa ye ne lyem wat.

### **Pɔl be ne Pyeed pe ghaada Antios**

<sup>11</sup>Deenek, dāa Pyeed nazye pe Antios e, ye nabe é, me naalii ne ne ebiyo-epe é mis me bot, etee nāá, nye nadi é ne ndje. <sup>12</sup>Tin, esok ne bedhiiti bot e Zak nalwom ɔ kum, Pyeed nadi ede loɔɔ wat be ne bon-nyeeɲ bot e nadi ààbe bot e mbyak eYuda ɔ. É di'enek, dāa bot e tak nakakum e, Pyeed eezekyee bot e be ne benɔɔ nadi ede ɔ, ekaab bot e nazeni beka ɔ. <sup>13</sup>Bedhiiti eYuda zokazedu embee mefulu e Pyeed, tin, wɔ gwaa, ye baazesa nāá, Bhaanabhas zokabaazeni tɔ embee mesa yii medjhaaz pe eko, bhimis pe si. <sup>14</sup>Dāa me nabee nāá, be nabe é ààdi esa esonok enyɔɔpe dāa etsɛtɛe e Mbée Bhaadal di elɛ e, me é boozelii ne Pyeed é mis me bot nāá: «Wɔy mot di mot mbyak eYuda ɔ, wɔ ke wak é dāa mot di ààdi mot mbyak eYuda ɔ, wɔ ààlooba ne etsi e Moiiiz. Haaa étep yé wɔ di ebesal bot e di ààbe bot e mbyak eYuda nāá, be du etsi eYuda?»

### **Tsik kɔ esu e edum e koɲ ne Yezu**

<sup>15</sup>Bisɔ bak, bis é mbyela eYuda, bis tok bot e edhiiti membyak di ààduwal etsi e Zeeb ɔ. <sup>16</sup>Tin, mena ne guka nāá, mot ààdi mot epiki kɔ esu e elooba etsi e Moiiiz, ye é kɔ esu e edum e koɲ ne Yezu Klisto. Bisɔ pe, bis naadum koɲ ne Yezu Klisto, etee nāá, bis needi bot e epiki kɔ esu e edum e koɲ ne Yezu Klisto, ààkabe kɔ esu e etsi e Moiiiz. Deenek, mot aanadi piki, etee nāá, nye eelooba ne etsi e Moiiiz. <sup>17</sup>Tin, ye be nāá, bisɔ eYuda, bis epesaa edi é bot e epiki kɔ esu e Yezu Klisto ɔɔ, ye lyaal é nāá, bisɔ pe é bot e mesyem. Deenek ye kakwyel elɛ é nāá, Yezu Klisto é mot-mesa me mesyem é? Ààbe, ye tok deenek! <sup>18</sup>Me baabula tɔ eduwal e etsi ee me nazeɓet ɔɔ, deenek, mam emet epelyaal nāá, me é mot di ààlooba ne etsi ɔ. <sup>19</sup>É di'enek, dum ne etsi, me eezegwyɛ, etee nāá, etsi tokape ne ghwyil kɔ lam. Djas'enek nasael é, étep me needi ne tsik etep Zeeb. Me eezegwyɛ bis ne Yezu Klisto kɔ melaaba. <sup>20</sup>Deenek, me di ne tsik mos ɔɔ, ye tok mam di ne tsik, ye é Yezu Klisto e di ne tsik tɔ lam. Etee nāá, tsik me kadi ne ye mos kɔ eko e ɓɓ'ak e, ye é kɔ esu e edum e koɲ e lam ne Mɔn e Zeeb, mot nakwyel me, da dje tsik'e étep me neetsak ɔ. <sup>21</sup>Me ààbyen enem ne embee e Zeeb. Tin, ye be nāá, etsi e Moiiiz e di edje epiki tɔ mot ɔɔ, deenek, Yezu Klisto nagwyɛ é gwyɛs.

### **Etsi neghu edum e koɲ ne Zeeb**

**3** <sup>1</sup>Biyo bot e Ghalasi, bi epelyet é! Eze zeseeb bin? Bela nāá, be nalyaal bin popoopwon dāa Yezu Klisto nabemaa é melaaba e. <sup>2</sup>Me kwyel é edji

bin náá: Ye é kɔ esu ɛ ɛlooba ne etsi ɛ bi nabela Sisim na Dɛɛ ohoo, neghu ye é etɛɛ náá, bi naagwak Mbɛɛ Bhaadal, da dum koŋ ne ye? <sup>3</sup>Étɛp yé bi di elyet deenek? Sa bi nakan ne Sisim Zɛɛb ɛ, bi kakwyl esilal ye é ne ghwyil epuud é? <sup>4</sup>Bi zebee mbi yenek etuŋ é gwyɛs é? Deenek, ye tok ne ghwyil édi yii gwyɛs. <sup>5</sup>Zɛɛb mot di edje bin Sisim ne ebaasa endem e mebwala tɔ len ɔ, bi ke é náá, nye sa ye é etɛɛ náá, bi ne looba ne etsi ohoo, neghu etɛɛ náá, bi ne gwak Mbɛɛ Bhaadal edum ɛ koŋ ne Zɛɛb?

<sup>6</sup>Dáa ye di náá, Abalaam naadum koŋ ne Zɛɛb ɛ, Zɛɛb naadje nye di epiki. <sup>7</sup>Ye goka é bi gu náá, ye é bot ɛ di edum koŋ ne Zɛɛb ɔ di betetɛ ɛ bɔn Abalaam. <sup>8</sup>Ye nabe é Ekwyala naaloozeleɛ náá, Zɛɛb é waadje di epiki ne bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ, kɔ esu ɛ edum ɛ koŋ ɛ lɔɔ ne ne. Deenek, Ekwyala naaloozeleɛ Mbɛɛ Bhaadal tak ne Abalaam náá: «Bot ɛ membyak djas é waaseɛaa metel kɔ esu ɛ lɔ.» <sup>9</sup>Deenek, Abalaam naadum koŋ ne Zɛɛb, nye naaseɛaa metel, ye é tyee wat ne bot ɛ di edum koŋ ne Zɛɛb ɔ, be eeseɛaa metel dáa Abalaam.

<sup>10</sup>Bot ɛ di ewa lyem tɔ esa sa etsi di elɛɛ ɛ, bɔɔ djas é kala. Etɛɛ náá, Ekwyala lɛɛ é náá: «Mbee baka ne mot di ààlooba ne etɛp djas di kwyala tɔ mekana me etsi ɔ.» <sup>11</sup>Deenek, ye é tɛɛtɛ náá, mot tok ne ghwyil édi mot epiki é mis ɛ Zɛɛb kɔ esu ɛ ɛlooba ne etsi. Etɛɛ náá, Ekwyala lɛɛ é náá: «Mot di mot epiki kɔ esu ɛ edum ɛ koŋ ne Zɛɛb ɔ, nyey é paabela tsik<sup>a</sup>.» <sup>12</sup>Bela náá, ye tok etsi di edje bot edum ɛ koŋ ne Zɛɛb. Ghuna, ye baakwylal é náá: «Mot di eke dáa metiŋ me etsi di elɛɛ ɔ, nye aadi ne tsik kɔ esu ɛ tak.»

<sup>13</sup>Tin, ye é Klisto ɛ pɛk mena tɔ mbee baka etsi. Nyey nye emet naabela baka kɔ esu ɛ lena. Etɛɛ náá, Ekwyala lɛɛ é náá: «Mbee baka ne mot di egóaa tsela é le ɔ.» <sup>14</sup>Ye é deenek, bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ, be eebela esɛɛa e metel me nakekaa Abalaam kɔ lo ɛ Yezu Klisto ɛ. Tin, ye é é edum ɛ koŋ ɛ mena aabela Sisim Zɛɛb nakek ɛ.

### Etsi ne ekek

<sup>15</sup>Bɔn-nyɛɛg, gwakeka, me pookonɔɔ bin dhiiti geka tyee bot di ezeɛzye ne esa ɛ: Ye be náá, mot eekwyl mekana me melik me ɛnyɔɛpe ɔɔ, dhiiti mot sis tokape ne ghwyil ekabaazyɛ zedis sonok, neghu ekel dhiiti mekpa tɔ tak. <sup>16</sup>Ye é dhatyee ekek e Zɛɛb pɛ daa Abalaam ne dha ye. Ekwyala ààlɛɛ náá: «Dɔɔ ne bɛdha bɛ», dhatyee náá, ye lii é ne bot ɛbuspe. Tin, ye zolii é ne mot ngɔt, dáa ye di kwyala ɛ: «Ne dha'ɔ.» Dha tak kwyl ɛlyaal é Klisto. <sup>17</sup>Gwakeka sa me di ekwyl elɛɛ é: Mekana me melik me Zɛɛb naloozekwyl ɛnyɔɛpe ɛ, ye tokape ne ghwyil ebaazesaabel ne etsi di náá, ye nazesaal é bhii membu bedhet-ená ne mekam-melɛl (430) ɛ. Ye be deenek ɔɔ, ekek e Zɛɛb aadi é yii gwyɛs. <sup>18</sup>Tin, ye be náá, esa e lyak Zɛɛb di edje e belaaa é dum ne etsi ɔɔ, é di'enek, ye aanà-kabaadi kɔ esu ɛ ekek. Ghuna ye é dum ne ekek ee Zɛɛb nasa enem ne embɛɛ be ne Abalaam ɛ.

<sup>19</sup>Tin, mesa me etsi é yé? Etsi nabe é, na ghel, étɛp esa náá, mesyem me bot neenyen popoopwon, kekum dwoo dha ɛ Abalaam aabyel ɛ, mot ekek bak nasaal kɔ esu ɛ le ɔ. Etsi tak, Zɛɛb nadje ye é, é membo me efofop, tin, efofop ebodje ye ne mot, étɛp nye neekegoola ye pɛ daa bot. Mot tak nabe é Moiiɛ.



<sup>20</sup>Ngoola-ngoola di é pak bot ebá. Tin, é ghej Zeeb nadje ekek ne Abalaam e, nye nadi é nye emet, ye nabe é ààbe ne ngoola-ngoola.

### Mesɔ me etsi

<sup>21</sup>Ye kakwyl elyaal é náá, etsi ne ekek e Zeeb ààke ze wat é? Ye tok deenek! Ye epedi náá, etsi epedje bot tsik'ɔ, pe ye epesa náá, bot di epiki kɔ esu e etsi. <sup>22</sup>Tin, Ekwyala lɛ é náá, bot djas é si bhel mesyem, etɛ náá, ekek e Zeeb neesaal ne bot e di edum koj ne Yezu Klisto ɔ.

<sup>23</sup>Esok ne ewala e edum e koj ne Zeeb kum, mena nadika é si bhel etsi, ebwood náá, edum e koj ne Zeeb tak nyen. <sup>24</sup>É di'enek, etsi nadi é mbaalel yenaka, kekum ewala e ezye é Klisto, etɛ náá, mena needika bot e epiki kɔ esu e edum e koj ne Zeeb. <sup>25</sup>Dáa ye di mos náá, ewala e edum e koj ne Zeeb eezekum e, mena tokape si meko me dhiiti mbaalel.

<sup>26</sup>Etɛ náá, biyɔ djas moo é bɔn e Zeeb tɔ edum e koj ne Yezu Klisto. <sup>27</sup>Tin, biyɔ djas, bot e zeduwa Zeeb pe tɔ Yezu Klisto ɔ, bi moo é dáa Klisto. <sup>28</sup>Tin, ye tokape ne mbek pak mot mbyak eYuda ne mot mbyak eGhelek, pak kwom mot ne mot di ààdi kwom ɔ, pak moma ne motom, etɛ náá, biyɔ djas, bi moo é mot ngot tɔ egwakel ne Yezu Klisto. <sup>29</sup>Ye be náá, bi é bot e Klisto ɔ, deenek bi é pe é bedha e Abalaam, tin, bi é waabela esa e lyak ee Zeeb nakek e.

### Wɔ tokape kwom, wɔ moo é mɔn e Zeeb

**4** <sup>1</sup>Gwakeka sa me di ekwyl elɛ é: Dáa ye di náá mɔn lyak dinaa mɔɔ dhyeeb e, nye tok ne mbek ne kwom mot, ye nakoozobe náá nyey é di nakuma esa e lyak. <sup>2</sup>Tin, nye gwak é ne bot e di ewyl nye ɔ, dɔɔ ne bot e di ebaal esa be ɔ, deenek, kekum ewala e seeg nakwyl e. <sup>3</sup>Tyee wat ne menabelka djas, é ghej mena nadika dhatyee bɔɔ dhyeeb e, mena nadika é ekwom si bhel embee esisim ee di kɔ bɔs'ak e. <sup>4</sup>Tin, dáa ewala e Zeeb nakoo-bal e nakadjala e, Zeeb naazedhis Mɔn'e. Moma é nabya mɔn tak, nye nawye-laa é si etsi e Moiz, <sup>5</sup>étep nye nepek bot e nadi si bhel etsi ɔ, dɔɔ ne esa náá mena dika bɔn e Zeeb.

<sup>6</sup>Deenek, ye neelyaal ne tsɛetse náá, bi é bɔn be, Zeeb eedhis tɔ ebhum elyem binaka Sisim Mɔn'e, Sisim di etuud: «ABHA», ye kwyl elɛ é Saagam. <sup>7</sup>Deenek, wɔ tokape kwom, wɔ moo é mɔn, dáa ye di náá, wɔ é mɔn'e e, Zeeb é waadje wɔ esa e lyak nye nakwom étep bɔn be e.

### Pɔl é ne keɲ dum ne bot e kyee dik Ghalasi

<sup>8</sup>É sok bi nadi bi dinaa ààgu Zeeb e, bi nabe é ekwom e bezeeb e di náá, ne tsɛetse be tok betete e bezeeb e. <sup>9</sup>Nenak, bi eezegu Zeeb, neghu náá, Zeeb eezegu bin. Haaa ye kabaasa dáa, bi baasik si bhel embee esisim ee di kɔ bɔs'ak e, esisim ee di náá, ye tok ne metan, ààbe ne mebwala e? Bi baakwyl é, bi baabula si ekwom bɔɔ? <sup>10</sup>Bi ne kwyl eduwal e melu, ne bengɔn, ne edhiiti mewala, baazenɔɔ edhiiti membu. <sup>11</sup>Me é ne keɲ ne nen, etɛ náá, mezuk me me nazuk ne nen e, ye é zekegwe gwyes.

<sup>12</sup>Bɔn-nyɛg bam, me epedjaala ne nen, dika dáa mam, etɛ náá, mam pe, me moo é dáa biyɔ. Bi nabe é ààsa me ebiyo. <sup>13</sup>Bi ne gu enyɔɛpe náá, me nagoola bin Mbɛ Bhaadal é sok meken e, mam ebé. <sup>14</sup>Dáa bi nabee nyel'am ekpaɲ e, ye nabe é ààsa bin bwɔ. Bi nabe é ààbyen me, ààtsin me, tin, bi

naamyaal me dāa fofop e Zeeb neghu dāa Yezu Kliso. <sup>15</sup>Deenek, memyaala me bi nadi ne ye sok e moo wo? Me é ne ghwyil elee bin ne tseetse, ye é pe di é di esael ɔ, pe bi naadis mis men, dje me. <sup>16</sup>Nenak me moo mos é mot mebhuka men, etee náá, me ne lee bin etseetse?

<sup>17</sup>Ye é ne bedhiiti bot e di ewa lyem ne nen, bela náá, to ewa lyem tak, ye tok ne etseetse. Tin, be saɲ é mena bekaka, etee náá bi neewa lyem ne nɔ. <sup>18</sup>Enyo náá, mot wa lyem to embée esesee é mewala djas. Deenek, sa ye àazodi é sok me di sama wat ne nen e. <sup>19</sup>Bon bam, me epebaazuk ko esu e len dāa mezuk me moma di suula étep nye neebya e, kekum dwoo Kliso aabe di to len e. <sup>20</sup>É ewala elak, me be é ne gwyes edi é di wat ne nen, étep me neelii dāa di egoka e. Etee náá, me àagu dāa me di egoka ne esa ne nen e.

### Aghaad be ne Saala é ndem mebhɛɲ membá

<sup>21</sup>Leeke me, biyo bot e di ekwyel edi é si etsi ɔ: Bi àagwak sa etsi di elee e? <sup>22</sup>Etee náá, Ekwyala lee é náá, Abalaam naabya bon bebá. Ngot, nye nabya nye é be ne Aghaad kwom moma, dhiiti be ne Saala moma nadi àadi kwom ɔ. <sup>23</sup>Tin, mɔn nye nabya be ne moma kwom ɔ, nabyel é ne ekwosak e elyem e bot. Ye kaabe mɔn nye nabya be ne moma nadi àadi kwom ɔ, nye nabyel é dāa Zeeb nakek e.

<sup>24</sup>Tin, tep'enek é ne dhiiti esulel e sis, etee náá, boa binɔk bebá lyaal é mebhɛɲ membá. Wat é ebhɛɲ e etsok e Sinayi, bon byel penek ɔ, be é ekwom: ye é Aghaad. <sup>25</sup>Bela náá, Aghaad é etsok e Sinayi di pe kyee dik Aalabi e. Ye kwyel elyaal é, ghaada Yeluzalem di mos'aak. Etee náá, ghaada Yeluzalem ne bot djas di to tak ɔ, be é to ekwom. <sup>26</sup>Tin, ghaada Yeluzalem di to gwoo e, ye tok to ekwom, ye é nyey e di nyeg'ena. <sup>27</sup>Etee náá, Ekwyala lee é náá:

«Dia to memyaala, wɔy kwyiid moma,

wɔy moma di àabya ɔ!

Tsima etsim e memyaala,

wɔy mot di àagu mekpaa me ebel ɔ.

Etee náá, bon e moma zepɛɛa ɔ,

be epebu dhaa bon e moma di é eba ɔ\*.»

<sup>28</sup>Ye kabe biyo, bon-nyeg bam ɔ, bi é bon nabyel to ekek e Zeeb, tyee wat ne Izak ɔ. <sup>29</sup>Tin, ye é dāa ye nadi sok e, mɔn nabyel to ekwosak e elyem e bot ɔ, nadi etiig mɔn nabyel dāa Sisim Zeeb nalee e. Ye é tyee wat ne dāa ye di esael é dwoo e lak mos e. <sup>30</sup>Tin, Ekwyala lee dāa? Ekwyala lee é náá «Saa kwom moma ne mɔn'e, etee náá, mɔn e kwom moma àagoka ne ekaa esa e lyak be ne mɔn e moma di àabe kwom ɔ<sup>b</sup>.» <sup>31</sup>Deenek, bon-nyeg bam, mena tokeka bon e kwom moma, menaka é bon e moma di àadi kwom ɔ.

### Nàsaabka mepeka me bi nazebela e

**5** <sup>1</sup>Kliso napek mena é, étep mena needi àabaadi ekwom e etsi eYuda. Lyelka bham, ye àagoka náá, bi baabula si bhel ekwom.

<sup>2</sup>Gwakeka, mam Pɔl, me lee bin é náá, ye be náá, bi eemyaal eniigelaa beka ɔ, ye kwyel elee é náá, Kliso tokape dhiiti varj mot étep'en. <sup>3</sup>Me epebaalee ne bot djas di emyaal náá, be niigal be beka ɔ náá, be goka é ne elooba ne etsi

\* 4.27 Eza 54.1    b 4.30 Wɔ aabela ye é, to mekana me Mek 21.9-10.

djas. <sup>4</sup>Bi naazebeka ne Klisto, biyo bot e di ekwyel esan e náá, bi di bot e epiki é mis e Zeeb ko esu e elooba ne etsi o. Enem ne embee e Zeeb tokape ne nen. <sup>5</sup>Ye kabe menabelka o, mena waka ebwaalel e lena é ne Zeeb, nyey mot di esa náá, bot di piki é mis me o. Ye é sa mena di ebwoodka ne ghwyil mebwala me Sisim na Dee di enyen to edum e koŋ e lena ne Zeeb e. <sup>6</sup>Etee náá, mot e di to egwakel ne Yezu Klisto o, eni e beka neghu edi ààni beka tok ne dhiiti metan, tin, sa di ne metan e, ye é edum e koŋ ne Zeeb di enyen to kwyel e.

<sup>7</sup>Ye nabe é bi eekan esum kaab enyope! Haaa eze kala bin ze, étep bi needi ààlooba ne etssetse e Zeeb? <sup>8</sup>Mbi melyo menek ààpadus pe daa Zeeb, mot nadjoo bin o. <sup>9</sup>Bi é kobaka! Ba mo leviid batsa ne sa náá, tsim faalin di esaaa mapa ne ye e, ghamta. <sup>10</sup>Dum ne Gheŋ, mam, me é ne ebwaalel ne nen, me ne gu náá, bi tok ne dhiiti esiiza sis. Deenek, mot di esa ezem to len o, nye aawaaa é feŋ, ye nakoozodi ze.

<sup>11</sup>Ye kabe mam o, bon-nyeeŋ, ye epedi náá, me epebaagoola bot bhaadal eni é beka o, haaa ye é ko mezo me ye me baadi etiigaa? É di'enek, egoola bot esyee e Klisto ko melaaba aanàbaakpaa bot elyem! <sup>12</sup>Tin, bot e di ekus eghuub to len o, be gheetetó ne esa embee mesa mo: Be dis bhum ekaad bo.

#### **Ekwosak e Sisim ne ekwosak e epuud**

<sup>13</sup>Bon-nyeeŋ bam, bi nadjooaa é étep bi needi ààbaadi é ekwom. É di'enek, sa bi àakasa náá, mepeka me bi zepekaa e, di ne nen tyee gham étep elooba ne ekwosak e epuud. É di'enek, ye goka é náá, bi bet náá, kwyel djeed bin, étep bi neekwyee pak'en. <sup>14</sup>Etee náá, etsi djas é seega to mekpa mak: «Ye goka é wo kwyel so'o mot dáa wo di ekwyel nyel'o met e\*.» <sup>15</sup>Tin, ye be náá, bi epekwaalel ne edyaadel pak'en dáa betit o, bi é kobaka, bi é zekégónel pak'en.

<sup>16</sup>Tin, me lee bin é náá: Betka náá, Sisim na Dee djeed bin, é di'enek, bi aanàkabaasa ekwosak e epuud. <sup>17</sup>Etee náá, egwyee e epuud é ne zyaala ne egwyee e Sisim. Tin, egwyee e Sisim é ne zyaala ne egwyee e epuud. Deenek, ye é ne zyaala pak'o, tyee náá, bi needi ààbe ne ghwyil esa sa elyem bin di kwyel esa e. <sup>18</sup>Tin, ye be náá, Sisim e di edjeed bin o, deenek, bi tokape si bhel etsi.

<sup>19</sup>Bela náá, mesa me epuud nyen é to mezo, to doob, to embee mefulu, <sup>20</sup>to eduwal e benaghise, to elyeeb, to mbee lyem, to mewo, to zok, to ebuk, to bhyen edi é sama ne bo beso, to swaka, <sup>21</sup>to embee egwyee, to elangi, to mebyon mbes zenoo edhiiti mesyem di enoŋel ne yenek e. Nenak, me epedul bin melo, dáa me nadul bin ye sok e: Bot e di esa deenek o, be aanàkwaabela di to ŋyon e Zeeb.

<sup>22</sup>Ye kabe esa e Sisim na Dee di edje o, ye é: mekwylela, memyaala, egwyem, emaad e lyem, embee, enem esa, ne esosoob, <sup>23</sup>metela, edil e lyem. Ye tok ne tsi wat di ebyen mbi etep binek. <sup>24</sup>Bot e di bot e Yezu Klisto o, naazebem epuud bo ne mekwosak mo, zenoo embee egwyee bo ko melaaba.

<sup>25</sup>Dáa ye di náá, tsik'enaka é tsik Sisim e, betka náá, mena keka to Sisim. <sup>26</sup>Sa mena ààdika ne eghesa nyel, djhookatka ebeme pak'enaka, sa mena ààdi ne zok pak'enaka.

### Bepelka mekōm me etep pak'en

**6** <sup>1</sup>Bōn-nyēeg, mot ngōt pak'en é zebelaaa sa mesyem ɔɔ, biyɔ bot ɛ di ne Sisim Zeeb ɔ, bi goka é ne ebulal nye é ze to egwyem. Bi é kobaka, etee náá, biyɔ bemet é zekekwyé tɔ mebhawal. <sup>2</sup>Kwyeeelka pak'en, da bi é bebepele mekōm me etep bin. Deenek ɛ, bi aake dáa etsi e Klisto di elée ɛ. <sup>3</sup>Mot di ebun náá, nye é mot é mis me bot, ghuna nye ààval dhiiti sonok é mis me bot ɔ, nye kɔɔ é nyel'e met. <sup>4</sup>Ye goka é náá, mot ne mot pookosiiza mesa me enyɔɔpe. Nye bee náá, nye epeke enyɔɔpe ɔɔ, tin, nye é ne ghwyil emyaala ne nyel'e met, ààbe náá, nye kagek ye ne mesa me bot ɛ sis. <sup>5</sup>Etee náá, mot ne mot goka é ne ebep mekōm me etep be.

<sup>6</sup>Mot di elyoaa Mekpa ɛ Zeeb ɔ, nye goka é ne ekaa esa ee nye di ne ye ɛ, ne mot di elyo nye ɔ.

<sup>7</sup>Sa mot ààkɔ nyel'e, be àasa mesen ne Zeeb. Sa mot aabe kɔ eko ɛ bɔs'ak ɛ, ye é sa nye aabók ɛ. <sup>8</sup>Mot ɛ be sonok étep ekwosak ɛ epuud be ɔɔ, nye aabela é, esa e puud, ye é esyee. Tin, mot ɛ kabe esa e Sisim ɔɔ, nye aabela é, esa e Sisim, ye é tsik na kōm-kōm. <sup>9</sup>Sa mena ààbula bhis é esa menyɔ ne bot, etee náá, mena aawa zii ɔɔ, mena waabókeka mbee bhum mesa mena, é ewala ɛ Zeeb aakwyel ɛ. <sup>10</sup>Tin, é sok mena di ebela ba mɔɔ epeed ɛ, djoosaka menyɔ ne bot djas, dan-dan é ne bōn-nyēeg bena, bot ɛ di edum kor ne Zeeb ɔ.

### Emwana e mesik ne meswosel

<sup>11</sup>Beeka, eboo ekyyee ee me di ekwyal bin nenak'aak, me kwyal ye é ne mbɔ'am met. <sup>12</sup>Bot ɛ di ekwyel ebesal bin náá, bi niigela beka ɔ, ye é bot ɛ di saŋ eghēa menyel é mis me bot, tɔ esa mesa me epuud ɔ. Be kwyl é náá, be di ààtiigaa kɔ esu ɛ esyee e Klisto é melaaba. <sup>13</sup>Bot eni beka ɔ, bɔɔ bemet ààlooba ne etsi djas. Be kwyl eniigal bin beka ɛ, etee náá, be neediig bet kɔ esu ɛ ndem di é menyel men ɛ.

<sup>14</sup>Ye kabe mam ɔɔ, me diig bet é kɔ esu ɛ esyee ɛ Gheŋ'ena Yezu Klisto é melaaba. Tin, dum ne esyee ɛ Klisto kɔ melaaba, esa e bɔs djas eezegwyé é yam mis. Deenek, mam moo é, me eezegwyé dum ne esa e bɔs. <sup>15</sup>Étep tak ɛ, ye di náá, eni ɛ beka neghu edi ààni beka tok ne dhiiti metan. Sa di ne metan ɛ, ye é náá, Zeeb dje mena tsik na bes. <sup>16</sup>Dum ne bot ɛ di eke tɔ elooba ne melyo mak ɔ, beta náá, egwyem ne boo lyem ghoŋ ɛ Zeeb di ne nɔɔ dɔɔ ne kɔ Yisalael ɛ Zeeb.

<sup>17</sup>Kana mos, sa mot ààbaawa me tɔ tsik mezu, etee náá, endem e mezu me me di ne ye é nyel'am ɛ, lyaal é náá, me é mot ɛ Yezu.

<sup>18</sup>Bōn-nyēeg bam, betka náá, enem ne embēe Gheŋ'enaka Yezu Klisto di tɔ esisim bin. AMEN!

## Mekana e Pɔl nakwyal bot e ghaada

### Efɛɛz e

#### Eniel

Mekana e Pɔl pɛ daa bot e ghaada Efɛɛz nakwyalaa é, étep ezɛɛga mendjaala di pɛ kyee dik Azi, yii kadi edjóoaa mos Tuulki e. Mekana mɛ tak nakwyalaa é, nyey é membok (3.1; 4.1). Mekana mɛ tak epekaada nɛ eɛɛɛg e bɛmelyo mɛ mɛsik e Pɔl pɛ daa ezɛɛga mendjaala menek. Mekana mɛ tak lii é nɛ bot e di ààbɛ bot e mbyak eYuda ɔ.

Tin, esuk e mekana mak nɛ bot e ghaada Efɛɛz é dum nɛ sa Zɛɛb di ekwyɛl esa e. Tin, yɛ é sa wat di náá, yɛ nabe é syela, da Yezu é zesa náá bot gu yɛ. Egeka esa etɛp binek, nadi é tak, tin, yɛ zesael é nɛ Yezu Klisto. Yɛ nabe é dum nɛ mɛken mɛ gwoo nɛ bɔs djas. Yɛ epelií dum nɛ egwakel pak bot e di kɔ éko e bɔs ɔ, nɛ egwakel pak bot nɛ Zɛɛb. Tin, zɛɛga mendjaala nabe é nɛ boo di tɔ sa nyɛ nadi ekwyɛl esa e. É sok Pɔl di elii nɛ ezɛɛga mendjaala e, yɛ é dum nɛ etɛp ee nadhaa bɛ nyel e. Deenek, zɛɛga mendjaala é dáa nyel e Klisto. Nyel tak ààkat ewyee, yɛ é daa ndjaa nazesumaa nɛ Klisto e. Tin, ekeletyɛ epetétɔ nɛ esum e yɛ. Ndjaa tak é sama wat nɛ Klisto tyee wat nɛ dáa moma di sama wat nɛ ngom e.

Tɔ bɛmɛlanɛl yii mɛken keyaka nɛ yii elɛl (1–3), Pɔl epebasal kɔ esu e egwakel kadi enyɛn mos'aak, etɛɛ náá, Yezu naadjɛ tsik'e kɔ mɛlaaba. Ekeletyɛ di ààbɛ bot e mbyak eYuda ɔ, moo é bot e mbyak wat nɛ ekeletyɛ di tɔ mbyak eYuda ɔ. É di'enek, bɔɔ djas zobelaa é enɛm esa wat e Zɛɛb. Tin, Klisto naazedis zyaala, nyɛ eɛɛɛg bot e nadi koko tɔ zyaala ɔ. É di'enek, nyɛ eedje bɔɔ djas egwyem.

Tɔ mɛlanɛl yii ená keyaka nɛ yii etɛn nɛ wat (4–6), Pɔl epeleɛ nɛ ekeletyɛ náá, bɛ baal edum e koŋ e lɔɔ nɛ Zɛɛb, nɛ egwakel zɛnɔɔ egwyem ee Zɛɛb di edje bɛ e. Deenek, mɛghaaz epedjeaa bɛ, étep bɛ needi nɛ mɛfulu mɛ na bes. Pɔl epedje mɛlyo dáa bot di egoka nɛ ɛdi tɔ mɛbyɛl mɔɔ e (5.21; 6.9). Étep ɛmet e mɛlyo mak enyɔɛpɛ, wɔ goka é nɛ egu dáa bot e na mwa nadidi é. Tin, mɛtiŋ nabe é náá, boa looba nɛ botom bɔɔ. Botom nabe é ekukuma. Pɔl lii dan-dan é nɛ botom. Yɛ bɛ náá, bɛ é ekukuma ɔɔ, bɛ goka é nɛ ɛdi é dáa Klisto, mot nadjɛ tsik'e ɔ. Deenek, yɛ aadi é tyee sa na bes, é elɛɛ nɛ botom náá, bɛ kwyɛl bɛl bɔɔ (5.25-33). Deenek, yɛ aadi é tyee sa bes é gheŋ na mwa, bɛ lɛɛ nɛ ekukuma náá, bɛ é nɛ kukuma pɛ tɔ gwoo ɔ (6.9).

## Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pɔl, mot-lwoma ε Yezu Klisto tɔ ekwosak ε Zeeb. Me kwyal mekana mak é éteɓ bɔn ε Zeeb di pe ghaada Efɛɛz ε, bot ε di edum koɲ ne Yezu Klisto ɔ. <sup>2</sup>Beta náá, Zeeb Seeg'enaka ne Gheɲ'enaka Yezu Klisto dje bin enem ne embɛɛ ne egwyem.

## Enem esa ε Zeeb

<sup>3</sup>Duu ne Zeeb, Seeg ε Gheɲ'enaka Yezu Klisto! Ye é nyey ε nazesɛɛ mena metel kɔ esu ε embɛɛ esonok di edus tɔ gwoo ε. Eteɛ náá, menaka é tɔ egwakel ne Klisto. <sup>4</sup>Tin, esok ne bhwak ne kusel, Zeeb naazeloosɛɛ mena éteɓ mena needika bot be, éteɓ mena needi dɛɛ ààbe ne ndje é mis me. Tɔ boo lyem kwyel'e, <sup>5</sup>Zeeb naaloozemyaal náá, nye waasa náá, mena dika bɔn be kɔ esu ε Yezu Klisto. Ye é deenek ε nye nakwyel náá, ye sael tɔ ekwosak ε le. <sup>6</sup>Djhoodjeka duu ne Zeeb kɔ esu ε boo ekeɛ nye nazedje mena ne lyem wat kɔ esu ε Mɔn'e nye di ekwyel ɔ.

<sup>7</sup>Ye é kɔ esu ε ghiya ε Klisto ε, menabelka di peka tɔ ebiyo, mesyem mena eebaapelaa. Deenek, Zeeb naatel mena dáa enem ne embɛɛ be di ebɔk ε. <sup>8</sup>Nye naalwoodal mena ne enem ne embɛɛ be, éteɓ mena needika bot ε etsoɲ, ne bot ε metselal dhaa nyel. <sup>9</sup>Tin, tɔ enem esa be, nye eesa náá, mena guka sa nadi syela ε. Ekwosak ε le nabe é náá, ye aasaɛ é ne Klisto. <sup>10</sup>Sa tak é, yii Zeeb aasa é gheɲ melu aadjala ε. Ye aadi é eɛɛg esa djas di kɔ eko ε bɔs ne yii di tɔ gwoo ε, etɛɛ náá, Klisto needi kukuma esa binek djas.

<sup>11</sup>Tɔ egwakel ε lena ne Klisto, mena naabelaka ekeɛ nakekaa mena ε. Eteɛ náá, Zeeb naaloozesɛɛ mena tɔ ekwosak ε le. Tin, Zeeb sa esonok djas é dáa nye di ekwyel ε, ne dáa nye di ekwos ε. <sup>12</sup>Menabelka, bot ε nadi bot ε meken é ewa ebwaaleɛ ε lena ne Klisto ɔ, djhoodjeka duu ne Zeeb, etɛɛ náá, nye é boo kukuma.

<sup>13</sup>Biyo pe, é sok bi nagwak mekpa me etseetse ε, Mbɛɛ Bhaadal nadjɛ bin tsik ε, bi naadum koɲ ne Klisto. Dáa bi nadum koɲ ne ne ε, Zeeb naawa geka ye tɔ len. Geka tak é, Sisim na Dee yii nye nakek bin ε. <sup>14</sup>Sisim na Dee epedje mena ebwaaleɛ ε esa ee Zeeb nakwom éteɓ bot ε mbyak'e ε. Tin, nye læɛ ne nena é náá, menabelka bot ε di bot be ɔ, mena aabelaka ye djas é, é sok nye aasilal epek ε mena tɔ ebiyo ɔ. Tin, djhooduwalka Zeeb!

## Mendjaala ε Pɔl

<sup>15</sup>Ye é dum ne tep tak ε, ye di náá, me naagwak dáa bot nadi elii kɔ esu ε edum ε koɲ ε len ne Gheɲ Yezu ε, dɔɔ ne kwyel bi baadi ne ye ne bot djas zedum koɲ ne Zeeb ɔ, <sup>16</sup>me ààkat ebulal bhɔɔ ne Zeeb kɔ esu ε len. Me ne taala bin tɔ mendjaala mam. <sup>17</sup>Me epedjaala ne Zeeb, Seeg mot duma, Seeg ε Gheɲ'enaka Yezu Klisto, nye dje bin Sisim etsoɲ, éteɓ bi neegu nye enyɔɔpe. <sup>18</sup>Tin, me epebaadjaala éteɓ náá, Zeeb neebɛɛ bin mis tɔ mekas me, éteɓ bi neegu meɔk me ebwaaleɛ ε nye djóo bin éteɓ tak ε. Deenek, bi neegu menyo me esa ε lyak, yii nye aadje ne bot ε mbyak na dee ε. <sup>19</sup>Deenek ε, bi aagu meɔk me mebwala me nye di ne ye, éteɓ menabelka bot ε di edum koɲ ne ne ɔ. Tin, mebwala me tak é, yii Zeeb nabatalyaal ne ghwyil djas, <sup>20</sup>é gheɲ nye nagomal Klisto pak myoɲ ε. Bhii tak, nye naadil Klisto é mɔɔ egheɲ be tɔ gwoo. <sup>21</sup>Klisto naaneɛga kɔ efofop djas, kɔ esisim djas, kɔ ghwyil djas, kɔ mebwala djas. Din

ε Klisto é di ekok kɔ min djas di kɔ éko ε bɔs ε, ààkobε-beak é bhwak bot di mos'aak, ye é dɔɔ nε é bhwak di ezye ε. <sup>22</sup> Zεεb eesa náá, Klisto kɔk kɔ esonok djas, Zεεb naadjε nye eghεj tɔ zεεga mendjaala. <sup>23</sup> Bot ε zεεga mendjaala é dáa nyel ε Klisto. Tin, Klisto é tɔɔɔ tɔ lɔɔ dáa nye di tɔɔɔ tɔ esonok djas ε.

#### Edus tɔ esyee, da bela tsik

**2** <sup>1</sup> É ghεj sok, bi nadi é, bi naazegwyε esyee ε sisim kɔ esu ε εdjak ε len nε mesyem men. <sup>2</sup> Bi nadi é si bhel embee mεfulu mε bot ε bɔs'ak. Bi naadu kukuma embee esisim di pak gwoo nε bɔs ε. Kukuma tak ε di esa náá, bot djas di ààlooba nε Zεεb ɔ di si bhel'ε. <sup>3</sup> Tin, menabelka djas nasesaka esonok é dáa bɔɔ. Mena nasesaka esonok é dáa gwyε epuud nε embee esiiza bina nadi elwom mena ε. Deenek, Zεεb naazekpaa lyem kɔ esu ε lena, dáa nye nakpaa lyem nε bot ε sok ε.

<sup>4</sup> Tin, Zεεb é nε boo lyem ghonj, nye nε kwyel mena εbuepe dhaa nyel. <sup>5</sup> Ye é dum nε kwyel tak ε, nye nasa náá, mena baadika nε tsik sama wat nε Klisto. Dáa ye di náá, mena naazegwyεka étep εdjak ε lena ε, Zεεb natsik mena é kɔ esu ε enem nε embεε bε. <sup>6</sup> Zεεb naagomal mena lɔɔg wat nε Yezu Klisto pak bemyonj, étep εdje mena di sama wat nε nε pε tɔ gwoo. <sup>7</sup> Nye eesa mena enem kɔ esu ε Yezu Klisto, étep elyaal bot aazyε djemen ɔ náá, mεvu mε enem nε embεε bε nε bɔk dhaa esonok djas. <sup>8</sup> Ye é kɔ esu ε enem nε embεε ε Zεεb ε, bi nabela tsik tɔ εdum ε kɔj ε len nε nε. Tsik tak ààpadus pε daa len, ye é ekεε ε Zεεb. <sup>9</sup> Ye tok etεε náá, bi epesa dhiiti enem esa. Tin, nye dje bin ye é yii toto. Ye nabe é, etεε náá, bot needi ààbε nε eghεεa nyel. <sup>10</sup> Menaka é bot ε Zεεb nakus ɔ. Dáa ye di náá, nye nakus mena é, étep mena neesa embεε mesa mε bot ε di tɔ egwakel nε Yezu Klisto di egoka nε esa ε. Ye é embεε mesa mε Zεεb nalookoobal náá, mena aasa ε.

#### Mbyak wat tɔ egwakel nε Yezu Klisto

<sup>11</sup> Taalaka sa mε nalεε nε nen é ghεj sok ε. Bi nabe é ààbyel tɔ bot ε mbyak eYuda. Bot ε mbyak eYuda nadi edjoo bin ε «bot ε nadi ààni beka ɔ». Bɔɔ kadjooaa é «bot ε zeni beka ɔ». Ye bε náá, bε nadjooaa é «bot ε zeni beka» ɔ, ye é dum nε geka bot wa bε é menyel ε. <sup>12</sup> É ghεj tak, bi nabe é etsetaεpe nε Klisto, bi nabe é bedjonj, bi nabe é ààdi tɔ mbyak Yisalaεl. Tin, bi nabe é ààlaηaa tɔ ebhεj ε nasaεl kɔ ekεk ε Zεεb ε. É di'enek, bi nabe é ààbε nε ebwaalel, ààbε nε Zεεb kɔ éko ε bɔs. <sup>13</sup> Biyɔ bot ε nadi é ghεj sok etsetaεpe nε Yezu Klisto ɔ, nenak yak, bi moo é ekunaaεpe nε nε. Nye naaso ghiya ye kɔ esu ε len étep bi neekunaa nε nε.

<sup>14</sup> Etεε náá, nye é di egwyem'enaka. Nyey é mot nasa náá, bot ε mbyak eYuda nε bot ε di ààbε bot ε mbyak eYuda ɔ, di mbyak wat. É sok nye naka nyel'ε ε, nye naadis zyaala nadi ewa mbek pak membyak menek ε. <sup>15</sup> Tin, dum nε esyee ε lε, nye naadis ghwyil etsi nε mεtiη mε eYuda étep esa náá, bot ε mbyak eYuda nε bot ε di ààbε bot ε mbyak eYuda ɔ, di bot ε mbyak wat tɔ egwakel nε nε. Ye é deenek ε, nye nawa egwyem tɔ membyak membá menek. <sup>16</sup> Kɔ esu ε esyee ε lε é melaaba, Klisto naaseεg bɔɔ djas é nyel wat, da bulal bε tɔ egwakel nε Zεεb. Ye é tin é melaaba ε, nye nadis ebhina nadi pak'ɔɔ ε. <sup>17</sup> Klisto nazye é étep egoola Mbεε Bhaadal egwyem pε daa len, biyɔ bot ε nadi etsetaεpe nε Zεεb, dɔɔ nε bot ε nadi ekunaaεpe nε Zεεb ɔ. <sup>18</sup> É di'enek, kɔ esu

ɛ Klisto, menabelka djas, bot ɛ di bot ɛ mbyak eYuda ɔ, ne bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ, menaka é ne ghwyil ekatɔ pe daa Zeeb Sɛɛg'enaka, kɔ esu ɛ mebwala me Sisim na Dee.

<sup>19</sup>Dáa ye di deenek é, biyɔ bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ, bi tokape bedjɔŋ. Bi tokape bot ɛ dus pe kyee mɛdhik me sis ɔ. Bi moo é bot ɛ mbyak edɛɛ. Bi moo é bot ɛ mebyel ɛ Zeeb. <sup>20</sup>Bi moo é dáa ndjaa di náá, ghus-zumal tak é bot ɛ lwoma ne bengoolɛ ɛ Mɛkpa ɛ Zeeb ɛ. Yezu Klisto, nyey ɛmet kadi é ekok di epyet ndjaŋ ɛ. <sup>21</sup>Ye é sama ne Klisto ɛ mekok me zumal djas di epyet ndjaa. Ndjaa tak sumel é étep ye needi di, Ndjaa-ebuwa na Dee yii Gheŋ. <sup>22</sup>Tɔ egwakel ɛ len ne Yezu Klisto, biyɔ pe, bi é bot ɛ zumal ndjaa-Zeeb. Tin, zɛɛga ne bɔn-nyɛɛg bin djas, bi moo é ndjaa-Zeeb aadi tɔ tak é ze Sisim ye ɛ.

### Mesa me Pɔl pe daa bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ

**3** <sup>1</sup>Dum ne tep tak ɛ, mam Pɔl, me ɛpedjaala Zeeb, mam mot di mot membok étep mesa me Yezu Klisto ɔ. Me é wak mos é membok é, etɛɛ náá, me naakegoola Mbɛɛ Bhaadal pe daa len, bot di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ. <sup>2</sup>Ye é tɛɛtɛ náá, bi naazegwak mesa me Zeeb nadjɛ me étep elyaal ɛ bin enɛm ne embɛɛ bɛ ɛ. <sup>3</sup>Zeeb naatel me ekwosak ɛ le nadi syela ɛ. Ye é dáa me nyel elɛɛ bin ye tɔ mekana mak ɛ. <sup>4</sup>Laja bi aalaa ye é, biyɔ pe é waagu etep ee me zegu ɛ. Ye é esonok nadi syela dum ne Klisto ɛ. <sup>5</sup>É gheŋ na mwa, Zeeb nabe é ààtel bot etep nadi tɔ sɔ ɛ. Nenak, nyɛ eesa náá, Sisim lyaal ye popoo-pwon ne bot ɛ lwoma bɛ na dɛɛ, ne bengoolɛ ɛ Mɛkpa ɛ Zeeb. <sup>6</sup>Beeka sa nadi tɔ sɔ ɛ: kɔ esu ɛ Mbɛɛ Bhaadal, esa ɛ lyak ee Zeeb nadjɛ bot ɛ mbyak eYuda ɛ, biyɔ bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ, biyɔ pe é waabaabela ye. Biyɔ ne bot ɛ mbyak eYuda, bi moo é mot ngɔt. Sa Zeeb nakek kɔ esu ɛ Yezu Klisto náá, nyɛ waadje bot ɛ mbyak eYuda ɛ, biyɔ pe é waabela ye.

<sup>7</sup>Dum ne ɛkɛɛ ɛ Zeeb nadjɛ me ɛ, me moo é mot-mesa me, étep egoola Mbɛɛ Bhaadal. Nyɛ nasa deenek tɔ lam é, ne ghwyil mebwala me. <sup>8</sup>Ye nakoozodi náá, mam tok vaŋ mot tɔ lɔɔg bot djas nazedum koŋ ne Zeeb ɔ, tin, Zeeb eesa me enɛm egoola ne bot ɛ di ààbe bot ɛ mbyak eYuda ɔ, mevu ɛ Klisto di ààsi ɛ. <sup>9</sup>Nyɛ eebaasa me enɛm, étep me neelyaal bot djas dáa ekwosak ɛ Zeeb nadi tɔ sɔ aasael ɛ. Nyey mot nakus bhwak djas ɔ, nyɛ naasa náá, ye di tɔ sɔ membu ne meseɛ. <sup>10</sup>Nenak yak, Zeeb naatel ye tɔ zɛɛga mendjaala, etɛɛ náá, efɔfɔp ne edhiiti eghwyil ɛ mebwala di tɔ gwoo ɔ neegu meɔk me mbi me etsoŋ ɛ Zeeb di ne ye ɛ. <sup>11</sup>Tin, etep binek djas nasael é, dáa Zeeb naloolɛ náá, nyɛ aasa ɛ. Nyɛ nasa ye é kɔ esu ɛ Gheŋ'enaka Yezu Klisto. <sup>12</sup>Tɔ egwakel'ena ne Yezu Klisto, ne edum ɛ koŋ ɛ lena ne ne, mena aanàbaadi ne bwɔo etyaa sok bhwoob ɛ Zeeb ne ebwaalel djas. <sup>13</sup>Étep tak ɛ, me di ewaab bin náá, sa bi ààsyel menyel, étep mezuk me me di ebee kɔ esu ɛ len ɛ. Tin, mezuk menek é étep edje bin duma.

### Kwyel ɛ Klisto

<sup>14</sup>Ye é étep tak ɛ me kwyit meboŋ si sok bhwoob ɛ Zeeb Sɛɛg. <sup>15</sup>Ye é nyey ɛ di mot di esuk ɛ membyak djas kɔ ɛko bɔs ne pe tɔ gwoo. <sup>16</sup>Deenek, me ɛpedjaala ne ne náá, kɔ esu ɛ mevu me duma ye, nyɛ dje bin meghaaz é ze mebwala me Sisim ye, <sup>17</sup>etɛɛ náá, Klisto neebela di tɔ ebhum ɛ lyem bin, kɔ esu ɛ edum ɛ koŋ ɛ len ne Zeeb. Me ɛpewaab náá, kwyel'en di ne ekaŋal étep



bi neepyet elyelepe. <sup>18</sup>Deenek, biyo ne bot e zedum koŋ ne Zeeb ɔ djas, bi é ne ghwyil egu enyɔpe dâa kwyel e Klisto di ebok e, dâa ye di edjaŋ e, dâa ye di evyeeɣ e, ne dâa, ye di edim e. <sup>19</sup>Deenek, bi é waagu kwyel'e di edhaa esonok djas bot di egu e. Bi é waabela mevũ me tsik e Zeeb, da ye é lwood tɔ len.

<sup>20</sup>Ye é Zeeb e di ne ghwyil esa esonok tɔ lena dum ne mebwala me di esa mesa tɔ lena e, dhaa yii mena di ewaab e neghu yii mena di esiiza e.

<sup>21</sup>Betka náá, duu di ne Zeeb kɔm-kɔm sii ne kɔm dum ne sa nye lyaal tɔ zeeɣa mendjaala me é ze e Yezu Klisto e! AMEN.

#### Edi tɔ egwakel

**4** <sup>1</sup>Mam mot di mot membok, etee náá, me é mot-mesa e Gheŋ ɔ, me epe-djaala ne nen, biyo bot e Zeeb nadjóo ɔ, keka tɔ embee mefulu dâa Zeeb di ekwyel e. <sup>2</sup>Dika tɔ mesila, dika tɔ metela, dika tɔ emaad e lyem. Djiselka pak'en ne kwyel djas. <sup>3</sup>Saka meghaaz étɛp ebaal egwakel e Sisim na Dɛɛ dje mena e. Dika tɔ egwyem pak'en étɛp bi needi tɔ egwakel. <sup>4</sup>Nyel é ngot, Sisim na Dɛɛ pe é ngot. Ye é tyee wat, ebwaalel yii Zeeb nadjóo bot tɔ tak e pe é ngot.

<sup>5</sup>Ye é ne Gheŋ ngot,  
edum e koŋ ne Zeeb é wat,  
eduwa Zeeb é wat.

<sup>6</sup>Zeeb é ngot, nye é Sɛɛɣ bot djas.  
Nye é kɔ bot djas,  
nye epesa mesa tɔ bot djas,  
nye é tɔ menabelka djas.

<sup>7</sup>Tin, mot ne mot pak'ena naabela ye enem ne embee, yii Klisto nadjɛ mot ne mot ne lyem wat e. <sup>8</sup>Ekwyala na Dɛɛ lee é náá:

«É gheŋ nye nabyet tɔ pe tɔ gwoo e,  
nye naatɔ ne bot e nadi é ekwom ɔ,  
nye naadje bot e bɔs mekee\*.»

<sup>9</sup>Tin, ebyet tɔ gwoo kwyel elɛɛ yé? Ye kwyel elɛɛ é náá, nye naasul sok tɔ esum edi na dim-dim di kɔ bɔs e. <sup>10</sup>Mot sul kɔ bɔs ɔ, ye é pe é mot byet tɔ gwoo di evyeeɣepe dhaa tye ɔ. Etee náá, nye neelwoodal bhwak djas. <sup>11</sup>Nyey é nadjɛ bot mekee me di esa náá, bedhiiti bot di bot e lwoma, bedhiiti bengooel e Mekpa e Zeeb, bedhiiti kadi é begooel e Mbɛɛ Bhaadal, bedhiiti bedjeedel e zeeɣa mendjaala, bedhiiti kadi é belyoel. <sup>12</sup>Ye é deenek é, nye nasa náá, bot e zedum koŋ ne Zeeb ɔ, bela ghwyil esa mesa me, étɛp ebek e nyel e Klisto.

<sup>13</sup>Ye é deenek é, menabelka djas aadika sama tɔ edum e koŋ wat dɔɔ ne tɔ egu e Mɔn e Zeeb. Tin, mena kadika é dâa eboo bot e di náá, etiibal e lena é waakum dâa ye Klisto. <sup>14</sup>Tin, mena aanàkabaadika tyee bɔɔ dhyeeb. Mena aanàbaadika ewo dâa bhuuge di edheeg elɛɛd e, mena aanàbaadika edheeg ne pup embee mɛlyo. Bot e mɛlyo me mekoŋ ààkabaadul mena étɛp ewa mena tɔ edjak. <sup>15</sup>Tin, mena e di elɛɛelka etseetse tɔ kwyel ɔɔ, mena aawyeeka tɔ étɛp djas dâa Klisto nyey mot di esuk e zeeɣa mendjaala ɔ. <sup>16</sup>Ye é kɔ esu e Klisto e, ekyes e nyel djas di ghiŋ sama. Metii me nyel sa é mesa me ebaata ekyes e nyel. Tin, é gheŋ ekyes djas di esa mesa me dâa ye di goka e, nyel djas epewyee, ne ebok tɔ kwyel.

\* 4.8 Med 68.19

### Tsik na bes yii ekeletye

<sup>17</sup>Beeka sa mɛ di ebasal nɛ ɛwaab nɛ nen nɛ din ɛ Gheɲ'enaka ɛ: nàduka mefulu mɛ bot ɛ di ààdum koɲ nɛ Zɛɛb ɔ. Eteɛ náá, egeka bɔɔ tɔ́ ɛ tɔ esa e toto. <sup>18</sup>Tin, be tok nɛ metselal ɛmet etseetse e Zɛɛb, ààkomet-metak tsik na bes yii Zɛɛb di edje bot ɛ, eteɛ náá, be ààgu sonok, be nɛ lyel elyem. <sup>19</sup>Be eezegwyiia sen, be eezewa lyem tɔp tɔ mezo, batakesa membi mɛ esa e sen djas, be di emyaala nɛ ye ɛ. <sup>20</sup>Ye kabe biyɔ ɔɔ, mbi yenek mefulu tok yii bi nadjek pɛ daa Klisto ɛ. <sup>21</sup>Mɛ nɛ gu náá, bi naagwak etep ee di eliiaa dum nɛ nɛ ɛ. Bela náá, bi naazelyoaa etseetse dum nɛ Yezu. <sup>22</sup>Bi goka é nɛ ɛkat embee mefulu mɛ bi nadi nɛ ye sok ɛ. Bekaka nɛ mefulu mɛ na mwa, yii embee egwyes tak di edul bin tɔ esyee ɛ. <sup>23</sup>Betka náá, Sisim Zɛɛb swoola mefulu men, <sup>24</sup>ɛkeɛ bi eebɔt kaad na bes. Tin, bi moo é bot ɛ na bes. Mot na bes yenɔk kusaa é dāa Zɛɛb di ekwyel ɛ. Deenek, etseetse epesa náá, nye di mot epiki, mot eeɛ.

<sup>25</sup>Tin, nāsaka mekoɲ, mot nɛ mot goka é nɛ elɛɛ etseetse nɛ sɔ mot, eteɛ náá, menabelka djas é ekyes e nyel wat. <sup>26</sup>É gheɲ bi di nɛ ebuk ɛ, sa bi ààsyem. Ye goka é, ebuk ɛ len sila, ɛsok nɛ dwoɔ nɛ sila. <sup>27</sup>Nàbetka náá, dim mot mekoɲ be di tɔ len. <sup>28</sup>Mot djii goka é nɛ ɛkat edjii. Nye goka é nɛ esa meghaaz étep esa embɛɛ mɛsa nɛ membo mɛ. Deenek, nye é nɛ ghwyil ekwyee bot ɛ di tɔ edjel ɔ.

<sup>29</sup>Deenek, sa mbee ɛkpa ɛ wat ààtuula tɔ nuub'en. Bi goka nɛ elóo é embɛɛ mekpa di ekwyee nɛ edje ghwyil nɛ besɔ bin ɛ, mekpa mɛ di enyɔ nɛ bot ɛ di egwak bin ɔ. <sup>30</sup>Zɛɛb naawa bin ndem nɛ Sisim na Dee ye. Tin, nàtuɲka Sisim yenek. Bela náá, ye é nyey ɛ di elɛɛ bin náá, ye aadi é nɛ dwoɔ di náá Zɛɛb é waapek mena tɔ mesyem ɛ. <sup>31</sup>Nàbaalka tɔ elyem bin ebuk kɔ esu ɛ embɛɛ esonok be nasa bin ɛ, sa bi ààkpa a elyem, sa bi aadi nɛ ebuk. Diska tɔ elyem bin, mɛwɔɔbela, melee zenɔɔ membi mɛ esesɛɛ e mbee lyem djas. <sup>32</sup>Dika nɛ mbee lyem nɛ ghwyikwyee pak'en, pelelka pak'en dāa Zɛɛb napel bin é ze ɛ Klisto ɛ.

### Dāa ekeletye di egoka nɛ ɛke ɛ

**5** <sup>1</sup>Dāa ye di náá, bi é bɔn ɛ Zɛɛb di ekwyel ɛ, bi goka é nɛ edi dāa nyey. <sup>2</sup>Dika tɔ kwyel pak'en, dāa Klisto di nɛ kwyel nɛ nena ɛ. Dum nɛ kwyel tak ɛ, nye naka nyel'e met buwa kɔ esu ɛ lena. Buwa tak nabe é tyee menanas mɛ di nɛ mbee menuub pɛ daa Zɛɛb ɛ. <sup>3</sup>Nenak, bi moo é bot ɛ zedum koɲ nɛ Zɛɛb ɔ. Tin, ye ààgoka náá, mezo, sa di edje edhuud ɛ, dɔɔb, nɛ egwyes esonok djas baadi tɔ len. <sup>4</sup>Ye ààgoka náá, bi lóo embɛɛ mekpa, mekpa mɛ melee, mekpa mɛ endjemet. Deenek, bi goka é nɛ ebualal bhɔɔ nɛ Zɛɛb. <sup>5</sup>Guka náá, bot ɛ di tɔ mezo ɔ, bot ɛ di esa edhiiti esa ee di edje edhuud ɔ, bot ɛ di ewyeeb esa e bot ɔ, be aanàkwaabela esa e lyak tɔ ɛyoɲ ɛ Klisto, ɛyoɲ ɛ Zɛɛb. Tin, ye moo é tyee náá, be epeduwal benaghise.

<sup>6</sup>Sa bot ààkɔɔ bin nɛ elɛɲ e mekoɲ. Ye é embɛɛ esonok binek ɛ di edje Zɛɛb ebuk kɔ bot ɛ di ààlooba nɛ nɛ ɔ. <sup>7</sup>Tin, sa bi ààke sama wat nɛ mbi binɔk bot, <sup>8</sup>eteɛ náá, é gheɲ sok, bi nadi é tɔ ghooghom, nenak kɔ esu ɛ egwakel e len nɛ Gheɲ, bi moo é tɔ mekas. Tin, keka dāa bot ɛ di tɔ mekas ɔ. <sup>9</sup>Mɛ ke deenek é, eteɛ náá, mekas mɛ tak é waadje mena embɛɛ esa djas, esa e piki zenɔɔ esa e tseetse. <sup>10</sup>Saka meghaaz étep egu sa Gheɲ di emyaala

ne ye ε. <sup>11</sup>Nàdika é di wat ne bot ε di esa mesa me di ààdje bhum ε, mesa me di esael tɔ ghooghom ε. Bi goka é ne εpana ye. <sup>12</sup>Ye é tseetse, esa ee bot binɔk di esa tɔ ghooghom ε, ye ne sa sen é εbaɲa é mis me bot. <sup>13</sup>É sok, bot di εbaɲa sa be di esa ε, mefulu mɔɔ ne nyen popoopwon, <sup>14</sup>etee náá, mekas ε di esa náá esonok djas nyen popoopwon. Dum ne tɛp tak ε, ye di ekeaa náá:

«Wɔy, mot di egɔ ɔ, djema,  
wyela pak myon,  
etee náá, Klisto neewa wɔ tɔ mekas.»

<sup>15</sup>Tin, bi é kobaka ne tyee bi di eke ε. Sa bi ààke tyee bot ε di ààbe ne etson ɔ, bi goka ne eke é dǎa bot ε etson. <sup>16</sup>Lelka esa mesa tɔ ba mɔɔ epeed ε ewala zedjeaa bin ε, etee náá, mena mooka é é mbee melu. <sup>17</sup>Nàdika dǎa bot ε di ààbe ne etson ɔ, bi goka é ne egu ekwosak ε Gheɲ.

<sup>18</sup>Nàdika tɔ elangi, etee náá, elangi ε dhaa nyel ɔɔ, ye é ne ghwyil εpus mot náá, nye sa etɛp mbes. Tin, bi goka é bi di tɔɔɔ ne Sisim na Dee. <sup>19</sup>Djeelka meghaaz pak'en tɔ medjeeb me di edje εbwaalel, ne medjeeb me di edje duu ne Zeeb, ne medjeeb me Sisim na Dee di etel ε. Tiika, myaalaka ne Gheɲ'en ne lyem wat. <sup>20</sup>Bulalka bhɔɔ ne Zeeb Seeg'enaka é mewala djas, é edi djas, ne din ε Gheɲ'enaka Yezu Klisto.

#### Moma ne motom tɔ eba

<sup>21</sup>Biɔɔ bot ε di elooba ne Klisto ɔ, dika ne mesila pak'en. <sup>22</sup>Biɔɔ boa, loobaka ne botom bin, dǎa bi di elooba ne Gheɲ ε. <sup>23</sup>Saka deenek etee náá, motom ε di ekɔk kɔ myel, dǎa Klisto di ekɔk kɔ zeeɲa mendjaala ε. Klisto é mot di etsik zeeɲa mendjaala di náá, ye é dǎa nyel'e ɔ. <sup>24</sup>Boa goka é ne elooba ne botom bɔɔ, dum ne etɛp djas, dǎa zeeɲa mendjaala di elooba ne Klisto ε.

<sup>25</sup>Biɔɔ botom, kwyelka bel bin dǎa Klisto di ekwyel zeeɲa mendjaala ε, nyey batagwyε kɔ esu ε tak. <sup>26</sup>Deenek, nye nakwyel é náá, zeeɲa mendjaala di dee, ye é éteɛ tak ε nye nadis ye edhuud ne medii ne mekpa me. <sup>27</sup>Nye nakwyel é náá, bot ε di edum koɲ ne Zeeb ɔ tyaa sok bhwoob'e, ne boo duma, ààbe ne etɔn, ààbe ne di wat zekwaada ε. Nye nakwyel é náá, bot ε zeeɲa mendjaala me, di bot ε edee, éteɛ, ye needi ààdi ne mot di elii ebiyoεpe dum ne mesa mɔɔ. <sup>28</sup>Deenek, botom goka é ne ekwyel bel bɔɔ, dǎa be di ekwyel menyel mɔɔ met ε. Mot di ekwyel myel ɔ, nye kwyel é nyel'e met. <sup>29</sup>Etee náá, mot tok ne ghwyil ebhina nyel'e met. Tin, nye ne be nyel'e enyoεpe, dǎa Klisto di esa ne zeeɲa mendjaala ε. <sup>30</sup>Etee náá, menaka é ekyes e nyel'e. <sup>31</sup>Ekwyala lee é náá:

«Motom é waadus tɔ ndjaa seeg ne nyeeg,  
éteɛ kedi sama ne myel.  
Bɔɔ djas bebá aakadi é mot ngɔt\*.»

<sup>32</sup>Tin, ye é boo tɛp di syela tɔ elangel elak ε. Ye é deenek é me di elée ne nen náá, tɛp tak ε dum ne Klisto ne zeeɲa mendjaala. <sup>33</sup>Tin, me epebaabaal ne biɔɔ botom, mot ne mot goka é ne ekwyel myel dǎa nye di ekwyel nyel'e met ε. Ye é tyee wat ne boa meba, bi goka é ne eduwal botom bin.

**Dáa bɔn di egoka ne ɛdi ne bebyael bɔɔ ɛ**

**6** <sup>1</sup>Biyo bɔn, bi moo é tɔ egwakel ne Gheɲ Yezu, bi goka é ne elooba ne bebyael bin, etee náá, deenek é di enyɔɔpe. <sup>2</sup>Etɪɲ ɛ meken di eke ne ekɛk ɛ, ye é náá:

«Duwala soog ne nyoog,

<sup>3</sup>éteɲ wɔ needi tɔ mɛmyaala,

éteɲ wɔ neeɔya kɔ eko ɛ bɔs.»

<sup>4</sup>Biyo besɛɛg ɛ bɔn, nàsaka náá, bɔn bin kpaa elyem. Tin, ye goka é náá, bi wyel be tɔ mbɛɛ mɛlyo ne ɛdul ɛ be mɛlo, dum ne sa Gheɲ di ààkwyel ɛ.

**Dáa bekwom di egoka ne ɛdi ne ekukuma bɔɔ ɛ**

<sup>5</sup>Biyo bekwom ɛ bot, loobaka ne ekukuma bin kɔ eko ɛ bɔs tɔ mesila ne duu djas, ne lyem wat, dáa bi di elooba ne Klisto ɛ. <sup>6</sup>Ye ààgoka náá, mesa mɛ bi di esa ɛ zosael enyɔɔpe é sok be di ne mis kɔ len ɛ, etee náá, be needuwal bin. Tin, ye goka é náá, bi sa mesa ne lyem wat dáa Zeeb di ekwyel ɛ, etee náá, bi é bekwom ɛ Klisto. <sup>7</sup>Saka mesa ne mbɛɛ lyem, ekɛɛ bi sa é mesa ɛ Gheɲ. Nàsaka mesa ekɛɛ náá, bi sa é mesa mɛ mot. <sup>8</sup>Guka náá, wɔ nakoozodi kwom mot, neghu mot di ààdi kwom ɔ, wɔ sa embɛɛ mesa ɔ, Gheɲ é waadje wɔ efute.

<sup>9</sup>Biyo ekukuma, dika tyee wat ne ekwom bin, katka ɛbɛɛg be. Guka náá, biyo ne ekwom bin, biyo djas é bɔn ɛ boo Kukuma di tɔ gwoo ɔ. Nyey mot di tɔ gwoo ɔ, nye ààwa mbek pak bot.

**Beghel ɛ Zeeb**

<sup>10</sup>Ekpa ɛ mesik mam é náá, dika ne egwakel ne Gheɲ, saaka ghwyil'en tɔ le, etee náá, nye é ne boo ghwyil. <sup>11</sup>Nɔɔka begheɲ ɛ Zeeb djas, etee náá, bi neepyet dwoo dim mot mekoɲ aazekɔɔ bin ɛ. <sup>12</sup>Etee náá, tuub mena di duuka ɛ, ye tok tuub mena di eduu ne bot ɛ bɔs'ak ɛ. Mena duuka é ne embee esisim ee di pe eko ɛ, ne yii di ne ghwyil ebuepe ɛ, ne ekukuma, dɔɔ ne meɔwala mɛ di kɔ mbee bɔs'ak ɛ. <sup>13</sup>Éteɲ tak ɛ, ye goka é bi nɔɔ begheɲ ɛ Zeeb djas, etee náá, é gheɲ embee melu aatuula ɛ, bi é ne ghwyil epyet sok bhwoob bot ɛ meɔhuka men. Bhii bi aaduu enyɔɔpe kekum mesik ɛ, bi é waatyaa zik.

<sup>14</sup>Pyetka, etseetse di ne nen dáa bhete é kuu. Dika ne epiki dáa bot di ebɔt ghun ɛ. <sup>15</sup>Dika ne zii egoola Mbɛɛ Bhaadal di edje bot egwyem ɛ dáa mot di ebɔt ekoko é meko ɛ. <sup>16</sup>Gheedidika ne edum ɛ koɲ ne Zeeb dáa sa di epeebal mot ɛ. Ye waasa náá, bi dimal du mekɔɔ mɛ Mbɛɛ mot. <sup>17</sup>Nɔɔka tsik nye nadje bin dáa kɔtɔ deɛ ɛ. Da bi é baanɔɔ Mekpa ɛ Zeeb dáa pel Sisim na Deɛ. <sup>18</sup>É meɔwala djas, waabka ne Zeeb tɔ membi me mendjaala djas, djaalaka ne Zeeb ne ghwyil ɛ Sisim'e. Dika ndjem tɔ mendjaala, sa bi ààkat, gheedjaalaka Zeeb kɔ esu ɛ bot ɛ zedum koɲ ne Zeeb ɔ djas. <sup>19</sup>Baadjaalaka Zeeb kɔ esu ɛ lam, éteɲ nye needje me etete mekpa mɛ di egoka ne elóo é gheɲ mɛ di elii ɛ. Etee náá, me neewyisal sa di syela tɔ Mbɛɛ Bhaadal ɛ, ààbe ne bwoo. <sup>20</sup>Ye nakoozobe náá, nenak mɛ é é mbok, mɛ é ngoola-ngoola ɛ Yezu Klisto, nye nalwom mɛ é éteɲ me neegoola Mbɛɛ Bhaadal. Djaalaka ne Zeeb kɔ esu ɛ lam, etee náá, me neegoola ye dáa ye di egoka ɛ.

### Meswosel

<sup>21</sup>Tisik mɔn-nyaagam mɛ dyeebakwyɛl ɔ, mot di esa mɛsa mɛ Gheɲ tɔ esosoob ɔ, nyɛ waalɛɛ bin dɔ́a mɛ di ɛ, etɛɛ náá, bi neegu sa djas mɛ di esa ɛ. <sup>22</sup>Mɛ dhis bin nwyak é, éteɲ nyɛ neezɛdʒe bin menduk mes, nɛ ɛbaadjɛ bin mɛghaaz.

<sup>23</sup>Beta náá, Zɛɛb Sɛɛg'ena nɛ Gheɲ Yezu Klisto dʒɛ biyɔ djas bɔn-nyɛɛg bam egwyem, nɛ kwyɛl dɔɔ nɛ ɛdum koɲ nɛ Zɛɛb! <sup>24</sup>Beta náá, enɛm nɛ embɛɛ e Zɛɛb di nɛ bot ɛ di ekwyɛl Gheɲ'enaka Yezu Klisto nɛ lyem wat ɔ!

## Mekana e Pól nakwyal bot e ghaada

# Filip e

### Eniel

Pól nakus zëega mendjaala kò ghaada Filip é, é medjon me ebá yii egoola Mbëe Bhaadal. Ye é zëega mendjaala meken Pól nakus kò kyee dik Elóp e. Ghaada Filip é pe eko e dik ne pe edjem e dwoo e kyee dik Gheles, tò kyee dik Masedwan.

Mekana e Pól pe daa ekeletye e ghaada Filip lyaal é tete egwakel nye di ne ye pak be ne bot e zëega mendjaala e. É sok nye nadi ekwyal mekana me tak e, nye nadi é é membok. Étep tak e nye nadi ne mezuk tò lyem, etee náá, nye nabe ààbe ne ghwyil ekwyee be. Pól epekwyel edje be meghaaz, étep be neepyet tò edum e koj e lóo ne Zëeb. Deenek, nye epelee be kwyl nye di ne ye ne nòo e. Nye epebaabem ba kò esu e lóo. Etee náá, bedhiiti bot epegoola bhaadal e Klisto étep be é ne mbee esiiza di epus be náá, be kòk kò lóo e (1.15-17; 2.21; 3.2,18). Pól epegek ekyeed bot e be ne beno di egjee tò mesa o pe ghaada Filip. Nye nagek deenek é, étep be neekekwyee bot e zëega mendjaala, da be é bula ne menduk mòo (2.19-30). Pe yòbo kyee, bot e ghaada Filip naakyeed metom pe daa Pól (4.10-20). Tò mekana Pól nakyeed pe daa bot e ghaada Filip e, nye naaghaapee be. Nye naadje be pe melyo, étep be neebela meghaaz kò esu e edum e koj e lóo ne Zëeb.

Pól eelyaal bot e ghaada Filip etep ee di dum ne *tsik ne esyee e Ghen Yezu e* (2.6-11). Yezu naabet ekum nye nadi ne ye pe daa Seeg e. Dum ne tep tak e, Zëeb nadje nye di ekukuma kò bot djas ne kò esonok djas. Ye é tyee wat ne dáa Pól nalum koj ne eboo bot e nye nadi egu pe Yeluzalem e (3.3-10). Deenek, nye naamyaal ezuk kò esu e Yezu Klisto, batakekum tò membok. Nye eemyam edje é tsik'e met kò esu e edum koj e le ne Yezu. Nye é ne ebwaalel náá, nye waagom dhiiti dwoo pak myonj. Nye epelyo bot e Filip náá, be du geka ye (3.17; 4.9).

Tò mekana me djas, Pól nadi emyaala ne sa edum e koj e le ne Zëeb di edje nye e. Nye epedje meghaaz ne bot e Filip náá, be *di tò memyaala*. Memyaala menek goka é ne edi tak ye nakoozodi tò metsak, ne tò mezuk, é ghen ekeletye di tò egwakel pak'òo, ne tò egwakel ne Ghen Yezu e.

---

### Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pól ne Timote, bot e mesa e Yezu Klisto. Bis kwyal mekana mak é, étep bot e di mos bot e zedum koj ne Zëeb kò esu e Yezu Klisto pe ghaada Filip o dwo ne bot e di edjeed zëega mendjaala o, zenoo edhyakele.

<sup>2</sup>Beta náá, Zeeb Seeg'ena ne Yezu Klisto Gheŋ'enaka dje bin enem ne embee ne egwyem.

### **Pɔl epebulal bhɔɔ ne Zeeb**

<sup>3</sup>Me ne bulal bhɔɔ ne Zeeb'am é mewala djas me di etaala bin ε. <sup>4</sup>Me ne dyebamyaala é mewala djas me di edjaala étep'en ε, <sup>5</sup>kɔ esu ε mekwyee me bi nakwyee me tɔ egoola Mbée Bhaadal, kana dwoo bi nakan emyaal Zeeb ε, kekum dwoo pan mos'ak. <sup>6</sup>Tin, me é ne ebwaalet náá, Zeeb mot nakan embee mesa mak pak'en ɔ, nye aatɔ ne ye kekum esik ε tak, dwoo ebula ε Yezu Klisto. <sup>7</sup>Me é ne gham ne edi ne esiiza binek ne nen, etee náá, me ne wa bin tɔ lyem'am. Etee náá, biyɔ djas é sama ne nam tɔ ekee ε Zeeb nadjé me ε. Ne tseetse, bi é sama ne nam ye nakoozodi, dáa me di nenak é membok'aak neghu é sok me di elyaal ne bot náá, Mbée Bhaadal me di egoola ε ye é etseetse ε. <sup>8</sup>Zeeb é tyaases'am, me ne kwyl biyɔ djas, dáa Yezu Klisto di ekwyl bin ε.

<sup>9</sup>Gwakeka sa me di ewaab ne Zeeb tɔ mendjaala mam ε: Ye é náá, bi di ne mekwyela pak'en dhaa tye. Da bi é di bot ε etiibal ne bot ε egu etep enyɔɔpe. <sup>10</sup>Deenek ε, bi aapiibal sa di enyɔɔpe ε. Tin, bi aadi é ààbe ne edhuud, ààbe ne sa ebiyo wat dwoo Klisto aazyε ε. <sup>11</sup>Beta náá, bi di ne mesa me epiki ebuepe kɔ esu ε Yezu Klisto, étep eduwal ε Zeeb, ne edje nye duma.

### **Mbée Bhaadal epegoolaaa djala dik**

<sup>12</sup>Bɔn-nyεeg, me kwyl é bi gu náá, sa me naboma ne ye ε, ye naasa náá, Mbée Bhaadal goolaaa djala dik. <sup>13</sup>Deenek, esodja ee di ebaal ndjaa boo kukuma ɔ ne bedhiiti bot djas ɔ, ne kagu nenak náá, me é é membok é etee náá, me é mot-mesa ε Klisto. <sup>14</sup>Dáa bɔn-nyεeg bis nabee me é membok ε, bete ne bot pak'ɔɔ naazewa ebwaalet ε lɔɔ ne Gheŋ, bɔɔ batabela meghaaz me egoola Mbée Bhaadal ε Zeeb, ààbe ne bwoo.

<sup>15</sup>Ye é tseetse náá, bedhiiti bot pak'ɔɔ epegoola Mbée Bhaadal ε Klisto ne mbee lyem. Etee náá, be é ne embee egeka ne nam. Tin, bedhiiti bɔn-nyεeg goola Mbée Bhaadal ε Klisto é ne mbee lyem. <sup>16</sup>Bot ε di egoola Mbée Bhaadal ne mbee lyem ɔ, be goola ye é ne kwyl djas. Etee náá, be ne gu náá, mesa mam wak é elyaal bot náá, Mbée Bhaadal me di goola ε, ye é tseetse. <sup>17</sup>Tin, bedhiiti bot goola Mbée Bhaadal ε Klisto é ne mbee lyem. Ekwasak ε lɔɔ é epul, be saŋ ε náá, be baabil mezuk mam tɔ membok.

<sup>18</sup>Ye nakoozodi náá, egeka bɔɔ é enyɔɔpe neghu ebiyɔɔpe ɔ, sa di enyɔ ε, ye é náá, Mbée Bhaadal ε Klisto epegoolaaa. Deenek, me é ne memyaala, me aazodidi é tɔ memyaala. <sup>19</sup>Etee náá, me ne gu náá, etep binek djas lyaal é náá, Zeeb é waatsik me kɔ esu ε mendjaala men ne ghwyil Sisim ε Yezu Klisto di ekwyee me ε. <sup>20</sup>Tin, sa me di ebwood é, yii me di ne boo ebwaalet ε, me tok ne ghwyil edi ne sen. Mos, me nakoozogwyε, me nakoozodi ne tsik, me aazodi elyaal duma ε Klisto é edi djas me aadi ε.

<sup>21</sup>Etee náá, ye é be mam ɔɔ, Klisto é di tsik'am. É di'enek, esyee moo é mbée sa. <sup>22</sup>Tin, ye be náá, edi ne tsik kɔ εko ε bɔs epesa náá, me sa enem esa ɔɔ, é di'enek, me ààgu sa me aasée pak esyee ne tsik ε. <sup>23</sup>Me moo é pak beman, me epekwyel ebet tsik me di ne ye'aak, étep me needi sama ne Klisto, deenek é di enyɔɔpe ne nam. <sup>24</sup>Tin, ye é enyɔɔpe kɔ esu ε len náá, me zodi ne tsik. <sup>25</sup>Dáa

mé di né ebwaaalel é tsik dáak é, mé né gu náá, mé aadidi é sama né nen, étep mé needje bin megghaaz mé etó sok, né édi é tó memyaala tó edum é koñ né Zeeb. <sup>26</sup> Etée náá, é gheñ mé aabula zedi pak'en é, bi aadi é né memyaala ko esu é sa Yezu Klisto sa né nam é.

<sup>27</sup> Bi goka é né eke dáa Mbée Bhaadal é Klisto di elée é. Tin, mé zye zebee bin neghu mé di ààzye ɔɔ, ye nyo é, mé gwak náá, bi é ghiñ tó sisim wat. Ye nyo é mé gwak náá, bi epepyet né lyem wat étep edum é koñ né Zeeb ko esu é Mbée Bhaadal. <sup>28</sup> Sa bi ààgwak bwoo bot é mebhuka men. Ye aadi né nɔɔ é ndem di elyaal náá, be eezewo ze, biyo é kazebela tsik é. Tin, etep binek djas dus é pé daa Zeeb. <sup>29</sup> Etée náá, Zeeb naadje bin mbée bhwoob esa mesa é Klisto, ààkabe náá, ee zosike é edum é koñ né edum é koñ né né, ye é pé é étep édi tó mezuk ko esu é le. <sup>30</sup> Mena epeduuka tuub wat. Bi né gu enyɔɔpe náá, é gheñ sok mé nadi eduu tuub tak, nenak, mé baazoduu é tuub tak wat.

### Klisto moo é mot-mesa

**2** <sup>1</sup> Egwakel é len né Klisto né dje bin megghaaz é? Bi ààbela megghaaz tó kwyel é Klisto? Bi é tó egwakel né Sisim na Dee? Bi é né kwyel né lyem ghoñ né bɔn besɔ bin é? <sup>2</sup> Ye be deenek ɔɔ, saka náá, mé di tó memyaala é mɛwala djas. Dika tó egwakel pak'en. Betka náá, elyem bin di né esiiza wat, dika né lyem wat tó esa djas bi di ekwyel esa é. <sup>3</sup> Sa bi ààsa dhiiti sonok né lyem zok, sa bi ààsaa náá, bot duwal min men. Tin, bi goka é né édi tó mɛsila, beeka náá, bɔɔ besɔ bin eedhaa bin. <sup>4</sup> Deenek, sa mot ààzokwyeeɣ nyel'e né nyel'e met, ye nyo é náá, nye kwyeeɣ besɔ bot. <sup>5</sup> Dika né embée mefulu dáa Yezu Klisto nadi né ye é.

<sup>6</sup> Yezu mot di tyee wat né Zeeb ɔɔ,  
nye nabe é ààkwyel eben é nyel ko esu é tak.

<sup>7</sup> Ààbe, nyey emet naabyen esa djas nye nadi né ye é,  
étep édi mot-mesa.  
Nye nakadi é mot pak bot.

Nye nabyel é mot né nyel epuud dáa bot djas.

<sup>8</sup> Nye naamyaał édi tó mɛsila.  
Nye naalyaal elooba é le kekum dwoo esyee,  
esyee é nye nagwyé mbema ko melaaba é.

<sup>9</sup> Dum né tep tak é Zeeb naben nye.  
Nye naadje nye di di edhaa édi djas é,  
nye naadje nye din,  
ye é din é di ko min djas é.

<sup>10</sup> Nye eesa náá,  
bot djas tó gwoo,  
ko bɔs zenɔɔ si bɔs,  
pyak meboñ mɔɔ si,  
étep eduwal din é Yezu.

<sup>11</sup> Nye eesa náá, membyak djas dje duma né Zeeb Seeg é eke náá,  
«Ye é Yezu Klisto é di Gheñ!»



### Kaska dāa mengel kō eko e bōs

<sup>12</sup>Bōn-nyēeg bam mē di ekwyel ɔ, bi nadi elooba nē nam é sok mē nadi pak'en ε. Deenek, dāa mē kadi mos ààbe pak'en ε, gheeleloobaka nē nam dhaa dāa bi di boozeyē nē esa, mam pak'en ε. Deenek, waka zii tō mēsa, étep elyaal nāá, bi é nē tsik, da bi é lyaal nāá, bi nē kaab Zēeb ebuepe. <sup>13</sup>Eteē nāá, Zēeb nyey emet ε di edje bin ghwyil, étep bi neekwyel ekwosak ε le nē esa ye dāa nyē emet di ekwyel ε.

<sup>14</sup>Saka mēsa djas, ààlēka, ààwaya, <sup>15</sup>étep bi needi ààliiaa nē ye ēbiyoepe, bi needi bot ε epiki. Bi needi bōn ε Zēeb, ààbe nē ndje tō sama bēmbēe ε bot, bot ε ēbiyo kō eko ε bōs'ak. Deenek, bi goka é nē ekas tō lō ́, dāa ekwyikwyen tō gwoo, <sup>16</sup>bi goka é nē egoola bē mekpa mē tsik. É di'enek, mē é nē ghwyil emyaala nē nen dwoo Klisto aabula ε, etēē nāá, mēsa mam nē mezuk mam nabe é ààbe yii toto. <sup>17</sup>Ye kobe nāá, ghiya yam eesee étep ekala kō buwa bi di edje nē Zēeb, tō mēsa mē edum ε koj ε len ɔɔ, ye sael deenek ɔɔ, mē aadi é nē memyaala, mē waasa nāá, menabelka djas di tō memyaala. <sup>18</sup>Ye é tyee wat nē biyo, bi goka é nē edi tō memyaala, da bi é wa mē tō memyaala men.

### Pōl eelwom Timote bē nē Epafolodhit

<sup>19</sup>Nē ebwaaalel ε mē di nē ye nē Ghēṅ Yezu ε, mē bee é ekēē nāá, mē moo aadhis Timote pē daa lin. Etēē nāá, é sok nyē aadje mē menduk men ε, mē aabela meghaaz. <sup>20</sup>Ye é nyey ε zodi ekem mē tō etēp bam. Nyey ε di etaala bin nē tseetse tyee wat nē nam. <sup>21</sup>Tin, bedhiiti bot dyeebaawa lyem é é etēp bōɔ met, bē ààwa lyem é etēp ε Yezu Klisto. <sup>22</sup>Biyo bemet nē gu dāa Timote nalyaal esosoob bē, dāa mōn di egoka esa nē seeg ε. Nyē naazekwyee mē tō mēsa mē egoola Mbēē Bhaadal. <sup>23</sup>Mē é nē ebwaaalel nāá, mē waadhis bin nwyak, é sok mē aabee nāá, etēp bam moo é enyōepe ε. <sup>24</sup>Kō esu ε Ghēṅ, mē é nē ebwaaalel nāá, mē moo aazyē zēbee bin.

<sup>25</sup>É di'enek, mē bee é nāá, ye é enyōepe nāá, mē bulal bin mōn-nyēeg'ena Epafolodhit. Nyē é mot di egyeē bis nē nē tō mēsa mē Klisto ɔ, mot bis nē nē di eduu tō mēsa mē egoola Mbēē Bhaadal ɔ, mot bi nadhis mē nwyak étep nyē neezekwyee mē tō mēsa mē mē nadi esa ε. <sup>26</sup>Nyē nadi é nē gwyēs ēbaabee biyo djas. Deenek, nyē naadyebatuṅ, é sok nyē nagu nāá, bi naagwak nāá, nyē nadi ebé ε. <sup>27</sup>Nyē naadyeebabé, kunaa-kunaak nē esyee. Tin, Zēeb naagek nyē ghōṅ, ààkoobe nē nyey nyē emet, ye é dōɔ nē mam, étep mē needi ààbaadi nē boo ghōṅ tō lyem. <sup>28</sup>Dum nē tep tak ε mē di edhis bin nwyak ghaal-ghaal, étep bi neemyaala é sok bi aaboma ε. Étep mē needi ààbaadi nē ghōṅ tō lyem. <sup>29</sup>Deenek, myaalka nyē nē boo memyaala djas, dāa mōn-nyēeg'en tō edum ε koj nē Ghēṅ. Bi goka é nē elyaal mbi mot dāa nyey kwyel, <sup>30</sup>etēē nāá, nyē naawaagwyē étep mēsa mē Klisto. Nyē naaka nyel étep ezekwyee mē tō mēsa mē bi nadi ààbe nē ghwyil ezekwyee mē biyo bemet ε.

### Pōl eewa ebwaaalel nē Yezu

**3** <sup>1</sup>Nenak, bōn-nyēeg bam, dika nē memyaala tō egwakel ε len nē Ghēṅ. Ye bē nāá, mē epebasal elēē bin sa mē nazekwyal ɔɔ, ye é étep edje bin meghaaz. <sup>2</sup>Dika etsetaepe nē bot ε di esa ēbiyo ɔ, bot ε di dāa bebhyē ɔ, bē bee beka é dāa boo sonok! <sup>3</sup>Ghuna, ye é menabelka é di nē tete beka, etēē nāá,

mena e pesaka mesa me Zeeb to Sisim ye. Menaka é ne memyaala étep edi é sama ne Yezu Klisto. Mena ààwaka ebwaalel é lena ko mezel me bot é bos di esa é. <sup>4</sup>Mam pe é ne ghwyil ediig bet ko esu é membi me mezel me bot é bos di esa é. Me aadi é ne boo gham esa ye dhaa bɔɔ.

<sup>5</sup>Me naniigela beka é, melu meten ne elél bhis ebyel é lam. Me é mot kyee dik Yisalaél, mot mbyak é Bhezame. Lii yam é ebhele, me é dha bot é mbyak ebhele. Me nadi eduwal etsi eYuda dâa tete Falizye. <sup>6</sup>Me nadi é ne zii dhaa tye, é sok me nadi etiig bot é ezeega mendjaala é. Dum ne tsik epiki nakwya-laa to mekana me etsi é, me nadi é ààbe ne ndje.

<sup>7</sup>Tin, sa me nadi ebee náá, ye é enyɔɔpe ne nam é, me kabee ye mos é mis é toto ko esu é Klisto. <sup>8</sup>Esa djas me nazesa é, me kabee ye é mis é toto, ko esu é sa di ne boo metan dhaa esonok djas é. Sa tak é egu é Yezu Klisto Gheŋ'am. Dum ne ne, me eezekat dhiiti esonok djas. Étep edi é sama ne Klisto, me kabee esonok binek djas é dâa eput esonok di egoka ne emwasaa ko ekwyiid é, <sup>9</sup>étep me needi sama ne ne enyɔɔpe. Me ààkakwyeeɔ nyel'am met, me tokape mot epiki ko esu é eduwal é etsi. Me é mot epiki, etee náá, me epedum koŋ ne Klisto. Mbi yenek epiki dus é ne Zeeb, nye é di esa náá, mot di piki ko esu é edum é koŋ ne ne. <sup>10</sup>Sa djas me di ekwyel é, ye é náá, me gu Klisto, dɔɔ ne mebwala me egom é le bhis esyee, ye é náá, me zuk dâa nyey, da me é gweye dâa nyey. <sup>11</sup>Me é ne ebwaalel náá, mam pe é waagomelaa pak myonɔ.

#### Tete mepek me esum kaab étep ebela efute

<sup>12</sup>Me ààpake náá, me ezezebela efute ee me di esaŋ é, neghu me é mot zesa mesa djas di egoka náá, me sa é. Tin, me dinaa to esum é kaab étep ebela efute, etee náá, Yezu Klisto ezezebela me, wa me to ze ye. <sup>13</sup>Ààbe, bɔn-nyeeɔ, me ààbee náá, me ezezebela efute tak. Tin, me zosa é sa wat, me kagwyák é pe sok, me ààkagwyák pe bhis koŋ'am. É di'enek, me dyeebasa meghaaz é étep edu etep di pe sok é. <sup>14</sup>Deenek, me dyeebasum kaab é, étep me neebela efute ee Zeeb nakwom me to gwoo é. Ye é dum ne sa Yezu Klisto nasa ko esu é lam é. <sup>15</sup>Menabelka djas bot é di náá, mena eezepyetka to edum é koŋ ne Zeeb ɔ, mena goka é ne esiiza deenek. Tin, bi é kabaadi ne dhiiti egeka sis ɔ, Zeeb é waalyaal dâa bi di egoka ne esa é. <sup>16</sup>Ye nakoozodi dâa, djoogheeduka ze Zeeb nalyaal mena é, yii bot di boozeye ne edu dɔɔ ne mos é.

<sup>17</sup>Bɔn-nyeeɔ, biɔ djas, baŋaka mefulu mam. Baŋaka mefulu me bot é di ebaŋa mefulu mes ɔ. <sup>18</sup>Me ne dyeebalee bin ye ngwyis. Nenak yak, me epe-baabasal ne meŋal é mis náá: Ye é ne bete ne bot é di eke dâa bot é mebhuka me mezuék é Klisto ko melaaba ɔ. <sup>19</sup>Be waaboowo ze, etee náá, yɔɔb zeeb é emɔ bɔɔ. É di'enek, be ne myaala ne esa é sen be di esa é. To esiiza bɔɔ, ye é esa é bɔɔ. <sup>20</sup>Ye kabe menabelka ɔ, menaka é bot é gwoo. Dum ne tep tak é, mena dika ebhwood Metsik-bot'enaka, Gheŋ Yezu Klisto. <sup>21</sup>Deenek, nye waaswoola mena mbee nyel ee bot dika ne ye'aak, étep ye neenɔŋel ne nyel'é di ne duma é. Tin, nye aasa ye é ne ghwyil di esa náá, esonok djas di si eghen be é.

#### Melyo ne metin

**4** <sup>1</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, biɔ bot é me di ekwyel ebaabee ɔ, biɔ é di esa náá, bum lyem'am di to memyaala, biɔ é di kɔto duu yam. Deenek, bɔn-nyeeɔ bam, dika sosoob to egwakel ne Gheŋ.

<sup>2</sup>Woy Evodhi ne woy Seetis, me epedjaala ne nen, dika to egwakel pak'en sama ne Gheṇ. <sup>3</sup>Doo ne woy, mot di sosoob to esa mesa loog wat ne nam ɔ, me epewaab ne no náá, wo kwyee boa beba binok. Etee náá, be naadyeebasa meghaaz me ekwyee me to mesa me egoola Mbée Bhaadal. Ye é tyee wat ne Kelemo ne bedhiiti bot e mesa, yii min moɔ di to mekana me tsik e.

<sup>4</sup>Dika to memyaala é mewala djas ko esu e egwakel e len ne Gheṇ. Me epebaabasal, dika ne memyaala! <sup>5</sup>Beta náá, bot bee enem esa bin, etee náá, ebula e Gheṇ eezekunaa. <sup>6</sup>Nàbemka ba ne dhiiti sonok, ye nakoozodi dáa. É mewala djas, waabka ne Zeeb esonok djas bi di ne gwyee ne ye e to mendjaala. Saka ye ne lyem duu to ebula é bhoɔ ne Zeeb. <sup>7</sup>Beta náá, egwyem e Zeeb di edhaa etsoṇ djas e, baal elyem bin ne ebaal esiiza bin to egwakel ne Yezu Klisto.

<sup>8</sup>Deenek, bon-nyeeḡ bam, waka lyem to sa djas di enyo e, ne sa djas di egoka ne ekwyelaa e. Bi goka é ne ewa lyem to sa djas di tseetse e, sa di egoka ne duu e, sa djas di piki e, sa djas di dee e. Deenek, bi goka é ne ewa esiiza bin to esa djas di egoka ne eduwalaa neghu ewaaa lyem e. <sup>9</sup>Esa djas bi nadjek ne nam e, ne esa djas bi nagwak ne nam, zenoo esa djas bi nabee me esa e, waka ye to mesa. To etep binek djas, Zeeb mot di edje egwyem ɔ, nye aadi ne nen sama.

#### **Pol epeghaapee bot e ghaada Filip**

<sup>10</sup>Me dyeebagwak memyaala ebuepe ko esu e Gheṇ e, etee náá, bi eelyaal me lyaala sis kwyel bi di ne ye ne nam e. Me ààpake deenek, etee náá, bi ààkataala me. Tin, ye é náá, bi nabe é ààbela moɔ epeed e ewala étep elyaal me kwyel tak. <sup>11</sup>Tin, me ààlii deenek etee náá, me é to eseega. Bela náá, me naadjek dáa mot di egoka ne emyaala ne sa nye zodi ne ye e. <sup>12</sup>Me ne gu dáa me di egoka ne edi to edjel neghu to menyɔ e. Me naadjek mepek me edi to memyaala é mewala djas ye nakoozodi náá, me é ne za neghu me é ne djil. Ye nakoozodi náá, me é to mevu neghu to eseega. <sup>13</sup>Tin, me é ne ghwyil esa esa binek djas, etee náá, Klisto epedje meghwyil. <sup>14</sup>Deenek, bi naasa enyɔepe é sok bi nadi egek me ghoṇ ko esu e mezuk mam e.

<sup>15</sup>Biyo bot e ghaada Filip, bi ne gu biyo bemet náá, é gheṇ me nadus ko ghaada Masedwan e, é sok me nakan egoola Mbée Bhaadal e, bi nabe é sim zeeḡ mendjaala me wat nakwyee me ɔ. <sup>16</sup>É sok me nadi to ghaada Tesaloniḡ e, ye nabe é bi naadhis me esonok djas me nadi ne gwyee tak e. <sup>17</sup>Ye tok náá, me saṇ e náá, bi gheedhis me metom. Tin, me kwyel é náá, Zeeb sa bin enem ko esu e sa bi nadjek me e. <sup>18</sup>Me naabela esa djas yii bi nadhis me ye e, ye nadi é ebuepe kedhaa. Me naazebela ye é membɔ me Epafolodhit, me tokape ne gwyee dhiiti sonok. Tin, esa ee bi dhis me ye e, ye é dáa etom na mbée menuub, ye é buwa Zeeb di emyaala ne ye e, buwa nye di ekwyel e. <sup>19</sup>Zeeb'am é waadje bin esa djas yii bi aadi ne gwyee tak e, dum ne duma mevu me nye di ne ye, to egwakel e len ne Yezu Klisto e.

<sup>20</sup>Beta náá, duu di ne Zeeb Seeg'enaka kom-kom sii ne kom! AMEN.

#### **Meswosel me mesik**

<sup>21</sup>Swoska bot djas di edum koṇ ne Zeeb ɔ ne din e Yezu Klisto. Bon-nyeeḡ bin, bot e bis ne benoo di ɔ, be eeswos bin. <sup>22</sup>Bot djas zedum koṇ ne Zeeb ɔ, be eeswos bin, daṇ-daṇ é bot é di esa mesa to ndjaa boo mekoozi Sezaad ɔ.

<sup>23</sup>Betka náá, enem ne embée Gheṇ'enaka Yezu Klisto di to esisim bin!

## Mekana e Pɔl nakwyal bot e ghaada

# Kolɔs e

### Eniel

Ghaada Kolɔs é ghaada di pɛ esila e dwoɔ kyee dik Azi Minɛɛd, di edjooaa mos Tuulki e. Deenek, Pɔl nabe é ààkɛbee bot e zɛɛga mendjaala ghaada yenek. Mot nakus ye ɔ, ye nabe é Epafalas, ngɔt tɔ sama bɔn-nyɛɛg be ne benɔɔ di esa mesa ɔ (1.7; 4.12).

Pɔl naagwak náá, bot epekɔɔ ekeletye tɔ zɛɛga mendjaala ghaada yenek. É sok bot binɔk nadi elyo bot e, ye nabe é ààdi tyee wat ne mɛlyo mɛ Mbɛɛ Bhaadal bot e lwoma nalyo é mɛkɛn e. Be epelee ne bot e ghaada Kolɔs náá, be du metij mɔɔ na mwa, ne ebaasa náá, be duwal dhiiti membi mɛ mebwala mɛ di kɔ eko e bɔs e. Pɔl tɔ membok, nye tok ne ghwyil ete ko, nye bookwyal mekana ne bot e Kolɔs.

Mekana menek lyaal bot é «mbi mot Klisto di é!» Ye kwɛyl elee é náá, mot Zɛɛb nazesée ne elwom éteɓ etsik e bot ɔ. Pe Kolɔs, bot ne gwak bwɔɔ ne esa e mebwala di ààbeeta ne mis, da ye é di ne ghwyil mebwala kɔ bɔs e. Ghuna, *Klisto ne bwala dhaa mebwala mɛ di kɔ bɔs e*. É gheɗ Yezu Klisto nagwɛy kɔ melaaba e, nye naamyaa enɔɔ feɗ mesyem mɛ bot. É gheɗ Zɛɛb nagomal Mɔn'e Klisto e, nye naadis eghwyil e bemebwala djas di kɔ bɔs e. Ye é etɛɓ tak e Zɛɛb nasa náá, Klisto di esuk e ndjaa mendjaala. Zɛɛga ndjaa mendjaala é dáa nyel e Klisto, da ekyes é kadi ekeletye e zɛɛga tak. Ye é nyey e di Kukuma bot djas zedum koɗ ne Zɛɛb ɔ, ye kwɛyl elee é, mot di edje bot tsik na bes tɔ egwakel ne Zɛɛb ɔ. Tin, tɔ eduwa Zɛɛb yɔbɔ, be eebela di tɔ esyee ne egom e Klisto. Deenek, be moo é bot e na bes.

Tɔ mɛkɛn mɛ mekana mak, elangel 1.1–2.5, bi é waabee dhiiti djeeb di eduwal *Klisto dáa Gheɗ bhwak ne Gheɗ ndjaa mendjaala* ɔ Bi é waabee tɔ elangel 1.15–20. Esok ne bot neebela djeeb yenek, ye é ne mendjaala dum ne bot e ghaada Kolɔs. Bi é waabela ye é tɔ elangel 1.3–14. Bhii djeeb tak, Pɔl epebaɗa mesa mɛ dum ne zɛɛga mendjaala. Bi é waabela ye é tɔ elangel 1.24–2.5.

Bhii tak, mot nakwyal mekana ɔ epelee ne ekeletye Kolɔs náá, be é kobaka, 2.6–23. Sa be ààgwak bot é di elyo bot embee mɛlyo ɔ. Be goka é ne edi tɔ edum e koɗ ne Zɛɛb be nabela e.

Éteɓ esilal, mekana é epedje mɛlyo éteɓ mot needi ne embɛɛ mɛfulu tɔ zɛɛga bot, tɔ mɛbyel mɛ, dɔɔ ne kɔ eko e bɔs, 3.1–4.6.

Mekana tak kesik é ne bemeswosel (4.7–18).

Mekpa mɛ di tɔ mekana nakyeedaa pɛ daa bot e ghaada Kolɔs e, ye dinaa dɔɔ ne mos é ne metan. Klisto eepɛk bot e bɔs si ghwyil bot e mebhuka. Nye eebaapek bot e zɛɛga mendjaala ne sa nadi ebek be e, ne sa di esa náá, be syaala e.

## Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pɔl, mot-lwoma e Yezu Klisto tɔ ekwosak e Zeeb, ne mɔn-nyeeɣ'enaka Timote e di kwyal bin mekana mak.

<sup>2</sup>Bis kwyal mekana mak é, étep bot e zedum koŋ ne Zeeb di pe tɔ ghaada Kolós ɔ, bɔn-nyeeɣ bina, bot e di sosoob tɔ egwakel ne Klisto ɔ. Beta náá, Zeeb Seeg'enaka dje bin enem ne embée ne egwyem.

## Ebulal e bhɔɔ ne Zeeb

<sup>3</sup>Melu djas, bis ne bulal bhɔɔ ne Zeeb, Seeg e Gheŋ'enaka Yezu Klisto, é sok bis di edjaala etep'en e. <sup>4</sup>Etée náá, bis naagwak bot elii kɔ esu e edum e koŋ e len ne Yezu Klisto, zenɔ kwyl bi di ne ye ne bot djas zedum koŋ ne Zeeb ɔ. <sup>5</sup>Bi sa deenek é, etée náá, bi é ne ebwaalel náá, bi é waabela sa Zeeb nazekoo-bal bin ye pe tɔ gwoo e. É gheŋ bi nagwak Mbée Bhaadal, di mekpa me etsetse e, ye naasa náá, bi di ne ebwaalel. <sup>6</sup>Mbée Bhaadal tak epeke kɔ eko e bɔs djas. Ye epedje bhum é edi djas. Ye é dáa ye nasa pe yebɔ é gheŋ be nagoala bin enem ne embée e Zeeb, da bi é gu náá, Zeeb epelyaal enem ne embée be ne bot djas e. <sup>7</sup>Ye é Epafalas, mɔn-nyeeɣ'es bis di ekwyl ɔ, mot bis ne benɔɔ di esa mesa ɔ, nye é nadjé bin melyo menek. Nye epesa mesa tɔ esosoob etep'en dáa mot-mesa e Klisto. <sup>8</sup>Nye eelée bis dáa Sisim na Dee di esa náá, bi kwyl bɔn besɔ bina tɔ edum e koŋ ne Zeeb e.

<sup>9</sup>Ye é étep tak e, bis di ààkat edjaala etep'en, kana elu e bis nagwak menduk men e. Bis epedjaala ne Zeeb náá, nye lyaal bin ekwosak e le enyɔɔpe, kɔ esu etsoŋ ne metselal me Sisim'e di edje e. <sup>10</sup>Bis djaala Gheŋ Zeeb é, etée náá, bi needi ne embée mefulu ne esesa mesa dáa nye di ekwyl e. Bi é waasa membi me enem esa djas, bi é waatɔ sok tɔ egu etep e Zeeb enyɔɔpe. <sup>11</sup>Bis é epebaadjaala ne Zeeb náá, ne duma mebwala me, nye dje bin meghaaz, étep bi needjisal etep djas ne emaad e lyem. <sup>12</sup>Ne memyaala djas, bulalka bhɔɔ ne Zeeb Seeg'enaka. Ye é nyey e nasa náá, bi di bot aabela mevu me nye nakek e. Ye é étep bi needi bot be tɔ eyoŋ e mekas. <sup>13</sup>Tsetse nye naapek mena si bhel mebwala me Satan di tɔ ghooghom e, étep etɔ ne nena tɔ eyoŋ e Mɔn'e nye di ekwyl ɔ. <sup>14</sup>Ye é dum ne Mɔn'e tak e, nye napek mena tɔ ebiyo, ye é kɔ esu e le e mesyem mena napelaa.

## Medjeeb me edje duu ne Klisto, nyey mot di Gheŋ bhwak djas ɔ

<sup>15</sup>Klisto é mbaŋa-mbaŋa e Zeeb,  
mot di ààbeea ɔ.

Nye é Mɔn'e meɣwyak,  
nye eedhaa esa djas nakusaa e.

<sup>16</sup>Ye é ne ne e Zeeb nakus esa djas:  
esa ee di pe tɔ gwoo ne yii di kɔ eko e bɔs e,  
esa ee di ebeea ne mis e, ne esa ee di ààbeea ne mis e,  
esisim, ne eghwyil mebwala di tɔ gwoo e  
embee esisim ee di pe eko ne ekukuma e.  
Esonok djas nakusaa é ne Klisto, ye nakusaa é étep'e.

<sup>17</sup>Esok ne esonok djas ne kusel,  
Klisto nadi é nye moo tak.  
Ye é kɔ esu e le e,

esa e bhwak djas di eke enyɔɔpe.

<sup>18</sup> Υε έ nyey ε di eedjεed zεga mεndjaala,  
dαα lo mot di edjεed nyel ε.

Υε έ nye ε di εsuk ε tsik.

Nye é Mɔn megwyak,

nye é mot mēken nagomelaa pak bot ε nazegwye ɔ,  
 étɛp nye neekɔk kɔ esonok djas.

<sup>19</sup> Zεεb eekwyel náá,

nye di tɔɔ tɔ Mɔn'ɛ kɛdjala.

<sup>20</sup> Ye é deenek é Zeeb nakwyel ebulal egwakel pak bhwak djas ne ne.

Yé é kò esu é ghiya Mòn'è naso kò melaaba é,

nye naadjɛ egwyem éteɸ bhwak djas,

ye nakoozodi kɔ̃ ɛ bɔs neɣhu pe tɔ̃ gwoo.

<sup>21</sup>É gheŋ sok, biyo pe nadi é etsetape ne Zeeb, bi nadi é bot e mebhuka me ko esu ebiyo bi nadi egek esa e, ne yii bi nasa e. <sup>22</sup>Tin, nenak Zeeb eesa náá, egwakel bula pak biyo ne ne. Ye é ko esu e esyee e Mɔn'e mot naka nyel'e buwa, etee náá, bi needi bot e edee é mis e Zeeb, bot e di ààbe ne ndje, ààkobe-beak ne etɔn e wat ɔ. <sup>23</sup>Tin, bi goka é ne edi tɔ edum e koŋ ne Zeeb, edum e koŋ e di náá, ye pyet é ko ghus-zumal na lyel-lyel e. Deenek, sa mot ààbet náá, bi di etsetape ne ebwaalel e len bi nabela tɔ egwak e Mbɛe Bhaadal e. Ye é sa nagoolaaa ko eko e bɔs djas e. Ye é ko esu e tak e mam Pɔl, me moo mos mot-mesa e Zeeb.

## Mesa me Pól étép zεεga mendjaala

<sup>24</sup> Me moo nenak é ne memyaala étep mezuk me me zezuk étep'en ε. Dáa Klisto nazuk ε, nyel'am pe é tɔ mezuk étep zεega mendjaala. Ye kwyel εεε é náá, me eemyaal ezuk kɔ εsu ε nyel ε Klisto. Me zuk deenek ɔɔ, ye é étep ekel yam bim mezuk kɔ mezuk me. <sup>25</sup> Me moo mos é mot-mesa me zεega mendjaala. Zεeb nalwom me é, étep egoola bin Mekpa ε Zεeb djas. <sup>26</sup> Mekpa me tak é mekpa me nye naloosyel ebhokak ne bot ε bhwak djas ε. Nenak, nye eelyaal ye ne bot ε zedum koɲ ne Zεeb ɔ. <sup>27</sup> Etee náá, Zεeb nadi ekwyel náá, be gu mbεε sa nadi syela ε, esa ee nakobelaa étep bot ε membyak djas ε. Beeka sa syela tak é: Klisto é tɔ len, nye epedje bin ebwaael náá, bi é waadi tɔ duma ε Zεeb. <sup>28</sup> Tin, bis epegoola Mbεe Bhaadal ε Klisto ne bot djas. Bis epedul melɔ ne elyo mot ne mot ne etsoɲ djas, étep mot ne mot neewoozal tɔ tsik Sisim, tɔ egwakel be ne Klisto. <sup>29</sup> Ye é étep tak ε, me di eghuula tɔ mesa ne ghwyil ε Klisto di esa mesa tɔ lam ne mebwala me djas ε.

**2** <sup>1</sup>Me kwyel e bi gu tuub me di eduu ko esu e len e, étep ekeletye e ghaada Laodhise zenɔɔ bedhiiti ekeletye di ààgu me ɔ. <sup>2</sup>Me epelyel bham étep edje bin meghaaz, étep bi neekwyla paken ne lyem wat. Me baakwyl pe é, Zeeb seé bin metel, etee náá, bi needi ne bete ne etsoɲ. Deenek e bi aagu sa Zeeb di syela e, ye kwyel elae é, Klisto nyey emet. <sup>3</sup>Ekum e etsoɲ djas ne yii egu, ye é syela to Klisto. <sup>4</sup>Me lee bin etep bak e, ekaab náá, bot ezekekɔp bin ne eleɲ etsal. <sup>5</sup>Ye nakoozodi náá, me é etsetaepe ne nen to epuud, tin, me é é ngwoob'en to Sisim. Me é ne memyaala dáa me di ebee bin to egwakel enyɔɔpe ne dáa bi di epyet to edum e koɲ ne Klisto e.

### Klisto é mot di edje tsik ɔ

<sup>6</sup>Deenek, dâa ye di náá, bi eezemyaal Yezu Klisto dâa Gheŋ ε, keka tɔ egwakel ne ne. <sup>7</sup>Pyetka tɔ le dâa ekaŋal e le di epyet tɔ bɔs ε, da bi é dil tsik'en djas kɔ le. Dika ghiŋ tɔ edum ε koŋ ne Zeeb, dâa be nalyo bin ε, da bi é gheebubulal bhɔɔ ne Zeeb.

<sup>8</sup>Bi ekobaka, sa mot ààkɔp bin ne elerŋ e etsal, yii etsoŋ e bot ε bɔs di ààval dhiiti sonok ε. Ye é elerŋ e etsal di ebela esuk tɔ etep e bot ε bɔs ε, tɔ embee esisim ee di edhek bot ε bɔs ε. Ye ààbela esuk tɔ Klisto. <sup>9</sup>Eteε náá, sa djas di tɔ Zeeb ε, ye eezebe di tɔ nyel ε Klisto. Ye é tɔɔɔ tɔ le. <sup>10</sup>Ye é ne ne ε bi nabela esa djas. Nyey é mot di ekɔk kɔ ekukuma djas ne bemebwala djas ɔ.

<sup>11</sup>Dâa bi moo tɔ egwakel ne Klisto ε, Zeeb eewa geka tɔ len. Geka tak é eni ε beka, ye tok beka epuud bot ε bɔs di esa ε. Tin, ye é beka di edus pe daa Klisto ε, étep epék mena tɔ nyel epuud e syem bot di ne ye'aak. <sup>12</sup>Eteε náá, é gheŋ bi naduwa Zeeb ε, bi nabe é, bi eedelaa sama ne Klisto. Tin, biyɔ pe, bi naabaagom sama ne ne, eteε náá, bi naadum koŋ ne mebwala me Zeeb, mot nagomal Klisto pak bot ε nazegwye ɔ. <sup>13</sup>É gheŋ sok, bi nadi é, bi eezegwye tɔ sisim kɔ esu ε edjak ε len, dɔɔ ne, eteε náá, bi nabe é ààniigelaa beka di edus pe daa Zeeb ε. Tin, Zeeb eedje bin tsik sama ne Klisto, nye eepel edjak e lena djas. <sup>14</sup>Nye naazenyaa mekana me nakwyalaa étep ekwyesal mena ndje sɔs ε. Mekana me tak nabe é ààbe ne tete egwakel ne nena kɔ esu ε metiŋ me nawaaa tɔ tak ε. Zeeb naazewaaz ye, bem ye é melaaba ε Klisto. <sup>15</sup>É gheŋ Yezu nagwye kɔ melaaba ε, ye nabe é, Zeeb naadis ghwyil mebwala me nadi pe tɔ embee esisim ε. Deenek, Zeeb naakɔl be ne ekel e eghwooz dâa bot ε membok, da waal be é mis me bot djas, étep elyaal náá, nye naakwak be kɔ melaaba ε Klisto.

<sup>16</sup>É di'enek, sa bi ààbet náá, mot péε bin kɔ esu ε sa dek. Sa be ààkopée bin péεak kɔ esu ε mebyoŋ: mebyoŋ me ngɔn na bes, neghu mebyoŋ me dwoo saba. <sup>17</sup>Djas'enek lyaal é, esa ee aaboosael ε, tin, etsetse e tak é tɔ Klisto. <sup>18</sup>Sa bi ààbet náá, bot ε medjhaaz pe eko bhimis pe si di eduwal efofop ɔ sa náá, bi su efute bi di egoka ne ebela ε. Be ne dyeebagheε menyel dum ne etep be di ebee tɔ medhyam ε. Mbi bot binɔk ne ben menyel mɔɔ tɔ toto, eteε náá, ye é esiiza e bot ε bɔs. <sup>19</sup>Be tokape sama ne Klisto, mot di kukuma yɔɔɔ ɔ. Ghuna nyey é dâa lo, bot ε di dum koŋ ne ne ɔ kadi é dâa epuud ne metii me nyel'e. É di'enek, bɔɔ djas é mbaata é nyel ε Klisto, be epewyee dâa Zeeb di ekwyl ε.

<sup>20</sup>Bi naazegwye sama ne Klisto, étep bi needi peka si ghwyil embee esisim di kɔ eko ε bɔs ε. Deenek, haaa étep yé bi di dâa bot é di si bhel esa e bɔs'ak? Bi epemyaal náá, bot besal bin náá, bi myaal mbi metiŋ mak: <sup>21</sup>«Sa wɔ ààde yak mbi sonok», «Sa wɔ ààbowal yak mbi sonok», neghu «Ààmet-metak!» <sup>22</sup>Esonok binek djas é esa ee di náá, ye waapulel, bhii be aabe ye ε! Yenek djas é metiŋ ne melyo me bot ε bɔs di ekus ε. <sup>23</sup>Ye é tsetse náá, metiŋ menek epenɔŋel ne melyo me etsoŋ, eteε náá, ye é mesa me etsi e bebhaab, edi é tɔ mesila, da gel menyel étep eduwal ε Zeeb. Tin, metiŋ me tak ààval dhiiti sonok, ye ààsa náá, bot kat embee mekwosak me bot di ne ye ε.

**3** <sup>1</sup>Bi naazegom pak bot ε nazegwye ɔ, sama ne Klisto. É di'enek, saaka esa ee di pe tɔ gwoo ε, pe kyee Klisto di ndiidel pe mbɔ egherŋ ε Zeeb

ε. <sup>2</sup>Waka esiiza bin tɔ esa ee di pɛ tɔ gwoo ε, ààbɛ tɔ esa ee di kɔ eko ε bɔs ε. <sup>3</sup>Eteε náá, bi eezegwyε, deenek, tsik'en é syela é mɛmbɔ mɛ Klisto, pɛ daa Zɛɛb. <sup>4</sup>Tɛtɛ tsik'en é Klisto. É ghɛɲ Klisto aatuula ε, biyɔ pɛ é waatuula sama nɛ nɛ éteɓ edɪ tɔ duma yɛ.

#### **Tsik na mwa nɛ tsik na bes**

<sup>5</sup>Saka náá, esa ee di edjɛ bin gwyɛs esa ɛkwosak ε epuud ε, gwyɛ. Esa é tak é: mɛzɔ, sa di edjɛ edhuud ε, ekaa, embee mekwosak, dɔɔb mɛvu. Eteε náá, ekaa é dhatyee eduwal ε bɛnaghise. <sup>6</sup>Mbi mɛfulu menek ε di esa náá, Zɛɛb kpaa ebuk nɛ bot ε di ààlooba nɛ nɛ ɔ<sup>a</sup>. <sup>7</sup>Yɛ é deenek é bi nadi eke, é sok tsik'en nadi yɛ dinaa si bhel mesyem menek ε.

<sup>8</sup>Nenak, bi goka é, bi kat etɛɓ bak: ebuk, ɛkpaɲ ε lyem, mbee lyem. Sa mbee ɛkpa ε wat, nɛghu mɛlee ààwyis tɔ enuub bin. <sup>9</sup>Sa bi ààdi nɛ ɛlɛɲ etsal pak'en, eteε náá, bi naazekat mɛfulu mɛ na mwa, nɛ esesɛɛ bi nasesa sok ε. <sup>10</sup>Bi moo é nɛ mɛfulu mɛ na bes, bi moo é bot ε na bes ε Zɛɛb Mɛkus-bot yɛnaka. Yɛ é nyey ε di esa náá, bi gheenɔɲɛl nɛ nɛ, éteɓ bi neegu nyɛ enyɔɛɛɛ. <sup>11</sup>Yɛ tokapɛ nɛ mbek pak bot ε mbyak eYuda, nɛ bot ε di ààbɛ bot ε mbyak eYuda ɔ, pak mot zenɪ beka, nɛ mot di ààni beka ɔ. Yɛ tokapɛ nɛ mbek pak ndjɔɲ, nɛ mot di ààgu mɛkana ɔ, yɛ tokapɛ nɛ mbek pak kwom nɛ mot di ààdi kwom ɔ. Tin, sa di nɛ mɛtaɲ ebueɛɛ ε, yɛ é Klisto, nyey é djas tɔ etɛɓ djas.

<sup>12</sup>Bi moo é bot ε edɛɛ ε Zɛɛb, nyɛ naazesɛɛ bin nɛ ɛkwyɛl ε bin. Yɛ é éteɓ tak ε di náá, bi goka é di nɛ mɛsila, nɛ lyem ghɔɲ, nɛ enɛm esa, nɛ mɛtela zɛnɔɔ ɛmaad ε lyem. <sup>13</sup>Djiselka pak'en, da bi é pelɛl pak'en. Yɛ bɛ náá, mot ngɔt é nɛ ndjɛ nɛ mɔɔ sɔ mot ɔɔ, dáa Ghɛɲ napɛl bin ε, nyey pɛ goka é nɛ ɛpɛl mɔɔ ɔɔ. <sup>14</sup>Danɲ-danɲ é náá, kwyelelka pak'en, eteε náá, kwyl ε di esa náá, bi di tɔ egwakɛl enyɔɛɛɛ.

<sup>15</sup>Beta náá, egwyem ε Klisto djɛɛd ebhum elyem bin. Eteε náá, yɛ é kɔ esu ε egwyem binek ε Zɛɛb nadjóo bin, éteɓ bi needi ekyɛs e nyɛl wat. Deenek, bulalka nyɛ bhɔɔ é mɛwala djas. <sup>16</sup>Beta náá, mekpa ε Klisto nɛ mɛvu mɛ tak djas di tɔ len. Lyoelka pak'en, dulelka mɛlɔ pak'en nɛ etsonɲ djas. Tiika membi mɛ mɛdjɛɛb mɛ Zɛɛb djas nɛ lyem wat, nɛ ɛbulal ε bhɔɔ tɔ mɛdjɛɛb djas: mɛdjɛɛb mɛ di edjɛ ɛbwaalel, mɛdjɛɛb mɛ di edjɛ duu nɛ Zɛɛb ε, zɛnɔɔ mɛdjɛɛb mɛ Sisim na Dɛɛ di etɛl bin ε. <sup>17</sup>Mesa mɛ bi aadi esa djas ε, nɛ mekpa aadi ewyis tɔ enuub'en ε, saka yɛ nɛ din ε Ghɛɲ Yezu tɔ ɛbulal é bhɔɔ nɛ Zɛɛb Sɛɛg kɔ esu ε lɛ.

#### **Dáa ekeletyɛ di egoka nɛ ɛgyɛɛ sama ɛ**

<sup>18</sup>Biyɔ boa, loobaka nɛ botom bin, dáa di egoka náá, yɛ sael é mis ε Ghɛɲ ε. <sup>19</sup>Yɛ kabɛ biyɔ botom ɔɔ, kwylɛlka bɛl bin, sa bi ààlyɛl elyem nɛ nɔɔ.

<sup>20</sup>Bɔn, loobaka nɛ bɛbyael bin, eteε náá, yɛ é sa Ghɛɲ di ɛmyaala nɛ yɛ ε. <sup>21</sup>Biyɔ bɛsɛɛg nɛ bɛnyɛɛg ε bɔn, sa bi ààsa náá, bɔn bin kpaa elyem, ekaab náá, esiiza bɔɔ ɛzekɛpulel.

<sup>22</sup>Ekwom, loobaka nɛ etɛɓ djas ekukuma bin di kɔ eko ε bɔs aalɛɛ bin ε. Yɛ ààgoka náá, mɛsa mɛ bi di esa ε zosael enyɔɛɛɛ é sok bɛ di nɛ mis kɔ len ε, éteɓ bɛ neemyaala nɛ nen. Tin, loobaka nɛ nɔɔ nɛ lyem sɛɲ, kɔ esu ε ɛduwal



ε bi di eduwal Gheṇ ε. <sup>23</sup>Ye nakoozodi mesa men djas bi di esa ε, saka ye ne lyem wat dāa bot ε di esa mesa ε Gheṇ ε, ààbe ne menwyaad dāa bot ε di esa mesa me bot ε. <sup>24</sup>Guka náá, Gheṇ é waadjε bin efute, bi é waabela ekum ee nye nakwom éteṇ bot be ε. Eteε náá, tete kukuma bi di esa mesa me ɔ, ye é Gheṇ Klisto. <sup>25</sup>Tin, mot di esa εbiyo ɔ, nye aabela efute e εbiyo ε mesa me, eteε náá, Zeeb ààwa mbek pak bot.

**4** <sup>1</sup>Biyo ekukuma, beka ekwom bin enyɔɔpe, tɔ epiki ààbe ne mekɔṇ. Ne tseetse guka náá, bi é pe é ne kukuma pe tɔ gwoo.

#### Melyo me mesik

<sup>2</sup>Djaalaka Zeeb tɔ esosoob. É sok bi di edjaala Zeeb ε, dika ndjem da bi é ebulal nye bhɔɔ. <sup>3</sup>É sok bi di edjaala Zeeb ε, bi goka é ne ebaadjaala pe éteṇ'es, eteε náá Zeeb needje bis tete ze egoola Mbεε Bhaadal ye. Mbεε Bhaadal tak nabe é, egoola etεp e Klisto di syala ε. Deenek, dum ne tεṇ tak ε me di nenak é membok'aak. <sup>4</sup>Djaalaka ne Zeeb eteε náá, me neegoola bhaadal tak popooṇwɔn dāa me di egoka náá, me sa ε.

<sup>5</sup>Keka ne etsonj djas é mis me bot é di ààdum koṇ ne Klisto ɔ. Bi é di ne ba mɔɔ epeεd ewala zedjeaa bin, éteṇ esa be enεm esa ɔɔ, saka ye. <sup>6</sup>Betka náá, mekpa me di ewyis tɔ enuub bin ε, ye di embεε mekpa ne metela djas ne megwom dāa mesɔn, éteṇ bi neegu dāa bi di egoka ne εyala mot ne mot ε.

#### Meswosel me mesik

<sup>7</sup>Dum ne tεṇ'am, bi aagwak menduk mam é ne Tisik mɔn-nyaagam me dyeebakwyel ɔ, mot-mesa ε Gheṇ tɔ esosoob, mot bis ne ne di egyeε ɔ. <sup>8</sup>Me dhis nye é éteṇ nye eezedje bin menduk mes, ne ebaadje bin meghaaz. <sup>9</sup>Nye epezye sama be ne Onezim, sosoob mɔn-nyεεg'ena mena di ekwyel tɔ εdum ε koṇ ne Zeeb ɔ, nye é ngɔt tɔ bɔn-nyεεg bena, nye waaleε bin etεṇ djas di edhaa wak ε.

<sup>10</sup>Aalistaalak, mot bis ne ne di é membok ɔ, be ne Malak mɔn-nyεεg ε Bhaa-nabhas, be eeswos bin. Bi naazegwak metiṇ me bis nadjε bin dum ne Malak ε, nye kum penek ɔɔ, beka nye enyɔɔpe. <sup>11</sup>Yezu nabaadi ebaadjóoaa Yustus ɔ, nye eeswos bin. Bot binɔk belεl ε, ba bim ekeletye bot ε mbyak eYuda nazenɔ beka ɔ di esa mesa me εyɔṇ ε Zeeb bis ne benɔɔ ɔ. Deenek, be naadyeebadje me meghaaz. <sup>12</sup>Epafalas, mɔn-nyεεg'en, mot nadus pe kyee dik'en ɔ, nye eeswos bin pe. Nye é mot-mesa ε Yezu Klisto, nye ààkat edjaala Zeeb ko esu ε len, eteε náá, bi neepyet enyɔɔpe, εdum ε koṇ ε len ne Zeeb neetɔ sok, deenek, bi neegheesesa ekwosak ε Zeeb. <sup>13</sup>Me é ne ghwyil eke ko esu ε le náá, nye epedyeebasa mesa ebuεpe éteṇ'en, éteṇ ekeletye e ghaada Laodhise, ne ekeletye e ghaada Yeelapolis. <sup>14</sup>Luk mɔn-nyεεg'ena me di ekwyel ɔ, mot di ngwomel bot ɔ, be ne Dhemas eeswos bin.

<sup>15</sup>Swoska bɔn-nyεεg bina di pe tɔ ghaada Laodhise ɔ, dɔɔ ne Nymfa zenɔɔ bot ε zεεga mendjaala di eseεga pe tɔ ndjan'ε ɔ. <sup>16</sup>Bhii bi aasilal elaa mekana mak ε, kyeedka ye pe daa bot ε zεεga mendjaala di pe ghaada Laodhise ɔ, da bi é laa mekana me me nakyeed pe yɔbɔ ε. <sup>17</sup>Lεεka ne Aatsipe náá: «Wɔ é kobaka! Wɔ goka é ne esilal mesa me Gheṇ nadjε wɔ ε enyɔɔpe.»

<sup>18</sup>Mam Pɔl, me eeswos bin. Ye é mam me emet ε kwyal mekpa me meswosel mak ne mbɔ'am met. Sa bi ààdjisa náá, me é é membok. Beta náá, enεm ne embεε e Zeeb di ne nen.

# Mekana e Pól yii Meken nye nakwyal bot e ghaada Tesalonik e

Eniel

Pól nakus zɛɛga mendjaala me ghaada Tesalonik e, é mendjon me yii ebá yii ekegoola Mbɛɛ Bhaadal. Bhii nye natus kɔ ghaada Filip e, nye naazyɛ kɔ ghaada Tesalonik.

Ghaada Tesalonik é pak pɛ ɛko e kyee dik Ghɛɛs, nɛ pɛ ɛdjem e dwoo kyee dik Masedwan. Tesalonik é ghaada mɛbom. Mbula bɛdjon nadidi é kɔ ghaada tak, daŋ-daŋ é bot e mbyak eYuda. Tin, bɛdhiiti bot tɔ mbyak eYuda nabe é ààdi ekwyɛl mɛlyo e Pól, wɔ gwaa, bɛ ɛzɛsɔ nye. Pól nakwyal mekana é, éteɓ bot e Tesalonik namyaal ebwaalel e na bes ɔ. Deenek, nye kadjedje mɛlyo me é, pɛ daa lɔɔ. Belyoel gek é náá, yɛ é mekana me meken Pól nakwyal nɛ ekeleɛyɛ e. Ye di deenek ɔɔ, yɛ é pes mekana na mwa tɔ bemekana me ɛbheɗ e na Bes.

Tin, elɛɗel e meken e mekana mak (1–3) kaada mena é, egwakel e Pól nadi nɛ yɛ nɛ bot e ghaada Tesalonik e. Tɔ elɛɗel ená kekum yii etɛn (4–5), Pól ɛpedje mɛghaaz nɛ bot e Tesalonik, éteɓ bɛ neetɔ sok, tɔ tsik ekeleɛyɛ bɛ di nɛ yɛ e.

Mekana mak é éteɓ ekoobal zyaala nadi tɔ zɛɛga mendjaala me na bes nye nakus e. Zyaala tak nabe é dum nɛ bemɛlyo, kɔ esu e ebula e Klisto. Nye ɛpebaadje mɛghaaz me esa mesa nɛ ekeleɛyɛ.

Metsek me mekana mak é dáak:

Meswosel (1.1);

dáa bot e Tesalonik nadum koɗ nɛ Zɛɛb e (1.2–3.13);

tsik Zɛɛb di emyaala nɛ yɛ e (4.1–12);

ebwaalel tɔ ebula e Klisto (4.13–5.11);

mɛlyo nɛ meswosel me mesik (5.12–28).

---

## Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pól zɛnɔɔ Silas nɛ Timote. Bis kwyal mekana mak é éteɓ bot e zɛɛga mendjaala me ghaada Tesalonik, bot e zedum koɗ nɛ Zɛɛb Sɛɛg-'enaka nɛ Gheɗ'enaka Yezu Klisto ɔ. Beta náá, enɛm nɛ embɛɛ nɛ egwyem di nɛ nen!

## Edum e koɗ nɛ Zɛɛb bot e Tesalonik

<sup>2</sup>Bis nɛ bulal bhɔɔ nɛ Zɛɛb melu djas kɔ esu e len. É gheɗ bis di edjaala e, bis nɛ baadjaala kɔ esu e biyɔ djas. <sup>3</sup>Sok bhwoob Zɛɛb Sɛɛg-'enaka bis nɛ

taala melu djas dáa bi di ghiŋ tɔ edum ɛ koŋ ne Zeeb, ne mesa me kwyel, zenɔɔ ebwaalel bi di ne ye ne Gheŋ'enaka Yezu Klisto ɛ. <sup>4</sup>Bɔn-nyɛɛg, bis ne gu náá, Zeeb ne kwyel bin, nye nasée bin ɛ, éteɓ bi needi be. <sup>5</sup>Deenek, é sok bis nagoola bin Mbɛɛ Bhaadal ɛ, ye nabe é ààbe mekpa ne mekpa toto. Tin, ye nabe é ne ghwyil, ne Sisim na Dee dɔɔ ne ebwaalel djas. É sok mena nadika sama ɛ, bi nabee mefulu me bis nadi ne ye kɔ esu ɛ len ɛ. <sup>6</sup>Tin, bi naabaŋa mefulu mes, ne yii Gheŋ. Ye nakoozodi mezuk men, bi naabatamyaal Mekpa ɛ Zeeb ne memyaala me Sisim na Dee di edje ɛ. <sup>7</sup>É di'enek, bi moo é bot ɛ di náá, bot ɛ zedum koŋ ne Zeeb pe ghaada Masedwan ne bot ɛ ghaada Akayi aakadu mefulu mɔɔ ɛ. <sup>8</sup>Tin, ye é kɔ kyee dik'en ɛ mekpa ɛ Gheŋ nakan egoolaaa, deenek, ye naake kɔ kyee dik Masedwan djas ne kyee dik Akayi. Tin, é edi djas, bot djas ne gu edum ɛ koŋ ɛ len ne Zeeb, bis tok ne ghwyil ebaalii kɔ esu ɛ tak. <sup>9</sup>Bot djas epellii dáa bi nabe bis, é sok bis nadi pe yebo ɛ, ne dáa bi nakat eduwal é bezeɛb ɛ ekpaka-ekpaka ɛ benagise, éteɓ edum ɛ koŋ ne Zeeb, nyey mot di tete Zeeb, di ne tsik ɔ. <sup>10</sup>Tinaak, bi epebwood náá, Mɔn'e, mot di edus pe tɔ gwoo ɔ zye. Mɔn'e tak é Yezu, mot Zeeb nagomal pak bot ɛ zegwyɛ ɔ. Ye é Mɔn'e tak ɛ kwaapek mena é epée ɛ Zeeb di ezyɛ ɛ.

#### Mesa ɛ Pɔl pe kyee dik Tesalonik

**2** <sup>1</sup>Bɔn-nyɛɛg, biyɔ bemet ne gu enyɔɔpe náá, bis nabe é ààzyɛ pe yebo kɔ toto. <sup>2</sup>Tin, bi ne baagu náá, é gheŋ sok bis naaleeaa, ne ettiiga pe kɔ ghaada Filip. Tin, Zeeb naadje bis meghaaz me egoola bin Mbɛɛ Bhaadal tɔ boo tuub bis nadi eswak ne ye ɛ. <sup>3</sup>Eteɛ náá, melyo me bis di elyo bin ɛ, ye tok esua-esua etsal. Ye tok náá, bis eewo ze. Tin, bis ààsaa ekɔɔ mot. <sup>4</sup>Tin, bis zolii é dáa Zeeb di ekwyel ɛ. Eteɛ náá, nye eebee náá, nye é ne ebwaalel ne nes, nye bookyeed bis, bis kegoola Mbɛɛ Bhaadal. É di'enek, bis ààsaa náá, bot ɛ bɔs myaala ne nes, bi saŋ é náá, Zeeb myaala ne nes, nyey mot di egu esiiza e elyem bis ɔ. <sup>5</sup>Biyɔ bemet ne gu enyɔɔpe náá, bis ààlii wak éteɓ ekɔɔ ɛ bot, tin, ekwosak ɛ les nabe é ààbe, éteɓ bis needi tɔ dɔɔb epata kɔ elo bin, Zeeb é tyaases yes. <sup>6</sup>Bis nabe é ààsaa náá, bot dje bis duu, ye nakoozodi biyɔ neghu bedhiiti bot. <sup>7</sup>Tin, dáa ye di náá, bis é bot ɛ lwoma ɛ Klisto ɛ, bis nabe é ne ghwyil enɛɛg bin si metiŋ mes. É di'enek, é sok bis nadi pe yebo ɛ, bis nadi é ne mesila ne nen dáa moma di ekwyɛɛg bɔn be ɛ. <sup>8</sup>Deenek, bis nabe é, bis moo ne kwyel ne nen dhaa tyɛ. Kwyel tak naasa náá, bis nàzosik kɔ edje bin Mbɛɛ Bhaadal Zeeb. Tin, ye nabe é bis naakwyel edje bin, dɔɔ ne tsik'es. Ye nabe é, bi moo ne boo metan é mis mes. <sup>9</sup>Bɔn-nyɛɛg, bi epetaala ne mezuk mes ne etuŋ bis. Tin, bis nadi é tɔ mesa mwos ne pum, ekaab náá, bis ezekedi ne nen boo ebep, ye é deenek é bis di egoola bin Mbɛɛ Bhaadal Zeeb.

<sup>10</sup>Biyɔ é di betyaases bis, dɔɔ ne Zeeb pe é tyaases yes, bis nabe é bis naake tɔ epiki, tɔ edɛɛ, ààlyoaa djin é mis me biyɔ bot ɛ zeedum koŋ ne Zeeb ɔ. <sup>11</sup>Bi ne baagu náá, bis nadi ne nen é, dáa sɛɛg bɔn di edi ne bɔn be ɛ. <sup>12</sup>Tin, bis nabe é, bis naadje bin meghaaz ne melyo. Bis naawaab ne nen ne ghwyil djas náá, bi ke tɔ epiki dáa Zeeb di ekwyel ɛ. Nyey mot di ekwyel náá, bi ni tɔ ɛyɔŋ ɛ le, ne tɔ duma ye ɔ.

<sup>13</sup>Bis epebulal bhɔɔ ne Zeeb melu djas etɛɛ náá, é gheŋ bis nagoola bin Mbɛɛ Bhaadal ɛ, bi naagwak ye. Tin, bi naamyaal ye dáa Mekpa ɛ Zeeb, ààbe dáa mekpa me bot ɛ bɔs. Deenek, ne tsetse ye é Mekpa ɛ Zeeb, ye é di esa mesa tɔ len, biyɔ bot

ε zedum koŋ ne Zeeb ɔ. <sup>14</sup>Bɔn-nyeeɓ bam, bi eebaŋa ezeɓga mendjaala Zeeb di pe kyee dik Yude ε, bot ε di tɔ egwakel ne Yezu Klisto ɔ. Bi naazuk kɔ ɛsu ε bot ε kyee dik'en, ye ε dhatyee bot ε ezeɓga mendjaala menek zezuk kɔ ɛsu ε bot ε mbyak eYuda ε. <sup>15</sup>Bɔɔ ε naagɔ Gheŋ Yezu ne bengooole ε Mekpa ε Zeeb, tin, be naawa mena tɔ tsik mezuk. Deenek, Zeeb ààmyaala ne nɔɔ, be moo ε bot ε bhyen bot ε bɔs djas. <sup>16</sup>Deenek, be epekwyel elu bis náá, bis nàgoola bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ Mbɛe Bhaadal di ne ghwyil etsik be ε. É di'enek, be ε kuku ebil ε mesyem kɔ mesyem mɔɔ be di ezezye ne esesa sok ε. Tin, ebuk ε Zeeb moo ε kɔ lɔɔ.

### Ekwosak ε Pɔl ε náá, nye baasik pe kyee dik Tesalonik

<sup>17</sup>Bɔn-nyeeɓ, ye kabe bisɔ ɔɔ, bis beka ne nen ε ba mɔɔ ewala batsa, mena bekaka ε edi, tin, menaka ε edi wat tɔ sisim. Bis ε ne boo ekwosak náá, mena baabomaka, dum ne tep tak ε, bis di esa megħaaz éteɓ ekum pe yebɔ. <sup>18</sup>Bis epekwyel náá, bis baazyε pe yebɔ. Deenek, mam Pɔl, esok ne esok me nadi ε ne gwyε ezye penek, tin, Satan nadi elu bis. <sup>19</sup>Deenek, ye tok bedhiiti bot, ye ε biyɔ ε di ebwaa-lel ε les ne memyaala mes, bi ε kɔtɔ duu yes, yii bis aadiɓ bet ε mis me Gheŋ Yezu ε sok nye aabula ε. <sup>20</sup>Deenek, ne tseetse biyɔ ε di edje bis duma ne memyaala!

**3** <sup>1</sup>Deenek, bis nabe ε ààkabe ne ghwyil emaad, bis naabee náá, ye goka ε bis lik bisɔ bemet kɔ għaada Aten. <sup>2</sup>Deenek, ye be ε bis eekyeed mɔn-nyeeɓ'es Timote, mot bis ne benɔɔ di egyeε tɔ mesa me egoola Mbɛe Bhaadal ε Klisto ɔ. Nyey ε di egoka ne edje bin ghwyil ne megħaaz tɔ edum ε koŋ ε len ne Zeeb. <sup>3</sup>Deenek, mot ngɔt tɔ len needi ààkwyit tɔ metiiga me be di etiig bis ε. Bi ne gu biyɔ bemet náá, etεɓ djas ee bis di ebee wak ε, ye ε Zeeb nye emet ε di ekwyel náá, bis boma ne ye. <sup>4</sup>É gheŋ bis nadi pe yebɔ ε, ye nabe ε, bis naaleε bin náá, bis ε waatiigaa. Ye ε sa bis di eboma ne ye ε, bi ne gu ye enyɔɔpe. <sup>5</sup>Dáa me nadi ààkabe ne ghwyil emaad ε, ye ε éteɓ tak ε me nalwom Timote, nye neezebaŋa bis menduk me edum ε koŋ ε len ne Zeeb. Me nadi ε ne bwoo náá, dim mot mebhawal ezekewa bin tɔ mebhawal, deenek, da mesa me bis nasa kɔ ɛsu ε len ε, gwyε toto.

<sup>6</sup>Tin, dáa Timote nabula pe daa len ε, nye naabaŋa bis tete Bhaadal dum ne kwyel'en, dɔɔ ne edum ε koŋ ε len ne Zeeb. Nye eelεε bis náá, bi ne taala bis ebuepe, ekwosak ε len ε náá, mena baabomaka dáa bisɔ pe baadi ekwos ε. <sup>7</sup>É di'enek bɔn-nyeeɓ, tɔ etuŋ ne mezuk mes djas, edum ε koŋ ε len ne Zeeb naadje bis megħaaz. <sup>8</sup>Nenak, bis ε tɔ memyaala ne tsik, etεε náá, bi ε ghij tɔ egwakel ne Gheŋ. <sup>9</sup>Bis bulal bhɔɔ ne Zeeb kɔ ɛsu ε len dáa? Etεε náá, bi epedje bis boo memyaala ε mis ε Zeeb. <sup>10</sup>Mwos ne pum bis ne wa zii ε edjaala Zeeb éteɓ mena neebaabomaka, éteɓ bis neebaadje bin sa bi di ààbe ne ye tɔ edum ε koŋ ε len ne Zeeb ε.

<sup>11</sup>Beta náá, Zeeb Seeg'enana nyey emet ne Gheŋ'enaka Yezu dje bis ze, éteɓ bis neezye pe yebɔ! <sup>12</sup>Beta náá, Gheŋ sa náá, kwyel bi di ne ye pak'en ε, ne kwyel bi di ekwyel bot djas ε, gheetetɔ sok. Tin, kwyel tak goka ne edi ε dáa kwyel bis di ekwyel bin ε. <sup>13</sup>Beta náá, Gheŋ dje bin megħaaz éteɓ bi needi bot ε na deε, ààbe ne ndje, ε mis ε Zeeb Seeg'enaka, ne ε sok Gheŋ'enaka Yezu aazyε ne bot be djas ε. AMEN!

### Mefulu me Zeeb di emyaala ne ye ε

**4** <sup>1</sup>Bɔn-nyeeɓ, bis naazelyaal bin dáa bi di egoka ne eke, éteɓ Zeeb neemyaala ne nen ε. Tseetse, bi eezesa ye. Nenak, bis epedjaala ne nen ne

din e Gheŋ Yezu, baasaka, dhaa-dhaŋak yii bi nadi esesa sok e. <sup>2</sup>Tin, bi ne gu melyo me bis zedje bin dum ne Gheŋ Yezu e, enyɔpe. <sup>3</sup>Gwakeka ekwosak e Zeeb: Bi goka é ne edi bot é na deɛ, sa bi ààdi tɔ membyam. <sup>4</sup>Deenek, mot ne mot gu ebaal e nyel'e to edee ne duu djas. <sup>5</sup>Sa bi ààbet náá, embee mekwosak dhaa bin ghwyil, dáa bot e di ààdi bot e mbyak eYuda, bot e di ààgu Zeeb ɔ. <sup>6</sup>Tin, tɔ etep bak, sa mot àasa mɔn-nyeeɛ ebiyo, neghu ekɔɔ nye. Ye nabe é bis eeleɛ bin, bis naadul bin melɔ náá, Gheŋ é waawa bot e di esa membi me etep binek ɔ é feŋ. <sup>7</sup>Tin, Zeeb nabe é ààdjoo mena étep mena needika tɔ mezo. Ye nabe é etep mena needika tɔ edee. <sup>8</sup>Ye é etep tak e mot di ebyen melyo mak ɔ, nye àabyen mot. Tin, nye byen é Zeeb mot di edje bin Sisim na Dee ɔ.

<sup>9</sup>É di'enek, bi tok ne gwyes náá, be kwyal bin mekana kɔ esu e kwyel pak'en. Etee náá, Zeeb naalyaal bin dáa bi di egoka ne ekwyela pak'en e. <sup>10</sup>Kwyel tak é, bi di etel ne bɔn-nyeeɛ bin djas di tɔ Masedwan ɔ. Tin, bɔn-nyeeɛ bis, bis epedje bin meghaaz étep bi neebaasa dhaa yii bi nadi esesa sok e. <sup>11</sup>Tin, saaka náá, bi di to egwyem, waka lyem tɔ etep bin met, saka mesa ne membo men met, dáa bis naloolyo bin e. <sup>12</sup>É di'enek, mefulu men é mis me bot e di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ aasa náá, be dje bin duu. Tin, bi aanàdi ebep, étep dhiiti mot.

#### Ebula e Gheŋ

<sup>13</sup>Bɔn-nyeeɛ, ekwosak e les é náá, bi gu etseetse kɔ esu e bot e nazegwye ɔ, etee náá, bi needi ààdi ne ghoŋ tɔ elyem dáa bedhiiti bot, bot e di ààdi ne ebwaalel ɔ. <sup>14</sup>Bis ne emyaal náá Yezu naagwye, gom bhis esyee. Tin, bis nabaamyaal náá, kɔ lo e Yezu, Zeeb é waagomal bot djas nazegwye, bɔɔ edum koŋ ne Yezu ɔ.

<sup>15</sup>Beeka sa bis di elyo bin dum ne mekpa e Gheŋ e. Ye tok náá, bot aalik ne tsik kɔ bɔs é gheŋ Gheŋ aazyɛ ɔ, ye é bɔɔ e kwaaleebyet tɔ to gwoo, esok ne bot e nazegwye ɔ. <sup>16</sup>É di'enek, bot waagwak boo tsim ekomanda, gwood boo kukuma efofop, zenɔɔ bham tɔŋ e Zeeb. Tin, Gheŋ nye emet aasul tɔ gwoo. Deenek, bot e nazegwye, bɔɔ edum e koŋ ne Klisto ɔ, bɔɔ é kwaadi bot e meken é egom. <sup>17</sup>Bhii tak, bot aadi ne tsik kɔ bɔs dwoo leeɛ ɔ, be waabyet sama ne bot e nazegom bhis esyee ɔ, tɔ tɔ gwoo, tɔ eguud pe eko étep ekeboma ne Gheŋ. É di'enek, mena aakadika é kɔm-kɔm sama ne Gheŋ. <sup>18</sup>Djeelka meghaaz pak'en ne mekpa mak.

#### É bhwood elu e Gheŋ

**5** <sup>1</sup>Bɔn-nyeeɛ, bi tok ne gwyes náá, be kwyal mekana kɔ esu e ewala ne dwoo etep bak djas aasaal e. <sup>2</sup>Etee náá, biyo bemet ne gu enyɔpe náá, dwoo Gheŋ aabula e, ye aadi é zaka. Tin, nye aazyɛ é é pum dáa mot djii. <sup>3</sup>É gheŋ bot aakeke náá: «Bis é enyɔpe, bis é to egwyem e», é di'enek e, mezuk aatuula kɔ loɔ zaka, dáa moma di egwak ebel e. Tin, mot ngɔt aanàkwaadi kiid é mezuk menek. <sup>4</sup>Deenek, biyo bɔn-nyeeɛ, bi tok tɔ ghooghom, etee náá, dwoo tak neetuula bin zaka, dáa mot djii di etuula tɔ ndjaŋ e. <sup>5</sup>Ne tseetse biyo djas é bot e gwyɛ, bot e mwos. Tin, mena tokeka bot e pum, ààbe bot e ghooghom. <sup>6</sup>Tin, sa mena ààdjaka egó dáa bedhiiti bot, mena goka é ne edi é ndjem, ne edi é bot e di edil elyem ɔ. <sup>7</sup>Bot é di edja gó ɔ, be dyeebadja gó é é pum. Bot di ede menyok ɔ, be dyeebadi ne elangi e tak é é pum. <sup>8</sup>Ye kabe

menabelka bot e mwos ɔɔ, mena gokaka é ne édi bot é edil e lyem. Djhoonɔɔka edum e koŋ ne Zeeb, ne kwyel dáa ghun, da ebwaalel e tsik é di dáa kɔɔɔ dæeb. <sup>9</sup>Deenek, Zeeb nabe é ààdjóo mena étep nye neepée mena, tin, ye nabe é étep mena needika ne tsik ne din e Gheŋ'enaka Yezu Klisto. <sup>10</sup>Klisto nagwye é kɔ esu e lena, étep mena needika ne tsik sama ne ne ye nakoozodi náá, menaka é ndjem, neghu menaka é é egó. <sup>11</sup>Djeelka meghaaz ne elyoel pak'en tɔ edum e koŋ ne Zeeb dáa bi di boozeye ne esesa e.

### Melyo me mesik ne meswosel

<sup>12</sup>Bɔn-nyeeɔ, bis waab ne nen náá, bi duwal bot e di esa mesa pak'en ɔ, bot e Gheŋ nalwom be náá, be djeed bin ne edul e bin melɔ ɔ. <sup>13</sup>Tin, lyaalka be náá, bi ne looba ne nɔɔ, bi é ne kwyel ne nɔɔ dhaa tye, kɔ esu e mesa me be di esa e. Dika tɔ egwyem pak'en.

<sup>14</sup>Bɔn-nyeeɔ, bis epedje bin meghaaz náá: Dulka betsak-bel e bot melɔ, djeka bot e di ne bwoo ɔ meghaaz, kwyeeke elete e bot, dika ne emaad e lyem ne bot djas. <sup>15</sup>Bi é kobaka, sa mot ààbulal ebiyo ne ebiyo. Tin, gheesaaka esa enem esa pak'en ɔɔ ne bot djas.

<sup>16</sup>Dika melu djas tɔ memyaala. <sup>17</sup>Djaalaka ngwyis, <sup>18</sup>bulalka bhɔɔ ne Zeeb é etep djas, yenek é ekwosak e Zeeb dum ne biyɔ, bot e di tɔ egwakel ne Yezu Klisto ɔ.

<sup>19</sup>Sa bi ààlu Sisim na Dee náá, nye sa mesa me. <sup>20</sup>Sa bi ààdyamal mekpa me bengoolet e Mekpa e Zeeb. <sup>21</sup>Tin, sɔska etep djas, da bi é baal sa di nyɔ e. <sup>22</sup>Tsetaka ne membi me esa djas di ebiyo e.

<sup>23</sup>Beta náá, Zeeb nyey emet mot di esuk e egwyem ɔ, sa náá, bi di tɔ edee nyel djas. Deenek, nye baal esisim bin, elyem bin, ɔɔ ne menyel men djas, étep bi needi ààbe ne ndje, dwoo Gheŋ'enaka Yezu Klisto aabula e. <sup>24</sup>Zeeb mot nadjóo bin ɔ, nye waasa náá etep binek djas sael, etee náá, nye é sosoob.

<sup>25</sup>Bɔn-nyeeɔ, djaalaka pe étep'es.

<sup>26</sup>Swoselka pak'en ne mebeedela, dáa bɔn-nyeeɔ tɔ edum e koŋ ne Zeeb.

<sup>27</sup>Deenek, me epedjaala ne nen ne din e Gheŋ náá, bi laa mekana mak é mis me bɔn-nyeeɔ bin djas tɔ edum e koŋ ne Zeeb.

<sup>28</sup>Betka náá, enem ne embee Gheŋ'enaka Yezu Klisto di ne nen.

# Mekana e Pɔl yii Bhɔɔba nye nakwyal bot e ghaada

## Tesalonik e

### Eniel

#### Mesɔ me mekana mak nakwyalaa e

Mekana me ɔɔba Pɔl nakwyal e, baalii é dum ne sa Pɔl nazelii tɔ mekana me yii meken e. Dáa melu di edhaɲ e, ye é dáa ekeletye di ne lyem pe eko ne dáa, Gheɲ Yezu dinaa ààbula.

Kɔ ghaada Tesalonik, bedhiiti ke é náá, elu e Gheɲ eezekum (2.2). Bedhiiti bot é epebyen esa mesa (3.6-12). Be epeke náá, ye ààkaval dhiiti sonok etee náá, Gheɲ moo aazyɛ.

Tɔ mekana mak, Pɔl epeɔɔd melyo me. Edum e koɲ ne Zeeb yii ekeletye ààwaaz etep ee bot di eboma ne ye e, ààbadus-dusak elyel-lyel etep ee bot di eboma ne ye e, ààdus pe mezuk. É elu e Yezu aazyɛ e, ebiyo aanàkabadi tak (1.5-9). Nenak yak, ebiyo epesael kɔ eko e ɔɔs dhatyee sɔ (1.2-12).

Mekana mak epedul melo ne ekeletye náá, sa be ààleebee náá, bi eezekum é elu e Yezu aazyɛ e. Egwaal e lɔɔ ààgoka ne elu e be náá, be di enyɔɔpe ne esa mesa mɔɔ.

Metsek me mekana mak é dáak:

Meswosel (1.1-2);

ebula e Klisto é waasa náá, esonok djas bula é ze (1.3-12);

Gheɲ Yezu dinaa ààpabula (2.1-12);

epyɛt tɔ edum e koɲ ne Zeeb (2.13-17);

mendjaala ne mesa (3.1-15);

meswosel me mesik (3.16-18).

---

#### Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pɔl, ne Silas zenɔɔ Timote. Bis kwyal mekana mak e, étep bot e zeeɲa mendjaala ghaada Tesalonik, bot e di edum koɲ ne Zeeb Seeg'enaka ne Gheɲ Yezu Klisto ɔ.

<sup>2</sup>Beta náá, Zeeb Seeg'enaka ne Gheɲ Yezu Klisto sa bin enem ne embɛe ne edje bin egwyem!

#### Gheɲ é waazyɛ étep ezeɔpée bot e ɔɔs

<sup>3</sup>Ɔɔn-nyeeɲ bam, bis goka é ne ebulal bhɔɔ ne Zeeb melu djas kɔ esu e len. Ye goka é náá, bis sesa ye, etee náá, bis epebee edum e koɲ e len ne Zeeb epɛtɔ

sok, dɔɔ ne kwyel bi di ne ye pak'en ε, epebyet melu djas. <sup>4</sup>Ye é étep tak ε bis di elii tep'en ne meibun djas tɔ ezɛga mendjaala, etɛɛ náá, bi epesa zii tɔ edum ε koŋ ε len ne Zeeb, ye nakoozodi metiiga ne mezuk me bi di eboma ne ye ε. <sup>5</sup>Tin, mezuk menek epelyaal náá, Zeeb ne pɛɛ bot tɔ epiki. Mezuk menek é waasa náá, bi di bot ε di egoka ne eni tɔ ɛyoŋ ε Zeeb bi di ezuk étep tak ε. <sup>6</sup>Ne tseetse Zeeb é piki, nye waabulal mezuk ne bot ε di ezuk bin ɔ, <sup>7</sup>ne edje mɛwala ne biyo bot ε di ezuk ɔ, dɔɔ ne bisɔ pe. Tin, etep binek aasael ε é sok Gheŋ Yezu aatuula pe tɔ gwoo ne efofop be e mebwala ε. <sup>8</sup>Tin, Gheŋ é waatuula tɔ boo ngel du, étep ezewa bot ε di ebyen egu ε Zeeb ne bot di ààlooba ne Mbɛɛ Bhaadal ε Gheŋ'enaka Yezu ɔ é feŋ. <sup>9</sup>Tin, feŋ yobo aadi é, na kɔm-kɔm elyelepe, étep be needi etsetaɛpe ne Gheŋ, etsetaɛpe ne mebwala me duma ye. <sup>10</sup>Etep binek aasael é dwoo Gheŋ aazyɛ ε. Bot ε edɛɛ djas é waaduwal nye, bot ε di edum koŋ ne ne ɔ waamyala ne ne. Deenek, bi aadi é tɔ loɔɔ bot ε tak, etɛɛ náá, bi naadum koŋ ne Mbɛɛ Bhaadal bis nagoola bin ε.

<sup>11</sup>Ye é étep tak ε, bis di ààkat edjaala Zeeb kɔ esu ε len. Bis epedjaala ne Zeeb'es náá, nye sa náá, bi ke dáa nye nadjóo bin náá, bi ke ε. Tin, bis epewaab náá, ne ghwyil mebwala me, nye kwyee bin étep bi neesa enem esa ee bi di ekwos esa ε, nye sa náá, edum ε koŋ ε len ne Zeeb nyen tɔ mesa men djas bi di esa ε. <sup>12</sup>Deenek, din ε Gheŋ'enaka Yezu é waabela duu kɔ esu ε len, nyey pe é waadje bin duu. Yenek djas é ekeɛ enem ne embɛɛ Zeeb'es ne yii Gheŋ Yezu Klisto.

#### Sa aasael esok ne Gheŋ ne ekum

**2** <sup>1</sup>Bɔn-nyɛɛg, Gheŋ'enaka Yezu Klisto moo aabula, tin, bot aadi é sama ne ne. É di'enek, sa me di ewaab ne nen náá: <sup>2</sup>Nàbetka mot zezem bin elo, neghu ebɛɛg ε bin náá, elu ε ezye ε Gheŋ eezekum. Sa mot ààmyaal nye, ye nakoozodi náá, mot lee bin é náá, ye é mekpa me dus pe daa Zeeb neghu pe daa les ɔɔ. <sup>3</sup>Sa bi ààbet náá, mot kɔɔ bin ne dhiiti mbi mekoŋ. Etɛɛ náá, elu ε tak aanàtuula esok ne ewala ε bot ààbyen Zeeb ε, kum, ye aanàkwaatuula esok ne Mbɛɛ mot, mot nawaaa é feŋ ɔ, kum. <sup>4</sup>Ye é nyey aapabyen esonok ee bot di eduwal, ne ebee náá, ye é dɛɛ ε. Tin, nye waake náá, nye eedhaa esonok djas ne mebok, nye aabatakeni tɔ Ndjaa-ebuwa Zeeb étep ekedisi, é di'enek, nye aasa tyee náá, nyey é di Zeeb. <sup>5</sup>Bi eedjisa, é sok me nadi pe daa len ε, me naabe é aalɛɛ bin etep binek? <sup>6</sup>Nenak yak bi ne gu sa di ela mbɛɛ mot'enɔk ze náá, nye nàzyɛ ε. Nye aazotuula é, é ewala ε Zeeb nazekoobal ε. <sup>7</sup>Tin, ghwyil mebwala me Mbɛɛ mot'enɔk di esael tɔ sɔ ε, ye epesa mesa me. É gheŋ sa di emet nye aakadi ààbe tak ε, nye aakasa embɛɛ mesa me é popoopwon. <sup>8</sup>Deenek, Mot di ààlooba ne etsi ɔ, nye waanyen, da Gheŋ Yezu é gó nye ne mengwyil me nuub'e, nye waasaab nye ne mekas me etuula ε le. <sup>9</sup>Mot yenɔk aatuula é ne mebwala me Satan. Nye waasa betɛ ne membi me endem mebwala ne esa e edjoka, yii etsal. <sup>10</sup>Nye waasa membi me esa djas di biyo ε, étep ekɔɔ bot ε di ewo ze ɔ. Tin, be waagwye, etɛɛ náá, be nabe é ààmyaal ekwyel etsetse ee nawaatsik be ε. <sup>11</sup>Ye é étep tak ε Zeeb di edhis be ghwyil ewo, étep be neemyaal etep e mekoŋ. <sup>12</sup>Deenek, bot djas di ààdum koŋ ne etsetse e Zeeb ɔ, da be é di emyaala tɔ esa ebiyo ɔ, be waadjeaa epɛɛ e ndje sɔs.

#### Zeeb naasɛɛ bin étep bi neebela tsik

<sup>13</sup>Bɔn-nyɛɛg bam, ye kabe bisɔ ɔɔ, bis goka é ne ebulal bhɔɔ ne Zeeb melu djas kɔ esu ε len, biyo bot ε Gheŋ di ekwyel ɔ. Etɛɛ náá, Zeeb nasɛɛ bin bot ε



meken, étep bi neebela tsik kɔ esu e Sisim na Dɛɛ. Sisim tak é di esa náá, bi di ne tsik na dɛɛ, dum ne edum e koŋ e len ne etseetse e Zɛɛb. <sup>14</sup>Ye é etep tak e Zɛɛb nadjóo bin, é ze Mbɛɛ Bhaadal bis nagoola bin e. Tin, nye nakwyl é náá, bi bela di tɔ duma Gheŋ'enaka Yezu Klisto. <sup>15</sup>Deenek, bɔn-nyɛɛg, pyetka, baalka mɛlyo mɛ bis nalyo bin ne mekpa mɛ enuub bis e, ne yii bis nakwyal-kwyalak e.

<sup>16</sup>Betka náá, Gheŋ'enaka Yezu Klisto nyɛɛ emet be ne Zɛɛb Sɛɛg'enaka mot nakwyl mena ɔ, nyɛɛ mot nadjɛ mena mɛghaaz mɛ na kɔm-kɔm ne tete ebwaalel tɔ enem ne embɛɛ ɔ, <sup>17</sup>nye lwoodal ebhum elyem bin ne mɛghaaz, nye dje bin ghwyil esa esa e mɛnyɔ tɔ mɛfulu men, ne tɔ mekpa mɛ bi di elóo e.

### Djaalaka étep'es

**3** <sup>1</sup>Deenek, bɔn-nyɛɛg, djaalaka étep'es, etɛɛ náá, mekpa e Gheŋ needjala kaab kɔ mɛl, ye neebela duu, dáa yii nadhaa pɛ daa len e. <sup>2</sup>Tin, baadjaalaka Zɛɛb étep nye neepɛk bis é mɛmbɔ mɛ bɛmbɛɛ e bot, bot e ɛbiyo. Etɛɛ náá, ye tok bot djas di edum e koŋ ne Zɛɛb.

<sup>3</sup>Tin, Gheŋ é sosoob. Nye waadje bin ghwyil, nye waabaal bin sok bhwoob Mbɛɛ mot. <sup>4</sup>Bis epemyaal ne lyem wat é mis mɛ Gheŋ kɔ esu e len náá, bi epesa sa bis nalɛɛ bin e, deenek, bi é waatetɔ ne esa ye.

<sup>5</sup>Beta náá, Gheŋ djeɛd ebhum elyem bin tɔ kwyl e Zɛɛb ne tɔ ɛmaad e lyem dáa Klisto.

### Sa mesa dáa Pɔl mot-lwoma

<sup>6</sup>Bɔn-nyɛɛg, bis epewaab ne nen ne din e Gheŋ'enaka Yezu Klisto náá, bi di etsetape ne betsak-bel e ekeletye, bot é di ààke tɔ mɛlyo mɛ bis nagoola bin e. <sup>7</sup>Bi ne gu biyɔ bɛmet dáa bi di egoka ne edu mɛfulu mes e. Etɛɛ náá, bis nabe é ààdi betsak-bel e bot é gheŋ bis nadi pɛ yebɔ e. <sup>8</sup>Bis nabe é ààwaab mot sa dek. Deenek, bis nadi ezuk tɔ esa mesa mwos ne pum, ye nakoozodi náá mɛnyel eezetsak bis, ekaab náá, bis ezekedi ebep étep'en. <sup>9</sup>Ye tok náá, bis nasa deenek é, etɛɛ náá, bis nabe é ààgoka ne ebela ekeɛ e len. Tin, bis nasa deenek é etɛɛ náá, bis needi ndem bi di egoka ne ɛbaŋa e. <sup>10</sup>Deenek, é gheŋ bis nadi pɛ daa len e, bis naalɛɛ bin náá: «Mot di ààkwyl esa mesa ɔ, nye ààgoka ne ɛde edee.»

<sup>11</sup>É di'enek, bis epegwak náá, bedhiiti bot pak'en moo é betsak-bel, be ààkwyl esa mesa, tin mesa mɔɔ é ewa nuub tɔ etep bɛɔɔ bɔɔ. <sup>12</sup>Ne mbi bot binɔk, bis epedul be mɛlɔ, bis epɛlɛɛ ne nɔɔ ne din e Gheŋ Yezu Klisto náá, be goka é ne esa mesa mɛlu djas, étep be neebela sa dek.

<sup>13</sup>Ye kabɛ biyɔ bɔn-nyɛɛg ɔɔ, nàkatka esesa enem esa. <sup>14</sup>Ye be náá, mot ààpalooba ne metiŋ mɛ bis di ekwyal tɔ mekana mak ɔɔ, ye goka é náá, bi lyaal nye ne bot djas. É di'enek, sa bi ààbaadi sama ne ne, étep nye neebela sen. <sup>15</sup>Tin, sa bi àànɔɔ nye dáa mot mɛbhuka men, djeka nye mɛlyo dáa mɔn-nyɛɛg'en.

### Eseɛa metel ne Meswosel

<sup>16</sup>Beta náá Gheŋ, mot di esuk e egwyem ɔ, nye emet gheedjedje bin egwyem é mewala djas. Beta náá, Gheŋ di sama ne biyɔ djas.

---

<sup>17</sup>Ye é mam, me emet e kwyal mekpa me meswosel mak ne mbɔ'am met. Ye é deenek é, me dyeebaduu djin to bemekana mam. Yak é ekwyala bam. <sup>18</sup>Beta náá, enem ne embée Gheŋ'enaka Yezu Klisto di ne biyɔ djas.

## Mekana e Pɔl yii Meken nye nakwyal

# Timote e

### Eniel

Sɛɛg e Timote nabe é mot mbyak eGhelek, nyɛɛg nabe é mot mbyak eYuda. Nyɛɛg naazɛdum koŋ ne Klisto. Ye nabe é, é mɛdjoŋ mɛ ebá e Pɔl yii ekegoola Mbɛɛ Bhaadal e nye naboma be ne Timote é sok meken tɔ ghaada Lisete pe kyee dik Azi (di edjooaa mos Tuulki e, tɔ Mɛs 16.1-3).

Kana tin, Timote nadi é nye moo mot ngot tɔ bot e nadi egyee melu djas be ne Pɔl mot-lwoma ɔ. Tin, nye nadi ekyeed nye, nye tɔ betɛ mɛdjoŋ mɛ ekegoola Mbɛɛ Bhaadal. Pɔl nadi ekyekyee nye é betɛ ne elwomel na lyel-lyel pe daa bot e zɛɛga mendjaala nadi tɔ etɛp ɔ. Ye é dum ne tɛp tak e din e Timote di elajaa tɔ mekana mɛ Mesa mɛ bot e lwoma (Mɛs 17.14-15; 18.5; 19.22) nɛghu tɔ bedhiiti bemekana mɛ Pɔl (1Ko 4.17; 16.10-11; Fil 2.19-24; 1Te 3.2-6). Bemekana membá mɛ Pɔl nakyeeb ne Timote e, ne yii nye nakyeeb ne Tit e, ye djooaa é «bemekana mɛ bot e mesa e Zɛɛb». Ye nasaal deenɛk é, kɔ esu e mɛtiŋ nadjeaa ne «bot e mesa e Zɛɛb» e, nɛghu bot e di edjɛɛ ndjaa mendjaala ɔ.

*Mekana mɛ meken nakyeeada Timote e, ye é ne mesuk meɛlɛ mɛ di elyaal e.* Ye kan sok e, edul e bot e zɛɛga mendjaala melo kɔ esu e embee mɛdjek. Ye é embee mɛlyo mɛ di esɛɛg mɛfulu mɛ bot e mbyak eYuda, ne yii bot e membyak mɛ sis, mɛlyo mɛ bedhiiti bot di etetɔ ne elyo bot e. Embee mɛlyo menɛk tel bot e náá, etɛp ee di tɔ sɔ e di enyɔ. Be nabaadi elyo é náá, bot aabela tsik é, kɔ esu e esa ee bot di egu tɔ sɔ e. Ye epebaalyak náá, sa bot é ààde edhiiti membi mɛ edee, ne ebyen eba mɛba.

Mekana mɛ epebaadje mɛtiŋ dum ne mendjaala, dáa zɛɛga mendjaala di egoka ne eke e, zɛnɔɔ dhatyee bedjɛɛdel di egoka ne edjɛɛ zɛɛga mendjaala e.

Pɛ mesik mɛ mekana, ye epɛdje mɛlyo ne Timote étɛp nye neegu dáa nye di egoka ne esa mesa e Zɛɛb e. Dɔɔ ne ekwyee membi mɛ mɛdhuu mɛ bot e di tɔ ndjaa mendjaala ɔ, étɛp nye needi mbɛɛ mot-mesa e Yezu Klisto (4.6).

Tin, bot e ne ghwyil eke náá, mekana mak é ne mesuk membá: esuk wat é mɛlyo dum ne bot e zɛɛga mendjaala djas, ne bedjɛɛdel bɔɔ (1-3), ye kabe yak esuk ɔ, ye é mɛlyo dum ne mesa mɛ Timote nye emet (4-6).

Ye tok náá, be besal e bot e zɛɛga mendjaala nɛghu bedjɛɛdel náá, be di ne elooba ne bhel ààkwyii-ko. Tin, ye é, ewa lyem tɔ edum e koŋ e di egoka ne edɛ pyeta tɔ mendjaala ne eduwal e Yezu Klisto, Metsik-bot yenaka (2.3-6).

## Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pól, mot-lwoma é Yezu Klisto tó ekwosak é Zeeb Metsik-bot yenaka, ne tó ekwosak é Yezu Klisto, ebwaalel é lenaka.

<sup>2</sup>Me kwyal é woy Timote tete mən'am tó edum é koŋ ne Zeeb mekana mak. Beta náá, enem ne embée, ne lyem ghoŋ, zenó egwym di edus pe daa Zeeb Seeg ne pe daa Yezu Klisto Gheŋ'enaka é, di ne nó.

## Edul é bot mēlo dum ne embee mēlyo

<sup>3</sup>Dáa me nake ne nó é sok me nadi etó pe kyee dik Masedwan é, dia tó ghaada Eféz. Etee náá, penek é ne bot é di elyo bot embee mēlyo ɔ. É di'enek, ye goka é wó bhem be, be kat. <sup>4</sup>Léa be náá, be bet esesa esua-esua ne elan é ekókó e mebyel yii bepaa di àási é. Etee náá, ye é epewaaz bot ne edjóo é mēwó. Tin, ekaada etep binek àása náá, mot sa mesa me Zeeb di enyen tó edum é koŋ ne Zeeb é.

<sup>5</sup>Tin, esuk é bemēlyo mak djas é, étep bot neekwyela pak'óo ne lyem seŋ, ne tete esiiza, ne edum é koŋ ne Zeeb di ààbe ne medjhaaz pe eko bhimis pe si é.

<sup>6</sup>Bedhiiti bembee belyoel naazekat esa etete etep binek. Tin, be lii é etep mbes di ààbe ne lo ne mēko é. <sup>7</sup>Deenek, be epekwyel elyaal bot náá, be é betete belyoel é etsi é Zeeb. Tin, bóo bemet ààgu sa be di eleé é, ne sa be di elyo bot é.

<sup>8</sup>Mena ne guka náá, etsi é Zeeb ne nyo, ye nyo é, ye be náá, mena ne keka dáa ye di eleé ɔ. <sup>9</sup>Tin, ye nyo é, bot guka náá, etsi nabe é àadjéaa étep bot é epiki. Etsi nadjeaa é étep bot é di ààlooba ne etsi ɔ, bot é elyel é lo, bot é mbee lyem, bot é mesyem, bot é di ààkaab Zeeb ne esa é dēé ɔ, bot é di egó besēeg bóo ne benyēeg bóo ɔ, bot é di egó bot ɔ, <sup>10</sup>bot é mezo, botom é di esēega goŋ ne besó bóo botom ɔ, bot é di ebómsa ekwom é bot ɔ, bot é etsal, bot é di esu eleŋ é etsal ɔ. Ye nabe é ààbe-beak étep bot é di esa edhiiti esa ee di àànɔŋel ne mbee mēlyo me Zeeb ɔ. <sup>11</sup>Mēlyo menek é tó Mbēe Bhaadal nadjeaa me é. Mbēe Bhaadal tak dus é pe daa Zeeb, mot di ne duma ne enem esa ɔ.

## Bhóo ne Zeeb

<sup>12</sup>Me epebulal bhóo ne mot nadjé meghwyil ɔ, Yezu Klisto Gheŋ'enaka. Me epebulal nye bhóo, etee náá, nye eeto me, ne ewa ebwaalel é le tó lam, ne enɔŋ é me dáa mot-mesa me. <sup>13</sup>É gheŋ sok, me nadi elee nye, me nadi etiig nye, me nadi é tó embee etep. Tin, Klisto eegek me ghoŋ. Me nabe é ààgu sa me nadi esa é, etee náá, me nabe é ààdum koŋ ne ne. <sup>14</sup>Tin, enem ne embée Gheŋ'enaka nadyebabu kó lam. Nye eesa náá, me di ne edum é koŋ ne ne, me di ne ghwyil ekwyel é bot kó esu é egwakel é lam ne Yezu Klisto é.

<sup>15</sup>Gwakeka mekpa me etsēetse ee bot djas di egoka ne emyaal ye é:

Yezu Klisto nazye kó bós'ak é étep etsik bot é mesyem.

Me é mot meken tó lóo.

<sup>16</sup>Tin, nye naagek me ghoŋ,

etee náá, Yezu Klisto neelyaal boo lyem goŋ'e di ààbe ne esik é ne mam,  
mot di na-ghaa mesyem ɔ.

Nye nasa deenek é, étep bot é aaboodum koŋ ne ne ɔ,  
neebela tsik na kóm-kóm.

<sup>17</sup>Ye goka é náá, bot djas duwal Zeeb,  
ne edje nye duma na kóm-kóm.

Nyey é mekoozi me di ààbe ne esik ɔ,  
nye ààgwyɛ, mot di ààbeɛaa ɔ,  
ye é nyey ε di tete Zeeb na kɔm-kɔm! AMEN!

#### **Eduu ε tete tuub**

<sup>18</sup>Gwaka sa me di elee wɔ ε, Timote mɔn'am, yenek é melyo me me dje wɔ ε, dɔ́a bengooel ε Mekpa ε Zeeb nalooleε kɔ esu ε lɔ ε. Wɔ taala mekpa menek ɔɔ, wɔ waabela ghwyil, tin é wɔ aakaduu tete tuub. <sup>19</sup>Étɛp esa deenek, wɔ goka é ne epyet tɔ edum ε koŋ ne Zeeb ne mbɛɛ lyem. Bedhiiti bot moo é ààkabe ne mbɛɛ lyem, deenek, be eezekwyital edum ε koŋ ε lɔɔ ne Zeeb. <sup>20</sup>Tɔ lɔɔg'ɔɔ, ye nabe é ne Yimene be ne Alekzandele, bot ε me naka be é membo me Satan, étɛp be needjek ekat elee ε Zeeb ɔ.

#### **Melyo dum ne mendjaala**

**2** <sup>1</sup>Gwakeka sa meken me di ebesal bin náá bi sa ε: djaalaka é ewaab esa ee bi di ne gwyɛs ne ye ε, ne elɛka, ne edje bhɔɔ ne Zeeb dum ne bot djas. <sup>2</sup>Tin, djaalaka Zeeb étɛp bemekoozi djas, zenɔɔ bot djas di edi ekukuma ɔ, étɛp bot needi tɔ tete tsik di egoka ε, ne egwyem, ne ekaab ε Zeeb, tɔ tete kwyɛl ne duu djas ne Zeeb. <sup>3</sup>Beeɛ sa di enyɔɔpe é mis ε Zeeb Metsik-bot menaka ε: <sup>4</sup>Zeeb kwyɛl é náá, bot djas bela tsik, da be é gu etseetse. <sup>5</sup>Zeeb é ngɔt, tin, mot di eduula pak bot ε bɔs ne Zeeb ɔ ye é mot ngɔt, mot tak é Yezu Klisto. <sup>6</sup>Nyey é nadje tsik'e met étɛp epek bot djas. É gheŋ ewala tak nadjala ε, nye naazedje tseŋa di elyaal náá, ekwosak ε Zeeb é náá, bot djas tsak. <sup>7</sup>Tseetse, me ààpakɔɔ bin, Zeeb naadje me di edi é lyoel ne mot-lwoma ye. Nye nasa deenek é, étɛp me neelyo bot ε di ààbe bot ε mbyak eYuda ɔ, tɔ edum ε koŋ ne Zeeb, ne etseetse.

#### **Mefulu me boa ne botom tɔ zɛɛga mendjaala**

<sup>8</sup>Me kwyɛl é náá, é edi djas, botom djaala Zeeb ne membo mɔɔ e edɛɛ bena pe eko. Sa be ààdi ne ebuk tɔ lyem, sa be ààdi bot ε mɛwɔ.

<sup>9</sup>Tyee wat ne boa, me kwyɛl é náá, boa di ne tete bhet. Be di ne tete ekaad di egoka náá, bot bee ε, sa be ààdi ne embee epyeeda elo mbɛs di epyeeda étɛp etela nyel ε. Sa be ààkomsa menyel ne mesum me lɔɔd, ne bemɛvunga ne mesum neghu ekaad di ne metanɔ elyelepe ε. <sup>10</sup>Tin, be goka ne elyaal ε enem bɔɔ é tɔ embɛɛ mesa mɔɔ, dɔ́a betete boa di eduwal Zeeb ε. <sup>11</sup>É ewala ε melyo di elyoaa ε, boa goka é ne edi é gwyem é gwak melyo tɔ mesila djas. <sup>12</sup>Me ààpadje ze náá, moma dje melyo neghu ekɔk kɔ motom. Moma goka é ne edi gwyema, é gheŋ nye di egwak melyo ε. <sup>13</sup>Eteɛ náá, Zeeb naleekus é Adam motom, bhii tak Ève moma. <sup>14</sup>Tin, ye tok Adam nakɔɔaa, ye é moma. Moma é nakɔɔaa, bhii tak, nye naazekwyɛ ndje é mis ε Zeeb. <sup>15</sup>Tin, moma aazobela tsik é, é sok nye aabya ε, moma tak ε di eke tɔ edum ε koŋ ne Zeeb, ne kwyɛl, tɔ epiki, ne tɔ tsik edɛɛ ɔɔ.

#### **Bot ε di ekukuma ε zɛɛga mendjaala ɔ**

**3** <sup>1</sup>Beeka mekpa me bot djas di egoka ne ewa ebwaalel ε: Ye be náá, mot epekwyɛl edi ngɔt tɔ bedjeedel ε zɛɛga mendjaala ɔɔ, nye kwyɛl tin é esa embɛɛ mesa. <sup>2</sup>Ye goka é náá, djeedel ε zɛɛga mendjaala di mot epiki, nye

di ngom moma ngot, nye di mot edil e lyem, sa nye ààdi mot edheka e lyem, nye di mot mbée mēfulu, nye di mot di emyaal náá bedjorj sulal pē ye ɔ, nye di mot di edje bɔɔ bēsɔ mēlyo ɔ. <sup>3</sup> Sa nye ààdi mot elangi, na ghaa etuub, nye goka é ne edi mot mētela, ààdi mot mēwɔ nēghu mot di ekwyel epata dhaa tye ɔ. <sup>4</sup> Tin, nye goka é ne edjeed bot e mēbyel mē enyɔɔpe, bɔn bē goka é ne elooba ne ne ebuepe. <sup>5</sup> Bela náá, mot e di ààgu edjeed bil'e met enyɔɔpe ɔ, haaa nye aakadjeed zēega mendjaala e Zēeb dāa? <sup>6</sup> Tin, sa nye ààdi mot di náá, nye aaloo ne edum korj ne Zēeb ɔ. Ye àànyɔ deenek ekaab náá, nye é ezekesa ebet, bhii tak, da nye é bela baka tyee dim mot mēkɔɔ nazeBELA e. <sup>7</sup> Deenek, ye goka é náá, dɔɔ ne bot e di ààdum korj ne Zēeb ɔ dje nye duu, étēp bē needi ààwyele nye, tin, nye needi ààkwyit tɔ mēbhawal mē dim mot mēkɔɔ.

### Edhyakele e zēega mendjaala

<sup>8</sup> Deenek, ye é tyee wat ne edhyakele, bē goka é bē di bot e mēdil. Sa bē ààdi bot e mēdjhaaz pē eko bhimis pē si, ààdi bot e elangi, bē ààgoka ne edi bot e di ekwyel ebela epata ààbē náá, bē eesa mesa ɔ. <sup>9</sup> Tin, bē goka é ne ebaal etsetse e edum korj e lɔɔ ne Zēeb ne lyem sēɔ. <sup>10</sup> Bē goka é ne edhaa tɔ mēbhawal. Ye kabe náá, bē tok ne dhiiti tep di ekɔɔla ne nɔɔ ɔɔ, é di'enek, bē é ne ghwyil ekasa mesa mē edhyakele. <sup>11</sup> Tin, bel bɔɔ<sup>a</sup> goka é ne edil e mēnyel mɔɔ, sa bē ààdi bot e ēbyak é bot, ààdi bot e ebeyak, ye goka é bē di sosoob é etēp djas. <sup>12</sup> Dhyakele goka é ne edi é ngom moma ngot, da nye é di mot di djeed bɔn bē ne bot e mēbyel mē enyɔɔpe ɔ. <sup>13</sup> Deenek, edhyakele e di esa mesa mɔɔ enyɔɔpe ɔɔ, bot djas é waadjē bē duu. Tin, bē waadi ne ghwyil elii ne ebwaalel djas kɔ esu e edum e korj ne Zēeb, mot di esēeg mena ne Yezu Klisko ɔ.

### Boo sa sɔ

<sup>14</sup> Mē kwyal wɔ etēp bak é, ne ebwaalel náá, mē moo aazyē zēbee wɔ. <sup>15</sup> Tin, mē bɔya ɔɔ, wɔ waagu dāa wɔ aagoka ne esa étēp edjeed bil e Zēeb, di zēega mendjaala mē Zēeb di ne tsik e. Ye é zēega tak e di egwyiɔ e di epyet etsetse ɔ. <sup>16</sup> Tsetse, sa sɔ di tɔ edum korj ne Zēeb'enaka e ne bɔk:

Klisko nazye kɔ eko e bɔs é dāa bot djas di ezye e,

ye é Sisim na Dē e nalyaal náá, nye é mot epiki<sup>b</sup>.

Nye naatel efofop nyel,

bot naagoola Mbē Bhaadal pē daa bot e mēdhik mē sis kɔ esu e lē.

Bhii tak, bēte ne bot naadum korj ne ne.

É di'enek, nye naazebela duma e Zēeb tɔ gwoo.

### Bot e di elyo bot embee mēlyo ɔ

**4** <sup>1</sup> Tin, Sisim na Dē nalee popoopwon é náá, bot e kum é ewala e mesik ɔɔ, bēdhiiti bot é waakat edum korj ne Zēeb, étēp edu e esisim ee di ewyel bot e, ne edu e embee mēlyo mɔɔ. <sup>2</sup> Deenek, bot e mēdjhaaz pē eko, bhimis pē si, ne bot e etsal é waakɔɔ bē. Esiiza e bot binɔk moo é ngwyēla, dāa bot e di náá, elyem bɔɔ é ne bham bē nadikaa ne gwooz nazete tɔɔbelaa ne megoo mē du e. <sup>3</sup> Deenek, mēlyo mē bot binɔk é náá, sa mot ààba, sa mot

<sup>a</sup> 3.11 bel bɔɔ ye é ne ghwyil edi edhyakele boa. <sup>b</sup> 3.16 mot epiki Sisim na Dē nalee náá, nye é «mɔn'am mē di kwyl ɔ» Mat 3.16-17.

ààde dhiiti membi me edee. Bela náá, Zeeb nadje edee binek é, etee náá, bot e zedum koŋ ɔ, ne bot e di egu etséetse ɔ, de ye, ne eghaapee Zeeb. <sup>4</sup>Tin, esa ee Zeeb nakus djas e, ye é enyɔpe, ye tok ne sa wat aamwasaa tɔ tak. Ye goka é náá, bot dje Zeeb bhɔɔ dum ne esa binek. <sup>5</sup>Etee náá, Mekpa e Zeeb ne mendjaala e di esa náá, esa binek djas di deé é mis e Zeeb.

#### Mbee mot-mesa e Yezu Klisto

<sup>6</sup>Deenek, wɔ dje melyo mak ne bɔn-nyoog ɔɔ, wɔ aadi é mbee mot-mesa e Yezu Klisto. Wɔ waalyaal náá, ye é mekpa me edum e koŋ ne Zeeb ne tete melyo é di edee bɔ. Melyo mak djas, wɔ naabaal ye enyɔpe tɔ lo'ɔ <sup>7</sup>Tin, wɔ goka é ne emwas esa e esua-esua di esaab dék edum e koŋ ne Zeeb e. Deenek, saŋa náá, wɔ di sosoob ne Zeeb. <sup>8</sup>Guka náá, esa mesen me meboola é enyɔpe étep nyel. Bela náá, edi é sosoob ne Zeeb ne nyo dhaa esonok djas! Etee náá, mos ye epedje mena ebwaaalel, ne ebaakek mena tsik na kɔm-kɔm.

<sup>9</sup>Ye é embee mekpa me etséetse ee bot djas di egoka ne ewa ebwaaalel e, ye goka é mot djas myaal ye. <sup>10</sup>Ye be náá, bot e epezuk ne ewa zii tɔ mesa ɔɔ, ye é, etee náá, bot naazewa ebwaaalel ne Zeeb di ne tsik ɔ. Ye é nyey e di Metsik-bot, yii bot djas, daŋ-daŋ é, bot zedum koŋ ne ne ɔ.

<sup>11</sup>Yenek é sa wɔ di egoka ne elyo, ne elyaal e bot e. <sup>12</sup>Tin, sa mot ààbee wɔ é mis toto, etee náá, wɔ é ngbaaz. Tin, wɔ goka é ne edi é mot bot djas aadu mefulu me ɔ, tɔ mekpa, tɔ mefulu, tɔ kwyel, tɔ edum koŋ ne Zeeb ne tɔ edee. <sup>13</sup>Esok ne me ne kum, wa lyem tɔ elaa Mekpa e Zeeb é mis me bot djas, dje be meghaaz, lyoa be. <sup>14</sup>Tin, sa wɔ ààpel ekee enem ne embee ee Zeeb nadje wɔ e. Ye é ekee Zeeb wɔ nabela é ghen bengooel e Mekpa e Zeeb nalii e, da bepaa é kel wɔ membo e. <sup>15</sup>Tin, wa lyem tɔ etep binek djas, da wɔ é wa zii tɔ mesa mɔ. É di'enek, bot djas e wabee dáa mesa mɔ di etɔ sok e. <sup>16</sup>Wɔ é kobaka ne nyel'ɔ met, ne melyo mɔ. Wa zii esa ye, wɔ di esa deenek ɔɔ, wɔ aatsik nyel'ɔ met ne ebaatsik bot e di egwak melyo mɔ e.

#### Melyo dum ne bot e zeeɔa mendjaala

**5** <sup>1</sup>Wɔ di edul tɔa-mot melɔ ɔɔ, sa wɔ ààkabiyo-biyoak, wɔ goka é ne elii ne ne, ekee wɔ lii e ne soog. Ye kabe mengbaaz ɔɔ, nɔŋa be dáa bɔn-nyoog. <sup>2</sup>Deenek, da wɔ é nɔɔ betɔa-boa dáa benyoog, mesyes dáa bekel bɔ, sa wɔ àadi ne egeka esyem ne nɔɔ.

<sup>3</sup>É di'enek, da wɔ é gheekwyee-kwyee bekus e boa, yii wɔ di egu náá, be tok ne bot e kwyee be ɔ. <sup>4</sup>Ye be náá, kus moma é ne bɔn neghu bedha ɔɔ, ye goka é náá, be sa mesa me di elyaal edum e koŋ e loɔ ne Zeeb e, pe daa bebyael bɔɔ, zenɔɔ bebdhaab bɔɔ. Ye é deenek é be aabulal enem esa ee be nasa be e. Yenek é sa di enyɔpe é mis e Zeeb e. <sup>5</sup>Tin, kus moma na tseetse di náá, nye é nyey emet, ààbe ne mot ekwyee nye ɔ, nye wa ebwaaalel e le ne Zeeb. Deenek, nye ààkat edjaala mwoɔ ne pum étep ewaab náá, Zeeb kwyee nye. <sup>6</sup>Ye kabe kus di egyee ne ekwosak e lyem'e ɔɔ, nye moo é nye eezegwye, ye nakoozodi náá, nye ne tsik. <sup>7</sup>Bee sa wɔ di egoka ne elée ne bekus e boa, étep be needi ààbe ne embee mefulu e. <sup>8</sup>Ye be náá, mot ààsa enem esa ne bot e mebyel me met ɔɔ, neghu bot é be ne benɔɔ di tɔ ndjaa wat ɔɔ, nye swonal é edum e koŋ e le ne Zeeb. É di'enek, nye epesa ebiyo dhaa-dhaŋak bot e di àadum koŋ ne Zeeb ɔ.

<sup>9</sup>Étep din e kus moma neekwyalaa tɔ mekana me bekus, ye goka é náá, moma tak di ne membu tyee mekam-meten ne wat (60) kedhaa. Da nye é di

náá, nye nazodi é ne motom ngot. <sup>10</sup>Nye di moma di náá, bot djas ne gu náá, nye é ne embée mesa ɔ: Nye naalyo bɔn be enyɔɔpe, ye é moma di emyaal náá, bedjɔŋ sulal pe ye ɔ, mot di egwyii bot e zedum koŋ ne Zeeb ɔ meko ɔ, mot di ekwyee bot di to edjel ɔ. Deenek, nye di mot esa membi me enem esa djas ɔ.

<sup>11</sup>Tin, ye kabe mesyes me boa di bekus ɔɔ, sa wɔ àakwyal min mɔɔ to mekana. Etee náá, é gheŋ gwyee eba é aabaasa be e, be waalum koŋ ne Klisto. <sup>12</sup>Be sa deenek ɔɔ, be waabela ndje, etee náá, be nabe é àadi sosoob ne sa be natuwal myoŋ ne mesoŋ ne ye e. <sup>13</sup>É di'enek, dáa be moo àakabe ne sa esa e, be kakeke é mendjaa ne mendjaa. Dáa eke mendjaa ne mendjaa di àadjaaala ne nɔɔ e, mesa mɔɔ aakadi é elii etep mbes-mbes di àagwyák be e. <sup>14</sup>Dum ne tep tak é, mam Pɔl di edje wɔ melyo mak: mesyes me boa di bekus ɔ goka é ne etɔ meba, da be é bya bɔn, be sa mesa to mendjaa me meba mɔɔ. Me ke deenek é ekaab náá, mot mebhuka mɔɔ ezekelii esonok mbes ko esu e loɔ. <sup>15</sup>Me ke deenek é, etee náá, bedhiiti bekus e boa eezewo ze, tin, be kadu é Satan mot mekoŋ. <sup>16</sup>Tin, ye be náá, moma di edum koŋ ne Zeeb e ne bekus e boa to mebyel me ɔɔ, ye goka é nyey nye emet kwyee be. Ye àànyɔ náá, etep binek djas zodi ko elo e bot e zeeɣa mendjaala. Sa deenek, etee náá, bot e zeeɣa mendjaala neekwyee bekus e boa di bɔɔ bemet ɔ.

#### Bepaa e zeeɣa mendjaala

<sup>17</sup>Bepaa di edjeed zeeɣa mendjaala enyɔɔpe ɔ, be goka é ne ebela duu edi é sok ebá, daŋ-daŋ e bot e di ewa lyem to mesa me melyo, ne bot e di egoola Mekpa e Zeeb ɔ. <sup>18</sup>Etee náá, Ekwyala lee é náá: «Sa wɔ àadiyal nuub ngombe é gheŋ nye di enyal bhum ble e\*.» Ne náá: «Mot-mesa djas goka é ne ebela efute.»

<sup>19</sup>Tin, sa wɔ ààmyaal mepita me paa ngot aazepit mot pe daa lo e. Wɔ myaal é, ye be náá, bot ebá neghu bot elɛl e zepit nye pe daa lo ɔɔ\*. <sup>20</sup>Ye be bot e di esa mesyem ɔɔ, liia ne nɔɔ é mis me bot djas, etee náá bedhiiti bot neegwak bwɔɔ. <sup>21</sup>Me epedjaala ne nɔ é mis e Zeeb, ne é mis e Yezu Klisto, zenɔɔ é mis me efofop ee Zeeb naasée ɔ náá, wɔ looba ne esa djas me lee wɔ e, sa wɔ ààwa mbek pak bot, àakwyeeɣ mot ngot dhaa ɔɔ. <sup>22</sup>Sa wɔ ààleesuu ekɛl mot membo etep edje nye di mesa to zeeɣa mendjaala. Sa wɔ ààni to mesyem me bot. Wɔ goka é wɔ baal nyel'ɔ deɛ.

<sup>23</sup>Sa wɔ ààdede medii ne medii toto, ye nyo é náá, wɔ dede ba menyok me vin etep mɔ yɔ, dáa ye di náá ebé e mɔ yɔ tak ne dhek wɔ ngwysis e.

<sup>24</sup>Mesyem me bedhiiti bot nyen é popoopwon, esok ne be ne péɛ be. Bela náá, pe daa bak bot, ye nyen é, ebhis. <sup>25</sup>Tin, tyee wat ne enem esa e bedhiiti bot, ye ne nyen popoopwon, ye kabe pe daa bak bot ɔɔ, ye ààleenyen.

#### Dáa bekwom e bot di egoka ne edi e

**6** <sup>1</sup>Tin, ekwom e bot goka é ne ebee ekukuma bɔɔ e, dáa bot e di egoka ne duu é esonok djas e. Ye goka é be sa deenek etee náá, din e Zeeb ne melyo me mena di elyo é needi àabyasela. <sup>2</sup>Tin, ye be náá, be é ne ekukuma di edum koŋ ne Zeeb ɔɔ, sa be àabyasal be etee náá, be ne benɔɔ é zeeɣa mendjaala me wat. Ye nyo é náá, be sa mesa me be di esa pe daa ekukuma



bɔɔ ɛ ɛnyɔɔpɛ, ɛtɛɛ nɔ́á, bɛ sa mɛsa ɛ pɛ daa bot ɛ di edum koŋ nɛ Zɛɛb ɔ. Yɛ ɛ bot ɛ Zɛɛb di ekwɛyɛl ɔ.

#### Embee mɛlyo nɛ tɛtɛ mɛvu

Gwaka sa wɔ di egoka nɛ ɛlyo, nɛ ɛlɛɛ nɔ́á bɛ sa ɛ. <sup>3</sup>Bedhiiti bot ɛpɛlyo embee mɛlyo mɛ sis, di ààgoka nɛ yii Gheŋ'enaka Yezu Klisto ɛ. Bɛ ààlyo bot mɛlyo mɛ di eke lɔɔg wat nɛ edum ɛ koŋ ɛ lena nɛ Zɛɛb ɛ. <sup>4</sup>Binɔk bot ɛ́, bot ɛgheɛa nyel, bɛ ààgu sonok. Kwyɛl mɛwɔ nɛ ɛsuu ɛ mɛso dum nɛ mɛkpa ɛ tɔ lɔɔ tɔɔɔ dɔ́a ɛbɛ́. Mɛwu, mɛwɔ, nɛ mɛlee zɛnɔɔ mbee esiiza dum nɛ bɔn-nyɛɛg dus ɛ tin. <sup>5</sup>Bɛ nɛ kwyɛl ɛ ɛsuu ɛ mɛso mɛ di ààbɛ nɛ ɛsik ɛ pak'ɔɔ. Yɛ ɛ bot ɛ di nɔ́á, esiiza bɔɔ moo ɛ epila dɔ́a endjemet, bɛ ààgu ɛtsɛtɛsɛ. Egɛka bɔɔ ɛ nɔ́á, ɛdum ɛ koŋ nɛ Zɛɛb ɛ dhiiti mbi mɛpɛk mɛ ɛbɛla ekum.

<sup>6</sup>Nɛ tɛɛtɛsɛ, ɛdum ɛ koŋ nɛ Zɛɛb ɛ boo mɛvu, wɔ di ɛmyaala nɛ sa wɔ di nɛ yɛ ɔɔ. <sup>7</sup>Eɛɛ nɔ́á, bis nabe ɛ ààzyɛ nɛ dhiiti sonok kɔ ɛko ɛ bɔs'ak, yɛ ɛ tyɛɛ wat nɛ ɛ sok bot aasik ɛ, bot aanàsik nɛ dhiiti sonok. <sup>8</sup>É di'enek, mena dika nɛ sa dek nɛ ekaad ɔɔ, yɛ eedjala nɛ nɛna. <sup>9</sup>Tin, bot ɛ di ɛsaa nɔ́á, bɛ di nɛ mɛvu ɔ, bɛ nɛ kwyɛ tɔ mɛbhowal. Bɛ ɛ tɔ laab dum nɛ embee mɛkwosak mɛ ewo di ɛsa nɔ́á, bot di tɔ mezuk nɛ ewo ɛ ze, nɛ ɛdul ɛ bot tɔ ɛsyɛɛ ɛ. <sup>10</sup>Eɛɛ nɔ́á, kwyɛl ɛpata ɛ ɛsuk ɛ embee ɛtɛp djas. Bedhiiti bot ɛ nakwɛyɛl ɛsa deenɛk ɔ, bɛ moo mos ɛ bɛ ɛɛzewo ze ɛdum ɛ koŋ nɛ Zɛɛb. Tin, bɔɔ bɛmɛt ɛ saa nɔ́á, bɛ zuk.

#### Mɛlyo ɛ Pɔl pɛ daa Timote

<sup>11</sup>Wɔy mot-mɛsa ɛ Zɛɛb, sa wɔ ààsa ɛtɛp binek. Saŋa ɛdi mot epiki, mot ɛgwakɛl nɛ Zɛɛb, tɔ ɛdum ɛ koŋ nɛ Zɛɛb, nɛ kwyɛl, nɛ ɛmaad ɛ lyɛm zɛnɔɔ ɛtɛla ɛ lyɛm. <sup>12</sup>Duuu tɛtɛ tuub ɛdum ɛ koŋ nɛ Zɛɛb, baala tsik na kɔm-kɔm, yii Zɛɛb nadjóo wɔ ɛtɛp tak ɛ, ɛ gheŋ wɔ natuud embee mɛkpa mɛ ɛdum ɛ koŋ ɛ lɔ nɛ Yezu Klisto ɛ mis mɛ bot ɛbuepɛ ɛ, <sup>13</sup>nɛ ɛ mis ɛ Zɛɛb mot di ɛdje tsik nɛ bot djas ɔ, ɛ mis ɛ Yezu Klisto mot naleɛ bot embee mɛkpa mɛ tak ɛ mis mɛ Pɔɔs Pilat ɔ, mɛ lɛɛ wɔ ɛ nɔ́á: <sup>14</sup>Looba nɛ metiŋ mɛ wɔ bɛla ɛ, sa yɛ ààpulel, baala yɛ ɛnyɔɔpɛ kɛkum dwoo Gheŋ'enaka Yezu Klisto aatuula ɛ. <sup>15</sup>Tin, ɛtuula ɛ Klisto aadi ɛ ɛwala ɛ Zɛɛb nazekoobal ɛ.

Nyɛy ɛ di kɔ elo ɛ ekukuma djas,

nyɛy ɛdi ɛsuk ɛ mɛnyɔ,

Mekoozi mɛ bɛmekoozi, Gheŋ bɛgheŋ.

<sup>16</sup>Nyɛ ɛmɛt ɛ tsik na kɔm-kɔm,

nyɛ ɛ tɔ mɛkas mɛ di nɔ́á, mot tok nɛ ghwyil ɛtiila pɛ daa lɛ ɛ.

Mot ngɔt kɔ bɔs dɛnɔ́á ààpabee nyɛ,

mot tok pɛ nɛ ghwyil ɛbee nyɛ.

Duu nɛ mɛbwala di nɛ nɛ kɔm-kɔm sii nɛ kɔm! AMɛN!

#### Mɛlyo dum nɛ bekum ɛ bot

<sup>17</sup>Deenɛk, lɛɛa nɛ bot ɛ di nɛ mɛvu kɔ ɛko ɛ bɔs'ak ɔ nɔ́á, sa bɛ ààdi bot ɛ ɛgheɛa nyel. Baalɛɛ nɛ nɔɔ nɔ́á, sa bɛ ààwa ɛbwaaɛɛl ɛ lɔɔ tɔ mɛvu mɛ di ààbɔya ɛ. Tin, bɛ goka ɛ nɛ ewa ɛbwaaɛɛl ɛ lɔɔ ɛ nɛ Zɛɛb, mot di ɛdje mena ɛsonok dhaa mɛbu ɔ, ɛtɛp mena needika tɔ mɛmyaala. <sup>18</sup>Lɛɛa nɛ nɔɔ nɔ́á,

be sa enem esa, be goka é ne edi é bot e mevu to enem esa, ne elyem egek é besɔ bɔɔ ghor, be di bot e egwyena. <sup>19</sup>Be di esa deenek ɔɔ, be waaseeg tete mekwom, étep ebela tete tsik.

#### Melyo me mesik

<sup>20</sup>Wɔy Timote, baala enyɔɔpe sa nadjɛaa wɔ e, kyeea embee melen di ààke sama ne edum e korɔ ne Zeeb e, sa wɔ ààsuu meso ne elen ɛtsal be di eke náá, ye é etsetse e. <sup>21</sup>Deenek, bædhiiti bot e nadu embee melyo ne elen ɛtsal binek ɔ, be moo é be eezewo ze to edum e korɔ e lɔɔ ne Zeeb.

Tin, beta náá, enem ne embɛe Zeeb di ne nɔ.

# Mekana e Pól yii Bhóoba nye nakwyal

## Timote e

Eniel

Mekana me bhóoba nakyeedaa pe daa Timote e, ye nabe é elwomel e mesik e Pól mot-lwoma. Pól é é membok (2.9), ye nabe é bete ne bot naaliig nye kon (1.15; 4.10-16). Tin, nye nabe é nye eezegu náá, nye moo aagwye (4.6). Nye naamwana ne Timote mot nadi egyee ne ne to mesa o, mot nye nadi ekwyel dáa mɔn'e o.

Mekana mak kaada é tsik e Pól: mesa me yii mot-lwoma, melyo me, mezuk me ko esu e Mbée Bhaadal. Pól epedje melyo ne Timote. Nye epedje nye meghaaz náá, nye waaboma ne mezuk ko esu e mesa e Klisto nye di esa e (2.1-13). Bhii tak, nye epebaalee náá, nye goola Mekpa e Zeeb enyɔɔpe (2.14–4.15). Dum ne tep tak, Timote goka é ne ekaab é mewa, elum bot e mesyem kon, ebaɲa mefulu e Pól. Esok ne etep djas, nye goka é ne edi sosoob ne melyo me Pól ne yii bedhiiti belyoel ekeletye nalyo nye e.

Bhis eboo betyaases e Yezu aagwye é, bot e nadjila be é mesa me etyaases o, nabaazoke é dáa boɔ. Ye é deenek é, *be nabaal mekpa* me be nagwak ne belyoel boɔ e enyɔɔpe. Tin, be baagoka é ne elaa bemekana me na Dee. É gheɲ Pól nakwyal Timote bemekana e, é gheɲ tak, bemekana e Zeeb nadi é, yii Ebheɲ e na Mwa, neɲhu ba bedhiiti boɔ epes e bemekana me Ebheɲ e na Bes. Ekwyala bak djas é «ne boo metaɲ étép elyo bot etsɛtse, étép esa náá, bot myaal, étép ekoobal embee mesa moɔ, étép esa náá, mot di ne tsik epiki» (3.16).

Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam, Pól mot-lwoma e Yezu Klisto to ekwosak e Zeeb. Me é wak é étép egoola bin tsik. Ye é tsik e Zeeb dje mena ko esu egwakel e lena ne Yezu Klisto e.

<sup>2</sup>Me kwyal mekana mak é ne woɲ Timote mɔn'am me di ekwyel o: beta náá, enem ne embee, ne lyem ghoɲ, ne egwyem e Zeeb Seeg be ne Gheɲ'enaka Yezu Klisto di ne no.

Pól epebulal bhóɔ ne Zeeb ko esu e Timote

<sup>3</sup>Me epebulal bhóɔ ne Zeeb, mot me di esa mesa me ne lyem seɲ dáa bebhaa-b'am nasa e. Mwos ne pum é sok me di edjaala Zeeb e, me ne dyeebadjaala étép'o. <sup>4</sup>Me epetaala meɲal mo, é di'enek, me é ne gwyes ebee wo, étép lyem'am neelwood ne memyaala. <sup>5</sup>Me epebaataala doɔ ne edum e kon ne Zeeb, wo zedum ne lyem wat e. Ye é kɔko mbi edum e kon ne Zeeb yii naye

yɔ Loyis ne nyoog Enis nadi ne ye ε. Me eemyaal náá, kɔkɔ mbi edum ε koŋ elenek é tɔ lɔ.

### **Ezuk sama ne nam kɔ esu e Mbée Bhaadal**

<sup>6</sup>Ye é étep tak ε me baadi elée ne nɔ náá: sa náá, ékée ε Zeeb nadje wɔ é sok me nakel wɔ membo ε di ne tsik. <sup>7</sup>Etee náá, Sisim Zeeb nadje mena ε, ye nabe é ààbɛ, etee náá, mena needika bot ε bwoo, tin, Sisim dje mena é ghwyil, kwyel ne edil ε lyem.

<sup>8</sup>Sa wɔ ààdi ne sen egoola Mbée Bhaadal ε Gheŋ'enaka. Sa wɔ ààbaadi ne sen ne nam, mot di é membok kɔ esu ε le ɔ. Deenek, myaala ezuk sama ne nam étep Mbée Bhaadal. Tin, dia ne ebwaalel ne ghwyil Zeeb di edje mena ε. <sup>9</sup>Nyey é natsik mena, ne esa náá, mena dika bot ε mbyak'ε. Ye nabe é ààbɛ kɔ esu ε enem esa bena, ye nabe é, kɔ esu ε egeka be met ne enem ne embee be met. Tin, Zeeb nadje mena enem ne embée binek ε, é ze ε Yezu Klisto, esok ne nye nekus bhwak. <sup>10</sup>Tin, ékée ε enem ne embée tak kazenyen mos é é etuula ε Metsik-bot menaka Yezu Klisto. Nyey mot nakwak esyee ɔ, ye é dum ne Mbée Bhaadal ε nye natel mena tsik na kɔm-kɔm.

<sup>11</sup>Zeeb naadje me mesa me edi mot-lwoma ne lyoel, étep ekegoola Mbée Bhaadal. <sup>12</sup>Kɔ esu ε tak ε, me di ebee mezuk me me di ezuk'aak. Me tok ne sen étep tak, etee náá, me ne gu mot me wa ebwaalel ε lam ne ne ɔ enyɔɛpe. Tin, me epemyaal náá, Zeeb é ne ghwyil ebaal sa nye nadje me ε kekum dwoo epée.

<sup>13</sup>Deenek, mekpa me etseetse wɔ nagwak ne nam ε, ye é mekpa me wɔ di goka ne eke ne ye tɔ tsik'ɔ ε. Tin, pyeta tɔ edum ε koŋ ne Zeeb, kwyela bot ne kwyel di edus pe daa Yezu Klisto ε. <sup>14</sup>Deenek, baala mbée melyo djas naze-djeaa wɔ ne ghwyil Sisim na Dee di tɔ lena ε.

### **Esosoob ε Onezifɔɔd ne yii bot ε mebyel me**

<sup>15</sup>Wɔ ne gu náá, bot ε kyee dik Azi djas naazekaab me, tɔ sama bot ε tak, ye nabe é ne Fizel be ne Eemozen. <sup>16</sup>Beta náá, Gheŋ sa enem esa be ne bot ε mebyel ε Onezifɔɔd, etee náá, nye naadyeebadje me meghaaz. Tin, nye nabe é ààgwak sen ne nam, mam mot membok. <sup>17</sup>Deenek, dáa nye natuula tɔ ghaada Lɔm ε, nye naawa zii é esaŋ ε me, batakebela me. <sup>18</sup>Tin, beta náá, Gheŋ sa náá, nye bela enem esa ε Zeeb ne dwoo epée. Wɔy emet ne baagu enyɔɛpe esa djas nye nasa ne nam pe kyee dik Efɛɛz ε.

### **Melyo dum ne dáa mot di egoka ne edi mbée sodja ε Klisto e**

**2** <sup>1</sup>Wɔy, mɔn'am, dia ne ghwyil tɔ enem ne embée ee di edus pe daa Yezu Klisto ε. <sup>2</sup>Melyo me wɔ nadi egwak me egoola é mis me betɛ ne betyaases ε, deenek, lyoa ye ne betete bot, bot aadi ne ghwyil é baagoola lyo bedhiiti bot ɔ.

<sup>3</sup>Myaala mezuk sama ne nam dhatyee mbée sodja ε Yezu Klisto. <sup>4</sup>Mot di náá, nye dinaa kuku esa mesa me esodja ɔ, nye kwyel náá, kukuma ye myaala ne ne ɔɔ, sa nye ààbaasa dhiiti mesa me sis. <sup>5</sup>Ye é tyee wat ne mot di esa meboola me ewyis ε kaab ɔ. Nye aabela efute é, nye sa dáa metiŋ me meboola me tak di elée ε. <sup>6</sup>Mbɛel mebhɛk di ezuk elyelepe é esa mesa me pyeeb'e ɔ, goka é ne edi mot meken aade edee nye nabe ε. <sup>7</sup>Siiza enyɔɛpe sa me di elée wɔ ε, deenek, Gheŋ é waasa náá, wɔ met etep djas.

<sup>8</sup> Taala Yezu Klisto, dha e Dhavid, mot nagom bhis esyee ɔ, dāa Mbɛ Bhaadal mɛ di egoola e di elɛɛ. <sup>9</sup> Ye é kɔ esu e Mbɛ Bhaadal'ak e mɛ di ezuk, kɔ esu e tak e mɛ di kɔla, dāa mot sa mbee etɛp e. Tin, Mekpa e Zɛɛb tok kɔla! <sup>10</sup> Étɛp tak é, mɛ di emaad etɛp djas kɔ esu e bot e Zɛɛb nazesée ɔ. Mɛ sa deenek é, etɛɛ náá, bot e Zɛɛb nazesée ɔ, neebela tsik nɛ duu na kɔm-kɔm di edus pɛ daa Yezu Klisto e. <sup>11</sup> Ye é embee e mekpa mɛ etsetse:

«Mena gwyeka sama wat nɛ Klisto ɔ,  
mena waadika nɛ tsik sama wat nɛ nɛ.

<sup>12</sup> Mena pyetka ɔ,  
mena waakɛka sama nɛ nɛ.  
Mena byenka nyɛ ɔ,  
nyɛy pɛ é, waabyen mena.

<sup>13</sup> Mena di ààdika sosoob ɔ, nyɛy é aazodi é sosoob,  
etɛɛ náá, nyɛy tok nɛ ghwyil eswonat mekpa mɛ nuub'e\*»

#### Mot-mesa mɛ Zɛɛb di ekwyel ɔ

<sup>14</sup> Baagheeleɛ etɛp bak nɛ bot, dula bɛ melo é mis e Zɛɛb náá, sa bɛ ààsuu meso kɔ esu e mekpa mɛ bot di elóo e. Esuu meso menek é ààval sa wat, mbi yenek sanj é esaab esisim e bot e di egwak ɔ. <sup>15</sup> Sanja náá, wɔ di piki é mis e Zɛɛb, dāa mot-mesa di ààbɛ nɛ sen é egoola Mbɛ Bhaadal etsetse enyɔɔpɛ e. <sup>16</sup> Kyeea embee mɛɛɛn di ebyasal edum e kɔɛ nɛ Zɛɛb e, etɛɛ náá, bot e di esa deenek ɔ epebɛka nɛ Zɛɛb. <sup>17</sup> Mɛlyo mɔɔ epebel epuud dāa pyonj zeni egwyin e. Tin, ye é tyee wat nɛ Yimɛnɛ nɛ Filetus, <sup>18</sup> bɛ naazɛbɛka nɛ etsetse. Bot binɔk eezɛpul edum e kɔɛ nɛ Zɛɛb bedhiiti bot nadi nɛ ye e, nɛ elyo bot náá, Zɛɛb naazegomal bot tɔ esyee.

<sup>19</sup> Bela náá, epap nalyel-lyel ee Zɛɛb nasum e epepyet enyɔɔpɛ, mekpa mak é kwyala kɔ tak: «Ghɛɛ nɛ gu bɔn bɛ\*», tin, «Mot di eke náá, nyɛ é mot é Ghɛɛ ɔ, nyɛ goka é nɛ eliig kɔɛ nɛ ebiyo.»

<sup>20</sup> Tɔ boo ndjaa, ye é aanàkwaazodi esowa e lɔɔɔ nɛ yii eghwooz epata toto. Ye aabaadi é, nɛ yii di kpakaa nɛ le e, dɔɔ nɛ yii dyak. Bedhiiti kwomaa é étɛp mɛbyonj mɛ bot e ghoɛ, bedhiiti étɛp ebeaa melu djas. <sup>21</sup> Tin, mot e dis edhuud e embee etɛp binek djas ɔ, mot tak aadi é dāa esowa e ghoɛ di ebeaa dwoo mɛbyonj e. Nyɛ eezeso nyel'e djas é mesa mɛ kukuma yɛ, é di'enek, nyɛ moo é mbee mot, nyɛ é nɛ ghwyil ekasa tɛtɛ esesɛɛ.

<sup>22</sup> Timote, kyeea embee egwyɛs e engbaaz, kɛa tɔ epiki, nɛ edum e kɔɛ nɛ Zɛɛb, nɛ kwyel, nɛ egwyem nɛ bot e di eduwal Ghɛɛ nɛ lyem wat ɔ. <sup>23</sup> Tin, sa wɔ ààsuu meso dum nɛ etɛp di ààbɛ nɛ lo meso e, etɛɛ náá, wɔ nɛ gu náá, edjóo é mɛwɔ. <sup>24</sup> É di'enek, mot-mesa e Ghɛɛ é ààgoka nɛ edi tɔ mɛwɔ. Nyɛ goka é nɛ edi nɛ kwyel nɛ bot djas, nɛ ghwyil elyo bot, nɛ emaad e lyem. <sup>25</sup> Ye goka é náá, nyɛ lyo bot e meso tɔ metela, nɛghu Zɛɛb é nɛ ghwyil edje bɛ ewala di náá, bɛ waaswoola mɛfulu mɔɔ, da gu etsetse e. <sup>26</sup> Deenek, bɛ waabula tɔ embee mɛfulu mɔɔ, da bɛ é dɛs é laab e dim mot mekɔɛ, mot nazewa bɛ é membok étɛp bɛ neesesa mesa mɛ ɔ.

#### Mezuk mɛ melu mɛ mesik

**3** <sup>1</sup> Gua enyɔɔpɛ náá, é melu mɛ mesik, yɛ aadi é nɛ melu mɛ di elyɛl e.  
<sup>2</sup> Etɛɛ náá, bot aanàkagwyena, bot aakadi é nɛ elyem tɔp tɔ epata, bot

egheea nyel, bot e ebet, bot e waabyasal Zeeb, be aanàkaab bebyael bɔɔ, bot aanàkwaamyaal bot, be aanàduwal etep di náá, ye é dee e. <sup>3</sup>Bot e tak aadi é, ààbe ne lyem kwyel, ààbe ne lyem ghoŋ, bot e mebhikel, bot e di ekwyel lyem ɔ, bot e di ne lyem kyet ɔ, bot e di ààkwyel enem esa ɔ. <sup>4</sup>Bot e endumta, bot e di ebiyo mbes ɔ, bot e egheea nyel, be waakwyel menyɔ me etep e bɔs dhaa yii Zeeb. <sup>5</sup>Bot binɔk sa é ekee náá, be epedum koŋ ne Zeeb, ghuna ye é bot e di ààmyaal ghwyil di tɔ edum e koŋ ne Zeeb e. É di'enek, dia etsetape ne mbi binɔk bot!

<sup>6</sup>Bedhiiti bot pak'ɔɔ é ne mefulu me eni tɔ mendjaa me bot, étep ekɔɔ boa di ààbe ne etsoŋ ɔ. Be sa deenek é, étep boa tak neegwak be. Boa tak é, boa di àànyɔ etiibal ɔ, boa e di tɔ tsik mesyem ɔ, be ne dyeebakwyel esa e tsik epuud di ekwyel e djas. <sup>7</sup>Melu djas, boa tak e epesaa egu sonok, tin, be aanàkwaakogu etseetse. <sup>8</sup>Ye é dáa bot tyee Zanes ne Zambeles nadi ebyen lek e Moiiɛ e, ye é deenek é bot binɔk di ebaabyen etseetse. Ye é bot e mbee mepek, edum e koŋ ne Zeeb tokape var sonok é mis mɔɔ. <sup>9</sup>Tin, be tok ne ghwyil etɔ ne ye etsetape, etee náá, bot djas é waagu ewo bɔɔ, dáa yii Zanes ne Zambeles.

### Melyo me mesik

<sup>10</sup>Ye kabe wɔy Timote ɔɔ, wɔ be é wɔ eegwak melyo mam enyɔɔpe, wɔ eebee mefulu mam, mesa me me di ekwyel esa e, edum e koŋ e lam ne Zeeb, emaad e lyem'am, kwyel'am, ne zii'am, <sup>11</sup>wɔ eebee metiiga me be di etiig me e, dɔɔ ne mezuk mam. Wɔ ne gu etep djas me naboma ne ye pe ghaada Antios e, pe tɔ ghaada Ikoniom ne pe tɔ ghaada Lisete e. Wɔ ne gu mezuk me me naboma ne ye e. Tin, Gheŋ nabe é, nye naapek me tɔ etep binek djas. <sup>12</sup>Tseetse, mot djas di ekwyel edi sosoob ne Zeeb, tɔ egwakel ne Yezu Klisto ɔ, nye waatiigaa. <sup>13</sup>Tin, bot e mbee lyem ne bot e etsal, be waatɔ sok tɔ embee mesa mɔɔ, be waakɔɔ besɔ bɔɔ. É di'enek, é mesik me tak, be é waakɔɔ menyel mɔɔ met. <sup>14</sup>Ye kabe wɔy ɔɔ, baala medjek me wɔ nadjek e, myaala ye ne lyem wat. Wɔ ne gu belyoel e wɔ nadjek pe daa lɔɔ ɔ. <sup>15</sup>Kana edhɔma bɔ, wɔ ne gu Ekwyala na Dee. Ye é ne ghwyil edje wɔ etsoŋ ee di edje mot tsik tɔ edum e koŋ ne Yezu Klisto e. <sup>16</sup>Tɔ Ekwyala na Dee djas, ye é Zeeb e nadjek bot etsoŋ e ekwyel e ye. Ye é ne boo metan étep elyo bot etseetse, ne elyaal é mot edjak e le, ne ebulal é bot e nasa ebiyo ɔ é ze, dɔɔ ne elyaal e mot tsik Zeeb di ekwyel e. <sup>17</sup>Ekwyala na Dee binek nakwyalaa é etee mot-mesa e Zeeb needi mot zedjala ne esa e mesa ɔ. Nye needi mot di náá, nye é ne ghwyil esa membi me enem esa djas ɔ.

### Egoola Mbée Bhaadal

**4** <sup>1</sup>Me epedjaala ne nɔ, é mis e Zeeb ne é mis e Yezu Klisto, mot aapée bot e di ne tsik, ne bot e zegwyel ɔ, me epedjaala ne nɔ kɔ esu e ebula e Yezu Klisto, ne kɔ esu e Eyoŋ e le: <sup>2</sup>Wa zii tɔ egoola Mekpa e Zeeb, ye nakoozodi tɔ egwyem neghu tɔ etap. Lyaka bot, dula melɔ me bot e di esa ebiyo ɔ, dje be meghaaz, ne elyo be tɔ edil e lyem. <sup>3</sup>Etee náá, ye aadi é ne ewala di náá, bot aanàbaakwyel egwak mbee melyo e. Tin, be waasa membi me mepek djas, étep esa esa ee mekwosak me elyem bɔɔ di ekwyel e. Be aadi é ne bete ne bambee belyoel e aadi elyo be etep ee elyem bɔɔ di ekwos egwak e. <sup>4</sup>É di'enek, be waabyen egwak etseetse, étep edu e esesa e esua-esua. <sup>5</sup>Ye kabe

wɔy ɔɔ, dila lyem sok bhwoob etep binek djas, maada lyem tɔ mezuk, wa zii é egoola Mbée Bhaadal, silela mesa me Zeeb dje wɔ ɛ.

<sup>6</sup>Ye kabe mam ɔɔ, ewala di náá, ghiya yam neesee dáa buwa ɛ eezedjala, ewala emwana ne bɔs'ak eezedjala. <sup>7</sup>Me eeduu mbée tuub, me eekɛkum pe esik ɛ kaab me napat ɛ, me eebaal edum ɛ koŋ ɛ lam ne Zeeb. <sup>8</sup>Nenak, efute epebwood me etee náá, me eekwak. Efute tak é kɔtɔ duu, ye é kɔtɔ mot epiki. Ye é nyey Gheŋ, mbée tetep ɛ kwaadje me ye é dwoo mepéɛa ɛ. Tin, nye aanàk-waadje mam emet, nye aadje é ɔɔ ne bot djas di egwaal ne lyem kwyel ewala ɛ nye aatuula ɛ.

#### Melyo me Pɔl pe daa Timote

<sup>9</sup>Tin, sa meghaaz etee náá, wɔ neelezeɛbela me. <sup>10</sup>Dhemas naazekaab me, etee náá lyem'e é tɔ kwyel esa ɛ bɔs'ak. Nye eetɔ pe ghaada Tesalonik. Ye kabe Kelesɔn ɔɔ, nye eetɔ pe kyee dik Ghalasi. Tit naazetɔ ye pe ghaada Dhalmasi. <sup>11</sup>Luk nye emet é kalik bis ne ne. É sok wɔ aazyɛ ɛ, dha bi ne Malak. Etee náá, nye ne ghwyil ezekwyee me tɔ mesa me Zeeb. <sup>12</sup>Me eelwom Tisik pe ghaada Efɛɛz. <sup>13</sup>É sok wɔ aazyɛ ɛ, da wɔ é zye me ne ndjookuwa yam yii me nalik pe ghaada Toloas pe tɔ ndjaŋ ɛ Kalpus ɛ. Tin, da wɔ é baanɔɔ me mekana mam, daŋ-daŋ ɛ mekana nasael ne eket e betit ɛ.

<sup>14</sup>Alekzandele, lulɛl eghwooz naadyeebasa me ɛbiyo. Tin, Gheŋ nye emet waadje nye efute e mesa me. <sup>15</sup>Tin, wɔ goka é ne ɛbaadi ne etsoŋ ne ne, etee náá nye nabe é, nye dyeebabyen melyo me bis nadi elyo ɛ.

<sup>16</sup>Tin, mot ngɔt nabe é ààkem me, é sok me nadi etaŋal taŋal yam yii meken ɛ, bot djas nakaab me. Beta náá, Zeeb nàlaa syem tak kɔ lɔɔ. <sup>17</sup>Tin, Gheŋ naakwyee me, nye naadje me meghaaz! Wɔ gwaa, me zegoola Mbée Bhaadal ye pe daa bot djas di ààbe tɔ mbyak eYuda ɔ. Gheŋ naapek me tɔ nuub ghee. <sup>18</sup>Deenek, Gheŋ é waabaapek me tɔ embee etep djas. Tin, nye waatsik me, étep nye neeniigal me tɔ ɛyɔŋ ɛ le di tɔ gwoo ɛ. Beta náá, duu di ne ne kɔm-kɔm sii ne kɔm! AMEN!

#### Meswosel me mesik

<sup>19</sup>Da wɔ é swos Pilisil be ne Akilas ɔɔ ne bot ɛ mebyel ɛ Onezifɔɔd. <sup>20</sup>Eela-sete eelik pe ghaada Koolet. Tin, me eelik Tolofim pe ghaada Mile, etee náá, nyel nadi ekpaa nye. <sup>21</sup>Deenek, sa meghaaz wɔ kum, esok ne mbu bebhi ne kan. Ebulus, Pudɔɔ, Linus, Koloodya ne bedhiiti bɔn-nyoog, be eswos wɔ.

<sup>22</sup>Beta náá, Gheŋ di ne nɔ! Beta náá enem ne embee e Zeeb di ne nen!

## Mekana e Pɔl nakwyal

# Tit e

### Eniel

Tit nabe é mot nadi egyee be ne Pɔl é esa mesa ɔ. Tin, é sok Pɔl nakwyal Tit mekana e, Tit nabe é ndjeedel bot e zɛɛga mendjaala ghola Kelet.

Tɔ mekana me tak, Pɔl nadi elyo Tit dɔ́a zɛɛga mendjaala di egoka ne edjeɛdaa e (1.5-16). Nye eedje nye melyo dum ne kwyel bot e zɛɛga mendjaala di egoka ne edi ne ye pak'ɔɔ e: Betɔa-bot (2.2), betɔa-boa (2.3), mesyes (2.4-5), mengbaaz (2.6-8), ne ekwom (2.9-10). Pɔl epekaada náá, Yezu Klisto é mot naka nyel'e buwa, étɛp edis bot e bɔs tɔ ebiyo ɔ (3.4-7): Tsik na bes yii ekeletye é kɔ esu e tak.

Beeka metyek me mekana e Tit é: Meswosel (1.1-4), Melyo me Pɔl di elyo Tit dum ne bot e be ne benɔɔ di esa mesa e Zɛɛb ɔ (1.5-16), kɔ esu e bot e zedum koŋ ne Zɛɛb ɔ (2.1; 3.11), Melyo me mesik (3.12-15).

---

### Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Pɔl, mot-mesa e Zɛɛb, mot-lwoma e Yezu Klisto. Zɛɛb nalwom me é, étɛp me neesa náá, bot e nye nasée ɔ dum koŋ ne ne, ne ebaasa náá, be gu etsetse étɛp be neewa zii edu e etɛp e Zɛɛb. <sup>2</sup>Étɛp be needi ne ebwaalel e tsik na kɔm-kɔm. Zɛɛb mot di ààkɔɔ bot ɔ, nabe é nye naaloozekɛk mena tsik tak, esok ne bɔs ne kusel. <sup>3</sup>É gheŋ ewala e Zɛɛb Metsik-bot menaka nalee e nadjala e, wɔ gwaa, nye zetel mekpa me. Nye naadje me mekpa menek, ne elwom e me náá, me goola ye ne bot. <sup>4</sup>Tit, tete mɔn'am tɔ edum e koŋ ne Zɛɛb mena di ne ye sama e, me kwyal é wɔy mekana mak: Beta náá enem ne embee, ne egwyem e Zɛɛb Seeg, ne yii Yezu Klisto Metsik-bot menaka di ne nɔ.

### Mefulu me bepaa

<sup>5</sup>Tin, ye be náá me naalik wɔ kɔ ghaada Kelet ɔɔ, ye nabe é etee náá, wɔ neesilal esa esa djas nalik àasaal e. Da wɔ é sée bepaa, wɔ é dil be étɛp be needjeed zɛɛga mendjaala tɔ eghaada djas, dɔ́a me nalee wɔ e. <sup>6</sup>Tin, mot di paa ɔ goka é ne edi é mot di ààbe ne embee mefulu ɔ. Nye goka é ne edi é ne moma ngɔt, bɔn be goka é ne edum ekoŋ ne Zɛɛb, sa bɔn binɔk àadi bot e mezo, ye nyo é náá, be kaab bebyael bɔɔ. <sup>7</sup>Deenek, mot di edjeed zɛɛga mendjaala ɔ, dɔ́a ye di náá, nye é mot-mesa e Zɛɛb e, nye goka é ne edi é mot di ààbe ne embee mefulu ɔ. Sa nye àadi mot eghee nyel, sa nye àadi mot di ebiyo mbes ɔ, sa nye àadi mot elangi, sa nye àadi mot ebhooba, sa nye àadi



mot di ekwyel ebela efute tɔ embee mesa ɔ. <sup>8</sup>Tin, nye goka é ne edi é mot di emyaal náá, bot sulal pɛ ye ɔ, mot enem esa, mot di esiiza enyɔɔpe ɔ, mot epiki, mot edee, mot edil e lyem. <sup>9</sup>Sa nye ààbeka ne tete Mekpa e Zeeb dāa nye nalyoaa é, éteɔ edje meghaaz ne bot é ze tete melyo, da lyaal ne bot e di ewa zyaala ɔ náá, be eekɔ leɔ.

#### Bot e di egoola embee melyo ɔ

<sup>10</sup>Tin, ye é ne mbula bot tɔ bot e zeni beka ɔ, di náá be ààlooba ne etseetse ɔ. Ye é bot e di ekɔ bɔn-nyeeg bɔɔ ɔ ne elii etep bes ɔ. <sup>11</sup>Ye nyo é, wɔ diyal be enuub. Etɛ náá, be epapul mebyel djas ne embee melyo me be di dje e, éteɔ egwaal efute yii di edje sen e. <sup>12</sup>Tin, ngɔt tɔ bengooel e mekpa mɔɔ met naalee náá: «Bot e ghaada Kelet é bot e etsal, betit e menyan, betsak-bel e bot, bot e di ekwyel dek dhāa tye ɔ.» <sup>13</sup>Deenek, sa ngooel-mekpa menɔk nalee é, yenek nabe é etseetse. Bhema mbi binɔk bot elyelepe etɛ náá, edum e koɔ e lɔɔ needi piki. <sup>14</sup>Tin, ye tok enyɔɔpe náá, be gwak etep e esua-esua e bot e mbyak eYuda, neghu metiɔ me bot e bɔs di edis bot kɔ ze etseetse ɔ. <sup>15</sup>Deenek, etep djas é de ne bot e di de ɔ. Tin, ye tok ne dhiiti sonok di de pɛ daa bot e di ne edhuud ɔ, bot e di ààdum koɔ ne Zeeb ɔ. Deenek, metselal mɔɔ ne esiiza bɔɔ moo é ne edhuud. <sup>16</sup>É di'enek, be epeke náá, be ne gu Zeeb, ghuna mesa mɔɔ epetel náá, be naazebyen Zeeb. Tin, be é bot e di ebyenaa ɔ, be é bot e di kus eghuub ɔ, be é bot e di ààbe ne ghwyil esa sa ngɔt yii enem ɔ.

#### Betɔa-bot, mengbaaz ne ekwom

**2** <sup>1</sup>Ye kabe wɔy ɔɔ, djea melyo me etseetse di egoka ne elyoaa e. <sup>2</sup>Betɔa-bot goka é ne edi é, bot e di ààbe bot e elangi ɔ, be goka é ne edi é, bot e duu, bot e etsoɔ, bot e di bot e epiki tɔ tete edum e koɔ ne Zeeb ɔ, bot e di ne kwyel ɔ, bot e di ne etela lyem ɔ.

<sup>3</sup>Tyee wat, lɛɛa ne betɔa-boa, be goka ne edi é ne embee mefulu dāa bot e edee. Sa be ààdi bot e ebyak e bot, sa be ààdi ekwom e menyok, be goka é ne edje bot e embee melyo. <sup>4</sup>Be lyaal mesyes me boa náá, be kwyel botom bɔɔ ne bɔn bɔɔ. <sup>5</sup>Be di ne etsoɔ, sa be ààdi tɔ embee mekwosak me menyel, be sa mesa me mendjaa me meba mɔɔ enyɔɔpe, be di ne kwyel ne looba ne botom bɔɔ. Deenek, etɛ náá bot needi ààlɔo embee mekpa dum ne Mekpa e Zeeb.

<sup>6</sup>Tyee wat, djea meghaaz ne mengbaaz, be di ne etsoɔ. <sup>7</sup>Tin, wɔy emet goka é ne edi dhatyee geka tɔ enem esa é mis me bot. Ye be náá, wɔ epelyo bot ɔɔ, lyoa be ne lyem wat, mekpa me di egoka e. <sup>8</sup>Saɔa náá, mekpa mɔ di de, yii bot di ààsa meso ne ye e, etɛ náá, bot e mebhuka mɔ neegwyɛ ne sen, be needi ààbe ne embee mekpa me elɔo mena.

<sup>9</sup>Ye kabe ekwom ɔɔ, be goka é ne elooba ne ekukuma bɔɔ ne etep djas, be saa náá, be di bembɛ bot é mis mɔɔ. Sa be ààwa meso ne etep ekukuma bɔɔ di elii e. <sup>10</sup>Tin, sa be ààsa djii, be goka é ne elyaal náá, be é bembɛ bot e bot di egoka ne ewa ebwaalel ɔ, éteɔ edje duu ne melyo me Zeeb mot di Metsik-bot mena ɔ.

#### Bhwood ebula e Yezu Klisto

<sup>11</sup>Etɛ náá, Zeeb naatel enem ne embee be, dāa esuk e tsik éteɔ bot djas. <sup>12</sup>Ye lyo mena é náá, mena katka esa embee mefulu, sa mena ààdu egwyɛs

e esa e bɔs, étep mena needi tɔ mbɛɛ tsik kɔ eko ε bɔs'ak, tɔ etsoŋ, tɔ epiki ne esosoob ne Zɛɛb. <sup>13</sup>Ye é deenek é mena aadi ebwood mbɛɛ dwoɔ tak ne ebwaalel. Dwoɔ lɛɛg, boo Zɛɛb'enaka, Yezu Klisto Metsik-bot mena, nye waa-tuula tɔ duma. <sup>14</sup>Tin, nye naazeka nyel'e buwa kɔ esu ε lena, étep edis ε mena si bhel esyem, étep bot needi bot ε mbyak'e emet na dɛɛ, étep ewa lyem tɔ esa embɛɛ esesɛɛ. <sup>15</sup>Étep tak ε di náá, wɔ goka é ne elyo, étep edje meghaaz ne edul ε be melɔ ne ghwyil djas. Tin, sa mot ààbyasal wɔ!

#### Dáa bɔn ε Zɛɛb di egoka ne eke ε

**3** <sup>1</sup>Gheelelɛɛ ne bot ε zedum koŋ ne Zɛɛb ɔ náá, be goka é ne elooaba ne bemekoozi, ne ekukuma. Da be é di ghwyɛ étep esa embɛɛ mesa. <sup>2</sup>Sa be ààdi bot ε mebhkel, sa be ààbiyo mbɛs, be di bot ε di eduula pak bot étep ebular kwyɛ ɔ, be goka é ne elyaal é mis me bot djas é náá, be é bot ε metela. <sup>3</sup>Etɛɛ náá, é gheŋ sok, bisɔ pe nabaadi é ààbe ne metselal, bot ε di ààlooba ne Zɛɛb ɔ, bot ε nazewo ze ɔ. Bis nabaadi é ekwom e membi me mekwosak djas, ne esa ee di edje djoŋ é mis ε. Bis nadi é tɔ embɛɛ esesɛɛ ne embɛɛ egwyɛs, bot ε mbɛɛ lyem, ebhinel pak'es. <sup>4</sup>Tin, é sok Zɛɛb Metsik-bot yenaka natel bot djas enem esa be, ne elyaal kwyɛl'e ε,

<sup>5</sup>nye naatsik mena. Nye ààpatsik mena etɛɛ náá, mena naasaka esa di náá, ye é piki ε,  
deenek, ye nabe é, etɛɛ náá, nyɛy, nye emet naagek mena ghonj.  
Nye natsik mena é, ne medii me eduwa Zɛɛb mena naduwaka é ebyel ε  
na bes ε,  
ne Sisim na Dɛɛ ε di edje tsik na bes ε.

<sup>6</sup>Etɛɛ náá, Zɛɛb naadjɛ mena Sisim na Dɛɛ ebuepe,  
kɔ lo ε Yezu Klisto Metsik-bot menaka,

<sup>7</sup>é di'enek, kɔ esu ε enem ne embɛɛ be, nye eesa náá, mena dika bot ε  
epiki é mis me.

Nye eesa náá, mena belaka ekɛɛ ε tsik na kɔm-kɔm yii bot di ebwaal ε.

<sup>8</sup>Tin, mekpa mak ε, mekpa me etsetse. Me kwyɛl é náá, wɔ lɛɛ ye popoo-pwon, etɛɛ náá, bot ε zewa edum ε koŋ ε lɔɔ ne Zɛɛb ɔ neewa lyem tɔ esa enem esa. Ye é enyɔpe ne metan náá, bot djas goka é ne esa ye. <sup>9</sup>Tin, kyeeka etep bak: esuu ε meso me etep di ààbe ne lo ε, elan ε dhaad mebyel, mɛwɔ, esuu ε meso dum ne etsi, etɛɛ náá, etep binek djas é yii toto, ye ààval sonok. <sup>10</sup>Mot ε di ezye ne mefulu me ebek ε bot ɔɔ, dula nye melɔ. Nye baabasal ɔɔ, wɔ baalii ne ne, tin, nye di ààgwak ɔɔ, wyisela nye tɔ zɛɛga. <sup>11</sup>Gua náá, kɔkɔ mbi binɔk bot eezewo ze, nye du esa mesyem ɔɔ, nye epewa nyel'e met é feŋ.

#### Meswosel ne melyo me mesik

<sup>12</sup>É sok me aadhis wɔ Aatemas neghu Tisik ε, sa meghaaz me ezye, zɛbela me kɔ Nikopolis, etɛɛ náá, me eemyam náá, me aadhaa mbu egwyiyo penek. <sup>13</sup>Tin, sa náá, wɔ dje Zenas mot ghem-taŋal be ne Apolɔs esa di egoka étep mɛndjoŋ mɔɔ ε, etɛɛ náá, be needi ààsaa sa wat. <sup>14</sup>Ye nyo é náá, bedhiiti bot bina wa lyem elyɛlepe tɔ embɛɛ mesa, étep ekwyɛe bot ε di ghal-ghal tɔ esɛɛga ɔ. Tin, be di esesa deenek ɔɔ, bot aadi é bot ε di edje embɛɛ bhum ɔ. <sup>15</sup>Deenek, bot ε bis ne bɛnɔɔ di wak djas ɔ, be eeswos wɔ. Swosa bot ε di sama ne nena tɔ edum ε koŋ ne Zɛɛb ɔ. Beta náá, enem ne embɛɛ di ne biyo djas!

## Mekana e Pɔl nakwyal

# Filemɔŋ e

### Eniel

Filemɔ nabe é mɔɔ sɔ e Pɔl mot-lwoma. Ye é Pɔl e nagoola nye Mbɛɛ Bhaadal, tin, nye é boodi keletye. Filemɔ nabe é mot ekum, nye nabaadi é ne ekwom e bot. Onezim nabe é ngɔt tɔ ekwom e Filemɔ. Tin, nye naakaab kukuma ye, wɔ gwaa, nye keboma ne Pɔl pɛ nye nadi tɔ membok e. É di'enek, Onezim tak nabe é nye moo ye keletye. Deenek, Pɔl naazeswaal Onezim pɛ daa Filemɔ kukuma ye ne etom e mekana. Filemɔ aakomyaal Onezim pɛ ye tin dǎa?

Mekana me Pɔl nakyeed pɛ daa Filemɔ e nabaadi é yii bot e zɛɛga mendjaala yii be nadi esɛɛga tɔ ndjaŋ'e e (ɛlaŋel ebá 2). Mekana me tak lii é tɛp di egwyák bot e zɛɛga mendjaala djas ɔ.

É gheŋ yenek, ekum e kyee dik Lɔm djas nadyeebadus é tɔ mesa me ekwom e bot. Tin, metaŋ me ekwom e bot nazobaadi é djala ne metaŋ me benakuma dik Lɔm. Ekwom e tak nadi esesa é membi me mesa djas, tsik'ɔɔ djas nabaadi é é membo me ekukuma bɔɔ. Tin, kwom ngɔt e kaab ɔɔ, nye goka é ne waaa é feŋ elyelepe di ne ghwyil esa náá, nye gwyɛ e.

Tɔ mekana me nye nakwyal e, Pɔl nawaab ne Filemɔ é náá, nye myaal Onezim ne mbɛɛ lyem dǎa mɔn-nyɛɛg keletye. Eteɛ náá, *kwom mot ne kukuma ye, bɔɔ djas é bɔn-nyɛɛg tɔ edum e koŋ ne Yezu Klisto*. É di'enek, Pɔl nabe é ààbe Filemɔ ne bhel tin, nye nakwyl é náá, Filemɔ sa dǎa nye di ekwos e.

Ekeletye meken, é yɔbo gheŋ, be nabe é ààbe ne ghwyil eswoola di ekwom bɔɔ da be é di bot e di peka ɔ. Tin, edum e koŋ ne Yezu Klisto e di swoola mbɛɛ tsik tɔ etɛp e bhwak. Melyo me kwyl é ne ghwyil eswoola tsik mot tɔ ɔɔ, baaswoola dɔɔ ne tsik meɔhuu me bot.

---

### Meswosel

<sup>1</sup>Ye é mam Pɔl, mot membok kɔ esu e mesa me me di esa éteɛp e Yezu Klisto e. Bis ne Timote mɔn-nyaag'am é kwyl mekana mak. Bis kwyl mekana mak é éteɛp'ɔ, wɔy Filemɔ mɔn-nyɛɛg'es, bis dyeebakwyl ebuepe tɔ mesa me Zeɛb ɔ. <sup>2</sup>Bis kwyl é bot e zɛɛga mendjaala me di esael tɔ ndjaŋ'ɔ yenek, zenɔɔ kel'ena Apiya, be ne mɔn-nyɛɛg'ena Aatsipe, mot bis ne benɔɔ di eduu tuub wat ɔ. <sup>3</sup>Beta náá, bi bela mbɛɛ bhwoob ne egwyem é mis e Zeɛb Seɛg'enaka ne Gheŋ Yezu Klisto.

### Kwyl ne edum e koŋ ne Zeɛb e Filemɔ

<sup>4</sup>É sok djas me di edjaala Zeɛb e, wɔy Filemɔ, me ne djaala éteɛp'ɔ, bhii tak, me epebulal bhɔɔ ne Zeɛb kɔ esu e lɔ, <sup>5</sup>eteɛ náá, me epegwak menduk me edum

ε κοη ε λο νε Gheŋ Yezu, zenɔ lyem kwyel wɔ di ne ye ne bot ε zedum koŋ ne Zeeb ɔ. <sup>6</sup>Me waab ne Zeeb nάά, edum ε koŋ ne Zeeb di ewa egwakel pak'ena ε, nyen tɔ tsik'ɔ. Eteε nάά, wɔ neegu enyɔɔpe embεε esa djas bis di ne ye, tɔ tsik'es ne Klisto ε. <sup>7</sup>Mɔn-nyεεg, mekwyela mɔ eedje me memyaala ne meghaaz εbuepe etεε nάά, wɔ eedyeebadje ghwyil ne ekwyee bot ε di edum koŋ ne Zeeb ɔ.

#### Gwyes Pɔl naadi ne ye dum ne Onezim ε

<sup>8</sup>Me ε ne sa wat di nάά, me epekwyel ewaab ne nɔ ε: Dάa ye di nάά, me ε tɔ egwakel ne Klisto ε, me ε ne ghwyil εlwom wɔ, wɔ sa, sa me di ekwyel nάά, wɔ sa ε. <sup>9</sup>Tin, kɔ esu ε mekwyela me mena di ne ye ε, me kwyel ε ewaab ze ne nɔ, mam Pɔl, tɔa-mot, baazebela nάά, me ε kɔɔla ε membok kɔ esu ε din ε Yezu Klisto. <sup>10</sup>Me eemet wɔ eboŋ kɔ esu ε Onezim, mot di mɔn'am kɔ esu ε edum ε koŋ tɔ ndjaa membok wak ɔ. <sup>11</sup>Ε gheŋ sok, nye nabe ε ààbe varŋ mot ε mis mɔ. Deenek, ε dwoo pan mos'ak nye moo ε ne boo metarŋ dum ne ekwyee ε nye di ekwyee wɔy ne mam ε.

<sup>12</sup>Nenak yak, me epeswaal wɔ nwyak, wɔ goka ε, wɔ bee nye dάa dhiiti kyee nyel'am wat. <sup>13</sup>Me nakwyel ε nάά, nye lik wak ε ngwoob'am εtep nye neekwyee-kwyee me ε di yɔ pe pak me di tɔ membok kɔ esu ε Mbεε Bhaadal-'aak. <sup>14</sup>Tin, me nabe ààkwyel esa dhiiti sonok ààpookodji wɔ. Me nadi ekaab ε, ye ε zekedi tyee nάά, enem esa ee wɔ aasa ε, di yii bhel. Eteε nάά, mot goka ε ne esa enem esa ε ne lyem'e met.

<sup>15</sup>Ye ε ne ghwyil edi nάά, Onezim nadus wɔ ε membo ε, εtep ba ewala batsa, etεε nάά, nye bula ɔ, nye kabula ε, bula wat na kɔm-kɔm. <sup>16</sup>Eteε nάά, kana dwoo pan mos'ak, wɔ aanàkabaabee nye dάa kwom'ɔ. Beεa nye ne metarŋ dhaa kwom, etεε nάά, nye moo ε mɔn-nyεεg'ena, mot mena di ekwyel εbuepe ɔ. Nye ε ne boo metarŋ ε mis mam ne ε mis mɔ. Tin, ye goka ε nάά, nye di ne boo metarŋ ε mis mɔ dhaa-dharŋak mam, etεε nάά, nye ε kwom'ɔ, nye ε pe ε mɔn-nyoog tɔ edum ε koŋ ne Gheŋ.

<sup>17</sup>Ye be nάά, wɔ epeduwal me dάa sɔ'ɔ ɔ, nɔŋa nye dάa wɔ di ezye ne ebee me ε. <sup>18</sup>Ye be nάά, nye naasa wɔ ebiyo ɔ, neghu nye naakola wɔ dhiiti sonok ɔ, kela tep tak kɔ lo'am. Me waatuud wɔ ye ε mam εmet. <sup>19</sup>Ye ε mam Pɔl, Me kwyal mekana mak ε ne mbo'am met. Ε tep tak ε me di elεε nάά: mam Pɔl, me waatuud wɔ esa ee nye nakola pe daa lo ε. Wɔ ààdjak nάά, boo kola wɔ di ne ye ne nam mos ε, ye ε tsik wɔ di ne ye yenek. <sup>20</sup>Ye ε deenek, mɔn-nyεεg, me eekwyit wɔ meboŋ si, sa sa me waab ne nɔ ε, kɔ esu ε mekwyela me mena di ne ye ne din ε Gheŋ ε. Me kwyel ε wɔ sa nάά, lyem'am di tɔ ghwyil ne din ε Klisto.

<sup>21</sup>Ε gheŋ me di ekwyal wɔ mekana mak ε, lyem'am ε ne εmyaal ne εbwaalel nάά, wɔ aasa sa me waab ne ne ɔ. Me ne gu nάά, wɔ aasa dhaa-dharŋak yii me ke nάά, wɔ sa ε. <sup>22</sup>Ε di'enek wat, koobela me dheŋ etεε nάά, εbwaalel ε lam ε nάά, kɔ esu ε mendjaala me bi di edjaala εtep'am ε, me waabulelaa ε membo men.

#### Meswosel me mesik

<sup>23</sup>Epaalas, mot bis ne ne di ε membok εtep din ε Yezu Klisto ɔ, nye eeswos wɔ, <sup>24</sup>zenɔ Malak, Aalistaalak, Dhemas ne Luk, bot ε bis ne benɔ di esa mesa ε di wat ɔ.

<sup>25</sup>Betka nάά, enem ne embεε Gheŋ Yezu Klisto di tɔ esisim bin!

## Mekana me Bot e

# Ebele

### Eniel

Yak é mekana me nakwyalaa étep eYuda nadi edu Klisto ɔ. Mot nakwyal ye ɔ, nye ààguua, sa di tseetse tɔ tak é náá, mot nakwyal ye ɔ ne gu Ekwyalaa enyɔɔpe, etee náá, ye é dum ne Ekwyalaa binek e nye di elyaal etsheetse etep ee nye di ekaada tɔ mekana mak e.

Ekeletye meken naadyeebatiigaa, metiiga me tak nadi epus náá, be kesɔ-sɔwa. Étep tak e, be nakwyal mekana mak, étep be neeppet, ààbula bhis.

É gheɲ bebhhaab, Zeeb naagwakel be ne bot e mbyak eYuda. Nye naalee ne nɔɔ náá, mot e syem ɔɔ, be go tit étep buwa, deenek e, Zeeb aapel mesyem me. Tin, mekana mak lee é náá, ebheɲ e na bes Zeeb sa ne bot e di edum koɲ ne mɔn'e ɔ, ye é Yezu é di mɔɔ bhata e Zeeb nakaaa buwa, kɔ esu e mesyem me bot djas e. Bot djas di edum koɲ ne ne ɔ, be tokape ne gwyee ebaaka buwa betit étep mesyem mɔɔ. Deenek, ebheɲ e na bes eedhaa yii na mwa. Etee náá, sa Yezu Klisto nasa ne bot e, ye eedhaa yii efofop, ye é Moiiiz, ne Aalon zenɔɔ ye Zozue nasa e.

Metsek me mekana mak é dáak:

Mɔn e Zeeb é boo kuma mot (1.1-3);

Yezu eedhaa efofop (1.4-2.18);

Yezu eedhaa Moiiiz ne Zozue (3.1-4.13);

Yezu é boo ghaa-Zeeb (4.14-7.28);

Yezu zye é ne ebheɲ e di edhaa yii na mwa e (8.1-9.22);

buwa Yezu é ngɔt, ye é buwa mesik (9.23-10.31);

bedhiiti eboo bot e nadi edum koɲ ne Zeeb sok ɔ (11.1-40);

djhoobaɲaka Yezu (12.1-13.19);

mekpa me mesik ne meswosel (13.20-25).

---

### Zeeb nalii é tɔ nuub Mɔn'e

**1** É gheɲ na mwa, Zeeb naalii ne bebhhaab'enaka esok ne esok. Nye naalii ne nɔɔ ne membi me mezel djas tɔ enuub bengoolle e Mekpa e Zeeb, <sup>2</sup>tin, é melu me mesik mena dika mos'aak, nye kalii ne nena é tɔ nuub Mɔn'e. Ye é nyey e di mot aalik ne esa djas ɔ, dum ne ne é Zeeb nakus gwoo ne bɔs\*. <sup>3</sup>Ye é Mɔn tak e di mekas me duma e Zeeb. Ye é nyey e di elyaal dáa Zeeb di e. Nye é di epyet esonok djas ne ghwyil mekpa me nuub'e. Bhii nye nasilal edis e bot

---

\* 1.2 Zaɲ 1.3

edhuud e mesyem mɔɔ ɛ, nye naazenɔɔ nyel disi pɛ tɔ gwoo, pɛ mbɔ eghɛɲ ɛ Zɛɛb na-ghaa mɛbwala\*.<sup>4</sup> Zɛɛb naasa náá, Mɔn'ɛ di kɔ elo e efofop. Etɛɛ náá, nye naadjɛ nye boo din ɛ mɛbwala dhaa yii efofop.

### Mɔn ɛ Zɛɛb ɛ kɔ elo e efofop

<sup>5</sup>Ye ɛ tɛɛtɛ náá, Zɛɛb dinaa ààpake nɛ dhiiti fofop'ɛ ngɔt náá:

«Ye ɛ wɔy ɛ di Mɔn'am, kana dwoo pan mos'ak,  
mɛ ɛ Soog\*.»

Tin, nye ààpakoke-keak nɛ dhiiti fofop náá:

«Mɛ waaboodi nɛ nɛ ɛ Sɛɛg,  
nye aadi nɛ nam ɛ Mɔn\*.»

<sup>6</sup>Tin, ɛ sok Zɛɛb nadhis Mɔn mɛgwyak mɛ kɔ bɔs ɛ, nye nabe ɛ, nye naake náá:

«Efofop ɛ Zɛɛb djas goka ɛ nɛ ɛduwal ɛ nye'!»

<sup>7</sup>Dum nɛ efofop, ye nabe ɛ Zɛɛb naake náá:

«Zɛɛb eesa náá, efofop bɛ di tyee epup.  
Tin, nye naasa náá, bot ɛ mesa mɛ di tyee ngel du\*.»

<sup>8</sup>Tin, dum nɛ Mɔn, nye naake náá:

«Zɛɛb, bóó mɛkoozi mɔ ɛ kɔm-kɔm sii nɛ kɔm.  
Deenek, ye ɛ ɛke tɔ epiki ɛ wɔ di edjɛd ɛyɔɲ ɛ lɔ.

<sup>9</sup>Wɔ kwyɛl ɛ epiki, da wɔ ɛ bhina ɛbiyo,  
dum nɛ tɛp tak ɛ, Zɛɛb Sɛɛg, Zɛɛb'ɔ natɔ wɔ ɛtɛp wɔ di mot-mesa mɛ.  
Nye naso wɔ mul mɛ ebota kɔ lo ɛ ɛtɛp tak,  
tɔ sama bɔn-nyoog djas, ye ɛ wɔy ɛ nye nasée\*.»

<sup>10</sup>Zɛɛb naabaake náá:

«É meken tɔɔɔ, ye ɛ wɔy Ghɛɲ ɛ nakus bɔs,  
dɔɔ nɛ wɔy ɛ nasa gwoo nɛ mɛmbɔ mɔ met.

<sup>11</sup>Esonok binek djas aadi ɛ nɛ ɛsik,  
ye ɛ kabe wɔy ɔ, wɔy aadi ɛ kɔm-kɔm.  
Gwoo nɛ bɔs ɛ waapulel dɔ́a ekaad.

<sup>12</sup>Wɔ waabwaada bɛ dɔ́a bɛ di ebwaada kaad ɛ,  
deenek, wɔ waakaswoola bɛ ɛ dɔ́a bot di eswoola ekaad ɛ nyel ɛ.  
Ye kabe wɔy ɔɔ, wɔy ààswoola, tsik'ɔ tok nɛ ɛsik\*.»

<sup>13</sup>Zɛɛb nabe ɛ ààke nɛ dhiiti fofop'ɛ ngɔt náá:

«Da disi pɛ kyee mbɔ eghɛɲ bam,  
kɛkum dwoo mɛ aasa náá, bot ɛ mɛbhuka mɔ di dɔ́a poba wɔ di ekɛl  
mɛbɔ mɔ kɔ tak ɛ\*.»

<sup>14</sup>Efofop ɛ beze? Bɛ tok ɛsisim di esa mesa mɛ Zɛɛb ɔ? Zɛɛb lwom bɛ ɛ, ɛtɛp bɛ neegheekwyee-kwyee bot aabela tsik na kɔm-kɔm ɔ.

### Tsik na boo metan

**2** <sup>1</sup>Ye ɛ ɛtɛp tak ɛ di náá, ye goka ɛ mena pyetka ɛlyɛlɛpɛ tɔ mɛlyo mɛ mena nagwakeka ɛ, ekaab náá, mena ɛzɛkewo ze. <sup>2</sup>Deenek, bhaadal efofop naleɛ ɛ, moo mos ɛ nɛ metan, bot ɛ nasa maa-ɛlɔ ɔ, nɛ bot ɛ nadi ààlooba nɛ

\* 1.3 Mɛd 110.1 \* 1.5 Mɛd 2.7 \* 1.5 Sm2 7.14 \* 1.6 Det 32.43 \* 1.7 Mɛd 104.4

\* 1.9 Mɛd 45.6-8 \* 1.12 Mɛd 102.25-27 \* 1.13 Mɛd 110.1

mekpa me tak ɔ, naazebela feŋ be di egoka ne ye ε. <sup>3</sup>Tin, menabelka bemet, mena aapekelka dāa tɔ yak feŋ, ye be nāá, mena ààbiska boo yak tsik na metan ɔ? Eteε nāá, Gheŋ nye emet nabe é mot meken egoola tsik tak. Bot ε nagwak bhaadal tak ɔ, be naabaŋa bis etseεtse ε tak. <sup>4</sup>Zeeb nadi elyaal etseεtse ε bhaadal tak ne bete ne etseŋa, ne endem e mebwala, ne mevyekele zenɔ mekee me Sisim na Dee di edje mot ne mot tɔ ekwosak ε Zeeb ε.

#### Yezu é di edjeed bot é ze tsik

<sup>5</sup>Eteε nāá, Zeeb nabe é ààdje ghwyil ne efofop nāá, be di bot aakɔk kɔ bhwak di ezye yenek, yii mena di elii kɔ εsu ε tak'aak. <sup>6</sup>Deenek, ye nabe é dhiiti mot nakaada nāá:

«Zeeb, mot é ye ze, éteε esiiza bɔ needi kɔ le?

Mɔn ε mot é ye ze, éteε wɔ neekwyεεg nye?

<sup>7</sup>Wɔ naasa nāá, mot di si efofop ba ewala batsa.

Tin, wɔ naadje nye duma ne duu

<sup>8</sup>wɔ naadje nye ghwyil ekɔk kɔ esa ee di kɔ εko ε bɔs djas ε\*.»

Ye be nāá, Zeeb naasa nāá, mot di ekɔk kɔ esa ee di kɔ εko ε bɔs djas ɔ, ye kwyel elεε nāá, ye tok ne sa wat Zeeb nasa nāá, ye nàlooba ne ne. Deenek, é di mena dik'aak, mena dinaa ààpabee dāa esonok djas di elooba ne mot ε.

<sup>9</sup>Nenak yak, Yezu mot nasilaa é ba mɔɔ ewala batsa si efofop ɔ, mena beeka nye mos é ne boo duu ne duma, kɔ εsu ε mezuk me esyee nye nagwyε ε. Tin, tɔ enem ne embεε Zeeb, nye naadhaa é ze esyee éteε bot djas. <sup>10</sup>Eteε nāá, Zeeb é mot nakus esonok djas di kɔ εko ε bɔs ɔ, djas é ye. Nye kwyel é nye needul bete ne bɔn, be neebela di tɔ duma ye. Éteε tak, ye nagoka é nāá, nye kwyεεg Yezu tɔ mezuk kekum pe mesik, etεε nāá, nye needi mot di egoka ne edjeed bot pe ze tsik ɔ.

<sup>11</sup>Deenek, Yezu mot di esa nāá, bot di dee ɔ, ne bot ε moo bot ε edεε ɔ, bɔɔ djas é bɔn ε Sεεg ngɔt. Éteε tak ε Yezu di ààdi ne sen edjɔo be bɔn-nyεεg be.

<sup>12</sup>Nye ke é nāá:

«Zeeb, me epekwyel egoola din ε lɔ,

ne bɔn-nyεεg bam,

tɔ edhuu ε bot ε zεεga mendjaala,

me epekwyel edjeεb kɔ εsu ε lɔ\*.»

<sup>13</sup>Yezu eebaazeke nāá:

«Me waawa ebwaalel ε lam ne Zeeb.»

Nye eebaazebil nāá:

«Beeε me, me é bis ne bɔn ε Zeeb nadjε me ɔ\*.»

<sup>14</sup>Deenek, dāa ye di nāá, bɔn tak nabyel ε, byela epuud ne ghiya ε, Yezu nyεy pe nadi é nye moo dāa bɔɔ. Éteε tak ε di nāá, kɔ εsu ε esyee ε le, nye naakwak dim mot mekɔŋ, mot nadi ne eghεŋ kɔ esyee ɔ. <sup>15</sup>É di'enek, nye naazepek bot tɔ bwoo esyee nazemεt be, dāa ekwom membu ne mesεε ε.

<sup>16</sup>Eteε nāá, ye é tseεtse, nye nabe é ààzye éteε ezekwyee efofop. Nye nazye é éteε ekwyee bot ε mebyel ε Abalaam\*. <sup>17</sup>Éteε tak ε Zeeb nasa nāá, nye di tyee wat ne bɔn-nyεεg, éteε nye needi boo ghaa-Zeeb'ɔɔ na mbεε lyem ne esosoob

\* 2.8 Med 8.5-7; Bm1 15.27; Efe 1.22; Fil 3.21 \* 2.12 Med 22.23 \* 2.13 Eza 8.17-18

\* 2.16 Eza 41.8-9

tɔ mesa mɛ Zɛɛb, ɛtɛp Zɛɛb neepel mesyem mɛ bot ɛ bɔs djas. <sup>18</sup>É di'enek, dǎa ye di náá, nye nawaaa tɔ mebhawal ɛ, nyey nye ɛmet naabee mezuk, nye é ne ghwyil kakwyee bot ɛ di tɔ mebhawal ɔ.

### Duu ɛ Yezu eedhaa yii Moiiiz

**3** <sup>1</sup>Bɔn-nyɛɛg bam, biyɔ bot ɛ na dɛɛ, biyɔ bot ɛ Zɛɛb nadjóo ɔ, waka lyem ne Yezu. Tin guka náá, Yezu é mot-lwoma ɛ Zɛɛb, nye é boo ghaa-Zɛɛb edum ɛ koŋ mena di egoolaka ɛ. <sup>2</sup>Nye nadi é sosoob é mis ɛ Zɛɛb, mot nato nye ɛtɛp esa mesa menek ɔ, dǎa Moiiiz nadi sosoob kɔ ndjaa-Zɛɛb djas\* ɛ. <sup>3</sup>Tin, Yezu goka é ne djɛaa duma dhaa duma di edjɛaa ne Moiiiz ɛ. Etɛɛ náá, mot di esum ndjan ɔ, nye é ne duu dhaa ndjaa tak. <sup>4</sup>Mendjaa djas sumaa é ne mot, ghuna, Zɛɛb é di mot di esum esonok djas ɔ. <sup>5</sup>Yɛ kabe Moiiiz ɔɔ, nye nabe é sosoob tɔ ndjaa-Zɛɛb djas. Nye nabe é mot-mesa di egoola etɛp ɛ Zɛɛb nadi elɛɛ ɛ. <sup>6</sup>Tin, Klisto é sosoob dǎa Mɔn di náá, Sɛɛg naadjɛ nye ekukuma edjɛɛd ndjan'ɛ ɔ. Bela náá, ndjan'ɛ tak é menabelka, ye be náá, mena epebaalka edum ɛ koŋ ne Zɛɛb ne ebwaalel mena dika ne memyaala kɔ esu ɛ tak ɔɔ.

### Zɛɛb epedje ɛwala ne bot ɛ di elooba ne ne ɔ

<sup>7</sup>Ye é etɛp tak ɛ Sisim na Dɛɛ di elɛɛ náá:

«Mos, bi ɛ gwak gwood ɛ Zɛɛb ɔɔ,

<sup>8</sup>sa bi ààlyel elyem, dǎa bi nasa é gheŋ bi nakus eghuub ne ne dwoo bi nawa nye tɔ mebhawal pe kyee bɔs besye di ààbe ne medii ɛ.

<sup>9</sup>Zɛɛb ke é náá, penek, ye nabe é, bebhaab bin naawa me tɔ mebhawal, ye nakoozodi bhii be nazebee esa djas me nasa <sup>10</sup>tɔ membu mekam-mená ɛ.

Ye é dum ne tep tak ɛ me nabiyo ne bot binɔk,

bhii tak, me ezeke náá: “Mɛlu djas elyem bɔɔ é tɔ edjak, be dinaa ààpatiibal sa me di egwaal ne nɔɔ ɛ.”

<sup>11</sup>Myoŋ ne mesoŋ me me natuwal tɔ ebuk ɛ lam é náá, be aanàbooni tɔ sum dik me nazekoobal be ɛtɛp ekewala ɛ\*!

<sup>12</sup>Bɔn-nyɛɛg, dika ndjem. Sa dhiiti mot pak'en ààdi ne mbee lyem di esa náá, nye nàdum koŋ ne Zɛɛb ɛ, sa nye ààlum Zɛɛb mot di ne tsik ɔ koŋ.

<sup>13</sup>Djeelka meghaaz pak'en mɛlu djas, dǎa Ekwyala di elɛɛ náá, «dwoo lak mos», ekaab náá, mot ngɔt pak'en é zɛkebyen egwak, da nye é sik tɔ mesyem.

<sup>14</sup>Tin, menaka é bot ɛ di egyee sama ne Klisto ɔ, ye be náá, mena epebaalka ebwaalel ɛ mena dika ne ye ne Klisto, dǎa bot nakekan ààwak é ze ɔɔ.

<sup>15</sup>Ekwyala lee é náá:

«Mos, bi ɛ gwak gwood ɛ Zɛɛb ɔɔ, sa bi ààlyel elyem,

dǎa bi nasa é gheŋ bi nakus eghuub ne ne ɛ\*.»

<sup>16</sup>Ye nabe beze nagwak gwood ɛ Zɛɛb, da be é kus eghuub ne ne? Ye nabe é bot djas Moiiiz nawyisal pe kɔ del Ezipte ɔ. <sup>17</sup>Tin, Zɛɛb nalyaal ebuk ɛ le ne beze edi membu mekam-mená? Nye nalyaal ebuk ɛ le é ne bot ɛ nasyem ɔ, wɔ gwaa be zebela esyee, gwyɛ kɔ kyee bɔs besye di ààbe ne medii ɛ. <sup>18</sup>É gheŋ Zɛɛb natuwal myoŋ ne mesoŋ me náá: «Be aanàkwaani tɔ sum di me nazekoobal be ye ɛ etɛp be neezɛwala ɛ» tin, nye nalii deenek ne beze? Nye nalii é ne bot



ε nakus eghuub ne ne ɔ. <sup>19</sup>Deenek, mena naabee ne tseetse náá, be nabe é ààni to sum dik ewala, etee náá, be naabyen edum e koŋ ne Zeeb.

**4** <sup>1</sup>Zeeb naakek mena náá, mena waabelaka di ewala nye nazekoobal étep'ena ε. Mena é kobakaka, sa mot pak'enaka ààsu eni to di ewala elenek. <sup>2</sup>Etee náá, mena naagwak Mbée Bhaadal dáa bot ε nadi to kyee dik besye di ààbe ne medii ε. Tin, Mbée Bhaadal be nagwak ε, nabe é ààsa be sonok, etee náá, be nabe é ààwa edum e koŋ ε loɔ ne sa be nagwak ε. <sup>3</sup>Menabelka bot ε di edum koŋ ne Zeeb ɔ, mena é waanika to ewala ε Zeeb nakek náá:

«Myoŋ ne mesoŋ me me natuwal to ebuk ε lam é náá,  
be aanàbooni to sum dik me nazekoobal be étep ekewala ε\*.»

Nye nakake deenek é, nye eezesilal mesa me é sok nye nakus bhwak ε. <sup>4</sup>É di'enek, Ekwyala lee ko esu ε elu ε eten ne ebá é náá: «Zeeb naazewala é elu ε eten ne ebá yii mesa me djas nye nadi esa ε\*.» <sup>5</sup>Zeeb nabaake to Ekwyala binek é náá: «Be aanàbooni to sum dik me nazekoobal be ye, étep be neekewala ε\*.» <sup>6</sup>Bot ε nanyel egwak Mbée Bhaadal ɔ, be nabe é ààni to ewala ε Zeeb nakek ε, etee náá, be nabe é ààlooba. É di'enek, bedhiiti bot ε ne ghwyil eni yobo to ewala elenek. <sup>7</sup>Ko esu ε tak ε Zeeb nabaadje dhiiti elu, nye djoo elu ε tak é «mos». Nye naaloozelee to nuub ε Dhauid náá:

«Bi ε gwak gwood ε Zeeb mos ɔ,  
sa bi ààlyel elyem\*.»

<sup>8</sup>Ye é pe be náá, Zozue naadjeed bon ε Yisael étep ekeniigal be to sum dik é ewala ε Zeeb ɔɔ, pe Zeeb ààpalii ko esu ε dhiiti elu. <sup>9</sup>Ye kwyel elee náá, ye é pe é ne dhiiti ewala étep bon ε Zeeb. Ewala tak noŋel é ne ewala ε elu ε eten ne ebá. <sup>10</sup>Etee náá, mot aani to di ewala ε Zeeb nazekoobal ɔ, nye waawala to mesa me, dáa Zeeb nawala to ye mesa ε. <sup>11</sup>Djhoosaka meghaaz étep eni to ewala tak, etee náá, mot ngot needi ààwo ze, étep ebaŋa embee mesa me bebhaab bena, bot ε nabyen elooba ɔ.

<sup>12</sup>Mekpa me Zeeb é ne tsik, ye é ne ghwyil. Ye é wol-wol dhaa pel. Mekpa me Zeeb ne ni to esuk ε elyem, to metii me nyel, kekum to mesyel me egwyes. Ye ne pee mekwosak ne esiiza ε elyem. <sup>13</sup>Ye tok ne sa di to so é mis ε Zeeb. Esonok djas nye nasa é popoopwon é mis me. Mis me ne bee etep djas. Ye é pe daa le ε mena aabooketanjalka.

#### Yezu é boo ghaa-Zeeb

<sup>14</sup>Djhoopyetka ghiŋ to edum ekoŋ ne Zeeb mena di egoolaka ε! Etee náá, menaka é ne boo ghaa-Zeeb, mot mebwala nakekum pe daa Zeeb ɔ. Ye é Yezu, Mɔn ε Zeeb. <sup>15</sup>Boo ghaa-Zeeb yena é ne mezuk to lyem, é gheŋ nye di ebee mena to mezuk ko esu ε etep di edhaa mena ghwyil ε. Etee náá, nye naawaaa to mebhowal me etep djas dáa menabelka. Tin, nye nabe é ààkosyem. <sup>16</sup>Djhoo-tiilaka ne ebwaalel djas é bhaaz bóó ekukuma ε Zeeb, pe kyee di ne enem ne embee ε. Pe daa le, mena epebelaka epelak ne enem ne embee, étep náá, nye neekwyee mena é tete ewala.

**5** <sup>1</sup>Ghaa-Zeeb djas sééaa é pak bot, mesa me é esa mesa me Zeeb étep bot. Nye dje Zeeb é esa ε egwyena ne eka ebuwa étep mesyem mɔɔ. <sup>2</sup>Boo

ghaa-Zeeb é ne ghwyil édi ne lyem ghoŋ ne bot ε di ààgu sonok ɔ, ne bot ε zewo ze ɔ. Eteé náá, nyey nye emet é mot, ye é ne esa ee di edhaa nye ghwyil ε. <sup>3</sup>Dáa ye di náá, ye é ne esa ee di edhaa nye ghwyil ε, nye goka é ne eka ebuwa étep epelak ε mesyem me bot, dɔɔ ne epelak ε mesyem me met\*. <sup>4</sup>Mot tok ne ghwyil dja djem náá, me moo é ghaa-Zeeb. Ye é Zeeb ε di esa náá, mot di ghaa-Zeeb, dáa nye nasa ne Aalɔn ε.

<sup>5</sup>Ye é tyee wat ne Klisto, ye tok nyey emet nasa náá, nye di boo ghaa-Zeeb. Nye nabela di boo ghaa-Zeeb é ne Zeeb, mot nake ne ne náá:

«Ye é wɔy ε di Mɔn'am,

kana dwoo pan mos'ak, me é Soog\*.»

<sup>6</sup>Zeeb nabaake é náá:

«Wɔ é ghaa-Zeeb kɔm-kɔm sii ne kɔm,

tyee wat ne Melkisedek\*.»

<sup>7</sup>É sok Yezu nadi kɔ eko ε bɔs ε, nye nadi edjaala, dɔɔ ne ewaab ε ghoŋ pe daa Zeeb tɔ etsim, ne miŋal é mis. Nye nadi edjaala deenek é ne Zeeb, mot nagoka ne etsik nye tɔ esyee ɔ. Tin, Zeeb naagwak mendjaala me, etee náá, nye nadi é tɔ elooba ne etep djas. <sup>8</sup>Ye nakoozodi náá, nye é Mɔn ε Zeeb, nye naadjek elooba ne Zeeb tɔ mezuk me djas nye naboma ne ye ε. <sup>9</sup>Zeeb naasa náá, nye di mot zedjala ɔ. Tin, bot djas di elooba ne Klisto ɔ, be waabela tsik na kɔm-kɔm kɔ esu ε le. <sup>10</sup>Deenek, Zeeb eedje nye di boo ghaa-Zeeb tyee wat ne Melkisedek.

#### Édi é ghiŋ tɔ edum ε koŋ ne Zeeb

<sup>11</sup>Bis é ne bete ne etep ε elii dum ne tep'ak. Sa di esa ε, ye é náá, ye ne kɔɔla é ebɔɔɔ ε tep tak enyɔɔpe, etee náá, bi ààkawa zii é emet esuk ε etep. <sup>12</sup>Ye moo é ne bete ne melu di esiŋa náá, bi di belyoel ε. Deenek, bi dinaa ne gwyes náá, be baalyo bin ba melyo me meken e Mekpa ε Zeeb. Bi dinaa ne gwyes ede medii me mebel, ààbe edee e bot ε di ne medje ɔ. <sup>13</sup>Mot di náá, edee be ε, medii me mebel ne medii me mebel ɔ, ye é mɔn tɔɔɔ. Nye tok ne ghwyil esuu meso é etep di náá, ye é epiki ε. <sup>14</sup>Tin, medjaab me na lyel-lyel ε edee bot ε di ne medje ɔ, ye é edee eboo bot. Tɔ mesa mɔɔ, be eezegu menyo ne ebiyo.

**6** <sup>1</sup>Deenek, mena goka ne edu é melyo me di egoka ne bot ε zewyee ɔ, ààkabe náá, mena baasikeka pe melyo me meken dum ne Klisto. Sa mena ààbaasikeka tɔ esuk ε melyo me meken me di elii dum ne ekat esesee di edul bot tɔ esyee ε, ne melyo me edum ε koŋ ne Zeeb, <sup>2</sup>melyo étep edis edhuud, ne ekel ε bot membo, ne melyo dum ne egom ε bot bhis esyee, zenɔɔ melyo dum ne epée na kɔm-kɔm. <sup>3</sup>Zeeb ε kwyel ɔɔ, mena é waadjeka melyo me di egoka ne bot ε zewyee ɔ.

<sup>4</sup>Djhoonɔɔka geka ne bot ε nabula pe bhis tɔ mbi tsik be nadi ne ye sok ε: Be naabela mekas ε Zeeb, be naabowal ekee nadus tɔ gwoo ε, be naabela Sisim na Dee, <sup>5</sup>be naakwyel mbee Mekpa ε Zeeb, be naagu ghwyil mebwala me bhwak aazyε ε, <sup>6</sup>bela náá, be naabaabula sik tɔ tsik'ɔɔ na mwa. Be tok ne ghwyil ebaaswoola tsik'ɔɔ swoola sis, etee náá, be epebaabem Mɔn ε Zeeb bema sis é melaaba. Be epedjes bedhiiti bot ze náá, be lee nye.

<sup>7</sup>Djhoopookonɔɔka geka bɔs: É gheŋ bebhi di enee ε, bɔs ne min medii me tak, ye é di esa náá, embée eka kwyil, enyo ne bot ε di ebe epyeeb ɔ. Deenek,

Zeeb eesee metel kɔ bɔs tak. <sup>8</sup>Tin, bɔs tak ewyisal mɛkpak mɛ megɔk, ne engwyinini ɔ, ye ààval dhiiti sonok. Deenek, Zeeb aanàbɔya ne ɛkal e ye, tin, esik e tak aadi edikaa tɔ du.

<sup>9</sup>Bɔn-nyeeɛ bis di ekwyl ɔ, ye be náá, bis epelii deenek ɔ, bis é ne ebwaalel náá, bi é tɔ tɛtɛ ze di edje tsik e. <sup>10</sup>Zeeb é mot di piki ɔ. Nye aanàdjisa embɛɛ mesa mɛ bi di esa e, ààkobe-beak kwyl bi di ne ye ne ne e. Bi nalyaal kwyl tak e, tɔ embɛɛ mesa mɛ bi nadi esesa, ne yii bi di esa nenak ne bɛdhiiti bot e di edum kɔɲ ne Zeeb ɔ. <sup>11</sup>Tin, bis kwyl é náá, mot ne mot pak'en wa zii kekum dwoo mesik, etɛɛ náá, ebwaalel e len neesael enyɛɛpe. <sup>12</sup>Sa bi àadi besikel e bot. Tin, nɔka geka bot e di edum kɔɲ ne Zeeb ne zii djas ɔ, bot e di náá be waaboobela ekek e Zeeb ɔ.

#### Ekek e Zeeb àaswoola

<sup>13</sup>É gheɲ Zeeb nakek Abalaam e, nye naatuwal myoɲ ne mesoɲ ne din e le met. Etɛɛ náá, ye tok ne mot di ne mɛbwala dhaa nyey, éteɲ nye neetuwal myoɲ ne mesoɲ ne din e le. <sup>14</sup>Nye naake náá: «Ne tseetse, mɛ waaseɛ wɔ metel, mɛ waasa náá, wɔ di ne betɛ ne bedha\*».

<sup>15</sup>Abalaam naabɔya tɔ bhwood, nye naabalabela sa Zeeb nakek nye e. <sup>16</sup>É gheɲ bot di etuwal myoɲ ne mesoɲ e, be sa ye é, ne din e mot di eval dhaa bɔɔ ɔ. Deenek, etuwal e myoɲ ne mesoɲ menek lyaal é etseetse, ne ebaasa náá, meso si. <sup>17</sup>Ghuna Zeeb nakwyl é, elyaal popoopwon ne bot e di ebwood ekek ɔ náá, mɛkpa mɛ àaswoola, éteɲ tak e di náá, nye naatuwal myoɲ ne mesoɲ kɔ ekek binek. <sup>18</sup>Ekek ne etuwal myoɲ ne mesoɲ, ye é esonok ebá ee bot di àaswoola e. Tɔ ekek be, ne tɔ etuwal e myoɲ ne mesoɲ mɛ, Zeeb tok ne ghwyil ekɔɔ\*. Deenek, menabelka bot e zebet esonok djas éteɲ ɛdi é sama ne Zeeb ɔ, ye epedje mena meghaaz náá, mena dika ne boo ebwaalel éteɲ ebela sa nye nakek mena e. <sup>19</sup>Ebwaalel e tak e ne nena é, dáa mbwak mesuwa<sup>a</sup> éteɲ tsik yenaka. Ye é sa mɛylɛ ne tseetse, yii di edhaa ketuula pɛ tɔ boo lembe na pip-pip di ekaa mɛdheɲ mɛ Ndjaa-ebuwa di tɔ gwoo e, kekum Di na Dee di tɔ tak\* e. <sup>20</sup>Ye é tin e, Yezu nadi mot meken eni tɔ tak, esok ne nena kɔ esu e lena. Etɛɛ náá, nye moo é boo ghaa-Zeeb kɔm-kɔm sii ne kɔm tyee wat ne Melkisedek.

#### Melkisedek é mekoozi, nye é pɛ é ghaa-Zeeb

**7** <sup>1</sup>Melkisedek yenɔk nabe é mekoozi mɛ kyee dik Salem, nye nabaadi é ghaa-Zeeb, Zeeb na vyeeɛ-vyeeɛ. É gheɲ, Abalaam nabula kelumla deeb nye nakwak bemekoozi e, Melkisedek naatɔ keboma ne ne. Bhii tak, nye nasɛɛ Abalaam metel. <sup>2</sup>Abalaam naadje nye ndyaal wat tɔ endyaal kam esa ee nye nabela e. Guka náá, din e Melkisedek kwyl elɛɛ é: «Mekoozi mɛ epiki». Baabela náá, Melkisedek é mekoozi mɛ kyee dik Salem, ye kwyl elɛɛ é: «Mekoozi mɛ egwyem». <sup>3</sup>Nye tok ne dhaad mɛbyel. Bot ààgu ebyel e le ne esyee e le. Nye é tyee Mɔn e Zeeb, nye é ghaa-Zeeb kɔm-kɔm sii ne kɔm.

<sup>4</sup>Beeka, Melkisedek nadi é boo kuma mot, bhaab'enaka Abalaam naadje nye ndyaal wat tɔ endyaal kam esa ee nye nabela é deeb e. <sup>5</sup>Etsi e Moiz leɛ kɔ

\* 6.14 Mek 22.16-17 \* 6.18 Ela 23.19 a 6.19 mbwak mesuwa ye kwyl elyaal é náá, dáa mbwak mesuwa di esa náá, mesuwa nàwo e, ebwaalel e bot aanàkwaawo. \* 6.19 Msa 16.2

esu e beghaa-Zeeb, bot e mebyel e Levi é náá, ye goka é be nɔɔ ndyaal wat to endyaal kam e esa e bot e mbyak Yisael djas. Ye kwyel elee é náá, be nɔɔ ndyaal wat to endyaal kam tak ne bɔn-nyeeɔ bɔɔ met, bɔn-nyeeɔ bɔɔ tak é pe é bedha e Abalaam. <sup>6</sup>Melkisedek nabe é ààbe dha e Levi. Tin, nye naanɔɔ ndyaal wat to endyaal kam kɔ esa ee Abalaam nabula ne ye é deeb e. Bhii tak, nye naasee Abalaam mot nabela ekek e Zeeb ɔ metel. <sup>7</sup>Tin, mot di esee mot metel ɔ, nye eedhaa mot be di esee nye metel ɔ, mot tok ne ghwyil esuu meso kɔ esu e tak. <sup>8</sup>Bedha e Levi, bot e di enɔɔ ndyaal wat to endyaal kam kɔ esa e bot ɔ, be é bot di náá, be waagwye djemen ɔ. Tin, Melkisedek mot nanɔɔ ndyaal wat to endyaal kam kɔ esa e Abalaam é ne tsik, dáa Ekwyala di elee e. <sup>9</sup>É di'enek, bot e ne ghwyil eke náá, é sok Abalaam nadjé ndyaal wat to endyaal kam be e, ye kwyel elyaal é náá, bedha e Levi, bot e di enɔɔ ndyaal wat to endyaal kam ɔ, be naabaadje yɔɔ ndyaal wat to endyaal kam. <sup>10</sup>É di'enek, é gheɲ Melkisedek natɔ keboma ne Abalaam e, ye nabe é Levi dinaa ààbyel.

<sup>11</sup>Etsi e bot e mbyak Yisael lee é náá, ye é bedha e Levi e di egoka ne edi é beghaa-Zeeb. Bɔn e Levi nadi beghaa-Zeeb é tyee mbi yii Aalɔn. Tin, mbi yɔɔɔ edi é beghaa-Zeeb nabe é, ààdjala dáa ye di egoka e. Ye epedi enyɔɔpe ɔɔ, haaa etep yé ye aabaadi ne dhiiti ghaa-Zeeb mbi yii Melkisedek? <sup>12</sup>Etee náá, é gheɲ be di eswoola mezel me edi é beghaa-Zeeb e, ye baagoka é náá, be swoola etsi. <sup>13</sup>Etep bak liiaa é kɔ esu Gheɲ'enaka. Nye nabe é mot mbyak sis, to yɔɔɔ mbyak, ye nabe é ààbe ne ghaa-Zeeb. <sup>14</sup>Menabelka djas ne guka náá, Gheɲ'enaka nabyel é to dhaad mebyel e Yuda. Bela náá, é gheɲ Moiiɔ nadi elii dum ne beghaa-Zeeb e, nye nabe é ààtuwal mbyak tak.

#### Dhiiti ghaa-Zeeb di enɔɲel ne Melkisedek ɔ

<sup>15</sup>Beeka sa wat di elyaal náá, etep binek é etsɛetse e, dhiiti ghaa-Zeeb eebaatuula, nye é tyee wat ne Melkisedek. <sup>16</sup>Nye nabe é ààdi ghaa-Zeeb dum ne metiɲ me bot e bɔs. Tin, nye nadi ghaa-Zeeb é ne ghwyil tsik di ààbe ne esik e. <sup>17</sup>Deenek, Ekwyala epelee náá:

«Wɔ aadi é ghaa-Zeeb kɔm-kɔm sii ne kɔm,  
tyee wat ne Melkisedek\*.»

<sup>18</sup>Deenek, etsi na mwa nadisaa é, etee náá, ye nabe é ààdi ne mebwala, ààval dhiiti sonok. <sup>19</sup>Ye é tsɛetse náá, etsi e Moiiɔ ààpasa náá, bot di bot e zedjala dáa ye di egoka e. Tin, mbɛe ebwaalel naazedjeaa mena, kɔ esu e tak é mena aabelaka ghwyil ekunaa ne Zeeb. <sup>20</sup>Etep binek nasael é kɔ myoɲ ne mesoɲ me Zeeb natuwal e. Bedhiiti bot nadi beghaa-Zeeb é, Zeeb ààtuwal myoɲ ne mesoɲ, kɔ esu e lɔɔ. <sup>21</sup>Ye kabe Yezu ɔɔ, nye nadi ghaa-Zeeb é, é gheɲ Zeeb natuwal myoɲ ne mesoɲ me náá:

«Gheɲ eetuwal myoɲ ne mesoɲ,  
nye aanàkabaaswoola ye:

“Wɔy é ghaa-Zeeb kɔm-kɔm sii ne kɔm\*.” »

<sup>22</sup>Dum ne tep tak é di náá, Yezu é mot di esa náá, mena dika to tete ebheɲ dhaa yii na mwa e.

<sup>23</sup>Ye é ne boo zyaala: beghaa-Zeeb nadi é ebuepe, etee náá, esyee nadi esa náá, be nàsa mesa mɔɔ melu djas. <sup>24</sup>Tin, Yezu é ne tsik kɔm-kɔm sii ne kɔm,

deenek, nye é ghaa-Zeeb na kóm-kóm. <sup>25</sup>Dum ne tep tak ε, nye di ne ghwyil etsik bot ε di ekunaa ne Zeeb é ze'e ɔ. Dáa ye di náá, nye é ne tsik kóm-kóm ε, nye ne djaala Zeeb ko esu ε lɔɔ.

<sup>26</sup>É di'enek, Yezu é boo ghaa-Zeeb, mot di egoka ne nena ɔ. Nye é dɛɛ, ààbe ne ndje, ààbe ne syem. Deenek, nye naawa mbek pak nyey ne bot ε mesyem, nye naabena evyeegepe pe tɔ gwoo. <sup>27</sup>Nye tok dáa bedhiiti beghaa-Zeeb, nye tok ne gwyes eka ebuwa melu djas, étep mesyem me met neghu mesyem me bedhiiti bot. Nye naazesa etep binek djas sok wat, é gheɲ nye naka nyel'e met buwa ε. <sup>28</sup>Etsi ε Moiiɛ dje di edi boo ghaa-Zeeb é, ne bot ε di be dinaa ne mendje ɔ. Tin, myoɲ ne mesoɲ me Zeeb natuwal bhis etsi ε, lee é náá, Mɔn'e di boo ghaa-Zeeb na kóm-kóm sii ne kóm tɔ edee.

#### Yezu é boo Ghaa-Zeeb'enaka

**8** <sup>1</sup>Gwakeka sa di ne boo metaɲ yii bis di ekwyel eleɛ bin ε: Ye é enyɔɔpe dáa ye di náá, menaka é ne boo ghaa-Zeeb ε, nyey mot di ndiindel pe tɔ gwoo pe mbo egeɲ bóó mekoozi ε Zeeb\*, mot di ne mebwala djas ɔ. <sup>2</sup>Nye epesa mesa me tɔ Di na Dɛɛ. Ye kwyel eleɛ é tete pet di náá, Gheɲ Zeeb nyey emet é nasum ε, ààbe yii bot ε bɔs nasum ε.

<sup>3</sup>Eboo beghaa-Zeeb djas naneeɛgaa tin é, étep egoola esa e egwyena pe daa Zeeb, ne eka ebuwa. Tin, ye goka é náá, boo ghaa-Zeeb'enaka Yezu baadi ne ye sa nye aagwyena ne Zeeb ε. <sup>4</sup>Tin, nyey epedi é ko eko ε bɔs ɔɔ, pe nye tok ne ghwyil edi ghaa-Zeeb, etee náá, ko eko ε bɔs, ye é ne bot ε di eka ebuwa dáa etsi ε Moiiɛ di eleɛ ε. <sup>5</sup>Ghuna, mesa me beghaa-Zeeb di esa tɔ pet ebheɲ ε Zeeb ε, ye é mbaɲa-mbaɲa esa di enɔɲel ne esa ee di esael pe tɔ gwoo ε. É sok Moiiɛ nawaasum pet ebheɲ ε, Zeeb naaleɛ nye náá: «Gwyáka, wɔ aasum ye ε, dáa wɔ nalyaalaa pe ko etsok\* ε.»

<sup>6</sup>Tin, nenak yak, mesa me Yezu di esa ε, ye é mesa me di edhaa mesa djas ε. Etee náá, nyey é mot naséɛaa étep eduula pak bot ne Zeeb tɔ tete ebheɲ ɔ. Tete ebheɲ ε tak nakusaa é ne tete ekek di edhaɲ ε.

<sup>7</sup>Tin, ye epedi é náá, ebheɲ na mwa nadi é ààbe ne ndje tɔ tak ɔɔ, pe be nabe é àadis ye, da swoola ye ne dhiiti ebheɲ ε sis. <sup>8</sup>Zeeb nadul bot ε mbyak'e melo é náá:

«Mam Gheɲ ke é náá, tɔ melu di ezye yenek,  
me waasa ebheɲ ε na bes,  
ne bot ε mbyak Yisalaɛl ɔɔ ne bot ε kyee dik eYuda.

<sup>9</sup>Ye aanàkwaadi tyee wat ne yii me nasa ne bebhaab ɔɔ ε,  
é sok me namet be é mbo, wyisal be pe dik Ezipte ε.  
Be nabe é ààlooba ne ebheɲ ε tak,  
é di tak é me natsin be.»

<sup>10</sup>Gheɲ ke é náá:

«Beeka ebheɲ ε me aasa ne bot ε mbyak Yisalaɛl ε,  
bhii melu menek,  
me aakwyal metiɲ mam é tɔ esiiza ɔɔ,  
me aason metiɲ mam tɔ ebhum elyem ɔɔ,  
me aadi é Zeeb'ɔɔ, tin, ɔɔ kadi é bot ε mbyak'am!

<sup>11</sup> Tin, mot aanàkabaadi ne gwyes edje mot di é bhaaz'e neghu mɔn-nyeeg melyo náá,

“Gua Gheŋ!”

Eteé náá, bot djas é waagu me,  
kana mɔn dhyeeb kekum boo-mot.

<sup>12</sup> É di'enek, me waapel edjak e lɔɔ, me aanàbaataala mesyem mɔɔ\*.»

<sup>13</sup> É sok nye nadi elii dum ne ebheŋ na bes e, ye nakwyel eleé é náá, ebheŋ e meken moo é yii na mwa. Bela náá, sa di náá, ye moo é na mwa e, nazelɔɔ é, kunaa é ne ediib.

#### Eduwal e Zeeb yii kɔ bɔs ne yii tɔ gwoo

**9** <sup>1</sup> Ebheŋ e meken nabe é ne metiŋ étep eduwal e Zeeb, zenɔɔ pet ebheŋ kɔ bɔs. <sup>2</sup> É di'enek, pet wat na metsek membá naasumaa. Etsek e meken nadi edjóoaa é «Di na Dee». Tɔ tak, ye nabe é ne boo lama na mengel eten ne ebá, zenɔɔ emesa ne emapa ee be di eka buwa ne Zeeb e.

<sup>3</sup> Bhií lɛmbe na pip-pip, ye nadi é ne dhiiti dheŋ sis be di edjóo «Di na Dee dhaa nyel e». <sup>4</sup> Ye nadi é ne dhiiti mɔɔ buku nasael ne lɔɔɔ, étep edik e epu ele na mbee menuub, ne tot ebheŋ nasael ne lɔɔɔ e. Tɔ tot ebheŋ e tak, ye nabe é ne loŋo nasael ne lɔɔɔ e, ye nadi é ne mapa nadi edus pe eko di edjóoaa «MAN» e, zenɔɔ suub e Aalɔn, suub tak nadi é ye moo ne bɔɔ eka é go é tak. Ye nabaabe é ne epek e mekok nakwyalaa metiŋ me ebheŋ kɔ tak e. <sup>5</sup> Kɔ tot ebheŋ e tak, ye nabe é ne dhiiti edjema nadi enɔŋel ne efofop e duma, nadi elyaal náá, Zeeb é tinaak e. Mɛbhap mɔɔ nadi é elesa. Piyo mɛbhap me tak nadi é ebutal tot ebheŋ. Nenak, yak tok ewala di náá, mena sɔs etep binek djas.

<sup>6</sup> É gheŋ ye nadi náá, esa binek djas nabe é ye eezekoobelaa e, beghaa-Zeeb nadi é enini melu djas tɔ etsek e meken pet ebheŋ, étep ekesa mesa mɔɔ. <sup>7</sup> Tin, tɔ etsek e ebá e pet, ye é boo ghaa-Zeeb nyey emet e di ne ghwyil eni penek, nye zoni penek é, sok wat tɔ mbu. Nye goka ne eni penek é ne ghiya tit yii nye di eka Zeeb buwa, étep mesyem me met ne yii bot e. <sup>8</sup> É di'enek, Sisim na Dee epelyaal náá, dáa etsek e meken dinaa tin e, ye lyaal é náá, Di na Dee dhaa nyel dinaa ndiila. <sup>9</sup> Etɛp binek nɔŋel é ne etep ee mena kadi ebee mos'aak. Ye kwyel elyaal é náá, esa ee mot di egwyena ne Zeeb e, zenɔɔ ebuwa betit ee mot di eka Zeeb ye e, ye tok ne ghwyil esa náá, lyem mot di esa mbi mendjaala menek ɔ, di seŋ. <sup>10</sup> Metiŋ menek dum é ne esa e dek, ne manyok, zenɔɔ dáa mot di egoka ne esa étep edis edhuud e. Ye é mezel me bot nazetawa ne esa, kekum é ewala Zeeb nakoobal esonok djas e.

<sup>11</sup> Tin, Klisto nazyé é dáa boo ghaa-Zeeb embée esa ee di kɔ eko e bɔs e. Nye naani tɔ pet<sup>b</sup> di enyo dhaa tye e, pet di náá, ye eezedjala ne di tak e, yii di náá, ye tok bot e bɔs nasum e. Bela náá, pet tak tok kɔ bhwak nakusaa-kusak e. <sup>12</sup> É gheŋ Klisto nani-niak wat na kɔm-kɔm tɔ Di na Dee dhaa nyel e, nye nabe é ààka buwa ghiya ngom taa neghu yii mɔn ngombe. Tin, nye naka é ghiya ye met, da pek mena sok wat ekeekée tɔ mesyem mena. <sup>13</sup> Ghiya engom e engombe ne engom e etaa neghu mesii me engombe zedikaa, yii

\* 8.12 Zel 31.31-34    b 9.11 pet ye é di mendjaala me beghaŋ e etsi, bɔn e Yisalaal nadi esesa mesa me eka ebuwa tɔ tak e. Ye nabe é pet be nabebyal ye byalak e. Be sulal edhiiti edíɔɔ, be kasum é sumak étep mesa mɔɔ. Bi é waabela ye tɔ mekana me Éwy 25.8-9.

be nadi emwam kɔ bot ɛ di ne edhuud ɔ, ye ɛ ɛtɛp ye needis be edhuud, ne ɛtɛp ɛbulal egwakel ɛ lɔɔ ne Zɛɛb. <sup>14</sup>Ye be nɔ́á, ye ɛ deenek ɔɔ, ghiya ɛ Klisto eedhaa yenek boo dhaɲak. Ne ghwyil Sisim na Dee, Klisto eeka nyel'e met ne Zɛɛb dɔ́a tete buwa di ààbe ne djam ɛ. Ghiya ye ɛ waagwyii elyem ee zepulel ne embee mesa me di edul mena tɔ esyee ɛ, ɛtɛp mena neesaka mesa me Zɛɛb, mot di ne tsik ɔ.

<sup>15</sup>Dum ne tɛp tak ɛ di nɔ́á, Klisto ɛ di mot di eduula pak Zɛɛb ne bot tɔ ebheɲ na bes ɔ. Eteɛ nɔ́á, bot ɛ Zɛɛb nazedjoo ɔ, neebela esa e lyak na kɔm-kɔm ee nye nakɛk be ɛ. Tin, be aabela ye ɛ, dum ne esyee ɛ mot ngɔt nagwye ɔ. Kɔ esu ɛ tak ɛ, bot ɛ bɔs moo mos peka tɔ mesyem me be nasa si ebheɲ ɛ na mwa ɛ.

<sup>16</sup>É di di nɔ́á, məkana me melik naalikaa ɔ, ye goka ɛ nɔ́á, ye lyaalaa nɔ́á, mot nakwyal məkana me melik me tak ɔ, naazegwye. <sup>17</sup>É di'enek, məkana me melik ààval dhiiti sonok, ye be nɔ́á mot kwyal ye ɔɔ, dinaa ne tsik ɔ. Tin, ye val ɛ, ye ɛ be nɔ́á, mot nakwyal ye ɔɔ, nye eezekpaa ne mesyee, gwe ɔ. <sup>18</sup>Dum ne tɛp tak ɛ di nɔ́á, ebheɲ meken nabe ɛ ààval sonok, esok ne ghiya ne see. <sup>19</sup>Moiiz napookokan sok ɛ elaa metiɲ ɛ mis me bot djas, dɔ́a ye nazo-djeaa nye ɛ. Bhii tak, wɔ gwaa, nye zenɔɔ ghiya yii ngom e etaa ne yii bɔɔ engɔmbe, dɔɔ ne medii, myek ye kɔ məkana me etsi dɔɔ ne ɛ menyel me bot djas. Nye naanɔɔ lɛ le di edjooaa Izop ɛ, ne mɔɔ pes kaad na tɔɔbelaa tiɲal ɛ tak, ɛtɛp eduu tɔ ghiya, da myek ye. <sup>20</sup>Nye naake nɔ́á: «Yak ɛ wak ɛ ghiya di elyaal ebheɲ ɛ Zɛɛb dje bin nɔ́á, bi duwal ɛ\*.» <sup>21</sup>Moiiz naabaamyek ghiya kɔ pet ebheɲ, ne kɔ esa djas di ebeaa ɛtɛp esa mesa me Zɛɛb ɛ. <sup>22</sup>Etsi lɛɛ ɛ nɔ́á, be dis edhuud ɛ esonok djas ɛ ne ghiya. Deenek, ye tok ne mot di ne ghwyil ebela epelak mesyem ye be nɔ́á, ghiya ààpasee ɔɔ.

#### Buwa ɛ Klisto dis ɛ mesyem

<sup>23</sup>Ye be nɔ́á, embaɲa-mbaɲa e esa ee di pe tɔ gwoo ɛ goka ɛ ne edisaa edhuud ɛ deenek ɔɔ, ɛ di'enek, esa ee di pe tɔ gwoo ɔ, ye ɛ ne gwye buwa di ne boo metan ɛ. <sup>24</sup>Eteɛ nɔ́á, Klisto nabe ɛ ààni tɔ Di na Dee di nɔ́á, bot ɛ bɔs ɛ nasa ne membo mɔɔ ɔ, ɛ di di nɔ́á, ye ɛ mbaɲa-mbaɲa tete Di na Dee ɔ. Tin, nye nani ɛ tɔ gwoo, nye ɛ sok bhwoob ɛ Zɛɛb ɛtɛp'enaka. <sup>25</sup>Membu djas, boo ghaa-Zɛɛb bot ɛ mbyak eYuda dyeebani tɔ Di na Dee dhaa nyel ɛ, ne ghiya tit. Tin, Klisto nabe ɛ ààni esok ne esok ɛtɛp ɛkeka nyel'e buwa. <sup>26</sup>Ye ɛ pe be nɔ́á, ye nasael ɛ deenek ɔɔ, pe Klisto nazuk ɛ, esok ne esok kana bhwak nakusel ɛ. Nenak dɔ́a ye di nɔ́á, bhwak moo ɛ pe mesik ɛ, Klisto nazotuula ɛ sok wat, nye naaka nyel'e met buwa, ɛtɛp epel ɛ mesyem. <sup>27</sup>Bot djas kɔ eko ɛ bɔs goka ɛ ne egwye sok wat, bhii tak, Zɛɛb epɛɛ be. <sup>28</sup>Ye ɛ tyee wat dɔ́a Klisto naka nyel'e buwa ɛtɛp epel mbula mesyem me bot ɛ bɔs ɛ. Tin, nye waabaatuula-tuula sis, ɛ sok yenek ye aanàkabaadi ɛtɛp epel ɛ mesyem. Deenek, ye aakadi ɛ ɛtɛp edje tsik ne bot ɛ di egwaal etuula ɛ le ɔ.

**10** <sup>1</sup>Etsi ɛ Moiiz nazobe ɛ mbaɲa-mbaɲa di elyaal mena embɛɛ esa aasael djemen ɛ. Tin, ye ààlyaal etsetse etep e tak dɔ́a ye di ɛ. ɛtɛp tak ɛ di nɔ́á, ɛkeka mbi buwa wat membu ne membu tok ne ghwyil edis edhuud e bot ɛ di esaa ɛkunaa ne Zɛɛb ɔ. <sup>2</sup>Ye epedi ɛ nɔ́á, kwaambi yenek edjaala ɛ Zɛɛb

epedis bot edhuud ne tseetse ɔɔ, pe be aanàkabaadi ne esiiza ne mesyem ɔɔ. Tin, bot é waakat ebaakeka buwa. <sup>3</sup>Tin, ebuwa binek é di esa náá, mot gheetetaala mesyem me nye nadi esa membu ne membu ε. <sup>4</sup>Etée náá, ghiya ngom ngɔmbe ne yii ngom taa tok ne ghwyil edis mesyem me bot.

<sup>5</sup>Dum ne tep tak, é sok Klisto nadi ezye kɔ éko ε bɔs ε, nye naake ne Zeeb náá:

«Wɔ nabe é ààbe ne gwyes ebuwa,

ààbe ne gwyes esa e egwyena.

Tin, wɔ naasa náá, me di ne nyel.

<sup>6</sup>Wɔ nabe é ààmyaala ne ebuwa nadikaaa wɔ kɔ mesa-ebuwa ε, neghu ebuwa nakaaa wɔ étep epel mesyem me bot ε.

<sup>7</sup>É di'enek, me naazeke náá, “Zeeb'am, me ezye pe daa lɔ mam me emet, étep esa ekwosak ε lɔ,

dáa ye nakwyalaa dum ne nam tɔ məkana me na dɛɛ ε’.” »

<sup>8</sup>Tin, nye nakan eke sok é náá: «Wɔ ààpakwyel ebuwa, neghu esa e egwyena, wɔ ààpakwyel betit zedikaaa kɔ mesa-ebuwa ε, neghu ebuwa dikaaa étep epel ε mesyem me bot ε, wɔ nabe é ààmyaala ne sa wat.» Dhi ebuwa binek di ekaaa dáa etsi di elɛɛ ε. <sup>9</sup>Bhii tak, nye eezeke náá:

«Bee me, mam me emet ezye zesa ekwosak ε lɔ.»

Deenek, Klisto eedis ebuwa na mwa, nye eedjila ne buwa ye. <sup>10</sup>Yezu Klisto naasa ekwosak ε Zeeb, deenek, nye naaka nyel'e met buwa sok wat kɔm-kɔm sii ne kɔm. Tin, nye naasa náá, mena dika bot ε edɛɛ.

### Epelak ε mesyem é ze buwa ε Klisto

<sup>11</sup>Ghaa-Zeeb djas dyeebadi é tetel melu djas étep esa mesa me, étep eka ebuwa e tak wat melu djas. Bela náá, ebuwa tak tok ne ghwyil edis mot mesyem. <sup>12</sup>Tin, Klisto nye emet nazoka buwa é sok wat étep edis ε bot mesyem, bhii tak, nye moo é ndiindel pe mbɔ eghɛɛ ε Zeeb. <sup>13</sup>Nenak, ye é tin ε nye di ebwood náá, Zeeb sa náá, bot ε mebhuka me di dáa poba be di ekel meko ε. <sup>14</sup>Deenek, ne buwa tak wat, nye naadis bot edhuud disak wat ekee-keee étep bot needi dɛɛ.

<sup>15</sup>Tin, ɔɔ ne Sisim na Dɛɛ epebaaleɛ mena náá, ye é etep e tseetse. Etée náá, nye pookoke é náá:

<sup>16</sup>«Gheɛ ke é náá:

Beeka ebheɛ ε me aasa ne ɔɔ ε,

bhii melu menek.

Me waakwyal metiɛ mam é tɔ ebhum elyem ɔɔ,

me waason ye tɔ esiiza ɔɔ.»

<sup>17</sup>Bhii tak, nye eebaazeke náá: «Me aanàbaataala edjak ε lɔɔ, neghu mesyem ɔɔ.» <sup>18</sup>Ghuna, é di mesyem di epelaa ε, bot tokape ne ghwyil ebaaka buwa étep mesyem.

### Djhookunaaka ne Zeeb

<sup>19</sup>É di'enek, bɔn-nyɛɛɛ bam, menaka é ne ebwaalet náá, mena waanika tɔ Di na Dɛɛ dhaa nyel, kɔ esu ε ghiya ε Yezu naso tyee buwa ε. <sup>20</sup>Nye naazedii



mena ze na bes di ne tsik e, nyey nye emet é nadhaa é ze boo lembe na pip-pip ndjaa-Zeeb, ye kwyel elyaal é nyel'e met. <sup>21</sup> Tin, menaka é ne boo ghaa-Zeeb, mot di kukuma di edjeed ndjaa-Zeeb ɔ. <sup>22</sup> Djhookunaaka ne Zeeb, ne lyem wat, ne edum e koŋ ne Zeeb zepyet e, etee náá, ghiya e Yezu eezegwyii embee esiiza ee di tɔ bhum elyem bena e, dɔɔ ne menyel mena eezegwyiil ne tete medii. <sup>23</sup> Djhoobaalka elyelpé ebwaalet e mena di egoolaka e, etee náá, Zeeb é sosoob tɔ ekek be. <sup>24</sup> Djhookwyeeɛgelka pak'enaka étep edjeel meghaaz tɔ kwyel ne esa enem esa. <sup>25</sup> Sa mena àakatka etɔ pe ndjaa mendjaala, dáa bedhiiti bot moo ne mefulu me esa ye mos e. Tin, mena goka é ne edjeel meghaaz pak'enaka, etee náá, bi epebee biyɔ bemet náá, elu e Gheŋ eezekunaa.

<sup>26</sup> Etee náá, bhii bot aazegu etseetse e, mena baasyemka ne ekwosak e lena ɔɔ, ye tokape ne buwa étep epelak mesyem me tak. <sup>27</sup> Ye kalik mena é, egwaal tɔ menyenye epée e Zeeb ne boo du na goo-goo yii aadik bot e mebhuka me e. <sup>28</sup> Mot e di àalooba ne etsi e Moiz ɔɔ, nye waagóá ààbe ne ghoŋ, ye é be náá, betyaases ebá neghu belel eemyaal sa nye sa e. <sup>29</sup> É di'enek, ye aakadi tin dáa ne mot di ebhina Mɔn e Zeeb ɔ, ne mot di ebee ghiya ebheŋ e nasa náá, egwakel baabula pak bot ne Zeeb é mis toto ɔ, ne mot di elee Sisim di esuk e enem ne embée ɔ? Bi eepookogek mbi feŋ yenɔk mot di egoka ne ebela e? <sup>30</sup> Tin, mena ne guka mot nalee náá:

«Ye é mam e di egoka ne ebulal ebiyo be sa bin e, mam e di edje mot ne mot ye efute.»

Nye naabaalee náá:

«Gheŋ é waapée bot e mbyak'e\*.»

<sup>31</sup> Ye é àànyɔ náá, mot di ne ndje é mis e Zeeb mot di ne tsik ɔ.

<sup>32</sup> Pookotaalaka ne sa bi naboma ne ye é gheŋ sok, é sok Zeeb nabe bin mis étep bin neegu etseetse e. Bi naasa meghaaz tɔ eboo mezuk me bi naboma ne ye e. <sup>33</sup> Bedhiiti bot pak'en naaleeaa, tiigaa é mis me bot, bela náá, bedhiiti bot nabe é ne lyem ekwyee bot e nadi ezuk ne etiigaa dáa ɔɔ ɔ. <sup>34</sup> Bi naazuk loɔg wat ne bot e membok. Bi nadi é tɔ memyaala, é sok be nadek mevu men e. Etee náá, bi ne gu náá, bi é ne tete mevu di kɔm-kɔm sii ne kɔm e. <sup>35</sup> Sa bi ààbulal lyem bhis dum ne ebwaalet bi di ne ye e, etee náá, bi aabela boo efute. <sup>36</sup> Ye goka é náá, bi wa zii étep bi neesa ekwosak e Zeeb, étep bi neebela sa nye nakek bin e. <sup>37</sup> Tin, Ekwyala lee é náá:

«Tɔ mɔɔ ewala, tɔ ba mɔɔ pes ewala,  
mot di egoka ne ezye ɔ, nye waazyé,  
ezye e le eezekunaa.

<sup>38</sup> É di'enek, Zeeb ke é náá, mot di tɔ epiki é mis mam tɔ edum e koŋ e le ne Zeeb ɔ, nye waatsak.

Tin, nye bula bhis ɔɔ, me aanàkwaamyaala ne ne\*.»

<sup>39</sup> Mena tokeka bot e di ebula bhis tɔ edum e koŋ ne Zeeb, da wo ze ɔ. Menaka é bot e di tɔ edum e koŋ ne Zeeb, bot e di tɔ ze tsik na kɔm-kɔm ɔ.

#### Edum e koŋ ne Zeeb

**11** <sup>1</sup> Edum e koŋ ne Zeeb, ye é edi ne ebwaalet náá, sa wɔ di ebun e, wɔ waabela ye. Ye é emyaal ne lyem wat náá, sa di ààbeaa ne mis e, ye

é tak ne tseetse. <sup>2</sup>Ye é dum ne edum e konj ne Zeeb e, Zeeb namyaal bot e na mwa.

<sup>3</sup>Ye é dum ne edum e konj ne Zeeb e, bot di egu náá, bhwak nakusaa é ne Mekpa e Zeeb. Ye kwyel elee é náá, esa ee di beaaa e nasael é ne esa ee nadi ààbeaaa e.

<sup>4</sup>Ye é dum ne edum e konj ne Zeeb e, Abhel nadjé Zeeb esa e egwyena dhaa yii mɔn-nyee Kayin. Ye é dum ne edum e konj e le ne Zeeb e, Zeeb nabee nye dāa mot epiki, etee náá, Zeeb nyey nye emet naamyaala ne esa e egwyena e le. Ye nakoozodi náá, Abhel naazegwye, etep nye nasa é dinaa egék.

<sup>5</sup>Ye é dum ne edum e konj ne Zeeb e, Enok nabyet tó pe to gwoo, nyey àagwye. Tin, mot nabe é àakabaabela nye, etee náá, Zeeb naaben nye pe to gwoo. Ekwyala lee é náá, esok ne nye ne tó to gwoo, Zeeb naamyaala ne ne, etee náá, nye nadi esa Zeeb edjɔ é mis. <sup>6</sup>Bela náá, Zeeb tok ne ghwyil ebela edjɔ é mis ne mot di àadum konj ne ne ɔ. Tin, mot di etiila pe daa Zeeb ɔ, nye goka ne emyaal náá, Zeeb é tak. Nye ne dje efute ne bot e di esaa nye ɔ.

<sup>7</sup>Ye é dum ne edum konj ne Zeeb e, Noe nagwak sa Zeeb nalee nye, dum ne sa nadi náá ye aasael e. Ye nabe é, bot dinaa ààbee sa tak. Nye naadyeebawa lyem to etep ee Zeeb nalee nye e. Nyey batasa mesuwa me nye natsik nyel'e met ne bot e mebyel me e. É sok nye nasa deenek é, ye nabe é, nye naakwye-sal bot djas ndje sɔs. É di'enek, dum ne edum e konj e le ne Zeeb, Zeeb naabee nye dāa mot epiki.

<sup>8</sup>Ye é dum ne edum konj ne Zeeb e, Abalaam nalooba ne ndjóoel e Zeeb é sok nye nadjoo nye e. Wo gwaa, nye zetɔ pe kyee dik Zeeb nakek náá, nye aadje nye e. Tin, nye naazetɔ, àagu pe kyee nye di etó e. <sup>9</sup>Dum ne edum e konj e le ne Zeeb, nye naadi tyee ndjon ko kyee dik Zeeb nakek nye e. Tin, nye nadidi é pe to epet, tyee wat ne Izak, zenɔ Zakɔb, bot e nabela mbi ekek e tak wat ɔ. <sup>10</sup>Etee náá, Abalaam nadi ebwood é boo ghaada di ne ghus-zumal na lyel-lyel e. Ghaada di náá, Zeeb nyey emet e di mot di ekoobal dāa ye aasael e, ye é nyey nye emet di sumel tak.

<sup>11</sup>Ye é dum ne edum konj ne Zeeb e, Saala ye nakoozodi náá, nye nabe é kwyiid tɔa-moma, Zeeb naadje nye ghwyil ebela ebum, bya. Tin, nye nabe é ne boo ebwaalel náá, Zeeb é sosoob ne ekek be. <sup>12</sup>Étep tak e bhaab'enaka ngot Abalaam di esuk e mebyel me bot ebuepe, ye nakoozodi náá, nye nabe é nye moo tɔa-mot, nye eezekunaa ne esyee. Bot e mebyel me tak bu é dāa ekwyi-kwyen to gwoo, neghu dāa besye é ebonj e boo dii mesɔn, mot tok ne ghwyil elaa be.

<sup>13</sup>Bot binɔk djas nagwye é, bɔɔ edum konj ne Zeeb, be nagwye é ààbela ekek e Zeeb nakek be e. Tin, be nazobee ye é etsetape, deenek, be naamyaala ne ye. Be naagu ye popoopwon náá, be nabe é bendjon, ekpa-gonj ko bɔs. <sup>14</sup>Bot e di elii deenek ɔ, be lyaal popoopwon é náá, be epesaa kyee dik di náá, ye aadi é yɔbɔ e. <sup>15</sup>Tin, be epedi etaala kyee dik be nadas pe yiizaag ɔ, pe be ezebela ze esik é penek. <sup>16</sup>Ne tseetse, be nakwyl é mbee kyee dik di eedhaa yak e, kyee dik di to gwoo e. Dum ne tep tak e di náá, Zeeb tok ne sen emyaal náá, nye di Zeeb'ɔɔ. Tin, nye eezekoobal be tete ghaada.

<sup>17</sup>Ye é dum ne edum konj ne Zeeb e, Abalaam naka Izak buwa, é ghej Zeeb nawa nye to mebhawal e. Nye nadi é nye moo babeega, étep eka seɛɛle mɔn'e ngot é buwa, dhi nye di egu náá, nye naabela ekek. <sup>18</sup>Zeeb naalee ne ne náá:

«Ye é dum ne Izak e wo aabela bedha e me nakek wo e.»

<sup>19</sup>Deenek, Abalaam nabe é ne ebwaalel náá, Zeeb é ne ghwyil egomal Izak mɔn'e pak myonj. Dum ne tep tak e, Zeeb nabulal nye mɔn tak. Tin, ye lyaal é ekee Izak gomelaa é, pak bemyonj.

<sup>20</sup>Dum ne edum e konj ne Zeeb, Izak naasee Zakɔɔb ne Ezau metel, étep esa ee di eezye pe sok e.

<sup>21</sup>Dum ne edum e konj ne Zeeb, Zakɔɔb naasee bɔn e Zozef metel, esok ne nye ne gweye. Nye nadi epyet ne suub étep é eduwal e Zeeb.

<sup>22</sup>Dum ne edum e konj ne Zeeb, Zozef, esok ne nye ne gweye, nye naalee náá, bɔn e Yisalaél é waawyis tɔ dik Ezipte. Nye naabaalee ne nɔɔ náá, be wyis ne egwyes e nyel'e.

<sup>23</sup>Dum ne edum e konj ne Zeeb, seeg ne nyeeeg e Moiiiz naasyel nye, edi bengon elɛl bhis ebyel e le. É sok be naabee náá, mɔn tɔlɔɔ tak nabe é nem e, be nabe é ààgwak bwoɔ ebyen elooba ne metinj me Mekoozi Falaɔnj.

<sup>24</sup>Dum ne edum konj ne Zeeb, é sok Moiiiz nadi nye moo boo-mot e, nye naabyen náá be djoo nye, mɔn e esyes e Falaɔnj. <sup>25</sup>Moiiiz, naamyaa náá, nye tiigaa sama wat ne bɔn e Zeeb, ne náá, nye di é tɔ memyaala me etep e mesyem, memyaala me esa ee di ààbɔya e. <sup>26</sup>Nye nadi ebee é náá, edukaa dǎa Klisto nadukaa é, ye eedhaa mevɔ djas di kɔ kyee dik Ezipte e, ne boo metanj. Etee náá, mis me nadi egwyák é, efute be yii di ezye e.

<sup>27</sup>Dum ne edum e konj ne Zeeb, Moiiiz naadus kɔ dik Ezipte, ààkaab ebuk e Falaɔnj. Nye nabe é ghinj tɔ edum e konj e le ne Zeeb ekee náá, nye nadi ebee Zeeb, mot di ààbeeeaa ɔ. <sup>28</sup>Dum ne edum konj ne Zeeb, Moiiiz naakus ebyonj e pak. Tin, nye naazeke náá, be lɔɔb ghiya é mebe me mendjaa. Etee náá, é sok fofop esyee aadhaɔ e, nye needi ààgɔ bɔn megwyak me bot e mbyak Yisalaél.

<sup>29</sup>Dum ne edum konj ne Zeeb e, bɔn e Yisalaél naasee boo dii mesɔn na tɔɔbelaa ne meko mɔɔ, ekee ye nabe é tete gba bot di eezye ne edhaɔ e. Tin, é sok bot e Ezipte nawaabaɔjaa be e, bɔɔ djas naasi bheee tɔ boo dii mesɔn.

<sup>30</sup>Ye é dum ne edum konj ne Zeeb e, eboo epap e ghaada Yeliko nabik, bhii bɔn e Yisalaél nasa melu me eten ne ebá ekii ghaada e.

<sup>31</sup>Dum ne edum e konj ne Zeeb e Layaab, moma mezo nadi ààgweye sama ne bot nadi ààlooba ne Zeeb ɔ. Etee náá, nye naasyel bɔn e Yisalaél enyɔɔpe, bot nazyee zebee ghaada tɔ ɔ ɔ. <sup>32</sup>Bi kwyel náá, me baake dǎa? Me tok ne bete ne ewala étep ekaada bin etep kɔ esu e Zedeɔnj, Bhalak, Samsɔnj, Zefete, ne Dhavid, zenɔɔ Samyel dɔɔ ne bedhiiti bengooole e Mekpa e Zeeb. <sup>33</sup>Ye é dum ne edum konj ne Zeeb e, be nakwak meyonj, be nake tɔ epiki, be nabela sa Zeeb nakek be e. Be naadiyal beghee enuub, <sup>34</sup>be naadimal eboo mu, be naadus é eban e esyee e be nadi ekwyel egó be ne epel e, be naabaabela ghwyil bhii mebé, be naalyaal ghwyil'ɔɔ, é sok be nadi elumla dɛeb e, wo gwaa, be ɔ esodja e edhiiti medhik me sis.

<sup>35</sup>Dum ne edum e konj ne Zeeb, boa naabee dǎa bot bɔɔ nazegweye ɔ nagom e.

Bedhiiti bot naatiigaa elyelepe, bɔɔ gweye. Be naabyen mepeka, étep ebela tete tsik bhis esyee. <sup>36</sup>Tin, bedhiiti naadukaa, biaa ne eghwyes, bak bedhiiti naakɔlaa ne ekel e ghwooz, waaa é membok. <sup>37</sup>Bedhiiti bot naagóaa ne mekok, syakaa ebil ebá, góaa ne epel. Bedhiiti bot nabe é etó ne etwol edi ne edi, ekaad bɔɔ nabe é eket e etaa ne yii ebhata, be nabe é bedjel e bot, be

nadi etiigaa ne ezukaa. <sup>38</sup>Bhwak nabe é ààgoka ne mbi binok bot. Be nadi eke ghooghon ebat-bat pe kyee medhik besye di ààbe ne medhii é, ne pe ko metsok. Be nadi edjedjaasi é to eghe e mekok dɔɔ ne to ebhik di to bɔs é.

<sup>39</sup>Zeeb naamyaa bot binok djas ko esu é edum é koŋ é loɔ ne ne. Bela náá, be nabe é ààbela sa Zeeb nakek é. <sup>40</sup>Tin, ne tsetse, ye nabe é, Zeeb naazekobal mena sa di enyɔpe ne nena é. Tin, Zeeb nakwyel é náá, be di bot é zedjala ɔ sama wat ne nena.

### Fey e Zeeb dum ne bɔn be

**12** <sup>1</sup>Ye kabe menabelka ɔɔ, menaka é kuku bete ne betyaases. Djhoodi-ska esa djas di esa náá, mena nàkɛka enyɔpe é, dan-dan é mesyem me mena di esesaka ngwyis é. Tin, djhoopatka kaab di náá, mena waakaabka kekum pe esik é. <sup>2</sup>Mis mena goka é ne egwyák é Yezu, nyey é di esa náá, mena dika ne edum é koŋ ne Zeeb, nyey é di baasa náá, edum é koŋ é lena ne Zeeb kum di di edjala ɔ. Nye naamyaa egwyé ko melaaba, ààgwak sen, etee náá, nye nadi é ebee memyaala me di ebwood nye bhii tak é. Nenak, nye é ndiindel pe mbo egheŋ bóó mekoozi Zeeb.

<sup>3</sup>Taalaka nye ne dáa nye nazemaad swaka bot é mesyem é. Deenek, bi aanàbet náá, bi kwyeselaa, bi aanàbula pe bhis to edum é koŋ ne Zeeb. <sup>4</sup>Etee náá, tuub bi di eduu ne syem é, bi dinaa ààpaduu ye kemyaal náá, bi gwyé.

<sup>5</sup>Bi eezedjisa meghaaz me Zeeb di edje bin dáa bɔn be é?

«Mɔn'am sa wo ààbyasal fey Gheŋ di ewa wo é tak é,

é sok nye di ewa wo é fey é, sa wo ààbula bhis.

<sup>6</sup>Etee náá, Gheŋ dyebawa é fey é mot nye di ekwyel ɔ,

nye dyebamyak é, mot nye di ebee nye dáa mɔn'é ɔ.»

<sup>7</sup>Maadka mezuk me Zeeb di ezuk bin, é sok nye di ewa bin é fey é, nye bee bin tin é dáa bɔn be. Ye é ne mɔn di náá, seeg ààwa nye é fey é? <sup>8</sup>Ye be náá, bi ààpawaaa é fey, dáa nye di esa ne bɔn be ɔɔ, é di'enek, ye lyaal é náá, bi tok betete bɔn be. Tin, ekwyel etee é náá, bi é bɔn bel. <sup>9</sup>Djhoopookonɔɔka geka besseeg bena ko eko é bɔs. É gheŋ be nadi ewa mena é fey é, mena nadi egwak be. Haaa, gwata ne Seeg'enaka mot di pe to gwoo ɔ, mena goka é ne gwak nye dhaa tye, étep mena needika ne tsik. <sup>10</sup>Deenek, besseeg bena nadyebawewa mena é fey é, é ba mɔɔ pes ewala dáa elyem bɔɔ di ekwyel é. Tin, Zeeb wa mena é fey é, étep mevú mena met, etee náá, mena neebela di to edee be. <sup>11</sup>É gheŋ mena di ewaaa é fey é, ye é ne menaka é dáa ewala é gheŋ to lyem, ààbe yii memyaala. Bhii tak, bot é nawaaa é kwaambi yenek mbi fey ɔ, be aakadi é be moo bot é epiki, ne bot é egwyem.

### Melyo ne edulaa é melo

<sup>12</sup>Seebka membo men zetsak é, lyelka meboŋ men di epwak é! <sup>13</sup>Beta náá, meko men du meze me di piki é, etee náá, meko me mot di ne djam ɔ, é zekapiiza, tin, ye nyo é ye tsak-tsakak.

<sup>14</sup>Saka meghaaz me édi é to egwyem ne bot djas, ne édi é to tsik na dee é. Etee náá, ye di ààbe deenek ɔɔ, ye tok ne mot ngɔt aabee Gheŋ. <sup>15</sup>Bi é koobaka, sa mot ààsaa náá, nye su enem ne embée é Zeeb. Sa mot ngɔt pak'en

ààdi dǎa le di ne bhum na gwyee-gwyee ε, etεε nǎá, nye é zekεpul bεte ne bot pak'en ne megwyee mε. <sup>16</sup>Sa mot ngɔt tɔ len ààsa mezo, sa mot ààbyasal esa e deε, dǎa Ezau mot nagwyena etooba be étep edee ɔ. <sup>17</sup>Biyo bemet ne gu nǎá, bhii tak, nye nadi é ne gwyee nǎá, seeg seε nye metel. Tin, wɔ gwaa seeg byen esεε nye metel. É di'enek, nye nabe é ààbela ghwyil eswoola lyem seeg, ye nakoozodi megwyee mε.

<sup>18</sup>É gheɲ bi nakunaa ne Zεeb ε, bi nabe é ààtiila ne etsok ε di nǎá, bot ε ne ghwyil emet ε, etsok ε Sinayi ne boo du'e, ne ghooghom'e, ne pum'e, ne boo ghuu'e, <sup>19</sup>bɔn ε Yisalael nabe é be eegwak lii tɔɲ, be naagwak gwood tuud. É gheɲ be nagwak ye ε, be naabyen ebaagwak gwood tak. <sup>20</sup>Deenek, be nabe é ààbe ne ghwyil emaad lwomel'enek: «Mot aazomet etsok elak ɔ, ye nakoozodi tit, nye aagóaa é ne mekok\*.» <sup>21</sup>Kɔ esu ε esa ee be nadi ebee ε, wɔ gwaa, Moiiiz zeke nǎá: «Me epepwak, me epedyeebagwak bwoo'!»

<sup>22</sup>Tin, bi naakunaa ne etsok ε Siyɔɲ, bi naakunaa ne ghaada Zεeb mot di ne tsik ɔ. Ye é Ghaada Yeluzalem di pe tɔ gwoo ε, ye é pe efofop bedhet ne bedhet di tɔ ebyon ε. <sup>23</sup>Bi nabe é, bi naazekunaa ne dhiiti zεega bot ε nadi tɔ ebyon ɔ. Zεega tak nabe é yii bɔn megwyak ε Zεeb, bot ε di nǎá, min moɔ moo é ekwyala pe tɔ gwoo ɔ. Bi eezekunaa ne Zεeb, mot di ne ghwyil epée bot ε bhwak djas ɔ. Bi eezekunaa ne esisim e bot ε epiki di nǎá, be eezedjala ε. <sup>24</sup>Bi nabe é, bi eezekunaa ne Yezu, mot di nduula-nduula ebheɲ ε na bes ɔ, ne ghiya ye nasee ɔ, ghiya tak epetuud elyelepe dhaa-dhanak ghiya ε Abhel.

<sup>25</sup>Dika ndjem, sa bi ààbyen egwak mot di elii ne nen ɔ. Bot ε nabyen egwak ε mot nadi edul be mεlɔ kɔ bɔs ɔ, be naaboma ne yɔbɔ feɲ. Ye kwyel elεε é nǎá, dɔɔ ne menabelka pe, mena aanǎdus é feɲ, mena aadi ààlooba ne mot di elii ne nena pe tɔ gwoo ɔ. <sup>26</sup>É gheɲ sok, gwood'e naasa nǎá, bɔs dheegel, nenak, nye eekε mena nǎá: «Me waabaadheeg bɔs dheega sis, dɔɔ ne gwoo'.» <sup>27</sup>Mekpa mε di ekeaa wak nǎá: «dheega sis», kwyel elεε é nǎá, esa ee nakusaa ε waadheegel dhaa tyε, bhii tak, ye é diib, étep εdje di ne esonok di nǎá, ye tok ne ghwyil edheegel ε.

<sup>28</sup>Djhoobulalka bhɔɔ ne Zεeb, etεε nǎá, mena waabelaka eyon ε di ààdheegel ε. Djhoolyaalka bhɔɔ tak tɔ esa ε mesa mε Zεeb tyee wat di nǎá, lyem'e waamyala ne ye ε. Djhoosaka ye tɔ ekaab ne elooba ne ne. <sup>29</sup>Eteε nǎá, Zεeb'enaka é du di edik esonok djas ε.

#### Mena aasaka dǎa étep Zεeb neemyaala ne nena

**13** <sup>1</sup>Gheekwyekwyelεlka pak'en dǎa bekel ne bedhem. <sup>2</sup>Sa mot ààdjisa εdje bedjon ε di ezye pe daa len ɔ edi. Eteε nǎá, é esa deenek, bedhiiti bot naadje efofop nazye medjon pe daa lɔɔ edi, bɔɔ ààgu nǎá, be nabe é efofop. <sup>3</sup>Taalaka ne bot ε di tɔ membok ɔ, ekeε biyo pe é membok bi ne benɔɔ. Taalaka ne bot ε di tɔ metiiga ɔ, etεε nǎá, biyo pe é bot ne menyel ne epuud, di ne ghwyil tiigaa dǎa bɔɔ ε.

<sup>4</sup>Ye goka é nǎá, bot djas duwal eba, tin ye baagoka é nǎá, moma ne motom ke tɔ esosoob tɔ eba. Eteε nǎá Zεeb ε waapée bot ε mezo ne bot ε membyam.

<sup>5</sup>Ye ààgoka nǎá, gwyee epata djeed bin. Ye goka é nǎá, bi myaala ne esa bi di ne ye ε, etεε nǎá, Zεeb nyey emet ke é nǎá: «Ààbe, mε aanàkwaabet wɔ, mε

aanàkwaapek wɔ\*.» <sup>6</sup>É tep tak ε di náá, mena é ne ghwyil eke ne ebwaalel djas náá:

«Gheɲ ε mot di ekwyee me ɔ,  
me tok ne ghwyil ε di ne bwoo.  
Mot aakosa me ye'?»

<sup>7</sup>Taalaka ne bot ε nadi edjeed bin ɔ, bot ε nagoola bin Mekpa ε Zeeb ɔ. Deenek, taalaka ne dáa be nadi eke ε, ne dáa be nagwyε ε. Bi goka é ne ebanja mbi edum ε koɲ ε lɔɔ ne Zeeb be nadi ne ye ε. <sup>8</sup>Yezu Klisto é tyee wat koko, mos, kɔm-kɔm sii ne kɔm.

<sup>9</sup>Sa bi ààbet náá, melyo mbes yii bot ε sis sa náá, bi wo ze. Ye nyo é náá, enem ne embee e Zeeb dje mena meghaaz, ààkabe náá, ye di etsi e bot zesa dum ne edee mena di edeka ε. Bot ε di edu mbi yenek etsi ɔ, be aanàkòbela varj sonok.

<sup>10</sup>Beghaa-Zeeb di esa mesa tɔ pet ebheɲ ε Zeeb ɔ, be tok ne ghwyil ede esa di ekaa kɔ mesa-ebuwa bina ε. <sup>11</sup>Boo ghaa-Zeeb dyeebatɔ pe tɔ Di na Dee ε ne ghiya betit. Etee náá, nye neeka ye buwa étep epelak ε mesyem. Tin, epuud e betit binek kawyisaa ne ye tɔ ghaada ε, kedikaa pe kel. <sup>12</sup>Dum ne tep tak ε, Yezu nadi ààgwyε tɔ ghaada, etee náá, nye neegwyii bot ne ghiya ye met. <sup>13</sup>Djhoo-wyiska tɔ ghaada, keboma ne ne pe kel, etee náá, mena neekebomaka ne mbi meduka me nye nadukaa ε. <sup>14</sup>Etee náá, kɔ eko ε bɔs wak, mena tokeka ne ghaada di ne ghwyil edi kɔm-kɔm sii ne kɔm ε. Mena saaka wak ε, ghaada di ezye yenek. <sup>15</sup>Kɔ esu ε Yezu, djhoogheekaka Zeeb ebuwa e mekpa me di edje nye duu ε melu djas, ye é medjeeb me di elyaal náá, nyey é Gheɲ ε. <sup>16</sup>Sa bi ààdjisa esesa enem esa, ne ekwyekwyee pak'en. Yenek é ebuwa e Zeeb di emyaala ne ye ε.

<sup>17</sup>Loobaka ne bedjeedel bin, gwakeka be. Etee náá, be epebaal bin melu djas. Guka náá, be waabooketaɲal é mis ε Zeeb kɔ esu ε len. Tin, bi goka é ne esa náá, be sa mesa mɔɔ enyɔpe ne boo memyaala, ààkabe náá, be sa ye ne menwyaad. Etee náá, be sa ye ne menwyaad ɔɔ, ye aanàkwaanyɔ ne nen.

<sup>18</sup>Djaalaka étepes! Bis epegu tɔ elyem bis náá, elyem bis é seɲ. Deenek, sa di ne nis ε, ye é náá, mewala djas, bis é tɔ eseega edi ne embee mefulu. <sup>19</sup>Sa me di ewaab ne nen dan-dan é náá, djaalaka ne Zeeb náá, nye sa náá, me lel ebula pe daa len.

### Ekwosak ε mesik

<sup>20</sup>Zeeb é esuk ε egwyem, nye naagomal Gheɲ'enaka Yezu pak myoɲ. Yezu moo mos é, boo djeedel ebhata kɔ esu ε ghiya ye, ghiya di ewa mena tɔ ebheɲ na kɔm-kɔm sii ne kɔm ε. <sup>21</sup>Beta náá, Zeeb tak wat dje bin ghwyil esesa enem esa, étep bi neesa ekwosak ε le. Tin, Zeeb sa ne nen sa lyem'e di ekwyel ε, é ze ε Yezu Klisto, mot di egoka ne edjeaa duu kɔm-kɔm sii ne kɔm ε! AMEN.

### Mekpa me mesik ne meswosel

<sup>22</sup>Bɔn-nyεeg bam, me waab ne nen é náá: Gwakeka ne lyem wat mekpa me di edje meghaaz ε. Bela náá, mekana me me kwyal bin é, ye ààdyeebadjaa. <sup>23</sup>Me kwyl é bi gu náá, mɔn-nyεeg'ena Timote naazewyis tɔ membok. Nye lel ekum wak ɔɔ, me waazyε zeebe bin, bis ne ne.

---

<sup>24</sup>Swoska bedjeedel bin djas, ne bot ε zedum koη ne Zεεb ɔ djas. Bɔn-nyεεg'enaka bot ε kyee dik Itali eeswos bin.

<sup>25</sup>Beta náá, enem ne embεε e Zεεb di ne biyɔ djas.

## Mekana e

# Zak

### Eniel

Mekana e Zak é dhatyee mekana me mot di ekwyel ešeeɣ e bot éteɣ elée be tep e: ye é *medjek* neghu tyee mbi *edje meghaaz* ne ezeɣa mendjaala di kɔ eko e bɔs e. Tin, Zak kwyal mekana mak e, ne eYuda ee di edum koɣ ne Klisto ɔ. Eteɣ náá, bot e membyak me eYuda é si metiɣ me bot e mbyak eGhelek ee di kɔ dik Lɔm e.

Mekana me Zak é dhatyee leɣ di edje *etsoɣ* e. Ye ekwyel elyaal é, dáa bot djas di edum koɣ ne Klisto ɔ, di egoka *ne eke tɔ edum e koɣ e lɔ ne Zeɛb* e. É di'enek, bot e zedum koɣ ne Zeɛb ɔ, epewaab etsoɣ binek pe daa Zeɛb. Tin, Zeɛb ne dje be ye (1.2-8; 3.13-18). Be é ne ghwyil ekakwak sa djas di ekwyel epul mot e: etep djas be di eboma ne ye e (1.2-4), ekwosak edi mot ekuma (1.9-11; 5.1-6), ekwosak esa mot ebiyo (1.2-18; 4.1-9), eben e nyel (4.13-16). Mekana lyaal é dáa edum e koɣ ne Zeɛb di epus mot ne esa enem esa. Deenek, bot tok ne ghwyil edi tɔ tete egwakel ne Zeɛb mesa mak àànyen tɔ le (2.14-26). Esa deenek kwyel elée e, wɔ tiibal ne lyem'ɔ met, sa di biyo e. Ye é, ebaadi ne lyem ne besɔ bɔ, esa menyo ne bot e di tɔ pwom ɔ, sa wɔ ààdi tetep kɔ besɔ bɔ neghu ebee náá wɔ eedhaa be, epooko liig djem tɔ nuub esok ebá esok ne elóo é mekpa mɔ (3.1-12).

Tin, ààbe ne meso, Zak kwyal wak é ne bedjel e bot (2.6). Be é ne gwyes edi ne ekuma, etee náá, elyem bɔɔ é tɔ esa e bɔs. É di'enek, mekana waab ne nɔɔ e náá, sa be ààbyasal bedjel e bot kɔ esu e pwom yɔɔ (2.1-13). Tin, mekana lee: Ekuma àànyɔ dum ne mbi sa bekum e bot di esa ne ye e (5.1-6).

Deenek, beeka sa zekwyaala tɔ esik e mekana di elée ne ekeletye e: kwyeeke besɔ bin, djaalaka éteɣ besɔ bin, bulalka bot e zedjel ɔ é ze.

---

### Meswosel

**1** <sup>1</sup> Mam Zak, mot-mesa e Zeɛb, ne Gheɣ Yezu Klisto, me eswos membyak kam ne ebá<sup>a</sup>, di medhik ne medhik kɔ eko e bɔs djas ɔ.

#### Etsoɣ ne edum e koɣ ne Zeɛb

<sup>2</sup> Bɔn-nyeɣ bam, bi e dhaa tɔ membi me mebhawal djas ɔɔ, dika ne boo memyaala. <sup>3</sup> Eteɣ náá, bi ne gu, neghu edum e koɣ e len ne Zeɛb ne kwak

---

a 1.1 *membyak kam ne ebá* ye lyaal wak e bot e Yisalaɛl zedum koɣ ne Yezu Klisto ɔ, bot e mbyak eYuda di kɔ medhik djas ɔ.



mebhowal, ye waadje bin zii. <sup>4</sup>Bi goka é ne édi ne zii, étep bi needi esosoob e bot, tin, sa sonok wat ààwyii tō len.

<sup>5</sup>É di'enek, mot ngot tō len é di ààbe ne etsorj, nye goka é ne ewaab ye ne Zeeb, deenek, Zeeb waadje nye etsorj. Etee náá, Zeeb dje ye é ne bot djas e ne bum lyem wat, tō enem ne embee be. <sup>6</sup>Tin, é sok nye di edjaala náá, Zeeb dje nye dhiiti sonok e, nye goka é ne edum konj ne Zeeb, sa nye ààwa meso. Etee náá, mot di ewa meso, nye é dhatyee bhuuge dii pup di eghee, kegheeg ye é di djas e. <sup>7</sup>Deenek, sa kōkō yenōk mot ààgek náá, nye waabela sonok pe daa Ghej. <sup>8</sup>Etee náá, nye é ne meso tō lyem, nye sa esonok be djas é, ne elyem ebá.

### Edjel ne mevū

<sup>9</sup>Ye goka é náá, mōn-nyeeɓ di tō edjel o myaala, etee náá, Zeeb epedje nye mbee di metanj. <sup>10</sup>Tin, mot ekum goka é ne édi ne memyaala é sok Zeeb di esil nye e. Etee náá, dáa mezem me mebhok di ààboya e, ye é tyee wat ne mot ekum pe, nye aanàboya. <sup>11</sup>Gwyee dyeebawyeɓ é ne boo mekas me di esyes mebhok e. Tin, zem ekwyit o, enem be djas eesi. Ye é tyee wat, ne dáa mot ekum aadiib ne ekum be e.

### Zeeb ààwa mot tō mebhowal

<sup>12</sup>Memyaala ne mot di epyet ghij tō mebhowal o. Etee náá, mot aapyet ghij tō mebhowal o, nye aabela kōtō duu ne tsik na kōm-kōm yii Zeeb nakek ne bot e di ne kwyel ne ne o. <sup>13</sup>Tin, mot di tō mebhowal o, sa nye ààke náá: «Ye é Zeeb e di ebawal me.» Etee náá, Zeeb tok ne ghwyil ebela geke ebawal é mot, neghu epus e mot tō ebiyo. <sup>14</sup>Tin, mbee ekwosak e mot ne mot e di edul mot tō embee etep. <sup>15</sup>É di'enek, wō bet náá, ekwosak e tak dhaa wō ghwyil o, ye kadul wō é tō esyem. Bhii tak, wō dyeebagyee tō esyem o, ye kadul wō é tō esyee. <sup>16</sup>Bōn-nyeeɓ bam me di ekwyel o, nākōka menyel men. <sup>17</sup>Embee esonok djas bot di bela e, ne mbee mekee djas bot di ebela e dus é tō gwoo, ye dus é pe daa Zeeb, kusel esa e mekas djas di tō gwoo e. Pe tō le, ye tok ne zwoola, ààbe-beak ne kyee wat di ne ghwyil edje meghomela. <sup>18</sup>Nyey nye met e nakwyel edje bis tsik'e ne mekpa me na tseetse. Etee náá, bis needi bot esok tō esa djas ee nye nakus e.

### Egwak e Mekpa e Zeeb ne eke dáa ye di eleɓ e

<sup>19</sup>Bōn-nyeeɓ bam me di ekwyel o, bi goka é ne emet enyēpe sa me di eleɓ bin'aak: Mot ne mot kwyee ne egwak. Ye ààgoka náá, mot kwyee elii, ne ekwyee ne ebela ebuk. <sup>20</sup>Etee náá, é sok mot di ne ebuk e, nye tok ne ghwyil eke tō epiki é mis e Zeeb. <sup>21</sup>Deenek, mwaska mendi ne embee mesa men djas di ezye tō ebuk e. Myaalka ne mesila djas, Mekpa e Zeeb di ebe, tyee bhek tō ebhum elyem bin e, etee náá, bi neebela tsik.

<sup>22</sup>Nākōka menyel men, ye goka é náá, é sok bi di egwak Mekpa e Zeeb e, bi goka é ne eke tyee mekpa me tak di eleɓ e. <sup>23</sup>Etee náá, mot di egwak Mekpa e Zeeb, da nye kadi ààke tyee mekpa me tak di eleɓ é, nye é dhatyee mot di ebee ebhwoob e le tō enyen e. Nye zobee é dáa nye di e. <sup>24</sup>Bhii tak, dáa nye bee ebhwoob e le, é ewala elenek, nye eetō, djisa dáa ebhwoob e le di e. <sup>25</sup>Bela náá, mot e gwak ne esiiza esuk e tete etsi e Zeeb di epek bot o, mot tak e di egwak Mekpa e Zeeb tō esosoob o, ààbe náá, nye gwak é étep nye neeghisa

ye djemen ɔ, tin, nye ke tyee mekpa me tak di eleɛ ɔ. Mbi yenɔk mot aadi é tɔ memyaala dum ne esa djas nye di esa ɛ.

<sup>26</sup>Mot ɛ ke náá, nye é mot di edjaala Zeeb enyɔɔpe ɔɔ, bela náá, nye é mot di ekwyɛ nuub ɔɔ, nye eekɔ nyel'e, mendjaala me é toto. <sup>27</sup>Beeka tete mbi mendjaala Zeeb Seeg'ena di emyaala ne ye ɛ: Ekwyee bɔn nyel ne bekus ɛ boa tɔ mezuk mɔɔ, ne ebaabaal nyel tɔ embee esonok djas di kɔ eko ɛ bɔs ɛ.

#### Nàwaka mbek pak bot

**2** <sup>1</sup>Bɔn-nyɛɛg bam, biyɔ bot ɛ di edum koŋ ne Gheŋ na duu yenaka Yezu Klisto ɔ, bi ààgoka náá, bi wa mbek pak bot. <sup>2</sup>Djhoopookonɔɔka geka yak: Kuma mot eeni tɔ zɛɛga yen ne ewolo ekaad é nyel, ne esum ɛ nasaaa ne loɔd ɛ é djin. Tin, dhiiti djel mot eebaazeni ne enyaŋela ekaad é nyel. <sup>3</sup>Bi kaduwal é mot nabɔt ewolo ekaad ɔ, bi kake ne ne náá: «Beea tete di di egoka ne ɔɔ, dia si.» Bi kake ne djel mot é náá: «Wɔy, tyana tetel, neghu dia si é bɔs é di me kel meko mam ɔ!» <sup>4</sup>Tin, é gheŋ bi di esa deenek ɛ, bi àapabee náá, bi epewa mbek pak'en é? É di'enek, bi kadi é bembée betetep ɛ na mbee esiiza.

<sup>5</sup>Bɔn-nyɛɛg bam gwakeka me, Zeeb eezesée bedjel ɛ bot é mis me bot ɛ bɔs'ak. Nye nasée be é, étep be needi bekum ɛ bot, kɔ esu edum ɛ koŋ ɛ loɔ ne Zeeb, be neebela ɛyɔŋ ɛ Zeeb nakek ne bot ɛ di kwyel nye ɔ. <sup>6</sup>Tin, biyɔ epepul dék bedjel ɛ bot. Ye tok bekum ɛ bot di etiig bin é? Ye tok bɔɔ di edul bin ne bhel sok bhwoob betetep é? <sup>7</sup>Ye é bekum ɛ bot ɛ di elee ne enyɛk mbee din ɛ Klisto yii Zeeb dje bin ɛ.

<sup>8</sup>Tin, Ekwyala Zeeb lee é náá: «Kwyela sɔɔ mot dáa wɔ di kwyel nyel'ɔ met ɛ\*.» Ye é tin é etsi e ɛyɔŋ ɛ Zeeb, deenek, bi é looba ne ye ɔɔ, bi eesa enyɔɔpe. <sup>9</sup>Tin, bi ɛ wa mbek pak bot ɔɔ, guka náá, bi eesyem é mis ɛ Zeeb. É di'enek, tsi yenek eekwyɛsal bin ndje sɔs, etɛɛ náá, bi ààpalooba ne ye. <sup>10</sup>Mot di eduwal etsi e Zeeb djas, bhii tak, nye kadi é ààbaal wat tɔ sama etsi tak ɔɔ, deenek, mot tak é ne ndje é etsi djas. <sup>11</sup>Etɛɛ náá, Zeeb é nake náá: «Sa mot ààsa mezo», ye é nyey ɛ nabaazoke náá: «Sa mot ààgɔ sɔ mot<sup>b</sup>.» Tin, wɔ gɔ sɔɔ mot ɔɔ, ye nakoozodi náá, wɔ duwal é tsi mezo, gua náá, wɔ àapaduwal etsi. <sup>12</sup>Tin, bi goka ne elii, ne eke é, dáa bot ɛ di egu náá, be waapéeaa ne etsi ee di enɛɛg bot peka ɔ. <sup>13</sup>Guka náá, é gheŋ Zeeb aapée bot ɛ, nye aanàkwaagek ghoŋ ne bot ɛ nadi ààgek besɔ bɔɔ ghoŋ ɔ. Tin, mot di egek besɔ be ghoŋ ɔ, nye aanàdi ne bwoo ne epée ɛ Zeeb.

#### Mesa ne edum ɛ koŋ ne Zeeb

<sup>14</sup>Bɔn-nyɛɛg bam, ye é étep yé mot aake náá: «Me ne edum ɛ koŋ ne Zeeb», nye ɛ di ààtel ye tɔ mesa ɔɔ? Kɔkɔ mbi yenek edum ɛ koŋ ne Zeeb ɛ ne ghwyil etsik nye? <sup>15</sup>Tin, ye be náá, bɔn-nyɛɛg bin tɔ Yezu Klisto tok ne kaad ebɔt, ààbe ne sa dek melu djas ɔɔ, <sup>16</sup>bi ɛ di ààdje be esa ee di egoka ne tsik ɔɔ, étep yé bi di elee ne ɔɔ náá: «Tɔka tɔ egwyem, betka menyel men enyɔɔpe, da bi é de djil?» Ye é yii toto. <sup>17</sup>Ye é tyee wat ne tep edum koŋ ne Zeeb. Embée mesa ɛ di ààke loɔg wat ne edum ɛ koŋ ne Zeeb ɔɔ, yenek djas é toto.

<sup>18</sup>Mot é ne ghwyil eke náá: «Wɔy é ne edum ɛ koŋ ne Zeeb, mam ne embée mesa!» Me waabɔɔza ne ne náá: «Wɔ é ne ghwyil elyaal me edum ɛ koŋ ɛ lo

\* 2.8 Mes 19.18 b 2.11 ɛwy 20.14 ne tɔDet 5.18; ɛwy 20.13 ne tɔ Det 5.17.

ne Klisto, dhi wɔy ààbe ne embee mesa? Tin, mam é waalyaal wɔ edum koŋ é lam tɔ embee mesa mam.» <sup>19</sup>Wɔ ne myaal náá, Zeeb é ngɔt é? Deenek, dɔɔ ne embee esisim pe ne baamyaal ye, bela náá, be ne pwak ne bwoo. <sup>20</sup>Wɔ é ne egeka tɔ mesel mɔ? Wɔ é epekwyel ebee esa ee di elyaal náá, edum é koŋ é di àànyen tɔ mesa é, ye é yii toto? <sup>21</sup>Bhaab yenaka Abalaam nasa dáa, nye neebela di edi mot epiki é mis é Zeeb? Ye nabe é dum ne embee mesa me? Ye é é sok nye nanɔɔ mɔn'e Izak, ka nye buwa kɔ mesa-ebuwa é? <sup>22</sup>Wɔ eebee nye, edum é koŋ é le ne Zeeb nadi eke é sama ne mesa me. Ye é mesa me di elyaal etseetse náá, nye eedum koŋ ne Zeeb é. <sup>23</sup>Tin, sa Ekwyala e Zeeb di elée eebela esuk: «Abalaam naadum koŋ ne Zeeb, Zeeb naadje nye di epiki.» Tin é Zeeb nadjoo nye sɔ'e. <sup>24</sup>Bi eebee biyɔ bemet náá, Zeeb bee mot piki é, dum ne mesa me nye di esa é, ààkabe dum ne edum é koŋ ne edum é koŋ toto. <sup>25</sup>Dhiiti geka é náá, ye nazobaasael é deenek ne moma mezo nadi edjóoaa Layaab é. Nye naabeeaa piki é mis é Zeeb, etee náá, bot é, bot é mbyak Yisael nalmom sok náá, be kebala del ɔ, nazesulal é pe daa le. Tin, nye naabaaze-kwyee be ne elyaal é be mbee ze be aasik é tak é. <sup>26</sup>Tin, tyee wat ne, nyel mot, ye di ààbe ne eswos ɔ, ye é muu, deenek ye é tyee wat ne edum é koŋ, ye di àànyen tɔ mesa ɔ, ye é yii toto.

#### Mebwala me djem

**3** <sup>1</sup>Bɔn-nyɛɛg bam, sa biyɔ djas àasaa náá, bi needi belyoel. Etee náá, bisɔ belyoel aapéeaa é elyelepe dhaa bot djas.

<sup>2</sup>Menabelka djas ne bu edjak. Tin, mot é di ààbe ne edjak tɔ lii ye ɔɔ, nye é piki mot, nye é ne ghwyil egu edil é nyel'e. <sup>3</sup>Ye é tyee wat ne é gheŋ mena di ewaka mɔɔ gwooz tɔ nuub eyaaga éteɓ be neelooba ne nena é, ye é deenek é, mena di ne ghwyil edjeed menyel mɔɔ.

<sup>4</sup>Ye é dhatyee eléed, ye nakoozobɔk dáa, boo pup é di etiidal ye. Tin, ye kadi é ba mɔɔ wul é di edjeed ye, ye kadu-du é pe kyee mot di ebe ye ɔ di epem ɔ. <sup>5</sup>Ye é tyee wat ne djem, Ye é mɔɔ kyes etɔɔlepe é nyel mot, ye é ne ghwyil ediig bet náá, ye waasa eboo eteɓ.

Beeka: mɔɔ du é ne ghwyil esa náá, boo dik dyak djas. <sup>6</sup>Ye é deenek, djem é dáa du. Ye é, di embee esesee dyeebadi ɔ, ye é ba mɔɔ kyes etɔɔlepe é nyel mot, ye é ne ghwyil epul tu nyel mot. Djem mot é ne ghwyil edik tsik mot, kana ebyel é le ne kekum dwoo esyee é le. Du tak dus é tɔ du na kɔm-kɔm di ààdim é.

<sup>7</sup>Mot é ne ghwyil esa náá, betit é dik djas, besu, enen dɔɔ ne benyɔ looba ne ne. Tin, nye naazesaa náá, nye di ne ghwyil edjeed be. <sup>8</sup>Ye kabe djem ɔɔ, mot tok ne ghwyil edjeed ye. Etee náá, ye é mbee sonok di ààdi gwyem é, ye é tɔɔɔ ne nea di egó bot ɔ. <sup>9</sup>Mena duwal Gheŋ Seeg'enaka é ne edjem bina. Deenek, ye é ne djem tak wat é, mena di ebaakal bot é Zeeb nakus, di enɔŋel ne ne ɔ. <sup>10</sup>Tin, mekpa me duu ne ekelok zodus é tɔ nuub tak wat. Bɔn-nyɛɛg bam, ye ààgoka ne edi é deenek. <sup>11</sup>Ye tok ne sɔɔɔ wat di edje tete medii ne é baadje medii me na gwyee-gwyee. <sup>12</sup>Bɔn-nyɛɛg bam, le fiigh tok ne ghwyil é edje bhum zaboka. Kel seŋ tok ne ghwyil é edje bhum fiigh. Ye é tyee wat, sɔɔɔ di ewyisal medii me di egwom é, ye tok ne ghwyil ebaawyisal tete medii.

### Etsoŋ ee di edus pe eko e

<sup>13</sup>Dhiiti mot pak'en epegek náá, nye é ne etsoŋ ne metselal é? Tin, nye é goka ne etel ye é, to mesa me ghwyikwyee, ne to mesila me nyel ne etsoŋ. <sup>14</sup>Tin, bi e di ne bhyen, ààbe ne lyem e egwakel ɔɔ, betka eghee menyel, etee náá, bi ààlee etseetse. <sup>15</sup>Kwaambi yenek etsoŋ ààdus pe eko, ye é etep e bot e bɔs'ak, yii bot e epuud, ye é yii Satan. <sup>16</sup>É di bhyen ne mbee lyem di ɔ, tin, bi é waabaabela ezem ne ekɔko e mbee etep djas.

<sup>17</sup>Tin, etsoŋ ee di edus pe to gwoo e, pookodi sok é deé. Bhii tak etsoŋ e tak kadje é metela me lyem, egwyem ne egu elii, nye ne gek bɔɔ besɔ ghoŋ, nye é ne bu enem ne embée. Nye ààsa mbek pak bot, nye ààgu mekoŋ. <sup>18</sup>Bot e di ewa egwyem pak'ɔɔ, be é dáa bot e di ebe see ɔ. Deenek, bot e tak é waabɔk bhum, bhum tak é mesa me bot e epiki.

### Kwyel esa e bɔs

**4** <sup>1</sup>Mewɔ ne ezyaala dus wo pak'en? Ye dus é to ekwosak e di eswak to menyel men e. <sup>2</sup>Bi é ne gwyes ebela dhiiti sonok, tin, bi ààbela ye. Ye kalwom bin é náá, bi gó mot. Bi é ne gwyes dhiiti sonok, tin, bi tok ne ghwyil ebela ye. Ye kalwom bin é, bi di to mewɔ ne ezyaala pak'en. É di'enek, bi e di ààbela sa bi di ekwyel ewaab ɔɔ, ye é etee náá, bi ààgu ewaab e ye pe daa Zeeb. <sup>3</sup>É sok bi di ewaab dhiiti sonok ne Zeeb, da bi kadi é ààbela e, ye é, etee náá, bi é ne embee megham. Esonok bi di ewaab ne Zeeb e, ye é etep esa mekwosak me elyem bin. <sup>4</sup>Biyo bot e mezo, bi ààgu náá, ekwyel e esa e bɔs saŋ é náá, bi di bot e mebhuka e Zeeb é? Tin, guka náá, mot di ekwyel esa e bɔs'ak ɔ, nye é mot mebhuka e Zeeb. <sup>5</sup>Deenek, sa bi ààgek náá, ye é yii toto, sa Ekwyala e Zeeb di elée é náá: «Zeeb ne kwyel Sisim nye nawa to les e ebuepe.» <sup>6</sup>Tin, enem ne embée ee Zeeb sa ne nes e eedhaa mebu. Etee náá, Ekwyala e Zeeb ne baalee náá: «Zeeb ne byen bot e eghee nyel, tin, nye sa enem ne embée be e ne bot e di etela ɔ<sup>d</sup>.» <sup>7</sup>Tin, bi goka é ne elooba ne Zeeb, da bi é byen esesee e dim mot mekoŋ, nye waakaab tɔ etsetaepe ne nen. <sup>8</sup>Kunaaka ne Zeeb, tin, nye aakunaa ne nen. Biyo bot e mesyem, gwyiika membo men, diska edhuud e ebhum elyem bin, biyo bot medjhaaz pe eko, bhimis pe si. <sup>9</sup>Dika to ghoŋ, djeka, botka ekaad e epum. Tin, ego bin waaliiza megwyee, memyaala men é waaliiza ghoŋ. <sup>10</sup>Dika ne mesila é mis me Gheŋ, tin, nye waadje bin duu.

### Sa mot ààpée mɔn-nyeeɔ

<sup>11</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, sa mot ààpée mɔn-nyeeɔ. Etee náá, mot di ebyak mɔn-nyeeɔ, neghu epée nye ɔ, nye byak é etsi e Zeeb. Deenek, nye pée é etsi e Zeeb. É di'enek, wo kasaŋ é náá, wo di tetep etsi e Zeeb. Wo ààpakasaa náá, wo ke dáa etsi di elée. <sup>12</sup>Tin, Zeeb nyey emet mot di edje etsi, nyey mot di egoka ne epée ɔ. Nye emet é di ego ne etsik é bot. Wo bee tin náá, wo moo ze, woɔ mot di epée mɔn-nyoog ɔ?

### Sa mot ààdi ne eghee nyel

<sup>13</sup>Gwakeka me, biyo bot e di eke náá: «Bis epetɔ bedjoŋ mos, neghu djemen pe dhiiti ghaada sis, kesa tu mbu, etep ekebɔmsa esa, tin bot waabela epata»

ɔ. <sup>14</sup>Ghuna bi ààgu sa aasa bin djemen ɛ. Bi é tin é, dâa ba ɔɔ eguud di ewyis, ààɔɔya batsa, ye é diib ɛ. <sup>15</sup>Gwakeka etep ee bi di egoka ne eke é: «Gheɲ ɛ kwyel ɔɔ, mena dika ne tsik ɔɔ, deenek, mena aasaka tep sis, tep kel.» <sup>16</sup>Tin, guka náá, bi ne kwyel egheɲ menyel ne ebet. Mbi mefulu menek àànyɔ. <sup>17</sup>Ye be náá, mot di egu esa menyɔ, nye kadi é ààsa ye ɔɔ, mot yenɔk é tɔ mesyem.

#### Edul ɛ bot ɛ mevɔ melɔ

**5** <sup>1</sup>Gwakeka me, biyɔ bot ɛ mevɔ, djeka, simka, etɛɛ náá, mezuɔk é waazyɛ kɔ len! <sup>2</sup>Mevɔ men eezepulel, beses eezegɔɔ bin ekaad. <sup>3</sup>Elɔɔɔ bin ne epata bin moo é ne emaa. Emaa ɛ tak é waagɔɔ bin menyel ne ebaapit bin, ye waadik bin dâa du. Bɔs moo é pe mesik, biyɔ bot ɛ di ekwom betɛ ne mevɔ ɔ! <sup>4</sup>Bi eebyen edje bot ɛ mesa me epyeeb bin efute ɔɔ. Deenek, be epetsim, guka náá, etsim ɛ bot ɛ mesa me tak eekum tɔ melɔ ɛ Zeeb, Gheɲ Sabhaot. <sup>5</sup>Pe kɔ bɔs, bi di é tɔ menyɔ ne mevɔ, menyel men moo é ne medel dâa betit ɛ di ketsakaa ɛ. <sup>6</sup>Bi naazekwyesal bot ɛ epiki ndje sɔs ne egɔ be. Be ààpakopapela-papelak, be naadje bin menyel.

#### Bhwood ezye ɛ Gheɲ ne ebwaalet djas

<sup>7</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, dika ne zii ne bhwood kekum dwoɔ Gheɲ aabula ɛ. Beeka dâa mbɛel mebhɛk di ne ebwaalet é ebwood náá, bebhi pookokan enee ne esi, étɛp bɔs needje nye mbɛɛ mebhɛk ɛ. <sup>8</sup>Tin, ye goka é, bi di tɔ zii ne bhwood, ne meghaaɛ etɛɛ náá, ezye é Gheɲ eezekunaa.

<sup>9</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, nàlekaka pak'en, Zeeb ezekepɛɛ bin. Tetɛp moo aakum, nye moo é, é eniel ɛ ndjaa. <sup>10</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, taalaka ne etɛp bengoolet ɛ Mekpa ɛ Zeeb nalii kɔ esu ɛ Gheɲ ɛ: be di ne nen dâa geka emaad ɛ lyem ne esosoob tɔ mezuɔk. <sup>11</sup>Mena djóoka be bot ɛ memyaala é etɛɛ náá, be naadyee-bapyet. Bi naagwak sesa ɛ Zɔɔb, dâa nye namaad mezuɔk tɔ zii é bhwood ɛ. Bi ne gu dâa Gheɲ nasa nye enem ne embɛɛ bhii tak ɛ. Tin, Gheɲ ne nyɔ, nye ne gek bot ɛ di tɔ mezuɔk ɔ ghoɲ.

<sup>12</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, guka náá, sa mot ààtuwal myoɲ ne mesoɲ me kɔ esa ee di tɔ gwoo, neghu kɔ bɔs ɛ. Tin, ààkotuwal ye dhiiti mbi etuwal. Deenek, bi aazomyaal ɛ «heee», ye be náá ye tsɛtɛɛ ɔɔ. Neghu «ààɛ», ye be náá, ye tok deenek ɔɔ, étɛp ekaab náá, bi é zekebela ndje sɔs é mis ɛ Zeeb.

<sup>13</sup>Ye é ne mot tɔ len di tɔ mezuɔk é? Nye ni tɔ mendjaala. Ye é ne mot tɔ len di ne memyaala? Nye tii medjeeb me Zeeb. <sup>14</sup>Mot ngɔt epebé tɔ len é? Deenek, nye djóo bepaa ɛ zeeɔga mendjaala, be djaala étɛp nye neetsak, da be é so nye mul kɔ lo ne din ɛ Gheɲ. <sup>15</sup>Tin, mendjaala di esal tɔ edum ɛ koɲ ne Gheɲ ɛ, ye é ne ghwyil etsik mot ebé. Ye be náá, mot tak naasa mesyem ɔɔ, Gheɲ é waapel nye. <sup>16</sup>Vaaka mesyem men pak'en, tin da bi é djedjaala pak'en, étɛp bi neetsak. Mendjaala me mot epiki é ne boo mebwala dhaatɛ.

<sup>17</sup>Ngoolet-Mekpa ɛ Zeeb Eli, nazobe é mot dâa menabelka. Nye naadjaala ebuepe etɛɛ náá, bhi needi àànee. Mendjaala me naazesa náá, bhi di ààno kɔ bɔs membu melɛl ne pes. <sup>18</sup>Bhii tak, nye naabaazedjaala-djaala sis. Tin, gwoo naasil medhii me bhi, bhii tak, bɔs naazedje mebhɛk.

<sup>19</sup>Bɔn-nyeeɔ bam, mot ngɔt tɔ len ɛ beka ne etɛɛtɛɛ ɔɔ, ye goka é náá, mot ngɔt bulal nye é ze. <sup>20</sup>Guka náá: Mot di dis mot mesyem tɔ mbee ze nye natɔ ɛ, nye eedis nye tɔ esyee. É di'enek Zeeb é waapel zukamwaa ne mesyem me.

## Mekana e

# Pyeed

## yii meken

### Eniel

Pyeed nakyeed mekana me yii meken e pe daa ekeletye e kyee medhik meten nadi si ekukuma e Lom e. Medhik me tak nadi e pe eko e bos, ne pe edjem e dwoo e dik Azi Mineed, kadi edjooaa mos Tuulki e. Bot binok nadidi penek e daa bedjon etee naa, be nadi e ekeletye (1.1; 2.11). Bot e mel me tak nadi ebhina be, ne ebyen e be. Be nadi esu be etep, neghu ewa be to tsik mezuk.

Mot nakwyal mekana mak o, nakwyal ye e, etep edje ekeletye e tak meghaaz to edum e konj e loo ne Zeeb, deenek, etep nye needje be meghaaz me eke daa bot e zedum konj ne Zeeb di egoka ne eke e.

Pyeed nakwyal mekana me yii meken e, etep bot e nadi eduwal bedhiiti bezeeb o. Nenak yak, be moo e be ezebyel-byelak na bes, etee naa, be kadum konj e ne Zeeb di ne tsik o. Deenek, be aakake daa bebhaab boo nadi ekeke sok e (1.13–2.4). *Be moo e bot e mbyak e Zeeb* (2.4-10). Tin, be e ne ghwyil ekamaad etep ne mezuk etee naa, be e ne ebwaalel di edje be tsik e (1.3,13,21; 3.15).

Zeeb naagomal Yezu Klisto pak bemyon. Ye e sa di edje ekeletye ebwaalel e. Ye e ebwaalel elenek e di esa naa, be maad melee ne menyeka daa Yezu namaad e. Yezu naazuk, nye naaleeaa, nye naabyenaa. Ye nakoozodi deenek, nye nabe e aabulal ebiyo ne ebiyo, tin nye nazowa ebwaalel e le e ne Zeeb (4.12-19). Mekana me meken e Pyeed lyaal e naa, tsik ne esyee e Yezu Klisto e dhatyee geke etep ekeletye.

Deenek, geke yenek lyaal e daa ekeletye di egoka ne edi ne bot e di aabe ekeletye o. Ye baalyaal e, daa be aagoka ne edi to zeege bot e mendjaala e. Mekana mak dje melyo dan-dan e ne bot e di naa, be e si bhel mot o (2.18–3.6). Ye lii e ne ekwom e bot e di esa mesa pe daa ekukuma di aadi ekeletye o. Ye baalii e ne boa di naa, botom boo tok ekeletye o. Tin, mefulu me ekwom ne yii boa binok ne ghwyil elyaal ne bedhiiti bot sa di edjooaa edum e konj ne Zeeb e. To zeege yenek, ye e kwyl ne edil e bon e nyeege e di edjeed ekukuma, mengbaaz, zenoo bot e zeege djas (5.1-7; 1.22–2.3). Mbi yenek mefulu epelyaal ne bot e di aabe bot e zeege mendjaala o naa, mot tok ne ghwyil bela ekeletye ne ndje.

## Meswosel

**1** <sup>1</sup>Mam Pyeéd, mot-lwoma e Yezu Klisto, me kwyal mekana mak é étep bot e Zeeb nazesée ɔ, bot e nazewyeeza pe ekyee e medhik me sis dáa pe kyee dik Pɔŋ, pe kyee dik Ghalasi, pe Kapadóɔ, pe Azi ne pe kyee dik Bhitini e. <sup>2</sup>Tin, Zeeb Sseg'ena naaloosée bin dáa nye naaloolé e. Ye be náá, Zeeb Sseg'en e nasée bin ɔ, nye nasée bin é dum ne mesa me Sisim na Dɛɛ, etee náá, bi neelooba ne Yezu Klisto, ne náá, ghiya Yezu nasee e, ye waasa náá bi di dɛɛ. Beta náá, Zeeb sa bin enem ne embée, ne náá egwyem di tɔɔɔ to len.

## Ebwaalel e di ne tsik na kɔm-kɔm e

<sup>3</sup>Bhɔɔ ne Zeeb, Sseg e Gheŋ'enaka Yezu Klisto! Tin, to lyem ghoŋ nye di ne ye ne nena e, nye eesa náá, mena byel-byelak na bes dum ne egom e Yezu Klisto to esyee. Deenek, menaka é bot e di ne ebwaalel e di ne tsik na kɔm-kɔm ɔ. <sup>4</sup>É di'enek, menaka é bot e di egwaal to memyaala embée esa ee Zeeb kwom étep'enaka e. Nye nye emet e di ebaal bin ye e pe to gwoo. Tin, esa binek, tok ne ghwyil é saabel, ààpulel, ààsyee. <sup>5</sup>Tin, bi é bot e di edum koŋ ne Zeeb ɔ, Zeeb mot mebwala é waabaal bin ne ghwyil'e, étep nye needje bin tsik. Tsik tak zekunaa ne enyen e.

<sup>6</sup>Ye é étep tak e bi di ne memyaala ebuepe, ye nakoozodi náá, bi é to ghoŋ to bim melu mak, etee náá, bi é epeboma ne membi me mebhawal djas. <sup>7</sup>Mebhawal menek é étep elyaal mbi edum e koŋ e len ne Zeeb. Tin, ekok e loɔd é ne ghwyil epulel, étep tak e, ye di ewaaa to du étep ebee enem e tak. Ye é dhatyee edum e koŋ e len ne Zeeb, ye ne val dhaa ekok e loɔd, ye goka é ye ni to mebhawal étep elyaal metan me. Tin, é gheŋ Yezu Klisto aatuula e, nye waaval bin, bi waabela duu ne duma. <sup>8</sup>É di'enek, ye nakoozobe náá, bi dinaa ààpabee Yezu, bi epekwyel nye. Nenak yak, bi ààbee nye, bela náá, bi ne dum koŋ ne ne. Dáa di náá, bi epedum koŋ ne ne e, bi é to boo memyaala, ne duu di náá, bot tok ne ghwyil egek e. <sup>9</sup>Deenek, bi bela memyaala menek é, etee náá, bi moo é ne tsik. Tsik menyel men é efute ee bi aabela to edum e koŋ ne Yezu e.

<sup>10</sup>Deenek, bengooel e Mekpa e Zeeb naani to eseega dum ne esuk e tsik tak. Be naazeloolé mekpa dum ne enem ne embée Zeeb nakoobal bin ye e. <sup>11</sup>É di'enek, Sisim e Klisto nabe é sama ne nɔɔ. Ye nadi elyaal be mezuk me Klisto nawaagoka ne ebee e, dɔɔ ne duma aabɔɔba ye é. Tin, bengooel e Mekpa e Zeeb naadyebani to eseega, étep egu é ewala tak ne dáa esonok binek aasaal e. <sup>12</sup>Zeeb naalyaal be náá, mekpa me nye nalee be e, nabe é ààbe étep'ɔɔ, ye nabe é étep'en. Nenak, bot e di egoola bin Mbée Bhaadal ɔ, be lee bin mekpa mak é ne ghwyil mebwala me Sisim na Dɛɛ zedus to gwoo e. Tin, efofop epebaasaa náá, be gu mekpa mak enyɔepe.

## Zeeb kwyel é mena dika bot e edee

<sup>13</sup>Tin, dum ne tep tak, dika ghwyé étep mesa, bi goka é ne edi ndjem. Deenek, waka ebwaalel e len djas to enem ne embée ee bi aabela é gheŋ Yezu Klisto aatuula e. <sup>14</sup>Dika dáa bɔɔ dhyeeb e di elooba ɔ. Tin, sa bi ààdu ekwosak e bi nadi ne ye sok, é sok bi nadi ààgu Klisto e. <sup>15</sup>Zeeb mot djóo bin ɔ, nye é dɛɛ. Deenek, bi goka é ne ebaadi dɛɛ to mefulu men. <sup>16</sup>É di'enek, Ekwyala e Zeeb lee é náá: «Dika dɛɛ, etee náá, mam é dɛɛ\*»

<sup>17</sup>Ye be náá, tɔ mendjaala men, bi ne djóo Zeeb «Seeg», mot di epée etep ee mot ne mot naadi esa ε, ààwa mbek ɔɔ, tin, ye goka é bi di ne ebwaalel tɔ ekaab ε Zeeb, é sok bi dinaa kɔ éko ε bɔs ε. <sup>18</sup>Deenek, embee mefulu me di ààval sonok bi nanɔ ne bebbhaab bin ε, mefulu me tak é aanàdul bin é dhiiti di. Tin, bi ne gu náá, Zeeb naatuud boo metan̄ étép epék bin tɔ embee mefulu menek. É di'enek, Zeeb nabe é ààtuud metan̄ me tak ne sa di ààbɔya, dāa pata ne ekok ε loɔd. <sup>19</sup>Tin, metan̄ me tsik'en nabe é ghiya ε Klisto di eval ε, nyey mot nadi dāa Mɔn bhata nakaaa é buwa ε. Mɔn bhata tak nabaagoka ne édi é ààbe ne djam, ààbe ne edhuud.

<sup>20</sup>Dāa ye di náá Zeeb naatɔ nye esok ne bhwak nakusel ε, nye nakazyε é mewala me mesik mak é, étép menyɔ men. <sup>21</sup>Deenek, ye é dum ne Klisto ε bi di edum koŋ ne Zeeb, mot nagomal nye pak bemyon̄ ɔ, nye naadjε nye duu. Etép tak ε, bi di edum koŋ ne Zeeb, ne ewa ebwaalel ε len ne ne.

### Kwyel pak'en

<sup>22</sup>Tin, bi moo é dεε, etεε náá, bi nanyaal etseetse. Kɔ esu ε tak ε, bi di ekwyel bɔn-nyεεg, bot ε di edum koŋ ne Zeeb ɔ. Kwyelēlka pak'en ne lyem wat. <sup>23</sup>Deenek, Mbεε Bhaadal eesa náá, bi baabyel-byelak na bes. Ààkabe byela nyel ne epuud, ye é byela Mekpa ε Zeeb di ààgwyε ε, nye nasa deenek é ne mekpa me di ne tsik na kɔm-kɔm ε. <sup>24</sup>Tin, Ekwyala na Dεε lεε é náá:

«Bot djas é dāa eka,  
tin, duu bot di ne ye é, ye é dāa mezem.  
Eka ne sɔs,  
wɔ gwaa, mezem kwyit,

<sup>25</sup>tin, mekpa ε Gheŋ ne bɔya kɔm-kɔm\*.»

Mekpa menek é Mbεε Bhaadal, yii be nagoola bin ε.

**2** <sup>1</sup>Lumka koŋ ne esa ébiyo djas, ne mekoŋ, sa bi ààdi ne medjhaaz pe éko bhimis pe si, sa bi ààsa zok neghu ebyak ε besɔ bin bot. <sup>2</sup>Deenek, dāa bɔɔ etolɔɔ e bɔn, dika ne gwyεs medii me mebel yii Mekpa ε Zeeb. Etεε náá, ye é mbεε medii me mebel di ààpuuzaa ne dhiiti sonok ε. Deenek, é gheŋ bi aade ye ε, ye waasa náá, bi wyee enyɔεpe, ne ebela tsik. <sup>3</sup>É di'enek, Ekwyala na Dεε lεε é náá: «Bi eebowal, bi eebee dāa Gheŋ di enyɔ ε\*.»

### Bot ε zedum koŋ ne Zeeb ɔ, be é bɔn ε Zeeb

<sup>4</sup>Tin, tiilaka pe daa Gheŋ, etεε náá, ye é nyey ε di ekok ε di ne tsik ε, ekok ε besumel ε mendjaa namwas ε. Bela náá, Zeeb é natɔ nye, nye naabee náá, nye é sa ghon̄ é mis me. <sup>5</sup>Biyo pe é dāa mekok me di ne tsik ε, beegelka kɔ besɔ bin ngot kɔ yii, ngot kɔ yii, deenek bi neesum ndjaa-Zeeb. Bi aadi é zεεga begghaa-Zeeb na dεε naséεaa étép mesa ε Zeeb ɔ. Tin, bi neekeka ebuwa ee Sisim aamyala ne ye, kɔ esu ε Yezu Klisto ε. <sup>6</sup>Gwakeka sa Ekwyala di elεε ε:

«Me eetɔ ekok ε di eval ε,  
tin, me eenεεg ye tɔ ghaada Siyɔŋ dāa ekok ε dyeebadi etuma é sok be  
di esum ndjan̄ ε,  
deenek, mot aadum koŋ ne ye ɔ, nye aanàdi ne sen\*.»

<sup>7</sup>Tin, biyɔ bot ε di edum koŋ ɔ, ekok elenek dje bin é duu. Ye kabε bot ε di ààdum koŋ ne Zeeb ɔɔ:



«Ɛkok ɛ bezumel mwas ɛ,  
ye moo ɛ ɛkok ɛ di epyet ndjaŋ<sup>a</sup> ɛ.»

<sup>8</sup>Deenek, ɛ bedhiiti edi, be lee ɛ náá:

«Ye ɛ ɛkok ɛ di esa náá, bot bema ebek ɛ,  
ye ɛ ɛkok di ekwyesal bot ɛ\*.»

Ɛ di'enek, bot epekwa ɛ tak, etee náá, be epebyen emyaal Mekpa ɛ Zeeb. Sa be di egoka ne eboma ne ye ɛ, ye ɛ yenek.

<sup>9</sup>Ye kabe biyo ɔ, bi ɛ bot ɛ mbyak Zeeb nato ɔ, zeeɛga beghaa-Zeeb ɛ Mekoozi, mbyak na deɛ. Deenek, bi ɛ mbyak Zeeb naazesée ɛtep ɛlee eboo esa ee nye nasa ɛ. Tin, nye nawyisal bin to ghooɛhom ɛ, ɛtep ɛdjeeɛ ɛ bin pe gwe ye di ɛ. <sup>10</sup>Deenek, ɛ gheɛ na mwa, bi nabe ɛ àadi bot be. Nenak yak, bi moo ɛ bot ɛ mbyak'e. Ɛ gheɛ na mwa, Zeeb nabe ɛ àagɛk bin ghoɛ. Nenak yak, nye eegek bin ghoɛ.

#### **Eke to mefulu me bot ɛ mesa ɛ Zeeb**

<sup>11</sup>Bewen bam, betka me lee bin náá, bi ɛ bedjoɛ, ekpaagoɛ ko ɛko ɛ bɔs. Dum ne tep tak ɛ, me di ewaab ne nen náá, sa biyo àabet náá, embee mekwosak me menyel men, bela ghwyil ko esisim bin. <sup>12</sup>Tin, dika ne embee mefulu pak bot ɛ di àagu Zeeb ɔ. Deenek, be til bin ebhete náá, bi epesa ebiyo ɔ. Tin, be waabee enem esa bi di esa ɛ, da be ɛ dje Zeeb duu, dwoo nye aazyɛ ɛ.

#### **Elooba ne ekukuma**

<sup>13</sup>Loobaka ne bot djas di ɛ di ekukuma ko bɔs ɔ, ko esu ɛ Gheɛ. Loobaka ne boo mekoozi etee náá, ye ɛ nyey ɛ di kukuma bot djas ko ɛko ɛ bɔs. <sup>14</sup>Loobaka ɔɔ ne ekukuma ekyee ɛ medhik, bot ɛ mekoozi nalwom be, ɛtep ekewa bot ɛ di esa ebiyo ɔ ɛ feɛ ɔ, ɛtep ɛdje bot ɛ di esa enem esa ɔ duu. <sup>15</sup>Etee náá, Zeeb kwyel ɛ náá, bi sa enem esa, ɛtep bi neediyal enuub ɛ endjemet ɛ bot di elii mbes ɔ. <sup>16</sup>Keka dáa bot ɛ di náá, be peka ɔ. Tin, sa mepeka me tak àadi ne nen tyee mefulu me esyel embee ɛtep bin. Bi goka ɛ ne eke dáa bot ɛ mesa ɛ Zeeb. <sup>17</sup>Duwalka bot djas ko ɛko ɛ bɔs. Kwyelka bɔn-nyeeɛ bin, bi ne benɔɔ di to edum ɛ koɛ ne Zeeb ɔ. Djeka duu ne Zeeb, kaabka boo mekoozi.

#### **Eke to mefulu ɛ Klisto**

<sup>18</sup>Deenek, biyo bot ɛ mesa, loobaka ne ekukuma bin, àabe náá, ye zosik ne bot ɛ di enyɔɛpe ɔ, ne bot ɛ etela lyem, tin, loobaka ɔɔ ne bot ɛ di náá, be ɛ ne embee mefulu ɔ. <sup>19</sup>Tin, ye ɛ enyɔɛpe náá, mot maad mezuk me nye di ezukaa ko esu ɛ etep ee nye di àasa ɛ. Etee náá, nye epekwyel ɛdi sosoob ne Zeeb. <sup>20</sup>Ɛ di'enek, ye ɛ yaa mbi efute bi aabela, ye be náá, bi zukaa ɛ, ko esu ɛ mesyem ee bi di esa ɔ? Ye be náá, bi maad mezuk ɛ, etee náá, bi eesa tete mesa ɔ, ye ɛ sa di enyɔɛpe ɛ mis ɛ Zeeb ɛ. <sup>21</sup>Ye ɛ ɛtep mezuk ɛ, Zeeb nasée bin, etee náá, Klisto nyey ɛmet nazuk ɛ ɛtep'en. Nye naalik bin geke ɛtep bi needu ye:

<sup>22</sup>Nye nabe ɛ àasa mesyem,  
be nabe ɛ àagwak mekpa me mekoɛ to nuub'e.

<sup>23</sup> É gheŋ be nalee nye ε,  
nye nabe é ààbulal melee.  
É gheŋ be nadi ezuk nye ε,  
nye nabe é ààwun esa mot ebiyo,  
tin, nye nawa ebwaaalel é ne Zeeb, mot di epée bot tete epée ɔ.

<sup>24</sup> É nyel'e met, nye naabep mesyem menaka kɔ melaaba, etee náá, dum ne mesyem, mena eezegwyeka, éteɗ mena needika ne tsik tɔ epiki. Ye é dum ne mepyoŋ me ε, mena nabelaka tsik. <sup>25</sup> Deenek, bi nabe é dáa ebhata nazewo ze ε. Tin, nenak yak, bi eezebula pe daa mot di náá, nye é Mbaalel mesaa di ebaal esisim bin ɔ.

### Egwakel pak moma ne motom

**3** <sup>1</sup> Dɔɔ ne biyo boa, loobaka ne botom bin, etee náá, ye be ne bedhiiti botom pak'ɔ di ààkwyel Mɛkpa ε Zeeb ɔɔ, be needum koŋ ne Zeeb, ààbe kɔ esu ε mɛkpa. Be dum koŋ ne Zeeb ε, kɔ esu ε embɛe mefulu me bel ɔɔ. <sup>2</sup> Etee náá, be waabee dáa etsik bin moo ke tɔ edɛɛ ε, ne dáa bi di elooba ne ɔɔ ε. <sup>3</sup> É di'enek, nàsaaka náá, bi di ne eghee nyel, é ekomsa menyel éteɗ edi benem ε boa, ne esonok dáa: Epyeeda elo, emayaka nalulaa ne loɔd ε, neghu ekaad e ghonɗ. <sup>4</sup> Tin, ye goka é náá, enem bin di enem e lyem. Ye é esa di elyaal náá, mot é ne sisim metela ne yii egwyem ε. Mbi yenek enem é ne boo metaŋ é mis ε Zeeb. <sup>5</sup> É gheŋ na mwa, yenek nabe é enem e boa na dɛɛ, boa nadi ewa ebwaaalel ε loɔ ne Zeeb ε. Be nadi esesa deenek é, éteɗ elooba ne botom ɔɔ. <sup>6</sup> Tin, ye é dáa moma di edjóoaa Saala ε, nye nadi é elooba ne ngom Abalaam, nye nadi edjedjóo nye é ne din ε «gheŋ'am». Nenak yak, bi moo é bɔn Saala, bi ε di esa enem esa ɔɔ, sa bi ààbem ba ne mot. <sup>7</sup> Tin, ye kabe biyo botom ɔɔ, bi goka é ne ebe ε bel bin, ààdjisa náá, boa ne tsak dhaa biyo. Djeka be duu, etee náá bi ne benɔɔ djas, bi é waabela tete tsik Zeeb nakek ε. É di'enek, bi ε sa deenek ɔɔ, ye tok ne dhiiti sonok ààlu mendjaala men.

### Sa di enyɔɓe tɔ ndjaa mendjaala ε

<sup>8</sup> Tin, ye goka é náá, bi di ne esiiza ne ekwosak ε wat, dika ne kwyel pak'en dáa bɔn-nyɛɛg. Dika ne lyem ghonɗ, ne edjeel duu pak'en. <sup>9</sup> Sa bi aabulal ebiyo kɔ ebiyo, sa bi aabulal melee kɔ melee. Tin, yalaka, ne esɛɛa metel etee náá, ye é esɛɛa metel me Zeeb nakek bin, é sok nye nadjóo bin ε. <sup>10</sup> Ekwyala na Dɛɛ lee é náá:

«Mot di ekwyel emyaala ne mbɛɛ tsik,  
ne ebaamyaala ne edi tɔ embɛɛ melu ɔ,  
mot tak ààgoka ne elee eleŋ etsal,  
sa tɔ nuub mot tak ààwyisal eleŋ e mɛkɔŋ.

<sup>11</sup> Nye goka é ne eliig ε koŋ ne ebiyo,  
nye goka é ne esa enem esa,  
nye goka é ne ewa zii tɔ esɛɛga ε egwyem.

<sup>12</sup> Etee náá, mis ε Gheŋ é kɔ bot ε di eke tɔ epiki ɔ.  
Tin, Gheŋ é ndjem éteɗ egwak mendjaala mɔɔ,  
deenek, Gheŋ ààkwyel bot ε di esa ebiyo ɔ.»

<sup>13</sup>Deenek, eze aasa bin ebiyo, ye be náá, bi ne sa enem esa ne lyem wat ɔɔ?  
<sup>14</sup>Tin, ye be náá dhiiti dwoo bi epezuk, étep enem esa ee bi nadi esa ɔɔ, ye é tin e mevú étep'en. É di'enek, sa bi ààdi ne bwoo ne bot, sa bi ààdi zem-zem'.  
<sup>15</sup>Tin, guka tɔ elyem bin náá, Klisto nyey emet é dɛɛ, nyey e di Gheɲ yebɔ. É sok be aadji bin náá, étep yé bi di ne ebwaalel ɔ, dika ndjem ne edje yebɔ taɲal. <sup>16</sup>Saka deenek ne esila e lyem, ne duu djas. Dika ne lyem seɲ. Deenek, bot e di ebyak bin kɔ esu e embee mefulu men yii ekeletye ɔɔ, be waabela sen bhii mebhokol mɔɔ. <sup>17</sup>Ye be náá, ye é tɔ ekwosak e Zeeb ɔɔ, ye nyo é náá, mot zuk étep esa enem esa, ààbe náá nye zuk étep esa ebiyo.

### Klisto eekwak

<sup>18</sup>Deenek, Klisto nagwye é sok wat étep mesyem me bot. Nyey mot nadi mot epiki ɔ, nye nagwye é, étep bot e di ààdi bot e epiki ɔ. Nye nagwye é, étep ebual bin tɔ egwakel ne Zeeb. Ye é nyel'e e nye naka étep be neegó. Tin, Sisim na Dɛɛ nabe é ye naagomal nye bhis esyee. <sup>19</sup>Tin, nye naatɔ ketuud Mbée Bhaadal ne esisim e bot e nazegwye nadi tɔ membok ɔ. <sup>20</sup>É gheɲ na mwa, ye é bot binɔk wat e nadi ààlooba ne Zeeb, é gheɲ Zeeb nadi emaad tɔ bhwood e, é ewala e mot ne din Noe nadi esa boo mesuwa e. Ye é ba bim bot e nani tɔ mesuwa me tak. Ye é bot eten ne elél e natsak é bhyonɲ. <sup>21</sup>Tin, medii me bhyonɲ tak kalyaal mos e, eduwa Zeeb di etsik bin e. Eduwa Zeeb tak tok étep edis mendi di é menyel men e. Ye é étep ewaab ne Zeeb náá, nye sa náá, mena di ne elyem seɲ. Ye é kɔ esu e Yezu Klisto mot naagomelaa pak myonɲ ɔ, eduwa Zeeb di edje mena tsik. <sup>22</sup>Bhii tak, nye naabyet tɔ tɔ gwoo, nye é moo mos é ndiindel pe mbɔ egheɲ e Zeeb. Nenak, efofop ne esisim, dɔɔ ne ghwyil mebwala di tɔ gwoo e, be é si ghwyil'e.

### Tsik na bes sama ne Zeeb

**4** <sup>1</sup>Dáa ye di náá, Klisto naazuk tɔ epuud e, ye nyo é bi emaad elyem, etee náá, biyɔ pe, bi é waaboma ne mezuk. Etee náá, mot di náá, nye naaze-bee mezuk tɔ epuud ɔ, nye eezekat esa esyem. <sup>2</sup>Tin, tɔ ba bim melu me bi kalik ne ye kɔ eko bɔs e, bi goka é ne eke é tɔ ekwosak e Zeeb, ààkabe tɔ ekwosak e menyel men. <sup>3</sup>Tin, é membu me nadhaa'enek, bi nadi esesa esonok ee bot e di ààdum koɲ ne Zeeb ɔ di ekwyel e. Bi nadi é tɔ mezo, embee egwyee e epuud, tɔ elangi, bot e edheka elyem, bot e di ekwyel menyok ne eduwal e benaghise ɔ. <sup>4</sup>Nenak, bot binɔk epedjoka dáa di náá, bi ààkasa embee mesa bi ne benɔɔ. Bi tokape tɔ mbée tsik etep e sen bɔɔ. Tin, mesa mɔɔ moo é élee e bin. <sup>5</sup>Deenek, be waaketajal étep mefulu mɔɔ pe daa Zeeb, mot di náá, nye eezeko ne epée bot e di ne tsik ɔ ne bot e nazegwye ɔ. <sup>6</sup>Dum ne tep tak e di náá, Mbée Bhaadal naakegoolaaa dɔɔ ne pe daa bot di mos be eezegwye ɔ. Tin, be napééaa é kɔ esu e mefulu mɔɔ kɔ bɔs. Epée e tak, ye é dáa be aapée bot djas di ne tsik ɔ. Deenek, kɔ esu e Sisim na Dɛɛ e, be é ne ghwyil ekadi tɔ tsik Zeeb.

### Mbée mefulu me bot e zeeɲa mendjaala

<sup>7</sup>Deenek, bot moo aakum é mesik me bhwak. Tin, bi goka é ne édi bot e etsonɲ. Dika ndjem étep edjaala Zeeb. <sup>8</sup>É di'enek, sa di enyɔɔpe dhaa tye e,

ye é ekwyel pak'en, etee náá, kwyel ne diyal mbula mesyem. <sup>9</sup>Myaalka náá ndjon sulal pe yebɔ, sa bi ààdi ne mbee lii ne ne. <sup>10</sup>Tin, saka enem esa ne bɔɔ besɔ bin ne ekee mot ne mot nabela e. Dika dāa betete bot e mesa di ebaal enyɔɔpe membi me mekee me Zeeb ɔ. <sup>11</sup>É di'enek, mot di ekwyel egoola Mekpa e Zeeb ɔ, nye goola ye dāa mot di ne ekee egoola Mekpa e Zeeb e. Deenek, mot di ne ekee ekwyee bot ɔ, nye sa ye ne tete esiiza e Zeeb, etee náá, tɔ mesa djas Zeeb neebela duu kɔ lo e Yezu Klisto, mot di egoka ne duu ne mebwala kɔm-kɔm sii ne kɔm ɔ. AMEN!

#### Ezuk kɔ esu e edum e koj ne Klisto

<sup>12</sup>Bewen bam, sa biyɔ ààdjoka ne du mebhawal me bi di tɔ tak e, ekee sa di esa bin e, ye é sa di ààgoka ne esael e. <sup>13</sup>É di'enek, bi goka é, ne emyaala etee náá, bi é tɔ mezuk kɔ esu e Klisto. Etee náá, é sok bi aabee duma ye ezye e, bi aadi é tɔ boo memyaala. <sup>14</sup>Deenek, be di elee bin etee náá bi é bedjekel e Klisto ɔɔ, ye é memyaala étep'en, etee náá, Sisim duma e Zeeb é kɔ len. <sup>15</sup>Tin, mot ngɔt pak'en edi ezuk ɔɔ, sa ye ààdi etee náá, nye naagó mot, neghu nye naadjii sa mot, ààbe etee náá, nye naasa ebiyo neghu nye naawa nuub tɔ tep di ààgwyák nye e. <sup>16</sup>É di'enek, nye di tɔ mezuk etee náá, nye é keletye ɔɔ, sa nye ààdi ne sen. Tin, nye goka é ne eghaarpe e Zeeb kɔ esu e din e Klisto nye di ne ye e.

<sup>17</sup>Deenek, mena mooka é é ewala di náá tanjal moo zekan e. Tanjal aakan sok é ne bɔn e Zeeb. Tin, ye kan ne menabelka ɔɔ, ye aakaswaala dāa ne bot e di ààlooba ne Mbɛe Bhaadal e Zeeb ɔ? <sup>18</sup>Ekwyala na Dee lee é náá:

«Ye be náá, elyel ne mot di tɔ epiki ɔ, náá nye bela tsik ɔɔ,

haaa, ye aakadi dāa dum ne mot di esa ebiyo ɔ ne mot esyem?»

<sup>19</sup>É di'enek, bot e di ezuk étep esa enem esa ee Zeeb di ekwyel ɔ, be goka é ne edi ne ebwalel ne Mekus-bot, mot di sosoob ɔ. Tin, be goka é ne esesa enem esa.

#### Melyo dum ne bepaa e zeeɔa mendjaala

**5** <sup>1</sup>Nenak, me lii wak é ne bepaa di pak'en e. Mam pe é ngɔt tɔ bepaa dāa biyɔ. Tin, me nabe é tyases mezuk e Klisto. Me goka é ne enɔɔ yam di tɔ duma di ezye yenek. <sup>2</sup>Baalka esaa e Zeeb zedje bin e, dāa bembalel e mesaa. Sa bi ààsa ye ne bhel, bi goka é ne sa ye é ne lyem wat dāa Zeeb di ekwyel e. É di'enek, sa bi é ààsa ye kɔ mesɔ me epata, bi sa ye é ne kwyel djas. <sup>3</sup>Nàdjɛedka bot e Zeeb nadjɛ bin bak ɔ, djɛeda bhel. Tin, bi goka é ne edi é bembɛe bedje-edel e esaa di egoka ne edu mefulu mɔɔ e. <sup>4</sup>Deenek, é sok nakuma bembalel aazyɛ e, sa bi aabela tyee efute na kɔm-kɔm e, ye é kɔtɔ duu.

#### Melyo ne ekeletye djas

<sup>5</sup>Tin, biyɔ mengbaaz, loobaka ne bepaa, dika ne mesila pak'en. Ekwyala na Dee lee é náá: «Zeeb ààkwyel bot e eghee nyel, nye sa enem be é ne bot e di ààghee nyel ɔ.» <sup>6</sup>Dika ne mesila si mbɔ mebwala me Zeeb, étep nye neeben bin, é sok ewala tak aakum e. <sup>7</sup>Djeka etep bin djas tɔ membo e Zeeb, etee náá, nye waadje bin sa bi di ne gwyɛs tak e.

<sup>8</sup>Dika ndjem, bi é kobaka, etɛɛ náá, mot mebhuka men, dim mot mekoŋ epeboŋal bin dáa ghee menyan, éteɓ nye needɛ bin. <sup>9</sup>Deenek, dika tɔ epiki, tɔ edum ɛ koŋ ɛ len nɛ Zɛɛb, pyetka sok bhwoob dim mot mekoŋ. Tin, ye goka é bi gu náá, kɔ ɛko ɛ boɣ'ak djas, boɣ-nyɛɛg bin epezuk dáa biyɔ. <sup>10</sup>Tin, mezuk men é, yii ba moɔ ewala batsa. Deenek, Zɛɛb mot di nɛ enɛm nɛ embɛɛ ɔ, nyey mot naadjoo bin éteɓ bi neebe di tɔ duma ye na koɣ-koɣ sama wat nɛ Yezu Klisto ɔ, nye waanɛɛg bin besosoob, nɛ ghwyil epyet. Tin, mot aanàkwaaka-baakwyesal bin tɔ mebhawal. <sup>11</sup>Tin, mebwala na koɣ-koɣ nɛ nɛ! AMɛN.

#### Meswosel mɛ mesik

<sup>12</sup>Ye é Silas ɛ kwyee mɛ, é ɛkwyal bin ba moɔ pes mekana mak. Mɛ bee é náá, Silas moɣ-nyaagam é mot esosoob. Mɛ kwyal mekana é éteɓ edje bin meghaaz nɛ elɛɛ bin náá: Beeka tete ekeɛ ɛ Zɛɛb é, metka ekeɛ ɛ tak nɛ lyem wat! <sup>13</sup>Deenek, bot ɛ zɛɛga mendjaala di pe ghaada Bhabhilɔn nazeséɛa daa biyɔ ɔ, be eswos bin. Tin, Moɣ'am Malak eebaaswos bin. <sup>14</sup>Swoselka pak'en nɛ mebeedala mɛ kwyel boɣ-nyɛɛg.

Beta náá, egwyem di nɛ nen, bot djas zedum koŋ nɛ Klisto ɔ!

# Mekana e Pyeed yii bhɔɔba

## Eniel

Mekana mak nakwyalaa é étep ekeletye djas, ye é dāa mekpa me emwana. Mot nakwyal mekana me tak epelee náá, esyee e le eezekunaa (1.13). Nye kwyal ye é, étep bot e zedum koŋ ne Zeeb ɔ neetetaala ne melyo me.

Mekana me epelee be náá, be baal embee mefulu me di edus tɔ edum e koŋ e lɔɔ ne Zeeb e, be di sosoob ne melyo me be nagwak e (1). Ye epebaadje melyo ne bot, dum ne bembee belyoel di elyo bot etep e etsal ne edi é tɔ mbee mefulu ɔ (2). Bhii tak, ye epebaalii dum ne ewala e Gheŋ Yezu aabula e (3). Kana meken me ezeega mendjaala, ekeletye yii kɔkɔ mebyel tak naazegweye, Yezu dinaa ààpabula. Bedhiiti bot moo é zem-zem, be aakagu étep yé, ye di ebɔya. Tin, dāa di náá, bot e zedum koŋ ne Zeeb ɔ é tɔ bhwood e, *Zeeb epelyaal náá, nye é mot bhwood*, étep bot djas neeswoola mefulu mɔɔ.

Étep ekwyee be tɔ edum e koŋ e lɔɔ ne Zeeb, mot di keletye ɔ, goka é ne ewa lyem tɔ Ekwyalaa e bengoolle e Mekpa e Zeeb yii Ebheŋ e na mwa. Be baagoka é ne ewa lyem tɔ melyo me be nagwak ne betyaases e Yezu Klisto e (3.2). É sok mekana me bhɔɔba e Pyeed nadi ekwyalaa é, bedhiiti bemekana e Pɔl naaguu (3.15). Sa mot ààlyo bot etep ee di kwyalaa tɔ mekana mak, nye di ààgu mesuk me tak tɔ Ebheŋ e na mwa (1.20), neghu àànyɔ etiibal ɔɔ (3.16). Ye goka é náá, bedhiiti ekeletye ne Sisim na Dee zye zekwyee bin.

## Meswosel

**1** <sup>1</sup>Ye é mam Simɔŋ Pyeed, mot-mesa ne mot-lwoma e Yezu Klisto. Me kwyal mekana mak é ne bot e di edum koŋ ne Zeeb dāa bisɔ ɔ. Yezu Klisto, mot di Zeeb'enaka ne Metsik-bot'enaka ɔ, nyey e nadjé mena edum e koŋ elenek, etee náá, nye é piki mot.

<sup>2</sup>Beta náá, enem ne embee ne egwyem di ne nen etee náá, bi ne gu Zeeb ne Yezu Klisto Gheŋ'enaka!

## Zeeb eesée mena étep mesa me

<sup>3</sup>Ne mebwala me, Gheŋ naadje mena esa djas mena nadi ne gwyee tak e, étep mena neekaka enyɔɔpe tɔ egwakel ne Zeeb. Tin, ne ghwyil'e met, nye eetel mena mot nadjoo mena étep edi tɔ duma ye ne tɔ mbee mesa me ɔ.

<sup>4</sup>Tɔ duma yenek, ne tɔ mebwala menek, Zeeb naakek mena eboo etete ekek.

Deenek, ebela bi aabela ekek binek ε, ye waasa náá, embee mekwosak me bos'ak di eleeg bot ε, dus tɔ len. Tin bi aakadi é tɔ egwakel ne Zeeb.

<sup>5</sup>Étɛp tak, saka meghaaz, kelka tsik epiki kɔ edum ε koŋ ε len ne Zeeb. Deenek, bhis eke tɔ tsik epiki, ye goka é ne ebaadi ne tete egu ε ekwosak ε Zeeb. <sup>6</sup>Kɔ egu ε ekwosak ε Zeeb, tin bi é baagu edil ε menyel men. Bhis edil ε menyel men, bi é baadi ne zii. Kɔ zii, bi é baadi tɔ egwakel ne Zeeb. <sup>7</sup>Tin, tɔ egwakel ne Zeeb, dika ne tete egwakel ne bɔn-nyeeɛ bin tɔ zeeɛa mendjaala. Bhis edi ne tete egwakel pak'en, dika tɔ kwyel. <sup>8</sup>Ye be náá, bi é ne embee mefulu menek, da bi é di esesa ye ɔɔ, ye waadjedje etete ebhum tɔ len, deenek ε, bi aakatɔ sok tɔ egu ε Gheŋ'enaka Yezu Klisto. <sup>9</sup>Mot ε di ààbe ne embee mefulu menek ɔɔ, nye é dáa mot edhim, nye é ne mis mendiila. Mbi yenɔk mot eedjisa náá, Zeeb naazedis edhuud e mesyem me na mwa.

<sup>10</sup>Bɔn-nyeeɛ, dum ne tɛp tak, saka meghaaz me elyaal náá, ye é Zeeb ε nadjoo bin ne etɔ bin. Tin, bi ε di esa deenek ɔɔ, bi aanàkabaabema ebek. <sup>11</sup>Deenek, Zeeb é waabee bin ze eni é tɔ Eyon ε na kɔm-kɔm ε Metsik-bot'enaka Yezu Klisto, Gheŋ'enaka.

<sup>12</sup>Étɛp tak ε, me aagheetetaala bin etɛp binek. Me ne gu náá, bi ne gu ye enyɔɛpe. Ekwosak ε lam é náá, bi pyet elyelepe tɔ esosoob ne etsetse ee bi nagwak ε. <sup>13</sup>Me bee é náá, dáa me dinaa ne tsik ε, me goka é ne egheetetaala bin etɛp binek étɛp bi needi ndjem. <sup>14</sup>Tin, me ne gu náá, dwoɔ esyee ε lam moo ekunaa, dáa Gheŋ'enaka Yezu Klisto naazetel me ε. <sup>15</sup>Deenek, me waasa náá, ye nakoozodi bhis esyee ε lam, bi gheetetaala ne etɛp bak.

#### Bot ε nabee duma ε Klisto ɔ

<sup>16</sup>É gheŋ bis nalee bin etɛp dum ne ezye é Gheŋ'es Yezu Klisto tɔ boo mebwala me ε, ye nabe é ààbe kɔ esa e esua-esua. Tin, ye é etee náá, bis é betyaases nabee mekas me ɔ. <sup>17</sup>Deenek, nye naabela duu ne duma Zeeb Seeg. É ewala elenek, gwood ε Zeeb nagék tɔ boo mekas é náá: «Mot'ak é Mɔn'am me di ekwyel ɔ, ye é nyey ε me natɔ ne memyaala djas\*.» <sup>18</sup>Bisɔ bemet naagwak gwood dáa ye nagék pe tɔ gwoo é sok bis nadi sama wat ne ne pe kɔ etsok ε na dee ε.

<sup>19</sup>Tin, bis ne wa lyem tɔ mekpa me bengooel ε Mekpa ε Zeeb. Dɔɔ ne biyɔ pe, bi baagoka é ne ekobaka ne ye: ye é tyee wat ne lama di egoo tɔ ghoo-ghom kekum ewala ε melem di elem, da mekas me dwoɔ é dje gwyε tɔ elyem bin ε. <sup>20</sup>Tin, bi goka é ne gu náá, mot tok ne ghwyil egoola Mekpa ε Zeeb dáa lyem'e kwyel ε. <sup>21</sup>Ye tok ne sa bengooel ε Mekpa ε Zeeb nalee náá, ye aasael, di edus ne ekwosak bɔɔ bemet ε. Ye é Sisim na Dee ε nadi edje be ghwyil elii etɛp binek.

#### Bembee belyoel

**2** <sup>1</sup>É gheŋ na mwa, ye nadi é ne bengooel ε Mekpa ε Zeeb yii mekɔŋ pe tɔ edhuu ε bot ε Yisalael. Ye aabaadi é ne bembee belyoel tɔ len. Be waalyo bin melyo me esua-esua, étɛp bi neewo ze. Tin, be waaswonal tete lyoel, mot natsik be ɔ. Be waadul mbee baka kɔ lɔɔ zaka. <sup>2</sup>Deenek, betε ne bot é waadu embee mefulu me mezo mɔɔ. Tin, kɔ esu ε lɔɔ, mbula bot é waadhusal ze

\* 1.17 Mat 3.17; 17.5

etseetse. <sup>3</sup>Dum ne dɔɔb mevu, be waasa náá, be wyisal bin epata ne embee melyo ne esua-esua. Deenek, ye nabe é, Zeeb naaloozewa be é feɗ, tin, ye kalik é batsa be bee mezuk mɔɔ.

<sup>4</sup>Tin, Zeeb nabe é ààpel efofop nasyem ɔ, nye naamwas be to guk na dim-dim di ààbe ne esik ε, pe kyee be di kɔɔla ne ekel e eghwooz to ghoo-ghom, ebwood epée bɔɔ ε. <sup>5</sup>Tyee wat, Zeeb nabe é ààpel bot ε na mwa, é sok nye nadesal bɔs ne boo bhyon ε. É gheɗ tak, bɔs nabe é tɔɔɔ ne bot ε di esa etep ee Zeeb di ààkwyel ɔ. Tin, nye nazotsik é Noe, mot nadi egoola mekpa me epiki ɔ, zenɔɔ bedhiiti bot beten ne bebá. <sup>6</sup>Zeeb naakwyesal eghaada Sodɔm ne Ghomɔɔd ndje sɔs. Deenek, nye nasaab ye é ne du. Tin, ye é dhatyee nye aasa ne bot ε mesyem ε. <sup>7</sup>Tin, Zeeb naapek Lot mot epiki, mot nadi ekpaa lyem kɔ esu ε embee mefulu me mezo me bot ε eghaada binek di esa ε. <sup>8</sup>Ye kabe Lot mot epiki yenɔk ɔɔ, nye nadidi é pak bot ε nadi ne mbee tsik ɔ, tin, nye nadi ebee ne egwak ε be melu ne melu. É di'enek, lyem epiki be nadi ezuk é ebee embee mefulu menek. <sup>9</sup>Deenek, ye kwyel elyaal é náá, Gheɗ é ne ghwyil epək bot ε di sosoob ne ne to mezuk ɔ. Tin, nye aanɛg bot ε mbee tsik étép ewa be é feɗ dwoɔ epée. <sup>10</sup>Tin, nye waawa bot djas di ne gwyes edi to edhuud ɔ é feɗ, bot ε di eke to gwyes epuud, da be é byen eghen e Zeeb ɔ.

Bembee belyoel binɔk, be é ne ebet, be ne gheɛa menyel, be tok ne bwoo enyek ε esisim duma di to gwoo ε. <sup>11</sup>Bela náá, efofop tok ne ghwyil ekolee-leeak esisim e tak é mis ε Gheɗ. Dhi bot di egu náá, be eedhaa belyoel binɔk ne ghwyil ne mebwala. <sup>12</sup>Tin, bot binɔk é dāa betit, ààbe ne etsonɗ. Be nabyel é étép be neebel é elaab, bhii tak, da be é góaa. Mesa mɔɔ é, elee sa be di ààgu ε, be aagwyé é dāa betit. <sup>13</sup>Mbee mesa me be nasa ne besɔ bɔɔ ε, ye aadi é bulelaa be. Be kwyel é emyaala to embee etep é mwos dwoɔ. É gheɗ bi di ebol mebyon bi ne benɔɔ ε, yɔɔɔ mesa kɔ mebyon é, ekɔɔ bin étép be neegheesesa etep e sen elyem bɔɔ di ekwyel ε. <sup>14</sup>Mis mɔɔ é mis me mezo, be ààdɗil to syem. Mesa mɔɔ é, ekɔp bot ε di etyak mis ɔ. Be é be na ghaa dɔɔb mevu. Tin, mbee baka Zeeb é kɔ lɔɔ. <sup>15</sup>Bhii be nadus kɔ tete ze ε, be eezewo ze. Be kadu é ze ε Bhalaam mɔn ε Bhozɔɔd, mot nadyeebakwyel epata ee be nadi edje nye, étép nye neesa sa ebiyo ɔ. <sup>16</sup>Tin, Zeeb nabiyo ne ne kɔ esu ε edjak ε le. Wɔ gwaa, mɔɔ yaaga di edjóaa an ε moo tin elii dāa mot, nye eelu ewo ee Bhalaam nadi esa ε\*.

<sup>17</sup>Bembee belyoel binɔk é dāa esɔɔɔɔ di ààbe ne medii ε, dāa eguud di ewaazel ne pup to gwoo ε. Zeeb naazekoobal be di pe kyee be aabookedi to mbee meghomela ε. <sup>18</sup>Tin, melyo mɔɔ é egwyanjepe, ye bu é boo menyeka. Be epebatakɔp bot to tsik epuud, ne to mezo mɔɔ, bot ε di náá, be aaloo ne dus to bot ε mbee tsik ɔ. <sup>19</sup>É di'enek, be kek be é mepeka, ghuna bɔɔ bemet é to ekwom e bhel embee mefulu mɔɔ. Etɛɛ náá, mot ne mot é kwom sa di edhaa nye ne ghwyil ε. <sup>20</sup>Deenek, bot ε zegu Gheɗ Yezu Klisto Metsik-bot yenaka ɔ, be eezebet embee mefulu me bɔs. Tin, be baabet náá, be baaduma to etep binek ɔɔ, é di'enek, ekwom bɔɔ aadhaa yii sok. <sup>21</sup>Ye nabe é ààgoka náá, be gu ze epiki. Ààbe náá, be gu, da bhii tak, be é zeliig koɗ ne metiɗ me na dee nagoolaaa be ε. <sup>22</sup>Tin, sa di esa be mos ε, ye é sa nadi kwyala to ekana ε:

«Bhye epebaade sa nye gó ε\*,



ghwyee zegwyiaa ɔ,  
nye eebaabula tɔ bhɔɔ.»

### Gheŋ moo kɔ ne ebula

**3** <sup>1</sup>Bewen bam, yak é mekana mam yii bhɔɔba me di ekwyal bin ε. Tɔ bemekana menek djas ebá, me nadi ekwyl esa náá, esisim bin di ne esiiza na dɛe dum etep djas me di elyo bin ε. <sup>2</sup>É di'enek, me kwyl é náá, bi tetaala mekpa me bengoolé ε Mekpa ε Zeéb na dɛe nagoola ε. Da, bi é baa-taala metiŋ me Gheŋ Metsik-bot nadjé bot ε lwoma náá, be lyo bin ε.

<sup>3</sup>Bi goka é ne egu sok náá, é melu me mesik me bɔs, ye aadi é ne bot ε di esuu meso, bot ε ebeme di esa mekwosak me elyem bɔɔ ε. <sup>4</sup>Be waadi eke náá: «Nye naakek ebula, etsal é? Haaa nenan nye é paa? Etee náá, bebhaab bis eezegwye, etep djas àapaswoola kana meken me bhwak.» <sup>5</sup>Tin, é sok be di eke deenek é, be epedjisa sa wat náá: é gheŋ sok, Zeéb nakus gwoo ne bɔs é ne mekpa me. Deenek, nye naazebek bɔs ne medii, bɔs nakusaa é ne medii. <sup>6</sup>Ye é tyee wat ne medii, medii me boo bhyon ε nadesal bɔs, yii nagó bot ε na mwa. <sup>7</sup>Ye kabé gwoo ne bɔs yii bot dika mos'aak ɔɔ, Mekpa ε Zeéb naazelee ne nes náá, ye aagóaa é ne du. É di'enek, du tak é neega étep dwoó epée, bot ε mesyem é waagóaa tɔ tak.

<sup>8</sup>Bewen bam, ye é ne sa wat di náá, sa bi àadjisa ε. Guka náá:

«Pɛ daa Gheŋ elu wat é dhatyee membu mil,  
membu mil é dhatyee elu wat pɛ daa le\*»

<sup>9</sup>Deenek, Gheŋ aanàbaabɔya ne esa sa nye nakek ε, dáa bedhiiti bot di ebee náá, ye epebɔya ε. Deenek, nye epemaad lyem kɔ esu ε len, etee náá, nye àapakwyl náá, bedhiiti bot gwye tɔ mesyem. Tin, nye kwyl é náá, bot djas bela ze eswoola mefulu mɔɔ, da be é bula pɛ daa Zeéb.

<sup>10</sup>Deenek, dwoó elu ε Gheŋ aazyé ε, ye aadi é zaka, dáa mot djii di ezye zedjii ε. Dwoó leeg, bhwak djas é waadiib ne esa be djas, bot é waagwak boo ndum é gheŋ esonok binek djas aadyak ε. Tin, bɔs ne esa be djas é waadhaa é epée.

<sup>11</sup>Dáa ye di náá, esonok djas é waadiib ε, guka enyɔpe sa bot di egoka ne esa ε. Ye nyɔ é náá, mefulu mena di embée mefulu me edee. Mefulu tak, goka é ne elyaal é, egwakel ε lena ne Zeéb. <sup>12</sup>Tɔ egwaal ε elu ε Zeéb, saka meghaaz, etee náá, nye neeleebula. Dwoó leeg, gwoo é waadyak tɔ du, esa djas di tɔ gwoo ε, ye waadjin tɔ ngel du. <sup>13</sup>Tin, sa mena di egwaalka ε, ye é ekek e gwoo na bes, ne bɔs na bes yii Zeéb nakek mena pɛ kyee bot ε di eke tɔ epiki aakedi ɔ.

<sup>14</sup>Bewen bam, tɔ egwaal ε elu elenek, saka meghaaz me edi dɛe, etee náá, bi needi ààbe ne mbee eton é mis ε Zeéb, étep edi tɔ egwakel ne ne. <sup>15</sup>Guka náá, lyem bhwood Gheŋ'enaka epedje mena ze tsik. Tin, Pɔl mɔn-nyeeɣ'ena mena di ekwyl ɔ nakwyl bin mekana é, ne etson djas Zeéb nadjé nyey ε. <sup>16</sup>Nye nazolee é sa wat tɔ bemekana me djas nye di elii tep'ak ε. Tin, ye é ne melanjel di náá, bot àànyɔ etiibal ε. Bot ε di ààgu sonok, ààtɔ medjek ɔ, be ne dyee-bakwyl eswoola mesuk me tak. Deenek, be é ne mefulu me esa ye ne edhiiti Ekwyla na dɛe. Tin, be saab é menyel mɔɔ.

**Melyo me mesik**

<sup>17</sup>Bewen bam, ye kabe biyɔ ɔɔ, nenak, bi eezedulaa melɔ. Dika ndjem, sa bi ààwo ze kɔ esu e edjak e bot e di ààkaab etep e Zeeb ɔ. Tin, sa bi ààpul epyet e edum e koŋ e len ne Zeeb. <sup>18</sup>Bi goka é ne etɔ sok tɔ enem ne embɛɛ, ne egu e Gheŋ'enaka Yezu Klisto, Metsik-bot'enaka.

Beta náá, duu di ne ne, kana nenak ketɔ kɔm-kɔm sii ne kɔm! AMEN.

## Mekana e

# Zaŋ

## yii meken

### Eniel

Ye nabe é ne bɔɔ mekana meɓel me Zaŋ nakyaal ne bot e nadi tɔ edhiiti eghaada ɔ. Tɔ sama bemekana menek, mekana me meken ààlyaal din e mot nakwyal mekana me tak ɔ. Mot nakwyal mekana me bħɔɔba ne mekana me mesik ɔ, ye é «Paa». Nye é mot di edjeed zeega mendjaala ɔ, bot e nye di ekwyal bemekana kɔ esu e lɔɔ ɔ ne kaab nye.

Tɔ mekana me meken, din e mot di náá, mekana mak kyeedaa é pe daa le ɔ ààgua. Mekana me bħɔɔba nakwyalaa é «Moma Zeeb nasée ɔ dɔɔ ne bɔn be», ye kwyel elée é, zeega mendjaala me ekeletye dɔɔ ne bot e zeega tak. Mekana me elél nakwyalaa é etep keletye wat ne din e Ghayus. Nye é wat tɔ sama bot e zeega mendjaala, pe ekeletye di ne etep pak'ɔɔ ɔ.

Bemekana meɓel mak nakwyalaa é étép ezeega mendjaala, bot e di egu Mbée Bhaadal e Zaŋ enyɔɔpe ɔ. Ye moo mos é ne beté ne membu bhii be nagoola Mbée Bhaadal é meken tɔɔɔ e Yezu Klisto e. Bedhiiti ekeletye nalaa Mbée Bhaadal e Zaŋ tak ɔ, be nabe é ààmyaala ne esa djas be nagwak tɔ mekana me e. Bedhiiti naadus tɔ ezeega mendjaala mɔɔ. Bak bot eekus ezem pak'ɔɔ. Be ààkwyl emyaal náá, Yezu nazye kɔ bɔs é, ne nyel epuud. Tin, be tok ne gwyes Yezu: Tsik'e ne esyee e le é mis mɔɔ é toto. Be ke é náá: «Bis tok ne mesyem», «Bis ne gu Zeeb» neghu «Bis é tɔ gwyé». Tin, tsik'ɔɔ lyaal é sa sis.

Mot nakwyal bemekana me tak ɔ epedul ekeletye meɓɔ, étép be needi ààgwak eleŋ etsal ee bot di elée be dum ne Yezu neghu Zeeb ɔ. Tinaak, tete bɔn e Zeeb ke é náá, *Yezu Klisto nazye kɔ bɔs é dɔɔ bot djas di ezye e*. Bot e di ààmyaal náá ye é deenek ɔ, be é bot e mebhuka e Yezu. Bot e zedum koŋ ne Zeeb ɔ goka é ne edi é sosoob ne Mbée Bhaadal be nakwak é meken tɔɔɔ e. Mbée Bhaadal tak lee e: *Ekwyel Zeeb ne ekwyel Yezu, ye é ekwyel e besɔ bin bot*. Kyeed e ekeletye di eke e goka é ne elyaal dɔɔ edum e koŋ e lɔɔ di e.

---

### Mekpa me tsik

**1** <sup>1</sup>Esa ee nadi é meken tɔɔɔ e, mena naazegwak ye, mena naabee ye ne mis, mena naabee ne emet ye ne membo menaka. Ye nabe é mekpa me di esa náá, mot di ne tsik e. <sup>2</sup>Zeeb naalyaal bot náá, mot tak é mot di edje tsik ɔ, bis naabee nye. Bis é betyaases etep be, étép tak e bis di egoola bin tsik na kɔm-kɔm nadi tɔ Zeeb Seeg e. Ye é nyey Zeeb e natel bis ye e. <sup>3</sup>Sa bis naabee ne

egwak ε, bis epegoola bin ye é, etee náá, bi needi sama ne nes to egwakel ε bis di ne ye ne Zeeb Seeg dɔɔ ne Mɔn'e Yezu Klisto ε. <sup>4</sup>É di'enek, bis kwyal etep bak ε etee náá, memyaala mes needjala.

#### Zeeb é mekas

<sup>5</sup>Bhaadal bis nagwak ne Yezu Klisto, da bis é goola bin ε, ye é náá, Zeeb é mekas, ye tok ne ghooghom to le. <sup>6</sup>Mena keka náá, menaka é ne egwakel ne Zeeb da mena é baadi ekekeka to ghooghom ɔɔ tin, menaka é bot ε etsal, etseetse tok to lena. <sup>7</sup>Zeeb é mekas. Tin, menabelka djas ε di eke to gwey ngel dáa Zeeb nyey nye emet di eke ɔɔ, menaka é to egwakel pak'enaka. É di'enek, ghiya ε Yezu, Mɔn'e waadis mena edhuud e mesyem djas.

<sup>8</sup>Mena keka náá, mena tokeka ne mesyem ɔɔ, mena eekɔɔka menyel mena met. Tin, etseetse tok to lena. <sup>9</sup>É di'enek, mena vaa mesyem mena pe daa Zeeb ɔɔ, mena é ne ghwyil edi ne ebwaalel etee náá, nye é mot epiki ne esosoob. Nye waapel mesyem mena, ne edis mena edhuud embee etep djas. <sup>10</sup>Mena keka náá, mena tok ne esyem ɔɔ, guka náá, mena eesaka náá, Zeeb di mot etsal. Tin, mekpa me tok to lena.

#### Klisto epezye étep ezekwyee mena

**2** <sup>1</sup>Bɔn bam, me kwyal bin etep bak é ekaab náá, bi é zekesyem. Tin, mot ε syem ɔɔ, menaka é ne Mot-Meghem é ngwoob Zeeb Seeg'ena: ye é Yezu Klisto mot epiki. <sup>2</sup>Nyey ε naka nyel'e buwa étep epelak ε mesyem mena. Ye tok étep mesyem ne mesyem mena met, ye é dɔɔ ne mesyem me bot ε bɔs djas.

<sup>3</sup>Mena di eduwaka metiɲ me Zeeb ɔɔ, mena ε ne ghwyil dika ne ebwaalel náá, mena ne guka Zeeb. <sup>4</sup>Mot ε ke náá: «Me ne gu Zeeb» da nye é kadi é àaduwal metiɲ me ɔɔ, nye é mot etsal, etseetse tok to le. <sup>5</sup>Ye kabe náá, mot epeduwal Mekpa ε Zeeb ɔɔ, yenɔk tak ne kwyel Zeeb ne tseetse. Ye é deenek ε mena aaguka náá, menaka é sama wat ne Zeeb. <sup>6</sup>Mot ε di eke náá, nye é to egwakel ne Zeeb ɔɔ, nye goka é ne eke dáa Yezu.

#### Étiɲ ε na bes

<sup>7</sup>Bɔn-nyeeɓ bam me di ekwyel ɔ, etiɲ ε me di ekwyal bin wak'aak tok etsiɲ ε na bes, ye é etsiɲ ε na mwa, bi nazegwak é meken tɔɔɔ ε. Etsiɲ ε na mwa tak é mekpa me bi nazegwak ε. <sup>8</sup>Bela náá, yii me kabaadi ekwyal bin kwyla sis'aak é etiɲ na bes. Etseetse e tak nyen é to tsik ε Klisto, dɔɔ ne to tsik'en, etee náá, ghooghom epetɔ ne esi, tete gwey ngel moo kan enyen.

<sup>9</sup>Deenek, mot di eke náá, nye é to gwey ngel, da nye é kadi é ebhina mɔn-nyeeɓ'ɔɔ, nye dinaa é to ghooghom. <sup>10</sup>Mot ε di ekwyel mɔn-nyeeɓ ɔɔ, nye é to gwey ngel, ye tok ne dhiiti sonok aadul nye to esyem. <sup>11</sup>Tin, mot é di ebhina mɔn-nyeeɓ'ɔɔ, nye é to ghooghom, É di'enek, nye epeke to ghooghom, àagu pe kyee nye di etɔ ε, etee náá, ghooghom eezeneeɓ nye dáa mot edhim.

<sup>12</sup>Bɔn bam, me kwyal bin mekana mak é etee náá, mesyem men eezepelaa kɔ esu ε din ε Yezu Klisto.

<sup>13</sup>Biyo bepaa, me kwyal bin mekana mak é etee náá, bi ne gu mot nadi é meken tɔɔɔ ε.

Mengbaaz, me kwyal bin mekana mak é etee náá, bi naazekwak Mbée Mot.

<sup>14</sup> Bɔɔ bam, me kwyal bin mekana mak é etee náá,  
bi ne gu Zeeb Seeg.

Bepaa, me kwyal bin mekana mak é etee náá,  
bi ne gu mot nadi é meken tɔɔɔ ɛ.

Biyo mengbaaz, me kwyal bin mekana mak ɛ etee náá,  
bi é ne ghwyil, Mekpa ɛ Zeeb é tɔ len, bi eezekwak Mbee Mot.

<sup>15</sup> Nàwaka lyem tɔ mbee tsik bot ɛ bɔs'ak ne embee esesee e bɔs'ak. Tin, mot ɛ di ewa lyem tɔ embee esesee e bɔs'ak ɔɔ, nye tok ne ghwyil ekwyel Zeeb Seeg. <sup>16</sup> Beeka esa ee di náá, ye é yii tsik bɔs ɛ: Egwyes esa sa lyem di ekwos ɛ, neghu gwyes ebela esa djas di ebeaa ne mis ɛ, zenɔɔ ebet kɔ esu ɛ esa e bɔs. Deenek, etep binek djas àadus pe daa Zeeb Seeg, ye dus é tɔ embee esesee e bɔs. <sup>17</sup> Etép e bɔs epetɔ pe me mesik, ne embee egwyes be. Tin, mot di esa ekwosak ɛ Zeeb ɔ, nye aadi é ne tsik na kɔm-kɔm.

#### Mot mebhuka ɛ Klisto

<sup>18</sup> Bɔn bam, bot moo wak é é ewala me mesik! Bi naazegwak náá, mot mebhuka ɛ Klisto epezye. Ghuna, é mewala me bot dika mos'aak, betɛ ne bot ɛ mebhuka ɛ Klisto eezetuula. Ye kwyel eleé é, bot moo é é mewala me mesik. <sup>19</sup> Ne tseetse, bot ɛ mebhuka ɛ Klisto tak nabe é ààbe bot bis, étép tak é be nadul menyel mɔɔ tɔ les, tɔ yɔɔ. Etee náá, be epedi é di bot bina ɔɔ, pe be naadi bis ne benɔɔ. Ye é deenek é ye nasael étép ye neenyen náá, mot ngɔt tɔ lɔɔ nabe é ààbe bis ne benɔɔ.

<sup>20</sup> Ye kabe biyo ɔɔ, bi naazebela ebota e Sisim na Dee ee Klisto nadjɛ ɛ, etee náá, biyo djas neegu etseetse. <sup>21</sup> Ye be náá, me eekwyal bin mekana mak ɔɔ, ye tok etee náá, bi ààgu etseetse, ye é etee náá, bi ne gu ye. Bi ne gu enyɔɔpe náá, ye tok ne etep etsal di edus tɔ etseetse.

<sup>22</sup> É di'enek, eze di mot etsal? Ye é mot di eke náá, Yezu tok Klisto ɔ. Nyey ɛ di mot mebhuka ɛ Klisto, nye epebyen Seeg ne Mɔn é ewala wat. <sup>23</sup> Tin, mot ɛ di ebyen Mɔn ɔɔ, nye tokape ne egwakel ne Zeeb Seeg. Mot ɛ di emyaal Mɔn ɔɔ, nye é tɔ egwakel ne Zeeb Seeg.

<sup>24</sup> Dum ne tep tak ɛ, bi di egoka ne ebaal mekpa me tak tɔ elyem bin. Ye é mekpa me bi nagwak é meken tɔɔɔ ɛ. Bi ɛ baal mekpa me bi nagwak é meken tɔɔɔ, tɔ elyem bin ɔɔ, bi aadi é sama wat ne Mɔn dɔɔ ne Zeeb Seeg. <sup>25</sup> Beeka sa Klisto nakek bis ɛ: Ye é tsik na kɔm-kɔm.

<sup>26</sup> Me kwyal bin etep bak é, kɔ esu ɛ bot ɛ di esaa ekɔɔ bin ɔ. <sup>27</sup> Ye kabe biyo ɔɔ, ebota e Sisim na Dee ee bi nabela ne Klisto ɛ, ye é tɔ len. Tin, bi tokape ne gwyes náá, dhiiti mot baazelyo bin. Etee náá, ebota e tak epelyaal bin esa djas. Tin, sa nye di elyaal bin ɛ, ye é etseetse, ye tok etsal. Dum ne tep tak, dika sama wat ne Klisto dáa Sisim na Dee nalyaal bin ɛ.

<sup>28</sup> Ne tseetse bɔn bam, dika sama wat ne Klisto, étép mena needika ne ebwaalel é sok nye aatuula ɛ. Ye ààgoka náá, mena gwyeka ne sen é mis me, dwooo nye aazyɛ ɛ. <sup>29</sup> Tin, bi ne gu náá, Klisto é mot epiki. É di'enek mot di esa etep epiki ɔ, nye é mɔn ɛ Zeeb.

#### Bɔn ɛ Zeeb

**3** <sup>1</sup> Beeka mbi kwyel Zeeb Seeg di ne ye ne nena ɛ, mekwyela me tak ɛ di esa náá, mena djóoaka bɔn ɛ Zeeb. Tin, ne tseetse menaka é bɔn be.

Deenek, bot ε bɔs'ak nabe é ààgu mena, dum ne tɛp tak ε be di ààgu nyey Zɛɛb. <sup>2</sup>Bewen bam me di ekwyel ɔ, mena mooka mos ε bɔn ε Zɛɛb. Tin, Zɛɛb dinaa ààpalyaal mena sa mena aadika djemen ε. Bela náá, mena ne guka náá, é gheɲ Klisto aatuula ε, mena aadika é tyee wat ne ne. Deenek, etɛɛ náá, mena waabeeka nye dáa nye di ε. <sup>3</sup>Tin, bot djas di ewa kɔkɔ mbi yenek ebwaalel ne Klisto ɔ, tokape si bhel mesyem. Tin, nye moo é deɛ, dáa Klisto nye emet di deɛ ε.

<sup>4</sup>Bot djas di esa mesyem ɔ, be ààpalooba ne etsi e Zɛɛb. Etɛɛ náá, esa mesyem é ebyen elooba ne etsi. <sup>5</sup>Deenek, bi ne gu enyɔɛpe náá, Yezu Klisto naazetuula éteɛp edis ε mesyem, nye tok ne mesyem tɔ le. <sup>6</sup>Tin, mot di eke sama wat ne Yezu Klisto ɔ, nye kat esa mesyem. É di'enek, mot ε di esa mesyem ɔ, ye lyaal é náá nye nabe é ààbee nye, ààkogu nye guak.

<sup>7</sup>Bɔn bam, sa bi ààbet náá mot diibal bin. Tin, mot di eke tɔ epiki ɔ, nye é piki mot, dáa Yezu nye emet di piki ε. <sup>8</sup>Tin, mot di eke tɔ esyem ɔ, nye é mɔn dim mot mekɔɲ, etɛɛ náá, dim mot mekɔɲ nakan esyem é é meken me bhwak. É di'enek, Yezu Mɔn ε Zɛɛb natuula é, éteɛp ezɛpul embee mesa me dim mot mekɔɲ. <sup>9</sup>Mot di náá, nye moo é tete mɔn ε Zɛɛb ɔ, nye kat esyem, etɛɛ náá, tsik ε Zɛɛb moo é tɔ le. Dáa di náá Zɛɛb é Sɛɛg ε, ye ààgoka náá, nye baake tɔ mesyem. <sup>10</sup>Beeka sa di ewa mbɛk popoopwon pak bɔn ε Zɛɛb ne bɔn ε dim mot mekɔɲ ε: Mot di ààkwyel mɔn-nyɛɛg ɔ neghu ààke tɔ epiki ɔ, nye tok mɔn ε Zɛɛb.

<sup>11</sup>Tin, beeka melyo me bi nagwak é meken ε: Djhookwyelaka pak'ena. <sup>12</sup>Sa mena ààdika dáa mot di edjóaa Kayin ε, nye nadi é mɔn ε Mbee Mot, nye naagó mɔn-nyɛɛg. Haaa éteɛp yé nye nagó nye? Ye nabe é, etɛɛ náá, nye nabe é ne embee mesa. Tin, yii mɔn-nyɛɛg nadi é mesa me epiki.

<sup>13</sup>Bɔn-nyɛɛg bam, sa bi ààdjoka, ye be náá bot ε bɔs'ak epebhina bin ɔ. <sup>14</sup>Tin, mena ne guka náá, mena eezedus tɔ esyee, mena moo é tɔ tsik. Mena ne guka ye, etɛɛ náá, mena ne kwyelka bɔn-nyɛɛg bina. Deenek, mot di ààdi tɔ kwyel ɔ, nye é si ghwyil esyee. <sup>15</sup>Tin, mot di ebhina mɔn-nyɛɛg ɔ, nye é dáa mot di egó bot ɔ. Deenek, bi ne gu náá, bot ε di egó bot ɔ, be tok ne ghwyil ebela tsik na kɔm-kɔm.

<sup>16</sup>Beeka dáa mena di egu tyee mena di egoka ne ekwyel bɔɔ besɔ bina ε: Yezu Klisto naadje tsik'e kɔ esu ε lena. Deenek, ye goka é náá, menabelka pe baadje tsik'enaka éteɛp bɔn-nyɛɛg bina. <sup>17</sup>Tin, mot ε di ne mevɔ me bɔs'ak, da nye é bee mɔn-nyɛɛg ezuk, nyey ààgek nye ghoɲ ɔ, nye aake náá, nye ne kwyel Zɛɛb dáa? <sup>18</sup>Bɔn bam, mekwyela me mena di ekwyelaka ε, sa ye ààdi yii mekpa me nuub neghu yii elɛɲ toto, ye goka é mena lyaal tete mekwyela tɔ esesɛɛ binaka.

### **Ebwaalel é mis ε Zɛɛb**

<sup>19</sup>Beeka dáa mena aaguka náá, menaka é bot ε etsetse ε. Beeka dáa elyem binaka aasila é mis ε Zɛɛb ε. <sup>20</sup>Ye nakoozodi náá, elyem bina epedje mena mebe, mena ne guka náá, Zɛɛb eedhaa elyem bina ne mebɔk, nye ne gu etɛp djas. <sup>21</sup>Tin, bɔn-nyɛɛg bam me di ekwyel ɔ, ye be náá elyem bina ààpadje mena mebe ɔ, deenek, mena é ne ghwyil edi ne ebwaalel ne Zɛɛb. <sup>22</sup>É di'enek, nye ne dje mena esa djas ee mena di ewaab ne ne ε, etɛɛ náá, mena ne looba ne metiɲ me, mena ne sa esa ee nye di emyaala ne ye ε. <sup>23</sup>Beeka etiɲ ε nye

nadje mena ε, ye é náá, mena goka é ne edum koj ne din ε Mɔn'e Yezu Klisto, da mena é kwyelaka pak'enaka dáa Klisto naleε mena ε. <sup>24</sup>Tin, mot di elooba ne metinj ε Zeeb ɔ, nye ke é sama wat ne Zeeb, tin, Zeeb é tɔ le. Beea dáa mena di eguka náá Zeeb é tɔ lena ε: Ye é kɔ esu ε Sisim na Dee nye dje mena ε.

#### Sisim Zeeb ne sisim mot mebhuka

**4** <sup>1</sup>Bɔn-nyεεg bam me di ekwyel ɔ, sa mot ààmyaal mbi mekpa me esisim mbes di ewyis tɔ enuub e bot ε. Tin, ye goka é bi epookosiiza etεp e tak enyɔɔpe neghu ye é mekpa me dus pe daa Zeeb ε. Eteε náá, bete ne bengooel ε Mekpa ε Zeeb yii mekɔj eelwood kɔ εko ε bɔs. <sup>2</sup>Beeka dáa bi aagu náá, ye é Sisim Zeeb ε: esisim djas di emyaal náá, Yezu Klisto mot nazye kɔ bɔs ne nyel epuud ɔ, sisim tak ε yii Zeeb. <sup>3</sup>Deenek, sisim djas di ààmyaal Yezu ɔ, ye tok Sisim Zeeb. Tin, ye é sisim mot swaka ε Klisto ee bi nagwak náá, ye epezye ε, moo é kɔ εko ε bɔs.

<sup>4</sup>Biyo bɔn bam, bi é bot ε mbyak'e Zeeb. Tin, bi naazekwak bembee begooel ε Mekpa ε Zeeb binɔk, etεε náá, Sisim na Dee di tɔ len ε ne bwala dhaa esisim bot ε bɔs'ak. <sup>5</sup>Deenek, bembee bengooel ε Mekpa ε Zeeb binɔk é bot ε bɔs'ak. Tin, be zobaalii é etεp e bɔs'ak. Deenek, bot ε bɔs'ak ne gwak sa be di elii ε. <sup>6</sup>Tin, ye kabe menabelka ɔɔ, menaka é bɔn ε Zeeb. Deenek, mot di egu Zeeb ɔ, ne gwak bis. Mot di ààgu Zeeb ɔ, nye ààgwak bis. Ye é deenek é bot aawa mbek pak Sisim etseetse ne sisim mekɔj.

#### Zeeb é kwyel

<sup>7</sup>Bewen bam me di ekwyel ɔ, djhookwyelaka pak'enaka, etεε náá, kwyel dus é pe daa Zeeb. Deenek, mot di ekwyel bot djas ɔ, nye é mɔn ε Zeeb, nye ne gu Zeeb. <sup>8</sup>Tin, mot di ààdi tɔ kwyel ɔ, nye ààgu Zeeb, etεε náá, Zeeb é kwyel. <sup>9</sup>Beeka dáa Zeeb di elyaal náá, nye ne kwyel mena ε: Nye naadhiss Seεjele Mɔn'e kɔ εko ε bɔs, étεp bot neebela tete tsik kɔ esu ε le. <sup>10</sup>Beeka sa di edjóoaa kwyel ε: Ye tok náá, menabelka é nakwyel Zeeb, tin, ye é nye ε nakwyel mena. Nye bookadhis Mɔn'e, mot naka nyel'e é buwa étεp epelak ε mesyem mena ɔ.

<sup>11</sup>Bewen bam, dáa di náá, Zeeb ne kwyel mena deenek ε, mena gokaka é ne kwyel pak'enaka. <sup>12</sup>Mot ngɔt dinaa ààpabee Zeeb sok. Mena ε dika ne mekwyela pak'enaka ɔɔ, Zeeb é tɔ lena. Tin, mekwyela me epenyen popoopwon tɔ lena.

<sup>13</sup>Beea dáa mena di egoka ne egu náá, Zeeb é sama wat ne nena ε, ne náá, nye é tɔ lena ε: Nye naadje mena Sisim ye. <sup>14</sup>Bis naabee, bis epebaɔa náá, Zeeb Seεg naadhiss Mɔn'e dáa Metsik-bot kɔ εko ε bɔs. <sup>15</sup>Deenek, mot ε myaal é mis me bot náá, Yezu é Mɔn ε Zeeb ɔɔ, Zeeb aadi é sama wat ne ne, mot tak aadi é sama ne Zeeb. <sup>16</sup>Ye kabe bisɔ ɔɔ, bis ne gu, tin, bis ne myaal náá, Zeeb ne kwyel bis. Zeeb é kwyel, mot di eke tɔ kwyel ɔ, mot tak é sama wat ne Zeeb, deenek, Zeeb é sama wat ne ne.

<sup>17</sup>Kwyel ε di enyen popoopwon tɔ lena ɔɔ, mena aadika é ne ebwaalel dwoo epéε, etεε náá, tsik'ena kɔ bɔs'ak nɔjel é ne ye Yezu Klisto. <sup>18</sup>Ye tok ne bwoo tɔ kwyel, tete kwyel ne dis bwoo. Eteε náá, mot dyeebadi ne bwoo ε, é gheɔ nye di tɔ bhwɔd feɔ ε. Mot di ne bwoo ɔ, nye ààgu sa di edjóoaa tete kwyel ε.

<sup>19</sup>Ye kabe menabelka ɔɔ, mena kwyelεlka é, etεε náá, Zeeb ε naleekan ekwyel mena sok. <sup>20</sup>Deenek, mot ε di eke náá: «Me ne kwyel Zeeb» da nye

é bhina mɔn-nyɛɛg ɔ, nye é mot etsal. Tin, mot ɛ di ààkwyɛl sɔ mot nye di ebee ɔ, nye tok ne ghwyil ekwyɛl Zɛɛb, mot nye di ààbee ɔ. <sup>21</sup>Gwakeka ɛtiŋ ɛ Klisto nadje mena ɛ: Mot di ekwyɛl Zɛɛb ɔ, nye goka é ne ebaakwyɛl mɔn-nyɛɛg.

#### Mena eezekwakeka kɔ eko ɛ bɔs

**5** <sup>1</sup>Mot di emyaal náá, Yezu é Klisto ɔ, mot tak é mɔn ɛ Zɛɛb. Tin, mot ɛ di ekwyɛl Zɛɛb Sɛɛg ɔ, nye baakwyɛl ɛ dɔɔ ne Mɔn'ɛ. <sup>2</sup>Beeka dáa mena di egoka ne ɛgu náá, mena ne kwyɛl bɔn ɛ Zɛɛb ɛ: Ye é é gheŋ mena di ekwyɛl Zɛɛb ne ebaal ɛ metiŋ me ɛ. <sup>3</sup>Eteɛ náá, ekwyɛl Zɛɛb é elooba ne metiŋ me. É di'enek, metiŋ me tak tok ne mezuɔ, <sup>4</sup>eteɛ náá, bɔn ɛ Zɛɛb djas é bot ɛ zekwak esa ɛ bɔs'ak ɔ. Tin, sa di esa náá, bot kwak esa ɛ bɔs'ak ɛ, ye é edum ɛ koŋ ɛ lena ne Zɛɛb. <sup>5</sup>Eze aakwak esa ɛ bɔs'ak? Ye é mot di ne emyaal náá, Yezu é Mɔn ɛ Zɛɛb ɔ.

#### Eteɛ ee nabaŋaaa dum ne Yezu Klisto ɛ

<sup>6</sup>Yezu Klisto é mot natuula kɔ bɔs'ak ɔ, nye nani tɔ medii é é sok nye nadi eduwa Zɛɛb ɛ. Ghiya ye naasee é esyee ɛ le. Nye nabe é ààzye ne medii ne medii toto, nye nabaazyé é ne ghiya. Tin, Sisim na Dee epelee náá, ye é tseetse, eteɛ náá, Sisim é etseetse. <sup>7</sup>Deenek, ye é ne betyaases elɛl: <sup>8</sup>Ye é Sisim na Dee, medii zenɔɔ ghiya. Deenek, bɔɔ djas beɛl ne gwakel. <sup>9</sup>Mena ne myaalka eteɛ ee bot di ekaada mena ɛ, ghuna yii Zɛɛb di ebaŋa bot ɛ, ye é ne boo megham dhaa tye. Ye é sa nye nabaŋa bot dum ne Mɔn'ɛ ɛ.

<sup>10</sup>Mot di edum koŋ ne Mɔn ɛ Zɛɛb ɔ, mot tak ne gu etseetse ɛ eteɛ nakaadaa nye ɛ, tɔ lyem. Tin, mot di àadum koŋ ne Zɛɛb ɔ, nye bee é náá, Zɛɛb é mot etsal, eteɛ náá, nye ààmyaal eteɛ ee Zɛɛb nakaada bot dum ne Mɔn'ɛ ɛ. <sup>11</sup>Bee a leŋ nakaadaa mena ɛ: Zɛɛb naadje mena tsik na kɔm-kɔm, tsik tak é tɔ Mɔn'ɛ. <sup>12</sup>Mot di eke sama wat ne Mɔn ɔ, nye é ne tsik tak. Tin, mot di ààke sama wat ne Mɔn ɛ Zɛɛb ɔ, nye tok ne tsik tak.

#### Tsik na kɔm-kɔm

<sup>13</sup>Me kwyɛl bin eteɛ bak é, éteɛ bi neegu náá, bi é ne tsik na kɔm-kɔm, biyɔ bot ɛ di edum koŋ ne Mɔn ɛ Zɛɛb ɔ. <sup>14</sup>Ebwaalel ɛ mena dika ne ye ne ne ɛ, ye é náá, é sok mena di ewaab sonok tɔ ekwosak ɛ le ɛ, nye waagwak mena. <sup>15</sup>Ye goka é, mena guka náá, Zɛɛb ne gwak mendjaala mena, mena ne baamyaal ne tseetse náá, mena é waabelaka sa mena di ewaab ne ne ɛ.

<sup>16</sup>Tin, mot ɛ bee mɔn-nyɛɛg esa mesyem di náá, ye aanàkeswaala ne ne esyee ɔ, nye goka é nye djaala Zɛɛb éteɛ mɔn-nyɛɛg'ɛnɔk. É di'enek, Zɛɛb é waadje tsik ne mɔn-nyɛɛg tak. Yenek é éteɛ bot ɛ di náá mesyem aanàkeswaala ne nɔɔ esyee ɔ. Tin, ye é ne syem wat di ekeswaala ne esyee ɛ, ye tok éteɛ mbi yenek syem me di eke náá, be djaala ne Zɛɛb. <sup>17</sup>Embee mesa djas é mesyem, tin, tɔ mesyem menek djas, ye é ne mesyem me di náá, ye aanàkeswaala ne esyee ɛ.

<sup>18</sup>Mena ne guka náá, mot di náá, nye é mɔn ɛ Zɛɛb ne tseetse ɔ, nye tok ne ghwyil ebaasyem. Eteɛ náá, Mɔn ɛ Zɛɛb epebaal nye, é di'enek, Mbee Mot tok ne ghwyil kɔ le.

<sup>19</sup>Mena ne guka náá, menaka é bɔn ɛ Zɛɛb, deenek, bɔs'ak djas ke é si bhel Mbee Mot.



<sup>20</sup> Tin, mena ne guka náá, Mɔn ɛ Zɛɛb eezezyɛ, deenek nyɛ eedje mena metselal éteɸ mena neeguka tɛtɛ Zɛɛb. Deenek menaka é sama wat ne tɛtɛ Zɛɛb kɔ esu ɛ Mɔn'ɛ Yezu Klisto. Ye é nyɛy ɛ di Zɛɛb ne tɛɛtɛ, ye é nyɛy ɛ di tsik na kɔm-kɔm.

<sup>21</sup> Bɔn bam, kyeeka bezeɛb ɛ benaghise!

## Mekana e

# Zaṇ

## yii bhɔɔba

---

### Meswosel

<sup>1</sup>Ye é mam «Paa», me kwyal mekana mak é étep «Moma» Zeeb nazesée ɔ, be ne bɔn be me di ekwyel ne tseetse ɔ. Ye tok mam ne mam di ekwyel bin, ye é dɔɔ ne bot djas di egu etseetse ɔ. <sup>2</sup>Bis kwyel bin é, etee náá, etseetse é tɔ lena, ye aadi tɔ lena é kɔm-kɔm.

<sup>3</sup>Beta náá, Zeeb Seeg'enaka be ne Yezu Klisto Mɔn, dje mena enem ne embɛɛ, ne boo lyem ghoŋ, ne egwyem etee náá, mena neekɛka tɔ tsik e etseetse ne kwyel.

### Etseetse ne kwyel

<sup>4</sup>Me naadyeebamyaala ne egwak náá, bedhiiti bɔn bɔ epeke tɔ etseetse dáa Zeeb Seeg nalwom mena náá, mena sa ɛ. <sup>5</sup>Nenak yak, gwaka sa me di elɛɛ ne nɔ ɛ, wɔy moma: djhookwyelaka pak'enaka. Sa me di ekwyal wɔ wak'aak tok etɪŋ ɛ na bes, ye é yii mena nadjeaa é meken ɛ. <sup>6</sup>Deenek, kwyel é, é sok bi di eke tɔ elooba ne metɪŋ me Zeeb ɛ. Beeka etɪŋ ɛ nadjeaa bin é meken ɛ, ye é náá, bi di tɔ kwyel.

<sup>7</sup>Tin, me lee bin etep bak é, etee náá, bot e mekɔŋ moo é ebuepe kɔ bɔs. Be àakwyel emyaal náá, Yezu Klisto nabatazye kɔ bɔs'ak é ne nyel epuud. Ye é deenek é, mena aaguka bot e mekɔŋ ne bot e swaka e Klisto. <sup>8</sup>Bi é kobaka, ekaab náá, bi ezekɛpul mesa me bis nasa, étep bi neebela betɛ ne efute ɛ.

<sup>9</sup>Mot e di ààke tyee mɛlyo e Klisto di elɛɛ, da nye é ke tyee sis ne yii Klisto nalyo ɔɔ, mot'enɔk tok tɔ egwakel be ne Zeeb. Tin, mot e di eke tyee mɛlyo e Klisto di elɛɛ ɔɔ, mot'enɔk é tɔ egwakel be ne Zeeb Seeg ne Mɔn'e. <sup>10</sup>Tin, mot e zye zɛbee bin, ààbe náá, nye zye bin é ne mɛlyo mak ɔɔ, sa bi ààmyaal nye pe yebɔ, sa bi ààkoswos nye swosak. <sup>11</sup>É di'enek, mot aaswos nye ɔɔ, be ne ne moo é bot e boob wat tɔ embee mesa.

### Mɛlyo me mesik

<sup>12</sup>Me aabaadi é ne betɛ ne etep elɛɛ bin, tin, me àapakwyel náá me kwyal ye kɔ ka mekana ne medii me kwos. Tin, ekwosak e lam é náá, me zye pe daa len, étep me neezelii ne nen mam ɛmet. Etee náá, memyaala mena needi enyɔɔpe.

<sup>13</sup>Bɔn ɛ mɔn-nyoog yii Zeeb nazesée ɔ, be eeswos wɔ.

## Mekana e

# Zaŋ yii eɛɛɛ

---

### Meswosel

<sup>1</sup>Ye é mam «Paa», me kwyal mekana mak é ne Ghayus mɔn-nyaagam me di ekwyel ne tseetse ɔ.

<sup>2</sup>Mɔn-nyaagam me di ekwyel ɔ, me kwyel é náá, mesa djas wɔ di esa e, ye loo. Da wɔ é baadi ne nyel enyɔɔpe, dáa wɔ di ghin tɔ Sisim e. <sup>3</sup>Tin, me naadyeebamaaala é gheŋ bɔn-nyoog natuula, baŋa me dáa wɔ di sosoob tɔ etseetse e, ne dáa wɔ di eke tɔ etseetse e. <sup>4</sup>Ye tok ne dhiiti sonok di edje me memyaala dhaa é sok me di egwak náá, bɔn bam<sup>a</sup> epeke enyɔɔpe tɔ etseetse e.

### Esosoob e Ghayus

<sup>5</sup>Mɔn-nyaagam me di ekwyel ɔ, esosoob bɔ epenyen tɔ etep djas ee wɔ di esa ne bɔn-nyoog e, ye nakoozodi náá, be é bedjon. <sup>6</sup>Be naalee kwyel wɔ di ne ye ne nɔɔ e, é mis me zeeɔa mendjaala mena. Iyeee, kwyeeaa be, étep be neegoola medjon mɔɔ, dáa ye di egoka ne esael tɔ ekwosak e Zeeb e. <sup>7</sup>Tin, be naatɔ kesa mesa e Klisto, bɔɔ ààmyaal sa wat ne bot e di ààdum koŋ ne Zeeb ɔ. <sup>8</sup>Ye goka é náá, mena kwyeeaka mbi binɔk bot, etee náá, mena ne benɔɔ needi bɔɔ wat tɔ esa mesa me egoola etseetse.

### Dhyoteef be ne Dhemetulus

<sup>9</sup>Me kwyal ba mɔɔ pes mekana mak é, étep zeeɔa mendjaala men. Tin, Dhyoteef mot di esuu edjeed etep djas ɔ, nye àakwyel egwak sa me di elee e. <sup>10</sup>Étep tak e di náá, é sok me aazyee e, me waalee embee etep djas ee nye di esa e. Nyey mot di elee eleŋ etsal ne embee etep kɔ elo bina ɔ. Nye àapasik tin, nye ne byen náá, bɔn-nyeeɔ bot e di ezye medjon ɔ, sulal pe daa le. Nye ne lu bedhiiti bɔn-nyeeɔ bina náá, be nàmyaal náá, bot e di ezye medjon ɔ sulal pe yɔbɔ. Tin, nye ne lu be, nye ne sɔ be tɔ zeeɔa mendjaala.

<sup>11</sup>Deenek, mɔn-nyaagam me di ekwyel ɔ, nàbaŋa sa di àànyɔ e, baŋa sa di náá, ye é enyɔɔpe e. Tin, mot di esa enem esa ɔ, nye é mɔn e Zeeb. Mot di esa embee mesa ɔ, nye ààɔu Zeeb.

---

a 1.4 Bɔn e Zaŋ di elii wak e, ye é bɔn be tɔ edum e koŋ ne Zeeb.

<sup>12</sup>Ye kabe Dhemetulus ɔɔ, bot djas epelee enem esa ee nye di esa e, ne etsetse ee di to le epelyaal náá, ye é tsetse. Bisɔ pe epebaalee enem esa be, tin, wɔ ne gu náá, sa bis di elee e, ye é tsetse.

#### Meswosel me mesik

<sup>13</sup>Me aabaadi é ne bete ne etep elee wɔ, tin, me ààkwyel náá, me kwyal ye ne kwos ne medii me tak. <sup>14</sup>Me é ne ebwaalel náá, mena waaboma to melu mak. É di'enek, menabel bebá é waamɔ.

<sup>15</sup>Beta náá, egwyem di ne nɔ. Besɔ bo eeswos wɔ. Swosa bɔɔ besɔ bina, sa wɔ ààdjisa mot ngɔt.

# Mekana e Zuud

## Eniel

Mekana mak, Zuud e nakwyal ye. Zuud é dhyeeb e Zak be ne Yezu.

Nye nakwyal mekana me tak é étepe ekeletye djas. Tò mekana mak, Zuud epedul ekeletye melò, dum ne embee melyo me di àànɔŋel ne Mbée Bhaadal e. Embee mefulu mɔɔ epelyaal náá, be é bot e di náá, be ààdum koŋ ne Yezu ɔ. Nye epebaalyaal dáa Zeeb aawa bot e di esa embee mesa ɔ é feŋ.

Tò mekana mak, Zuud epelee etep ee nasael é gheŋ ebheŋ e na mwa e, étepe nye neelyo ekeletye é melu mak. Bhaadal e Zuud epenɔŋel ne mekana me bɔɔba e Pyeed.

Mekana me Zuud é ne ghwyil edi ne metsek meten ne ebá:

Meswosel (1-2);

Zuud epedul ekeletye melò dum ne embee melyo (3-16);

dáa Zuud di edje meghaaz ne ekeletye, étepe be needi ghɛŋ tò edum e koŋ  
ne Zeeb, dɔɔ ne Yezu Klisto, Metsik-bot'enaka e (17-23);  
duu ne Zeeb, ne melyo me mesik (24-25).

---

## Meswosel

<sup>1</sup>Ye é mam Zuud, mot-mesa e Yezu Klisto, mɔn-nyeeŋ e Zak.

Me kwyal é biyɔ mekana mak, biyɔ bot e Zeeb nazedjoo ɔ, biyɔ bot e Zeeb Seeg di ekwyel ɔ, biyɔ bot e Yezu Klisto di ebaal ɔ.

<sup>2</sup>Beta náá, Zeeb dje bin bete ne lyem ghon, egwyem ne kwyel.

## Mbee belyoel

<sup>3</sup>Bɔn-nyaagam me di ekwyel ɔ, me nabe é ne gwyes ekwyal bin mekana kɔ esu e tsik na kɔm-kɔm Zeeb natsik menaka e. Deenek, ye goka é náá, me kwyal bin mekana mak étepe edje bin meghaaz, bi needuu tuub étepe edum e koŋ ne Zeeb nazedjeaa kɔm-kɔm ne bot e na dɛɛ ɔ. <sup>4</sup>Tin, bedhiiti bot e na mbee mepek eezeni pak'en syaab. Be epeliig sa enem ne embée Zeeb'enaka di elee e, étepe be neediyal menyel dum ne embee mefulu mɔɔ. Deenek, be eelum koŋ ne Yezu Klisto sim Gheŋ'enaka, sim lyoel'enaka. Tin, Ekwyala naazeloolée mbi feŋ di ebwood be e.

<sup>5</sup>Bela náá, bi eezegu etep binek djas enyɔɔpe. Deenek, me kaada bin é dáa Gheŋ natsik bon e Yisalael pe kyee dik Ezipte e, bhii tak, nye naazégó bot e nadi ààdum koŋ ne ne ɔ. <sup>6</sup>Pookotaalaka sa nasee ne bedhiiti efopop e: Be nabe é ààbaal ghwyil be nadi ne ye e. Be naadus é di Zeeb naneeŋ be e. Wɔ gwaa, Zeeb zekɔl be

tɔ mbok na kɔm-kɔm, nyɛ eezɛdiyal bɛ tɔ ghooghom kekum ɛ boo dwoo epɛɛ bɔɔ. <sup>7</sup>Taalaka dɔɔ nɛ eghaada Sodɔm nɛ Ghomɔɔd, zɛnɔɔ eghaada nadi ɛ mengwoob ɔ: Bot ɛ eghaada tak nadi ɛ nɛ embee mɛfulu dɔɔ efofop binɔk, bɛ nadi ɛ nɛ mbee mezo, nɛ dhiiti mezel mɛ ɛdi eba yii Zɛɛb di ààkwyɛl nɔ́á, yɛ sael ɛ. Tin, bɛ ɛ tɔ fɛŋ du na kɔm-kɔm. Yenɛk ɛ dɔɔ Zɛɛb di edul menabelka djas mɛlo ɛ.

<sup>8</sup>Bot ɛ nazeni tɔ len syaab ɔ, yɛ ɛ deenɛk ɛ bɛ dyeebasa. Nɛ mbee esiiza bɛ di nɛ yɛ ɛ, bɛ epesyem nɛ mɛnyɛl mɔɔ, bɛ epɛbyasal eghɛŋ ɛ Zɛɛb, bɛ epɛnyɛk duma efofop ɛɛ di tɔ gwoo ɔ. <sup>9</sup>Tin, konyɛl Mesɛl kukuma efofop nabe ɛ ààkɔsa yɛ. Tɔ ɛwɔ bɛ nɛ dim mot mɛkɔŋ, ɛ sok bɛ nadi esuu muu ɛ Moiiɛ ɛ, fɔfop Mesɛl nabe ɛ ààkɔlee nyɛ, nyɛ nazɔke nɛ nɛ ɛ nɔ́á: «Beta nɔ́á, Ghɛŋ wa wɔ ɛ fɛŋ!» <sup>10</sup>Bot binɔk lee ɛ sa bɛ di ààgu ɛ. Sa bɛ di egu ɛ, bɛ gu yɛ ɛ dɔɔ betit, bot ɛ di ààtiibal ɔ, yɛ ɛ ɛtɛp binek ɛ di ebaasa nɔ́á, bɛ wo ze.

<sup>11</sup>Haaa! Kpa-a-ghoŋ nɛ nɔɔ, ɛtɛɛ nɔ́á, bɛ naadu ko ɛ Kayin, bɛ eewo ze dɔɔ Bhalaam ɛtɛp epata. Tin, bɛ nagwyɛ ɛ, ɛtɛɛ nɔ́á, bɛ naalyɛl elo dɔɔ Koole.

<sup>12</sup>Bɛ ɛ bot ɛ di ekus eghuub, ɛ sok bi di tɔ zɛɛga ebyoŋ ɛ ɛdɛ edee bi nɛ bɔn-nyɛɛg bin ɛ. ɛ di'enɛk, bɛ bɔl ebyoŋ ɛ, ààbis mot, ààbɛ nɛ sen. Bɛ ɛ dɔɔ eguud di ewo tɔ gwoo nɛ pup ɛ, eguud binek ààsa nɔ́á, bhi nɔ. Bɛ ɛ dɔɔ ele di ààwum ɛ, yɛ nakoozodi ɛ mbu di egoka nɛ ɛwum ɛ. Tin, yɛ guaa ɔɔ, yɛ waabaagwyɛ, gwyɛa sis. <sup>13</sup>Deenɛk, bɛ ɛ tyee bhuuge boo dii mɛsɔn di edheegel ebuepe ɛ, bɛ wysal embee mɛfulu mɔɔ ɛ pwaleŋ ɛ mis mɛ bot, dɔɔ boo dii mɛsɔn dyeeba-wysal ebɔkɔɔ ee di tɔ tak ɛ. Bɛ ɛ dhatyee ekwyikwyɛn di ewo dɔɔ eghwak tɔ medii ɛ. Tin, Zɛɛb naazekoobal bɛ di na kɔm-kɔm tɔ di mɛghomela dhaa tyɛ.

<sup>14</sup>Enɔk, bhaab'enaka yii etɛn nɛ ebá bhis Adam, naalooleɛ nɔ́á: «Beeka, Ghɛŋ epɛzyɛ alu nɛ alu nɛ efofop bɛ na dɛɛ, <sup>15</sup>ɛtɛp ɛzɛpɛɛ bot ɛ bɔs djas. Tin, nyɛ waa-kwɛsal bot ɛ mesyem ndjɛ sɔs, kɔ esu ɛ embee mesa mɛ bɛ nadi esa nɛ Zɛɛb ɛ. Dɔɔ nɛ embee mɛkpa mɛ bot ɛ mesyem di ààkaab bot ɔ nalelɔo nyɛ ɛ.» <sup>16</sup>Bot binɔk tok nɛ memyaala tɔ elyem bɔɔ, mesa mɔɔ ɛ ɛtaŋal, bɛ kɛ ɛ dɔɔ elyem bɔɔ di ekwɔs ɛ. Bɛ lii nɛ bot ɛ nɛ ɛbet, bɛ nɛ sa mɛkɔŋ kɔ elo ɛ bot, ɛtɛp bɛ neebela sa bɛ di esan ɛ.

### Edul ɛ mɛlo nɛ lwomel

<sup>17</sup>Yɛ kabe biyɔ ɔɔ, bɔn-nyaagam mɛ di ekwyɛl ɔ, taalaka mɛkpa mɛ bot ɛ lwoma ɛ Ghɛŋ'enaka Yezu Klisto nagoola bin ɛ. <sup>18</sup>Yɛ nabe ɛ, bɛ eelɛɛ nɛ nɛn nɔ́á: «É mɛsi mɛ bɔs, yɛ aadi ɛ nɛ bot aawyii bin ɔ, bɛ aadi eke ɛ tɔ embee mɛkwosak mɛ elyem bɔɔ.» <sup>19</sup>Bɛ ɛ binɔk, bot ɛ di ewa mbɛk ɔ, bɛ tok nɛ Sisim Zɛɛb tɔ lɔɔ, bɛ kɛ ɛ nɛ ekwosak ɛ epuud bɔɔ tyee betit.

<sup>20</sup>Yɛ kabe biyɔ ɔɔ, bɔn-nyaagam mɛ di ekwyɛl ɔ, saka nɔ́á, tsik'en kɛ kɔ edum ɛ kɔŋ ɛ len na dɛɛ. Djaalaka nɛ mɛbwala mɛ Sisim na dɛɛ. <sup>21</sup>Waka lyem tɔ kwyl ɛ Zɛɛb, ɛtɛp ɛbwod dwoo Ghɛŋ'enaka Yezu Klisto aadjɛ mena tsik na kɔm-kɔm kɔ esu ɛ lyem ghoŋ'ɛ.

<sup>22</sup>Dika nɛ ghoŋ nɛ bot ɛ di ààpyɛt ghiŋ tɔ edum ɛ kɔŋ ɔ. <sup>23</sup>Deenɛk, yɛ ɛ nɛ bedhiiti bot ɛ di nɔ́á, bi ɛ nɛ ghwyil ɛtsik bɛ ɛ ɛwyisal ɛ bɛ tɔ du epɛɛ ɔ. Yɛ kabe bedhiiti bot ɔɔ, dika nɛ lyem ghoŋ nɛ nɔɔ, tin, bi ɛ kobaka, ɛ ghɛŋ bi nɛ benɔɔ di ɛdi wat ɛ, ekaab nɔ́á, bɛ ɛzɛkɛsaab bin nɛ embee mɛfulu mɔɔ.

### Duu mesik

<sup>24</sup>Duu nɛ mot di ebaal bin, ɛtɛp bi needi ààsyem ɔ, mot di nɛ ghwyil ɛdis bin mesyem, ɛtɛɛ nɔ́á, bi needi dɛɛ, nɛ memyaala tɔ duma yɛ ɔ, <sup>25</sup>nɛ sim Zɛɛb

---

ngɔt, Metsik-bot menaka, kɔ lo ɛ Yezu Klisto Ghɛŋ'enaka! Beta náá, duma,  
nɛ mɛbwala, nɛ ngék dɔɔ nɛ ekukuma, di nɛ nɛ nenak, kɔm-kɔm sii nɛ kɔm!  
AMEN.

## Mekana me

# Eteṗ e syela Sisim natel Zan ɛ

Eniel

Mekana mak é mekana me eteṗ e syela Yezu nalwom fofop ngot náá, nye tel Zan ɛ, éteṗ nye eelyaal bot ɛ mesa me esa ee di náá, ye eezekunaa ne ezye ɛ. Nye eeke: «Mam é di mot di ne tsik ɔ, me naagwye, tin, nenak, me moo é ne tsik kɔm-kɔm sii ne kɔm. Deenek, mam ɛ di ne ghwyil kɔ esyee. Mam ɛ di ne ghwyil kɔ dɛl ɛ bot ɛ nazegwye ɔ» 1.18. Nye naalwom Zan náá, nye kwyal bɛmekana eten ne ebá, da kyeeḍ pe ezeḍga mendjaala eten ne ebá di pe kyee dik Azi ɛ. Bot ɛ di sama ne ne ɔ, be waaboma ne mezuk kwaasa náá, bedhiiti bot pak'ɔ, aagóaa. «Mot aakwak ɔ, me waadje nye bum le di edje tsik di tɔ bok ɛ Zeḗb ɛ» (1.9–3.22). Yezu nye ɛmet ɛ Mɔɔ bhata ɛ Zeḗb nakaaa buwa di goka ne ɛnɔ mekana, da dii ye. Efofop ne eseseḍ djas goka é edje Zeḗb ne Yezu duu ne duma (4–5). Ye nakoozodi eboo mezuk ne metiigaa aasaal kɔ eko ɛ bɔs ɛ, Zeḗb eekwom efute éteṗ bot ɛ nawa ebwaalel ne ne ɔ, daŋ-daŋ é ne bot ɛ nagóaa kɔ esu ɛ le ɔ (6–11). É di'enek, Satan, ne efofop be, ne bot nadi ààlooba ɔ, be waamwasaa tɔ boo tok du mesii na goo-goo (12–19). Deenek, gwoo ne bɔs di mo'saak aanàbaadi, ye aadi é ne gwoo na bes, ne bɔs na bes zenɔ ghaada na bes. Tin, Zeḗb be ne Yezu zenɔ bot ɛ nalooba ne ne ɔ, be aasulal é tin kɔm-kɔm sii me kɔm (20–22).

---

### Eteṗ e syela Yezu Klisto natel Zan ɛ

**1** <sup>1</sup>Mekana mak é ne eteṗ nadi tɔ sɔ yii Yezu Klisto nawyisal ye popoo-pwon ɛ. Zeḗb natel nye eteṗ tak ɛ, éteṗ nye neelyaal bot ɛ mesa me sa di náá, ye ezekeɔ ne esael ɛ. Deenek, Klisto naakyeed fofop'e pe daa Zan mot-mesa me, eteḍ náá, nye neetel nye eteṗ binek. <sup>2</sup>Mam tyaases Zan, me lee é náá, eteṗ djas me nabee ɛ, ye é Mekpa ɛ Zeḗb ne etseetse ee Yezu Klisto natel me ɛ. <sup>3</sup>Memyaala ne mot di elaa mekana mak ɔ, memyaala ne mot di egwak mekpaa me di edus pe daa Zeḗb, da nye é di elooba enyɛpe ne eteṗ di kwala wak e! Eteḍ náá, ewala di náá, eteṗ binek djas aasaal é ye eezekunaa.

### Meswosel ne bot ɛ ezeḍga mendjaala eten ne ebá

<sup>4</sup>Ye é mam Zan, me eeswos bot ɛ ezeḍga mendjaala eten ne ebá di pe kyee dik Azi ɛ.

Beta náá, Zeḗb mot di ɔ, mot nadi ɔ, mot di ezye ɔ, dɔɔ ne esisim eten ne ebá dyeebadi sok bhwoob bóó mekoozi ɔ, dje bin enɛm ne embɛe ne egwyem.

<sup>5</sup>Beta náá, Yezu Klisto, mot di tyaases tɔ esosooɔ ɔ, mot di mot meken



nagomelaa pak myonj ɔ, mot di mekoozi bamekoozi me di ko eko e bɔs'ak ɔ, dje bin enem ne embɛe ne egwyem.

Klisto ne kwyel mena, nye naapek mena to mesyem dum ne buwa nyel'e met nye naka e. <sup>6</sup>Nye eesa náá, mena dika eyonj e begghaa-Zeeb étep esa mesa me Zeeb Seeg. Beta náá, duu ne mebwala di ne ne kɔm-kɔm sii ne kɔm! AMEN.

<sup>7</sup>Beeka, nye epezye to eguud! Bot djas é waabee nye ne mis mɔɔ, dɔɔ ne bot e nalum nye ne ekɔɔ ɔ. Membyak djas di ko eko e bɔs e waadje megwyɛ ko esu e le. Tseetsɛ! AMEN.

<sup>8</sup>Ghej Zeeb ke é náá: «Me é ALFA ne OMEGHA», mot di ɔ, mot nadi ɔ, mot di ezye ɔ, Zeeb Mekaake.

### Zanj eebɛe Klisto to duma ye

<sup>9</sup>Ye é mam Zanj, mɔn-nyeeɣ'en, mot di egɛe ne nen to mezuɔ, to Eyonj e Zeeb, ne to zii sama ne Yezu ɔ. Me naakyeedaa ne bhel pe kyee dik ghola Patmɔs, ko esu e esosoob bam to egoola Mekpa e Zeeb, ne etseetse ee Yezu natel me e. <sup>10</sup>Tin, é elu e Ghej, Sisim na Dee naazemet me. Me naazegwak dhiiti gwood elɔɔ bhii kor'am elyɛlepe tyee boo tɔj. <sup>11</sup>Gwood tak nake ne nam é náá: «Etep ee wɔ di ebee e, kwyala ye to mekana, da wɔ é kyeeɔ ye pe ezeɛga mendjaala eten ne ebá bak: zeɛga mendjaala ghaada Efeɛz ne yii Simiin, ne yii Peelgham ne yii Tyatiid ne yii Saaldɛs ne yii Filadhelfi zenɔɔ yii Laodhise.» <sup>12</sup>Tin, me naazeliigel étep egwyák mot nadi elii ne nam ɔ. Wɔ gwaa, me zebee elama eten ne ebá nasaa ne loɔɔ e<sup>b</sup>.

<sup>13</sup>Kuku elama eten ne ebá binek, ye nadi é ne dhiiti djema di enɔɣel ne mɔn mot e<sup>a</sup>. Nye nabot é dhiiti ndjookuwa na ghɔlɔlɔɔ, ne bhete nasaaa ne loɔɔ e. <sup>14</sup>Bhoo lo'e nadi é meɔum dhaa tye dáa eɔɔaɔ, mis me nadi ekas dáa gel du, <sup>15</sup>meko me nadi é toɔbelaa dáa gwooz di djóoaa blɔɔɔ e to boo du. Gwood'e nadi egek é dáa bhuuge boo dii meson. <sup>16</sup>To mbo eghɛj be, nye namet é ekwyikwyen eten ne ebá. Nuub'e nadi ewyisal pel na wol-wol. Bhwoob'e nadi ekas elyɛlepe dáa mekas me gwyɛs di enyan é kuku dwoo e.

<sup>17</sup>É ghej me nabee nye e, wɔ gwaa, me zeghaaga si meko me, ekɛɛ mot di náá, nye eezegwyɛ e. Tin, nye ezeɛkel mbo eghɛj be ko lam. É di'enek, nyɛy ne nam náá: «Nàbem ba, mam é di Meken ne Mesik. <sup>18</sup>Mam e di mot di ne tsik ɔ, me naagwyɛ, tin, nenak, me moo é ne tsik kɔm-kɔm sii ne kɔm. Deenek, mam é di ne ghwyil ko esyee. Mam e di ne ghwyil ko del e edim e bot e nazegwyɛ ɔ. <sup>19</sup>Kwyala sa wɔ bee e: sa di nenak e, ne sa aazyɛ e. <sup>20</sup>Gwaka esuk e mebwala me ekwyikwyen eten ne ebá wɔ bee to mbo eghɛj bam e, ne esuk e mebwala me eboo elama eten ne ebá nasaa ne loɔɔ di ekwyel elɛɛ e. Ekwyikwyen eten ne ebá kwyel elyaal é, efofop e ezeɛga mendjaala eten ne bebá. Tin, elama eten ne ebá binek kalyaal é, ezeɛga mendjaala eten ne ebá.»

### Mekana me zeɛga mendjaala ghaada Efeɛz

**2** <sup>1</sup>«Kwyala fofop zeɛga mendjaala ghaada Efeɛz mekana náá:

Mot di ne ekwyikwyen eten ne ebá to mbo eghɛj be ɔ, mot di eke kuku lama na mengɛl eten ne ebá nalulaa ne loɔɔ ɔ, lee é náá: <sup>2</sup>Me ne gu mesa mɔ,

**a 1.8** To lii eGhelek, Alfa kwyel elɛɛ é meken, Omegha kwyel elɛɛ é mesik. **b 1.12** elama eten ne ebá nasaa ne loɔɔ e pe daa eYuda, to Ndjaa-ebuwa bɔɔ, ye nabe é ne dhiiti kɔko mbi lama nadi dáa mɔɔ le ne elɛɛ eten ne ebá. \* **1.13** mɔn mot Dhan 7.13

mɛ ne gu mezuk mo, mɛ ne gu zii wo di ne ye ɛ. Me ne gu naá, wo àaamad bot ɛ di esa ebiyo ɔ. Wo naasaa egu ɛ bot ɛ di ekɔ bot naá, be ɛ bot ɛ lwoma ɔ, batakegu naá, be tok bot ɛ lwoma, be kɔ bot ɛ kɔak. <sup>3</sup>Wo ɛ ne zii, wo naazuk éteþ'am, ɛ di'enek, wo nabe ɛ ne meghaaz. <sup>4</sup>Tin, me epeleka ne no: wo àaka-kwyel me daa wo nadi ekwyel me ɛ meken ɛ. <sup>5</sup>Taala wo ɛ met di wo nadi ɛ, esok ne naá, wo wo ze! Swoola mefulu mo, da wo ɛ sa mesa me wo nasesa sok ɛ meken ɛ. Tin, wo byen eswoola ɔ, me aazyɛ pe daa lo, da me ɛ dis lama yo ɛ di ye di ɔ. <sup>6</sup>Tin, wo ɛ ne sa wat me di emyaala ne no ko esu ɛ tak ɛ: Ye ɛ naá, wo ne bhina mesa me zeega bot ɛ di edjóaa eNikolayit ɔ, yii mam emet di ebhina pe ɛ.

<sup>7</sup>Beta naá, mot ɛ di ne melo ɔ, nye gwak, sa Sisim di eleɛ ne ezɛga mendjaala ɛ!

Tin, ne mot aakwak ɔ, me aadje nye be bum le tsik di to paladi Zeɛb ɛ.»

#### **Mekana me zeega mendjaala ghaada Simiin**

<sup>8</sup>«Kwyla fofop zeega mendjaala ghaada Simiin mekana naá:

Mot di meken ne mesik ɔ, mot nagwyɛ da gom ɔ, lee ɛ naá: <sup>9</sup>Me ne gu mezuk mo ne edjel bo. Gua naá, wo ɛ mot ekum. Me ne gu mebhkel me bot ɛ di eke naá, be ɛ bot ɛ mbyak eYuda, di ebyak wo ɔ. Bela naá, be tok bot ɛ mbyak eYuda, be ɛ bot ɛ zeega mendjaala ɛ Satan. <sup>10</sup>Nabem keɲ ne mezuk me wo aaboma ne ye ɛ. Gwaka: Dim mot mekoɲ ɛ waawa bin to mebhwal, nye waawa bete ne bot pak'en to membok, bi ɛ waatiɲ ɛ di melu kam. Tin, dia sosoob kekum dwoɔ esyee ɛ lo, ɛ di'enek, me aadje wo koto duu tsik na kom-kom.

<sup>11</sup>Beta naá, mot ɛ di ne melo ɔ, nye gwak, sa Sisim di eleɛ ne ezɛga mendjaala ɛ!

Ne mot aakwak ɔ, nye aanàkwaakabaagwyɛ ngwyɛ sis.»

#### **Mekana me zeega mendjaala ghaada Peelgham**

<sup>12</sup>«Kwyla fofop zeega mendjaala ghaada Peelgham mekana naá:

Mot di ne pel na wol-wol ɛ mbo ɔ, lee ɛ naá: <sup>13</sup>Me ne gu di wo di ɔ, ye ɛ di Satan di ndiidel ko bóo mekoozi me ɔ. Wo ɛ sosoob ne nam, wo àapakat edum ɛ koɲ ɛ lo ne nam, ye nakoozobe ɛ gheɲ Antipas, mot nadi tyaaes'am to esosoob nagóaa pe daa len, ɛ di Satan di ɔ. <sup>14</sup>Tin, me ɛ ne edhiiti ba boɔ esonok di naá, me di eleka ne no éteþ tak ɛ. To zeega mendjaala mo, wo ɛ ne bedhiiti bot ɛ di naá, be epedu melyo me Bhalaam ɔ. Bhalaam ɛ mot nadi ebesal mekoozi Bhalak naá, nye laab bon ɛ Yisalaɛ éteþ be neede betit ɛ nakaaa benaghise ebuwa ɔ, ne edjaaz be ɛ mezo. <sup>15</sup>Deenek, ye ɛ pe ɛ ne bedhiiti bot ɛ di naá, be epedu melyo me eNikolayit pe daa lo. <sup>16</sup>Swoola mefulu mo. Ye di ààbe deenek ɔ, me aanà-bɔya ne ezye pe daa lo, da me ɛ lumla ne bot binok ne pel di ewyis to nuub'am ɛ.

<sup>17</sup>Beta naá, mot ɛ di ne melo me egwak ɔ, nye gwak, sa Sisim di eleɛ ne ezɛga mendjaala ɛ!

Ne mot aakwak ɔ, me aadje nye edee syela di edjóaa “man” ɛ. Me waadje mot ne mot ekok ɛ na puu. Pe ko ekok ɛ tak ɛ ne kwyla din na bes bot di àagu ye di ààbe mot di ebela ye ɔ.»

#### **Mekana me bot ɛ zeega mendjaala ghaada Tyatiid**

<sup>18</sup>«Kwyla fofop zeega mendjaala ghaada Tyatiid mekana naá:

Mòn e Zeeb, mot mis me di egel dâa boo ngel du ɔ, mot meko me di tõebe-laa dâa gwooz di djõoaa blɔz tɔ boo du ε, lee é náá: <sup>19</sup>Me ne gu mesa mɔ, ne kwyel'ɔ, ne esosoob bɔ, me ne gu dâa wɔ di ewa lyem tɔ esa mesa ε, me ne gu zii wɔ di ne ye ε. Deenek, me eezegu náá, mesa me wɔ kadi esa mos'aak, ye eedhaa yii meken. <sup>20</sup>Tin, me epeleka ne nɔ: wɔ epedjes Zezabel, moma di ekɔɔ bot náá, nye é ngooel-Mekpa e Zeeb ɔ. Melyo me epesa náá, bot e mesa mam wo ze, ye é epedjes be tɔ mezo ne ede betit e nakaaa benaghise ebuwa ε. <sup>21</sup>Me eebet nye ba mɔɔ pes ewala etee náá, nye neeswoola mefulu. Tin, nye àakwyel ekat mezo me. <sup>22</sup>Étep tak ε di náá, me aadum nye si kɔ goɲ mezuk. Me waawa bot ε di egyee sama ne ne tɔ mezo ɔ tɔ boo mezuk. Ye di náá, be eeswoola mefulu mɔɔ, da be é bet edu ε nye ɔɔ, mezuk me tak aanàbela be. <sup>23</sup>Me waagó bɔn be. Tin, ezeeɲa mendjaala djas aagu náá, ye é mam ε di egu esiiza ne mekwosak me bot e bɔs. Me waadje mot ne mot efute dum ne mesa me nye nasa ε. <sup>24</sup>Ye kabe biyɔ bot e zeeɲa mendjaala ghaada Tyatiid ɔɔ, biyɔ bot e di àadu mbee melyo menek ɔɔ, biyɔ bot ε di àasaa egu é sa di edjõoaa “esa e syela e Satan” ɔɔ, gwakeka sa me di eleε ne nen ε: me àapabaadje bin dhiiti ebep. <sup>25</sup>Tin, sa bi zebela ε, metka ye ghiɲ kekum ewala ε me aazye ε. <sup>26</sup>É di'enek, ne mot aakwak ɔ, mot aasa ekwosak ε lam kekum dwoɔ mesik ɔ, me waadje nye ghwyil kɔ membyak djas. <sup>27</sup>Nye aadjeed be é ne sek ghwooz, nye waatwaal be dâa mebbe me dyak. <sup>28</sup>Saagam ε nadjε meghwyil tak. Me waadje mot aakwak ɔ kwyikwyen melem.

<sup>29</sup>Beta náá, mot di ne melɔ me egwak ɔɔ, nye gwak, sa Sisim di eleε ne ezeeɲa mendjaala ε!»

#### Mekana me bot e zeeɲa mendjaala ghaada Saaldes

**3** <sup>1</sup>«Kwyla fofop zeeɲa mendjaala ghaada Saaldes mekana náá: Mot di ne esisim eten ne ebá e Zeeb, ne ekwyikwyen eten ne ebá ɔ, lee é: Me ne gu mesa mɔ, me ne gu náá, wɔ é ne dék dâa mot di ne tsik ɔ, ghuna wɔ eezegwyε. <sup>2</sup>Dia ndjem, djea meghaaz ne sa lik tɔ lɔ ε, ye é zekegwye. Etee náá, me eebee náá, wɔ tok ne embee mesa me di enyɔpe é mis e Zeeb'am ε. <sup>3</sup>Taala melyo me wɔ nzebela ε, ne tyee wɔ nazegwak ε. Dia sosoob ne ye, da wɔ é swoola mefulu mɔ. Tin, wɔ di àadi ndjem ɔɔ, wɔ aaseka me pe daa lɔ é zaka dâa mot djii, wɔ àanakwaagu ewala ε me aatuula ε. <sup>4</sup>É di'enek, ye é ne bedhiiti bɔn-nyoog pe ghaada Saaldes di náá, be àapasa náá, ekaad bɔɔ ni mendi ε. É di'enek, be é bot ε di egoka ne ebɔt e ekaad e na puu, étep be neeke lɔɔɔ sama ne nam ε.

<sup>5</sup>Tin, ne mot aakwak ɔɔ, nye waabɔt ekaad e na puu. É di'enek, me aanàk-waadis din e lɔ tɔ mekana me tsik, me waamyaal é mis e Saagam, ne é mis e efofop náá, nye é ngbam.

<sup>6</sup>Beta náá, mot ε di ne melɔ me egwak ɔɔ, nye gwak, sa Sisim di eleε ne ezeeɲa mendjaala ε!»

#### Mekana me bot e zeeɲa mendjaala ghaada Filadhelfi

<sup>7</sup>«Kwyla fofop zeeɲa mendjaala ghaada Filadhelfi mekana náá:

Mot edee, mot etsetse lee é: nye é mot di ne sap ε mekoozi Dhavid ɔ, é gheɲ nye di edii ebe ε ndjaɲ ε, ye tok ne mot di ne ghwyil ediyal ye, é gheɲ nye di ediyal ye ε, ye tok ne mot di ne ghwyil edii ye: <sup>8</sup>Me ne gu mesa mɔ, sok bhwoob'ɔ

mé eedii ébe ε ndjaa di náá, dhiiti mot tok né ghwyil édiyal ε. Etée náá, wó tok né ghwyil ébuepe, é di'enek, wó eelooba né mekpa mam, wó ààpaswonal mé.  
<sup>9</sup>Béa sa mé aasa né bot ε zéega mendjaala ε Satan ε, bot ε di ekó bot náá, bé é bot ε mbyak eYuda, ghuna bé tok bot ε mbyak eYuda ε: Mé waapus bé né bhel náá, bé zékwyit méboŋ si meko mó étép bé neegu náá, mé né kwyel wó. <sup>10</sup>Dáa ye di náá, wó eelooba né etiŋ ε lam yii édi ε né zii ε, mam pé é waabaal wó é gheŋ mezuk aazyé kó éko ε bós étép éwa bot tó mebhawal ε. <sup>11</sup>Mé moo aazyé, baala sa wó di né ye ε enyópe, etée náá, mot needi ààdek kóto duu yó.

<sup>12</sup>Né mot aakwak ó, mé waasa náá, nye di egwyiŋ tó ndjaa-Zéeb'am, nye aanàbaawiyis tinaak. Mé waakwyal din ε Zéeb'am kó lé, dóó né din ε ghaada Zéeb'am, Yeluzalem na bes di edus pé tó gwoo pé daa Zéeb'am ε. Mé waakwyal dóó né din ε lam na bes pé kó lé.

<sup>13</sup>Beta náá, mot di né meló mé egwak ó, nye gwak, sa Sisim di eléε né ezéega mendjaala ε!»

#### Mékana mé bot ε zéega mendjaala ghaada Laodhise

<sup>14</sup>«Kwyla fofop zéega mendjaala ghaada Laodhise mékana náá:

Mot di edjóoaa AMÉN ó, sosoob tyaases ó, etsetse ó, mot méken kó esa ee Zéeb nakus kó bhwak ó, lee ε: <sup>15</sup>Mé né gu mesa mó, mé né gu náá, wó ààtela, wó ààgoo pé. Ye waagoka é náá, wó di tó megoo néghu tó metela! <sup>16</sup>Tin, dáa ye di náá, wó ààgoo, wó ààtela ε, dáa wó di pak megoo né metela ε, mé waagó wó dáa mot di egó dhoo ε. <sup>17</sup>Wó ke é náá: “Mé é kum mot, mé moo é né bete né mevu, mé tok tó eséega ε dhiiti sonok.” É di'enek, wó ààgu mbi mot mezuk, mot mebós, djel mot, mot edhim, mot eduuba wó di ε. <sup>18</sup>Dum né tep tak ε mé di edje wó melyo náá, wó bóm pé daa lam tete lóó di náá, ye eezedisaa mendi né du ε. Ye é deenek ε wó aadi tete kum mot. Da wó é baabóm ekaad e na puu, étép esyel nyel'ó, étép wó needi ààbe né sen édi é ben toto. Wó é bóm dóó né met mé egwom ε mis mó étép, wó neenyaasok. <sup>19</sup>Mé né biyo né bot ε mé di ekwyel ó, mé né wa bé é feŋ. Tin, dia né zii tó mesa, da wó é swoola mefulu. <sup>20</sup>Gwaka, mé eetyaa é ébe ε ndjaa, mé epediig. Mot ε gwak gwood'am, da nye é dii ébe ε ndjan'ε ó, mé waani tó ndjan'ε. Tin, mé waade edee é di wat bis né ne, nyey né nam.

<sup>21</sup>É di'enek, né mot aakwak ó, mé waasa náá, nye di sama né nam kó bóó mekoozi mam. Ye é dáa mam, mé eekwak, bhii tak, mé eebe di sama né Saagam kó bóó mekoozi mé.

<sup>22</sup>Beta náá, mot ε di né meló mé egwak ó, nye gwak, sa Sisim di eléε né ezéega mendjaala ε!»

#### Bot djas epedje duma né Zéeb pé tó gwoo

**4** <sup>1</sup>Bhii tak, dhiiti sonok naazetelaa mé, wó gwaa mé zébee dhiiti ébe ε ndjaa zokazebeŋel pé tó gwoo.

Tin, gwood mé nagwak elii né nam sok ε, gwood nadi egek dáa tŋ ε, ye ezeke né nam: «Byeta pé kak, mé lyaal wó sa aatuula bhii tak ε.» <sup>2</sup>Kaseka é, Sisim eezemet mé. Ye nabe é né bóó mekoozi pé tó gwoo, kó bóó tak, ye nabe é né mot ndiindel. <sup>3</sup>Mot nadi ndiindel kó bóó mekoozi tak ó, bhwoob'ε nadi é ekasepe dáa mekok mé metan̄ di edjóoaa yaspe né saaldwan' ε. É di'enek,

dhiya na kas-kas dáa ekok ɛ di edjóaa emelood<sup>d</sup> naadii bóó mekoozi tak. <sup>4</sup>É mengwoob me bóó mekoozi tak, ye nabe é ne edhiiti mebhóó mekam-membá ne ená (24). Tin, pe kɔ mebhóó menek, bepaa mekam-membá ne ená (24) nadi é mendiindel kɔ tak. Be nadi é ne ekaad e na puu é menyel, ne ekɔto begheɲ nasaaa ne lood ɛ é elo. <sup>5</sup>Mengwyes, bhyeed ne beghel eko nadi ewyis kɔ bóó mekoozi yenek. Sok bhwoob bóó mekoozi, ye nabe é ne elama eten ne ebá nadi egoo elyelepe ɛ, mengel me elama binek é esisim eten ne ebá e Zeɛb. <sup>6</sup>Sok bhwoob bóó mekoozi yenek, ye nabe é ne dhiiti sonok ekeɛ boo dii meɔɔn edjhaazepe dáa ekok e metaadak, dáa ekok na djhaaz-djhaaz.

Tin, kuku bóó mekoozi ne é mengwoob me tak, ye nabe é ne edhiiti membi me edjema ená di ne tsik ɔ. É menyel mɔɔ, ye nadi é ne ebhum e mis pe mebhwoob ne pe ekoɲ bóɔ. <sup>7</sup>Djema di ne tsik ɔ, yii meken pak'ɔɔ nadi enɔɲel é ne boo ghee, yii bhɔɔba nadi enɔɲel é ne mɔn ngɔmbe, yii elɛl, bhwoob'e nadi é dáa yii mot, yii ená, nakadi enɔɲel é ne bhyel é pilal. <sup>8</sup>Pak edjema ená di ne tsik binɔk, ngɔt-ngɔt nadi é ne mebhap eten ne wat, menyel mɔɔ ne si mebhap mɔɔ nadi é kpeeɲ ne mis é tak. Tin, mwos ne pum be nadi edjeeb ààwala:

«Dɛɛ, dɛɛ, dɛɛ é Gheɲ, Zeɛb Mɛkaake,  
nyey mot di ɔ, mot nadi ɔ, mot di ezye ɔ!»

<sup>9</sup>É mɛwala djas, edjema di ne tsik ɔ binɔk nadi edjeeb étép edje duma, ne duu, ne ebulal bhɔɔ ne mot di ndiindel kɔ bóó mekoozi ɔ, mot di ne tsik kɔm-kɔm sii ne kɔm ɔ. <sup>10</sup>É mɛwala djas, bepaa mekam-membá ne ená (24) naazeghaaga si, sok bhwoob mot di pe kɔ bóó mekoozi ɔ, bhii tak be eezɛ-kwyit meboɲ mɔɔ si, sok bhwoob mot di ne tsik kɔm-kɔm sii ne kɔm ɔ. Be naadis ekɔto begheɲ bóɔ, lóo ye sok bhwoob bóó mekoozi, bóɔ eke náá:

<sup>11</sup>«Gheɲ, Zeɛb'es, wɔy é di egoka,  
ne edjeaa duma, ne duu zenɔɔ mebwala,  
etɛɛ náá, wɔy é nakus esonok djas,  
esonok binek nakusaa é, é ekwosak e lo!»

#### Mɔn bhata nyey ɛmet ɛ di egoka ne edii mekana

**5** <sup>1</sup>Bhii tak me eebɛɛ mekana wola dáa bum tɔ mbo mot nadi ndiindel kɔ bóó mekoozi ɔ. Mekana me tak nabe é ne ekwyala tɔ tak ne é koɲ tak. Ye nabe é tigela, ne metuɲa eten ne ebá be nabek luk kɔ tak ɛ. <sup>2</sup>Bhii tak, me eebaazebee dhiiti fofop na mebwala etuud elyelepe náá: «Eze di egoka ne eko metuɲa me nabekaa luk kɔ tak ɛ, da nye é dii mekana?» <sup>3</sup>Tin, ye nabe é ààbe ne mot pe tɔ gwoo, ne pe kɔ bɔs, zenɔɔ si bɔs nadi ne ghwyil edii mekana, da laa ye. <sup>4</sup>É di'enek, me moo tin edje ebuɛpe etɛɛ náá, ye tok ne dhiiti mot nadi egoka ne edii mekana menek, da nye é laa ye. <sup>5</sup>Tin, wɔ gwaa paa ngɔt zeke ne nam náá: «Sa wɔ ààdje. Beea: Boo ghee bot ɛ mbyak eYuda, dha ɛ mekoozi Dhavid, nye eekwak, nye é di egoka ne edii mekana me tsik ne eko metuɲa meten ne ebá binek.» <sup>6</sup>Bhii tak, me eezɛɛ Mɔn bhata ngɔt tetel é ngwoob bóó mekoozi, kuku ebwak ɛ edjema ená di ne tsik ɔ, zenɔɔ bepaa. Mɔn bhata tak nadi é tyee tit nagóaa étép buwa ɔ. Nye nadi é ne melak meten ne ebá, ne mis meten ne ebá. Mis meten ne ebá binek lyaal ɛ, esisim eten ne ebá yii Zeɛb nazedhis kɔ eko ɛ bɔs djas ɛ. <sup>7</sup>Wɔ gwaa, Mɔn bhata zetiila étép ezenɔɔ mekana nadi tɔ mbo eghɛɲ

mot nadi ndiindel kɔ bóó mekoozi ɔ. <sup>8</sup>É gheɲ nye nanɔ mekana ε, wɔ gwaa edjema ená di ne tsik ɔ, ne bepaa mekam-membá ne ená (24) zokazeghaaga si, sok bhwoob Mɔn bhata. Mot ne mot nabe é ne sandjo é mbɔ, ne ebéele nasaaa ne lɔɔɔ ε tɔɔɔ ne epu e ele na mbée menuub di edikaa ε. Epu e ele na mbée menuub yenek lyaal é mendjaala me bot ε na dɛɛ. <sup>9</sup>Tin, be nadi etii djeeb na bes:

«Wɔ goka é ne enɔ mekana,  
da wɔ é kɔ metuɲa nabekaa luk kɔ tak ε.  
Etɛ náá, wɔ naagóaa tyee buwa, ne ghiya yɔ,  
wɔ eepɛk bot étɛp Zɛɛb,  
bot djas, membyak djas, elii djas, ne medhik djas.

<sup>10</sup>Wɔ eesa náá, be di eyon ε beghaa-Zɛɛb étɛp esa mɛsa me Zɛɛb'enaka,  
be waakɔk kɔ eko ε bɔs djas.»

<sup>11</sup>Ne nabaadi é me dinaa egwyák, wɔ gwaa, me zegwak bhyeed medhuu me efofop: Ye nabe é efofop medhuu-medhuu ààbe ne dáa laa. Be nadi é é mengwoob me bóó mekoozi, ne edjema ená di ne tsik ɔ, ne bepaa tsii boma.

<sup>12</sup>Be nadi etsim elyelepe náá:

«Mɔn bhata nagóaa étɛp buwa ɔ,  
nye é di egoka ne ebela,  
mebwala, ne mevɔ, ne etsonɲ,  
ne ghwyil, duu, ne duma, ne medjeeb!»

<sup>13</sup>Me naabaagwak esa djas nakusaa di pɛ tɔ gwoo ε, ne esa ee di kɔ bɔs ε, ne esa di si bɔs ε, ne yii di tɔ eboo medhii me mɛson ε, esa e bhwak djas nadi edjeeb náá:

«Ne mot di ndiindel kɔ bóó mekoozi ɔ, dɔɔ ne Mɔn bhata,  
beta náá, medjeeb, ne duu, ne duma, ne mebwala di ne ne kɔm-kɔm sii  
ne kɔm!»

<sup>14</sup>Tin wɔ gwaa, edjema ená di ne tsik ɔ, zɛbɔɔza: «AMɛN!» É di'enek, bepaa eezeghaaga, da kwyit mebon si, étɛp eduwal ε Mɔn bhata.

#### Mɔn bhata eekɔ metuɲa eten ne wat

**6** <sup>1</sup>Bhii tak, me eezɛbee Mɔn bhata ékɔ etuɲa meken tɔ metuɲa eten ne ebá be nabek luk kɔ tak ε. Me eezɛgwak djema ngɔt tɔ edjema ená di ne tsik ɔ, ebam elyelepe dáa ghel eko náá: «Dha!» <sup>2</sup>Me eezɛbee dhiiti yaaga na puu. Mot nadi kɔ tak ɔ, nye nadi é ne bhan é mbɔ, be naadje nye kɔtɔ begheɲ. Tin, nye eezetɔ dáa gheɲ mot, étɛp ebaakekwak kwaka sis.

<sup>3</sup>É gheɲ Mɔn bhata nako etuɲa yii bhɔɔba nabekaa luk kɔ tak ε, me eezɛgwak djema bhɔɔba pak edjema ená di ne tsik ɔ, eke náá: «Dha!» <sup>4</sup>Tin, dhiiti yaaga eezewyis, nye nadi é tɔɔbelaa dáa du. Mot nadi kɔ tak ɔ, nye naadjeaa egheɲ esaab ε egwyem ee nadi kɔ eko ε bɔs ε, étɛp bot neegónel pak'ɔɔ. É di'enek, boo pɛl naadjeaa nye.

<sup>5</sup>É gheɲ Mɔn bhata nako etuɲa yii elɛl nabekaa luk kɔ tak ε, me eezɛgwak djema yii elɛl pak edjema di ne tsik ɔ eezɛke: «Dha!» Bhii tak, me eezɛbee dhiiti yaaga na dhɔɔ ezyɛ. Mot nadi kɔ tak ɔ, nabe é ne sa be di etɛl esonok étɛp egɔ medil me tak ε é mbɔ. <sup>6</sup>Bhii tak, me naagwak tyee dhiiti gwood egék pak edjema ená di ne tsik ɔ. Gwood tak nadi eke é: «Kilo wat yii embɛ mebhɛk é ne efute e dhenye wat. Tin, ekilo elɛl ebhum be di edjɔɔ ɔɔghe ε, ye é ne efute e dhenye wat. É di'enek, sa wɔ ààpul mul ne menyok me vin.»

<sup>7</sup>É gheŋ Mōn bhata nako etuŋa yii ená nabekaa luk kō tak ε, me eezegwak djema yii ená di ne tsik ɔ, eke náá: «Dha!» <sup>8</sup>Bhii tak, me eezebee dhiiti yaaga na dhō eke eka e kōkō zesōs ε. Mot nadi kō yaaga tak ɔ, din ε le nabe é Eŋyee, deenek, del ε edim e bot ε nazegwye ɔ nadi edu nye pe bhis. Tin, ghwyil egó ε bot naadjeaa be kō ba mō kyee bōs wat tō metsek mená, étep be neegó bot ne pel, ne pwom edee, ne egum, zenō betit ε be na nyan-nyan di kō eko ε bōs ε.

<sup>9</sup>É gheŋ Mōn bhata nako etuŋa yii eten nabekaa luk kō tak ε, me eezebee si mesa-ebuwa, esisim e bot ε nagóaa é buwa, etee náá, be nadi é sosoob tō Mekpa ε Zeeb ne ebaadi etyaases e Zeeb ɔ. <sup>10</sup>Be nadi etsim elyelepe: «Gheŋ mot edee, mot etseetse, wō aaboopée bot ε bōs'ak den, étep ewa be é feŋ etee náá, be naagó bis?» <sup>11</sup>É di'enek, be naadje mot ne mot pak'ō lōbō na puu. Wō gwaa, nye zeke ne nō náá, be pookogwaal ba mō ewala batsa, kekum dwoō be aabil metan̄ me bōn-nyeeŋ ne bot ε be ne benō nadi esa mesa me Zeeb ɔ, bot ε di náá, be aagóaa dāa bō ɔ.

<sup>12</sup>Bhii tak, me eezebee Mōn bhata zeko etuŋa eten ne wat nabekaa luk kō tak ε. Tin, wō gwaa bōs zedheegel elyelepe. É di'enek, gwyee moo é suuut dāa kaad mot di ne pil ε. Tin, ngōn moo é tōbelaa dāa ghiya. <sup>13</sup>Wō gwaa, ekwyikwyen di pe tō gwoō ɔ, zekwyit pe kō bōs eke ebhum e le fiigh dinaa àawoozal di ekwyit é bōs ne ghuu ε. <sup>14</sup>Tin, gwoō naazewol nyel dāa be dyee-bawol bum ε. Metsok djas ne eghola djas naadisaa é edi nadidi ɔ. <sup>15</sup>Bemekoozi me bōs, eboo ekukuma, ekukuma e esodja, bekum ε bot, bot ε di ne mebwala ɔ, ne ekwom e bot zenō bot ε di àabe ekwom ɔ, bō djas naakesōwa tō eboo eghu mekok pak metsok ne tō ebat e mekok. <sup>16</sup>Tin, be nadi eke ne metsok ne ebat e mekok náá: «Bilaka kō les, syelka bis, étep bis needi etsetape ne mot di pe kō bōó mekoozi ɔ, bis needi etsetape ne ebuk e Mōn bhata. <sup>17</sup>Etee náá, boo elu ε ebuk ε lō eezekum, tin eze aakopyet?»

#### Geka Zeeb nawa kō bot ε mesa me ε

**7** <sup>1</sup>Bhii tak, me naazebee efofop ená metetel é etuma ená yii bōs. Deenek, be nadi esa náá, epup ee nadi edus pe edum e bōs ε di àapupal kō bōs, àapupal kō boo dii mesōn, àakodeeg-deegak le wat. <sup>2</sup>Bhii tak, me naabee dhiiti fofop edus pe kyee edjem ε dwoō. É mb'ε, nye nadi emet geŋa wat yii Zeeb, mot di ne tsik ɔ. Wō gwaa, nye zebam elyelepe ne efofop ená binōk, bot ε Zeeb nadje be ghwyil étep esa ebiyo kō bōs ne tō boo dii mesōn ɔ náá: <sup>3</sup>«Sa bi àaleesa sa ebiyo kō eko ε bōs, ne tō boo dii mesōn, neghu é le wat, esok ne mena ne waka geŋa kō bhata-bhwoob bot ε mesa ε Zeeb'enaka.» <sup>4</sup>É di'enek, me naazegwak metan̄ me bot ε nabela geŋa Zeeb é bhata-bhwoob'ō. Ye nabe é, bot bemil dhet ne bemil mekam-mená ne ená (144 000), tō bot ε membyak me bōn e Yisalael djas. <sup>5</sup>Tin, geŋa yenek nasaa é:

tō bot bemil-kam ne bemil ebá (12 000) tō bil del ε Yuda,

tō bot bemil-kam ne bemil ebá (12 000) tō bil del ε Luben,

tō bot bemil-kam ne bemil ebá (12 000) tō bil del ε Ghaad,

<sup>6</sup>tō bot bemil-kam ne bemil ebá (12 000) tō bil del ε Aseed,

tō bot bemil-kam ne bemil ebá (12 000) tō bil del ε Neftali,

tō bot bemil-kam ne bemil ebá (12 000) tō bil del ε Manase,

<sup>7</sup>tō bot bemil-kam ne bemil ebá (12 000) tō bil del ε Simeyōŋ,

tɔ bot bɛmil-kam nɛ bɛmil ɛbá (12 000) tɔ bil del ɛ Levi,  
 tɔ bot bɛmil-kam nɛ bɛmil ɛbá (12 000) tɔ bil del ɛ Isakaad,  
<sup>8</sup> tɔ bot bɛmil-kam nɛ bɛmil ɛbá (12 000) tɔ bil del ɛ Zabulɔŋ,  
 tɔ bot bɛmil-kam nɛ bɛmil ɛbá (12 000) tɔ bil del ɛ Zozɛf,  
 tɔ bot bɛmil-kam nɛ bɛmil ɛbá (12 000) tɔ bil del ɛ Bhezame.

#### Zukamwaa nɛ mot sok bóó mekoozi

<sup>9</sup>Bhii tak, mɛ naazebee zukamwaa nɛ mot, metan mɛ wat di náá, mot tok nɛ ghwyil ɛlan ɛ. Ye nabe é, bot djas, membyak djas, elii djas, nɛ mɛdhik djas. Deenek, bɛ nadi é metetel sok bóó mekoozi, sok bhwoob ɛ Mɔn bhata. Bɔɔ djas nabɔt é elɔbɔ e na puu nɛ elɛɛ e mɛbhi é membɔ. <sup>10</sup>Bɛ nadi etsim ɛlyel-ɛpe: «Tsik dus é pɛ daa Zɛɛb'enaka, mot di kɔ bóó mekoozi ɔ, nɛ Mɔn bhata!» <sup>11</sup>Efofop djas naadii bóó mekoozi, nɛ bepaa, zɛnɔɔ edjema ená di nɛ tsik ɔ. Bɛ naazekwyit mɛboŋ bhwoob si sok bóó mekoozi ɛtɛp ɛduwal ɛ Zɛɛb. <sup>12</sup>Bɔɔ eke:

«AMEN! Beta náá, mɛdjeeb, nɛ duma,  
 nɛ etsoŋ, nɛ ɛbulal ɛ bhɔɔ,  
 nɛ duu, nɛ mɛbwala, nɛ ghwyil,  
 di nɛ Zɛɛb'enaka kɔm-kɔm sii nɛ kɔm! AMEN!»

<sup>13</sup>Ngɔt tɔ bepaa eezɛdji mɛ: «Bot ɛ zɛbɔt elɔbɔ na puu binɔk é beze? Bɛ dus paa?» <sup>14</sup>Mɛ eezɛbɔɔza: «Yɛ é woy ɛ di egu, Ghɛŋ'am!» Wɔ gwaa, nye zɛke nɛ nam: «Yɛ é bot ɛ naboma nɛ eboo metiiga ɔ. Bɛ naagwyii elɔbɔ bɔɔ nɛ esa náá, ye pum nɛ ghiya Mɔn bhata. <sup>15</sup>Dum nɛ tɛp tak ɛ, bɛ di metetel sok bóó mekoozi ɛ Zɛɛb, tɔ ɛduwal nye mwos nɛ pum tɔ Di na Dɛɛ yɛ. Tin, mot di ndiindel kɔ bóó mekoozi ɔ, nye nye ɛmet é waabaal bɛ é di tak. <sup>16</sup>Deenek, bɛ aanàbaagwak za nɛ gwyɛ medii. Mekas mɛ gwyɛ nɛ belaa aanàdik bɛ. <sup>17</sup>Etɛɛ náá, Mɔn bhata di kuku bóó mekoozi ɔ, nye waabaal bɛ dáa mot di ebaal ebhata ɛ. Tin, nye waadjɛɛd bɛ tɔ ɛɔɔɔgɔ ɛɛ di edje tsik ɛ. É di'enek, Zɛɛb nye ɛmet é waasunjal bɛ miŋal é mis.»

#### Mɔn bhata eekɔ etuŋa yii eten nɛ ɛbá

**8** <sup>1</sup>É ghɛŋ Mɔn bhata nako etuŋa yii eten nɛ ɛbá nabekaa luk kɔ tak ɛ, wɔ gwaa, gwoo zɛdi kup tɔ ba mɔɔ pɛs ɛwala. <sup>2</sup>Tin, mɛ eezɛbee efofop eten nɛ ɛbá metetel sok bhwoob ɛ Zɛɛb. Bɛ naazɛdɛje bɛ etɔŋ eten nɛ ɛbá.

<sup>3</sup>Dhiiti fofop eezɛtyaa é ngwoob mesa-ebuwa, nye nadi é nɛ mɔɔ buku nasaaa nɛ lɔɔɔ ɛtɛp ɛdik epu e ele na mbɛɛ mɛnuub ɛ. Bɛ eezɛdɛje nye bɛtɛ nɛ epu e ele na mbɛɛ mɛnuub di edikaa ɛ, ɛtɛp nye neeka yɛ lɔɔg wat nɛ mɛndjaala mɛ bot ɛ zedum koŋ nɛ Zɛɛb, kɔ mesa-ebuwa nasaaa nɛ lɔɔɔ di sok bhwoob bóó mekoozi ɛ. <sup>4</sup>É di'enek, eguluk ndiika epu e ele na mbɛɛ mɛnuub fofop dik ɛ, nadi edus tɔ mbɔ'ɛ, byet sok bhwood Zɛɛb, dɔɔ nɛ mɛndjaala mɛ bot ɛ zedum koŋ nɛ Zɛɛb ɔ. <sup>5</sup>Tin, wɔ gwaa fofop zɛnɔɔ mɔɔ buku tak, nye eezɛlwoodal yɛ nɛ du nye nanɔɔ kɔ mesa-ebuwa ɛ, nye eezɛwus yɛ kɔ bɔs. Wɔ gwaa, ghɛl ɛko zɛbam, bhyeed gék, mengwyes gwyɛ, bɔs dheegel.

#### Efofop ená yii meken ɛpelɔɔ tɔŋ

<sup>6</sup>Tin, efofop eten nɛ ɛbá nadi nɛ etɔŋ eten nɛ ɛbá ɔ, nadi ekomsa ɛtɛp ɛlɔɔ etɔŋ.

<sup>7</sup>Fofop meken eezɛlɔɔ tɔŋ. Wɔ gwaa, bhi na bɛtɛ nɛ metaadak nɛ du puuza nɛ ghiya zɛnɔ kɔ bɔs. Kyee wat tɔ mɛkɛɛ mɛlɛl bɔs, nɛ kyee wat tɔ mɛkɛɛ mɛlɛl ele, zɛnɔɔ eka e bes djas, naazɛdyak.



<sup>8</sup>Bhii tak, fofop yii ebá eezelɔɔ tɔŋ. Dhiiti sonok tyee boo etsok ne ngel ka tak naazeghaaga tɔ boo dii meson. Wɔ gwaa, kyee wat tɔ mekɛ meel boo dii meson zokazeliiza ghiya. <sup>9</sup>É di'enek, wɔ gwaa, edhuu e wat tɔ medhuu meel me edjema djas nadi ne tsik tɔ boo dii meson ɔ, zokazegwyɛ. Dɔɔ ne kyee edhuu e wat tɔ medhuu meel me mesuwa nadi ka boo dii meson e, zokaze-twaalel.

<sup>10</sup>Fofop yii elɛl naazelɔɔ tɔŋ, wɔ gwaa boo kwyikwyen zedus pe ɛko, bil pe si. Kwyikwyen tak nadi egel dɔ́a boo ngel lama. Ye nadus é pe ɛko, wɔ gwaa, ye zekwyit tɔ kyee wat eboo medhii tɔ ekyee elɛl dɔɔ ne tɔ esɔɔɔɔ. <sup>11</sup>Din e kwyikwyen tak nabe é Abset<sup>e</sup>. Kyee wat medhii tɔ ekyee elɛl moo tin egwyee-epe. É di'enek, betɛ ne bot e nade medii me tak ɔ naagwyɛ, etɛɛ náá medii me tak nabe é, ye moo ne sa di egó bot e tɔ tak e.

<sup>12</sup>Fofop yii ená eezelɔɔ tɔŋ. Wɔ gwaa, ye zenyuŋa é kyee wat tɔ ekyee elɛl e gwyɛs, ne kyee wat tɔ ekyee elɛl e ngɔn, baazenɔɔ kyee wat tɔ ekyee elɛl e ekwyikwyen. Tin, mwos tokape ne kyee wat tɔ ekyee elɛl e mekas me, pum pe tokape ne kyee wat tɔ ekyee elɛl e mekas me.

<sup>13</sup>Tin, me eebaazegwyák, me eebɛe bhyel wat é pilal pe ɛko, me eegwak nye etsim elyɛlepe: «Haaa mezuk! Haaa mezuk! Haaa mezuk ne bot e bɔs, é ghen efopop elɛl kalik ɔ aalɔ ɔɔɔ etɔŋ e!»

**9** <sup>1</sup>Fofop yii eten eelɔɔ ye tɔŋ. Me eezɛbee kwyikwyen wat edus pe ɛko, kwyit é bɔs. Kwyikwyen tak eedjeaa sap boo guk na dim-dim di ààbe ne esik e. <sup>2</sup>Kwyikwyen tak eezedii boo guk tak, wɔ gwaa, eguluk etim tɔ tak. Eguluk tak nɔŋel é ne eguluk e boo du na bɔk-bɔk. Wɔ gwaa, gwyɛs ne pup zegwyiid ne eguluk binek. <sup>3</sup>Etsemaaka naazewyis tɔ eguluk binek, wɔ gwaa, be zedjaadela ka bɔs djas. Be naadjeaa mebwala me di enɔŋel ne yii ebaalɔl e. <sup>4</sup>Deenek, be naalu be náá, be násaab eka ne ele, ààsaab-saabak edhiiti e mebhɛk. Tin, be goka ne ezosa ebiyo é ne bot e di ààbe ne geka Zɛɛb ka ebhata-bhwoob bɔɔ ɔ. <sup>5</sup>Ye ààpadjeaa be ze náá, be gó bot góak, be zotiig be é tɔ bengon eten. Tin, mezuk me etsemaaka binɔk aasa ne bot e bɔs e, ye aakpaa dɔ́a mekpaa me ebaalɔl di ekwaal mot e. <sup>6</sup>É melu menek, bot é waasaa esyee, esyee aanàkwaazyɛ. Be waakwyɛl náá, be gwyɛ, tin, esyee é waakaab be.

<sup>7</sup>Etsemaaka binɔk nadi é dɔ́a eyaaga ee zekomsaaa etɛp ekelumla dɛɛb e. Elo bɔɔ nadi é ne ekɔtɔ begheŋ nasaaa ne lɔɔɔ e, mebhwoob mɔɔ nadi é dɔ́a yii bot. <sup>8</sup>Bhoo elo bɔɔ nadi é dɔ́a yii boa, medje mɔɔ nakadi é dɔ́a medje me eboo beghee. <sup>9</sup>Ebet bɔɔ nadi é dɔ́a ghun ghwooz. Ghuula mebhap mɔɔ nadi é dɔ́a ghuula embem e eyaaga di kelumla dɛɛb e. <sup>10</sup>Etsemaaka binɔk nabe é ne mekɛɛz ne bɔɔ megok é tak dɔ́a ebaalɔl. Be bela mebwala me ezuk e bot tɔ bengon eten é ne mekɛɛz menek. <sup>11</sup>Mekoozi mɔɔ é fofop nadjeaa boo guk na dim-dim ɔ. Tɔ lii Ebhele, be djóo nye é Abadɔŋ, tɔ lii Ghelek be djóo nye é «Apolɔɔŋ», ye kwyɛl elɛɛ é «mot di epul ɔ».

<sup>12</sup>Mezuk me meken eezedhaa. Bhii tak, ye é ne edhiiti mezuk membá di ebaazyɛ e.

<sup>13</sup>Bhii tak, fofop yii eten ne wat elɔɔ ye tɔŋ. Me eezegwak gwood wat edus pe tɔ etuma ená yii mesa-ebuwa nasael ne lɔɔɔ, yii di sok bhwoob Zɛɛb e.

<sup>14</sup>Tin, gwood'enek eezɛke ne fofop yii eten ne wat nadi emet tɔŋ ɔ náá: «Tiia

efofop ená di kɔla é ngwoob boo soob na djato-djato di edjóóaa Efaalat ε.»  
<sup>15</sup>É di'enek, be eezebet efofop ená nadi be moo babeega étep ewala elenek, étep dwoo elenek, étep ngɔn'enek, étep mbu yenek, étep be neekégó edhuu ε bot wat tɔ medhuu meel nadi kɔ eko ε bɔs ɔ. <sup>16</sup>Be naaleε me metan̄ me esodja bɔɔ di elumla deeb kɔ eyaaga ε, me nagwak é náá, be nabe é emiliyɔŋ bedhet-ebá. <sup>17</sup>Beeka dáa me nabee eyaaga ne esodja bɔɔ kɔ tak tɔ dhyam ε: Be nabɔt é eghun e na tɔɔbelaa dáa du, dhɔɔ dáa ékok ε metan̄ di edjóóaa safiid ε, djemlaa dáa dhiiti mbi mesii me na goo-goo' di edjóóaa sufele. Elo eyaaga tak nadi é dáa elo eboo beghee. Enuub bɔɔ wyisal é du ne eguluk dɔɔ ne mesii me na goo-goo. <sup>18</sup>Du, eguluk, ne mesii me na goo-goo, di ewyis tɔ enuub eyaaga ε, ye é eboo egum elɛl nagó edhuu wat tɔ medhuu meel me bot ε bɔs ε. <sup>19</sup>Etee náá, mebwala me eyaaga é tɔ enuub bɔɔ, ne tɔ mekeez mɔɔ. Mekeez mɔɔ é dáa benyɔ. Mekeez mɔɔ tak ε ne elo étep ezuk ε bot.

<sup>20</sup>Tin, bot ε nadi ààgwyε ne mezuk menek ɔ, be nabe é ààswoola mefulu mɔɔ. Be nadi eduduwal embee esisim, bezeeb ε benaghise, yii bɔɔ bemet nalul ne lɔɔɔ, ne gwooz di elulaa epata, ne gwooz di edjóóaa blɔɔɔ ε, zenɔɔ mekok, ne yii be nakpak ne ele ε. Ye é esa ee di náá, ye tok ne ghwyil ebee, ààgwak, ààke ε. <sup>21</sup>Be nabe é ààkat egó é bot, esa bemesimba, esa mezo ne edjii.

#### Fofop ne mɔɔ mekana

**10** <sup>1</sup>Bhii tak, me eezabee dhiiti fofop na mebwala dhaa nyel edus pe tɔ gwoo, esul pe si. Eguud naabutal nye dáa kaad. Tin, dhiya nadii nye é lo. Bhwoob'e nadi ekas dáa gwyεs, meko nadi é elyelepe dáa megwyiŋ ekas dáa ngel du. <sup>2</sup>Tɔ mbɔ'e, nye nadi é ne mɔɔ mekana mbek, nye naakel ko eghɛŋ be kɔ boo dii mesɔn, ko emyel ε le kɔ bɔs. <sup>3</sup>Tin, nye naazetsim elyelepe dáa boo ghee di ekeed ε. Bhii nye natsim ε, wɔ gwaa, bham beghel eko eten ne ebá zokazégék. <sup>4</sup>Bhii bham beghel eko, me nadi ekwyel ekwyal sa bham beghel eko nadi elii ε. Me eezegwak dhiiti gwood tɔ gwoo eke: «Syela sa bham beghel eko eten ne ebá binek lee wɔ ε, sa wɔ ààkwyal ye.»

<sup>5</sup>Wɔ gwaa, fofop me nabee tetel kɔ boo dii mesɔn, ne kɔ bɔs ε, zebe mbɔ eghɛŋ be pe eko, <sup>6</sup>tin, nye eezetuwal myon̄ ne meson̄ ne din ε Zeeb, mot di kɔm-kɔm sii ne kɔm ɔ, mot nakus gwoo ne bɔs, ne boo dii mesɔn, ne esa djas di kɔ eko ε bɔs ɔ. Fofop ezeke: «Ewala ε tak ààkabɔya!» <sup>7</sup>Tin, dwoo bot aagwak fofop yii eten ne ebá elɔɔ ye tɔŋ ε, esa ε Zeeb nasyel bot ε bɔs ε, waanyen popoopwon. Ye aasael dáa nye naloolee bot ε mesa me, bengoolɛl ε mekpa ε.

<sup>8</sup>Bhii tak, me eebaagwak gwood me nazegwak edus tɔ gwoo ε, ye eebaaze-lii ne nam liia sis: «Tɔ, kenɔɔ mɔɔ mekana di mbek tɔ mbɔ ε fofop di tetel kɔ boo dii mesɔn, ne kɔ bɔs ε.»

<sup>9</sup>Me naazetiila pe daa fofop, me ezeke ne ne náá, nye dje me mɔɔ mekana. Nyey ne nam náá: «Nɔŋa ye, da wɔ é de, ye waagwyee wɔ tɔ mɔ, tin, ye waases wɔ tɔ nuub dáa ego.»

<sup>10</sup>Me eezenɔɔ mɔɔ mekana nadi tɔ mbɔ fofop ε, de ye. Meses me tak tɔ nuub'am nadi é dáa ego. Tin, dáa me namin ye ε, ye nabe é ye moo egwyee-epe tɔ mɔ'am.

<sup>11</sup>Bhii tak, nye eebaazeke ne nam: «Ye goka é, wɔ baagoola-goola sis dáa ngooel-Mekpa ε Zeeb, sa Zeeb nakék ne betε ne ekyee e medhik, membyak, zenɔ elii, ne bemekoozi ε.»

#### Betyaases ebá

**11** <sup>1</sup>Bhii tak, wɔ gwaa be zedje me le ghwaazok di egekaa medjaa me esonok ne ye ε, ye nɔɔl é ne mɔɔ bil le. É di'enek, be eezeke ne nam: «Wyela, tɔ kegek medjaa me Di na Dee e Zeeb, dɔɔ ne mesa-ebuwa, da wɔ é laa metan̄ me bot ε di eduwal Zeeb ɔ. <sup>2</sup>Tin, da wɔ é bet ebeseε meken kok ndjaa-ebuwa ààgek ye, etee náá, be naazedje ye ne bot ε membyak me sis, bot aanyal ghaada na dee tɔ bengon mekam-mená ne ebá ɔ (42). <sup>3</sup>Me waadhis betyaases bam bebá, be waabot ekaad e pil. Be waagoola bhaadal dus pe daa Zeeb ε, melu mil wat ne bedhet-ebá ne mekam-meten ne kam wat (1 260).»

<sup>4</sup>Betyaases binɔk bebá é ele e oliv ebá, ne elama ebá di sok bhwoob Gheɲ nakuma bɔs ε. <sup>5</sup>Mot ε kwyel esa be ebiyo ɔɔ, du é waawys tɔ enuub bɔɔ, ye é dik bot ε mebhuka mɔɔ. Ye é deenek é bot aakwyel esa be ebiyo ɔ aagwye. <sup>6</sup>Betyaases binɔk é ne ghwyil ebee bhi, é melu djas be aadi egoola bhaadal dus pe daa Zeeb ε. Be é ne ghwyil eliig medii zye ghiya. Be é ne ghwyil esa náá, bhwak djas ni tɔ membi me eboo egum djas, esok ne esok dáa elyem bɔɔ di ekwos ε.

<sup>7</sup>Tin, é gheɲ be aasilal egoola bhaadal yɔɔ ε, tit di ewyis tɔ boo guk na dim-dim di ààbe ne esik ɔ, waalumla deeb ne nɔɔ. Nye waakwak be, nye waagó be. <sup>8</sup>Myon̄ mɔɔ waakaaa é di bot djas di eseεga tɔ boo ghaada ɔ, di Gheɲ'ɔɔ nabemaa kɔ melaaba ɔ. Di yenek lyaal é ghaada Sodɔm ne kyee dik Ezipte. <sup>9</sup>Bot djas, membyak djas, elii djas, ne medhik djas é waabee myon̄ mɔɔ melu melé ne pes. Tin, be aanàmyaal náá, myon̄ mɔɔ kewaaa tɔ evitε. <sup>10</sup>Bot ε di kɔ eko ε bɔs é waamyaala ne esyee ε lɔɔ, be aadi é tɔ ebyon̄, be waapekel ne esa pak'ɔɔ, etee náá, bengooel ε Mekpa ε Zeeb bebá binɔk naadyeebaazuk bot.

<sup>11</sup>Tin, bhii melu melé menek ne pes, eswos e tsik eezedus pe daa Zeeb ni tɔ lɔɔ. Wɔ gwaa, be zewyel tyaa metetel, tin, bwɔɔ naazemet bot ε nadi ebee be ɔ elyelepe. <sup>12</sup>Bengooel ε Mekpa ε Zeeb bebá binɔk naazegwak dhiiti boo gwood ebam pe tɔ gwɔɔ: «Goka wak!» É di'enek, be naabyet tɔ tɔ gwɔɔ tɔ eguud, é mis me bot ε mebhuka mɔɔ. <sup>13</sup>É di'enek, wɔ gwaa bɔs zedheegel elyelepe. Kyee wat tɔ ekyee kam ghaada zokazebik. Bot bemil eten ne ebá (7 000) zokagwye ne kukuu bɔs nadheegel ε. Bwɔɔ naazesa bot ε natsak ɔ, é di'enek, be naazedje duu ne Zeeb, mot di tɔ gwɔɔ ɔ. <sup>14</sup>Mezuk me bhɔɔba eedhaa, tin, mezuk me elé moo aakan.

#### Tɔɲ yii eten ne ebá

<sup>15</sup>Tin, fofop yii eten ne ebá eezelɔɔ ye tɔɲ. Eboo bhyeed eezégék elyelepe tɔ gwɔɔ eke náá: «Eyon̄ ε bɔs'ak moo é yii Gheɲ'es, ne Mesia me. Nye waakɔk kɔ bɔs kɔm-kɔm sii ne kɔm!» <sup>16</sup>Tin, bepaa mekam-membá ne ená, nadi mendiidel kɔ mebhóó me ekukuma bɔɔ sok bhwoob ε Zeeb ɔ, be eezeghaaga bhwoob si, kwyt mebon̄ mɔɔ étep eduwal ε Zeeb, <sup>17</sup>bɔɔ ne ne náá:

«Gheɲ Zeeb Mekaake,

wɔy mot di ɔ, wɔy mot nadi ɔ,  
bis epeghaape wɔ,  
eteɛ náá, wɔ eesa ne mebwala mɔ náá,  
mekoozi mɔ be di nenak.

- <sup>18</sup> Bot ɛ medhik naakpaa ebuk,  
nenak, ye é ebuk ɛ lo ɛ kadi enyen.  
Ɔwala ɛ epéɛ bot ɛ nazegwye ɔ eezedjala.  
Ye é ɛwala ɛ wɔ aadje bot ɛ mesa mɔ,  
bengoolle ɛ Mekpa ɛ Zeeb,  
ne bot ɛ di elooba ne nɔ ɔ, zenɔɔ bot ɛ di bɔ ɔ, efute,  
ye nakoozodi bot ɛ mbyok neghu bot ɛ di ààdi bot ɛ mbyok ɔ.  
Ɔwala ɛ esaab bot ɛ di esaab bɔs ɔ, ye eezedjala!»

<sup>19</sup> Pɛ tɔ gwoo, Di na Dee Zeeb naazeɓenel, tin, tot ebheɗ zokatuula,  
mengwyes, bhyeed, bham ghel eko zegék, bɔs dheegel zenɔɔ bhi boo metaa-  
dak nee.

### Moma be ne dhalaghɔɗ

**12** <sup>1</sup> Boo ndem wat naazetuula tɔ gwoo: dhiiti moma naabɔt gwyes é  
nyel dáa kaad, ngɔn nabe é si meko me, nye nadi é ne kɔtɔ begheɗ na  
ekwyikwyen kam ne bebá kɔ lo. <sup>2</sup> Nye nadi é ne ebum. Tin, ebel ɛ ebya nadi  
esa náá, nye tsim elyelepe.

<sup>3</sup> Tin, wɔ gwaa dhiiti ndem sis baazetuula tɔ gwoo. Ye nabe é boo dhala-  
ghɔɗ<sup>h</sup> na tɔɔbelaa dáa du. Nye nadi é ne elo eten ne ebá, ne melak kam. Tin,  
kɔ elo eten ne ebá binek, ye nadi é ne ekɔtɔ begheɗ eten ne ebá. <sup>4</sup> Deenek,  
ekɛɛz ɛ le nadi ewaabal edhuu ɛ ekwyikwyen wat tɔ medhuu meɓel nadi tɔ  
gwoo ɔ, wɔ gwaa, ye mwas be kɔ bɔs. Dhalaghɔɗ tak natyaɗ é sok bhwoob  
moma nadi ekwyel ebya ɔ, éteṗ nye neede mɔn tak, é gheɗ nye aabyel ɛ.

<sup>5</sup> Tin, moma tak naazeɓya mɔn mɔɔ motom. Mɔn tak ɛ waadjeed bot ɛ  
membyak djas ne sek ghwooz. Mɔn tak naazeɓyet tɔ pɛ daa Zeeb, pɛ bóó  
mekoozi me di ɛ. <sup>6</sup> Ye kabe moma ɔɔ, nye naazekaab tɔ, pɛ kyee dik besye di  
ààbe ne medii ɛ, pɛ pak Zeeb nazekoobal nye di ɛ, éteṗ nye needjeaa edee  
melu mil ne bedhet-ebá ne mekam-meten ne kam wat (1 260).

<sup>7</sup> Bhii tak, tuub naazeduuel tɔ gwoo. Kukuma efofop Mesel ne efofop be  
naaduu ne dhalaghɔɗ. Tin, dhalaghɔɗ naabaangamela pɛ ye kyee ne efofop  
be. <sup>8</sup> Tin, ye nabe é, be naakwak dhalaghɔɗ be ne efofop be. Be nabe é ààkabe  
ne di édi tɔ gwoo. <sup>9</sup> Tin, boo dhalaghɔɗ naazyeeɓelaa, mwasaa pɛ si. Ye é nyey  
ɛ di nyo na mwa. Nyey ɛ di edjóoaa Satan neghu dim mot mekɔɗ, mot di esa  
náá bot ɛ bɔs wɔ ze ɔ. Be naazemwas nye be ne efofop be kɔ eko ɛ bɔs.

<sup>10</sup> Bhii tak, me eezɛgwak gwood wat etsim elyelepe tɔ gwoo, eke náá:  
«Nenak, ye moo é ɛwala ɛ Zeeb di etsik bot e! Nenak, Zeeb'enaka eelyaal  
mebwala me, nye eesa náá, eyoɗ ɛ le di. Nenak, mekoozi me é tɔ membo ɛ  
Mesia. Eteɛ náá, nye naazedis mot di epit bɔn-nyeeɓ bina mwos ne pum pɛ  
daa Zeeb ɔ, mwas nye pɛ si. <sup>11</sup> Bɔn-nyeeɓ bina eekwak nye dum ne ghiya ɛ Mɔn  
bhata ne mekpa me be di egoola ɛ. Be nabe é ààkwyeɓ menyel mɔɔ, be naa-  
myaal egel menyel mɔɔ. <sup>12</sup> Éteṗ tak ɛ di náá, dika tɔ memyaala, wɔy gwoo ne

biyo bot e di to gwoo ɔ! Ye kabe biyo, bɔs ne boo dii mesɔn ɔ, haa kpaag-hon ne nen! Dim mot mekon moo ɛ ko len, ne ebuk dhaa tye, etee nɔ́á, nye ne gu nɔ́á, melu me ko ɛko ɛ bɔs kalik ɛ batsa!»

<sup>13</sup>Dáa dhalagħɔŋ nabee nɔ́á, nye naazyeegeela, mwasaa ko ɛko ɛ bɔs ɛ, wɔ gwaa nye zedu moma nabya mɔn mɔɔ motom ɔ. <sup>14</sup>Tin, moma naazedjeaa eboo mebhap membá yii bhyel. Ye nabe ɛ étep nye neepilal, kekum ɛ di be naze-koobal nye ye ɛ pe kyee dik besye di ààbe ne medii ɛ, ɛ di nye aadjeaa edee membu melɛl ne pes ààkunaa ne nyo ɔ. <sup>15</sup>Wɔ gwaa, nyo tak zegó dhoo medii ne medii ebuepe, dáa boo dii bhii kon moma yenɔk, étep moma neewo to dii tak. <sup>16</sup>Tin, wɔ gwaa, bɔs zokazyee zetsik moma. Bɔs eezɛbee nuub, min bete ne medii me dhalagħɔŋ nagó to nuub'e ɛ djas. <sup>17</sup>Tin, dhalagħɔŋ naazekpaa ebuk ne moma, wɔ gwaa, nye zetó kelumla deeb ne bedhiiti bɔn moma di elooba ne metin ɛ Zeeb, ne edi ɛ sosoob ne etsetse e bhaadal ɛ Yezu ɔ.

<sup>18</sup>É di'enek, dhalagħɔŋ nazetó ketyaa ko besye ɛ ngwoob boo dii mesɔn.

#### Betit ebá

**13** <sup>1</sup>Bhii tak, me eezɛbee dhiiti tit wat ewyis to boo dii mesɔn. Nye nadi ɛ ne melak kam, ne elo eten ne ebá. Ko melak kam yenek, ye nabe ɛ ne ekɔto begheŋ ko tak. Pe ko elo binek, ye nabaadi ɛ ne ekwyla e min di elee Zeeb ɛ. <sup>2</sup>Tit me nabee ɛ nadi enɔŋel ne ghee, meko me nadi ɛ, dáa meko me tit di edjóoaa ulse ɛ, nuub'e nakadi ɛ dáa yii boo ghee. Dhalagħɔŋ<sup>i</sup> naazedje tit'enɔk mebwala me, ne bóó mekoozi me, zenɔɔ boo egheŋ be. <sup>3</sup>Lo wat to elo e tit'enɔk nadi ɛ ne pyon ekee be naabi nye dhaa tye, sa ekunaa ne esyee. Tin, pyon tak naazegel. Deenek, bhwak djas naadyeebamyaala ne ne, wɔ gwaa, be du nye. <sup>4</sup>Tin, bot djas nabe ɛ, be moo eduwal dhalagħɔŋ, etee nɔ́á, nye naadje egheŋ ne tit. Bot djas nabaadi eduwal tit, bɔɔ nɔ́á: «Ye ɛ eze di enɔŋel ne tit, eze di ne ghwyil elumla deeb ne ne?»

<sup>5</sup>Tit naabela ghwyil ewyisal mekpa me ebet, ne enyek din ɛ Zeeb, nye naze-bela ghwyil esa deenek ɛ to bengɔn mekam-mená ne ebá (42). <sup>6</sup>Tin, nye moo enyek Zeeb, elee din ɛ le, lee dɔɔ ne Di na Dee ye, zenɔɔ sa djas di to gwoo ɛ. <sup>7</sup>Nye naabaladjeaa ze elumla deeb ne bɔn ɛ Zeeb, da kwak be. Nye naadjeaa egheŋ ko bot djas, membyak djas, elii djas, ne medhik djas. <sup>8</sup>Tin, bot djas ko ɛko ɛ bɔs ɛ waaduwal nye, bot e di nɔ́á, min mɔɔ tok kwyla to mekana me tsik kana bɔs nakusel ɛ. Mekana me tsik tak ɛ mekana me Mɔn bhata nakaaa buwa ɔ.

<sup>9</sup>«Mot e di ne melo me egwak ɔɔ, nye gwak enyɔɔpe! <sup>10</sup>Mot e di nɔ́á, nye aadi ɛ mot membok ɔɔ, nye waani ɛ mbok. Mot e di nɔ́á, nye aagwye ɛ ne pel ɔɔ, nye aazogwye ɛ ne pel. Étep tak e di nɔ́á, bɔn ɛ Zeeb goka ɛ ne edi ne zii ne edum ekon ne Zeeb.»

<sup>11</sup>Bhii tak, me eezɛbee dhiiti tit ɛ wyis to bɔs. Nye nabe ɛ ne melak membá dáa yii mɔɔ bhata, tin, nye nadi elii ɛ dáa dhalagħɔŋ. <sup>12</sup>Nye nabe ɛ ne egheŋ e tit meken djas, nye nadi etel egheŋ binek ɛ ɛ mis me tit'enɔk. Nye nadi ebesal bɔs ne bot e di ko bɔs ɔ nɔ́á, be duwal tit meken nabaalaa boo pyon nawaagó nye, da ye ɛ gel ɔ. <sup>13</sup>Deenek, tit nawyis to bɔs ɔ nadi esa eboo esa e mebwala. Nye naabatasa nɔ́á, du dus to gwoo, sul ɛ bɔs ɛ mis me bot djas. <sup>14</sup>Deenek, nye

nadi ekɔɔ bot ɛ bɔs ne endem e meɓwala me nye nadi esa ɛ mis me tit meken ɛ. Nyey ne nɔɔ nɔ́á, be kpak naghise ɛtep ɛduwal tit nabaalaa ne pɛl, da nye ɛ tsak ɔ. <sup>15</sup>Tin, tit bhɔɔba yenɔk naadjeaa ghwyil esa nɔ́á, naghise yenɔk di ne tsik, ye lii, da ye ɛ gó bot djas di àaduwal ye ɔ. <sup>16</sup>É di'enek, tit'enɔk naazeɓe-sal bot djas, bot ɛ di ne mbyok ne bot ɛ di ààɓe ne mbyok ɔ, djel mot ne kum mot, kwom ne mot di ààdi kwom ɔ, nɔ́á, be waaa geka kɔ membo me egheɗ bɔɔ neghu kɔ ebhata-bhwoob bɔɔ. <sup>17</sup>Deenek, mot tok ne ghwyil ebɔm neghu ebɔmsa dhiiti sonok, nye di ààdi ne geka yenek ɔ, neghu din ɛ tit, neghu metanɗ me di enɔɗel ne din ɛ le ɛ.

<sup>18</sup>Deenek, ye goka ɛ mot di ne etsoɗ. Mot ɛ di etselal ɔɔ, nye ɛ ne ghwyil egu sa ɛlɛɛga ɛ tit'enɔk di ɛlɛɛ ɛ, etɛɛ nɔ́á, ɛlɛɛga ɛlenek ɛ ɛlɛɛga ɛ din ɛ mot. ɛlɛɛga ɛ tak ɛ bedhet-eten ne wat ne mekam-meten ne wat ne eten ne wat (666).

#### Mɔn bhata ne bot ɛ zebaabela tsik ɔ

**14** <sup>1</sup>Me nadi ebaabee, wɔ gwaa, me zebee Mɔn bhata tetel kɔ etsok ɛ Siyɔɗ. É di nye nadi ɔ, ye nabe ɛ ne bedhiiti bot bemil dhet ne bemil mekam-mená ne ená (144 000), nadi ne din ɛ le ne yii Seeg kwyala kɔ ebhata-bhwoob bɔɔ ɔ. <sup>2</sup>Me eezɛgwak dhiiti gwood tɔ gwoo ɛ swak dɔ́a eboo mesok, dɔ́a boo bham ghel eko. Tin, etap ɛ me nagwak ɛ nadi ɛ dɔ́a yii bot ɛ di ebwom ngɔmbi ɔ. <sup>3</sup>Bete ne bot binɔk nadi etii djeeb na bes sok bhwoob bóó mekoozi, sok bhwoob edjema ená di ne tsik ɔ, zenɔɔ beɓaa. Mot nabe ɛ ààɓe ne ghwyil edjek djeeb tak, ye di ààɓe bot bemil dhet ne bemil mekam-mená ne ená (144 000) nadi kɔ bɔs ɔɔ, bot ɛ Mɔn bhata natsik ɔ.

<sup>4</sup>Bot binɔk nabe ɛ, bot ɛ nadi ààsaab menyel mɔɔ ne mezo kɔ eko ɛ bɔs ɔ, be naabaal menyel mɔɔ tɔ edɛɛ. Be ɛpedu Mɔn bhata ɛ edi djas nye di etɔ ɛ. Be naadjeaa tsik tɔ sama bot ɛ nadi kɔ eko ɛ bɔs ɔ, ɛteɓ be needi bot ɛ meken aadjeaa Zeɓ be ne Mɔn bhata ɔ. <sup>5</sup>Be ààwyisal etep e etsal tɔ enuub bɔɔ, be tok ne ghwyil kwyeselaa ndje sɔs.

#### Efofop elel

<sup>6</sup>Bhii tak, me naazebee dhiiti fofop epilal ɛvyɛgepe pɛ tɔ gwoo. Nye nabe ɛ ne Mbɛɛ Bhaadal na kɔm-kɔm nye nadi ekwyel egoola ne bot ɛ bɔ djas, membyak djas, elii djas, ne mɛdhik djas ɛ. <sup>7</sup>Nye nadi etuud elyelepe ɛ nɔ́á: «Kaabka Zeɓ, djeka nye duma! Etɛɛ nɔ́á, ewala nye di epɛɛ bot ɛ bɔs ɛ, ye eezedjala. Duwaka mot nakus gwoo ne bɔs ɔ, mot nakus boo dii mesɔn ne ɛsɔɔɔ djas ɔ!»

<sup>8</sup>Fofop bhɔɔba nadi edu fofop meken ɔ nadi eke nɔ́á: «Ye eewyɛɛza, boo ghaada Bhabhilɔn eewyɛɛza! Nyey mot di edje bot ɛ mɛdhik djas menyok me vin me gwam-gwam mezo me ɔ!»

<sup>9</sup>Tin, fofop yii elɛl, mot nadi ebɔɔba bebá binɔk ɔ, nadi etsim elyelepe nɔ́á: «Mot ɛ duwal tit ne naghise ye ɔɔ, da nye ɛ bela geka kɔ bhata-bhwoob neghu kɔ mbo ɔɔ, <sup>10</sup>nyey pe ɛ waade menyok me vin me boo ebuk ɛ Zeɓ. Menyok me vin me tak aadi ɛ na nyan-nyan, tin, Zeɓ ɛ waaso ye tɔ mɔɔ buku ebuk ɛ le. Deenek, nye waabee boo mezuɔ tɔ du ne mesii me na goo-goo di djóoaa sufele ɛ, ɛ mis me efofop na dɛɛ, dɔɔ ne ɛ mis me Mɔn bhata. <sup>11</sup>Eguluk e du di ezuk be ɛ, ye epebyet pɛ eko kɔm-kɔm. Bot ɛ di eduwal tit ne naghise ye ɔ,

bot ε bela geka din ε le é bhata-bhwoob ɔ, be epeni tɔ mezuk mwos ne pum, ààbe ne ewala.»

<sup>12</sup>Dum ne tep tak ε, bot ε edee goka é ne elyaal náá, be é ne zii, be ne looba ne metiɲ me Zeeb, be epedum koɲ ne Yezu.

<sup>13</sup>Bhii tak, me eezegwak dhiiti gwood tɔ gwoo eke ne nam: «Kwyla dáak:

“Kana mos, memyaala ne bot ε di egwyε,

bɔɔ tɔ mesa me Gheɲ ɔ!”

Deenek, Sisim lee é náá:

“Memyaala ne nɔɔ.

Be eebela ewala dum ne elyel-lyel mesa me be nasa ε,

eteε náá, be waabela efute e menyɔ me mesa me be nazesa ε!” »

#### Mbu edis ε mebhək kɔ eko ε bɔs

<sup>14</sup>Me nadi ebaagwyák, wɔ gwaa, me zebbe eguud na puu. Tɔ eguud tak, me naabee dhiiti mot é nɔɲel ne mɔn mot. Nye nabɔt kɔ lo é kɔɔ begheɲ nasael ne lɔɔd ε, é mbo ye, nye namet é eghɔɔb wat na wol-wol. <sup>15</sup>Tin, dhiiti fofop eezewyis tɔ Di na Dee, nye eezetsim elyelepe ne mot nadi ndiidel tɔ eguud ɔ náá: «Nɔɲa eghɔɔb ε lɔ, disa mebhək, eteε náá, ewala ε tak eezedjala, mebhək me bɔs eezewoozal étep edis!» <sup>16</sup>É di'enek, mot nadi ndiidel kɔ eguud ɔ naaze-wus eghɔɔb ε le kɔ bɔs, tin, mebhək me bɔs djas naadisaa.

<sup>17</sup>Dhiiti fofop sis naazewyis tɔ Di na Dee di tɔ gwoo ε, nyey pe nabe é ne ye eghɔɔb na wol-wol é mbo. <sup>18</sup>Dhiiti fofop sis, mot di ne ekukuma kɔ du ɔ naazedus pe kyee mesa-ebuwa. Wɔ gwaa, nye zetsim elyelepe ne mot nadi ne eghɔɔb na wol-wol ɔ náá: «Nɔɲa eghɔɔb ε lɔ na wol-wol, tsaala megheɲ me bhum vin di kɔ bɔs ε, eteε náá, bhum e tak eezewoozal.» <sup>19</sup>Fofop tak naazedhaa ne ekpaɲ é megheɲ me bhum vin nadi kɔ eko ε bɔs ε ne eghɔɔb ε le. Wɔ gwaa, nye zeso ye djas tɔ syaala di elyaal ebuk ε Zeeb ε. <sup>20</sup>Bhum e vin natwaalaa é tɔ syaala di etsetape ne ghaada ε. Tin, ghiya nadi eswol tɔ syaala. É di'enek, ye eezewo kekum ekilometele bedhet elɛl (300). Tin, ghiya nadi ebyet, medim me tak ekee ye aasik yaaga é tsuɲ.

#### Efofop eten ne ebá ne egum e mesik

**15** <sup>1</sup>Bhii tak, me ezebee dhiiti boo ndem sis tɔ gwoo, me naadjoka. Ye nabe é, efofop eten ne ebá ε nazye ne egum eten ne ebá. Ye é egum mesik, eteε náá, ye é ne mezuk menek ε, ebuk ε Zeeb aadjala. <sup>2</sup>Bhii tak, me eebaabee kwaambi dhiiti boo dii mesɔn edjhaazal dáa ekok ε metaadak, boo dii tak é puuza ne du. Tin, bot djas nakwak tit ne naghise, ne elɛga ε di elyaal din ε le ɔ, be nadi é metetel é ngwoob boo dii mesɔn menek. Be nadi é ne engɔmbi ee Zeeb nadje be ε é membo. <sup>3</sup>Be nadi etii djeeb ε Moiiɔ mot-mesa ε Zeeb, ne djeeb ε Mɔn bhata:

«Gheɲ Zeeb Mekaake,

mesa mɔ ne bɔk, ye ne nyɔ!

Wɔ é Mekoozi me membyak djas,

étep bɔ é epiki ne etsɛtɛ!

<sup>4</sup>Eze aakodi ààkaab wɔ Gheɲ?

Eze aakopeε edje wɔ duma?

Eteε náá, ye é wɔy, wɔ emet ε di dee,

bot ε membyak djas é aazyε zeduwal wɔ,  
etεε náá, mesa mε epiki bɔ naazelyaalaa bε popoopwon.»

<sup>5</sup>Bhii tak, mε eezεbee Di na Dεε di nε pεt ebhεj tɔ tak ε, ebεjel pε tɔ gwoo.

<sup>6</sup>Deenek, efofop eten nε bebá ee nadi emet egum é membɔ ɔ naazewyis tɔ Di na Dεε di pε tɔ gwoo ε. Bε naabot embεε ekaad e na puu ekas dhaa tyε, nε embaab nasael nε lɔɔd ε, epeta é kuu. <sup>7</sup>Ngɔt tɔ edjema ená di nε tsik ɔ naazεdje efofop eten nε bebá bɔɔ ebuku eten nε ebá nasael nε lɔɔd ε, tɔɔɔ nε ebuk ε Zεeb, nyey mot di nε tsik kɔm-kɔm sii nε kɔm ɔ. <sup>8</sup>Eguluk naalwood tɔ Di na Dεε. Eguluk binek lyaal é mεbwala nε duma ε Zεeb. Ye nabe é ààbe nε mot nadi nε ghwyil eni tɔ Di na Dεε, kékum dwoo egum eten nε ebá yii efofop nazye nε ye ε, aadjala ε.

#### Ebuku eten nε ebá ebuk ε Zεeb

**16** <sup>1</sup>Bhii tak, mε naagwak boo gwood pε tɔ Ndjaa-ebuwa eke nε efofop eten nε ebá binɔk náá: «Tɔka, kesoka ebuku yii ebuk ε Zεeb kɔ εko ε bɔs!»

<sup>2</sup>Deenek, fofop meken naazetɔ keso sa nadi tɔ mɔɔ buku ye ε kɔ bɔs. Wɔ gwaa, embee mεpyon̄ nakpaa-kpaa zεsee é menyel mε bot ε nadi nε geka tit ɔ, nε bot ε nadi eduwal naghise ye ɔ, na kpeeεj.

<sup>3</sup>Tin, fofop yii bhɔɔba naakeso sa nadi tɔ mɔɔ buku ye ε tɔ boo dii mεsɔn. É di'enek, boo dii mεsɔn moo tin zooon̄ dáa ghiya mot zegwyε ɔ. Tin, edjema djas nadi nε tsik tɔ boo dii mεsɔn ɔ naazesi bhεεε.

<sup>4</sup>Fofop yii elel naazeso sa nadi tɔ ye mɔɔ buku ε tɔ eboo mεdhii nε tɔ esɔɔɔ. É di'enek, ye eezeliiza ghiya. <sup>5</sup>Tin, mε eezεgwak fofop nadi nε ghwyil ekɔk kɔ mεdhii ɔ, eke náá: «Wɔy Mot edεε, wɔy Mot di ɔ, wɔy Mot nadi ɔ, deenek, wɔ eelyaal náá, wɔ pée é tɔ epiki. <sup>6</sup>Dáa ye di náá, bot binɔk naaso ghiya bot ε edεε, nε yii bengoolε ε Mekpa ε Zεeb ε, nenak, wɔ eedje bε ghiya náá, bε dε, bɔɔ bεmet ε saa ye!» <sup>7</sup>Bhii tak, mε eezεgwak dhiiti gwood edus pε kyee mesa-ebuwa, eke náá: «Ghεj, Zεeb Mekaake, mε nε gu náá, epée bɔ é epée e tseetse, ye é yii epiki!»

<sup>8</sup>Deenek, fofop yii ená naaso sa nadi tɔ ye mɔɔ buku ε, kɔ gwyes. É di'enek, gwyes naabela ze egó ε bot ε bɔs nε du'e. <sup>9</sup>Bot ε bɔs naadikaa nε mbee mεgoo mε du. Bε nabe é, bε moo elee din ε Zεeb, mot di nε ghwyil kɔ egum binek ɔ. Tin, bε naabyen eswoola mεfulu mɔɔ, bε nabe é ààkwyel edje duma nε Zεeb.

<sup>10</sup>Fofop yii eten naaso sa nadi tɔ ye mɔɔ buku ε kɔ bóó mekoozi ε tit. Wɔ gwaa, mbee mεghomela zenɔ tɔ eyon̄ ε lε. Bot nadi ekwaal metsok, etεε náá, bε nadi ezuk. <sup>11</sup>É di'enek, bε moo lee din ε Zεeb mot di pε tɔ gwoo ɔ, kɔ esu ε mezuk nε mεpyon̄ mɔɔ. Tin, bε nabe é ààkat esa embee mesa mɔɔ.

<sup>12</sup>Fofop yii eten nε ngɔt naaso sa nadi tɔ ye mɔɔ buku ε, tɔ boo dii di edjɔ́oaa Efaalat ε. Wɔ gwaa, boo dii tak zegel djas, étép edje ze nε bemekoozi nadus pε kyee edjem ε dwoo ε. <sup>13</sup>Bhii tak, mε eezεbee embee esisim elel enɔjel nε benagba. Tɔ embee esisim e tak, ngɔt nawyis é tɔ nuub dhalaghɔj, dhiiti tɔ nuub tit, zenɔ nwyak ngɔt tɔ nuub ngoolel-Mekpa ε Zεeb yii mekɔj.

<sup>14</sup>Embee esisim tak nabe é esisim ε Satan nadi esa mεvyεkele nε ye ε. Embee esisim binɔk beelε naazetɔ kesεεg bemekoozi mε di kɔ εko ε bɔs djas ɔ, étép ekelumla dεeb é boo elu ε Zεeb Mekaake.



<sup>15</sup>Gheŋ eezeke: «Gwaka, me aazyɛ é dǎa mot djii! Memyaala ne mot aadi ndjem ɔ, mot aadi ne ekaad é nyel ekaab náá, nye ezekeɔ́ syɛɛɛ, da nye é gwak sen, etɛɛ náá, bot eebɛɛ nye syɛɛɛ ààbe ne ekaad.»

<sup>16</sup>Esisim binek naaseɛg bɛmekoozi é di wat di edjóoaa tɔ lii eBhele «ALMA-GHEDON» ɛ.

<sup>17</sup>Fofop yii eten ne ebá naaso ye sa nadi tɔ mɔɔ buku ɛ, tɔ pup. Wɔ gwaa, dhiiti gwood zegék elyɛlepe tɔ Ndjaa-ebuwa, edus pɛ kyee bóó mɛkoozi Zɛɛb, eke náá: «Nenak, esa djas eezedjala!» <sup>18</sup>Wɔ gwaa, mengwyɛs zegwyɛs, boo ebhyeed zegék, bham bɛghel ɛko zɛbam, bɔs naadheegel elyɛlepe. Tin, ye naadyeebadheegel elyɛlepe, dheegelak wat di náá, kana elu ɛ mot nakusaa kɔ ɛko ɛ bɔs ɛ, nye dinaa ààpabee kwaambi yenek dheegela. <sup>19</sup>Boo ghaada naazetsek é esum elɛl. Tin, eghaada e bot ɛ mɛdhik djas naazebik. É di'enek, Zɛɛb naazetaala boo ghaada Bhabhilon, étep nye needje nye menyok mɛ vin boo ebuk ɛ le, nye dɛ. <sup>20</sup>Eghola djas di tɔ boo dii mɛson ɔ naades, bot nabe é ààkabɛɛ metsok. <sup>21</sup>Eboo mekok mɛ metaadak mɛ na dil-dil<sup>k</sup> naazɛdus pɛ tɔ gwoo bila bot kɔ menyɛl. Tin, bot naazelee din ɛ Zɛɛb kɔ esu ɛ gum bhi eboo metaadak menek. Etɛɛ náá, ye nabe é gum nadi ne mbɛɛ ghulal ɛ.

#### Epée e moma na ghaa-mɛzo

**17** <sup>1</sup>Fofop ngɔt tɔ efofop eten ne ebá nadi ne bɔɔ ebuku eten ne ebá é mɛmbɔ ɔ, naazyɛ zɛlɛɛ mɛ náá: «Dha, mɛ tel wɔ feŋ moma na ghaa-mɛzo aabelɛ ɛ, ye é boo ghaada di suma é ngwoob betɛ ne boo mɛdhii ɛ. <sup>2</sup>Bɛmekoozi mɛ bɔs'ak naaso menyɛl tɔ mɛzo bɛ ne moma tak, bot ɛ bɔs nabe é, bɛ moo tɔ elangi e menyok mɛ vin mɛ mɛzo mɛ.»

<sup>3</sup>Tin, Sisim naazɛmɛt mɛ, wɔ gwaa, fofop zɛnɔɔ mɛ tɔ ne nam pɛ kyee dik besyɛ di ààbe ne mɛdii ɛ. É di'enek, mɛ naazɛbɛɛ dhiiti moma ndiidel kɔ tit na zoooŋ. Nyel'e nadi é kpeɛŋ ne ekwyla e min mɛ di enyɛk Zɛɛb ɛ. Tit tak nadi é ne elo eten ne ebá, zɛnɔɔ melak kam. <sup>4</sup>Moma tak nabɔt é ekaad e ghoŋ na zoooŋ, nye nadi é ne mɛvunga, ne mɛsum mɛ nasael ne lɔɔɔ ɛ, ne mekok e metan zɛnɔɔ bɛmɛyaka. É mbɔ'e, nye namet é mɔɔ buku nasael ne lɔɔɔ ɛ tɔɔɔ ne embee esesɛɛ, ne edhuud e mɛzo mɛ nye di esa ɛ. <sup>5</sup>Tin, bhata-bhwoob'e nabe é ne kwyala din. Sa nadi syela tɔ din ɛ tak nabe é: «Boo ghaada Bhabhilon é nyɛɛg boa mɛzo ne embee esesɛɛ ee di esael kɔ bɔs djas ɛ.» <sup>6</sup>Mɛ naabee náá, moma mɛzo tak nadi é, tɔ elangi e ghiya bot ɛ zedum koŋ ne Zɛɛb ɔ, ne ghiya bot ɛ nazegóaa kɔ esu ɛ esosoob bɔɔ ne Yezu ɔ.

Bɛɛa mɛ naabee nye ɛ, mɛ naadyeebadjoka ebuɛpe. <sup>7</sup>Tin, fofop eezeke ne nam náá: «Étep yé wɔ di edjoka? Mɛ waatel wɔ etɛp ee di syela dum ne moma yak, ne tit di ebɛp nye yenɔk, mot di ne elo eten ne ebá, ne melak kam yenɔk. <sup>8</sup>Tit wɔ di ebee yenɔk nadi é ne tsik, nenak yak, nye tokape ne tsik. Nye goka é ne ewyis tɔ boo guk na dim-dim di ààbe ne esik ɔ, tin, nye waagóaa ne tɛɛtɛ. Bot ɛ di náá, min mɔɔ tok kwyala tɔ mekana mɛ tsik kana bhwak ne ekusel ɔ, bɛ waadjoka bɛɛa bɛ aabee tit ɛ. Etɛɛ náá, nye nadi sok é ne tsik, nenak nye eezegwyɛ, tin, nye waabaatuula.

<sup>9</sup>Wak, ye goka é mot di ne mɛtselal ne etsoŋ. Elo eten ne ebá binek é mɛtsok mɛten ne ebá yii moma yenɔk di ndiidel kɔ tak ɛ. Ye baalyaal é bɛmekoozi

meten ne ebá. <sup>10</sup>Pe to bemekoozi me tak, beten naazegwye. Nenak ngot é kalik ko bóo mekoozi. Mot aadi mekoozi me yii eten ne ebá ɔ, nye dinaa ààpazyé. É sok nye aazyé e, nye aanàkwaadyeebabɔya. <sup>11</sup>Tit nabe é gheɲ sok, kadi mos náá, nye tokape e, nyey, nye emet e di mekoozi me eten ne elél. Nye é pe é ngot to sama bemekoozi meten ne ebá, tin, nye moo aagwye.

<sup>12</sup>Melak kam wo bee yenek, ye é bemekoozi kam, bemekoozi me tak dinaa ààpadilaa ko mebhóo me mekoozi mɔɔ. Tin, be waabela eghɛɲ ekɔk é ewala wat ne tit yenɔk. <sup>13</sup>Bɔɔ djas é ne esiiza wat, be epedje ghwyil ne mebwala mɔɔ ne tit. <sup>14</sup>Be waaduu ne Mɔn bhata, tin, Mɔn bhata é waakwak be. Eteé náá, nye é Gheɲ begheɲ, nye é Mekoozi me bemekoozi. Deenek, nye waakwak be ne bot be djas nye nazedjóo ne esée ɔ, bot e di sosoob ne ne ɔ.»

<sup>15</sup>É di'enek, fofop eeabaake ne nam: «Médhii me wo bee yenek, é di moma mezo di yenek, ye é bot e bɔs, ye é medhuu me bot e medhik djas zenɔ elii djas. <sup>16</sup>Melak kam, ne tit wo bee e, be waabhina moma mezo. Be waadjii nye ekum djas, tin be waaneeg nye syée ààbe ne ekaad, be waade epuud be, yii ye aabwak e, be waamwas ye to du. <sup>17</sup>Eteé náá, Zeéb naawa to ebhum e lyem bɔɔ, egwyes esa ekwosak e le. Tin, bɔɔ djas é waagwakel náá, be nɔɔ ghwyil ne ekukuma bɔɔ, da be é sa mesa me tit ne ye, kekum ewala di náá, esa ee di kwyala to mekana e Zeéb aasael e.

<sup>18</sup>Deenek, moma wo bee'aak, ye é boo ghaada di ekɔk ko bemekoozi me bɔs ɔ.»

#### Ewaazel e ghaada Bhabhilon

**18** <sup>1</sup>Bhii tak, me eezebee dhiiti fofop edus to gwoo, esul pe si. Nye nabe é ne boo ghwyil, tin, duma ye nadi edje mekas ko bɔs djas. <sup>2</sup>Nye naaze-tsim ne meghaaz djas: «Ye eewyeeza, ye eewyeeza, boo Bhabhilon eewyeeza! Nenak, ye moo é di embee esisim di ɔ. Ye moo é mɔɔ kyee di esisim edhuud djas di ekɛsɔwa ɔ. Ye moo é pe kyee enen ne betit e di ne edhuud di ààdje gwyes ebee ɔ, di ɔ. <sup>3</sup>Membyak djas di ko eko e bɔs e naade menyok me vin me gwam-gwam mezo me. Bemekoozi me bɔs'ak naazeso nyel to mezo be ne ne. Tin, bot e di ebɔmsa esonok ko eko bɔs'ak ɔ naazevu ko esu e kwyel nye nadi ne ye ne esa e ghoɲ dhaa nyel e.»

<sup>4</sup>Bhii tak, me eeabaagwak dhiiti gwood nadi edus pe to gwoo, eke náá: «Wyiska to le, bot e mbyak'am, bi ezekɛbeeeaa dáa bot e di sama ne ne to mesyem me ɔ, eteé náá, bi needi ààbee eboo egum ee nye aaboma ne ye e. <sup>5</sup>Eteé náá, mesyem me epedyeebabu yak ko yii, batakekum pe to gwoo. Deenek, Zeéb ààpajisa embee mesa me. <sup>6</sup>Saka nye dáa nye nasa ne bedhiiti bot e, nye goka é ne eboma ne ye tyee esok ebá ne dáa nye nasa ne bot e. Lwoodalka mɔɔ buku ye ne menyok me di enyan dhaa yii nye nadje ne bedhiiti bot e. <sup>7</sup>Nye naadyeebakwyel duma ne mevú. Deenek, zukeka nye ne boo mezuu ne mesyee. Tin, nye nadi eke nye emet náá: «Me é wak é dáa moma mekoozi, me tok kus moma, me aanàkwaabot epum.» <sup>8</sup>Dum ne tep tak e, egum djas nazeeneegaa étep'e, ye waasoaa nye é nyel é dwoo wat: Ébé di gó bot e, esyee ne pwom edee. Nye aagóaa é ne du; eteé náá, ye é Gheɲ Zeéb mot mebwala e péé nye.» <sup>9</sup>Bemekoozi me bɔs'ak, bot e naseega goɲ ne ne, ne emyaala ne esa e ghoɲ be ɔ, be waadje megwye, be waakel membo ko elo, é sok be aabee eguluk ebyet pe eko e ghaada be dik e. <sup>10</sup>Be waatyaa etsetape

étep ekaab boo mezuk ghaada aaboma ne ye ε. Tin, be waadi eke náá: «Haaa mezuk! Haaa mezuk! Ooo Bhabhilón, boo ghaada ne mebwala! Éwala wat eedjala, etee náá, wɔ neeboma ne yɔ feŋ!»

<sup>11</sup> Bot ε mebm nadi kɔ bɔs ɔ, naabaadje ne ekel membo kɔ elo kɔ esu ε le. Etee náá, ye tokape ne mot aakabaabom esa e mebm mɔɔ: <sup>12</sup> Ekok ε lɔɔɔ, ekok é be di esa epata ne ye ε, mekok me metan, meyaka, ne ekaad di djóoaa len ε, embee ekaad na tɔɔbelaa zenɔɔ ekaad di djóoaa swa ε, membi me ele di àabelaa mbes ε, membi me esa djas nasael ne medje me bezok ε ne ele e metan, esa ee nasael ne ghwooz na tɔɔbelaa di djóoaa blɔɔɔ ε, ne eghwooz neghu ne mbee mekok, <sup>13</sup> nadjeebe, ne edhiiti esa ee di ekoobelaa edee ne ye ε, ne bemenanas, ne mbi menanas di edjóoaa miid ε, zenɔɔ epu ele na mbee menuub di edikaa ε, bemenyok me vin, mul, faalin, embee mebhék, engombe ne ebhata, eyaaga ne embem e yaaga, ekwom ne bot ε membok. <sup>14</sup> Bot ε mebm ke ne ghaada é náá: «Membi me esa djas wɔ nadi ne gwyes tak ε, moo é ààkabe pe daa lɔ, mevu djas ne esa bɔ yii ghoŋ djas tokape, tin, bot aanàk-waakobaabee ye!» <sup>15</sup> Bot ε mebm me nazevu kɔ esu ε esa e mebm yii be nadi ebɔmsa pe tɔ ghaada tak ε, be waatyaa etsetaepe, ekaab feŋ di náá, ye é yɔbɔ ε. Be waadje ne ekel membo kɔ elo. <sup>16</sup> Tin, be waadi eke: «Haaa mezuk! Haaa mezuk ne boo ghaada! Nye nabebo é ekaad ee di edjóoaa len ε, ne embee ekaad na tɔɔbelaa, nyel'e nadi é dipela ne mevunga me lɔɔɔ, mekok me metan zenɔɔ bemeyaka. <sup>17</sup> Tin, tɔ mɔɔ ewala wat, mevu menek djas tokape!»

Ekomanda mesuwa, ne bot di etɔ medjoŋ tɔ tak ɔ, ne bot ε di esa mesa pe tɔ boo dii mesɔn ɔ, zenɔɔ bot djas di ebela efute tɔ mesa tɔ boo dii mesɔn ɔ, bɔɔ djas nadi é etsetaepe. <sup>18</sup> Be naazetsim é sok be nabee eguluk e ghaada be nadiɔk ε: «Ye tok ne dhiiti ghaada dɔa boo ghaada yak!» <sup>19</sup> Tin, be nadi eso piib kɔ elo, be nadi edje, eleka, etsim náá: «Haaa mezuk, haaa mezuk ne boo ghaada! Ye é dum ne ekuma be ε, bot djas nadi ne bemesuwa kɔ boo dii mesɔn ɔ navu. Tin, ewala wat eedjala, étep mevu menek djas neediib!»

<sup>20</sup> Gwoo, myaala ne dɔa ghaada di ewaazel e! Bot ε zedum koŋ ne Zeeb ɔ, bot ε lwoma ne bengoolle ε Mekpa ε Zeeb myaalaka. Etee náá, Zeeb eepée ghaada dum ne mesa me nye nasa e!

<sup>21</sup> Wɔ gwaa, dhiiti fofop na mebwala zenɔɔ boo ekok dɔa ekok ε be di esii bhum ble ne ye ε, mwaa tɔ boo dii mesɔn, eke náá: «Ye é deenek é boo ghaada Bhabhilón aamwasaa ne bhel djas, tin, bot aanàkabaabee ye!» <sup>22</sup> Bot aanàkabaagwak ebwoma e bot ε di ebwom ngɔmbi, elɔɔ toŋ, etii medjeeb ɔ pe daa lɔ. Tin, bot é aanàkabaabela membi me bot djas di esa mesa me membo ε, bot aanàkabaagwak etap ε ekok ε di esiaa ebhum e ble ne ye ε. <sup>23</sup> Mekas me elama aanàkabaadi pe yɔ, bot aanàkabaagwak bhyeed mengbaaz ne mesyes di náá, be aaloo ne ebá ɔ. Étep tak ε di náá, bot ε nadi ebɔmsa esa ɔ, bɔɔ ε nadi begheŋ kɔ bɔs, mesimba mɔ naakɔ bot ε bɔs djas.»

<sup>24</sup> Ye é kɔ ghaada Bhabhilón ε ghiya bengoolle ε Mekpa ε Zeeb ne yii bot ε zedum koŋ ne Zeeb ɔ nasee, ghiya bot djas nagóaa kɔ eko ε bɔs ɔ, naasee.

#### Medjeeb me mesoob pe tɔ gwoo

**19** <sup>1</sup> Bhii tak, me eezegwak dhiiti gwood elii pe tɔ gwoo tyee bhyeed edhuu ε bot, gwood tak nadi eke ε: «Aleluya! Duwalka Gheŋ, tsik, duma ne mebwala é ne Zeeb'enaka. <sup>2</sup> Epée be é tsetse, tɔ epiki! Etee náá, nye

EEKWYESAL moma na ghaa-meṣo dje sɔs, moma nadi epul bɔs ne meṣo me ɔ. Nye nawa nye é feṗ é, éteṗ nye naagó bot ε mesa me.» <sup>3</sup>Be naabaazeke-kea sis náá: «Aleluya! Duwalka Gheṗ! Eguluk boo ghaada nadi edyak ε, ye epebyet kɔm-kɔm!» <sup>4</sup>Tin, bepaa mekam-membá ne ená (24) zenɔo edjema ená di ne tsik ɔ, naazeghaaga bhwoob si, da kwyit meboṗ éteṗ eduwal Zeeb, mot di kɔ bóó mekoozi ɔ, be ezeke: «AMEN! Aleluya! Duwalka Gheṗ!»

### Edee e ebyoṗ eba ε Mɔn bhata

<sup>5</sup>Wɔ gwaa, dhiiti gwood di edus pe bóó mekoozi di ε, zegék: «Duwalka Zeeb'e-naka, biyo bot ε mesa me djas, biyo bot ε di elooba ne ne ɔ, bot ε mbyok ne bot ε di ààdi bot ε mbyok ɔ.» <sup>6</sup>Bhii tak, me eezegwak dhiiti gwood ebam tyee bhyeed bot ebuepe, bhyeed tak nadi eswak é dáa eboo mesok, dáa eboo beghel eko. Ye nadi eke ε: «Aleluya! Duwalka Gheṗ! Eteé náá, Gheṗ, Zeeb Mekaake yenaka eezekoobal eyoṗ ε le! <sup>7</sup>Djhoomyaalaka, djhoodika ne memyaala, djhooduwalka nye! Eteé náá, ewala ε ebyoṗ eba ε Mɔn bhata eezedjala. Deenek, myel moo é nye eezekomsa. <sup>8</sup>Be eedje nye mbée kaad len na kas-kas ààpuuza ne dhiiti sonok.» Kaad len tak lyaal é mesa me epiki e bot ε zedum koṗ ne Zeeb ɔ.

<sup>9</sup>Fofop ezeke ne nam: «Kwyla: Memyaala ne bot ε nadjóoa éteṗ ebela di to ebyoṗ eba ε Mɔn bhata ɔ.» Bhii tak, nye eebaazeke ne nam náá: «Ye é tin ε etete Mekpa ε Zeeb.»

<sup>10</sup>Me naazeghaaga sok bhwoob'e, kwyit meboṗ si éteṗ eduwal nye, tin, nye ezeke ne nam: «Nàsa deenek! Me é mot-mesa dáa wɔy, ne bɔn-nyoog di eke to esosoob ne etsɛtse ee Yezu natel ε. Ye é Zeeb ε wɔ di egoka ne eduwal.»

Ye é Sisim di edje mbée esiiza etep ee bengooel ε Mekpa ε Zeeb di egoola kɔ esu ε le é.

### Mot di ebe yaaga na puu ɔ

<sup>11</sup>Bhii tak, me ezebeee gwoo mbek, wɔ gwaa, yaaga na puu zetuula. Tin, mot nadi kɔ yaaga tak ɔ, din ε le nabe é Sosoob ne Tsetse, nye ne péé bot, nye lumla deeb é to epiki. <sup>12</sup>Mis me nadi ekas é dáa ngel du, nye nadi é ne bete ne ekoto e begheṗ kɔ lo. É nyel'e, nye nadi é ne kwyla din dinaa bot ààgu esuk ε tak, ye di ààdi nyey emet ɔ. <sup>13</sup>Ye nabe é, nye naabot ndjookuwa nyɔlɔlɔ ne ghiya é tak. Din ε le é: «Mekpa ε Zeeb.» <sup>14</sup>Medhuu me esodja djas di pe to gwoo ɔ, nadi edu nye pe bhis, bɔo djas kɔ eyaaga e na puu, be nabe é, be eebot embee ekaad e na puu, ààbe ne edhuud. <sup>15</sup>Pel na zɔo-zɔo nadi ewyis to nuub'e, éteṗ egó bot ε medhik. Nye waadjeed bot ε medhik ne mɔo sek ghwooz. Nye waatwaal ebhum e di edjóoa leze ε to mɔo syaala menyok me vin me ebuk ε Zeeb Mekaake. <sup>16</sup>Tin, kɔ ndjookuwa ye, ne kɔ do ye, ye nabe é ne kwyla din: «Mekoozi me bemekoozi, Gheṗ begheṗ.»

<sup>17</sup>Bhii tak, me ezebeee fofop ngot tetel pe to gwyes. Nye naazetsim elyelepe ne enen djas nadi edhaa etsetape pe to gwoo ɔ náá: «Dhaka, seegaka éteṗ boo ebyoṗ ε Zeeb! <sup>18</sup>Dhadeka epuud e bemekoozi, ne yii eboo ekukuma e esodja, ne yii begheṗ, ne epuud e eyaaga ne yii bot ε di edjeed ye ɔ, epuud e bot djas, bot ε di ekwom ɔ neghu bot ε di ààdi ekwom ɔ, bot ε di ne mbyok neghu bot ε di ààbe ne mbyok ɔ.»

<sup>19</sup>Bhii tak, me ezebeee tit, bemekoozi me bɔs'ak ne medhuu me esodja, seega éteṗ elumla deeb ne mot nadi kɔ yaaga, ne edhuu ε esodja be ɔ. <sup>20</sup>Tin,

tit naazemetaa, dɔɔ ne ngoolel-Mekpa ε Zeeb yii mekɔŋ nadi esa mesimba é mis me, étep esa náá, bot ε nadi, be eezewaaa geka tit ɔ, bot ε nadi eduwal ekpaka e naghise ye ɔ, wo ze. <sup>21</sup>Bot ε nabwak ɔ naagóaa ne pel nadi ewyis to nuub mot nadi kɔ yaaga yenok ɔ. É di'enek, enen djas naazede epuud e bɔɔ.

#### Satan eekɔɔlaa é membok

**20** <sup>1</sup>Bhii tak, me eezebee fofop ngot edus to gwoo, esul pe si, nye nadi é ne sap boo guk na dim-dim di ààbe ne esik ε ne boo kel ghwooz é mbo. <sup>2</sup>Nye eezemet dhalaghɔŋ, nyo na mwa, ye kwyel elée é dim mot mekɔŋ neghu Satan. Wɔ gwaa, nye zekɔl nye, lóo nye é membok pe nye aakedi membu mil wat ε. <sup>3</sup>Bhii fofop nalóo nye to boo guk na dim-dim di ààbe ne esik ε, nye eezekɔl ye ne sap, nye eezetiŋal boo etuŋa pe kɔ tak, kel luk, etee náá, dhalaghɔŋ needi ààbaasa náá, bot ε medhik wo ze, kekum é gheŋ membu mil menek aadjaala ε. Bhii tak, nye waawyselaa étep ba mɔɔ ewala.

<sup>4</sup>Bhii tak, me eezebee mebhóo me mekoozi, bot ε nadi mendiidel kɔ tak ɔ naabela ghwyil epée ε bot. Me naabaabee esisim e bot ε natsakaa kɔ esu ε esosoob bɔɔ dum ne etseetse ee Yezu natel ε, ne Mekpa ε Zeeb. Bot binok nabe é àaduwal tit ne naghise ye, be nabe é ààbela geka tit kɔ ebhata-bhwoob, ààkobe-beak é mbo. Be naagom, be naadi sama ne Klisto membu mil wat. <sup>5</sup>Bedhiiti bot ε nagwyε ɔ, nabe é àagom esok ne membu mil wat (1 000) yenek ne si. Ye é egom ε bot yii meken. <sup>6</sup>Memyaala ne bot ε Zeeb nagomal é egom ε meken ɔ. Tin, be é bot ε Zeeb, esyee ε bhɔɔba tokape ne ghwyil kɔ lɔɔ. Deenek, be kadi é beghaa-Zeeb ne ye Klisto, be waakok sama ne Klisto membu mil wat.

#### Satan eepéaa

<sup>7</sup>É gheŋ membu mil wat (1 000) yenek aadjala ε, Satan aawyselaa é membok, <sup>8</sup>nye waatɔ kekɔ bot ε medhik djas di kɔ etuma ená é bɔs ɔ, ye kwyel elée é, Ghɔɔg ne Maghɔɔg<sup>1</sup>. Nye aaseg be étep eduu tuub. Be aadi é ebuepe dáa besye é ngwoob boo dii mesɔn. <sup>9</sup>Be eezewyeeza kɔ eko ε bɔs djas. Be eezedii ghaada Zeeb di ekwyel ε, di bot ε zedum koŋ ne Zeeb di ɔ. Tin, du eezedus pe to gwoo, wo gwaa, ye zesilal be. <sup>10</sup>Wɔ gwaa, dim mot mekɔŋ, mot nadi ekɔ be ɔ, zemwasaa to tok du mesii na goo-goo, pe kyee tit ne bengoollel ε Mekpa ε Zeeb yii mekɔŋ di ɔ. Deenek, be aadi ε ezukaa mwos ne pum kɔm-kɔm.

#### Mepéaa me mesik

<sup>11</sup>Bhii tak, me eezebee boo bóo mekoozi na puu, ne mot ndiidel kɔ tak. Gwoo ne bɔs naazediib sok bhwoob'e, mot nabe é àakabaabee ye. <sup>12</sup>Bhii tak, me eezebee bot ε nazegwyε ɔ, bot di ne mbyok ne bot ε ààdi ne mbyok ɔ, nabe é metetel sok bóo mekoozi. Tin, bemekana naazediiaa, wo gwaa, dhiiti mekana zebaadiiaa, yenek nabe é mekana me tsik. Bot ε nazegwyε ɔ napééaa é dum ne sa be nasa ε, dáa ye nazekwyalaa to bemekana ε. <sup>13</sup>Boo dii mesɔn naazebulal bot ε nagwyε to tak ɔ, wo gwaa, esyee ne del ε edim e bot ε nazegwyε ɔ, zebulal ye pe. Deenek, mot ne mot naapééaa dum ne sa nye nasa ε.

**1 20.8** Ghɔɔg ne Maghɔɔg ye é deenek é bot ε mbyak eYuda nadi edjedjɔo ekyee e medhik me bot ε mebhuka e bɔn ε Zeeb é mesik me bhwak. Ye aabelaa é to Eze 38–39.

<sup>14</sup>Tin, ésyee nε dεl ε edim e bot ε nazegwye ɔ, zokazεmwasa tɔ tok du. Tok du tak ε ésyee bhɔɔba. <sup>15</sup>Deenek, mot djas nadi ààbe nε din kwyala tɔ mékana mε tsik ɔ, nye naamwasaa tɔ tok du yenek.

#### Gwoo na bes nε bɔs na bes

**21** <sup>1</sup>Tin, mε eezεbee gwoo na bes nε bɔs na bes. É di'enek, gwoo nadi é meken nε bɔs nadi é meken é naadiib, boo dii mεsɔn nabe é ààka-baadi tak. <sup>2</sup>Bhii tak, mε eezεbee ghaada na dεε, Yeluzalem na bes yii Zεeb nadhis ε, edus pε tɔ gwoo. Ye nabe é ye moo babeega dāa moma zekomsa étép nye neekεboma nε ngom'ε ε. <sup>3</sup>Mε naagwak dhiiti lyel-lyel gwood edus pε kyee bóó mekoozi: «Nenak, pet εbheɣ ε Zεeb moo é é di wat nε bot! Nye aakadidi é sama wat nε nɔɔ, deenek, be aakadi é bot be. Tin, Zεeb nyey emet aadi é sama nε nɔɔ, nye aadi é Zεeb'ɔɔ. <sup>4</sup>Nye waasujal miɣal mis mɔɔ djas. Ésyee aanàka-baadi tak, pil aanàkabaadi, ààbe nε elεka, ààbe nε mezuk. Deenek, esa e na mwa djas aanàkabaadi tak.»

<sup>5</sup>É di'enek, mot di ndiidel kɔ bóó mekoozi ɔ naake: «Nenak yak, mε epekus esa e na bes.» Bhii tak, nye eezεke: «Kwyala dāak, etεε náá, mekpa mak é etsetse, ye goka é nε ewaaa ebwaalel é tak.»

<sup>6</sup>Nye eebaazeke: «Yε eezesaël! Mε é ALFA nε OMEGHA, meken nε mesik. Mot ε di nε gwyes medii ɔɔ, mε aadje nye medii di edus tɔ sɔɔɔ di edje tsik ε, ààbwaal dhiiti sonok nε nε. <sup>7</sup>Nε mot aakwak ɔɔ, mε waadje nye esa e lyak binek. Mε aadi é Zεeb'ε, nyey kadi é mɔn'am. <sup>8</sup>Yε kabε betsak-bel ɔɔ, bot ε di ààke tɔ esosoob ɔ, bot ε di egó bot ɔ, bot ε di ekus ezem ɔ, bot ε mezo, bot ε melyeeb, bot ε di eduwal benaghise ɔ, nε bot ε etsal djas, be waamwasaa tɔ boo tok du di nε mesii mε na goo-goo, ye é di ésyee yii bhɔɔba.»

#### Yeluzalem na bes

<sup>9</sup>Fofop ngɔt tɔ efopop eten nε bebá, nadi nε ebuku eten nε ebá lwoodela nε egum e mesik ɔ, nye eezεke nε nam: «Dha, mε aalyaal wɔ dheega, mwaa Mɔn bhata.»

<sup>10</sup>Sisim naazemet mε. Wɔ gwaa, fofop zetɔ nε nam kɔ dwol dhiiti boo etsok ε na vyεεg-vyεεg. Nye naatel mε ghaada na dεε, ye é Yeluzalem nadi edus pε tɔ gwoo, yii Zεeb nadhis ε, <sup>11</sup>ye nadi é nε duma ε Zεeb. Ekas ε ghaada tak nadi enɔɣel é nε ekok ε metarɣ di edjóoaa yaspe ε, djhaaz-djhaaz dāa ekok ε metaadak. <sup>12</sup>Ghaada tak nabe é tɔ boo peeb, nε meniel kam nε ebá, eniel nε eniel nadi é nε fofop ngɔt ebaal yε. Deenek, kɔ meniel mε tak, ye naakwya-laa min mε membyak kam nε ebá bot ε kyee dik Yisalaël. <sup>13</sup>Deenek, é epap e epeeb tak, ye nabe é nε meniel melel-melel. Pe edjem ε dwoo elεl, pε esila dwoo elεl, pε eko ε bɔs elεl, pε kye εbil ε dwoo elεl. <sup>14</sup>Epap e epeeb ghaada tak, nasumaa é pε kɔ mekok kam nε ebá, kɔ mekok mε tak, ye nadi é nε ekwyala e min mε bot ε lwoma kam nε bebá ε Mɔn bhata.

<sup>15</sup>Fofop nadi elii nε nam ɔ, nye nabe é nε mɔɔ le ghwaazok nasael nε lɔɔd ε é mbo. Mesa mε mɔɔ le tak nabe é, étép egek medjaa mε ghaada, epap nε meniel mε tak. <sup>16</sup>Medjaa mε epap e ghaada tak djas nadi é djala. Tin, fofop nagek ghaada é nε le ghwaazok'ε: Medjaa mε tak nabe é, ekilometele bemil ebá nε bedhet-ebá (2 200), mebok mε tak nabe é ekilometele bemil ebá nε bedhet-ebá (2 200), mevyεεg mε tak nabe é ekilometele bemil ebá nε bedhet-ebá (2 200).

<sup>17</sup>Fofop naazegek mēpip mē pap, ye nabe é emetele mēkam-meten ne wat ne eten (65). Nye nagek ye ε, dāa bot di ezye ne egek sok ε. <sup>18</sup>Tin, peeb nasumaa é ne mekok me metan̄ di edjooaa yaspe ε. Ghaada nyey nye emet nakasumaa é ne tete lood di ààpuuza ne dhiiti sonok ε, edjhaazepe dāa metaadak. <sup>19</sup>Ghus-zumal epap e ghaada tak nasōnaa é ne membi mē mekok me metan̄ djas. Yii ghus-zumal meken nabe é ne mekok me metan̄ di edjooaa yaspe ε, yii bhōoba nabe é ne mekok me metan̄ di edjooaa safiid ε, yii elēl nabe é ne mekok me metan̄ di edjooaa aghat ε, yii enā nabe é ne mekok me metan̄ di edjooaa emelood ε. <sup>20</sup>Yii eten ne mekok me metan̄ di edjooaa oniks ε, yii eten ne wat ne mekok me metan̄ di edjooaa saaldwan ε, yii eten ne ebā ne mekok me metan̄ di edjooaa kiizolit ε, yii eten ne elēl ne mekok me metan̄ di edjooaa beelil ε, yii eten ne enā ne mekok me metan̄ di edjooaa topaaz ε, yii kam ne mekok me metan̄ di edjooaa kiizopaalas ε, yii kam ne wat ne mekok me metan̄ di edjooaa tulkwaaz ε, yii kam ne ebā ne mekok me metan̄ di edjooaa ametis ε. <sup>21</sup>Meniel kam ne ebā binek nabe é, bemeyaka kam ne ebā. Eniel ne eniel nasael é ne meyaka wat. Di bot djas di esēega tō boo ghaada ɔ, ye nasael é ne tete lood di ààpuuza ne dhiiti sonok ε, edjhaazepe dāa metaadak.

<sup>22</sup>Me nabe é ààbee ndjaa-Zēeb tō ghaada tak, etēē nāá, Di na Dee ghaada tak é Gheṇ, Zēeb Mekaake dōo ne Mōn bhata. <sup>23</sup>Ghaada tak tok ne mekas me gwyes neghu mekas me ngon, etēē nāá, duma Zēeb nadi ekas, Mōn bhata é di lama ye. <sup>24</sup>Bot ε medhik é waake si mekas me, bemekoozi me bōs é waazyε ne ekum bōo. <sup>25</sup>Tin, meniel mē ghaada aadi é mbek tu dwoo. Deenek, ye aanàkabaadiyala etēē nāá, egwyitok aanàbaagwyiidela. <sup>26</sup>Be waazyε ne duma ne duu mevu me bot ε medhik me sis. <sup>27</sup>Deenek, ye tok ne sa wat edhuud aani tō ghaada tak, ààkobe-beak bot ε di ne embee mesa ɔ neghu bot ε etsal. É di'enek, bot aani tō ghaada tak ɔ, ye aadi é bot ε min mōo di kwyla tō mekana me tsik ε Mōn bhata ɔ.

**22** <sup>1</sup>Bhii tak, fofop naazelyaal mē dii tsik nadi edjhaazal dāa ekok ε metaadak ε, ye nadi ewyis é tō bōo mekoozi Zēeb ne Mōn bhata. <sup>2</sup>Dii tak nadi edhaa kuku ghaada. Le tsik nabe é pak membō membā mē dii. Le tak nadi edje bhum esok kam ne ebā tō mbu wat, deenek, sok wat tō ngon wat. Tin, eka e tak é di edje tsik ne bot ε medhik. <sup>3</sup>Ye aanàkabaadi ne dhiiti sonok di nāá, ye waabela mbee baka ε.

Bōo mekoozi Zēeb ne Mōn bhata aadi é tō ghaada tak. Tin, bot ε mesa ε Zēeb é waaduwal nye. <sup>4</sup>É di'enek, be waabee ebhwoob ε le, din ε le aadi é kwyla kō ebhata-bhwoob bōo. <sup>5</sup>Pum aanàkabaadi tak, bot é aanàkabaadi ne gwyes ngel lama, neghu mekas me gwyes. Etēē nāá, Gheṇ Zēeb aasa nāá, mekas me di kō bot ε mesa mē, é di'enek, be waakōk kōm-kōm.

#### Yezu epeleē nāá, nye moo kō ne ezye

<sup>6</sup>Bhii tak, fofop eezeke ne nam: «Mekpa mak é mekpa mē etsetse di egoka ne ewaaa ebwaalel ε. Tin, Gheṇ Zēeb, mot di edje etsoṇ ne bengoolēl ε Mekpa ε Zēeb ɔ, nye naadhīs fofop'ε etēp elyaal bot ε mesa mē, sa di nāá ye aanàbōya ne esael ε.» <sup>7</sup>Yezu eezeke: «Gwaka, mē moo aazyε! Memyaala ne bot ε di elooba ne mekpa mē natelaa di tō mekana mak ε!»

<sup>8</sup>Mam Zan̄, mē naagwak, mē naabee etēp bak. Bhii mē nagwak ne ēbee ε, mē naazēghaaga si sok bhwoob fofop, mot natel mē esonok binek, etēp mē

needuwal nye. <sup>9</sup>Tin, nye eezeke ne nam náá: «Nàsa deenek! Me é mot-mesa dáa woy, dáa bòn-nyoog, bengoolle ε Mekpa ε Zeeb, dáa bot djas di elooba ne mekpa di tɔ mekana mak ε. Ye é Zeeb ε wɔ di egoka ne eduwal!»

<sup>10</sup>Bhii tak, nye eebaake: «Sa wɔ ààsyel mekpa natelaa wɔ, di tɔ mekana mak ε. Eteε náá, ewala nabe náá, esa bak aasaε ε, ye moo kunaa. <sup>11</sup>Mot di esa ebiyo ɔ, gheesa ebiyo. Mot di ne edhuud ɔ, gheedi tɔ ye edhuud. Tin, mot di esa enem esa ɔ, gheesa enem esa, mot di tɔ edεε ɔ, gheedi tɔ edεε be.»

<sup>12</sup>Yezu eezeke: «Gwaka: Me moo aazyε! Me aazyε ne efute éteṗ edje mot ne mot, dum ne mesa me nye nasa ε. <sup>13</sup>Me é ALFA ne OMEGHA, mot meken ne mot mesik, meken ne mesik.»

<sup>14</sup>Memyaala ne bot ε di egwyii ekaad bɔɔ ɔ, etεε náá, be waabela ze ede bhum le tsik, da be é eni tɔ meniel me ghaada. <sup>15</sup>Tin, pe kel, ye é ne bot ε di ne mefulu dáa bebhye ɔ, bot ε melyeeb, bot ε mezo, bot ε di egó bot ɔ, bot ε di eduwal benaghise ɔ, zenɔɔ bot djas di ekwyel mekoṇ ne elεε elεṇ etsal ɔ!

<sup>16</sup>«Mam Yezu, me naadhis fofop'am éteṗ ekelyaal bin etεṗ bak djas dum ne ezeεga mendjaala. Me é mɔn dha ε Dhavid, me é kwyikwyen di ekas tɔ melem ɔ.»

<sup>17</sup>Tin, Sisim ne moma ebá, mwaa Mɔn bhata epelee: «Dha!»

Mot di egwak ye ɔ, baake ε: «Dha!»

Mot di ne gwyes medii ɔ zyε.

Mot di ekwyel medii me di edje tsik ɔ, nye aabela ye yii toto!

#### Elii ε mesik

<sup>18</sup>Mam Zaṗ, me lee é tseetse ne mot ne mot di egwak mekpa natelaa tɔ mekana mak ε náá: Mot ε bil dhiiti sonok ɔ, Zeeb é waakel egum zekwyalaa tɔ mekana mak ε kɔ le. <sup>19</sup>É di'enek, mot ε dis dhiiti sonok tɔ mekpa natelaa di kwyala tɔ mekana mak ɔ, Zeeb é waadis ye ekeε ε bhum le di edje tsik ɔ, dɔɔ ne tɔ ghaada na dεε di kwyala tɔ mekana mak ε.

<sup>20</sup>Mot di elyaal etseetse e etεṗ bak ɔ, lee é: «Iyooo, me moo aazyε!»

AMEN! Dha, Gheṇ Yezu!

<sup>21</sup>Betka náá, enem ne embee ε Gheṇ Yezu di ne biyo djas.



# Plan de lecture quotidienne

---

## Janvier

| <i>date</i> | <i>écriture</i>  | <i>date</i> | <i>écriture</i>   |
|-------------|------------------|-------------|-------------------|
| 1           | Matye 1:1–2:12   | 17          | Matye 12:1-21     |
| 2           | Matye 2:13–3:6   | 18          | Matye 12:22-45    |
| 3           | Matye 3:7–4:11   | 19          | Matye 12:46–13:23 |
| 4           | Matye 4:12-25    | 20          | Matye 13:24-46    |
| 5           | Matye 5:1-26     | 21          | Matye 13:47–14:12 |
| 6           | Matye 5:27-48    | 22          | Matye 14:13-36    |
| 7           | Matye 6:1-24     | 23          | Matye 15:1-28     |
| 8           | Matye 6:25–7:14  | 24          | Matye 15:29–16:12 |
| 9           | Matye 7:15-29    | 25          | Matye 16:13–17:9  |
| 10          | Matye 8:1-17     | 26          | Matye 17:10-27    |
| 11          | Matye 8:18-34    | 27          | Matye 18:1-22     |
| 12          | Matye 9:1-17     | 28          | Matye 18:23–19:12 |
| 13          | Matye 9:18-38    | 29          | Matye 19:13-30    |
| 14          | Matye 10:1-23    | 30          | Matye 20:1-28     |
| 15          | Matye 10:24–11:6 | 31          | Matye 20:29–21:22 |
| 16          | Matye 11:7-30    |             |                   |

## Février

| <i>date</i> | <i>écriture</i>   | <i>date</i> | <i>écriture</i>  |
|-------------|-------------------|-------------|------------------|
| 1           | Matye 21:23-46    | 15          | Malak 1:1-28     |
| 2           | Matye 22:1-33     | 16          | Malak 1:29–2:12  |
| 3           | Matye 22:34–23:12 | 17          | Malak 2:13–3:6   |
| 4           | Matye 23:13-39    | 18          | Malak 3:7-30     |
| 5           | Matye 24:1-28     | 19          | Malak 3:31–4:25  |
| 6           | Matye 24:29-51    | 20          | Malak 4:26–5:20  |
| 7           | Matye 25:1-30     | 21          | Malak 5:21-43    |
| 8           | Matye 25:31–26:13 | 22          | Malak 6:1-29     |
| 9           | Matye 26:14-46    | 23          | Malak 6:30-56    |
| 10          | Matye 26:47-68    | 24          | Malak 7:1-23     |
| 11          | Matye 26:69–27:14 | 25          | Malak 7:24–8:10  |
| 12          | Matye 27:15-31    | 26          | Malak 8:11–9:1   |
| 13          | Matye 27:32-66    | 27          | Malak 9:2-29     |
| 14          | Matye 28:1-20     | 28          | Malak 9:30–10:12 |

**Mars**

| <i>date</i> | <i>écriture</i>   | <i>date</i> | <i>écriture</i> |
|-------------|-------------------|-------------|-----------------|
| 1           | Malak 10:13-31    | 17          | Luk 2:36-52     |
| 2           | Malak 10:32-52    | 18          | Luk 3:1-22      |
| 3           | Malak 11:1-26     | 19          | Luk 3:23-38     |
| 4           | Malak 11:27-12:17 | 20          | Luk 4:1-30      |
| 5           | Malak 12:18-37    | 21          | Luk 4:31-5:11   |
| 6           | Malak 12:38-13:13 | 22          | Luk 5:12-28     |
| 7           | Malak 13:14-37    | 23          | Luk 5:29-6:11   |
| 8           | Malak 14:1-21     | 24          | Luk 6:12-38     |
| 9           | Malak 14:22-52    | 25          | Luk 6:39-7:10   |
| 10          | Malak 14:53-72    | 26          | Luk 7:11-35     |
| 11          | Malak 15:1-47     | 27          | Luk 7:36-8:3    |
| 12          | Malak 16:1-20     | 28          | Luk 8:4-21      |
| 13          | Luk 1:1-25        | 29          | Luk 8:22-39     |
| 14          | Luk 1:26-56       | 30          | Luk 8:40-9:6    |
| 15          | Luk 1:57-80       | 31          | Luk 9:7-27      |
| 16          | Luk 2:1-35        |             |                 |

**Avril**

| <i>date</i> | <i>écriture</i> | <i>date</i> | <i>écriture</i> |
|-------------|-----------------|-------------|-----------------|
| 1           | Luk 9:28-50     | 16          | Luk 18:1-17     |
| 2           | Luk 9:51-10:12  | 17          | Luk 18:18-43    |
| 3           | Luk 10:13-37    | 18          | Luk 19:1-27     |
| 4           | Luk 10:38-11:13 | 19          | Luk 19:28-48    |
| 5           | Luk 11:14-36    | 20          | Luk 20:1-26     |
| 6           | Luk 11:37-12:7  | 21          | Luk 20:27-47    |
| 7           | Luk 12:8-34     | 22          | Luk 21:1-28     |
| 8           | Luk 12:35-59    | 23          | Luk 21:29-22:13 |
| 9           | Luk 13:1-21     | 24          | Luk 22:14-34    |
| 10          | Luk 13:22-14:6  | 25          | Luk 22:35-53    |
| 11          | Luk 14:7-35     | 26          | Luk 22:54-23:12 |
| 12          | Luk 15:1-32     | 27          | Luk 23:13-43    |
| 13          | Luk 16:1-18     | 28          | Luk 23:44-24:12 |
| 14          | Luk 16:19-17:10 | 29          | Luk 24:13-53    |
| 15          | Luk 17:11-37    | 30          | Zaṇ 1:1-28      |

**Mai**

| <i>date</i> | <i>écriture</i> | <i>date</i> | <i>écriture</i> |
|-------------|-----------------|-------------|-----------------|
| 1           | Zaṇ 1:29-51     | 9           | Zaṇ 6:1-21      |
| 2           | Zaṇ 2:1-25      | 10          | Zaṇ 6:22-40     |
| 3           | Zaṇ 3:1-21      | 11          | Zaṇ 6:41-71     |
| 4           | Zaṇ 3:22-4:3    | 12          | Zaṇ 7:1-29      |
| 5           | Zaṇ 4:4-42      | 13          | Zaṇ 7:30-52     |
| 6           | Zaṇ 4:43-54     | 14          | Zaṇ 7:53-8:20   |
| 7           | Zaṇ 5:1-23      | 15          | Zaṇ 8:21-30     |
| 8           | Zaṇ 5:24-47     | 16          | Zaṇ 8:31-59     |

| <i>date</i> | <i>écriture</i> | <i>date</i> | <i>écriture</i> |
|-------------|-----------------|-------------|-----------------|
| 17          | Zaṇ 9:1-41      | 25          | Zaṇ 14:15-31    |
| 18          | Zaṇ 10:1-21     | 26          | Zaṇ 15:1-27     |
| 19          | Zaṇ 10:22-42    | 27          | Zaṇ 16:1-33     |
| 20          | Zaṇ 11:1-53     | 28          | Zaṇ 17:1-26     |
| 21          | Zaṇ 11:54-12:19 | 29          | Zaṇ 18:1-24     |
| 22          | Zaṇ 12:20-50    | 30          | Zaṇ 18:25-19:22 |
| 23          | Zaṇ 13:1-30     | 31          | Zaṇ 19:23-42    |
| 24          | Zaṇ 13:31-14:14 |             |                 |

### Juin

| <i>date</i> | <i>écriture</i> | <i>date</i> | <i>écriture</i>  |
|-------------|-----------------|-------------|------------------|
| 1           | Zaṇ 20:1-31     | 16          | Mesa 10:34-48    |
| 2           | Zaṇ 21:1-25     | 17          | Mesa 11:1-30     |
| 3           | Mesa 1:1-26     | 18          | Mesa 12:1-23     |
| 4           | Mesa 2:1-47     | 19          | Mesa 12:24-13:12 |
| 5           | Mesa 3:1-26     | 20          | Mesa 13:13-41    |
| 6           | Mesa 4:1-37     | 21          | Mesa 13:42-14:7  |
| 7           | Mesa 5:1-42     | 22          | Mesa 14:8-28     |
| 8           | Mesa 6:1-15     | 23          | Mesa 15:1-35     |
| 9           | Mesa 7:1-29     | 24          | Mesa 15:36-16:15 |
| 10          | Mesa 7:30-50    | 25          | Mesa 16:16-40    |
| 11          | Mesa 7:51-8:13  | 26          | Mesa 17:1-34     |
| 12          | Mesa 8:14-40    | 27          | Mesa 18:1-21     |
| 13          | Mesa 9:1-25     | 28          | Mesa 18:22-19:12 |
| 14          | Mesa 9:26-43    | 29          | Mesa 19:13-41    |
| 15          | Mesa 10:1-33    | 30          | Mesa 20:1-38     |

### Juillet

| <i>date</i> | <i>écriture</i>  | <i>date</i> | <i>écriture</i> |
|-------------|------------------|-------------|-----------------|
| 1           | Mesa 21:1-16     | 17          | Lom 4:1-12      |
| 2           | Mesa 21:17-36    | 18          | Lom 4:13-5:5    |
| 3           | Mesa 21:37-22:16 | 19          | Lom 5:6-21      |
| 4           | Mesa 22:17-23:10 | 20          | Lom 6:1-23      |
| 5           | Mesa 23:11-35    | 21          | Lom 7:1-14      |
| 6           | Mesa 24:1-27     | 22          | Lom 7:15-8:6    |
| 7           | Mesa 25:1-27     | 23          | Lom 8:7-21      |
| 8           | Mesa 26:1-32     | 24          | Lom 8:22-39     |
| 9           | Mesa 27:1-20     | 25          | Lom 9:1-21      |
| 10          | Mesa 27:21-44    | 26          | Lom 9:22-10:13  |
| 11          | Mesa 28:1-31     | 27          | Lom 10:14-11:12 |
| 12          | Lom 1:1-17       | 28          | Lom 11:13-36    |
| 13          | Lom 1:18-32      | 29          | Lom 12:1-21     |
| 14          | Lom 2:1-24       | 30          | Lom 13:1-14     |
| 15          | Lom 2:25-3:8     | 31          | Lom 14:1-23     |
| 16          | Lom 3:9-31       |             |                 |

**Août**

| <i>date</i> | <i>écriture</i>     | <i>date</i> | <i>écriture</i>      |
|-------------|---------------------|-------------|----------------------|
| 1           | Lòm 15:1-21         | 17          | 1 Koolet 11:2-16     |
| 2           | Lòm 15:22-16:7      | 18          | 1 Koolet 11:17-34    |
| 3           | Lòm 16:8-27         | 19          | 1 Koolet 12:1-26     |
| 4           | 1 Koolet 1:1-17     | 20          | 1 Koolet 12:27-13:13 |
| 5           | 1 Koolet 1:18-2:5   | 21          | 1 Koolet 14:1-17     |
| 6           | 1 Koolet 2:6-3:4    | 22          | 1 Koolet 14:18-40    |
| 7           | 1 Koolet 3:5-23     | 23          | 1 Koolet 15:1-28     |
| 8           | 1 Koolet 4:1-21     | 24          | 1 Koolet 15:29-58    |
| 9           | 1 Koolet 5:1-13     | 25          | 1 Koolet 16:1-24     |
| 10          | 1 Koolet 6:1-20     | 26          | 2 Koolet 1:1-11      |
| 11          | 1 Koolet 7:1-24     | 27          | 2 Koolet 1:12-2:11   |
| 12          | 1 Koolet 7:25-40    | 28          | 2 Koolet 2:12-17     |
| 13          | 1 Koolet 8:1-13     | 29          | 2 Koolet 3:1-18      |
| 14          | 1 Koolet 9:1-18     | 30          | 2 Koolet 4:1-12      |
| 15          | 1 Koolet 9:19-10:13 | 31          | 2 Koolet 4:13-5:10   |
| 16          | 1 Koolet 10:14-11:1 |             |                      |

**Septembre**

| <i>date</i> | <i>écriture</i>   | <i>date</i> | <i>écriture</i>   |
|-------------|-------------------|-------------|-------------------|
| 1           | 2 Koolet 5:11-21  | 16          | Ghalasi 2:17-3:9  |
| 2           | 2 Koolet 6:1-13   | 17          | Ghalasi 3:10-22   |
| 3           | 2 Koolet 6:14-7:7 | 18          | Ghalasi 3:23-4:20 |
| 4           | 2 Koolet 7:8-16   | 19          | Ghalasi 4:21-5:12 |
| 5           | 2 Koolet 8:1-15   | 20          | Ghalasi 5:13-26   |
| 6           | 2 Koolet 8:16-24  | 21          | Ghalasi 6:1-18    |
| 7           | 2 Koolet 9:1-15   | 22          | Efëez 1:1-23      |
| 8           | 2 Koolet 10:1-18  | 23          | Efëez 2:1-22      |
| 9           | 2 Koolet 11:1-15  | 24          | Efëez 3:1-21      |
| 10          | 2 Koolet 11:16-33 | 25          | Efëez 4:1-16      |
| 11          | 2 Koolet 12:1-10  | 26          | Efëez 4:17-5:2    |
| 12          | 2 Koolet 12:11-21 | 27          | Efëez 5:3-33      |
| 13          | 2 Koolet 13:1-14  | 28          | Efëez 6:1-24      |
| 14          | Ghalasi 1:1-24    | 29          | Filip 1:1-26      |
| 15          | Ghalasi 2:1-16    | 30          | Filip 1:27-2:18   |

**Octobre**

| <i>date</i> | <i>écriture</i> | <i>date</i> | <i>écriture</i>       |
|-------------|-----------------|-------------|-----------------------|
| 1           | Filip 2:19-3:6  | 9           | 1 Tesalonik 1:1-2:9   |
| 2           | Filip 3:7-4:1   | 10          | 1 Tesalonik 2:10-3:13 |
| 3           | Filip 4:2-23    | 11          | 1 Tesalonik 4:1-5:3   |
| 4           | Kolôs 1:1-20    | 12          | 1 Tesalonik 5:4-28    |
| 5           | Kolôs 1:21-2:7  | 13          | 2 Tesalonik 1:1-12    |
| 6           | Kolôs 2:8-23    | 14          | 2 Tesalonik 2:1-17    |
| 7           | Kolôs 3:1-17    | 15          | 2 Tesalonik 3:1-18    |
| 8           | Kolôs 3:18-4:18 | 16          | 1 Timote 1:1-20       |

| <i>date</i> | <i>écriture</i>    | <i>date</i> | <i>écriture</i> |
|-------------|--------------------|-------------|-----------------|
| 17          | 1 Timote 2:1-15    | 25          | 2 Timote 4:1-22 |
| 18          | 1 Timote 3:1-16    | 26          | Tit 1:1-16      |
| 19          | 1 Timote 4:1-16    | 27          | Tit 2:1-14      |
| 20          | 1 Timote 5:1-25    | 28          | Tit 2:15–3:15   |
| 21          | 1 Timote 6:1-21    | 29          | Filemōŋ 1:1-25  |
| 22          | 2 Timote 1:1-18    | 30          | Ebele 1:1-14    |
| 23          | 2 Timote 2:1-21    | 31          | Ebele 2:1-18    |
| 24          | 2 Timote 2:22–3:17 |             |                 |

### Novembre

| <i>date</i> | <i>écriture</i>   | <i>date</i> | <i>écriture</i>   |
|-------------|-------------------|-------------|-------------------|
| 1           | Ebele 3:1-19      | 16          | Ebele 13:1-25     |
| 2           | Ebele 4:1-13      | 17          | Zak 1:1-18        |
| 3           | Ebele 4:14–5:14   | 18          | Zak 1:19–2:17     |
| 4           | Ebele 6:1-20      | 19          | Zak 2:18–3:18     |
| 5           | Ebele 7:1-19      | 20          | Zak 4:1-17        |
| 6           | Ebele 7:20-28     | 21          | Zak 5:1-20        |
| 7           | Ebele 8:1-13      | 22          | 1 Pyeēd 1:1-12    |
| 8           | Ebele 9:1-10      | 23          | 1 Pyeēd 1:13–2:10 |
| 9           | Ebele 9:11-28     | 24          | 1 Pyeēd 2:11–3:7  |
| 10          | Ebele 10:1-18     | 25          | 1 Pyeēd 3:8–4:6   |
| 11          | Ebele 10:19-39    | 26          | 1 Pyeēd 4:7–5:14  |
| 12          | Ebele 11:1-16     | 27          | 2 Pyeēd 1:1-21    |
| 13          | Ebele 11:17-31    | 28          | 2 Pyeēd 2:1-22    |
| 14          | Ebele 11:32–12:13 | 29          | 2 Pyeēd 3:1-18    |
| 15          | Ebele 12:14-29    | 30          | 1 Zaŋ 1:1-10      |

### Décembre

| <i>date</i> | <i>écriture</i>                            | <i>date</i> | <i>écriture</i>                           |
|-------------|--------------------------------------------|-------------|-------------------------------------------|
| 1           | 1 Zaŋ 2:1-17                               | 13          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 4:1-11  |
| 2           | 1 Zaŋ 2:18–3:2                             | 14          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 5:1-14  |
| 3           | 1 Zaŋ 3:3-24                               | 15          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 6:1-17  |
| 4           | 1 Zaŋ 4:1-21                               | 16          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 7:1-17  |
| 5           | 1 Zaŋ 5:1-21                               | 17          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 8:1-13  |
| 6           | 2 Zaŋ 1:1-13                               | 18          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 9:1-21  |
| 7           | 3 Zaŋ 1:1-15                               | 19          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 10:1-11 |
| 8           | Zuud 1:1-25                                | 20          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 11:1-19 |
| 9           | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 1:1-20   |             |                                           |
| 10          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 2:1-17   |             |                                           |
| 11          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 2:18–3:6 |             |                                           |
| 12          | Eteŋ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 3:7-22   |             |                                           |

---

| <i>date</i> | <i>écriture</i>                           | <i>date</i> | <i>écriture</i>                           |
|-------------|-------------------------------------------|-------------|-------------------------------------------|
| 21          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 12:1-18 | 27          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 18:1-24 |
| 22          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 13:1-18 | 28          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 19:1-21 |
| 23          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 14:1-20 | 29          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 20:1-15 |
| 24          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 15:1-8  | 30          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 21:1-27 |
| 25          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 16:1-21 | 31          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 22:1-21 |
| 26          | Eteþ e syela Sisim natel<br>Zaŋ ε 17:1-18 |             |                                           |